

The Project Gutenberg eBook of Niilo Bonpoika Sture 3: Testamentti, by C. Georg Starbäck

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Niilo Bonpoika Sture 3: Testamentti

Author: C. Georg Starbäck

Translator: Uuno Kahma

Release date: September 5, 2015 [EBook #49883]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NIILO BONPOIKA STURE 3: TESTAMENTTI ***

Produced by Tapio Riikonen

NIILO BONPOIKA STURE III: TESTAMENTTI

Kolmijaksoinen historiallinen romaani

Kirjoittanut

C. GEORG STARBACK

Suomentanut

UUNO KAHMA

Werner Söderström, Porvoo, 1900.

TESTAMENTTI

Kolmiosainen historiallinen kertomus Kaarlo Kahdeksannen ja arkkipiispa Jönsin sekä muiden Unionin ruotsalaisten ystävien välisistä taisteluista.

Kell' yksi on ystävä uskollinen, yksi, ei monta, hänell' olkoon lemmekäs, herttainen, niin ilonsa on laittamatonta.

Kansanlaulu.

SISÄLLYS:

I OSA: Akselinpojat.

- I. Viheriä ritari.
- II. Salaperäinen kauppasaksa.
- III. Kuningas vai talonpoika?
- IV. Kaarlo-kuninkaan palaaminen.
- V. Vaara kasvaa.
- VI. "Nyt on puoliyö!"
- VII. Eräs näky.
- VIII. Okaita.
- IX. Rahatalolla.
- X. Arkkipiispan sanansaattaja.
- XI. Raseporissa.
- XII. Kosintaa ja harkintaa.
- XIII. Niilo Sture ja arkkipiispa kohtaavat toisensa.
- XIV. Kotiintulo.
- XV. Iliana-rouvan talonvouti.
- XVI. Piispan kokelas.

II OSA: Niilo Sture.

- I. Pyhän Yrjänän kappelissa.
- II. Kosto.
- III. Neiti Päivänsäde.
- IV. Niilo Sturen joulujuhlat.
- V. "Mustassa mullassa."
- VI. Käytävä Niilo Sturen vankikoppiin.
- VII. Herra Eerik ja Niilo Sture kohtaavat toisensa.
- VIII. Sinikeltainen sotavyö.
- IX. Hyvästi.
- X. Sovinto.

III OSA: Voittaja.

- I. Kuoleman kourissa.
- II. Käärmekuninkaan kylvös.
- III. Karhunkäpälat.
- IV. "Kuningas vie Päivänsäde-neidon kotiin."
- V. Pyhän Katariinan luostarikirkossa.

Carl Georg Starbäck.

ENSIMMÄINEN OSA.

Akselinpojat.

I.

Viheriä ritari.

Oli aamu, päivää jälkeen kuin Niilo Sture oli kohdannut Kettil-piispan ja vaikuttanut sekä tulollaan että esiintymisellään ratkaisevan käänteeseen pakoon ajetun kuninkaan asiassa. Aurinko nousi loistavana ja kirkkaana, taivas oli ihka pilvetön, leppoiset kevätkuulet lehahtelivat yli maiden ja vesien ja ensimmäiset leivoset visertelivät aamulaulujaan.

Talonpoikaisjoukko oli jo edellisenä iltapäivänä lähtenyt Tukholmaa kohden, ja Kettil-piispa sekä muutkin herrat olivat lähteneet kaupungista edistääkseen ja jouduttaakseen eri maakunnissa vapautustyötä.

Senvuoksi oli Enköpingin kaupungissa nyt niin tavattoman hiljaista, ja kun kaupungin kolmessa kirkontornissa ruvettiin aamukelloja soittamaan, tuntui kuin kellojenkin ääni olisi saanut runsaammalta tilaa vapaammin kaikuakseen. Ja aurinko kultasi tornien korkeita huippuja loistaen metalliristeillä ja kirjoittaen joka ikkunanruutuun tulikirjoitustaan Jumalan kunniaa, rakkaudesta ja armosta.

Yksi sen säteistä tunkihe harmaaveljesluostarin pienistä ruuduista sisään valaisten eräitä vanhoja kasvoja, joiden vaot ja monet arvet kertoivat, ettei niiden omistaja ollut itseään säästänyt maailman metealeissa.

Ne olivat viheriän ritarin kasvat.

Hän makasi rauhallisena, ikäänkuin nukahtaen hyvin käytetyn työpäivän jälkeen. Mutta kasvat olivat kalpeat kuten vuoteen valkeat liinat, ja väliin hänen rintansa korisi ja kasvat vavahtelivat, ikäänkuin hän olisi unessaankin tuntenut kipuja, vaikka hymy oli yhä vieläkin hänen huulillaan. Auringonsädekin näytti tämä hymy suuresti miellyttävän, se sulautui sen kanssa yhteen, että olisi melkein luullut juuri tuon kultaisen säteen synnyttäneen hymyn noille kalvenneille huulille. Ehkä oli Jumala lähettänyt auringon säteitten kanssa taivaasta pieniä enkeleitä viihdyttämään ja rauhoittamaan ijäkkään taistelijan unta. Ainakin levisi pian rauhan ja sovinnon ilme hymyilevältä suulta koko kasvoille.

Vuoteen vieressä istui herra Niilo Sture, ja nukkuvan jalkain kohdalla seisoi munkki seuraten tarkasti kaikkia vaihdoksia sairaan kasvoilla, joilla jo näkyi kuoleman kalpeus.

Niilon kädessä oli eräs kultaan istutettu smaragdisydän, joka riippui hienoista kultavitjoista viheriän ritarin kaulassa. Niilo katseli sitä surumielisin katsein; sen toisella puolen oli piirrettynä: Kaarina Sture, toisella: Fjalar Orminpoika. Katseltuaan kauan korua ja noita nimiä, kääntyi Niilo kysyvin katsein munkkiin päin.

Tämä kuiskasi nyökäten:

"En tiedä, mistä ritari on tuon kalliin kalun saanut, se vierähti näkyviin hänen viheriän ihokkaansa alta, kun eilen rupesin hänen haavaansa hoitamaan."

"Mitä hän sanoi?" kysyi Niilo.

"Ei mitään! Hän tavotti vaan kiivaasti kapinetta kädellään, ikäänkuin kätkeäkseen sen, mutta sitten hän hymyili heittäen sen, ikäänkuin ajatellen, että nyt oli jo yhdentekevää, näkikö sitä ken tai oli näkemättä."

Niilo katsahti tällöin tutkivasti munkkiin, joka lisäsi:

"Ritarin hetki on tullut... hän ei elä iltaan asti!"

Niilo piti yhä smaragdisydäntä kädessään katsellen äitinsä nimeä, jonka kultakirjainten lumoava loisto veti hänet kauas mukaansa levittäen hänen eteensä lapsuudenajan kukkaiset nurmet, jotka olivat viheriät kuin smaragdi hänen kädessään ja joilla hänen äitinsä hymyili hänen ja hänen sisartensa leikeille. Suloinen muisto on aurinko, joka voi kesken surujakin kirkastaa ihmisen kasvat; niin levisi Niilo Sturenkin suruisille kasvoille nyt ilonhohde, joka sitten muuttui mitä syvimmän kaihon tunteeksi.

Juuri silloin avasi nukkuva silmänsä, hiljaa, ihmetellen, ja hänen katseensa sattui ensimmäiseksi Niiloon ja smaragdisydämeen, ja silloin vanhus hymyili mitään lausumatta.

Katsahtaessaan ylöspäin kohtasi Niilo ritarin katseen, ja kului hetkinen, ennenkuin hän huomasi ritarin häntä katselevan. Silloin hän laski smaragdisydämen kädestään lausuen:

"Olette nukkunut hyvin kotvasen, ritari!"

"Miksipä en, kun te olette ritarivartijanani?" vastasi vanhus lisäten, "kiitän teitä siitä, Niilo, hetkeni on tullut, tunnen sen hyvin, ja minä iloitsen, että te olette luonani, niin voin viedä teiltä terveiset äidillenne! On Herran armo, että saan niin kuolla... teidänkin läsnäolonne, hurskas Andreas isä, on Herran armo... Minä en kuole myrkystä, kuten vanha herranne, arkkipiispa Olavi kuoli."

Niilo katsoi vanhaa harmaaveljestä, jonka kalpeat, kuihtuneet kasvot näkyivät leimuavine silmineen munkkipäähineen alta. Hän nyökkäsi myöntävästi ritarin puheen johdosta, ikäänkuin sanoakseen: niin, minä olin hurskaan arkkipiispan kansleri, enkä ole unhottanut, että hän kuoli myrkystä! Mutta munkista kääntyi Niilo taasen ritariin, joka oli nyt itse ottanut smaragdisydämen käteensä ja katseli Kaarina Sturen nimeä.

Syntyi pitkä äänettämyys. Niilo ei tahtonut kysyä, ja ritari näytti vaipuvan muistoihinsa, ja hänen suuriin silmiinsä syttyi säde nuoruuden hehkua.

Päästyään vihdoon irtautumaan muistoistaan katsoi hän kyyneltynein silmin Niiloon.

"Tämä oli äitisi oma, Niilo!" sanoi hän kohottaen smaragdia.

"Olen arvannut sen!" sanoi Niilo, joka ei tahtonut sopimattomalla kummastuksella vaikuttaa ritariin ja siten vaatia selitystä.

Mutta ritari näytti ikäänkuin lukevan hänen ajatuksensa ja lausui:

"Se on ainoa muistoni hänestä, ja sitä olen kantanut yhtä uskollisesti kuin olen pitänyt valani pysyä kuolleena maailmalta. Nyt, kun olen toisen elämän kynnyksellä, voin puhua, etten menisi hautaan sillä tiedolla, että Kaarina Sturen pojalle on jäänyt muistoni sumennettuna."

Hän näytti miettivän, miten parhaiten alottaisi. Silloin koki Niilo auttaa häntä viittaamalla nimeen, joka oli smaragdisydämen toisella puolella, lausuen:

"Tämä on siis teidän nimenne, ritari?"

"Fjalar Orminpoika on nimeni, ja Kaarlo Orminpoika oli veljeni, sekä Kaarina-kuningatar veljentyttäreni. Hän oli ainoa, joka on nähnyt lävitseni... Osasin kuitenkin helposti saada hänet uskomaan, että olin vaan eräs hänen setävainajansa ystäviä... Se tapahtui silloin, kun sousin hänet lahden yli Fågelvikiin hajottaen pilven hänen ja hänen lemmittynsä väliltä... Siitä alkain piti hän minua setänsä ystäväenä, kunnes hän lähti pois tästä maailmasta; silloin vasta ilmoitin hänelle olevani, kuten hän oli aavistanutkin, hänen setänsä, Fjalar Orminpoika."

"On ihmeellistä, mitä puhutte, ritari Fjalar, ja mielelläni kysyisin teiltä, jos teille soveltuu siihen vastata, miksi olette salannut nimenne, ja miksi äitini muiston..."

"Sen kerron nyt, Niilo!" keskeytti ritari, kohottaen kättään merkiksi, ettei Niilo jatkaisi, "sen kerron sinulle nyt. Minä rakastin äitiäsi lapsuuden vuosista asti, ja minä elin kerran toivossa saada viedä hänet morsiamenani talooni, joka oli Itägöötanmaalla... Mutta minä olin liian vanha; olin kyllä monta vuotta hänen isäänsä, Sven-ritaria, nuorempi, mutta olin myöskin monta vuotta vanhempi kuin Sven-ritarin tytär. Neito rakasti minua, mutta ei sulhasenaan, vaan vanhempana ystävänsä. Siinä tarkoituksessa hän antoi kerran minulle Ekesjössä tämän koristeen muistoksi itsestään. Olimme sen suuren tammen alla lahden toisella puolen. Mitä tunsinkaan sinä iltana..."

Huokaus keskeytti hänen puheensa, ja ikäänkuin itse kiiruhtaakseen tämän muiston ohi lisäsi hän:

"Samana iltana hän antoi sydämensä isällesi, herra Bo Steeninpojalle! Äitisi rakasti häntä, näet, hän oli nuori ja kaunis, ja ymmärrät, miltä minä silloin näytin. Mutta pahat silmät vartioivat neitoa ja hänen onneaan... sinäkin olet kerran nähnyt ne silmät; ne olivat Bengta-rouvan silmät, hänen, josta sitten, kun kaikki hänen elämänsä teot olivat maahan luhistuneet ja tyhjiin rauenneet, tuli pyhä nunna..."

"Bengta-rouvako, joka tahtoi saada äidinisäni kaulaketjun vaikka murhan hinnalla?"

"Niin!... Hän tunsu jo silloin tämän kaulaketjun — äidinisäsi oli luultavasti laskenut hänen kuultensa jonkun varomattoman sanan, ja hän oli itseksensä määrännyt äitisi jollekin veljistään, joka siis kerran pääsisi ketjun omistajaksi ja sitten lopulta Ruotsin kuninkaaksi. Hän sai jo juonitelluksi niin, että isäsi oli hylkäämisillään Kaarina-neidin ja heittämisillään häpeää ja lokaa äidinisäsi perheen yli. Niin, samana iltana, jona hän ja Kaarina olivat vannoneet uskollisuutta toisilleen, olin minä metsästämyksessä Ekesjön metsässä, ja tietämättä, mitä talossa oli tapahtunut, palasin saaliineni kotiin. Silloin tapasin tuon viehättävän immen, joka lauleli metsässä haaveksien rakkaudestaan ja onnestaan, ja silloin kääntyi kohtauksemme siksi, että hän antoi smaragdisydämen minulle muistoksi onnellisimmasta päivästä

elämässään, ja minä suljin hänet ylen onnellisena rintaani vasten... Antakaa minulle vahvistavaa yrttikeittoanne, hurskas Andreas isä... huomaan, että voimani heikkenevät, ja tahdon saada kertomukseni loppuun, ennenkuin lähden pitkälle taipaleelleni...!"

Munkki meni takan ääreen. Siellä oli eräs malja, josta hän antoi haavoitetun ritarin juoda.

"Samassa", jatkoi ritari juotuaan, "kuului ympäriltämme askeleita, ja luoksemme tuli Bo Steeninpoika ja pari muuta Ekesjössä vierailevaa ritaria sekä muutamia asemiehiä ja Bengta-rouva. Bengta-rouva löi kämmeniään yhteen huutaen: 'kas noin pitää jalosukuinen neiti valansa ja lupauksensa!' ja isäsi menetti kaiken malttinsa kiukuissaan... ja minä, minä luulin neitoa sylissäni jo ruumiiksi, häneen koski kolaus aivan hirvittävästi...!"

"Äiti raukka!" huokasi Niilo.

"Niin, surkuttele häntä, vaikka et nähnytkaan hänen kyyneliään, etkä kuullut hänen tuskaansa, etkä tiedä mitään hänen epätoivostaan, kun äidinisäsi, Sven-ritari, selitti, että hänen kihlauksensa Bo-ritarin kanssa oli purettu ja että hänen tuli antaa kätensä minulle... minulle, Niilo. Asetu minun tilaani, Niilo, ajattele äitiäsi, sellaisena kuin hän oli nuoruutensa neitseellisenä kukoistusaikana...! Tämän naisen, jonka onnen edestä olisin antanut henkeni, tulisi siis kuolla epätoivoon puolisonani. Minä pyysin ja koetin taivuttaa Bo-ritaria, puhuin Sven-ritarin kanssa, mutta turhaan. Hääpäivämme määrättiin jo. Silloin tein päätöksen, jonka olen pitänyt elämäni läpi. Menin isäsi luo ja sanoi hänelle viimeisen kerran kaikki ja lisäsin olevani valmis hengelläni vahvistamaan sanani. Ensi kiukun asetuttua sainkin hänen huomaamaan, että hänet oli kiedottu kavaliin juoniin. Täytyihän hänen myöntää, että me, äitisi ja minä olisimme nyt tarkoituksemme perillä, jos kerran olisimme halunneet häntä pettää. Onni hymyili siis taasen Kaarina Sturelle, ja minulla ei ollut enää muuta tehtävää kuin kadota, jottei Sven-ritari voisi täyttää valaansa, jonka hän ensi kiukuissaan vannoi, että tyttärensä tulisi olemaan minun. Sillä sellainen oli hänen mielenlaatunsa, että joko hänen taikka minun olisi ollut kuoleminen, ennenkuin hänen tyttärensä olisi päässyt vapaaksi taas."

"Ja te katositte, Fjalar-ritari?"

Niilo tarttui liiketuksella vanhuksen käteen. Hänen mieltään järkytti tuon miehen teon suuruus ja voima. Hänessä oli ollut rohkeutta kestää ihmisten pilkkaa ja ivaa, ainoastaan pitääkseen valansa. Hänen sydämensä oli paljon kärsinyt, surun harso verhosi hänen elämänsä pitkää tarinaa.

"Annoin pois tilani", jatkoi Fjalar, "Pyhän Kaarinan luostari Skarassa sai Hof-nimisen tilani, johon olin kerran uneksinut saavani viedä Kaarinan... ja sitten läksin avaraani maailmaan yksinäni, miekka vain seurani. Urhollinen mies on aina tervetullut, siksi ei minullekaan jäänyt paljon aikaa surra ja miettiä omaisiani ja rakkaitani. Olin ottanut Pyhän Kaarinan mustaveljespriorilta lupauksen, että hän ilmoittaisi minut kuolleeksi. Hän tekikin niin, ja minä olin itse läsnä hautajaisissani luostarin kirkossa. Mutta ankara Sven-ritari sai jollakin tavoin vihiä, ettei kuolemani ollutkaan aivan rehellistä. Hän oli mullistaa maat ja mantereet siitä, mutta lauhtui lopulta selittäen tyttärelleen, että jos minä olin haudannut itseni luostariin, hänkin saisi tehdä samoin. Tämän sain kuulla paljoa myöhemmin palattuani pohjoiseen takaisin keisarin sotajoukosta, jossa olin taistellut turkkilaisia vastaan. Silloin olin saanut sellaisia merkkejä, että arvelin mahdolliseksi veljenikin tuntea minua enää. Tämä tapahtui viimeisessä taistelussani, josta minut korjattiin kuolleena pois, ja vasta pitkän sairauden jälkeen tulini taas voimiini. Silloin tutustuin Lybeckissä erääseen nuoreen laivuriin, nimeltä Bartholomeus Vöeth, joka oli äskettäin tullut Kalmarista. Häneltä sain kuulla yhtä ja toista kotimaasta, muun muassa että hän oli tuonut laivallaan Sven-ritarin itsensä Lybeckiin. Päätin koetella, tunsiko ritari minua, mutta hän ei tuntenut, ja silloin juttelin hänelle taisteluistani turkkilaisia vastaan, ja taivutin Bartelin kertomaan, että Fjalar ritari oli ollut hänen laivallaan, mutta oli hukkunut matkalla Lybeckistä Kalmariin. Annoin hänelle vielä miekkanikin, että hän antaisi sen Sven-ritarille muistoksi. Ritari sydäntyi tästä tiedosta kamalasti ja vannoi hirveitä valoja kostaakseen Pyhän Kaarinan prioriparalle. Vuodet olivat kuitenkin lieventäneet hänen vanhaa suuttumustaan, ja kun Bartel antoi hänelle viimeisen tervehdykseni ja selitti, että kaikki oli silloin tapahtunut minun tahdostani, niin hän leppyi."

"Äidinisäni ei kaiketi sillä kertaa lähtenyt pyhään maahan, jossa hän kultaketjun sai?"

Ritari pudisti päätään ja viittasi munkkia antamaan hänelle voimistavaa juomaansa.

"Ei, ei... se tapahtui paljoa ennen!" sanoi hän sitten.

"Tiedän vähän siitä asiasta!" virkkoi Niilo, "eräs miehistäni, joka on ennen palvellut Herman Bermania, on kertonut Rodenbergin kuolemasta Söderköpingin edustalla ja mitä hän sanoi teille kuollessaan. Hän on siitä alkain epäillyt, ettette ole se, miksi olette itsenne ilmoittanut... Hollinger on samoin..."

"Tuo iloinen Hollinger...! Sinulla on hyvää väkeä, Niilo, siitäkin on minulla ollut paljon iloa!"

"Ja nyt, juuri nyt, hylkää minut paras ystävistä, jota olen, Jumala paratkoon, ollut valmis pitämään vihamiehenäni... ja vielä jätätte minut samana hetkenä, jona olette hengellänne pelastanut minun henkeni!"

"Paras kuolema minulle, Niilo", sanoi Fjalar, "on kuolema Kaarinani pojan edestä... Voi, sinun ja sinun onnesi edestä olen pannut alttiiksi enemmän kuin henkeni! Mutta sinusta huolta pitäminen on ollut minulle suuri ilo...! Otin munkkikaapun ylleni voidakseni olla sekä sinun parissasi että kuninkaan hovissa, kun sinä sieltä erosit, ja minun siis täytyi olla useammassa paikassa. Etkä sinä ole kertaakaan pettänyt toiveitani. Sinä voitit voiton toisensa perästä, ja kun näin sinut Hirven kannella..."

"Hirven kannella!" huudahti Niilo kummastuneena. "Kuinka te... olitteko te siellä, ritari Fjalar?"

"Etkö muista perämiestä, joka puhui sinulle äidinisäsi kaulaketjusta... muistan, että Fjalarin nimeä silloin lausuttiin tai oltiin vähältä lausua!"

Niilo ei voinut kääntää katsettaan ritarista, jonka huulilla hymy yhä väreili kuin päivä kukan terällä rajuilman jälkeen.

"Oletko unhottanut Harakerin metsän, jossa olit saada surmasi puuhun köytettynä etkä päässyt viemään veljentyttäresi lähettämiä terveisiä Eerik Pukelle...!"

"Fjalar, Fjalar... kaiken tämän olette minun tähteni tehnyt..."

"Ja nyt annoin sinun kuitenkin riutua David-herran vankihuoneessa... mutta äidinisäsi kaulaketju, jonka neuloin nahkaröijyysi Eerik Puken viimeisenä yönä ja joka sinut silloin pelasti, voidaan panna vaakakuppiin minun edukseni..."

"Teidän eduksenne, sanotte... kuinka voisin teitä mistään moittia, joka olette minua seurannut ja auttanut kuin oma isäni?"

"Sen lupauksen annoin äidillesi hänen kuolinvuoteensa ääressä, sillä silloin hän tunsu minut... muistathan sinäkin hyvin, kuinka Bengta-rouva silloinkin koetti kavaluudella saada kaulaketjuja käsiinsä. Silloin lupasin äidillesi auttaa sinua. Kuinka olen lupaukseni täyttänyt, saan kohta tehdä tilin... Viimeinen ajatukseni, se jonka keksin jo Hirvellä ollessani — ei ole kuitenkaan saavuttanut suostumustasi... kaikki siinä seikassa on vastannut harkintaani, Kaarlo-kuningas ei kelpaa, arkkipiispa ei myöskään kelpaa, kumpikin ovat mahdottomia, sillä heillä ei ole sitä valtaa itsensä yli, joka sinulla on. Kumpikaan heistä ei voi uhrautua minkään korkeamman tarkoituspärrän kuin oman valtansa eteen, vaikka Jöns Pentinpoika kaikkine varjopuolineen onkin tässä suhteessa Kaarlo parempi... Mutta sinä hetkenä, jolloin sinä uhrasit äidinisäsi kaulaketjun, vihit samalla tietämättäsi itsesi Ruotsin ensimmäiseksi mieheksi."

"Mutta eikö sellaista sijaa voi löytyä myöskin sen kuninkaan rinnalla, jolle olen uskollisuutta vannonut...?"

Ritari makasi hetkisen silmät sulettuna ennenkuin vastasi, ja vastatessaan näytti hän haluavan panna painoa joka sanalle.

"Ainoastaan jos kuningas kaikessa seuraa sinua, mutta sellainen ei kuningas Kaarlo Knuutinpoika ole eikä siksi tule. Hän on nykyään ainoastaan oman entisyytensä varjo, mutta tämä varjo voi vahingoittaa, sillä se voi pakottaa sinua toimettomuuteen, ja nyt Niilo Bonpoika... nyt täytyy joka miehen toimia... ponnella toimia!"

Niilo istui allapäin ankarasti taistellen päästäkseen selvytyteen tässä asiassa. Ritari selitti sen oman ehdotuksensa eduksi ja lisäsi innokkaasti:

"Ajattele Ruotsia, Niilo... isänmaasi Ruotsi on kuitenkin kuningasta ylempänä... ja Ruotsin menestys, sen vapaus ja sen kunnia... se on kaulaketju, jonka tähden mies voi henkensä uhrata... Ja yksi vaan voi valtakunnan päänä olla, samoin kuin laivaakin, jota myrsky ja pilvenkorkuiset laineet heittelevät, voi vaan yksi ohjata... joskus huomaavat kuninkaas sen itsekin luopuen paikastaan, kuten Eerik-kuningas silloin teki antaessaan laivan johdon minulle, muistathan sen, olithan sinäkin mukana. Mutta näin he menettelevät ainoastaan henkeään pelastaakseen; jos heidän kruununsa on kysymyksessä, kuolevat he tavallisesti mieluummin ennenkuin antavat kruununsa ja valtikkansa taitavampiin käsiin, tuhottuaan ensin tuhansien onnen... Nyt, Niilo Sture, tulee sinun tehdä Ruotsinmaalle sama, minkä minä tein sinulle... sinun tulee hankkia sille pelastava onnenketju!"

"Sen lupaan... sen olen ennenkin luvannut", lausui Niilo lämpimästi.

"No, hyvä on", sanoi Fjalar laskeutuen takaisin tyynylleen, "olemme siis tulleet yksimielisyyteen siinä...! Ehkä, ehkäpä on Fjalar-ukko mennyt tässä kauvemmaksi, kuin hänen olisi pitänyt — ehkä hän

on unhottanut, että Herra holhoo meitä kaikkia ja Ruotsin valtakuntaakin. Mutta ainoana ilonani tässä maailmassa on ollut hiljaisuudessa elää ja työskennellä tämän maan hyväksi; olen takonut kruunua, ja sen olen sovittanut sinun pääsi mukaan..."

Eräs munkki tuli raottamaan ovea ja viittasi Andreas-veljelle ja silloin kuului läheisestä luostarikirkosta munkkien iltahymni:

Jesu, redemptor omnium; dimitte nobis debita et da perenne gaudium! Amen! Ora pro nobis!

[O Jesus kaikkein vapahtaja, anna anteeksi velkamme ja anna meille ijankaikkinen ilo! Amen! Rukoile edestämme!]

Laulu levisi rauhaisana ja juhlallisena holvin läpi kasvaen laajeten ja kuollen sitten kaukaisuuteen; ja kammiossa makaavan jalon vanhuksen yli, joka oli astumaisillaan korkeimman tuomarin eteen, kutoi se pyhän kehyyksen, antaen kuin taivaallisen soiton esimakua läsnäoleville.

Ritari risti kätensä ja ummisti silmänsä, ja kun ovi oli sulettu ja kammioon taasen tuli hiljaisuus, makasi hän hiljaa kuin uneen vaipuneena. Rinta huokui raskaasti ja silloin tällöin kuului korinaa, jonka kokenut Andreas-isä oli sanonut kuolemaa ennustavan...

Mutta Niilon mieleen kuvastui eheäksi kokonaisuudeksi kaikki ne yksityisseikat, jotka yhteisesti antoivat sellaisen loiston kuolevan koko elämälle, että se ikäänkuin häikäisi hänen silmiään. Hän näki hänet Ekesjössä Bengta-rouvan vieressä, näki hänet kauppasaksana Kalmarissa, kun hän oli menossa Visbyhyn kaulaketjua noutamaan, silloin kuin Bengta-rouva koetti kaikkia tunnottoman kunnianhimon keinoja, päästäkseen ennen häntä sinne, sekä viimeksi kuninkaan laivalla, jossa hän käytti hyväkseen vaaraa ja kuoleman kauhua saadakseen kuninkaalta luvan tarkastaa kaikki laivalla olijat, joista yhdellä oli kaulaketju. Ja kun hän sitten kokosi lehti lehdeltä yhteen tämän sisältörikkaan tarinan ja ajatteli, mitä tuo jalo mies oli saanut kärsiä, kun hänen täytyi alentua jokaisen pilkan esineeksi voidakseen pitää valansa ja uhrautua nuoruutensa rakastetun hyväksi, niin silloin rupesi hänen rintaansa ahdistamaan ja hänen silmänsä kyyneltyivät. Vanhus voi tosin laulaa itsestään näin:

"Mä olen niinkuin pieni lintunen,
Joka oksalla visertää,
Mä kaukana kodistani harhailen,
Eikä yhtään oo ystävää."

Istuihan hän tosin kauniilla oksalla ollessaan rakastettujaan lähellä, mutta oksa muuttui okaiseksi ja ohdakkeiseksi, kun hänen täytyi, niin likellä kuin olikin heitä, kuitenkin itse asiassa olla heistä yhtä kaukana kuin kuollut on elävästä.

Nukkuva avasi taasen silmänsä ja ojensi kätensä Niilolle.

"Se oli kaunis laulu", sanoi hän, "olen rakastanut laulua ja harpunsoittoa aikanani...! Toivoisin saavani sitä vieläkin kuulla, vaikka tuntuukin, kuin kaikki rupeisi näyttämään minulta toiselta kuin ennen...!"

Niilo riensi avaamaan ovea selälleen, että sävelet pääsisivät vapaasti virtaamaan huoneeseen. Fjalar kiitti häntä katseella ja tarttuen hänen käteensä.

"Viimeksi pyydän sinulta, Niilo", sanoi hän, "ettet aivan ankarasti tuomitse, mitä olen elämäni ehtoolla tullut tehneeksi...! Sinun suuruutesi ja kunniasi oli kuitenkin tarkoitusteni äärimmäinen päämäärä... Voi, vanhan on vaikea jättää työtä, joka on pitkänä elinaikana ollut hänen ainoana ilonaan... Mutta onhan tämä sinun tuleva suuruutesi, johon olen kuitenkin aina tahtonut yhdistää Ruotsin onnen, ollut minulle samana, kuin äidinisäsi kaulaketju on ollut Bengta-rouvalle... Se on minua häikäissyt, lumonnut, ja senvuoksi olen lopuksi ryhtynyt keinoihin, jotka eivät ole kuuluneet alaani...! Voitko antaa sen anteeksi!"

Niilo pudisti lämpimästi vanhan ystävänsä kättä, ja tämä hymyili kiitollisena ja onnellisena kuin olisi nähnyt taivaan aukenevan ja sovinnon kyyhkysen liitelevän ylitseen. Fjalarin sydämeen oli ilmeisesti syvältä koskenut, kun hänen täytyi tarttua sellaisiin keinoihin kuten esimerkiksi estämään tietoja tulemasta Penningebystä, puhumattakaan siitä, että antoi toivojensa esineen kitua David Pentinpojan tyrmässä estääkseen sillä Kaarlo kuninkaan paluuta. Mutta tätä oli katsottava vaan yhdeksi lisätodisteeksi siitä, kuinka luja hänen tahdonvoimansa oli. Sitä oli muutenkin karaissut ja terästännyt hänen omituinen tilansa sekä ne lukemattomat kieltäymykset ja suuremmat ja pienemmät iskut, joita hän oli saanut senvuoksi kestää. Hän olisi voinut tämän lisäksi vielä muistella kaikkea sitäkin, mitä hän oli tehnyt sekä Kaarinansa isälle, ankaralle Sven-ritarille, että hänen pojalleen. Edelliselle hän oli hankkinut takaisin kaulaketjun, jonka Bengta-rouva oli kahdesti saanut käsihinsä, ja jälkimmäisen hän oli pelastanut arkkipiispa Jöns Pentinpojan vainoilta lupaamalla, ettei Niilo koskaan ryhtyisi aseisiin Kaarlo kuninkaan tähden, niinkuin arkkipiispa pelkäsi.

"Saattaaahan käydä niinkin", jatkoi Fjalar, "että se totuus, joka on pitkän vaellukseni aikana minussa kypsynyt, voi edistyä muitakin teitä, kuin sitä, jota minä olen ajatellut... Herran tiet ovat toiset kuin ihmisten tiet. Ehkäpä juuri sitä tietä, jota sinä kuljet, saavutetaan Ruotsin onni parhaiten. Tulematta se ei jää ehkäpä se viipyneekin. Minulle on kerrottu jonkun kysyneen Danzigissa Kaarlo kuninkaalta, mitä hän tekisi, jos saisi takaisin valtakuntansa..."

Andreas-veli, joka oli mennyt huoneesta munkin viitatessa hänelle ovelta, tuli nyt takaisin ja asettui entiselle paikalleen ritarin jalkapuoleen. Tämä näytti munkin nähdessään unhottaneen kertomuksensa langan. Hän katseli hetkisen munkkia, joka seiso i silmät ummessa ja rukousnauha kädessään nähtävästi rukoillen, koska huulensa liikkuiivat.

"Mitä kuningas vastasi?" kysyi Niilo, joka nyt otti paljoa mielummin vastaan paljon kokeneen ritarin opetuksia, kun ei tämä enää niin ankarasti vaatinut oman suunnitelmansa noudattamista.

"Kuningas vastasi: Teen testamenttini valmiiksi!" virkkoi Fjalar sairaanomaisella terävyydellä.

"Kuninkaan testamentti!"

"Niin, hänen testamenttinsa, ja ken tietää, eikö siitä tule Kaarlon teoista paras... Ehkä on elämä opettanut hänelle sen totuuden, jota sinä et huoli minun suustani kuulla, Niilo, että se, joka haluaa pitää yllä ruotsalaista kuningaskuntaa, ei saa olla kuningas."

Hänen äänensä heikkeni heikkenemistään, jotta Niilo lopulta tuskin eroitti sanoja. Mutta munkki rukoili innokkaasti käänne l l n rukousnauhaansa, ja luostarikirkosta kuului munkkien laulua.

Silloin kohosi ritari äkkiä ja katseli autuaallisena erästä esinettä huoneen perällä, aivan kuin joku olisi seisonut siellä puhumassa hänelle sanoja, jotka täyttivät hänen sydämensä riemulla. Hänen kalpealle otsalleen levisi ihana rauha, ja hänen suurista silmistään leimusi omituinen hohde, tuntui siltä kuin hän olisi nähnyt edessään kuolon enkelin, joka tuli vapauttamaan häntä koettelemusten pitkältä taipaleelta viedäkseen hänet ijäiseen rauhaan ja vapauteen. Hänen koko olemuksestaan näkyi, että hänen rukouksensa oli kuultu... ja munkit lauloivat:

Dimitte nobis debita,
Da perenne gaudium!

Lopuksi hän pani kätensä ristiin ja näytti rukoilevan. Sitten hän vaipui takaisin vuoteelleen, ikäänkuin palaten itseensä ja siihen maailmaan, johon hän vielä kuului.

Kului hetkinen. Siten hän taasen tarttui Niilo Sturen käteen katseli häntä kauvan ja sanoi:

"Kiitos siitä, Niilo, mitä olet tehnyt tuntemattomalle ritarille... kaikki, jotka sinun tietämättäsi ovat seuranneet tekojasi, ovat iloinneet siitä yhtä paljon, kuin tuo tuntematon itsekin! Nyt leviää eteeni valo, jota en osaa selittää, näen kaiken nyt aivan toisenlaisena... kulje miehekkäästi rataasi, Niilo... me kohtaamme toisemme kerran taivaassa äitisi luona...! Kaikki on käyvä hyvin... Ruotsille ja sinulle!"

Niilo tunsi, kuinka ritarin käsi kylmeni ja kangistui, mutta rauha pysyi hänen vanhoilla kasvoillaan, ja huulet hymyilivät, kuin hän olisi nauttinut suurinta autuutta, ja huomaamatta hiipi kuolon kylmyys läpi koko ruumiin. Kului vielä hetkinen, ja huulten hymy jähmettyi semmoisenaan vielä sittenkin.

Päättyneet on elon hetket
Hymyellen kuolen —

lauloi pakanallinen viikinkikuningas, kun voittajan käärmeet iskivät häneen myrkkyhampaansa ja, kuten laulussa sanotaan, rakensivat pesänsä sydämen salihin, ja hän meni iloisena seuraamaan niitä disoja, jotka Odin oli lähettänyt hänelle oppaaksi Valhallan ikuisiin iloihin. Mutta kristitty ritarikin laului kuollessaan elämänsä parhaimman laulun täytettyään ne teot, joita vaaditaan Jumalan taivaaseen pääsemiseksi. Moni oli, kuten tämäkin jonka tomun ääressä Niilo Sture nyt oli, vaeltanut orjantappuraisia teitä ja kärsivällisesti kestänyt käärmeen pistoja, ehkä myrkyllisempien kuin ne olivat, jotka rakensivat pesiään viikinkikuninkaan sydänsaliin.

Nyt oli Fjalar Orminpojan vaellus päättynyt, kukaan ei enää pilkkaa nauravaa ritaria.

Mutta munkit lauloivat:

"Ora pro nobis!"

II.

Salaperäinen kauppasaksa.

Kuoleamalla on oma kielensä, joka tuntuu sydämessä ja joka useinkin tuntuu sitä selvemmin ja äänekkäämmin, kuta vähäpätöisempi ja hyljeksitympi manalle mennyt on ollut eläissään.

Niilon huomiota ei vainaja ollut elämässään herättänyt muulla kuin kummallisuudellaan, eikä hän ollut milloinkaan käyttänyt ritarin naurettavaisuutta hyväkseen, kuten melkein kaikki muut hänen ikäisensä olivat tehneet. Vasta sovintonsa jälkeen Kaarlo-kuninkaan kanssa oli Niilo alkanut enemmän tarkata hänen käytöstään. Häntä oli oudoksuttanut se, että Kaarlo-kuninkaan tappio ja pako teki niin omituisen vaikutuksen ritariin, yhtä kummalta tuntui hänen äkinäinen saapumisensa arkkipiispa Jönsin linnaan, juuri kuin Niilo oli aikeissa viskata taisteluhansikkaan tämän eteen, ja nyt hänen sanansa Enköpingin luona. Näitäkään ilmiöitä ei hän kuitenkaan ollut pitänyt muina kuin murtuneen hengen todistuksina, hengen, joka ainoastaan aika-ajoin selkeni täyteen tajuntaan. Ja juuri kuin Niilo rupesi huomaamaan näitä hajallisia piirteitä, jotka usein ilmaisivat ei ainoastaan täyttä tajuntaa, vaan vieläpä syvää harkintaa, niin rupesi hän pitämään ritaria vihollisenaan, vieläpä vaarallisena vihollisena, koska hän uskalsi hupsuudessaan sitäkin, jota kukaan muu ei olisi uskaltanut.

Ja nyt, kun hänen silmänsä sulkeutuivat viimeiseen uneen ja kun hänen kielensä lausui viimeiset jäähyväiset tälle elämälle ja Niilolle itselleen, jota hän oli elämässään enimmin rakastanut, kohotettiin verho salaisuuksien yltä, ja hän sai kerrassaan huomata tuon vainajan käden ohjanneen hänen elämänsä kaikkia vaiheita.

Siksi puhui kuolema hänelle nyt sanoja, jotka tunkivat syvemmälle hänen mieleensä, kuin hän voi aavistaa.

Hän istui kauan kuolleen ystävänsä vieressä. Hän muisteli menneitä vaihteita ja aatokset palasivat vihdoin takaisin nykyhetkeen ja sen tärkeimpään tapahtumaan Kaarlo-kuninkaaseen ja hänen takaisin palaamiseensa.

Mutta nyt hänestä tuntui, kuin suhteet olisivat muuttuneet, hänen kätensä oli kuin hervahtunut ja katseensa ei enää nähnytään suurta päämääräänsä yhtä himmentymättä kuin ennen. Ennen kuulumaton ääni kuiskasi hänen sisässään, ettei Kaarlo-kuningas enää ollutkaan se, mikä Kaarlo-kuninkaan pitäisi olla, ja yhä epäröivämmäksi kävi hänen mielensä. — Hän oli puhunut niin ja se vaikutti Niiloon vasten hänen tahtoaankin.

Kuninkaan testamentti tuli vähitellen puitteeksi, jolle hän kehräsi sotkeutuneen ajatusvyhtinsä. Mutta hän ei ehtinyt kauaksi, ennenkuin huomasi alkaneensa väärästä päästä ja saavansa etsiä uuden. Ja itse huomasi hän olleensa kuninkaalle paras auttaja, joka etupäässä oli saattanut hänet tilaisuuteen kirjoittaa testamenttinsa valmiiksi, kuten tahtoikin.

Oliko oikein vai väärin, mitä hän oli tehnyt ja vielä tahtoi tehdä. Oliko hän unhottanut nuoruutensa lupauksen, oliko hän unhottanut hyvän piispan sanat? Pitikö hän nyt Kaarlo-kuningasta Ruotsin rahvasta tärkeämpänä?

Tähän kysymykseen hänen ajatustensa lanka katkesi.

Munkki seiso i yhä paikallaan mutisten rukouksia. Hän tuli koskeneeksi rukousnauhallaan sängynsyryjää ja herätti siten Niilon mietteistään. Hän nousi äkisti ylös ja katseli ympärilleen.

Silloin ilmestyi toinen munkki taas ovelle.

"Mitä tahdotte, hurskas veli?" kysyi Niilo.

Munkki katsoi kankeasti huoneeseen, mutta nähtyään, että kuolevasta ritarista oli jo sielu erinnyt, sanoi hän ääneen:

"Kauppasaksa rupee kärsimättömäksi!"

"Mikä kauppasaksa?"

"Se, joka on jo pari kertaa ennenkin lähettänyt sanaa teille, jalo ritari. Hänen palvelijansa odottaa täällä viedäkseen teidät hänen luokseen."

"Pyytäkää miestä sitten odottamaan", lausui Niilo, josta tuntui vastenmieliseltä, että häntä tällä hetkellä häirittiin niin vähäpätöisellä asialla, kuin että kauppasaksa tulee kärsimättömäksi.

Harmaaveli meni ulos, Niilo sulki oven hänen jälkeensä, lähestyi taasen kuollutta, polvistui ja rukoili.

Andreas-veli, joka oli vihdoinkin saanut rukouksensa loppuun, pani rukousnauhansa paikalleen vyököyteensä. Sitten hän katsoi omituisella hyväntahtoisuudella rukoilevaa ritaria sekä astui hänen luokseen laskien surkastuneen kätensä hänen päänsä päälle.

"Jumalan rauha ja armo olkoon sinun kanssasi, Niilo Sture!" kuului hänen huuliltaan kuin henkiolennon kuiskaus.

Niilo nousi ylös, vilkaisi vielä kerran kuollutta, otti smaragdisydämen käteensä ja suuteli kumpaakin nimeä, laski sen sitten kuolleen sydämen kohdalle ja riensi huoneesta pois.

Munkit olivat kokoontuneet luostarin ruokalaan aamiaiselle, ja priorikin oli siellä. Niilo kääntyi hänen puoleensa ja sanoi hänelle haluavansa, että ritarin ruumista säilytettäisiin luostarissa, kunnes hän ehtii toimittaa sen Skaraan, johon se tulisi haudattavaksi Pyhän Kaarinan kirkkoon. Priori, joka oli hyvänsuopainen, jalopiirteinen mies, suostui kernaasti ritarin pyyntöön ja Niilo läksi luostarista.

Portin ulkopuolella seisoj eräs mies odottamassa. Se oli kauppasaksan palvelija, reipas ja uljas nuorukainen. Nähtyään ritarin tuli hän heti esille ja he astuivat katua pitkin, kunnes saapuivat kauppasaksan asunnolle. Tämä tuli Niiloa vastaan. Hän näytti alakuloiselta, puolittain epätoivoiselta, ja nyt oli häntä vaikeampi kuin koskaan tuntea entisekseen.

Tultuaan hänen huoneeseensa ja suljettuaan oven tarttui saksa Niilo Sturen käteen ja katseli häntä kauan silmiin.

"Arvelette, että minä olen rohkea kauppamieheksi, Niilo-ritari, eikö niin?" alkoi hän.

"Ettekö te olekaan se, minä esiinnytte!" vastasi Niilo.

"Kuten sanotte, en olekaan", vastasi mies, "ja Jumala suokoon, että olisin tuntenut teidät ennen, herra Niilo... Teillä on ritarillinen mieli, ja minä luotan teihin... sallitteko, että käännyn teidän puoleenne nyt hädän hetkenä?"

"Jos pidätte minua ritarillisena miehenä, niin ei tämä kysymys kaipaa vastausta... ja vaikka kulettekin kypäräsilmiä laskettuna, niin lupaan mielelläni teille apuani, jollei siitä vaan koidu vahinkoa maalleni ja kansalleni..."

"Iivari Akselinpoika on nimeni, ja Akseli Pietarinpoika, Varbergin herra, oli isäni!"

"Iivari Akselinpoika!" huudahti Niilo tarttuen lämpimästi ritarin käteen.

Kertomus Iivari-ritarin vihollisuudesta arkkipiispa Tuvea vastaan ja heidän sovinnostaan, kun molempain yhteinen vihemies, Kaarlo-kuningas, lähestyi suuren ruotsalaisen sotajoukon kanssa, oli vilkkaasti vaikuttanut Niilo Sturen kaltaiseen mieleen. Ja kuullessaan nyt tämän nimen, muisti hän elävästi uljaan ritarin, joka ratsasti hurjalla taisteluratsullaan Skånen sodassa.

Iivari Akselinpoika puolestaan ilmaisi mitä selvimmillä eleillä ihailuaan ruotsalaista ritaria kohtaan.

"Teidän puoleenne", sanoi hän, "joka olitte valmis uhraamaan henkenne kuninkaanne edestä, vaikka hän kuunteli juoruja ja parjauksia, ja joka tahdoitte vielä pelastaa vaarallisimman vihamiehenne kuninkaallisella lahjalla, jolla olisitte milloin tahansa voinut ostaa takaisin kuninkaanne luottamuksen ja rakkauden... teidän puoleenne käännyn nyt tarvitessani ystävän apua!"

Niilo aikoi kysyä, mistä Iivari Akselinpoika oli saanut nämä tiedot hänestä, mutta tämä ehätti ennen häntä lisäten painolla:

"Ove Laurinpoika on sanonut minulle, että te olette paras ritari Ruotsin maassa, ja minulla on erityisiä syytä uskoa hänen sanojaan. Niinkuin kuulin teidän puhuvan Linköpingin tuomiokirkossa ja niinkuin kuulin teidän eilen puhuvan täällä luostarituvassa, puhuu ainoastaan oikea ritari!"

"Olemme siis kuitenkin vihollisia, herra Iivari?" sanoi Niilo keskeyttäen.

"Olemme vihollisia", vastasi Iivari, "mutta voi tulla päivä, jona taistelemme toistemme rinnalla... Epäröimättä annan teille luottamukseni, vaikka olettekin vihamieheni; niin varma olen siitä, ettette sitä väärin käytä; ja kuultuanne, mitä minulla on sanottavaa, pyydän teitä sanomaan, tahdotteko auttaa minua vai ette!"

"Puhukaa suoraan, herra Iivari, ette ole erehtynyt Niilo Sturen suhteen!"

"No, niin... on tapahtunut onnettomuus... joka koskee lähinnä minua, mutta myöskin Kaarlo-

kuningasta..."

"Onnettomuus...?"

"Magdalena-neiti on kadonnut Penningebystä!"

Niilo säikähti ja katsoi terävästi Iivari-herraan. Hänessä syntyi eräs ajatus, jota hän ei voinut torjua pois, se nimittäin, että puhujassa itsessään oli vikaa tuohon onnettomuuteen, johon hän nyt tahtoi taitavasti kietoa hänetkin. Mutta hän karisti kohta pois tämän epäluulon, joka oli arvoton sekä hänelle että sille miehelle, jonka kanssa hän puhui ja joka seiso i hänen edessään rohkein katsein, otsa kirkkaana ja miehekkään ylpeänä. Nuo silmät eivät voineet peittää.

"Kuinka sen tiedätte?" kysyi hän.

"Ja mitä se minua liikuttaa? tahtonette kysyä, ja saattekin sen tietää, ritari", vastasi Iivari-herra, "kuulkaa, herra Niilo, minä, Iivari Akselinpoika, rakastan Kaarlo-kuninkaan tytärtä, ja hän on antanut minulle sydämensä... näin hänet ensi kerran veljeni Eerik-herran luona, kun hän tuli arkkipiispa Jönsin kanssa valtahoitajaksi, ja Magdalena-neidin kauneus, tahi ehkä vielä enemmän hänen onnettomuutensa, teki hänet heti minulle rakkaaksi. Mutta koska olin Kristian-kuninkaan miehiä, en saanut näyttäytyä täällä Ruotsissa, ja siksi tämä valepuku... Oli kuitenkin ikuinen onnettomuus, että minä tulin ensiksi tekemisiin arkkipiispan ystävien kanssa..."

"He tuntevat valepukunne...?"

"Niin, he tuntevat minut, ja sen mukaan mitä veljeni Eerik herra on kirjoittanut minulle, lienee David Pentinpoika tässä asiassa pahin."

Niilo Sturen posket hehkuivat kiukusta, mutta Iivari jatkoi:

"Asiat olisivat sittenkin hyvinpäin, jos tämä olisi matkani ainoa onnettomuus, mutta sitäpaitsi riippuvat läänitykseni Tanskassa kuin silkkinauhasta. Minun täytyy viipymättä lähteä Tanskaan. Veljeni Olavi, joka on Visborgissa, pelkää myöskin, että Kristian-kuningas lupaa, jollen saa häntä hyviteteksi, Gotlannin jollekulle muulle, joten saari menee suvultamme pois, jos veljeäni sattuisi onnettomuus kohtaamaan... Näin ovat asiat, herra Niilo, ja te huomannette, että hyvät neuvot ovat nyt tarpeen!"

"Mitä tahdotte siis minulta, herra Iivari?" kysyi Niilo-herra.

"Tahtoisin uskoa rakkauteni teidän huostaanne... Jos saavun kuninkaan luokse, niin luulen kyllä saavani asiat kuntoon siellä, mutta ellei täällä ole ketään huolehtimassa neidosta, joka on antanut minulle sydämensä ja saa nyt senvuoksi kestää onnettomuuden toisensa perään, niin ymmärrätte kuinka onneton olen."

Suru ja tuska kuvastui niin selvästi ritarin jaloihin piirteihin, että tylykin mieli olisi siitä heltynyt. Niilo ei kauan viivytellyt vastausta. Hän ojensi ritarille kätensä sanoen:

"Mitä voin, olen puolestanne tekevä, herra Iivari, sen kunnioituksen vuoksi, jota olen teitä kohtaan tuntenut Skånen tappeluista asti... tässä on käteni!"

Iivari herra lankesi Niilon kaulaan, eikä paljoa puuttunut, ettei kyneleitä tullut hänen silmiinsä.

"Kiitos, jalo ritari!" huudahti hän. "Tiesinhän kääntyväni oikean miehen puoleen!"

"Mutta sanokaa minulle myöskin, mitä tiedätte neidon katoamisesta... David Pentinpoika, sanotte...! Tarkoitatteko siis, että hän on ollut työssä osallisena?"

"David Pentinpoika on sen tekijä... Palvelijani tuli tänä aamuna tuoden sanomia ja kirjeitä veljeltäni Eerikiltä. Hänelle oli onnettomuudesta kertonut ensimmäisenä kartanonne vouti, joka oli itse tullut Upsalaan... veljenikin on näet ollut nyt pari päivää siellä ennenkuin lähtee Väddöstä Suomeen takaisin. Voutinne oli kertonut tiellä sattumalta kohdanneensa rosvojoukon, jossa hän oli tuntenut erään David Pentinpojan miehistä, vaikka tämä oli tehnyt kaikkensa johtaakseen hänet harhaan... He ratsastivat Länsigotanmaahan päin, oli mies kertonut, ja Kettil-piispa oli heidät lähettänyt."

"Jumala paratkoon, herra Iivari... pelkään, että vaikeudet tulevat suuremmiksi, kuin arvaammekaan!"

"Lähdette kai kuitenkin väkinenne Länsigotanmaahan, herra Niilo?"

"Hyvä, hyvä... missä neito lienekkin, niin löydän aina sinne tieni. Kaarlo kuninkaan tytär on aina sydämelleni läheinen, ja jos, kuten sanotte, Ekolsundin herra, David Pentinpoika on tämän teon mestari, niin olette todellakin kääntynyt oikean miehen puoleen kääntyessänne minuun!"

"Olen varma siitä ja täydellisesti luotan teihin."

Oven avaaminen keskeytti kerrassaan keskustelun. Kaniikki Helmich pisti päänsä oven raosta.

"Anteeksi, hyvät herrat", sanoi hän, "luulin löytäväni täällä virkaveljeni, Upsalan tuomiokapitulin kanttorin, Olavi-mestarin."

Kiukun salama lennähti Iivari Akselinpojan silmistä, ja hän sai nähtävästi vaivoin hillinneeksi itsensä. Niilostakin tuntui miehen tulo sangen vastenmieliseltä, mutta vastenmielisyys kääntyi kohta kummastukseksi, kun hän huomasi ja kuuli, kuinka helposti Iivari-herra osasi muuttaa puheensa ja ryhtinsä tavallisen kauppasaksan malliseksi.

"Kaikki on", sanoi hän, "parhaiten toimitettava, ja jos tuuli on hyvä, saatte leideniläisenne kohtakin tänne... sen takaan..."

"Ette voi sanoa, hyvät herrat", vinkui kaniikki, "oletteko nähneet virkaveljeäni täällä?"

"Emme!" vastasi Niilo, ja Iivari-herra pudisti kieltävästi päätään.

Kaniikki hymyili ja meni, ja Iivari-herra kehuskeli vielä hetkisen leideniläistä kangastaan, pannen samalla useita kertoja sormensa huulilleen kehoittaakseen Niiloa varovaisuuteen.

Kohta senjälkeen kuulivat he kaniikin toistavan kysymyksensä jollekin eteisessä olevalle, ja Iivari-herra tunsu äänestä vastaajan palvelijakseen. Mutta tämä näytti antavan tarpeeksi tekemistä kuuntelijalle, joten Iivari-herra sai tilaisuutta kuiskaten täydentää, mitä oli vielä tarpeen asian selvitykseksi.

Kumpikin ymmärsi välttämättömäksi pian erota, ettei Niilon työ kävisi yhä vaikeammaksi, jos kaniikki nimittäin saisi vähänkin aavistusta siitä, ken kauppamies oikeastaan oli.

"Hän tietää, kuka minä olen", lisäsi Iivari, "mutta hän ei saa tietää, että tekin tunnette minun salaisuuteni. Hän pitää minua arkkipiispan ystävänä, kuten muutkin, ja tehkoot niin... aikanaan tulevat huomaamaan, kenen värejä minä oikeastaan kannan!"

Niilon kadulle tullessa seiso i kaniikki siellä silmäellen tarkasti, kuten näytti, lähistön taloja.

"Terve! ritari Niilo", sanoi hän käyden hiipivällä ja nöyrällä tavallaan häntä vastaan, "en voinut tuolla kauppasaksan luona teitä tervehtiä, vaikka onkin jo koko aika siitä, kuin olen teitä nähnyt... Mutta teillä on kiirettä, hyvä... minä seuraan teitä jonkun matkaa."

"Entäs virkaveljenne, Upsalan tuomiokapitulin kanttori?"

"Hän asunee kadun päässä, sen mukaan kuin palvelija tuolla sanoi... jätän kuitenkin kernaasti kohtaukseni hänen kanssaan, kun saan ilon tavata teitä. Te aiotte Tukholmaan, arvaan...? Jumalan kiitos, voimme toivoa nyt parempia aikoja...!"

Herttainen aamuilma näytti tekevän erittäin hyvää kaniikille, jonka kieli oli koko ajan vilkkaassa käynnissä, eikä hän näkynyt vähääkään havaitsevan ritarin harvasanaisuutta.

Astuttuaan siten kappaleen ja tultuaan Harmaaveljesluostarin läheisyyteen, tarttui kaniikki ritarin käsivarteen ja pidätti hänet.

"Yksi sana vanhan ystävyyssemme vuoksi, herra Niilo!"

Niilo pysähtyi vastenmielisesti, valmiina jatkamaan matkaansa heti asian kuultuaan. He olivat aivan lähellä luostarin porttia, jonka vieressä Niilo näki miestensä istuvan ratsujensa selässä lähtöön valmiina. Kaniikki piti kuitenkin yhä kiinni hänen käsivarresta pakkottaen häntä siten seisomaan.

"Tunnetteko miestä, jota äsken puhuttelitte?" kysyi hän.

"En", vastasi Niilo.

"Tahdotteko tuntea hänet?"

"En tiedä, mitä se hyödyttäisi... jos hän antaa minulle sellaista kangasta, kuin hän näytti, niin olen tyytyväinen."

"Mutta katsokaa eteenne, herra Niilo, ettei vaan kangas luiskahda kädestänne ja jätä..."

"Mitä, kaniikki, mitä jätä...?"

"Katumusta, katkeraa katumusta, herra Niilo!"

"Puhukaa suoraan, kaniikki Helmich, jos tahdotte, että teitä kuuntelen, minulla ei ole aikaa selittää arvoituksia."

Kaniikki puri huultaan, mutta koetti sitten näyttää rehelliseltä ja uskolliselta kuin ystäväkin muka, ja sanoi:

"Se mies ei ollut mikään kauppamies, vaikka hän siltä näytti... hän ei ole sen suurempi eikä pienempi kuin eräs noita mahtavia Akselinpoikia, hän on herra Iivari Akselinpoika! Ymmärrättekö nyt, että teidän tulee olla varuillanne?"

"Vaatteen vuoksiko...?" kysyi Niilo nauraen. "Mitä hittoa se minua liikuttaa, onko hän Iivari-herra... vaikkapa hän olisi itse Olavi-herra Visborgista, kun vaan saan häneltä mitä tahdon! Kiitos hyvästä tarkoituksestanne, kaniikki, mutta tällä kertaa oli varoituksenne turha."

"Mutta jos sanon teille, että nämä Akselinpojat tavoittelevat Ruotsin kruunua... Elkkää unhottako, että Olavi-herra elelee samoissa tuumissa Visborgissa kuin vanha Eerik-kuningas aikanaan, ja että hän totisesti ansaitsee nimensä: väärintekijä."

"Olette hyvin suuttunut noihin Akselinpoikiin... luulen kuitenkin, että te liioittelette vaaraa."

"Tähän aikaan on ritarien tapa hyljeksiä viisaiden ihmisten neuvoja... luulin teitä kuitenkin muita paremmaksi, herra Niilo", lausui kaniikki närkästyneenä. "Luulin, ettei rehellinen ritari ryhtyisi tekemisiin valtakunnan vihollisten kanssa."

"Niin arvelen minäkin... mutta jos pelkäisin joka kauppasaksaa Ruotsin valtakunnan viholliseksi, saisimpa päänvaivaa siitä, mistä ottaisin jokapäiväisen elämäni tarpeet."

"Hm!" yski Helmich, "ette usko minua..."

Mutta Niilo, joka arveli nyt tehneensä tarpeeksi kaniikin mieltä noutaakseen ja samalla toivoi saaneensa hänet itseensä nähden ihan yhtä viisaaksi, kuin oli ollut alustakin, alkoi taasen astua luostariin päin. Kaniikki seurasi äänetönnä mietiskellen, kuinka saisi ritarin avaamaan sydämensä edes senverran, että hän voisi heittää sinne pikaisenkaan katseen.

Tältä notkealta ja kekseliäältä mieheltä puuttui kuitenkin nyt, mitä häneltä muuten ei koskaan puuttunut — sanoja, sydämen oikeita avaimia. Hän ponnisteli löytääkseen sopivaa hyökkäyskohtaa ja asetta. Hän olisi voinut osoittaa hyvänsuontiaan puhumalla kuninkaantytären onnettomuudesta, mutta hän ei tahtonut muista syistä koskea tähän asiaan, joka olisi epäilemättä saattanut hänet lähemmäksi tarkoitustaan.

Vihdoin he saapuivat luostarinportille, ja virmat hevoset hirnuivat ja korskuivat innosta päästä pian laukkaamaan.

Luostarin syvä holvikäytävä ammotti synkkänä ja kylmänä. Täällä kaniikki tunsu nyt taas tulleensa omaan maailmaansa. Hän tarttui uudestaan ritarin käsivarteen.

"Olen teidän ystäväanne, ritari Niilo... Teette senvuoksi väärin, kun ette kuuntele sanojani. Toistan tässä, kun pakosta otan teiltä jäähyväisiä... olen ja tahdon olla uskollinen ystäväanne."

"Judas!" huusi syvä ääni aivan vieressä, mutta niin kolkosti ja käheästi, kuin kylmä ilma olisi pusertunut yhteen synnyttäen valtavan voihkauksen.

Kaniikki kauhistui kalveten.

"Kuka se on?" kysyi Niilo. "Ken huutaa?"

"Judas!" kuului sama kammottava ääni toistamiseen.

Kylmä hiki nousi kaniikin otsaan, ja hänelle tuli kiire pois porttiholvista, mutta käheä ääni huusi hänen jälkeensä:

"Judas... kolmekymmentä hopearahaasi on luettu ja köykäiseksi löytyy... sinun hetkesi lyö pian... pian... pian!"

Niilo katseli kummastuneena ympärilleen. Kaniikki oli kadonnut, mutta holvin hämäryydestä astui esiin laiha, kuihtunut olento, jonka silmät paloivat hirvittävästi.

Se oli hurskas Andreas-veli, arkkipiispa Olavi vainajan kansleri.

III.

Kuningas vai talonpoika?

Viimeiset tapahtumat levotuuttivat kauan Niilo Sturea. Alinomaa ajatteli hän viheriän ritarin viimeisiä sanoja. Muisto toisensa perään menneiltä ajoilta sukeltui esiin uiden lummekukan lailla aatosten aaltoloilla, saattaen hänen mieleensä sen, mitä hänellä oli ollut arvokasta ja rakasta maailmassa. Sillä viheriän ritarin muistoon liittyi Engelbrektin, Tuomas-piispan, hänen äitinsä, kotinsa ja punaruusunsa muisto, ja kaikki nämä olivat erottamattomasti yhdistyneinä hänen pyrkimyksiinsä ja tulevaisuuden toiveihinsa.

Pieni, viheriä smaragdisydän, joka nyt oli kuolleen sydämen kohdalla, oli Niilon ajatusten ja tunteitten keskustana. Sen ja siihen piirrettyjen nimien ympärille kutoutui hohtavina säteinä kaikki, mitä hän nyt ajattelikin. Yksin silloinkin, kun hän mietti aivan toisia asioita, kuten kuninkaan pahuutta tai hänen tyttärensä pelastamista, tuli smaragdisydän hänen mieleensä, ja siitä johtuivat hänen aatoksensa taasen siihen samaan kysymykseen, jonka hän teki itselleen luostarituovassa: kumpaa hän enemmän rakasti, kuningasta vai talonpoikaa? Se väikkyi tulikirjaimilla hänen silmissään, niin kysyvänä ja samalla niin salaperäisenä kuin tähdet sydänyön taivaalla, ja kuta enemmän hän koki tunkeutua epäselvyyden ja hämäryyden läpi vastausta saadakseen, sitä apeammaksi kävi hänen mielensä.

Uskollisuus, jonka hän oli huomannut taalalaisissa, osoitti, että hän voisi läheisessä tulevaisuudessa heidän avullaan jotakin toimittaa, ja yhä äänekkäämmin kaikuivat hänen korvissaan vainajan sanat: sinun, Niilo, pitää Ruotsia johtaa! — ja kuin unessa kuvastui hänen eteensä kunnian ja suuruuden loisto. Hän kulkee uutena Engelbrektinä puhdistamassa valtakuntaa kaikesta muukalaisesta ja vieraasta, valmistaen tietä sille, joka oli tuleva ja jota Ruotsin laki tahtoi, ruotsalaiselle kuningasvallalle, ja hänen nimeään huutavat tuhannet ja taas tuhannet ihaillen ja riemuiten.

Kun hänen ajatustensa lento oli tähän asti saapunut, muistuiivat äkkiä hänen mieleensä sen kuninkaan kasvojenpiirteet, joka jo oli valittu ja kruunattu valtias ja jolle hän itse oli uskollisuutta vannonut. Ja silloin hänelle tuli aina ahdistavana mieleen kysymys: onko talonpoika sinulle rakkaampi kuin Kaarlo-kuningas? Hänestä tuntui kuin olisi vielä seisonut Hirven kannella ja tarvinnut viheriän ritarin kaltaista perämiestä päästäkseen eheänä näiden äärimmäisyytten ohi. Hän tunsu sydämensä kuristuvan, ja hänet valtasi tuska, joka muuttui melkein epätoivoksi.

Mutta keväiset tuulet lehahtelivat häntä vastaan, kuta kauemmaksi hän tuli kaupungista, ja leivoset visertelivät taivaan sinilaella. Päivä oli niin rauhaa ja suloa täynnä, että se tunkihe synkimpäänkin mieleen, kuten auringonsäde, joka pilkistaa pienimmästäkin raosta pimeään huoneeseen, koettaen levittää valoa ja lämpöä sinne. Niinpä valkeni Niilo Sturenkin musta mieli lopulta, vaikka se valo oli noita välivärejä, jotka syntyvät kahden yhtä voimakkaan päävärin yhteen sulautumisesta. Se ei ollut punaista eikä keltaista eikä sinistä, vaan viheriää tai sinipunervaa. Synkät aatokset taittuivat valoisata taustaa vasten synnyttäen kaihomieltä, joka lähentyi varsinaista raskasmielisyyttä.

Kaarlo-kuninkaan palaus oli hänen työtään, mutta jos hän oli sillä tuottanut maalleen enemmän vahinkoa kuin hyötyä, niin mitä oli hänen sitten tehtävä? Asettua Kaarlo-kuningasta vastaan... hän torjui inholla tämän ajatuksen, — yhtyä häneen... se oli yhtä vaikeaa, ja kukapa tiesikään paremmin kuin hän, mitä kaikkea tuo kuningas oli horjuvaisuudessaan ja heikkoudessaan valmis tekemään.

Vihdoin alkoi hänessä selvetä ajatus pysyä etäällä sekä kuninkaasta että hänen vastustajistaan, kunnes asiain kulku itsestään määräisi hänelle paikan tulevissa taisteluissa.

Litslenan kirkolla hän pysähtyi. Kukaan hänen miehistään ei ollut matkalla puhutellut häntä. He ymmärsivät viheriän ritarin kuoleman syvästi koskeneen häneen, ja he kunnioittivat hänen suruaan ja olivat senvuoksi vaiti. Nähdessään, ettei hän jatkanutkaan matkaansa Ekolsundin ohi, vaan pysähtyi kuin vasemmalle aikoen, tuumien nähtävästi kotiin menoa, ihmettelivät he suuresti, mutta eivät nytkään sanoneet mitään. Silloin tuli Steen Sture nelistäen Ekolsundista päin.

"Pyhän Eerik-kuninkaan nimessä, näenkö sinut taas, Niilo ystävä!" huusi hän kaukaa, ja lähelle tultuaan ojensi hän molemmat kätensä Niiloa kohden.

Tämä vastasi tervehdykseen, mutta hänen hymynsä oli niin surua täynnä, että Steen väistyi pelästyneenä takaisin.

"Mikä sinun on, Niilo?" sanoi hän. "Voitko, ja tahdotko sanoa surusi minulle?... tiedäthän, että suurin iloni on auttaa sinua... vaikka nyt tulinkin liian myöhään Ekolsundiin... Te olette reippaita miehiä", lisäsi hän kääntyen ja vilkkaasti päätään taivuttaen, "kolmen lumpeenlehteni kautta, toivoisimpa, että olisitte

minun palveluksessani!"

"Kiitän sinua siitä, mitä olet tahtonut minulle tehdä", vastasi Niilo puristaen innolla ystävänsä kättä, "kun voin, olen sen sinulle palkitseva!"

"Mutta nyt me ensiksi annamme tuolle merirosvolurjukselle selkään... tule mukaan, Niilo, tule, lähtekäämme, nyt otellaan kohta melkein koko Mälarin laaksossa, ja kuningas on itsepintainen, vaikka annoimme hänelle oikein isän kädestä Harakerin metsässä... Tule mukaan, tunnin kuluttua saat nähdä hyvän David-herran notkistavan polviaan edessäsi... Hyvän miekkani nimessä, hän ansaitsisi hirsipuun, se roisto!"

"Jätä se asia nyt sikseen niin kauaksi", lausui Niilo, "nyt lähden kotiin Penningebyhyn."

"Penningebyhynkö?" huudahti Steen, joka ei voinut käsittää, mikä hänen urhollista, ritarillista ystävänsä vaivasi.

"Niin, Penningebyhyn", vastasi tämä, "odotan hetkisen."

"Mutta miekkaasi tarvitaan, Niilo!"

"En luule."

"Kypsyneitä neuvojasi!"

"Niitä minulla tuskin on... Mutta kun rauha tulee maahan ja Kaarlo kuningas on tullut takaisin valtakuntaansa, niin odotan sinua Penningebyssä, ja silloin saat tietää, mitä nyt en voi sanoa. Hyvästi, Steen ystäväni!" Hän ojensi hänelle kätensä äkisti, melkein kiihkeästi, ikäänkuin olisi tuntenut itsensä hiukan epävarmaksi, jonkavuoksi tarvitsi tätä voimanosoitusta katkaistakseen kerrassaan itseltään mahdollisuuden astua sille tielle, jota tahtoi karttaa.

Steen Sture puristi äänetönnä Niilon kättä, ja katsoi kummastuksella häntä, kun hän ajoi nelistäen Upsalaan vievää tietä myöten pohjoiseen päin.

Korkealle kohosi Penningebyssä ilo ritarin saapuessa kotiin. Talon vanha voutikin sai yhtäkkiä kauheasti hommaa. Hän juoksi edestakaisin miesten välitse tyrkkien niitä kiireissään, ja linnan rouva, nuori, kaunis Briita-rouva, riensi portaita alas tervehtimään herraansa ja miestänsä. Tukala raskaus poistui hetkiseksi ritarin otsalta, kun kodin raitis onnen ja rauhan hengähdys tuoksautti häntä vastaan. Hän tarttui puolisonsa käsivarteen ja astui hymyillen linnan portaita ylös.

Salissa tulivat lapset vastaan, ja niiden mukana Iliana-rouva ja hänen sisarensa, nuori Ingeborg, jotka olivat vielä Penningebyssä.

"Eikö viheriä ole mukana!" kysyi Svante, ja Mauri tarttui isänsä käteen kysyen samaa katseellaan.

"Ei lapset, hän on matkustanut pois, kauas."

"Hän on sitten lähtenyt pyhiinvaellusmatkalleen; hän sanoi lähtevänsä kohta pyhiinvaellusmatkalleen, ollessaan viimeksi täällä!"

"Niin, niin, hän on lähtenyt pyhiinvaellusmatkalleen."

"Pyhälle haudalle... eikö niin?" kysyi Svante, "sinne minäkin tahdon kerran ratsastaa, että tulisin kelvolliseksi ritariksi, kuten sinä, isä, olet!"

Niilo otti pojan käsivarrelleen ja taputti hänen kiharaista päätänsä suudellen häntä otsalle.

"Entäs sinä, Mauri?" kysyi hän vanhemmalta pojaltaan.

"Minä olen mieluummin kotona katselemassa Svanten asetemppuja!" vastasi leppeäluonteinen poika, jolla oli äitinsä kauniit piirteet, jotka olivat samalla niin lempeät ja pehmeät kuin luonto olisi aikonut hänet naiseksi syntymään.

Isä otti tämänkin pojan käsivarrelleen ja suuteli häntä; Briita-rouva katseli sitä iloisena, sillä hän pelkäsi aina, että esikoisensa menettäisi hennon luonteensa takia isänsä rakkauden. Mutta Niilo tarttui puolisonsa käteen taluttaen hänet saliin. Siellä hän puristi häntä rintaansa vasten katsoen häntä hellimmän rakkauden katseella, kuin kiittääkseen häntä siitä, että hän oli hyvää huolta pitänyt kodista ja perheestä. Ritari ei kuitenkaan virkkanut mitään Iliana-rouvan läsnäollessa, jonka surulliset muistot se olisi helposti voinut eloon herättää.

"Missä on kuninkaantytär?" kysyi hän keskeyttäen äkisti hiljaisuuden, huomattessaan, että kälynsä tuli

ankaran liikituksen valtaan. "Mitä on tapahtunut rakas vaimoni... Unhotamme iloissamme, että onnettomuus on kohdannut sukulaistamme!"

Tämä kysymys avasi uuden keskusteluaiheen, ja Briita ja Iliana tekivät vuoroon selvää tapahtuman pienimmistäkin seikoista.

"Hän seiso juuri tässä", sanoi Briita, "kun erosimme aamulla. Hän oli vähän surumielisenä, näytti minusta, ja hän halusi metsään kuuntelemaan paimentorven ääntä, sinne, tiedäthän, jossa on niin kova kaiku... Voi, muistan hyvin, kuinka usein istuin siellä kallion reunalla sitomassa seppeleitä kukkasista ja kuuntelin, kuinka vanha Marit soitteli torveaan metsässä."

Hän silmäsi suloisesti haaveksien kaunista maisemaa, joka näkyi ikkunasta, ja Iliana-rouva taputti häntä ystävällisesti kädelle. Hänkin muisti hyvin Maritin torven ja varastelevan harmaan haukan, joka oli siltä haltijattarelleen niin uskollinen, että syöksyi korkealta pilvistä hänen olkapäälleen, tuntien hänen äänensä, vaikkei ollutkaan pitkiin aikoihin häntä nähnyt.

"Niin", jatkoi Briita-rouva, "arvoisa neiti meni... meni yksinään eikä enää palannut."

Ingeborg tyttönen, joka seiso sisarensa vieressä, itki ääneensä, eikä ruvennut tyyntymään, vaikka ritari otti hänet syliinsä ja asetti viereensä istumaan syvään ikkunankomeroon, johon Briita ja Ilianakin istuutuivat.

"Älä sure, Ingeborg, kyllä me asiasta selvän otamme!" lohdutti Niilo.

"Ettekö muista, Niilo-herra", änkytti tyttö kyynelten vieressä hänen hienoille, surusta kalpeille poskilleen, "ettekö muista neitoa, joka iltamessuun meni... ja tulikin vuoreen? Hän piti minusta niin, se ystävällinen kuninkaantytär... voi, kunpa minä olisin saanut hänen edestään kadota... ja nyt tulee kuningas kotiin, hänen isänsä, ja hän on poissa... suru surun lisäksi."

"Niin vaaralliseksi en asiaa kuitenkaan luule, Ingeborgiseni... vuorilla on kyllin kätkevä, tarvitaakseen kristittyä verta ahmia... Ei, ei, kyllä me neuvoja keksimme!... Mutta antakaa minun tietää, kuinka asia tapahtui."

"Muuta en tiedä", vastasi Briita, "kuin että hän katosi. Hän oli edellisenä päivänä saanut kirjeen, sanoo Ingeborg, mutta niitä hän sai muutenkin silloin tällöin, että se tuskin voi olla missään yhteydessä hänen katoamisensa kanssa."

"Kuka hänelle kirjeen antoi?"

"Sitä ei kukaan tiedä!"

"Ja milloin sinä häntä ensiksi kaipasit?"

"Puolenpäivän aikaan... ja silloin lähetin heti pari miestä metsään, mutta he eivät löytäneet häntä... kalliolta he kuitenkin löysivät naisen jalanjälkiä, jotka kulkivat syvälle metsään, jossa ne hävisivät kanervain ja sanajalkain sekaan... Heti kun he olivat tulleet kotiin, lähetin kohta väkeä ratsastamaan joka suuntaan, vanha talonvouti ratsasti aina Upsalaan asti, mutta kaikki palasivat tuomatta mitään tietoja, jotka olisivat meidän tuskaamme ja levottomuuttamme rauhoittaneet."

"Niin, niin... se levottomuus kestää kyllä koko elinajan", huokasi Ingeborg. "Jos hän saa juoda noitasarvesta, niin hän unhottaa kaikki, ja jos hän sitten tulee joskus tänne takaisin, niin on monta miespolvea ehtinyt kulua, eikä kukaan... ei kukaan enää häntä tunne...!"

Nyt kuului muutamia heikkoja paimentorven törähyksiä järven toiselta puolen, ja Svante juoksi huoneeseen ilosta hurjana.

"Nyt puhalletaan taisteluun... nyt ne asettuvat järjestykseen", huusi hän säihkyvin silmin, "ja ritareilla on korskuvat hevoset, tule, Iliana-rouva, tule minun kanssani, niin saat nähdä ja kuulla, kuinka metsä pauhaa ja kuinka kirkkaat haarniskat välkkyvät!"

Hän tarttui tulisesti Iliana-rouvan käteen ja koki vetää häntä penkiltä pois, mutta vanhempi veli laski vakavasti kätensä hänen käsivarrelleen ja sanoi:

"Ei niin, ei niin, Svante veliseni... anna olla, minä tulen kanssasi!"

"Sinäkö...! Sinäkö, Mauri, joka tuskin siedät jalkaisi hiukan kostuvan! Ei, sinut tahdon mukaani, Iliana-rouva, ja sinun pitää kertoa minulle urheasta enostani, Tord-marskista, jonka miekankärjessä Kaarlo-kuninkaan onni oli."

Poika loi tätä sanoessaan silmänsä maahan, kuin olisi jotakin sellaista sanonut, joka ei oikein sopinut hänen iälleen. Mutta äkkiä hän käänsi katseensa vanhempaan veljeensä.

"Jaha, sinä... niin sanoi viheriä ritari monesti, että niinkauan kuin urhokas marski eli, oli Kaarlo-kuningas turvassa, ja kun hän ei enää ollut taistelemassa, niin raukesi kuninkaan onni ja kruunu putosi hänen päästään... Tule, tule nyt, kuule, kuinka paimentorvi mylvii; luulen, että paimen Olli on saanut tapella suden tai karhun kanssa, mutta älä pelkää, minä otan kirveeni mukaani!"

Pojan puhe tuntui sekä hyvältä että katkeralta. Mutta Iliana-rouva teki hänelle mieliksi lähtein mukaan. Mauri ja Ingeborgkin menivät, joten Niilo jäi kahden kesken vaimonsa kanssa.

Kului hetkinen kummankaan mitään lausumatta, mutta Briitalla oli nähtävästi sydämellään jotakin, jota hänen oli vaikea lausua. Niilo huomasi sen ja kysyi syytä siihen.

"Niin", vastasi hän, "minä tiedän vähän lisää... Talonvouti tapasi erään David Pentinpojan miehistä, joka sanoi hänelle rosvon nimen."

"Ken hän siis oli?"

"Herra Iivari Akselinpoika!"

Läheinen sukulaisuus, joka oli tämän ja Briitan rakkaan ystävän, hänen kälynsä välillä. — Iivari-herrahan oli Iliana-rouvan setä — oli painanut raskaasti hänen sydäntään, ja hän oli ankarasti kieltänyt voutia ilmaisemasta kenellekään salaisuuttaan. Häntä itseään suretti, että ritari saattoi sellaista tehdä, vielä enemmän se tietysti surettaisi Ilianaa, arveli hän.

"Ja tuo Iivari-herra oli se kauppasaksa, joka toi kuninkaantytärtä tänne, kun sinua kohtasi onnettomuus Krokeksin luostarissa!" lisäsi Briita tarttuen hellästi herransa käteen. Sitten hän lisäsi nojaten päätään hänen rintaansa vasten, — "Jumalan äidin ja kaikkein pyhäin olkoon kiitos, että sinä pääsit onnellisesti siltä matkalta ja että rukoukseni sinun ja tehtäväisi puolesta on kuultu."

"Anna sen surun unhottua!" vastasi Niilo tarttuen puolisonsa vyötäisiin ja katsoen kauan hänen uskollisiin, rakkaihin silmiinsä. "Ajallaan tulemme siitä puhumaan, mutta nyt on kuninkaantytär huolenani. Olen luvannut tehdä hänen puolestaan, mitä voin. Ja sen lupauksen olen antanut juuri..."

"Kenelle...?"

"Herra Iivari Akselinpojalle, kauppasaksalle!"

Briita-rouva löi kätensä yhteen eikä päässyt kummastuksestaan tointumaan. Siihen yhtyi vielä pelko siitä, että tässä oli juonia ja petosta tekeillä.

"Iivari Akselinpojalle!" toisti hän yhä uudestaan? "Tässä on varmasti petosta!"

"Niin, ja minä uskon hänestä hyvää, Briita... sitävastoin luulen, että se tieto on petosta, jonka voutini sai David Pentinpojan mieheltä."

Briita-rouva katsoi kysyvästi mieheensä.

"Sitten täytyy sanoani, kuten laulussa sanotaan", huudahti Briita rouva käsiään ristien, "että maailma on kavaluutta ja petosta täynnä, vaikka en sitä ole ennen huomannut!"

Niilo kertoi nyt kaiken vaimolleen, kuinka itse oli kulkenut, ja miten oli tavannut Enköpingissä Iivari-herran, ja tämä vakuutti Briita-rouvaa enemmän kuin mikään muu, että hänkin rupesi uskomaan miehensä ajatusta oikeaksi.

"On minulla kuitenkin vielä merkillisempi asia sinulle ilmoitettavana. Viheriä ritari on, kuten lapset sanoivat, lähtenyt pyhiinvaellusmatkalle, jolta hän ei enää palaa..."

"Aikooko hän sitten, kuten sadut kertovat kuningas Olavi Trygvenpojan tehneen, päättää päivänsä erakkona pyhässä maassa?" kysyi Briita älyämättä vähääkään, että Niilon sanoilla oli syvempikin tarkoitus.

Mutta katsahdettuaan mieheensä, huomasi hän tämän tarkoittavan muuta kuin tavallista pyhiinvaellusmatkaa.

"Pyhä Jumalan äiti... onko hän kuollut?" huudahti hän, ja äänensä ilmaisi yhtä paljon surua kuin hämmästyttä.

On olemassa luonteita, joita ihmiselämän tavalliset vaihtelut eivät näytä järkyttävän, ja niihin kuului

jalo ritari Fjalar Orminpoikakin. Sellaisena, kuin hän oli ollut Penningebyssä, oli Briita-rouva nähnyt hänet siitä asti, kuin istui pikku tyttönä isän ja äidin polvella. Ritari oli ollut aina samanlainen, Briita ei ollut milloinkaan nähnyt häntä toisenlaisena, paitsi viime aikoina joskus lasten parissa. Silloin oli hän näyttänyt aivan toiselta. Tavallinen, väliin ivallinen hymy oli silloin poissa ja hänen silmistään säteili niin lämmin rakkaus pienokaisia kohtaan, että se tuntui äidille oikein hyvältä.

Opittuaan nyt hänet lähemmin tuntemaan, koski hänen herkkään naissydämeensä syvästi tuon miehen hämmästyttävä jalous, joka rakkaudesta uhrasi oman rakkautensa ja elämänsä onnen ja joka piti uskollisena valansa ja lupauksensa huolimatta maailman pursuvasta pilkasta. Täytyihän sellaista miestä ihailla ja kunnioittaa kuin pyhimystä.

Mutta Niilo kertoi vielä, mitä kuoleva ritari oli viime hetkellään sanonut hänelle Kaarlo-kuninkaasta ja hänestä itsestään sekä yhteisestä isänmaasta.

Briita istui mykkänä. Hän vaan katsoi mieheensä keksimättä sanoja, millä ilmaisisi tunteensa.

Kuu paistaa veteen, sinä näet aaltojen kimaltelevan, ja riemuitset siitä. Mutta aurinko paistaa samaan veteen; hopea muuttuu kullaksi, hohtavaksi, välkkyväksi kullaksi, eikä silmäsi enää kestäkään katsoa siihen. Senlaatuinen oli kuolleen ritarin puhe, ja se teki saman vaikutuksen sekä Briitaan että Niiloon. He eivät saattaneet sitä kuulla, ja se veti kuitenkin heidän ajatuksensa puoleensa, sillä olihan sen takana elämä, joka oli kokonaan uhrattu totuuden ja hyvyyden puolesta. Se oli aurinko, joka paistoi häikäisevällä loistolla.

Ja tämän auringon valossa muutti se taulu, jossa Niilo itsekin oli toimivana henkilönä, kokonaan muotoaan. Hänen täytyi kuitenkin myöntää usein toimineensa liian vähällä itseluottamuksella. Hän olisi monessa tilaisuudessa voinut pontevammin ajaa asiaansa, ja ehkäpä se olisi estänyt paljonkin sellaista tapahtumasta, mitä nyt oli valitettavasti tapahtunut. Olihan hän tosin pelvotta puhunut totuuden, etuluulottoman ja omaa hyötyä etsimättömän totuuden sanoja Kaarlo-kuninkaalle, olihan hän vilpittä, järkähtämättä kulkenut rataansa miehenä ja ritarina. Mutta hän oli antanut liiaksi sitoa itseään, hän oli liiaksi antanut arvoa esteille, jotka olisi ollut tarpeellista raivata pois, esiintyen siten tosin jalona ja ylevämielisenä miehenä, mutta ei sellaisena, jota aika vaati. Hän oli kuin ruusulehdossa, jonka korkeat ja kauniit kukat estivät maailmaa hänelle näkymästä, että valtakuntakin voisi maahan sortua, hänen nostamatta pelkästä ritarillisuudesta kättäänkään sen puolustamiseksi.

Ajatukset kulkivat rataansa, mutta kuta etemmäksi ne ehtivät sitä avarammat ja autiommat alat aukenivat hänelle. Ne lensivät arkin kyyhkysten lailla maata hakemaan, mutta maata ei näkynyt; ne palasivat siis takaisin, ja tuska ja levottomuus painautui rintaan.

Äänettömyys kesti kauan, ja yhä kalpeammaksi muuttui Briitan poski, ja yhä synkempiin ryppyihin kävi Niilo Sturen otsa. Vihdoin lausui Briita katsoen kyyneiltynein silmin taivaaseen päin:

"Surkuteltava, surkuteltava vanha sukulaiseni... en kysy sinulta, Niilo, mitä tahdot ja aiot tehdä; minä, joka tunnen sydämesi pienimmätkin ajatukset ja tiedän, mitä olet Kaarlo-kuninkaalle tehnyt, voin tuskasi ymmärtää. Rakkaus on tässä rakkautta vastaan — rakkaus häneen, joka uhrasi kaiken sinun onnesi hyväksi, ja rakkaus kuninkaaseesi, Ruotsin kuninkaaseen, ja molempain pohjana on sama, isänmaanrakkaus."

"Olet oikeassa, vaimo... edessäni on nyt kaksi tietä, ja kun en toista voi kulkea, on minun kuljettava toista."

"Ja kumpaa et voi kulkea?"

"Sitä, jolla hyvän kuningattaren rukous ja oma lupaukseni asettuvat vastaani paljain miekoin; sitä tietä, jossa minulle tulee välttämättömäksi tarttua aseisiin Kaarlo kuningasta vastaan."

"Mutta kuinka se voisi käydä välttämättömäksi?"

Briita kysyi tätä hehkuvin poskin ja levottomin katsein sekä tarttui innolla miehensä käteen.

"Jos Kaarlo-kuningas unhottaa, mitä Ruotsin kuningas ei milloinkaan saa unhottaa, että hänen kruununsa nimittäin nojaa kansan itseluottamukseen — tai oikeammin on tämän itseluottamuksen ilmaus — jos hän unhottaa olevansa lain ja vanhain tapain turvaaja, jos hän sallii meidän luokkaamme kuuluvain mahtavain pirstoittaa valtakunnan kappaleiksi, sallii heidän, jotka eivät muuta ajattele kuin itseänsä, temmeltää ja raastaa maata mielin määrin kuin omaa laiduntaan, ja jos siitä syystä tämä Ruotsin kansa — toisin sanoen talonpoika, Briita, — jos tämä kansa kuihtuu ja häviää kuin savu, ettei kukaan enää tiedä, missä ja miten se eli uurasta elämäänsä... niin silloin on aika kysyä, onko oikein ritarin ruostuttaa miekkaansa tupessaan... silloin voisin unhottaa lupaukseni ja kuningattaren rukouksen."

Briitille avasi tämä tunnustus paljon ajattelemisen aihetta. Hän oli tosin heti ritarivainajan ajatuksista kuullessaan aavistanut hämärästi, mitä taistelua Niilo taisteli, mutta nähdessään nyt asian selvänä kaikessa vakavuudessaan, alkoi häntä kauhistaa ja hänen sydäntään kouristi kuin kukkaa talven ensi kylmällä.

Katse ja ääni arkana kysyi hän:

"Ja toinen tie, Niilo?"

"Se on: odota!"

Briitan mieli oli vielä äskeisen vaikutuksen vallassa ja hänen täytyi itselleen myöntää, että herransa ja miehensä oli oikeassa. Hän tunsu, että olisi toiminut samoin. Mutta eräs ääni hänessä kuiskasi kuitenkin, että mikä nyt näytti oikealta, näyttäisi toisessa valossa päinvastaiselta, ja tämä hämärä, epämääräinen tunne purkautui huokaukseen ja sai hänen toistamaan sanat:

"Surkuteltava vanha sukulaiseni!" Sitten hän lisäsi: "Sinua lukuunottamatta lienee hänellä tuskin ainoatakaan vilpittömyyden ystävää koko valtakunnassa!"

Iliana-rouva palasi lasten kera metsästä ja keskeytti keskustelun. Niilo nousi kotvasen perästä ylös lähtien katsastamaan taloushommia, puhelemaan talonvoudin kanssa ja tapansa mukaan myöskin miestensä kanssa. Brodde seurasi tietysti häntä, ja häntä pidettiin ja kohdeltiin enemmän ystävänä kuin palvelijana. Sama oli laita, vaikka vähemmässä määrin, Erkin ja Hollingerin.

Päivä kului ja tuli ilta, jolloin talonväki kokoontui vanhan hyvän tavan mukaan isoon saliin rukoukseen. Seuraavatkin päivät kuuluivat tavallisuuden mukaan tyynesti ja rauhallisesti, vaikka levottomuus kalvoikin yhä syvemmin niiden sydämiä, jotka olivat keskuksena Penningebyin elämässä. Lasten laritus tuotti näinä aikoina ainoan todellisen ilon Penningebyin muurien sisäpuolelle.

Neljännän päivän iltana istuivat Niilo ja Briita myöhällä rinnakkain rukoussalissa puhellen menneistä ja tulevasta. Kumpikin karttoi kuitenkin koskettamasta sitä kohtaa, joka oli heidän sisäisen surunsa pääsyy: viheriän ritarin jäähyväissanaja sekä Niilon ja kuninkaan välistä suhdetta.

Mutta oli eräs ala, josta he voivat puhua, ja josta he täysin mielin puhuivatkin ystävyiden ja rakkauden koko lämmöllä. Tämä asia oli kuninkaantytären katoaminen ja hänen pelastamisensa. Siitä he tänä iltana puhuivat. Harkinnan päätökseksi tuli, että Niilon pitää ensiksi lähteä David Pentinpojan luo, ja senjälkeen tehdä mitä sitten parhaaksi huomataan.

Seuraavana päivänä lähtikin Niilo kahdeksan miehen kera Penniugebystä.

IV.

Kaarlo-kuninkaan palaaminen.

Kristian-kuningas koki mahdollisimman kauan puolustautua, sittenkuin taistelu Harakerin kirkolla oli näyttänyt hänelle hyökkäämisen mahdottomaksi. Hänen marskinsa, tanskalainen herra Klaus Rönnow ja ruotsalainen herra Ture Turenpoika (Bjelke), olivat silloin hänen toimeliaimmat auttajansa. Mutta siltä nyt näytti, että onni oli hyljännyt Tanskan kuninkaan ja hänen miehensä. Juhannuksen aikana täytyi kuninkaan lähteä Tukholmasta ja purjehtia Tanskaan keräämään enemmän väkeä voidakseen paremmilla voimilla tulla takaisin.

Mutta talonpoikain joukko oli Tukholman ympärillä. Sen leiri oli molemmin puolin kaupunkia sekä Pohjois- että Etelämaalmilla, viimeainutissa yhteinen pääleiri. Kaupunki ei ollut vielä antautunut, mutta päivä päivältä huomasivat äsken mainitut herrat, joiden hallussa linna oli, yhä selvemmin, etteivät sitä kauan voi pitää. Siellä oli, kuten kaikissa Ruotsin isommissa kaupungeissa joukko saksalaisia; puolet kaupungin neuvosmiehistä olivat niitä, ja sitäpaitsi oli niiden hallussa useita tuottavia kaupungin virkoja, kuten pormestarin-, kaupunginkirjurin- ja tullikirjurinvirat, joiden sekä rikkautensa avulla heillä oli suuri vaikutusvalta kaupungissa. Nämä saksalaiset juuri olivat muukalaiskuninkaan tukena ja linnanherrain luotettavimpina kannattajina. Mutta ruotsalainen väestö toivoi Kaarlo-kuningasta takaisin. Se talonpojista lähtenyt huuto, "ettei Ruotsi ole mikään päämiesläänini eikä papintila, vaan kuningaskunta, ja on sinä pysyvä kuten ennenkin", — se huuto oli herättänyt kaikua kaupungissakin, ja talonpoikain leireissä oltiin varmoja, että jos kuningas palaisi, saisivat ruotsalaiset porvarit senverran

aikaan, että kaupunki omasta ehdostaan avaisi porttinsa.

Kului kuitenkin kauan aikaa, ennenkuin kuninkaan takaisin kutsumisesta mitään tuli. Olikinhan selvää että arkkipiispan ystävät, vanhat unioonimiehet, tekisivät vastarintaa. Arkkipiispa oli tosin saattanut viimemainitut isänmaan asian puolelle saattaessaan heidät taistelemaan unioonikuningasta vastaan, mutta tietystikin he panivat kaikki voimansa liikkeelle estääkseen miehen palaamista, joka oli suuremmassa määrin arkkipiispan vihollinen kuin Kristian-kuningaskaan. Aluksi, niinkauan kuin Kettil-piispa ja hänen arvokkaimmat kannattajansa kulkivat maakunnissa kokoomassa vahviketta Tukholman edustalla majailevaan pääjoukkoon, ja vielä silloinkin, kun taistelu Mälarin ympärillä oli jo täydessä käynnissä, pysyi rahvas jokseenkin rauhallisena. Mutta kun Kristian-kuninkaan oli täytynyt lähteä Tukholmasta, uudistuivat kasvaneella voimalla huudot ruotsalaisen Kaarlo-kuninkaan takaisin kutsumisesta.

Nyt joutuivat arkkipiispan ystävät vaikeaan asemaan. Mutta Kettil-piispa teki asialle ratkaisun. Heinäkuussa laadittiin kaksi kirjettä, toinen kansalta, toinen herroilta, ja luotettava sanansaattaja lähetettiin Danzigiin viemään niitä Kaarlo-kuninkaan käsiin.

Kun piiritys ei oikeastaan ollut muuta kuin kaupungin sulettuna pitämistä, ja kun Kristian-kuninkaalla oli monta kannattajaa siellä täällä maassa, erittäinkin Länsigötanmaalla, läksi Kettil-piispa sinne, ja moni muukin herroista läksi leiristä. Talonpoikain leirissä odotettiin jännityksellä kuninkaan vastausta ja häntä itseään, sillä ei kukaan epäillyt, ettei hän tulisi. Kaupungissa, jossa vastakkaiset tunteet olivat aina rinnakkain, oli pelvon ja toivon tunnusmerkit selvästi huomattavissa. Linnassa sitävastoin oli pelkästään vastaisia toiveita kuin talonpoikaisleirissä. Ja kaikissa näissä paikoissa tähysteltiin, kun rupesi olemaan aika Kaarlon tulla, innokkaasti odotellen merelle päin. Linnassa toivottiin Tanskasta saapuvan aluksia tuoden vahviketta joukoille, malmeilla odotettiin Kaarlo-kuninkaan haaksien pistäyvän saariston solukoista näkyviin, ja kaupungissa olivat saksalaiset yhtä mieltä linnalaisten kanssa ja ruotsalaiset rahvaan kanssa.

Elokuun alussa, noin kuukautta myöhemmin kuin Kaarlo-kuninkaalle oli lähetetty mainitut kirjeet, tuli Tukholman saaristosta laivasto, joka asettui kaupungin edustalle ankkuriin. Linnassa laukaistiin kanuuna ilon merkiksi, ja sieltä levisi ilo kaupungin saksalaisiin porvareihin. Tulija oli Kristian-kuningas apujoukkoineen, siitä ei ollut mitään epäilystä. Linnasta oli huomattu Dannebrogin heiluvan, ja kaupungissa tettiin, että erään sanantuojan oli onnistunut pujahtaa piirittäjain välitse, ja hän oli vahvistanut tiedon, että tulija todella oli Kristian, niin että uusi päivä nyt muka koittaa heille.

Ja yhtä suuri kuin saksalaisten ilo oli ruotsalaisten suru ja harmi, ja heiltä se levisi piirittäjain leiriin. Täältä riennettiin kukkuloille katsomaan saariston salmia ja väyliä.

Pentti-ukko oli eräs innokkaimpia saamaan selvää, miten saapuneen laivan laita oikeastaan oli. Hän astui veneeseen ottaen mukaansa yhden pojistaan ja sousti ulapalle. He kulkivat hyvin liki etelärantaa, etteivät suotta antautuisi vaaraan, jos laivasto olisikin Kristian-kuninkaan; he tahtoivat vaan nähdä Dannebrogin.

He kulkivat kappaleen ketään kohtaamatta, mutta pistäytyessään erään niemen ohi, näkivät he erään toisen venheen tulevan kaupunkia kohden. He jäivät odottamaan, ja silloin nousi vieraan veneen perästä eräs mies seisoaalleen ja huusi hyvällä ruotsinkielellä:

"Kuulkaa, hyvät miehet... onko selvä kaupungissa?"

Se oli Olavi Ingenpoika, joka oli lähtenyt viemään kirjeitä Kaarlo-kuninkaalle. Pentti-ukko tunsu hänet hyvin ja vastasi, että leiriin sopii hyvin tulla, sekä kysyi samalla, minkä vastauksen hän toi kuninkaalta.

"Souda vähän kauemmas, niin näet vastauksen!" huusi venemies lähtein kaupunkiin päin. Hieman mietittyään läksi ukko poikineen vastaiseen suuntaan. Sillä Kaarlo-kuninkaan laivastohan siellä nyt ainakin oli.

Soudettuaan kotvasen ja kulkien paljoa joutuimmin kuin äsken, koska he nyt kulkivat niemenkärjestä niemenkärkeen, näkivät he vihdoinkin laivaston — alus aluksen vieressä, suuria, komeita laivoja — mutta Dannebrogia ei missään näkynyt.

"Souda reippaasti, Lassi", sanoi ukko kun poika lepuutti airoja katsoessaan laivoja, "jos se on kuningas, niin on hauska nähdä, miltä hän nyt näyttää."

Poika sousti, ja vene viilsi terävästi aaltoja. Tultuaan ensimmäisen laivan ääreen, hiljensivät he vauhtiaan ja katsoivat sen korkeille reunoille sekä huusivat lopuksi, mutta eivät saaneet vastausta. He näkivät tosin rivin päitä tirkistelevän laidan yli, mutta ne olivat aivan outoja naamoja. He sousivat silloin pitkin laivan sivua ja kääntyivät sen perästä toista laivaa kohden; sielläkin he huusivat, mutta nytkään ei heidän huutonsa saanut enempää vaikutusta aikaan.

He tulivat kolmannelle.

"Onko kuningas mukana?" huusi Pentti-ukko.

Viipyi hetkisen. Pää tuli näkyviin, sitten toinen, sitten kolmas. Laivalla syntyi liikettä, ja ukko toisti kovemmin kysymyksensä.

"Onpa niinkin!" vastattiin hyvällä ruotsinkielellä, ja samassa tuli neljäs pää näkyviin. "Kuka olet?"

"Olen vuorimies Pentti Hedemorasta, kukas sinä olet?"

"Klaus Lang on nimeni."

"Sinäkö vanhan drotsin otit kiinni Räfvelstassa?"

"Juuri minä."

"Hyvä... vie minut nyt sitten kuninkaan luo!"

"Ihan paikalla!" vastasi Klaus.

Sitten laskettiin laivasta köysiportaat ja nuora, jolla sitoa ne veneeseen, ja sitten nousivat ukko ja Lassipoika valkean Kotkan kannelle. Se oli Danzigilais-laiva, joka oli saanut nimensä Puolan kuninkaan, Kasimirin, kunniaksi, jonka avulla kaupunki oli vapautunut saksalaisen ritariston rasittavasta ylivallasta.

Klaus Lang, Kaarlo-kuninkaan miesten vanha päällysmies, joka oli seurannut häntä maanpakoon ja sielläkin hoitanut samaa tointa kuin kotonakin, oli nyt poissa näkyvistä, mutta ilmestyi taas pian kannelle.

"Tule mukanani!" sanoi hän tarttuen hyväntahtoisesti tämän kunnianarvoisan vanhuksen käteen.

He menivät laivan perään ja astuivat portaita myöten huoneeseen, jossa Kaarlo-kuningas istui odottaen, sillä Klaus Lang oli hänelle jo ilmoittanut ukon tulon.

Asepoika kiinnitti paraikaa kuninkaan ylle loistavaa haarniskaa ja oli juuri saanut työnsä valmiiksi päällysmiehen tuodessa Pentti-ukkoa sisään.

"Kuka olet, vanhus, joka ensimmäisenä tervehdit minua synnyinmaahan tultuani?" kysyi kuningas, mutta lisäsi nähtyään tarkemmin vuorimiehen kasvot, "luulenkin, että olemme joskus ennenkin nähneet toisemme!"

Pentti-ukko oli melkein liikutettu nähdessään ijäkkään, harmaapäisen kuninkaan, jonka kasvopiirteet, ehkä vielä kauniit, olivat kuitenkin kuihtuneet ja veltot puhuen huolista ja suruista, jotka olivat ehkä enemmän painaneet häntä kuin hänen kuusikymmentä ikävuottaan.

"Olettepa kylläkin nähnyt minut ennen", vastasi hän kuninkaan kysymykseen, "monta sarkkaa olette oluttani juoneet... minä olen Pentti Björnipoika, Hedemoran vuorimies..."

Nimen kuullessaan muisti kuningas varsin hyvin sekä miehen että hänen vaimonsa ja poikansa, ja kuultuaan toisen pojista olevan mukana, tahtoi hän puhutella häntäkin.

"Vanha on jo siis tuttavuutemme, Pentti", sanoi kuningas sitten, "ja hyvä olisi, jos kaikki olisivat olleet minulle yhtä uskollisia kuin sinä..."

"Sinä olet ehkä oikeassa, kuningas", vastasi ukko, "mutta muista, ettei uskollisuutta pidetty kummallakaan puolen!"

"Mitä tarkoitat?" kysyi Kaarlo hiukan kiivaasti.

Mutta ukko vastasi tyveneesti kuin omalle pojalleen.

"Niin, näes, Kaarlo-kuningas, ne, jotka sinusta enimmin pitivät, karkoitit sinä luotasi, ja niiden sijaan jäi ympärillesi pelkkiä kavaltajia... Se vei sinulta silloin Ruotsin kruunun. Voit nyt kuten silloinkin luottaa Ruotsin rahvaaseen... ja jos me olemme yhtä puolta, sinä ja talonpojat, niin tahtoisin nähdä, ken uskaltaa karvaakaan päästäsi taittaa. Tiedä myöskin, että ellei meitä talonpoikia olisi ollut ja muutamia sinun ystäviäsi, joita ennen ylenkatsoit, et konsaan olisi tullut takaisin valtakuntaasi, sen sanon minä, vanha Pentti Björnipoika, ja joka talonpoika Ruotsin valtakunnassa!"

Kuningas, joka oli alussa huomattavalla tyytymättömyydellä kuunnellut pelottoman vanhuksen puhetta, lauhtui sitä mukaa, kuin ukko jatkoi lausuntoaan, ja lopuksi ilmestyi hänen huulilleen hymy.

"No, sanoppa sitten, koska sinulla on niin hyvät tiedot", sanoi hän, "kuka ystävästäni on siis nyt saattanut minut taasen Ruotsin kuningasistuimen portaille?"

"Sen voin sanoa Kaarlo-kuningas... sen on tehnyt jalo ritari, herra Niilo Sture."

Hymy kuninkaan huulilla ilmaisi nyt mitä syvintä surumieltä.

"Hän on siis nyt saanut parempia ajatuksia, tuo sukulaiseni, Niilo-herra!" lausui hän, mutta enemmän itsekseen kuin ukolle.

Tämä kuuli kuitenkin selvästi kuninkaan sanat.

"Niilo-herra on aina ollut kelpo ritari, muuta ei kunniallinen mies voi koskaan hänestä sanoa, ja parempi olisi ollut, jos sinä kuningas olisit sitä miestä hänen ansionsa mukaan rakastanut."

"Se ritari jätti minut kuitenkin hädän hetkenä yksin, vaikka lähetin hänelle sanan toisensa perään."

"Ei, Kaarlo-kuningas, niin hän ei tehnyt... minä sen tiedän, jonka luona hän olosti, kulkiessaan meidän seuduillamme pitämässä kansan rakkautta sinuun yllä... Viestisi eivät koskaan tulleet ritarin käsiin, ja hän aikoi sitten nostaa talonpojat sotaan pakottaakseen arkkipiispan väkisin luopumaan Kristian-kuninkaasta ja sopimaan sinun kanssasi, ja siitä aikomuksesta luopui hän ainoastaan sinun omasta käskystäsi... Ja saat uskoa, että ellei Niilo-herraa olisi ollut, ei yksikään mies olisi mennyt virran ja pitkän nummen yli arkkipiispan ja Kettil-piispan tähden!"

Oli selvää, ettei tämä selitys Niilo Sturen pois jäämisestä kuninkaan viime taistelusta arkkipiispaa vastaan likimainkaan tyydyttänyt kuningasta. Olihan Niilosta itsestäänkin tuntunut melkein uskomattomalta, kun hänen ystävänsä, herra Steen vihdoin tuli kertomaan, mitä oli tapahtunut. Täytyihän sen siis tuntua kuninkaalle järkimahdottomalta, ettei hänen viestinsä ollut saapunut ritarin käsiin. Hän ei kuitenkaan ajatellut katkeruudella Niilon silloista käytöstä. Hän piti sitä päinvastoin hyvin ymmärrettävänä, vaikka aivan toisista syistä. Hän ajatteli nimittäin omaa suhdettaan mieheen ja kuinka monta kertaa oli syvästi häntä loukannut. Mahdotontahan oli Niilo Sturen niitä kerrassaan unohtaa, varsinkin kun kuningas tiesi olevansa Niilo Sturelle vieläkin yhdessä velassa, josta ei oltu korvausta annettu.

Näitä asioita ei vuorimies kuitenkaan voinut tuntea, eikä kuningas voinut niihin nyt kajota. Kaarlo pani arvoa ainoastaan siihen lämpöön, joka huokui vanhuksen puheesta ja koko hänen olemuksestaan antaen hänen pysyä erehdyksessään Niilo Stureen nähden.

"No niin, hyvä on", sanoi hän. "Ja kiitokseni teille siitä, mitä olette tehneet minulle ja valtakunnalle; teidän nimeänne muistetaan kunnioittain, niinkauan kuin Ruotsissa pidetään urheata tekoa arvossa!"

Hovipoika tuli samassa nopeasti sisään ilmoittaen kuninkaalle, että Ruotsin sotajoukon päälliköt olivat saapuneet laivalle.

Kuningas puristi silloin vielä kerran rehellisen vuorimiehen ja hänen poikansa käsiä, pani kypärän päähänsä ja astui kannelle Klaus Langin ja parin muun päällismiehensä seuraamana. Perässä tuli Pentti-ukko poikineen.

Kannella olivat herrat Krister Pentinpoika, Iivari Green ja taalalaisten päämies, Hannu Djekn, jotka olivat tulleet neuvottelemaan kuninkaan kanssa hänen kaupunkiin purjehtimisestaan, leiriin tulemisestaan j.n.e.

Kuninkaasta ei ollut hauskaa, että arkkipiispan veli ja vanhan tanskalaisten ystävän Maunu Greenin poika olivat ensimmäisinä Ruotsin herroista häntä kohtaamassa, mutta mitä hän lieneekin maanpaossaan unhottanut, oli hänellä ainakin täydellisesti jälellä kykynsä hallita kasvonilmeitään. Valmistukset oli pian suoritettu, koko laivasto purjehti kohta sievässä järjestyksessä kaupunkia kohden.

Sitten laskettiin vesille vene, johon kuningas ja mainitut herrat astuivat. Pentti-ukko astui myöskin poikineen omaan veneeseensä, ja sitten läksivät molemmat veneet maalle päin.

Talonpojissa syntyi riemua ja he riensivät tervehtimään kauan odotettua kuningasta. Tultuaan tiheäin rahvasjoukkojen läpi keskelle leiriä, pysähtyi hän ja puhui talonpojille, jotka lupasivat kädet kohotettuina hänelle uskollisuutta. Kaupunkiin lähetettiin airut kutsumaan siellä olevia neuvosherroja kuninkaan luokse, eikä kauan kestänytään, ennenkuin Vesteråsin piispa ja kaksi neuvosta saapuikin.

Kuningas puhui heille hieman terävänlaiseen.

"Odotan", niin hän päätti puheensa, "että te kaikki kokoonnutte tänne luokseni ja tunnustatte minut

oikeaksi herraksenne ja kuninkaaksenne!"

Sillä tiedolla palasivat nämä kolme herraa kaupunkiin, ja kuninkaan puheen vaikutuksestako vai niistä toimenpiteistä, joihin heti senjälkeen ryhdyttiin kaupungin valtaamiseksi, vai ruotsalaisten porvarien halustako saada Kaarlo-kuninkaansa takaisin se lienee tapahtunut — mutta hetkisen perästä avattiin kaupungin portit, ja pormestari ja neuvosto tulivat arvokkaassa juhlaikulussa leiriin kuninkaan luo jättäen hänelle kaupungin avaimet.

Nyt ratsasti kuningas kaupunkiin leirissä olevain ritarien ja palaavain pormestarien ja neuvoston seuraamana. Seurue kulki Rantatorin yli Mustaveljesluostarille ja sieltä katuja myöten Isolle torille ja nykyiselle Isolle kirkolle eli "bykirkolle", joksi sitä silloin kutsuttiin. Mustaveljesluostarin kohdalla kuningas pysähtyi, kuin aikoen astua maahan tai kutsuttaa jonkun luostariveljistä luokseen. Hänen ympärillään olevat herrat, ja suuri osa katsojistakin, jotka olivat riemuhuudoilla seuranneet kuningasta leiristä asti, ymmärsivät hyvin, että kuningas muisti siellä olevaa aarretta, mikä sai hänet pysähtymään. Hän oli itse tietämätön siitä, että Kristian kuningas oli Tukholman herrana ollessaan otattanut pois ja lähettänyt Tanskaan ne seitsemän kalleuksilla täytettyä arkkua, jotka hän oli jättänyt sinne tohtori Pietari Laurinpojan huostaan.

Kaikki mukaansa ottamansa rahat oli kuningas antanut lainaksi osaksi Danzigin kaupungille, osaksi Puolan kuninkaalle, Kasimirille, joten hänellä ei nyt ollutkaan käytettävänäan muita varoja kuin ne, jotka hän oli antanut säilyyn Mustaveljesluostariin, lukuunottamatta sitä rahasummaa, joka Tukholman rahamestarilla oli hänelle antaa. Ei ihmettä siis, että kuningas silmäsi pienellä levottomuudella synkän luostarin ikkunoihin.

Luostarin kirkossa soitettiin. Mutta sitä ei kuningas kuullut hälinän ja kansan kestäväin huutojen vuoksi sekä siitä syystä, että hän aina osoitti erityistä huomaavaisuutta henkilöitä kohtaan, jotka hän luuli kansan joukosta tuntevansa. Mutta nyt pysähtyessään kuuli hän sieltä syvää, kumeata ja juhallista kellonsoittoa.

"Mitä!" sanoi hän herra Krister Pentinpojalle, joka ratsasti häntä lähinnä, "tuohan kuuluu kuolleen sielukelloilta, ja minä luulin, että Tukholman kellot soisivat tänään minun kunniakseni."

Krister-herra ei tiennyt mitään, mutta eräs vieressä seisova porvari rohkaisi mielensä ja astui kuninkaan luo.

"Se on tohtori Pietari Laurinpojan sielukelloin soittoa, herra kuningas!" sanoi hän. "Hän kuoli tänä aamuna."

Kuningas kalpeni äkkiä, mutta nyökkäsi ystävällisesti porvarille jatkain ratsastustaan ja kannustaen hevostaan, ettei huomattaisi, kuinka kuolonsanoma häneen koski.

Kirkon edustalla hän pysähtyi, nousi ratsultaan ja astui ritarien seuraamana paljain päin kirkkoon. Hän astui pääkuoriin ja polvistui alttarin eteen. Kun kuningas oli lopettanut rukouksensa, pidettiin messu ja laulettiin "Te Deum".

Illalla kävi kuningas vielä kerran leirissä ja sai sekä siellä että raatihuoneella rahvaalta ja porvareilta suosiosoituksia runsaasti. Sitten hän läksi rahatalolle, jonka oli valinnut asunnokseen, niinkauan kuin linnan piiritystä kesti. Mutta täällä kohtasi häntä uusi jobinposti. Rahamestarikin oli kuollut samana päivänä.

Mieli synkkänä riensi kuningas portaita ylös ja sulkeutui erääseen sisähuoneeseen. Sitä hän tarvitsikin, kuningasraukka. Sillä näiden kuolemantapausten tuottamat vauriot olivat arvaamattomat, kun hän samassa ajatteli, minkä vaikutuksen tulee tekemään, kun hänen täytyy alottaa toinen kuninkuutensa säätämällä oitis uuden veron. Hän oli jo kirkosta tullessaan lähettänyt Klaus Langin luostariin kuulustamaan, miten hänen aarteensa laita oli, ja hän odotti kuumeisella jännityksellä päällysmiehen tuloa. Eikä kukaan päässyt hänen puheilleen, ei edes hänen vanha hovimestarinsa, joka oli samana päivänä tullut kaupunkiin Pyhän Yrjänän kokoustalosta Brunkevuorelta, jossa hän oli oleskellut siitä asti, kuin hänen herransa palaaminen oli varma.

Klaus Lang tuli vihdoin, ja nyt kuuli kuningas synkät aavistuksensa tosiksi ja varmoiksi. Kaikki oli mennyttä. Hän seisoi synkkänä, jäykkänä kuin jääksi muuttunut. Hän viittasi ainoastaan heikosti kädellään Klauta poistumaan.

Hänet aivan hervahdutti synkkä ajatus, ettei hänellä, joka oli ollut Ruotsin rikkain mies, nyt ollut tuskin markkaa omanaan. Silloin avattiin ovi hiljaa, ja vanha, melkein satavuotias Erland astui huoneeseen.

"Herra... herra... Kaarlo-kuningas!" änkytti ukko ojentaen käsiään palannutta, hänelle niin rakasta

miestä kohden, ja kyyneleet tulvivat pitkin hänen ryppyisiä kasvojaan ja jääharmaata partaansa, ja ääni kieltäytyi tottelemasta hänen tahtoaan.

Mutta nuo sanat sekä uskollisuus, rakkaus ja kaikki vanhat muistot, jotka niistä huokuivat ikäänkuin vanhusta ympäröiden, uhkuivat lämpöä, joka sulatti jään Kaarlون sydäimestä. Sekin oli kultaa, tuo omaa hyötyä etsimätön rakkaus, joka oli yhä vielä yhtä lämmin häntä kohtaan kuin ennen — jo aikoja sitten — kun hän oli poika ja nuorukainen.

Ja kuningas avasi sylinsä painaen vanhusta rintaansa vasten.

"Voi, kun saisin nyt täältä lähteä!" huokasi ukko, "nyt kun silmäni ovat taas nähneet teidät, herra kuningas, ja ennenkuin surut uudestaan palaavat...!"

"Ne ovat jo palanneet, Erland", lausui kuningas tarttuen vanhuksen käteen, "minä olen köyhä, onneton mies!"

Kuningas kertoi sitten, mitä oli tapahtunut, mutta ukko tiesi sen jo ennestään sekä ihmetteli, ettei kuningas sitä tiennyt, varsinkin kun hänen tietoonsa oli tullut sekin, että Kristian-kuningas oli anastanut kruunulle kaikki hänen tilansa ja talonsa ja myynyt ne sitten eri henkilöille, etupäässä Ture Turenpojalle.

"Fågelvik... Fågelvik!" änkytti ukko, joka ei vieläkään ollut saanut tunteitaan hillityksi, vaan yhä puhui entiseen tapaansa Fågelvikin onnellisesta ja rikkaasta herrasta.

Kuninkaan täytyi itse lohduttaa vanhusta, mutta se näytti tekevän aivan vastaisen vaikutuksen.

"Pahempaa... pahempaa!" nyhkytti Erland.

"Puhu, puhu, rakas!" kehotti kuningas koettaen näyttää niin ystävälliseltä kuin suinkin. "Mitä tarkoitat... älä häikäile ilmaista surusanomaasi, jos sellainen on sydämelläsi... Näethän, että jaksan onnettomuuteni kantaa, suokoon Jumala, että olisin samoin voinut kestää myötäkäymiseni!"

"Sydäntäni särkee, että minun vanhan miehen täytyy tuoda teille pahin surun sanoma..."

"Joka on?"

"Tyttärenne, Magdalena-neiti, on kadonnut!"

"Kadonnut... tyttäreni!"

Tämä tieto teki kuninkaaseen vaikutuksen, joka pani tyhjäksi hänen vakuutuksensa siitä että hyvin jaksoi onnettomuuksiaan kantaa. Hän kävi jos mahdollista vieläkin kalpeammaksi ja hänen huulensa vapisivat surusta, harmista ja kiukusta. Ainoastaan mitä suurimmilla ponnistuksilla sai hän siksi hillinneeksi itseään, ettei puheellaan lisännyt uskollisen vanhuksen jo kylliksi suurta surua.

"Kuinka se tapahtui, ukko vanhus?" kysyi hän.

"Herra Iivari Akselipoika on ryöstänyt hänet Penningebystä!"

Kuningas hämmästytti ja suuttui yhä enemmän, ja ukko kertoi juurta jaksain, miten ja miksi oli vienyt neidon Penningebyhyn, ja että nyt yleisesti kerrottiin kauppasaksan olleen juuri herra Iivari Akselinpoika, joka samainen oli kuninkaantyttären ryöstänyt.

Kaarlo istuutui pöydän ääreen laskien päänsä käden varaan. Sitten kului hetkinen kummankaan mitään puhumatta.

"Ja herra Niilo?" kysyi kuningas vihdoin.

"Herra Niilo oli poissa... hän oli poissa siitä asti, kuin me läksimme Krokeksin luostarista."

"Poissa, sanot... millä asioilla hän sitten kulki?"

"Vanhan pääni on, herra, vaikea tehdä selkoa, mitä kaikkea tänä onnettomuuden aikana on tapahtunut, ja arvoisa neiti on ollut niin huolenani, etten ole paljon muusta lukua pitänyt. Siksi en todellakaan tiedä mitään sanoa jalosta ritarista, Niilo-herrasta... Toiset sanovat hänen ratsastaneen pohjoisessa kokoomassa helsinkeja juutilaiskuningasta vastaan, toiset taas sanovat hänen olleen vankina..."

"Vankina?" huudahti kuningas kohottaen päätänsä.

"Niin kerrotaan."

"Ja kuka... kuka olisi siis pitänyt häntä vankinaan?"

"Herra David Pentinpoika, sanotaan, ja se on aina ollut minunkin ajatukseni. Hän katosi, kun olimme Krokeksin luostarin edustalla matkustaessamme pohjoiseen päin Penningebyhyn."

"Hyvä, hyvä... siitä asiasta saamme kyllä selvän päästyämme Niilo-herran puheisiin."

Kuninkaalla oli paljon kyseltävää vanhalta uskotulta palvelijaltaan, ja keskustelu näytti tekevän kumpaankin terveellisen vaikutuksen, sillä toinen kysymys johti aina toiseen, ja kuninkaaltakin unhottuivat huolet ukon jaaritellessa rakkaita juttujaan, joita vanhukset aina niin kernaasti kertovat.

Mutta tuli yö, ja sen mukana palasivat huolet taas kuningasvanhukselle, joka makasi vuoteellaan saamatta hetkenkään lepoa. Ja kuitenkin odotti häntä seuraavana päivänä uudet vastoinkäymiset, jotka toivat hänelle ruusuverhojen alla ehkä suurempia vaaroja kuin ne, jotka nyt häneltä unen riistivät. Mutta Kaarlo-kuningas ei ollut ainoa, joka on juonut vihamiehen tarjoamaa simaa ja pitänyt sitä ystävyiden juomana.

Aamulla oli useita herroja saapunut kaupunkiin, ja rahatalon suuri sali oli täynnä miehiä, jotka olivat saapuneet kunniaterveisille palanneen kuninkaan luo. Osa taasen oli tullut joitakin tietoja antamaan tai käskyjä saamaan.

Kuninkaan tullessa esiin kumarsi koko joukko yhtä syvään kuin ennen hänen pois lähtöään ja yhtä syvään kuin Kristian-kuninkaallekin, vaikka moni heistä oli juuri ollut häntä maasta karkoittamassa. Ensimmäisten joukossa oli herra David Pentinpoika ja vähän hänen takanaan, kaupungin kirkon kirkkoherran vieressä, oli kaniikki Helmich. Kuningas katseli edellistä tuokion, mutta ei vähääkään rasittavalla katseella, ainoastaan niin paljon, että ritari huomasi kuninkaalla olevan jotakin tärkeätä sanottavaa hänelle persoonallisesti, ja David-herra näytti sen johdosta varsin tyytyväiseltä. Eikä hän pettynytkään.

Ratkaistuaan esitetyt asiat ja keskusteltuaan vähän jokaisen kanssa, ja kun seura salista alkoi vähetä, kääntyi kuningas David-herran puoleen.

"Teille, herra David, olisi minulla eräs kysymys tehtävänä... tuletteko mukanani tänne!"

He menivät sisähuoneisiin, ja heti oven sulettuaan kääntyi kuningas ritarin puoleen kysyen äkkiä:

"Oletteko te ottanut kiinni sukulaiseni, herra Niilo Sturen, David Pentinpoika?"

"Mitä kysytte, kuningas?" vastasi ritari, "minäkö olisin ottanut kiinni Niilo Sturen...? sitä ei yksikään rehellinen mies voi todistaa, ja jos katselette ympärillenne, Kaarlo-kuningas, niin ymmärrätte, kuinka vähän olisin sillä hyödyttänyt sitä asiaa, jonka puolesta olen taistellut..."

"Te taistelitte, herra David, enemmän veljenne kuin minun puolestani, sitä ette voine kieltää, ja kun Niilo-herra on minun ystäväni, niin ei hän ollut veljenne ystävä, ja silloin ei minusta ole ensinkään kummaa, että tahdoitte tehdä hänet tehottomaksi... mihinkä hän sitten joutui erottuanne toisistanne Krokeksin luostarissa?"

"Krokeksin luostarissa?" kysyi ritari, ikäänkuin tapaus olisi häneltä peräti unohtunut. "Sitä en osaa teille sanoa, Kaarlo-kuningas, ritari jäi sinne minun jälkeeni, sen voi pihateini todistaa... Muuten tuntuu minusta ihmeelliseltä, että te pidätte niin suurta lukua Niilo Sturesta... En voi mitään omasta puolestani varmaan sanoa, mutta se, joka sen on minulle sanonut, on täällä ulkona, ja hänen puheensa mukaan ei Niilo-herra suinkaan näytä teidän ystävältänne ja minä uskon häntä... eipä häntä ole nähty teidän puolestanne taistelemassa..."

"Hyvin ymmärrettävästi, herra David, jos hän oli silloin teidän luonanne!"

"Olkoonpa niin, koska te niin tahdotte, mutta tultuaan vihdoinkin taas ihmisten ilmoille, mikä tapahtui jo niihin aikoihin, kuin Kettil-piispa sai voittonsa Harakerin kirkolla, ei häntä sittenkään ole minun tietääkseni kukaan nähnyt kertaakaan taistelemassa teidän puolestanne, ei täällä Tukholmassa eikä muualla... siitä voitte kysyä, keneltä tahdotte; niin on asian laita!"

"Mutta sanokaapa siis, missä hän oli, kun te ette ole sattunut häntä näkemään?"

"Hän oli läheisessä seurustelussa teidän vihamiestenne kanssa, kuningas."

"Mahdotonta, David Pentinpoika,... mahdotonta...! Teitä on petetty!"

Ritari yskähti ja näytti suuttuneelta, tietysti siitä syystä, kun kuningas saattoi olettaa, että hän antaisi pettää itseään. Kuningas puolestaan käveli kerran lattian poikki edestakaisin ja kääntyi sitten jyrkästi ritariin kysyen:

"Voitteko sanoa minulle jonkun vihamieheni nimen, jonka kanssa hän on seurustellut?"

"Herra Iivari Akselipoika!" vastasi David Pentinpoika hyvin varmasti.

"Ja mistä tiedätte, että hän on vihamieheni?"

"Ensiksi hän on Kristian-kuninkaan miehiä..."

"Mutta annappas Kristian-kuninkaan koskea hänen läänityksiinsä, mikä voi hyvinkin tapahtua sen mukaan, mitä olen hiljakkoin kuullut, ja silloin voi Iivari-herrasta helposti tulla minun mieheni, kuten hänen veljensä, Eerik, jo on."

"Niin voi käydä, Kaarlo-kuningas, mutta vielä ei sitä ole tapahtunut, ja minulla on vieläkin eräs syy olettaa, että hän on teidän vihollisenne..."

"Ja se syy on...?"

"Että hän on ryöstänyt teidän tyttärenne, Magdalenan!"

Kuningas oli kuin ukkosen lyömä. Hän kalpeni ja punastui vuoroin, ja hänen ajatuksensa syöksähtelivät edestakaisin, kuin veri hänen suonissaan. Iivari Akselinpoika ja Penningeby, Penningeby ja Niilo Sture, kaikki tämä kietoutui sotkuiseksi ajatusvyyhdiksi, josta lopulta kävi epäämättömän selväksi, että Niilo Sturella sittenkin oli ollut ja oli kostontuumia häntä kohtaan, vaikka ne vasta nyt olivat puhjenneet tekoihin. Hänen parempi minuutensa pyrki kuitenkin vielä vastustamaan ja etsimään puolustusyitä, mutta tämä etsiminenkin jo osoitti kuninkaan olevan jo sisällisesti vakuutettu sukulaisensa syyllisyydestä.

"Ja mistä tämän kaiken tiedätte?" kysyi kuningas.

"Koska omani ja teidän onnenne, Kaarlo-kuningas, soi minun kerran antaa teille ystävyden osoitteen, jota olette muistava... Minä olen pelastanut tyttärenne ja tuonut hänet tänne Pyhän Klaaran luostariin."

Nyt raukeni viimeinenkin suoja Niilo Sturen ympäriltä kuninkaan mielestä. Mutta niin rakkaaksi oli tuo jalo mies hänelle käynyt, ettei hän kaikesta huolimatta, mitä heidän sovintonsa jälkeen oli tapahtunut, ollut hiukkaakaan arvellut ottaa häntä ystävänä vastaan, ja nyt hän todella suri tätä alhaisen kostonhimon todistetta.

Melkein tuskalla hän siis tarttui David-herran käteen kiittäen häntä kaikista toimistaan. Sitten hän sanoi lähtevänsä heti luostariin katsomaan ja tervehtimään tytärtään.

Kuningas lähtikin ja tultuaan saliin näki hän siellä kaniikki Helmichin seisovan yksinään esille pääsyä odottain. Siitä tuli vaan ritarin alkaman keskustelun jatkaminen. Kaniikki osasi tietysti mitä oivallisimmin vahvistaa ritarin kertomuksen.

Yhä synkemmäksi meni kuningasraukan mieli ja yhä surullisemmaksi kävi hänen suurten silmäinsä tumma katse. Hän riensi pois kumartavan ritarin ja nöyrästi hymyilevän kaniikin luota, kuin luullen heistä päästessään pääsevänsä surustaankin ja epäluottamuksestaan ihmisarvon järkähtämättömyyteen.

V.

Vaara kasvaa.

Linnaa piirrettiin voimakkaasti, ja koska sieltä pääasiallisesti puuttui elintarpeita, joiden saanti kävi vielä vaikeammaksi, sittenkin kuningas oli saanut Tukholman haltuunsa, niin rupesivat linnalaiset sangen pian keskustelemaan Kaarlo-kuninkaan kanssa. Siellä olevista herroista oli tanskalainen marski, Klaus Rönnow, etevin. Hän olikin ehdottomasti aikansa terävimpiä päitä, ehkä ainoa, joka siinä suhteessa voi vetää vertoja Ruotsin arkkipiispalle. Linnassa oli tanskalaisten ritarien joukossa myöskin

kaksi Akselinpoikaa, herra Filip, Eerikin ja Iivarin veli, sekä eräs nuori Eerik niminen herra, joka oli Åke Akselinpojan poika ja niinmuodoin Tord Bonden lesken ja nuoren Ingeborg-neidin veli.

Mutta samaan aikaan kuin tämä tapahtui Tukholmassa, oli Kettil-piispa yhä Länsigöötanmaalla piirittämässä lujaa Axevallaa ja puhdistamassa tätä suurta maakuntaa Kristian-kuninkaan kannattajista. Eikä siellä tietty vielä ensinkään Kaarlo-kuninkaan saapuneen takaisin maahan. Tämä puolestaan ei ollut erin halukas heitä tapaamaan. Sillä hän tiesi hyvin, että piispa ja muut herrat hänet tavatessaan heti vaatisivat hänen täyttämään vaikeinta ehtoaan, nimittäin kutsumaan takaisin arkkipiispa Jönsin. Se kävisi tosin jotensakin laatuun, kun hän saisi linnassa olevat tanskalaiset herrat haltuunsa, mutta toistaiseksi viihtyi hän varsin hyvin rahvaan ja sen päälliköiden parissa. Hän halusi vaan hartaasti saadakseen Tukholman melkein valloittamattoman linnan käsiinsä, että täällä oli kaikki valmiina, ennenkuin rupeisi täyttämään lupaustaan vangitun arkkipiispan vapauttamisesta.

Tällä kannalla olivat asiat, kun eräs mustiin puettu mies asteli elokuun 23 päivän aamuna kiireisesti katua myöten kaupungin kirkon sivu ja siitä ahdetta myöten erääseen taloon vanhan kaupunginmuurin vieressä. Mies oli hintelö ja laiha, ja käydessään hän yskiä köhisi heikkorintaisen kuivaa yskää. Talon edustalla odotti joukko asemiehiä, joiden punaisiin ja viheriöihin ihokkaiisiin oli ommeltu keltaisella langalla sarvekas häränotsa. Mustapukuinen kysyi, oliko herra David Pentinpoika tavattavissa, ja kun kysymykseen vastattiin myöntävästi, meni hän taloon ja tuli kohta tiedustelemansa luokse.

"En ollut odottanut näkeväni teitä täällä ennen itseäni", huudahti ritari käyden kaniikkia kohden. "Ei ollut kissaakaan hereillä, kun ratsastin tänne yöllä miehineni... Hyvä, että tavattiin! Saamme katsoa, miten voimme varovaisimmin toimia, ja teillä, Helmich on pää, jonka vertaa en ole Ruotsissa nähnyt veljeni, arkkipiispan päätä lukuunottamatta...!"

Helmich, jota nyt oli ruvennut vaivaamaan yhä vaikeampi rintatauti, mutta joka sittenkin sai säilytetyksi hengenvoimansa entisessä pirteydessään, kuunteli sangen suurella mielihyvällä ritarin kehua ja hymyili koettaen samalla estää rajua yskänpuuskaa esiin puhkeamasta.

"Otatte sanat suustani, jalo ritari", sanoi hän, "tarvitsemme todellakin paljon huolta, voidaksenne, tahi oikeammin voidaksemme saada yrityksemme onnistumaan. Minun ymmärtääkseni on jokseenkin varmaa, että veljenne, kunnianarvoisa isä, arkkipiispa Jöns, on täällä, ennenkuin aavistetaankaan... varovaisuutta vaan ja vähän kärsivällisyyttä, ja vielä..."

Kaniikki täydensi katseellaan ja eräällä liikkeellä lauseensa, ja ritari ymmärsi hänet täydellisesti, sillä hän nyökkäsi vilkkaasti ja sanoi:

"Ja Jumala ja neitsy Maaria sekä pyhä Eerik kuningas auttakoot minua, ellen näe kädessänne piispansauvaa ensimmäisessä avoimessa hiippakunnassa Ruotsin valtakunnassa, niinpian kuin olette auttanut veljeni tänne takaisin... se onkin vähin palkinto, jonka hän voi antaa niin uskolliselle palvelijalle... Tuomiokapitulin muihin herroihin ei veljelläni liene juuri luottamista!"

"Niinpä kyllä, Jumala paratkoon... kuten sanotte, herra David...! He valittavat surkeasti sitä vääryyttä, jonka arkkipiispa on heille tuottanut sillä, ettei pysynyt hiippakunnassaan. Pelkään, ettei Kaarlo-kuninkaalla ole Niilo Sturea lukuunottamatta mitään luotettavampaa liittolaista kuin arkkhiippakunnan tuomiokapituli."

"Mitä Niilo-herraan tulee, lienemme tarpeeksi hyvin sulkeneet häneltä tien... se hauki on tarttunut koukkuun ja ui nyt niin kaukana pääapajoitamme, ettei hän tiedä vähääkään, mitä täällä nyt tehdään... Viekas apulaiseni on houkutellut Niilo Sturen yhä kauemmas... ha-ha-ha... hän ratsastelee nyt Hallannissa, ja kunhan vaan saamme varman sanan Kristian-kuninkaalle, niin tulee hänen matkansa sangen lyhyeksi..."

Kaniikki pudisti epäilevästi päätään.

"Niilo-herra on viisaampi kuin luulettekaan, herra David, minä näin hänen asemiehensä, kun eilen illalla kuljin talonpoikasleirin läpi."

"Hänen asemiehensä?"

"Kuten sanon... ja se osoittaa, että hän kohta ilmestyy sinne, mihin vähimmin häntä toivomme."

Tieto näytti tekevän ritariin huomattavan vaikutuksen. Hän tiesikin paremmin kuin kukaan, millaista oli olla tekemisessä Niilo Sturen miesten kanssa.

"Jumalan nimessä!" huusi hän, "meidän täytyy auttaa tuota asemiestä sinne, jossa ei kuu nouse, eikä päivä paista, sillä me emme saa rauhaa, niinkauan kuin nuo miehet kiertelevät valtakuntaa! Jos mies saa nähdä kuninkaantytären, niin on varmaa, että Niilo-herra on täällä, niinpian kuin hevonen voi

juosta täältä Hjulebergiin Hallannissa ja sieltä takaisin."

"Entä sitten?" kysyi kaniikki aivan välinpitämättömänä ja yskien.

Ritari avasi harmaat silmänsä kummastuneena, ikäänkuin olisi väärin kuullut.

"Mitä teillä sitten olisi pelkäämistä, herra David, vaikka mies näkisikin kuninkaantytären ja Niilo-herra tulisikin tänne...? Teidän syyksenne ei voida mitään todistaa... Kuninkaantytär on itse paras viattomuutenne todistaja, sillä hän ei muuta tiedä, kuin että te olette hänen pelastajansa... Ei, erehdys saattaisi nyt tuottaa mitä pahimpia seurauksia!... Nyt on muuta tehtävä, ja ehdottomasti tehtävä!"

"Mitä siis?"

"Saatettava takaisin veljenne, arkkipiispa... Samassa kuin hän on täällä, putoaa kruunu toisen kerran Kaarlo-kuninkaan päästä, eikä koko tapaus jää muuksi kuin keinoksi, jolla veljenne vapautettiin."

Tästä puheesta ei David-herra kaikessa oveluudessaan käsittänyt mitään. Kaniikin tarkoituksena ei ollutkaan, että hän sen ymmärtäisi, mutta sikäli kuin hän näitä veljeksiä tunsii, tiesi hän tarpeelliseksi osoittaa niin selvästi kuin suinkin, kuinka pontevia ja tarkoituksenmukaisia hänen hommansa olivat. Tämä veli oli nimittäin aina ollut arkkipiispan silmäteränä, ja siksi vaikuttaisi hänen sanansa paljon tuohon mahtavaan kirkonmieheen ja lähentäisi Helmichiä tarkoituspäätöksensä kohden, joka oli piispanistuin ja se mahtava ja korkea yhteiskunnallinen asema, jonka se näinä aikoina omistajalleen tuotti.

"Tapani ei ole turhanpäiten kolhia vihollisiani, herra David", jatkoi hän, "ja siitä syystä, ja ehkäpä myöskin vangitun veljenne ystävyden tähden minua kohtaan, olen saavuttanut jonkunlaisen vaikutusvallan, vieläpä itseensä Kaarlo-kuninkaaseen. Siten olen päässyt tilaisuuteen punoa ensimmäisen langan siihen kudokseen, joka saattaa teidän veljenne ja minun korkean suosijani tänne takaisin."

"Minä ymmärrän", lausui ritari mahtavasti, "minä ymmärrän, nyt linnan antaumisessa olette pannut eräitä ehtoja... olette saattaneet kuninkaan myöntymään veljeni vapaaksi laskemiseen ehdoksi tanskalaisten herrain...?"

Kaniikki nauroi, mutta nauru tuotti yskän, ja yskä teki hänelle mahdottomaksi kotvaseen vastata.

"Te olette oiva ritari", sanoi hän vihdoinkin, "ja te olette tottunut katkaisemaan solmun miekallanne, silloinkin kun haluatte päästä kiertoteitä asianne perille. Mutta, nähkääs, jalo ritari, sen opin saatte minulta, että tarkoitus päästetään ainoastaan hätätilassa noin suoraan näkyviin... Se herättää vaan tarpeetonta huomiota, synnyttää epäluuloja ja kehottaa varovaisuuteen, viitaten vastustajaa ryhtymään toimenpiteisiin, jotka saattavat tehdä aikomukset ihan tyhjiksi, tai ainakin häiritsevät niitä ja usein tuottavat vastakkaisia tuloksia..."

"Mitä olette siis tehnyt, Helmich... Te jännitätte uteliaisuuteni kovin kireälle?"

"Olen kehottanut Kaarlo-kuningasta olemaan kokonaan mainitsematta arkkipiispaa antaumiskirjassa."

"Helmich!" huudahti ritari hypäten ylös selvästi mitä kiihtyneimmässä mielentilassa.

Kaniikki ei kiirehtinyt ensinkään tyyntymään ritaria eikä vastaamaan siihen moitteeseen, jonka hänen huudahduksensa sisälsi. Hän rupesi hyvin viattoman ja kummastuneen näköiseksi katsoen David-herraan.

"Uskotteko te sitten, herra David", sanoi hän sitten hiljaa, mutta kuitenkin selvästi, "uskotteko te, että Kaarlo-kuningas konsaan siihen ehtoon suostuu, jos se hänestä riippuu?"

"Juuri senvuoksi..."

"Juuri senvuoksi tulee sen tapahtua hänen tahtoaan vastaan..."

"Ajatelkaa, kaniikki, ettei tässä pelata päärynistä ja omenoista vaan Ruotsin valtakunnasta. Rehellisen kilpimerkkini nimessä hakkaan teidät paikalla maahan, jos huomaan että kulette petos mielessä."

"Kettil-piispa tulee kaupunkiin tänään eli huomenna", lisäsi Helmich ehkäistäkseen uutta kummastuksen huutoa, jota ritarin silmät uhkasivat, "kuulin sen äsken mainitsemaltani Niilo Sturen palvelijalta, jolla oli aikaisin aamulla keskustelu herra Filip Akselinpojan kanssa... niin, se on varmaa... Näette siitä, että olemme puhuneet pelkkää totta antaessamme kuninkaan tietää, että hänen rakas sukulaisensa, jalo ja ylevämielinen ritari, herra Niilo, seurustelee valtakunnan vihollisten kanssa... Mutta tämä ei merkitse mitään siihen tarkoituspäätökseen nähden, joka edessämme nyt on, ei mitään. Sillä veljenne, arkkipiispa tulee kuitenkin takaisin... nyt tarvitsee meidän vaan tavata Kettil-piispaa!"

Viekas kaniikki kuletti ritaria kuin lasta nuorasta.

"Siinä asiassa ei taida vaikeuksia tulla", huudahti hän, "mutta mitä seurauksia tulee siitä kohtauksesta, kun antauminen on suoritettu ja tanskalaiset herrat menneet matkaansa... Jumalan nimessä, en voi unhottaa, Helmich, että te... te, joka olette veljeni ystävä ja joka saatte häneltä kaikkea odottaa, että te olette..."

"Teette oikein, herra David, kun ette lausu ajatustanne loppuun, sillä jos teillä on vähänkin kärsivällisyyttä, niin muuttuu ihmettelyne pian ihailuksi, että mä sen sanon... Kuten sanotte, tänään kirjoitetaan antaumissopimuksen alle, ja herrat menevät matkaansa, mutta huomenna on myöskin päivä, ja silloin he tulevat takaisin."

"Tulevatko he takaisin?"

"Mitä luulette Kettil-piispan sanovan tästä asiasta?"

"Hän sanoo samaa kuin minäkin ja jokainen veljeni rehellinen ystävä, ja Jumala armahtakoon Kaarlo-kuningasta, minä luulen, että hänen kruununsa riippuu nyt hiuskarvasta!"

"Niinpä riippuukin, mutta nähkääs, ankara herra, samaa mieltä on myöskin herra Klaus Rönnow, ja siksi on oleva Kettil-piispalle helppoa ratkaista asia niinkuin hän itse, te ja minä ja kaikki veljenne ystävät toivovat... Nyt kai ymmärrätte minua, vai kuinka, herra David?"

"Hän hankkii veljelleni vapauden takaisin?"

"Niin, hän ja Kristian-kuningas itse. Arkkipiispa Jöns on Kaarlo-kuninkaan vaarallisin vihollinen, mutta hänen vaarallisimman vihollisensa täytyy olla Kristian-kuninkaan ystävä, ja siksi on Kristian-kuningas laskeva vankinsa vapaaksi ilman mitään toimenpiteitä Kaarlo-kuninkaan puolelta. Sen osoittaa marski hänelle. Se on jo nyt marskin mielipide, mutta hän on sidottava sopimuksella jonkun kanssa vallanpitäjistä. Ja täksi on sopivin arkkipiispan oma sukulainen, Kettil-piispa, hän, joka ei itse asiassa ole kirkkooan jättänyt ja miekkaansa paljastanut minkään muun kuin arkkipiispan vapauttamisen takia... Minä nyt sanotte, ritari David?"

Tämä pani molemmat kätensä kupeilleen ja veti syvään henkeään. Hänen ihmettelynsä oli ilmeisesti jo muuttunut ihailuksi, vieläpä siihen määrään, että häneltä puuttui sanoja sitä ilmaistakseen.

"Olemme siis taasen voitolla, jos pikaan silmäämme asemaamme", jatkoi kaniikki ilkeästi hymyillen, "ensiksikin on Kaarlo-kuningas taas ihan yksinään... Se riippuu siitä, miten Eerik Akselinpojan laita on Suomessa; luulen, että on jotakin senkaltaista tekeillä, että häntä ja hänen veljeään Iivari-herraa aiotaan vetää Kaarlo-kuninkaan puolelle, mutta siinäkin on eräs seikka esteenä..."

Yskä keskeytti taas suurella innolla puhuvan kaniikin. Sen sanottua kysyi David:

"Este, kaniikki, este?"

"Niin, este on noissa Akselinpojissa itsessään."

Sitä ei David-herra käsittänyt, mutta kaniikki käytti samoja syitä kuin edellä mainittiin, tehdäkseen sen hänelle selväksi, vaikei hän voinutkaan silloin peittää väsymystä ja välinpitämätöntä ilmettä kasvoillaan.

"Nuo Akselinpojat ovat, elleivät merkit petä, ottaneet suuren päämäärän itselleen... he tahtovat tulla ensimmäisiksi miehiksi Ruotsissa, ja kuten muistatte, olikin Eerik-herra jo valtionhoitajana yhdessä veljenne, hänen armonsa arkkipiispan kanssa kuninkaattomuuden aikana, ennen Kristian-kuninkaan maahan tuloa..."

"Nyt on Eerik-herra kuitenkin pysynyt aivan hiljaa Suomessa, vaikka hänelle tuskin sattuisi otollisempaa tilaisuutta kuin nyt pannakseen sellaiset aiheet toimeen!"

"Kun yritetään kiivetä torniin, ankara herra", sanoi Helmich, "ja kun joku tulee koettamaan siepata tikapuut alta, niin mitä silloin tehdään...?"

"Työnnetään tuo joku tieltä pois ja jatketaan sitten taas kiipeämistä!"

"Niin on Eerik Akselinpoika tehnytkin. Ruotsin valtakunta on torni, mutta juuri nyt on hänen torjuttava eräs hyökkäys tikapuilta... ettekö tiedä, miten Kristian-kuningas nyt kokee oksia Akselinpoikain liian rehevät puuta riistämällä heiltä tanskalaiset läänitykset pois...? Tämä juuri on nyt pakottanut Eerik-herran pysymään alallaan; ja hänen korkealle tavoittelevat pyyteensä tulevat yhäti pitämään häntä Kaarlo-kuninkaasta erillään, ellei herra Niilo Sturella — joka työskentelee siihen

suuntaan, sen tiedän — ole käytettävänään voimia, joiden vaikutuksia en osaa harkita."

"Teillä on pää kullan arvoinen!" huudahti David-herra istuutuen ajatuksiinsa vaipun.

Helmich, joka ymmärsi saavuttaneen oman yksityisen tarkoituksensa ritariin nähden, rupesi lähtemään, mutta sanoi vielä:

"Ja jos Eerik-herra pääsee torniin, niin syntyy siitä tietysti ottelu hänen ja veljenne, arkipiispan, välillä. Miten se päättyneekin, on se ainakin heikentävä niitä voimia, joita veljenne hyvin tarvitsisi toista vihollista vastaan. Mutta siksipä onkin teidän veljenne edun mukaista, että tämä varttuva voima ajoissa pysäytetään... Mielipiteeni on, ettei olisi pahitteeksi saada Kristian-kuningas uskomaan, kuinka välttämätöntä hänelle on ottaa heiltä ainakin Gotlanti Olavi herran kuoleman jälkeen... tätä olisi huomautettava Kettil-piispalle."

"Mitenkähän olisi — te itse ette voi piispaa tavata, ennenkuin hän saapuu kaupunkiin, ja silloin se on pian myöhäistä — mitenkähän olisi siis, jos minä itse ratsastan hänen vastalleen?"

"Mainiota, herra David... sitä neuvoa minä kiitän!... Niin, ratsastakaa piispan vastalle ja sanokaa hänelle, mitä minä nyt olen sanonut teille. Kun hän sitten saapuu tänne, niin luulen, että hän pitää yhtä tärkeänä kuin minäkin, että saamme tavata toisiamme, ennenkuin hän menee kuninkaan puheille."

"Niin minäkin luulen!"

Kaniikki lähti sitten ritarin luota, joka käski heti muutamain miesten nousta satulaan.

Mutta päivän hetket kuluivat, antaumissopimuksen alle kirjoitettiin, ja tanskalaiset herrat valmistautuivat lähtöön. Rannassa laivasillan vieressä odotti jo laiva valmiina, jolla heidän piti kulkea eräaseen lybekkiläiseen alukseen. Se veisi heidät sitten Kyöpenhaminaan. Herroja varrottiin, tuuli oli hyvä, ja laiva oli valmis nostamaan ankkurin, mutta laivuri sai varttoa.

Viipymiseen oli syynä oikeastaan herra Filip Akselinpoika. Herra Klaus Rönnow, tanskalainen marski, oli kovin suuttunut siitä, että Filip-herra oli lähettänyt viestin Kaarlo-kuninkaalle pyytäen päästä hänen puheilleen, ja hän tahtoi odottaa tämän viestin tuloa ensin. Ritarin käytöksessä oli jotakin salamyhkäistä, joka herätti viekkaan marskin epäluuloja, vaikei hän ollut mitään huomaavinaan. Hänen asiansa koski Akselinpoikain sukua yksityisesti, oli Filip-herra sanonut, ja siihen saatiin tyytyä.

Silloin tuli ritarin majataloon Helmich-kaniikki, itsepintaisen yskänsä vainoomana, kuten tavallisesti.

"Jumalan rauha, jalot herrat!" sanoi hän, ja herrat tervehtivät häntä yhtä ystävällisesti takaisin.

"Voin tavallani tuoda teille sanan kuninkaalta, Filip-herra", sanoi hän sitten, "sillä palvelijanne ei ole luultavasti vielä ehtinyt takaisin, koska kuninkaan päällysmies, Klaus Lang hänet pidätti..."

"Hyvä", huudahti Filip-herra, "ja tiedättekö myöskin, minkä vastauksen kuningas on antanut palvelijalleni?"

"Kuningas odottaa teitä", vastasi kaniikki, mutta lisäsi viekkaasti hymyillen, "mutta minkä vastauksen hän antaa kosintaanne, sitä en tiedä."

Ritari karahti hehkuvan punaiseksi, ja hänen silmänsä syöksivät tulta ja salamoita. Ellei kaniikki olisi ollut papillisessa puvussa, olisi ollut vaara tarjona, että ritari olisi käsivoimin rangaissut hänen nenäkkyttään.

"Kosintaani?" huusi ritari. "Mitä sillä sanalla tarkoitatte, kaniikki?"

Marski seiso vimmastuneen ritarin takana nauraen partaansa, ja hänen läsnäolonsa lieneekin ollut pääsyynä ritarin herkästi kuohahtavan mielensä liikkeeseen.

"Suokaa anteeksi, jos olen jollakin tavoin sopimattomia puhunut", lausui kaniikki viattomasti ja makeasti, "en tiennyt, että teille on ollut salaisuutena, että veljenne, Iivari-herra, kosi Kaarlo-kuninkaan tytärtä, Magdalena-neitiä."

Ritari oli kotvasen vaiti, näki, että hän sai ponnistella voidakseen olla ruhtomatta maahan vastenmielistä kaniikkia, joka oli ilmestynyt kuin ruma nokkonen hänen kukkaskoriinsa. Senverta malttia hänellä sentään oli, että ymmärsi mahdolltomaksi saada kaniikkia tai marskia uskomaan edellisen puhetta perättömäksi. Sellainen yritys vaan ennemmin vahvistaisi kuin kumoisi sen.

Siksi hän riensi kiireesti huoneesta, ikäänkuin ei haluaisi enempää kysellä eikä kuulla hävyttömän papin puheita. Siten jäi Helmich kahdenkesken tanskalaisen marskin kanssa.

"Toden puhuen, herra Klaus", lausui edellinen, "en ollut varma, arvasinko oikein, ennenkuin ritarin käytös sen osoitti todeksi."

"Mitä olette sillä sitten voittanut?" kysyi Klaus-herra, jonka huulilla oli hymy vielä jälellä.

"Olen sillä osoittanut teille todeksi asian, jota tuskin olisitte uskonut, jos olisin sen teille vaan kertonut, nimittäin että nuo Akselinpojat pyrkivät..."

Yskä keskeytti Helmichin, ja marski kävi paljoo vakavammaksi kuin hän oli tähän asti ollut.

"Nämä Akselinpojat pyrkivät...?" auttoi hän kaniikkia alkuun.

"Nämä Akselinpojat, joilla jo on Gotlanti ja joukko läänityksiä Tanskassa, sekä Skånessa että saarilla, pyrkivät nyt yhä lisäämään alueitaan... Katsokaahan vaan, herra marski, etteivät ne vaan ulota sitä niin laajalle, että osa siitä tulee Tanskan, osa Ruotsin kruunun alle!"

"Ne ovat mahtavia miehiä!" vastasi varovainen Klaus-herra, ei muuta.

"Niin, jopa liian mahtavia, herra marski, ja jos Iivari-herra saa Kaarlo-kuninkaan tyttären puolisokseen, on hän Ruotsin kruunua sangen lähellä... Mielestäni tekisi Kristian-kuningas viisaasti, jos ajoissa katsoisi, etteivät nämä herrat kasvaisi häntä päätä korkeammalle... Muuten, kuten ymmärrätte, ei tämä ollut asianani teille, herra Klaus..."

Tätä äkkinäistä käännettä asiasta toiseen seurasi pikainen, mutta terävä ja läpätunkeva katse marskiin. Arvattavasti oli tämä sen näköinen, kuin Helmich tahtoikin hänen olevan niin tärkeän viittauksen jälkeen. Hän jatkoi siis sitä mitä rauhallisemmalla tavalla jättäen sikseen Akselinpojat tuumineen kuin vähäpätöisimmän seikan maailmassa. Hän olisi tuskin voinut paremmin kiinnittää teräväjärkisen kuulijansa huomiota esittämänsä asian tärkeyteen, joka sitäpaitsi puhui jo semmoisenaankin tarpeeksi selvää kieltä Klaus Rönnowin veroiselle valtiomiehelle.

"Asiani on", jatkoi kaniikki kuiskaten, "ilmoittaa teille, ettei Kettil-piispa tule Tukholmaan ennenkuin huomenna... Mutta kaikki menee hyvin, kuten olen sanonut teille, jos Kristian-kuningas muuten panee jotakin arvoa Ruotsin kuninkuuden pitämiseen."

Oli kolme toisistaan läheisesti riippuvaa seikkaa, joiden eteen Helmich-kaniikki työskenteli, ja kaikki ne tarkoittivat samaa — arkkipiispan takaisin saattamista, mikä taasen tuottaisi hänelle itselleen piispansauvan. Ensiksikin hän tahtoi erottaa Niilo Sturen ja muut etevät suurmiehet, näiden muassa Akselinpojat Kaarlo-kuninkaasta. Toiseksi hän tahtoi vähentää Kaarlo-kuninkaan vastustusvoiman niin mitättömäksi kuin suinkin, mikä tapahtuisikin edellisellä keinolla. Kolmanneksi hän tahtoi rajoittaa noiden Akselinpoikain omaa valtaa, ettei heistä olisi omin neuvoin esiintymään arkkipiispaa vastaan.

Marski näki hänen tarkoituksensa, mutta ainoastaan lähimmän, ja siinä hän oli valmis kaniikkia auttamaan. Tosin hän selvästi näki suurella ihmistuntemuksellaan, ettei todellista sopua voisi koskaan syntyä niin erilaisten miesten välillä kuin arkkipiispa Jöns ja kuningas Kristian. Mutta hän tiesi myöskin mikä vaikutus itsensä säilyttämismietillä on ihmiseen, ja hän näki päivän selvästi, että tanskalainen Kristian-kuningas oli vapautetulla arkkipiispalla ainoa keino, jonka avulla hän voi säilyttää asemansa Kaarlo-kuningasta ja hänen ystäviään vastaan. Samalla hän ymmärsi, että jos arkkipiispa pääsisi vapaaksi ilman mitään toimenpidettä Kaarlo-kuninkaan puolelta, oli hän kokonaisen sotajoukon arvoinen häntä vastaan.

Marskille ja Helmichille oli Filip-herran kosinnan tulos kuitenkin peräti tärkeä. Jos Kaarlo-kuningas antaisi suotuisan vastauksen, olisi kummallakin paljon pelättävää; jos päinvastoin kävisi, kääntyisi siltä taholta tuleva vaara etupäässä Kristian-kuningasta vastaan. Herrat olivat senvuoksi kiihkeässä jännitystilassa odottaessaan Filip-herran palaamista.

Tämä kohtasi heti majatalon ulkopuolella palvelijansa; hänen kanssaan tuli eräs Kaarlo-kuninkaan ritareita ja Klaus Lang, joiden tuli viedä Filip-herra kuninkaan luo.

Heidän tullessa rahatalolle oli siellä paljon kuninkaan miehiä, ja portaissa kulki edestakaisin ritareita ja korkeita kirkonmiehiä. Kuninkaalla oli sinä päivänä paljon tehtävää, mikä näkyi vielä paremmin, kun Filip herra saapui suureen saliin, jossa oli useita ritareita, kirkonmiehiä ja päällysmiehiä puheille pääsyä odottamassa. Nyt oli herra Krister Pentinpoika kuninkaan luona, ja he keskustelivat niin äänekkäästi, että se kuului saliin, vaikka ovi oli sulettu. Kesti ison aikaa, ennenkuin ovelle ilmestyi hovipoika avaten sen; sitten tulivat kuningas ja ritari saliin, kumpikin nähtävästi hyvin kiihtyneinä. Ritari, joka oli vienyt Filip-herran kuninkaan asuntoon, astui nyt esille saattaen tanskalaista ritaria kädestä ja sanoi, ken hän oli.

"Hyvä", virkkoi kuningas tuikeasti, "mitä tahdotte, herra Filip?"

"Tulen kosima-asioissa!" vastasi ritari jonkunverran vapaammin, kuin kuningas missään tapauksessa voi suvaita.

"Jos se on samaa laatua kuin veljennekin kosinta", vastasi kuningas, "niin panetan teidät tyrmään!"

"Mitä veljeni on tehnyt, siitä hän itse vastatkoon", vastasi ritari avomielisesti, "mutta se asia, jota tässä aion veljeni puolesta teille esittää, ei antane teille oikeutta heittää vieraan kuninkaan ritaria tyrmään. Saattaapa vielä käydä, että tarvitsette urheata kättä näinä riidan ja petoksen aikoina, ja olkaa silloin varuillanne, ettette työntäisi luotanne, mitä teille tarjotaan ystävyydellä ja luottamuksella...!"

"Mitä tarjoatte siis minulle, herra Filip Akselinpoika?"

"Veljeni, Iivari-herra, on lähettänyt minulle sanan ja kirjeen, jossa hän pyytää minua ennen Tukholmasta lähtöäni käymään hänen puolestaan kosimassa tytärtänne, arvoisaa Magdalena-neitiä, Kaarlo-kuningas... Ja tätä asiaa olen nyt tullut ajamaan!"

Kuningas sekä kalpeni että punastui tätä kuullessaan, ja hänen katseensa kävi niin kovaksi ja teräväksi, ettei hänellä näyttänyt olevan kyllin ankaroita sanoja ilmaistakseen kaiken sen vihan ja ylenkatseen, jota hän tänä hetkenä tunsu. Hän oli varma rahvaan ja kaupunkilaisten uskollisuudesta ja luuli sillä saavuttaneensa niin varman aseman, ettei hänen tarvinnut vihaansa hillitä, ainakaan silloin, kuin kysymyksessä oli ilmeinen vihamies, kuten nämä Akselinpojat.

"Jos oikein tekisin. Filip Akselinpoika, niin ajattaisin sinua raipoilla pitkin Tukholman katuja rangaistukseksi röyhkeydestäsi... Veljesi harjoitti petosta Nyköpingin linnassa, silloinkin minun täytyi lähteä valtakunnastani, rosvona ja murhaajana on toinen veljesi kierrellyt valtakuntaani ja viimeksi hän on petoksella ja kavaluudella yrittänyt varastaa minulta, mitä minulla on kalleinta maailmassa, tyttäreni, ja olisi siinä onnistunutkin, ellei eräs rehellinen ritari olisi miekkansa avulla häntä pelastanut..."

"Herra kuningas!..." uskalsi Filip-herra keskeyttää, "mitä nyt puhutte, ette sano rehellisenä ritarina, ja minä annan henkeni ja vereni siitä, ettei veljeni, Iivari-herra ole konsanaan tehnyt tekoa, jota hänen pitäisi hävetä... Ja mitä puhutte väkivallanteosta tytärtänne kohtaan, siitä sanon veljeni vapaaksi, niin totta kuin itse kuulen ensi kertaa siitä puhuttavan."

Ritarin uljas puhe ihmetytti kuningasta, ja olipa likeltä, ettei hänen puolustuspuheensa poissa olevan veljen puolesta tehnyt suurta vaikutusta häneen. Mutta tänä hetkenä oli asia kuitenkin niin selvä ja totuus niin varma, ettei voinut tulla kysymykseenkään, että Filip-herran ritarillinen esiintyminen pelkästään järkähdyttäisi hituakaan hänen samaansa käsitystä. Senverta siitä kuitenkin seurasi, että kuninkaan ensi kiukku lauhtui, ja samalla jo myöskin sikseen uhkaus asettaa ritari sen hirveän häväistyksen alaiseksi, josta hän puhui.

"Puhutte hyvin veljenne puolesta, Filip Akselinpoika, mutta rosvolle en koskaan anna tytärtäni, siinä vastaukseni!"

"Mutta sitä ei voida koskaan todistaa, Kaarlo-kuningas!" lausui Filip, kuninkaan sanasta rohkaistuneena. "Helpompi on minun todistaa, että ne, jotka ovat veljestäni sitä sanoneet, ovat röyhkeitä valhettelijoita."

"Älkää pahentako asiaa!" vastasi kuningas, äänessään ja katseessaan taasen äskeinen ankaruus, "asia on todistettu ja yhtä varma kuin vastaus, jonka nyt toistamiseen annan teille: rosvolle en koskaan anna tytärtäni!"

Sitten viittasi kuningas luokseen pari muista herroista, mutta vielä viipyi Filip-herra eikä näyttänyt mielivän tyytyvä saamaansa vastaukseen. Kuningas katsoi syvästi häneen.

"Onko tämä viimeinen sananne, Kaarlo-kuningas?" kysyi ritari, äänessään uhkaava sävy.

"On", vastasi kuningas, mennen sisähuoneeseen.

Synkin mielin lähti Filip Akselinpoika Kaarlo-kuninkaan luota. Ei siinä kyllin, että hänen veljensä pyyntö oli hyljätty, siihen oli lisätty vielä loukkaus, ja vanhan Varbergin herran, Akselin, omituinen ritarillisuus oli mennyt hänen pojilleen perinnöksi. Oma valtaansa levittäessään he tosin kyllä tekivät yhtä ja toista, mutta silloin he olivat miekka kädessä valmiit vastaamaan teoistaan, tulkoon seuraukseksi mikä tahansa. Vieläpä veljeksistä vanhinkin, vanha Olavi-herra Visborgissa, joka nykyään eli melkein merirosvona, katsoi hänkin toimivansa, kuten oivan ritarin tulee, ja nimeä "väärintekijä", joka hänelle oli annettu, piti hän kunnianimenä. Sillä kauppamies ei hänestä ollut mikään. Hän oli noita vanhan ajan ritareita, joka ei milloinkaan pelosta väistynyt siitä mitä piti oikeutenaan, mutta joka samalla oli sokea näkemään, että muillakin voisi olla sama oikeus kuin hänelläkin. Hän, joka oli

katsonut ritarikunniaansa sen loukkaan, että oli kerran kohottanut hattuaan Eerik-kuninkaan rakastajattarelle, kauniille Cecilialle, hän ei pitänyt sopimattomana purjehtia merirosvona Itämerellä ja ryöstää jokaisen vastaan tulevan kauppalaivan. Tuulahdus vanhaa saksalaista rosvooritariutta oli tullut Pohjolaan; Gotlanti oli yhäti sen merirosvoelämän tyyssijana, jonka vitaliveljekset olivat alottaneet, ja jota maistaan karkoitettu Eerik-kuningas sitten jatkoi. Sellainen elämä ei himmentänyt yhtään ritarin kunniaa, ja jos joku olisi saanut Olavi-herran vakuutetuksi siitä, että hän sillä turmeli kaiken tositarillisuuden, olisi hän epäilemällä ollut heti valmis siitä luopumaan.

Mutta juuri siitä syystä, että tämä ritarillisuus oli näille veljeksille niin ominaista, koski Filip-herraan syvästi, kun hänen täytyi kuulla sellaisia sanoja mieheltä, jonka tyttären hänen veljensä oli aikonut naida. Ja solvaus vaati kosta, oli se kuninkaan tai kenen tahansa tekemä.

Tällä hetkellä ei ollut kuitenkaan paljon tehtävää. Veljensä Iivari-herran toivoi hän tapaavansa Tanskaan tultuaan, mutta Eerik veljelleen Suomeen täytyi hänen lähettää tieto siitä, mitä oli tapahtunut.

Hän pistäytyi senvuoksi rahatalolta mennessään erään saksalaisen kauppamiehen luo, joka hyvin tunsu sekä hänet että hänen veljensä, ja kirjoitti siellä kiireesti kirjeen Eerik-herralle ilmoittaen hänelle, mitä oli tapahtunut, sekä pyysi kauppamiehen pitämään huolta, että se saatettaisiin varmain käten kautta Suomeen hänen veljelleen, Eerikille. Kauppamies lupasi tehdä sen, ja Filip-herra meni nyt vähän tyyneämpänä suoraa päätä rantaan, jossa löysi odottavan laivan ja muut herrat paitsi marskia, herra Klaus Rönnowia.

Eräs mies lähetettiin viemään sanaa hänelle, jonka luona kaniikki oli vielä.

Herrat vilkaisivat merkitsevästi toisiinsa kuullessaan, että Filip-herra oli majataloon poikkeamatta mennyt suoraa päätä laivarantaan. Marski, joka ei tiennyt, mitä kuninkaantytarelle oli tapahtunut ja kuinka se oli suututtanut kuningasta, ei voinut niin täydellisesti selittää Filip-herran tekoa kuin kaniikki, ja siksi oli hänen katseessaan hiljainen kysymys. Mutta Helmich oli liian viekas antaakseen omalla katseellaan kaukaistakaan vastausta siihen. Hän antoi päinvastoin ritarin käytökselle selityksen, joka vielä enemmän varmistaisi marskia siinä, että Akselinpoikain kasvava valta ja kunnianhimoiset unelmat olivat ajoissa keskeytettävät.

"Minusta näyttää", sanoi hän, "että ankara ritari on saanut tukea ylpeydelleen, koska hän ei katso tarpeelliseksi tulla meille selittämään, miksi hänelle näin äkkiä kiire tuli."

"Tai päinvastoin!" lausui marski.

"Minusta olisi Filip herran luonteen mukaista", vastasi kaniikki, "tulla ensiksi tänne kiukkuansa purkamaan!"

Marski ei näyttänyt kuuntelevan. Eräs aseenkantaja tuli sisään ja auttoi hänen hartioilleen suopelinnahalla päärmättyä viittaa. Sitten hän oli valmis lähtemään laivalle.

"Te olette terävisilmäinen mies!" sanoi hän mairittelevasti hymyillen sekä lausui jäähyväiset kaniikille.

VI.

"Nyt on puoliyö!"

Kettil-piispa käveli kiivain askelin huoneessaan Linköpingin piispantalossa. Hän oli nähtävästi mitä kiihkeimmässä jännitystilassa. Se näkyi hänen kasvoistaan ja niistä katkonaisista sanoista, joita häneltä tuolloin tällöin pääsi. Hän pysähtyi väliin kesken kävelyään, ikäänkuin jotakin kuunnellen, väliin hän astui ikkunan luo kadoten sen syvennykseen. Hän nojautui niin kauas kuin ulettui akkunaa vasten ja tuli taasen lattialle jatkaen entistä vaellustaan, pysähtyen heti, jos vanha kattolaudoitus naksautti tai pieninkin ääni kuului.

Hän oli heti Kaarlo-kuninkaan paluusta tiedon saatuaan rientänyt Tukholmaan, mieli täynnä iloisia toiveita, kun pyrkimyksensä olivat vihdoinkin vieneet toivotuille perille. Silloin oli hän Kolmårdenissa. Krokeksin luostarin lähellä tavannut herra David Pentinpojan, ja silloin luhistuivat hänen toiveensa kerrassaan maahan.

Haavoitettuna jalopeurana tuli hän silloin Kaarlo-kuninkaan luo, eikä tämä ollut vielä konsanaan kuullut keneltäkään sellaisia sanoja kuin piispa nyt lausui kuninkaalleen.

"Häpeää ja vaurioita olette te tuottanut Ruotsin maalle", niin hän oli lausunut. "Me olemme, minä ja sukulaiseni panneet veremme ja omaisuutemme alttiiksi kutsuaksemme teidät vieraalta maalta, mutta mitä te olette tehnyt, Kaarlo-kuningas?... Surulla olemme kuullut, että olette suostumuksettamme laskenut menemään Ruotsin viholliset; ei milloinkaan Ruotsi saa niin monta ja rikasta ja mahtavaa herraa valtaansa kuin he, ei koskaan! Ja me heidän saartajiaan kuitenkin olimme, ettekä te! Emme konsanaan saa siitä vahingosta korvausta, se täytyy minun sanoakseni, että niin suuri on vahinko ja häpeä, että saamme sylkeä ja sanoa hyi!"

Kuumaverinen piispa ei ollut saattanut hillitä vihaansa eikä kuningas voinut häneen mitään vaikuttaa. Piispa osoitti niin suurta välinpitämättömyyttä häntä kohtaan, että hän loukkasi tällä puheellaan itse asiassa sitä mahtia, joka oli kuninkaan tukena, nimittäin rahvasta. Hän sanoi sillä melkein itsensä irti uskollisuudesta Kaarlo-kuningasta kohtaan. Ja kuningas oli entisensä kaltainen. Hän ei ollut itse asiassa mitään oppinut eikä mitään unhottanut seitsenvuotisen maapakonsa aikana.

He erkanit äkkiä toisistaan ja rakkaus sammui kerrassaan,

sanoo suuri riimikronikka antaen rakkauden kuningasta kohtaan sammua. Eikä hänen juolahtanut mieleenkään ryhtyä mihinkään varokeinoihin, vaikka hänen kruununsa oli vaarassa, samassa kuin sitä rankaisematta uhattiin.

Asiat olivat sitten menneet, kuten viekas kaniikki oli aprikoinut. Piispa kutsutti omasta ehdostaan tanskalaiset herrat takaisin, ja he tulivatkin, kun piispa oli uhannut muuten tuottaa heidät väkivallalla. Ja silloin sovittiin ja vahvistettiin piispan ja tanskalaisen marskin kesken, mitä oli jo ennen vahvistettu edellisen ja Helmichin kesken, ja piispa läksi sitten Tukholmasta matkustamaan hiipakuntaansa.

Mutta siellä hän oli siitä alkaen vaeltanut kuin nokkosilla. Kaarlo-kuninkaan käsissä oli nyt kuitenkin valta, ja hän voi jos niin tahtoi, tehdä yhtä ja toista estettä piispalle. Pahinta oli, että rahvas näytti olevan hänelle täysin taattuna tukena. Uplantilaiset ja etenkin taalalaiset olivat hänelle vilpittömän uskollisia. Puuttui vaan, että Tukholman linnakin joutuisi vielä hänen käsiinsä. Sillä sen oli herra Ture Turenpoika (Bjelke) osannut pidättää itselleen, tanskalaisen marskin antautuessa Kaarlolle, joten tämä ei antaumisesta voittanut rahtuakaan. Oli tuskin luultavaa, että Ture-herra jaksaisi kestää arkkipiispan tuloon asti, jos nimittäin Kristian-kuningas puolestaan katseli asioita samoilla silmillä kuin Kettil-piispa ja marski.

Siitä riippui nyt kaikki, ja Kettil-piispa oli uuttera huolehtimaan Ture-herralle riittävästi elintarpeita. Eräs Söderköpingiin poikennut laiva oli lähetetty sieltä pohjoiseen päin viemään Ture-herralle apua Tukholman linnaan. Piispa oli saanut siitä varman tiedon ja oli heti lähettänyt luotettavan miehen Tukholmaan saadakseen kuulla, kuinka yritys oli onnistunut.

Tätä miestä piispa nyt odotti. Kuusi päivää oli jo kulunut, eikä häntä vielä kuulunut, ja koko ajan olivat tavalliset syysmyrskyt — oli marraskuun puoliväli — riehuneet hurjemmin kuin koskaan. Nytkin ulvoi myrsky jättiläiskeuhkoin vinguttaen katolla olevaa tuuliviiriä, joka heilui edestakaisin yhtä levottomana kuin piispa itse.

Tämä jatkoi kävelyään. Väliin hän luuli kuulevansa hevosen laukkaamista, ja silloin hän riensi ikkunalle nähdäkseen, että oli kuullut väärin. Väliin hän taasen oli selvästi kuulevinaan miehen huutavan portin takana — hän oli varma, ettei se nyt ollut erehdystä, jota se oli kuitenkin. Siten hän kulki edes ja takaisin ajatusten hurjasti harhaillessa.

Silloin kajahti kumeasti kellojen soitto Pyhän Laurin tornista ilmoittaen puoliyötä.

"Nyt on puoliyö!" huokasi piispa ja pysähtyi tirkistämään ikkunasta sysimustaan yöhön.

Oli jonkunlainen keskeytys myrskyn lomassa, ja nyt kuuli piispa varmasti hevostavioiden kapsetta.

Piispa sävähti, ja koko hänen olemuksensa näkyi keskittyvän kuulo- ja näköaistimiin.

Hän kuuli huudettavan ja kolkutettavan portille, ja silloin hän vetäytyi äkkiä huoneeseensa.

Hänelle tuli äkkiä mieleen, että tulijat voivatkin olla kuninkaan väkeä. Hän muisti, miten hänen isoisänsä kävi Räfvelstassa, ja veri hyytyi silmänräpäyksessä hänen suonissaan.

Mutta kolkutusta kesti, ja samalla palasi piispan luontainen rohkeus. Hän riensi lähimpään huoneeseen, herätti toisen siellä nukkuvista asepojista ja käski hänen mennä portille kysymään, ken siellä oli.

Poika pukihen kiireesti ja juoksi unimielissään portaita alas, mutta piispan hovimestari oli ollut huolekkaampi kuin piispa luulikaan. Poika kohtasi portaissa hovimestarin, joka pisti sytytetyn soihdun hänen käteensä käskien hänen mennä ylöspäin. Itse hän johdatti syvimmillä kunnianosoituksilla isoon saliin tummapukuista miestä, jota seurasi muutamia herroja.

Nyt tuli Kettil-piispa tulijoita vastaan.

"Terve, hovimestari!" sanoi hän koettaen soihdun häilyvässä valossa eroittaa, keitä tulijat olivat. "Terve, mitä vieraita saatatte luokseni keskellä yötä?"

Mutta tummapukuinen mies otti hatun päästään ja heitti tumman pääverhon taaksepäin; niiden alta ilmestyi kummastuneen piispan nähtäviin Ruotsin arkkipiispan, Jöns Pentinpoika Oxenstjernan synkät, kylmät ja tunteettomat piirteet.

"Pyhän Laurin kello ilmoitti uuden päivän alkaneen pysähtyessäni teidän portillenne, piispa Kettil! Olkoon se samalla uuden päivän alkuna meille kaikille ja meidän asiallemme!"

On vaikeata kuvata, kuinka avomielisen Kettil-piispan kasvoinilme vaihtui, kun hän näki, ken tulija oli. Levottomuus haihtui ja hänen silmänsä säteilivät ilosta. Hänelle se oli uuden päivän alku sanan täydessä merkityksessä, ja hän riensi avosylin palannutta sukulaistaan vastaan.

Mutta tämä oli entisensä kaltainen, mahdollisesti vielä hiukan jäykempikin ja luokseen laskemattomampi kuin ennen. Kuten talvinen tuuli joskus syleilee juuri puhjenneita kukkasia, niin tervehti arkkipiispakin nyt alapiispaansa. Tämä ei voinut olla sitä huomaamatta, mutta hän oli vieraansa tulosta siksi iloissaan, ettei pannut siihen sen enempää huomiota.

"Olkaa tervetullut, rakas isä!" lausui hän sydämellisesti. "Olkaa tervetullut valtakuntaanne, Kaarlo-kuningas on piankin taas tieltänne väistytävä!"

"Kaarlo-kuningas ei olisi milloinkaan polkenut Ruotsin maata", sanoi arkkipiispa, mutta jätti äkkiä tämän asian lisäten: "Jos teillä on luotettavaa miestä, sukulaiseni, niin antakaa hänen astua hevosen selkään ja ratsastaa hiljaa matkatoverini perässä... haluan tietää, aikooko tuo jalo ritari matkustaa suoraa päätä kuninkaan luokse."

"Matkatoverinne?" kysyi piispa kummastuneena.

"Sain tässä yön seutuna matkatoverin, jota kaikkein vähimmin odotin... jalon ritarin, Niilo Sturen."

"Niilo Sturen?"

"Niin, hänen, hän ratsasti piispankaupunkiinne samalla kuin minäkin... Teettekö siis minulle sen palveluksen, että hankitte minulle tiedon, onko hän jatkanut matkaansa vai hakeeko hänkin yömajaa jostakin tässä herranilmassa."

Piispa huusi luokseen asepojan, joka oli sytyttänyt tammipöydällä olevat suuret vahakynttilät ja teki paraikaa tulta salin isoon takkaan. Hän riensi heti esiin ja kuunteli tarkkaavasti herransa käskyä lähtien salista.

"Nyt jalo sukulaiseni", sanoi arkkipiispa sitten, tullen hiukan puheliaammaksi, mikäli saliin levisi valoa ja lämpöä, "nyt vasta ryhdymme työhön taas ja leikimme saman joululeikin kuin seitsemän vuotta sitten Kaarlo-kuninkaan kanssa... Hän saa vielä muistaa Räfvestata, jossa minun äidinisäni ja teidän isoisänne sai sortua hänen paisuvan kunnianhimonsa edestä."

Kettil-piispa ei ollut mikään Kaarlo-kuninkaan ystävä, ja nyt hän oli erittäinkin sydäntyneenä häntä kohtaan siitä, että hän oli laimiinlyönyt vankina olevan arkkipiispan asian. Mutta nyt, kun tämä oli ilmielävänä hänen edessään, samana kylmänä, jäykkänä ja arvoituksenomaisena kuin ennenkin, tunsikin hän kerrassaan vihansa kuningasta kohtaan haihtuneen sekä pelkonsa, jota oli tuntenut sekä omasta että arkkipiispan puolesta. Sitäpaitsi tunsikin hän, tai luuli ainakin tuntevansa, paremmin mielialan maassa kuin vastatullut, jolle hän senvuoksi tahtoi sitä ajoissa huomauttaa.

"Minun nähdäkseni meidän täytyy kuitenkin tehdä jonkunlainen eroitus sen Kaarlo-kuninkaan välillä, joka seitsemän vuotta sitten täältä lähti ja sen Kaarlo-kuninkaan välillä, joka on nyt takaisin palannut!" sanoi hän.

"Mikä on siis eroitus?" kysyi arkkipiispa lyhyeen.

"Hänen takanaan on nyt Ruotsin rahvas."

Piispa kertoi samalla lyhyesti, kuinka kuningas oli kutsuttu takaisin valtakuntaansa; että oli kansan kesken syntynyt huuto, että Ruotsi oli aina ollut kuningaskunta eikä mikään päämiesalue, ja ettei piispa

olisi saanut yhtäkään miestä mukaansa, sukulaistensa ja ystäväinsä asemiehiä lukuunottamatta, ellei tätä huutoa tyydytetty.

Arkkipiispa hymyili silloin kylmää hymyään.

"Seisokoon kuinka vankkana tahansa, piispa Kettil", sanoi hän, "hän on sittenkin kukistuva!"

"Jonkun täytyy kuitenkin olla kuninkaana Ruotsin maassa!"

"Kuninkaana tai muuna, mutta jonkun täytyy Ruotsia hallita!"

"Ei siis Kristian-kuningaskaan?" kysyi Kettil hieman tulisesti, sillä hän ei oikein käsittänyt, mitä sukulaisensa tarkoitti.

"Sitä tahtonee Ruotsi kaikkein vähimmän", vastasi arkkipiispa, "ja Ruotsin täytyy saada tahtonsa täytäntöön, niin totta kuin Jumala ja pyhä Eerik kuningas minua auttakoon."

"Toinen kuningas siis...?" kysyi piispa taas, "ja mistä hänet löydätte?"

"Nyt kysytte, kuten vanha Birger Jaarli kerran kysyi eräessä valtakunnan herrain ja miesten kokouksessa... oppinut historioitsijani, Ericus Olai, Upsalassa luki sen kerran minulle... tiedättekö, minkä vastauksen jaarli sai?"

"En!"

"Eräs mahtava mies, herra Iivari Sininen astui esille lausuen: senkin viitan alta, jota minä kannan, voi kuningas löytyä! Saman vastauksen annan nyt teille, kuitenkin niin ymmärtäen, ettei jokaisesta mahtavasta miehestä Ruotsissa ole kuninkaaksi ja hänen tekojensa täyttäjäksi."

"No, arkkipiispa Jöns, mitä tarkoitatte siis?"

"Hennot pajupensaat voi helposti sitoa yhteen, mutta paksuja tammia ei voi... jos ne ovat kasvaessaan pysyneetkin yhdessä, katkaisevat ne vankimmatkin siteet voiman vartuttua ja kasvun kartuttua... En tahdo muuta, kuin mitä luonto ja Herramme tahtoo; mitä hän on yhdistänyt, älkööt ihmiset eroittako, sanotaan... mutta minä käänän lauseen toisinpäin ja sanon: mitä Herramme tahtoo eroitetuksi, älkööt ihmiset yrittäkö yhdistää."

"Tahdotteko siis hajottaa Ruotsin valtakunnan pieniin...!"

"Tahdon rauhaa, piispa, rauhaa ja lepoa... Mikä näitä maakuntia sitten oikeastaan sitoo yhteen. Ei ole pitempi aika kuin miesmuisti siitä, kuin ne olivat niin vapaita ja itsenäisiä, että toisen asukkaat kutsuivat toisen asukkaita muukalaisiksi, — muuta yhdistäjää ei niillä ole kuin yhteinen kieli! No niin, pysyköön tämä side, mutta sitokoon se niitä yhteen synnyttämättä alinomaisia tappeluita. Kansa huutaa lakia ja vanhoja hyviä tapoja... niin, kansan tahto täytyyköön, vieläpä enemmänkin kuin se haluaa — maakuntalakien periaate tulkoon voimaan, ja sitä noudatettakoon!"

"Laamannit hallitsisivat siis maakuntiaan kuten kuninkaat?" kysyi Kettil.

"Ei, ei, piispa... se aika on ohi! Yhden totuuden alle täytyy meidän alistua, totuuden, joka on ollut aina voimassa ja tulee aina olemaan... se totuus on, että kellä valta on, hän sen ottaa, ja Ruotsin kerroilla on nyt valta... ja he ottavatkin sen. Sitä työtä on tehty jo pitkiä aikoja... kuninkaanvalta on tyhjä kuori, se on niiden vankkain tammien yhteinen lehtikupu, joista olen puhunut; mutta olettehan huomanneet, että se on alkanut kellastua ja varistella vehreitä lehtiään, mikä on ollut seuraus pakosta. Nyt se on enää pelkkä kuori, se raukee... rautaside kätkee, ja eri rungot rupeavat rehottamaan vapaina ja itsenäisinä, kukin erikseen!"

Piispat olivat istuutuneet kahdelle, takan eteen asetetulle tuolille, ja muut olivat menneet hovimestarin mukana huoneisiinsa. Mutta nyt avattiin ovet, ja piispan palvelijat toivat hohtavissa hopea-astioissa virvokkeita, asettaen ne salin suurelle pöydälle.

Näiden poistuttua kumartui arkkipiispa eteenpäin laskien kätensä sukulaisensa polvelle sekä lausui puoleksi kuiskaten:

"Jos ajattelette oikein, sukulaiseni, mitä nyt olen teille sanonut, ja jos harkitsette sitä tyvenin mielin, verraten asioita toisiinsa, niin huomaatte, ettei kuvaukseni sisällä mitään uutta, paitsi sitä, minkä aika itse on uudestaan luonut, ja se meidän täytyy ottaa semmoisenaan vastaan..."

"Mutta ajatelkaa, mitä äsken sanoin kansan huudosta saada kuningas ja kuningaskunta!"

"Pyh... korppi räähkyä aina sankarin kaaduttua, kun kenttä verestä höyryää... Jotkut ovat osoittaneet kansalle sortunutta kuningasta, ja siitä se kirkuu..."

"Mutta kansalla on muitakin miehiä johtajinaan kuin kuningas!"

"Niinpä niin, on olemassa monta Niilo Sturea... pelkkiä haaveksijoita, piispa!... He eivät maksa enempää kuin ne pölyiset, koinsyömät köydet, joiden varassa valtaistuimen katos riippuu, ja kun ne katkeavat, niin romahtaa koko kuninkaallinen komeus maahan, ellei ole jotakuta panemassa uusia köysiä vanhain sijaan!"

Nyt astuivat arkkipiispan seuruelaiset sekä hovimestari sauvoineen saliin. Tämä asettui ruokapöydän ääreen pitämään silmällä, että palvelijat tekivät tehtävänsä, ja ettei mitään puuttunut.

Piispat nousivat tuoleiltaan ja astuivat pöydän ääreen, jonka toiseen päähän palvelijat olivat asettaneet tuoleja. Muut asettuivat penkeille pöydän sivuille.

Yleinen äänettömyys vallitsi. Kettil-piispaakin, joka oli leikkisä mies ja tavallisesti ilon ylläpitäjä seurassa, istui nyt hiljaisena ja miettiväisenä. Arkkipiispa söi tapansa mukaan hyvin vähän, mutta kiitti piispan kokkia, joka oli osannut valmistaa niin erinomaisia ruokia.

"Juon teidän kunniaksenne, kunnianarvoisa isä, arkkipiispa Jöns!" sanoi piispa tarttuen hopeamaljaan.

"Minä juon teidän maljanne tullaksenne Ruotsin valtakunnan valtahoitajaksi!" vastasi arkkipiispa lisäten: "me, te ja minä, alotamme nyt, ja pidämme ajasta vaaria!" Sitten hän tyhjensi maljansa.

Nyt avattiin ovi, ja aseenkantaja, joka oli lähetetty Niilo Sturen matkaa vaanimaan, astui saliin. Hän meni pöydän päähän arkkipiispan luo ja teki selkoa toimistaan. Ritari miehineen oli ratsastanut kaupungin läpi jatkaen matkaansa Norrköpingin tietä.

Arkkipiispa ei lausunut mitään, mutta hänen kasvonsa ilmaisivat jonkunlaista tyydytystä. Kettil-piispa lausui silloin:

"Tieto näyttää olevan teille mieleen?"

"Tiesin kyllä, ettei hän minua tuntenut", sanoi arkkipiispa hymyillen, "tahdoin vaan saada täyden varmuuden, ja sen olen nyt saanut, sillä jos tuo oiva ritari olisi nähnyt, että arkkipiispa Jöns ratsasti hänen rinnallaan Linköpingiin, olisi hän varmaan pysähtynyt ottamaan lähempää selkoa hänestä, mikä olisi kuitenkin saattanut olla hyödytöntä..."

Niin pian kuin myöhäinen illallinen oli päättynyt, vei Kettil-piispa korkean vieraansa tälle laitettuun makuuhuoneeseen.

Aamun ensi hetket kuluivat Jöns Pentinpoika Oxenstjernan nauttiessa tarpeellista lepoa. Tuottaisivatko ne teot, joista hän uneksi, aamun ja päivän Ruotsin maalle, vai oliko hän tulevaisuusaatteineen niiden päivän ensi hetkien kuva, jotka vielä kuuluvat yöhön?

Mutta hänenkin päänsä yli kutoi ajatar lankojaan yhtä hiljaa ja yhtä varmasti ja ihmisharkinnasta riippumattomasti, kuin otava kääntää sakaraansa taivaalla.

VII.

Eräs näky.

Samana yönä makasi Niilo Sture miehineen eräessä talonpoikaistalossa Linköpingin ja Norrköpingin keskivälillä. Hän oli Iivari Akselinpojalle antamansa lupauksen mukaan tehnyt kaikkensa löytääkseen ryöstetyn kuninkaantytären, mutta turhaan. Hän oli silloin tavannut Iivarin veljen, Åke Akselinpojan Hjulebergissä, ja Iivarin itsekin. Hänen pyynnöstään hän lähettikin Brodden viemään sanaa ja kirjettä herra Filip Akselinpojalle Tukholman linnaan, tultuaan varmaksi siitä, ettei sananvienti koskenut muuta kuin Iivari-herran kosintaa.

Ollessaan tällä asialla Tukholmassa oli Brodde, jonka tarkka äly oli aina valveilla, saanut kaniikki Helmichiä seuraamalla tietää, että etsitty kuninkaantytär oleskeli Klaaran luostarissa. Hän oli urkinut yhtä ja toista muutakin tietoonsa, senkin, miten kuningas oli Iivari-herran ilkityöstä julmistunut, sekä

sen että Helmich-kaniikki ja David-herra tekivät kaikkensa kuningasta harhaan johtaakseen. Että hän itse oli siten joutunut kaniikin huomion esineeksi, sen hän tiesi, mutta siitä hän vähän välitti. Toimitettuaan asiansa riensi hän minkä ennätti kohtaamaan herraansa tämän veljen, Svante Bonpojan luona Ekesjössä.

Heti tästä tiedon saatuaan lähetti Niilo Sture Hollingerin viemään siitä sanaa Iivari-herralle, joka nykyisin oleskeli Lillön linnassa koillisessa Skånessa. Itse hän läksi pohjoiseen päin Brodden ja Erkin kanssa, ja silloin matkallaan oli hän aivan lähellä Linköpingiä kohdannut arkkipiispan seurueineen. Vasten arkkipiispan luuloa oli hän tuntenut hänet heti, kun hän avasi suunsa. Ja varmasti olisi juuri se tapahtunut, jota arkkipiispa ei mielellään olisi suonut, että kuningas nimittäin saisi ennen aikaansa vihollisensa tulosta tiedon, ellei Niilo-herra olisi yhä vieläkin ollut saman epävarmuuden ja levottomuuden vallassa siihen nähden, mitä tekisi ja mihin ryhtyisi, johon hän jäi lähtiessään Enköpingistä viheriän ritarin ruumiin äärestä.

Tämä levottomuus oli, jos mahdollista, vielä lisääntynyt, senjälkeen kuin hän kohtasi arkkipiispan. Oli selvää, että pian koitti se hetki jona Ruotsin kohtalo ratkaistaisiin. Taistelu oli syttyvä, mikä oli hänen paikkansa siinä? — Tähän kysymykseen, joka ennen oli hänellä niin selvillä, ei hän nyt voinut mitään vastata. Hänestä tuntui, kuin olisi loihdittuna ajatellut ja toiminut. Väliin tuntui hänestä, ikäänkuin valittavaa ei enää olisikaan. Hänen täytyi astua näiden äärimmäisyytten väliin ajamaan Ruotsin, ajamaan rahvaan asiaa niin tarmokkaasti, että maat ja vuoret kajahtelisi.

Nyt varsinkin valtasi tämä ajatus hänet, kun hän arkkipiispan kohdattuaan ratsasti öistä matkaansa. Tullessaan yötä viettämään mainittuun talonpoikaistaloon, oli hänen päänsä näitä ajatuksia täpötäynnä, ja veri virtasi kuumeisena hänen suonissaan.

Unta ei hän saanut silmiinsä. Syntyvä päivä näytti makaavan sentnerinpainoisena hänen rinnallaan, ja joka kulunut hetki lisäsi sen painoa.

Lopuksi hän vaipui jonkunlaiseen horrostilaan, tuollaiseen unen ja valveilla-olon välitilaan, jossa sielu on kuin pyörän kehällä, alttiina sekä unen haavekuvain että päivän todellisuuden vaikutuksille.

Myrsky ulvoi ulkona, ajaen pilviä taivaalla, joten sieltä täältä alkoi vilkkua sinitaivasta ja tuikkivia tähtiä. Ritarin sielussakin riehui myrsky. Hänestä tuntui kuin hän keinuisi laivan kannella. Meri pauhasi hurjasti, pilvenkorkuiset aallot murtuivat laivan yli, laivan liitokset natisivat, ja joka hetki oli se syöksymäisillään irvistäviin salakareihin. Yö oli synkkä ja kylmä, ja hänen korviansa viilsi laivalta kuuluvat hätähuudot. Silloin hänestä näytti, kuin paikkaa lähestyisi korkea haamu, kuninkaallinen kruunu päässä ja valtikka kädessä, samassa ratkesi pilvikatto, ja kuu valaisi myrskyävää merta, kuohuvia aaltoja, epätoivoista laivaväkeä ja korkeata haamua — joka oli Kaarlo-kuningas. Mutta kuinka lempeä olikaan hänen katseensa, kuinka kärsivä, kuinka suruja ja huolia täynnä koko hänen olentonsa! Ja hänen suuret, ennen niin loistavat ja ylväät silmänsä katsoivat häneen, ja hän ojensi häntä kohden kätensä sanoen: "Niilo Sture, pelasta minut!"

— "Minä olen Ruotsin mies, Kaarlo-kuningas!" vastasi ritari. Ja myrsky pauhasi, ja laiva natisi, niin että jokainen selvästi näki sen viimeisen hetken tulleeeksi. Ja toisen kerran ojensi surullinen kuningas kätensä Niilo Sturea kohden ja sanoi viitaten valtikallaan laivaa: "Katso Ruotsia... se huokaisee kuolemantuskissaan pelastusta huutaen... pelasta Ruotsi, Niilo Sture!" Mutta ritari oli kuin loihdittuna, hän ei voinut kättänsä eikä jalkaansa liikuttaa. Silloin tuli suuri, musta varjo myrskyn siivillä lentäen, se tiheni, se kasvoi himmentäen taivaan ja meren, ja kaksi käsivartta ojentui siitä, ja kaksi miekkaa välähti, toinen kuningasta, toinen Niiloa itseään vastaan, ja samassa kuului ääni, niin kylmä, niin kolkko kuin Jöns Pentinpoika Oxenstjernan ääni huutaen: "kuole!" — Samassa kalpeni kuningas vaipuen maahan, ja laiva murtui räiskyen ja hajoten pirstoiksi karille. Mutta kuollessaankin katsoi kuningas vielä Niiloon, ja hänen vapisevat huulensa lausuvat: "liian myöhään, Niilo Sture!"

Niilo heräsi ja avasi silmänsä. Kylmä hiki virtasi hänen otsaltaan, ja hänen täytyi katsella ympärilleen, ennenkuin pääsi varmuuteen siitä, ettei ollutkaan hukkuvan laivan pirstojen keskellä, eikä edessään ollut kuninkaan surulliset rukoilevat kasvot.

Mutta taivas oli kirkas ja Brodde seisoivat ovella ilmoittaen, että hevoset olivat satuloituina ja lähtöön valmiina. Niilo ei tarvinnut monta minuuttia ollakseen valmiiksi puettuna ja varustettuna. Hänelle teki hyvää päästä ratsastamaan hurjassa myrskyssä oriillaan ajaakseen siten jäytävän levottomuuden mielestään.

Kolmantena päivänä siitä ajoi hän siltaa myöten Penningebyhyn.

Mutta levottomuus vainosi häntä kasvaen yhä suuremmaksi, kuta vaikeammalta hänestä tuntui astua Kaarlo-kuningasta vastaan, kuta elävämmiin hän muisti Kaarina-kuningatarta, Tuomas-piispaa ja kaikkia rakkaitaan. Hän oli sanaton ja umpimielisenä, ja hänen rakas vaimonsa, joka otti osaa kaikkiin hänen

huoliinsa ja joka tiesi, kuinka syvälle suru oli koskenut hänen sydämeensä, kärsi myöskin paljon ja koetti turhaan etsiä keinoa, jolla saisi kirkastetuksi hänen surevan, sumuisen mielensä.

Pian alkoi taistelu arkkipiispan ja kuninkaan välillä. Edellinen lähetti sanoja ja kirjeitä yli maan yllyttääkseen rahvasta. Moniaalla hänen aikeensa onnistuikin, rahvasta nousi paljon Kaarlo-kuningasta vastaan. Ainoastaan taalalaiset ja uplantilaiset pysyivät lujasti kuninkaan puolella, vaikka arkkipiispa julisti hänet kaikilla asianomaisilla seremonioilla pannaan.

Siten kului vuosi loppuun, ja uunna vuonna marssi arkkipiispa, Kettil-piispa, herra David Pentinpoika ja monet muut mahtavalla sotajoukolla Tukholmaa vastaan, jota he kohta koettivat rynnäköllä vallata.

Heille ei kuitenkaan menestynyt kaupungin valloitus. Pian kuului myöskin sanomia, että taalalaiset olivat tulossa kuninkaan avuksi, ja että Uplannin talonpojat varustautuivat yhtymään taalalaisiin hyökätäkseen yhdessä arkkipiispan kimppuun, joka oli leirissä Tukholman edustalla. Tuontuostakin saapui Penningebyhyn viestejä tapahtumista, ja Niilon miehissä oli se käsitys vallalla, että heidän herransa odotti vaan taalalaisten tuloa, lähteäkseen niiden johtajana kuninkaan avuksi. Heidän luulonsa varmistui vielä, kun Penningebyhyn saapui eräänä päivänä muutamia taalalaisia, joilla oli pitkä keskustelu Niilo-herran kanssa. Broddelle yksinään oli Niilo selittänyt kaiken, joten hän siis täydellisesti tiesi, kuinka mahdoton Niilon itsensä oli päättää, mitä ja miten toimisi, ja hän oli täydellisesti yhtä mieltä herransa kanssa.

Silloin oli kuningas jo ruvennut keskustelemaan vihollistensa kanssa. Kettil-piispa ja herra Iivari Gren olivat olleet panttivankeja vastaan kaupungissa keskustelemassa, ja niin suuri oli Tukholman ruotsalaisen väestön uskollisuus nykyään kuningasta kohtaan, että suuri kansajoukko oli hyökännyt piispan kimppuun, joka olisi ilman kuninkaan väliintuloa tuskin päässyt hengissä kaupungista. Penningebyssä tiedettiin myöskin ehdot, jotka piispa oli tarjonnut kuninkaalle. Hän saisi kuninkuudesta luopumalla Turun ja Raseporin linnat ja niihin kuuluvat läänit sekä pohjoisimman Pohjanmaan eli Norrbottenin. Kuningas oli jo melkein suostunut näihin ehtoihin, saadessaan äkkiä tiedon taalalaisten tulosta, mutta silloin hän heti keskeytti kaikki keskustelut.

Tällä oli kuitenkin ilmeisesti vaan sangen vähän voitettu. Arkkipiispa oli itse asiassa liian mahtava ja voi tulla vielä mahtavammaksi. Selvää oli myöskin, että Kristian-kuningas tulisi keväällä avuksi, jolloin kuninkaan hukka olisi ihan varma. Hän voi toistaiseksi hylätä, mutta ei poistaa uhkaavaa onnettomuutta, ja sillaikaa olisi valtakunta hyödyttömäin sisällisten riitain raatelemana.

Tällä kannalla olivat asiat, kun räikeät torventörykset ilmoittivat eräänä aamuna vieraan ritarin pyrkivän Penningebyhyn. Tulija oli Eerik Akselinpoika, joka ratsasti vähän varrottuaan Penningebyn pihaan.

Hän tuli Suomesta. Hän oli tullut väkineen Ahvenanmaan yli Väddöhön, aikoen Tukholmaan, mutta oli päättänyt sivumennen pistäytyä Penningebyssä, jossa hänen molemmat veljentyttärensä, Iliana-rouva ja Ingeborg-neiti olivat ja jossa hän myöskin toivoi tapaavansa veljensä ystävän, herra Niilo Sturen.

Hän oli uljas ritari, ulkomuodoltaan suuresti Iivari-veljensä kaltainen, mutta häneltä puuttui tämän avomieliset piirteet ja haaveksiva katse. Noista terävistä, mutta tyynistä silmistä loisti nähtävästi harkitsevan valtiomiehen äly, ja poskien viivat, suun asento ja halkinainen leuka osoittivat suurta voimaa, kestävyyttä ja päättäväisyyttä. Aikansa hienoimman seurustelutaidon omisti hän mitä suurimmassa määrässä, antaen siitä runsaasti näytteitä astuessaan nyt Penningebyn ritarisaliin, jossa hän näki Briita-rouvan ja veljentyttärensä. Aamupäivä kului yleisistä asioista ja yksityisistä sukulaisuussuhteista keskustelemalla; tärkeimpään kysymykseen, Kaarlo-kuninkaan asiaan, ei koskettu. Mutta jälkeen puolenpäivän mainitsi Eerik-herra, että hänen miehensä voivat saapua minä hetkenä hyvänsä, ja siitä sai hän etsimättä aiheen siirtää keskustelun huomaamatta vakavampiin asioihin. Hän oli nyt kahdenkesken Niilo-herran kanssa, joten hän voi vapaammin ruveta keskustelemaan sellaisista asioista.

"Olette veljeni ystävä, herra Niilo", sanoi hän, "ja minä kiitän teitä hänen puolestaan siitä, mitä olette hänelle tehnyt... Opittuamme paremmin toisiamme tuntemaan, luulen, että ystävyysenne uletuu minullekin!"

"Siihen voitte luottaa herra Eerik, niinkauan kuin olette Ruotsin mies", vastasi Niilo Sture.

"Ja kuka on siis mielestänne näinä aikoina Ruotsin mies, kun kaksi taistelee toistansa vastaan, ja kumpikin sanoo taistelevansa Ruotsin puolesta?"

"Ken voi unhottaa itsensä ja omat etunsa Ruotsin tähden, on Ruotsin mies!"

Eerik-herran kysymykseen ei oikeastaan ollutkaan aivan helppo vastata, mutta hänen nyt saamassaan vastauksessa oli semmoisenaan kärki, joka kiihdytti Eerik-herraa enemmän selvittämään asiaansa,

samalla kuin se sisälsi opin, jota hän ei voinut käsittää. Hän oli kaikissa suhteissa aikansa lapsi, jonka aiheet olivat kokonaan itsekkäitä. Hän oli myöskin siksi kylmäverinen, ettei loukkaus ja solvaus saanut häntä — päätarkoitustaan unhottamaan. Solvaus ei häntä siis harhaan johdattanut, hän käytti sitä vaan keinona. Tällä kertaa se tuli hänelle aiheeksi hyökätä avoimesti Kaarlo-kuninkaan kimppuun.

Ettei hän siltä aikonut yhtyä arkkipiispaan, ymmärtää jokainen, ken muistaa hänen käytöstään Kaarlo-kuninkaan edellisessä karkoittamisessa. Silloinkin oli hän siinä yhtenä päämiehenä, ja valtaohitajana hän sitten läksikin Suomeen, arkkipiispan hommatessa emämaassa Kristian-kuninkaan kutsumista. Mutta ellei hänen tarkoituksenaan siis ollut arkkipiispan kunnian lisääminen, ja jos kuninkaan solvaus hänen veljeään kohtaan oli hänelle vaan tekosyynä, niin mikä oli hänen todellinen tarkoituksensa?

Niilo Sturella oli ollut riittävästi aikaa itsekseen miettiä ja punnita eri henkilöitä ja heidän suhdettaan siihen asiaan, joka hänelle oli kaikki kaikessa, ja Akselinpojat olivat tietystikin olleet niiden luvussa. Hän oli tarkasti harkinnut heidän luonteitaan ja tarkoituksiaan, mutta tyydyttävää vastausta hän ei ollut löytänyt tälle kysymykselle.

Eerik-herra puolestaan, joka oli ollut yksi Niilo Sturen halveksijoita, koska ei voinut käsittää hänen itsensä uhraamisen suuruutta, oli nyt muuttanut käsitystään hänestä huomattuaan hänet mieheksi, jonka uskollisuus oli mitä suurimman arvoinen. Keskustelussa koetti hän nyt kaikin tavoin karttaa omille pyyteilleen vähemmän tärkeiden kohtien koskettamista, mutta iski sitä innokkaammin asiaan, kun katsoi mahdolliseksi tutkia isäntänsä todellista ajatusta kuninkaasta ja arkkipiispasta.

"Olette oikeassa, herra Niilo", sanoi hän, "ritarin velvollisuus on uhrata kaikkensa maansa edestä... mutta sallitteko minun tehdä erään kysymyksen puhuessamme nyt näin ystävyksin toistemme kanssa, mitä arvelette nykyisestä taistelusta?"

Niilo ei heti vastannut, ja Eerik-herra lisäsi:

"Jos saan tehdä johtopäätökseni siitä, että te istutte rauhassa ja levossa täällä Penningebyssä, niin lienee teille yhtä epämieluisaa, kumpi tahansa voittaakin."

"Ja jos niin olisi?"

"Niin arvelen, että toivoisitte kolmatta, joka voisi oikein ajaa Ruotsin asiaa?"

"Epäilemättä minä ja ken tahansa kunnan mies seuraisi sitä, joka voisi oikein ajaa Ruotsin asiaa, joka tekisi lopun näistä taisteluista ja veisi Ruotsin asiaa eteenpäin... siinä olette todella oikeassa, herra Eerik, mutta voitteko nimittää minulle miehen, joka siihen kykenisi?"

"Mahdotonta ei liene sellaista miestä löytää", vastasi Eerik-herra hymyillen sekä lisäsi, "entäs te itse, herra Niilo?"

Niilo säikähti kuin käärmeen puremana.

"Jumalan nimessä, herra Eerik", sanoi hän, "mistä olette tuon saanut?"

"Minusta näyttää", vastasi Eerik-herra, välttämättä Niilon tekemän kysymyksen, "että olemme ainakin yhdessä kohdin yhtä mieltä, nimittäin siinä, että tämä nykyisyys on paha, joka on tavalla tai toisella korjattava, kuta enemmän, sitä parempi... ja kun laita on sellainen, niin on meidän keksittävä paras keino tämän lähimmän tarkoituksen saavuttamiseksi."

"Ja tämän tarkoituksen olette keksinyt, ja siksi...?"

"Siksi, herra Niilo, lähden nyt piispoja auttamaan!"

"Olette ehkä oikeassa!" virkkoi Niilo, mutta niin vitkaan ja hiljaa, että melkein näytti kuin hän asettuisi tapahtumain ulkopuolelle, lausuen arvostelunsa mitään erittäin tarkoittamatta.

"No niin", jatkoi Eerik-herra, "saavutettuaamme tämän lähimmän tarkoituksemme, on meidän..."

"Mitä on meidän silloin tehtävä?"

"Ryhdyttävä valitsemaan valtaohitajata tai kuningasta!"

Niilo pudisti suruisesti hymyillen päätään.

"Ei, te erehdytte, herra Eerik", sanoi hän, "jos siihen tullaan, on kaikki valmiina! Jos Kaarlo-kuningas on kerran voitettu, niin hallitsee arkkipiispa Jöns Ruotsin valtakuntaa!"

"Arkkipiispako?" kysyi Eerik-herra teeskentelemättömällä kummastuksella. "Te näytte siis, herra Niilo, haluavan väittää, ettei arkkipiispa enää ajattelisikaan kuninkaan vaalia?"

"Se on mielipiteeni!"

Eerik-herra laski miettivästi päänsä alas. Niilo Sturen sanat antoivat epäilemättä hänen ajatuksilleen toisen suunnan, ehkä pääasiallisesti uuden, koska hän näkyi ajatelleen asiain kehittyvän toisella tavalla.

Briita-rouva tuli samassa sisään antaen keskustelulle toisen käänteen, ja Eerik-herra esiintyi kaikin puolin kohteliaana ritarina. Kotvasen perästä tulivat hänen asemiehensä — niitä oli valtava joukko — ja ritari läksi Penningebystä etelään päin miestensä etunenässä.

Tapahtumat kehittyivät nyt nopeasti. Taalalaiset eivät koskaan saapuneet Tukholmaan. Kettil-piispa ja herra Eerik Akselinpoika menivät yhdessä heitä vastaan taivuttaen osaksi pakolla osaksi houkutuksilla heidät palaamaan. Uplannin rahvas, joka oli sillävälän hyökännyt arkkipiispan leiriin Tukholman edustalla, rupesi siitä epäröimään ja suostui helposti lähtemään tiehensä. Ja silloin ei Kaarlo-kuninkaalla ollut muuta keinoa kuin ryhtyä uudelleen keskusteluihin.

Briita-rouva vuodatti kyyneleitä kuullessaan Penningebyssä, että kuninkaallinen sukulaisensa, joka ennen oli niin rikas ja mahtava, sai polvistua arkkipiispan eteen henkeänsä kerjäten. Hän katsoi mieheensä, ja hänen katseensa oli rukoileva.

Niilonkin kasvoilla oli surun ja kärsimyksen piirteet nähtävinä, ja huomattessaan vaimonsa hiljaiset kyyneleet, viilsi se terävän miekan tavoin hänen sydäntään. Hän toisti itsekseen tuota vanhaa kysymystä, oliko menetellyt oikein vai väärin. Briita huomasi hänen taistelunsa, ja tarttui senvuoksi hänen käteensä lausuen:

"Kuninkaan henki on ehkä vaarassa, Niilo... ja hän on aivan yksinään!"

Niilo ei vastannut mitään, ja Briita jatkoi:

"Paljon olen itsekseni ajatellut, mitä sanoit minulle Ruotsin valtakunnasta, Kaarlo-kuninkaasta ja itsestäsi, lähteissäsi viime kerran Penningebystä. Paljon olen myöskin ajatellut jalon Fjalar ritarin kuolinhetkellään lausumia sanoja... Muistatko puuta, jonka näytin sinulle järven tuolla puolen, sitä suurta kaunista puuta, jonka latva näkyy kauas metsän yli?"

"Muistan, kyllä muistan!"

"Sitä puuta vertasin Ruotsiin, sinuun ja Kaarlo-kuninkaaseen...! Tiedätkö sinä, että sen puun runko, joka kannattaa sen korkeata latvaa, on laho ja ontto; siinä on hädin tuskin senverta elinvoimaa, että se voi synnyttää siihen kesiksi viheriövän lehtipuvun, ja puu luhistuisi kerrassaan, ellei sen ympäri kasvaisi runko rungossa voimakkaita, viheriöiviä nuoria puita. Ne näyttävät kaikki yhteisesti etäämmältä yhdeltä puulta, mutta jos keskellä oleva vanha puu sortuisi, niin häviäisi ryhmältä kauneus kokonaan..."

"Mitä tahdot tällä selittää?" kysyi Niilo.

"Vanha puu on kuningas, Niilo... Hän ei ole enää sama kuin ennen, hän on pelkkä nimi vaan, mutta juuri sitä nimeä Ruotsi tarvitsee. Kuten Engelbrekt tahtoi, ja kuten rahvas tahtoo, ei tässä ole kysymystä, sakulaiseni kuninkuuden, vaan ruotsalaisen kuninkuuden, Ruotsin kuningaskunnan ylläpitämisestä. Jos Kaarlo-kuninkaan ympärillä nyt vaan olisi uskollisia miehiä, jotka todella harrastaisivat Ruotsin onnea, niin usko minua... he Ruotsia nyt hallitsisivat eikä hän. He näyttäisivät kaikki yhdeltä kuten tuo puu, ja emäpuun latva olisi kaiken hyödyksi eikä vahingoksi... Sano, Niilo, enkö ole oikeassa?"

"Kenties!"

"Silloin täytyisi myöskin viheriän ritarin ajatus, ja sinä saisit toimia jalon tarkoitusperäsi mukaan!"

Siihen ei Niilo vastannut mitään ja keskustelu vaikenä vähitellen.

Mutta illalla Niilo tarttui vaimonsa käteen lausuen:

"Briita, huomenna ratsastan Tukholmaan!"

Mitä puhtain ilo välähti Briitan kauneissa silmissä, ja hänen hienoille, kalpeille poskilleen levisi ihastuttava puna.

Niilo syleili häntä ja painoi suutelon hänen otsalleen.

Seuraavana aamuna ratsasti Niilo Tukholmaan, johon saapui myöhään illalla.

Mielet olivat siellä hyvin kuohuksissa, ja rakkaus kuningasta kohtaan suurempi kuin koskaan, ja arkkipiispaa kohtaan oli kasvanut suurta tyytymättömyyttä. Ericus Olai oli Tukholmassa, Niilo kohtasi hänet ja sai häneltä perinpohjin kuulla, mitä edellisinä päivinä oli tapahtunut. Varsin tärkeätä tiesi hän kertoa Upsalan tuomiokapitulista.

"Kapitulin herrat", sanoi hän, "ovat kovin tyytymättöminä siitä, ettei heidän arkkipiispansa pysy alallaan. He ovat ilmaisseet hänelle ajatuksensa sekä pelvon, että niiden surujen ja huolten lisäksi, joita he olivat saaneet Kristian-kuninkaan aikana hänen tähtensä kärsiä, heille nyt koittaisi vielä raskaammat ajat. Siksi he ovat pyytäneet ja kehottaneet häntä pitämään hiippakunnastaan huolta ja heittämään sikseen maallisen vallan, koska hänen pappiutensa oli ollut pelkäksi pahaksi edellisellä kerralla."

"Mutta arkkipiispa Jöns ei näytä paljoa välittävän kapitulinsa toiveista", lausui Niilo.

"Ei, Jumala paratkoon, ei todellakaan... Minua säälistää kuitenkin kuningasvanhus, jonka täytyy nyt toistamiseen lähteä valtakunnastaan, ja Jumala yksin tietää, mikä tästä lopuksi tulee."

"Milloin kuningas lähtee Tukholmasta?"

"Huomenna julistaa hän parvelta luopuvansa kruunustaan ja vallastaan, sitten hän menee herra Eerik Akselinpojan laivalle, joka lähtee heti merelle, jos on sopiva tuuli."

"Huomenna!" toisti Niilo.

"Niin, huomenna... ja pieni Raseporin lääni ja Korsholman lääni ovat nyt kuninkaan ainoat läänitykset, jotka Ruotsin ruhtinas ja valtakunnan hoitaja sekä neuvosto ovat hänelle suoneet."

"Ruhtinas... sanotte!"

"Niin, toisin sanoen Ruotsin arkkipiispa... Hän kutsuu itseään nyt Ruotsin ruhtinaaksi näinä päivinä vaihdetuissa kirjelmissä, olen itse nähnyt ja lukenut Kaarlo-kuninkaan luopumiskirjeen. 'Ruotsin ruhtinas' on siinä arkkipiispan arvonimenä, ja Kettil piispa kutsuu itseään 'valtionhoitajaksi'."

Hurskaan oppineen tiedot antoivat Niilolle paljon ajattelemisen aihetta, ja hän päätti varmasti tavata kuningasta. Nykyhetkenä ei tosin voinut mitään tehdä, mutta jos kuningas oli todella mieleltään muuttunut, — tahi jos hänen voimansa oli murtunut, ettei hän siis suinkaan tahtoisi työntää luotaan tai pakottaa miehiä, jotka rehellisesti harrastivat hänen ja Ruotsin menestystä, jos hän ottaisi heidät rakkaudella luokseen ja nimellään laillistuttaisi puhtaasti ruotsalaisen työn — niin oli Niilo saavuttanut mitä etsi, silloin olivat hänen päänsä ja sydämensä sopusoinnussa.

Ja hän päätti panna jo samana päivänä päätöksensä toimeen. Mutta kun hän ymmärsi, että kuningasta vartioitiin tarkasti, ei hän tahtonut itse mennä häntä etsimään, vaan lähetti Brodden ottamaan selkoa, kuinka kuninkaan asunto ja muut laitokset oli järjestetty, ja miten parhaiten pääsisi hänen puheilleen. Brodde meni ja tuli kotvasen kuluttua takaisin tiedolla, että kuninkaan puheille oli aivan mahdoton päästä herättämättä tarpeetonta huomiota, mikä vielä kääntäisi voittoisan arkkipiispan epäsuosion kokonaan Niilo-herraan.

Niilo aprikoi kuitenkin, mitä tekisi. Arkkipiispan epäsuosiosta hän ei itse asiassa mitään välittänyt. Häntä pidätti vaan yksi asia, hän pelkäsi, ettei kuningas vastaisikaan hänen toiveitaan. Siksi hän vältti ajattoman sodanaiheen antamista arkkipiispalle, minkä hän kuitenkin oli varmasti päättänyt alottaa, jos tämä näyttäisi pienenkin merkin siitä, että aikoi uudelleen jättää valtakunnan Kristian-kuninkaan käsiin. Tämä epävarmuus sai hänet kuulemaan Brodden neuvoa, että jättäisi asian toistaiseksi sikseen. Voihan hän käydä kuninkaan luona tämän Suomeen saavuttua. Saattoipa vielä tämä viimeinen opetus, jonka kuningas nyt sai arkkipiispalta, olla joksikin hyödyksi sille korkealle tarkoituserälle, jonka Niilo oli itselleen asettanut.

Hän ei kuitenkaan heittänyt kokonaan toivoa päästä huomisin kuninkaan puheille. Sitä varten käski hän illan tultua miestensä pitää tarkasti silmällä, mitä rahatalolla tapahtui, jossa kuningas yhä vielä asui. Niin alettiin vartion vartioiminen, jonka Brodde, Erkki ja Hollinger ottivat yön kuluella vuoroon toimittaakseen.

Aamulla eivät asiat kuitenkaan olleet sen etempänä. Arkkipiispan oma väki oli vartioinut rahataloa, ja heitä lähellä olivat hänen veljensä miehet olleet aseissa. Oli varattu kaikki keinot uskollisuudenosoitusten ehkäisemiseksi onnetonta kuningasta kohtaan, ja jos kaupungin porvarit sittenkin sitä koettaisivat, oltiin valmiit ne väkivallalla tukahuttamaan.

Suunnaton ihmisjoukko oli aikaisesta aamusta alkaen liikkeellä rahatalon ja raatihuoneen välillä, joka oli aivan lähellä Isoakirkkoa ja Isoatoria. Se oli oikea kansameri, etenkin torilla, jossa odotettiin

levottomalla jännityksellä kuninkaan ilmestymistä raatihuoneen oheen rakennetulle parvelle. Ympärillä olevain talojen ikkunat olivat myöskin katsojia täynnä, kaikki tahtoivat nähdä ja kuulla vanhan — nyt rakkaaksi käyneen — kuninkaan jäähyväisiä. Oli liikkeellä sellaistaakin huhua, että jotkut reippaat miehet olivat päättäneet tarttua aseisiin hänen puolestaan juuri kesken hänen vihamiestensä ylpeintä voitonriemua. Jotkut, jotka olivat tietävinään enemmän kuin muut, kuiskailivat vielä, että yöllä oli rahatalon seudulla liikuskelut arkkipiispan vartijain ympärillä tuntemattomia asemiehiä.

Tänne torille oli Niilokin lähtenyt. Hän asettui parvea vastapäätä toiselle puolen toria, josta toivoi näkevänsä ja kuulevansa kaikki, tarvitsematta siltä itse olla huomattavissa.

Kesti kuitenkin kauan, ennenkuin kuningas tuli näkyviin; kansa alkoi jo käydä kärsimättömäksi. Niilolle itselleen juotui jo mieleen, että viime hetkenä oli ehkä tapahtunut jotakin, joka oli tehnyt tyhjäksi arkkipiispan voiton.

Vihdoin syntyi kuitenkin torin toisella puolen liikettä, joka ilmaisi kuninkaan ja herrain lähteneen raatihuoneelle. Niilo ei voinut paikaltaan nähdä muuta kuin herroja ympäröiväin asemiesten pertuskankärjet.

Kului vielä hetkinen, jolloin kuoleman hiljaisuus levisi päiden yli, kuten meren aallotkin joskus myrskyn edellä asettuvat ja vaikenevat ihmetellen, mitä on tuleva.

Silloin ilmestyi kuningas parvelle, ja hänen takanaan seisoivat Oxenstjerna-veljekset synkkine, kylmine, uhkaavine kasvoineen, ja kauimpaa perältä välkkyivät taasen asemiesten pertuskat.

Kuningas oli kärsivän näköinen. Koko hänen vartalonsa, joka oli ennen lumonnut joukkoja majesteettillisyydellään, oli väsynyt ja riutunut, ja valkeiden hapsien ympäröimillä kasvoilla oli syvän, mutta tukahutetun tuskan merkit.

Tällaisena näki Niilo nyt sen kuninkaan, joka oli mahtavuutensa ja onnensa kirkkaina päivinä häntä pilkannut ja solvannut, mutta joka oli kuitenkin sitten, kun ruumiillinen kauneus ja voima sekä tavattomat rikkaudet vielä antoivat hänelle loistoa, ojentanut hänelle sovinnon käden. Vaihtelevat ajatukset valtasivat hänen mielensä, mutta kaikilla oli sama suunta. Ruotsi ja Ruotsin maa oli niiden päämääränä. Hän unhoti aivan itsensä ja sen suhteen, joka oli hänen ja Kaarlo-kuninkaan välillä vallinnut; suuri, jalo tarkoituserä oli vaan hänen mielessään. Hän oli kuin mies, joka työntää veneen rannasta. Hän voi silloin panna merkille ja ihmetellä sen kallion omituista rakennetta, jossa vene oli ollut kiinni, mutta se ei saa hetkeksikään hänen suuntaansa häirinneeksi, kun hän kerran on ottanut aivot käteensä ja saanut veneen vauhtiin.

Kuningas puhui kansalle, tehden selvää siitä, mitä oli sovittu hänen ja valtakunnan herrain ja miesten välillä. Hän vaan ylimalkaan toisti kirjallisen sopimuksen sanat. Hän luopui julkisesti valtakunnasta ja vapautti valoistaan kaikki, jotka olivat vannoneet hänelle uskollisuutta. Hän lopetti seuraavin sanoin:

"Ja lupauksemme edellämainituille herroille ja miehille on, ettemme koskaan tästedes aio pyytää mitään valtaa Ruotsin valtakunnassa, muuta kuin minkä he ovat meille myöntäneet, jonka valtakunnan neuvosto ja ne, joilla valta Ruotsin maassa on, hyvästä suomastaan meille antavat."

Mutta tällöin oli hänen äänensä kaiku niin surullinen, ja hän näytti ikäänkuin kutistuvan kokoon jonkun näkymättömän voiman vaikutuksesta, jota hän ei voinut luotaan torjua. Eikä torilla ollutkaan monta, jotka eivät ymmärtäneet ja tietäneet, että tämä luopumus oli pakollinen. Luopumisen tavaton julkaisutapa, kun kuningas itse pakotettiin julistamaan oma häpeänsä, heitti myöskin tylyyden varjon mahtavan voittajan yli, joka siten paljasti kansalle oikean karvansa, ehkä pahemmin kuin oli luullutkaan.

Niiloon teki näky hyvin tuskastuttavan vaikutuksen. Kuullessaan tuon vanhan, tutun äänen puhuvan, tunsu hän sielussaan kaiun niistä sanoista, jotka vaimonsa lausui hänelle iltaa ennen hänen lähtöään Penningebystä. Kuninkaan sanat tuntuivat yhdistyvän samaan rukoukseen, ja samalla ne sisälsivät syytöksen jokaista rehellistä miestä kohtaan, joka oli sallinut hänen tulla tähän hätään nostamatta kättäänkään hänen puolustukseksi. Ja tuon ijjakkään, murtuneen, onnen hylkäämän kuninkaan takaa avautui näkyviin koko avara Ruotsin valtakunta.

Niilo tunsu tämän Ruotsin puhuvan vaimonsa äänellä, itkevän hänen kyyneliään ja rukoilevan hänen katseellaan. Ja tuon kauniin kalpean olennon rukoillessa ja itkiessä tuli hänen mieleensä kuin loihduttuna näky, jossa näki kuninkaan kuvan juuri sellaisena, kuin hän nyt tuossa seiso. Pelasta minut, pelasta minut! — huusivat vaot kuninkaan otsalla, samaa puhui hänen värisevä äänensä. Mutta synkkä arkkipiispa, joka oli kuin musta pilvi, myrsky helmassaan, pani ikäänkuin jonkunlaisella välttämättömyydellä kuninkaan huulille Niilolle yksin käsitetävät sanat: "Iian myöhään!"

Niilo oli hyvin liikutettu. Noiden miesten välillä, heikon, horjuvaisen Kaarlo-kuninkaan ja pontevan,

voimakkaan, mutta samalla tylyn ja kostonhimoisen arkkipiispa Jönsin välillä kieppui Ruotsin kohtalo.

"Miltä näyttää, Niilo Sture?" lausui puoleksi kuiskaten eräs ääni ritarin korvaan, ja käsi laskeutui hänen olalleen.

Se oli Steen Sture, joka oli äkännyt ystävänsä ja lähestynyt häntä niin nopeaan kuin ahtaassa tungoksessa oli mahdollista. Niilo seisoj uneksien ja katsellen kuningasta, joka samassa vetäytyi parvelta. Kuninkaan viimeinen silmäys oli, niin Niilosta näytti, kohdannut häntä, ja silloin olivat vanhuksen kuninkaalliset piirteet käyneet vielä kalpeammiksi kuin ennen. Se oli pitkä, kysyvä ja syyttävä katse; — ja samassa oli kuningas kääntynyt ja kadonnut.

Silloin kohtasi ystävän kysymys Niiloa. Hän säpsähti ja katsoi Steen-herraan, jonka kasvot osoittivat ainakin yhtä valtavia tunteita kuin Niilonkin.

"Tuollainen näky", virkkoi Steen, "saa luullakseni ajatukset äkkiä kypsymään miehen rinnassa!"

"Hyvä, jos kypsyvät, Steen!" vastasi Niilo. "Mitä minuun tulee, olen tämän näyn kautta päässyt selvyyteen itseni kanssa."

"Ja päätökseen...?"

"Niin... päätökseen!"

"Tiesin sen", huudahti Steen puristaen kiihkeästi ystävänsä kättä. "Hyvä, Niilo ystäväni, tavannemme siis toisemme piakkoin!"

Hän katosi väkijoukkoon, ja Niilo kääntyi katsomaan, olivatko miehensä likimailla.

Hän näki silloin kaksi terävää, läpätunkevaa silmää katselevan häntä, mutta mies, joka oli sellaista vaaria pitänyt hänestä, vetäytyi äkkiä syrjään ja hävisi.

Hän oli kaniikki Helmich Upsalasta.

VIII.

Okaita.

Kaniikin poistuttua tuli Hollinger kiireesti herransa luo. Mutta juuri pysähtyessään tämän viereen kääntyivät hänen silmänsä mitä suurimmalla tarkkaavaisuudella erääseen pitkään, tummanviheriään pukuun puettuun mieheen, joka asteli täsmällisin askelin toisen huonerivin vierustaa pitkin itäänpäin. Tottien kilpimerkki oli ommeltu hänen nuttunsa toiseen rinnukseen, ja hänen kasvonsa olivat sitä laatua, joita ei kerran nähtyään voi unhottaa. Hänen piirteensä olivat ihan liikkumattomat, ja pörhöiset kulmakarvat estivät hänen katsettaankin näkymästä, ettei sekään ollut kasvoja elähyttämässä. Sivulta katsoessa, kuten Niilo ja Hollinger nyt näkivät hänet, voi kuitenkin selvästi huomata, kuinka hänen silmänsä vilkkuivat oikealle ja vasemmalle.

Niilo tunsj miehen, mutta haparoi turhaan muististaan, missä oli hänet viimeksi nähnyt. Mutta Brodde, joka tuli samassa paikalle ja näki herransa, muisti heti missä herransa ja hän itse olivat hänet nähneet.

"Hän on Gumme!" sanoi hän, "se vanha huovi, joka kuletti viestejä Visborgin herran, Olavi Akselinpojan, ja hänen tyttärensä Hammarstadin Briita-rouvan välillä... Saattepa kuulla, että Olavi-herra on mennyt! Mutta mihin hän menee?"

"Niin... hän on Gumme!" huudahti Hollingerkin, mutta niin kiihkeällä äänellä, että sekä Niilo että Brodde katsahivat tutkivasti häneen.

"Tunnetko sinäkin hänet, Hollinger?" kysyi Niilo.

"Tunnenko hänet, herra Niilo... Kyllä, tunnen hänet niin hyvin, ettei hän koskaan mene muististani!"

Niilo aikoi juuri kysyä Hollingerilta, mitä hän tiesi miehestä, ja miten oli oppinut hänet tuntemaan, mutta samassa kiintyi hänen huomionsa erääseen toiseen seikkaan, joka sai hänen kerrassaan

unhottamaan sekä Hollingerin että Gummen. Hän näki Hammarstadin Briita-rouvan tulevan katua myöten ylpeänä ja ylhäisenä kuten aina. Kukaan ei voinut hänestä nähdä, että hän oli kerran tuomittu roviolla poltettavaksi, tahi että hän oli istunut vankina luostarissa, kun Kaarlo-kuningas oli antanut armon käydä oikeudesta sekä hänen sukulaistensa että sen ystävyiden vuoksi, jota hän tunsu rehellistä Erengisle Niilonpoikaa kohtaan. Hän oli jo ennen kuninkaan ensimmäistä karkoitusta saanut häneltä vapautensa takaisin. Melkein uhmailevalla ryhdillä kulki hän nyt torin yli ainoastaan yhden hovipojan seuraamana, joka kantoi kainalossaan pientä lukulla varustettua lipasta. Porvarit väistyivät nöyrästi ankaran ritarinrouvan tieltä.

"Briita-rouva hakee kuningasta!" sanoi Brodde hiljaa herralleen. "Arvaan sen, sillä hän tuli rahatalolle, kun minä seisoin siellä ovelta olevain miesten takana, juuri silloin kun kuninkaan ja herrain piti lähteä raatihuoneelle. Arkkipiispa tuli itse portaille kuulemaan, mitä Briita-rouva halusi. He puhelivat kauan, ja minä näin arkkipiispan hymyilevän synkeätä hymyään ja kuulin hänen sanovan: 'Kun kuningas on laivalla, Briita-rouva... oma setänne on laivan haltijana... niin voitte sanoa hänelle mitä sydämellänne on!' Briita-rouva läksi silloin Klaaran luostariin, ja sieltä, luulen, hän nyt tulee."

"Mitä hän tahtonee kuninkaalta!" kysyi Niilo.

Sitä ei Brodde tiennyt, mutta päättäen ylpeän ritarinrouvan hehkuvista poskista, palavista silmistä ja pään ylpeistä nykäyksistä näki kyllin, ettei hän millään ystävällisellä mielellä mennyt kuningasta tapaamaan.

Nyt lähestyi Gumme häntä, Briita-rouva lausui muutamia sanoja hänelle, jolloin Gumme otti lippaan pojalta ja seurasi rouvaansa hänen sijastaan.

Niilo päätti seurata Briita-rouvaa. Tahtoipa hän sitäpaitsi myöskin, jos mahdollista, nähdä vielä kerran onnetonta kuningasta myöskin. Hänen puheilleen pääsemistä piti hän mahdottomana, sillä vartioivia silmiä oli tietysti paljon hänen ympärillään, kuten näytti olevan Niilonkin ympärillä. Sillä tuo musta kaniikki oli epäilemättä jo kauan vaanut häntä ja varmaankin kuullut hänen ja Steen Sturen lyhyen keskustelunkin.

Onni oli Niilolle niin suosiollinen, että hän pääsi muutamaa sivukujannetta myöten laivasillalle ennen Briita-rouvaa. Täällä oli laivasillassa kiinni alus, jolla kuninkaan ja kuninkaantytären piti matkustaa. Sillalta oli pantu laivan laidalle porras. Tännekin oli kerääntynyt kansaa, mikä viivytti Briita-rouvaa, että Niilo ehti päästä eräälle laivalle, jonka peräkeula oli Eerik Akselinpojan laivassa kiinni. Siitä hän sai siis oivan tilaisuuden katsella, mitä edellisen kannella tapahtui.

Hän oli paraiksi saanut itselleen mukavan tilan erään purjekangaskasan ja köysiläjän vieressä, kun näki Briita-rouvan tulevan vielä äskeitäänkin punaisempana. Tultuaan laivalle, puhutteli hän erästä miestä, joka riensi heti laivaan, ja kohta senjälkeen tuli herra Eerik Akselinpoika näkyviin, astuen ominaisella kohteliaisuudellaan veljentytärtään vastaan portaalle, ja saattoi hänet laivaan.

"Oletteko jo kuullut sitä, setä?" kysyi hän päästyään laivan perään, jossa oli kahdenkesken Eerik-herran kanssa.

"Olen!" vastasi tämä. "Vanha palvelijasi kertoi siitä juuri... Ja suosikoon onni meitä nyt, ettei Gotlanti vaan livahda pois Akselinpojilta... odotan kärsimätönnä sanaa veljeltäni, Iivarilta, kun pääsen Turkuun."

He menivät nyt keskilaivalle, josta Niilo voi kuulla paremmin, ja samassa tuli asemies Erkki laivalle hänen luokseen. Hän kertoi, että kuninkaantytär oli nyt tulossa, mutta että kuningasta viivytti arkkipiispa vielä jollakin.

"Millähän sitten?" kysyi Niilo.

"Panemalla hänet pyytämään velkojiltaan lykkäystä... mistäkö sen tiedän! Siitä vaan, että se tapahtuu miltei avointen ovien edessä. Ja arkkipiispa seisoikin kuningasraukan vieressä kiusaten häntä tuolla tavoin enemmän kuin voin sanoa. Jos olisin ollut nuoruuteni verissä, niin olisin kautta äitini ja isäni sielujen iskenyt tuon mustan paholaisen siihen paikkaan."

Niilon silmät leimahtivat.

"Hyvä, hyvä, Erkki", sanoi hän, "me annamme vielä, jos Jumala suo, tuon kummituksen maksaa se korkojen kanssa!"

Ihmisjoukossa syntynyt hälinä käänsi huomion laivasillalle, jossa tapahtui eräs merkittävä seikka.

Siellä tuli kuninkaantytär, kaunis Magdalena, parin ritarin ja muutamain asemiesten saattamana. Hän oli kalpeana, ja kyynel kyynelleen perästä vuosi hänen maahan luoduista silmistään hienoa poskea myöten alas. Näky oli liikuttava ja monen katsojan silmistä virtasi runsaammin kyyneleitä kuin

kuninkaantytären omista. Mutta hälinä kiihtyi epäilyttävästi. Niilo kohosi puoleksi seisoalleen, ikäänkuin luullen, että kansanjoukko oli äkkiä noussut aseisiin, ja silloin olisi hän ilman epäilystä rientänyt siihen osaa ottamaan, kävi miten kävi. Mutta silloin tuli vahva ratsuväen osasto, joka jakausi kahtia asettuen kuninkaantytären ympärille.

Ritarien saattaessa korkean vankinsa laivalle asettuivat huovit pitkään riviin molemmin puolin tietä, joka johti lähimmältä kaupunginportilta rantaan.

Kuninkaantytär vietiin laivan perään, johon hän jäi yksikseen. Hän kääntyi merelle päin; ja kyynelvirta valahti nyt estämättä hänen silmistään, ja puoleksi tukahutettu huokaus tunkihe hänen rinnastaan. Hän ei kuitenkaan tahtonut näyttää maailmalle suruaan.

"Tapasin siis teidät kuitenkin, arvoisa neiti!" sanoi samassa aivan hänen takanaan eräs terävä, melkein ilkkuva ääni.

Hän sävähti, kuten naarashirvi säpsähtää metsässä puitten keskellä kuullessaan metsästäjän torven töräyksen. Hän pyyhkäisi äkkiä kädellään kasvojansa, ja kääntyessään ympäri, väikkyi hänen neitseelliseltä otsaltaan vastustamaton majesteettillisuus, vaikka poskensa olikin lumivalkea.

Briita-rouva oli hänen edessään. Onnettoman neitoraukan näkeminen tuntui tekevän häneenkin ainakin hetkellisesti syvän vaikutuksen, joka sai hänet vähän pysäyttämään kielensä myrkyllistä intoa.

"Ette halua lohdutuksen sanoja matkallenne", sanoi hän sitten, mutta lisäsi ikäänkuin saaden takaisin entisen ylpeytensä puhuessaan, "luulin kuitenkin, että suuret ajatuksenne ovat nyt menneet menojaan!"

"Mistä ajatuksista puhutte, Briita-rouva?" kysyi kuninkaantytär.

"Niistä ajatuksista, arvoisa neiti, että teistä tulisi herra Iivari Akselinpojan morsian!"

Kuninkaantytär kääntyi selin mitään vastaamatta. Mutta tämä ei suinkaan saanut Briita-rouvaa vaikenemaan, hän päinvastoin siitä yhä kiihtyi. Näki hyvin, että tuo kostonhimoinen nainen oli nyt päässyt ikävöityyn tilaisuuteen keventää sydäntään, eiköpä hän ollut niitä, jotka sellaisia tilaisuuksia laskevat käyttämättä. Hänen sisässään oli kauan riehunut ajatus saada kostaa Kaarlo-kuninkaalle kaikki häpeä ja ne katkerat kokemukset, joita tämä oli hänelle tuottanut. Armokin, jota kuningas sittemmin häntä kohtaan osoitti, oli pikemmin lisännyt kuin vähentänyt hänen vihaansa, koska se hänen silmissään sisälsi jonkunlaisen tunnustuksen, että kuningas sittenkin oli mennyt liikoihin häntä rangaistessaan.

"Vai luuletteko te", jatkoi hän, huulet ilkeässä hymyssä, "luuletteko te, että herra Akseli Pietarinpojan poika, että Lillön, Tranekärrin ja Gotlannin herra ojentaisi kätensä neidolle, jolla ei ole senkään vertaa omaa, että mahtuisi sille seisomaan... Älkää milloinkaan sitä ajatelko, Magdalena-neiti!"

Nyt kääntyi kuninkaantytär, ja hänen katseensa lankesi kuninkaallisen ylevänä kiihtyneeseen Briita-rouvaan.

"Miksi noin puhutte, Briita-rouva", sanoi hän, "en ymmärrä! Setäänne, Iivari-herraa, en tunne, mutta sen tiedän, ettei tuollainen puhe ainakaan ole sovelias herra Akseli Pietarinpojan pojantytären huulille!"

Briita-rouva nykytti niskaansa, mutta hänen silmissään paloi sammumaton kostonhimo.

"Niin te nyt osaatte puhua, Magdaleena-neiti", sanoi hän, "nyt kun huomaatte mahdottomaksi, että setäni ojentaisi teille kätensä ja kohottaisi teidät luokseen... kohottaisi teidät luokseen... ymmärrättekö, pikku arvoisa neiti?"

"En, Briita-rouva, en ymmärrä!" huudahti kuninkaantytär äänellä, joka oli ylenkatseen ja epätoivon välillä.

"No, pyhä Jumalan äiti," jatkoi Briita-rouva, "siinäpä on toden totta julkea mieli... Hain teitä pyhästä luostarista; ette ottanut minua vastaan, mutta täällä ette ole voinut minua välttää, ja se käy arvoisan neidon häpeäksi... Mutta minäpä sanon teille erään asian, jos te ylimalkaan kykenette ottamaan vastaan hyviä neuvoja. Te olette vajonnut syvälle, Magdalena-neiti, mutta varokaa, ettette vajoisivat vieläkin syvemmälle!"

Sitten hän kääntyi ja meni keskilaivalle. Siellä hän pysähtyi ja näytti miettivän, eikö hänen ehkä olisi pitänyt vielä jotakin sanoihinsa lisätä, mutta silloin liikehti väkijoukko saaden hänet pysähtymään ja asettumaan vähän syrjään. Kuningas saapui vihdoinkin.

Ijäkäs kuningasvanhus näytti vaivalla kiipeävän porrasta myöten laivaan, ja uskollinen Klaus Lang, jonka käsivarteen hän nojasi, sai nähtävästi oikein ponnistella kannattaakseen tuota onnettomuutten ja vastoinkäymisten musertamaa miestä. Ei tarvinnut muuta kuin vilkaista kuninkaan kasvoihin tunteakseen syvää sääliä häntä kohtaan. "Minä olen köyhä, onneton mies, joka olen kuitenkin ollut kuningas ja rikkain mies Ruotsin maassa" — huokui hänen riutuneista kasvonpiirteistään ja huolekkaista silmistään.

Herra Eerik Akselinpoika tuli kuningasta vastaan portaalle, ja kaikkiin teki hyvän vaikutuksen, kun ritari osoitti kaikkea asiaan kuuluvaa kohteliaisuutta ja huomaavaisuutta tuota langennutta suuruutta kohtaan.

Hattu kädessä kumartaen, ei kuitenkaan niin syvään, että se loukkasi, ojensi hän kuninkaalle kätensä ja saattoi hänet laivalle sille paikalle, jossa hänen tyttärensä oli. Tämä heittäysi ilonhuudolla kesken suruaan isänsä syliin kätkien kyyneleiset kasvonsa hänen rintaansa vasten.

Mutta kuninkaan silmät jäivät kuiviksi ja hänen liikkeensä näyttivät tajuttomilta. Tuska näytti tylsentäneen hänen aistinsa ja tehneen hänet tunnottomaksi ympäristön vaikutuksille.

Vähän syrjässä kuninkaasta seisoivat Klaus Lang ja hiukan tuonnempana Eerik-herra. Oli yleinen hiljaisuus. Merimiehet ja laivalla olevat asemiehet näyttivät kunnioittavan kuninkaan surua, ja rannalta alkoi kuulua nyyhkytystä.

Yksi ainoa koko joukossa jäi aivan kylmäksi ja tunteettomaksi. Briita Olavintyttäreeseen ei tämä liikuttava näky mitään vaikuttanut. Olipa eräs toinenkin; linnan ikkunasta katseli herra Ture Turenpoika, Axevallan vanha kavaltaja, kuninkaan nöyryytystä ja puhallutti sieltä kaikuvaa sotilassoittoa, joka sai Briita-rouvankin kasvamaan paria tuumaa korkeammaksi ja kuninkaan kutistumaan vieläkin pienemmäksi.

Avatessaan silmänsä näki hän Briita-rouvan edessään. Eerik-herra koki estää veljentytärtään menemästä, mutta sai häneltä puoliääneen jonkun selityksen, joka sai hänet laskemaan ylpeän rouvan. Tämä meni suoraa päätä kuninkaan luo, synkän palvelijan seurattessa häntä, kädessään lipas, jonka kansi oli nyt avattu.

"Kaarlo-kuningas", sanoi hän ylpeällä, terävällä äänellä, "ellei hetki ole oikein sovelias teitä tavatakseni, niin suonette sen anteeksi, sillä minun ei ole sallittu ennen tavata teitä... Kuten hyvin tiedätte, olen jo kahdesti ilmoittanut itseni, mutta te olette välttänyt vastauksen antamista. Ja kun nyt kolmannen kerran tulini, sanoi kunnianarvoisa isä Jumalassa, herra arkkipiispa, teidän olevan niin kiireissä hommissa, että minun täytyi tulla setäni laivalle voidakseni teitä puhutella."

"Kuka olette?" kysyi kuningas raukeasti.

Briita-rouva ällistyi. Sitä hän ei ollut ottanut huomioon, että kuningas oli saattanut unhottaa hänen ulkonäkönsä. Se teki tyhjäksi puolen hänen kostoaan. Voidakseen oikein täydellisesti nauttia täytyi hänen siis muistuttaa kuningasta, kuka oli, ja sen hän tekikin välittämättä hituakaan kuninkaasta tai sedästään tai itsestään.

"Luulin sentään", sanoi hän, "että te, Kaarlo-kuningas muistaisitte rouva Briita Olavintyttären. Osat vaihtuvat, näettekö, herra kuningas, niin että mikä on tänään ruusunpunaista, voi huomenna olla mustaa. Örebron linnassa oli teidän purjeissanne tuulta, ja teidän päivänne olivat ruusunpunaiset, nyt on toisin. Nyt on teille tullut synkkä pimeys, niin synkkä, että..."

"Niin, synkkä, synkkä...!" sanoi kuningas kohottaen kättään, kuin haluten sanoa, että oli jo tarpeeksi muistutuksia siitä, miten oli ollut ennen ja miten nyt oli.

Mutta Briita-rouva ei ollut samaa mieltä.

"Niin, niin synkkä", lisäsi hän, "että te näytte unhottaneen sen häväistyksen, joka teillä kerran oli omaa tuntoa saattaa kunniallisen ritarin, herra Erengisle Niilonpojan, vaimolle... Mutta minä en ole sitä unhottanut, Kaarlo-kuningas!"

"Mutta sen näytte unhottaneen", lausui kuningas, ja säkene entistä voimaa välähti hänen silmistään, "sen nimittäin, että Kaarlo-kuningas armahti hänet rangaistuksesta, jonka laki säätää kavalluksesta Ruotsin kuningasta kohtaan!"

"Muistatte siis kuitenkin jotakin, Kaarlo-kuningas. Hyvä se, sitä nyt tarvitsette..."

Briita-rouvan katseessa ja äänessä oli niin paljon kylmää itsekkyyttä ja sydämen kovuutta, että hänen oma setänsäkin katsoi tarpeelliseksi muistuttaa häntä malttamaan mielensä.

"Rouva", sanoi hän, "siitä armosta, jota Kaarlo-kuningas osoitti teitä kohtaan, saatte todella kiittää rehellisen Erengisle-herran uskollista palvelusta, ja minusta näyttää, että te haluatte ainaiseksi verhota unhotuksen peitolla asian, josta teille ei ole suurta kunniaa."

Mutta Briita rouva ei jättänyt setäänsä vastausta vaille.

"Teiltä en suinkaan olisi tuota puhetta odottanut", sanoi hän, "teiltä, herra Eerik, joka itse kerran vannoitte uskollisuutta Kristian-kuninkaalle, sittenkuin arkkipiispa Jönsille oli onnistunut, mikä ei onnistunut veljentyttärelle, yhdistää Pohjolan kolme valtakuntaa yhden kuninkaan vallan alle... teiltä, setäni, joka aiotte vielä kerran antaa Kristian-kuninkaalle samat lupaukset. Minun kunniani on, että olen tätä päämäärää edistänyt, ja Ruotsin oikealla kuninkaalla, joka on samalla Tanskan ja Norjankin kuningas, ei ole mitään moittimista minua kohtaan, setäni, kuten hänellä kyllä lienee teitä kohtaan..."

Ritari kalpeni, ja Briita-rouva kääntyi taasen Kaarlo-kuninkaaseen päin.

"Tarvitsette hyvin muistianne nyt, Kaarlo-kuningas, sillä minulla on teille eräs asia esitettävänä; jonka olisin tosin mieluummin selvittänyt asunnossanne kaupungissa, jos olisitte sallinut..."

"Mikä on asianne?" kysyi kuningas hieman kärsimättömästi.

"Kuten hyvin muistanette, olette minulle 400 hopeamarkan velassa..."

"En suinkaan teille!" vastasi kuningas kiivaasti.

"Kyllä, Kaarlo-kuningas, juuri minulle!"

"Minä velassa teille?" toisti kuningas, joka ei päässyt kummastuksestaan, eli paremmin tyrmistyksestään, johon tämä asia hänet saattoi.

"Velkakirjanne on kirjoitettu kaupпамies Hannu Helmholtille... mutta rahat ovat minun."

"Hannu Helmholtille!" virkkoi kuningas, jonka katse tylseni ja heikkeni.

Tämä nimi oli epäilemättä kuninkaalle outo.

"Hannu Helmholtia en tunne", sanoi hän, "onko hänkin minulle rahoja lainannut?"

"Jos muistinne pettää, niin tunnette kait oman sinettinne", lausui Briita ottaen hovimestarilla olevasta lippaasta paperin, josta riippui suuri sinetti.

Briita-rouva näytti paperia kuninkaalle ja kohotti toisella kädellään vahalevyä, että kuningas näki selvästi oman sinettinsä.

Syvä huokaus puhkesi onnettoman kuninkaan rinnasta. Hän näki oman sinettinsä, jota ei voinut kieltää; olihan mahdollista, että hänen hovimestarinsa tai kanslerinsa oli ottanut tämän summan häntä varten hänen tietämättään.

"En voi sitä kieltää", sanoi hän, "se on minun sinettini, velkani Hannu Helmholtille on siis oikea, vaikken ensinkään tunne sitä miestä enkä tiedä mitään hänestä. Kääntykää siis tässä asiassa kanslerini, Niilo Ryttingin puoleen, joka asuu Harmaaveljesten luostarissa. Hän pitää huolta siitä, että saatte rahanne takaisin."

Kaikki, yksin Eerik-herrakin, tunsivat suurta katkeruutta ylpeää rouvaa kohtaan, joka voi tällaisena hetkenä saattaa kuninkaalle sellaisen nöyryytyksen. Sehän oli kuninkaan köyhyyden julistamista koko maailmalle. Mutta kaikki selittivät sen arkkipiispasta lähteneeksi. Monet olivat nähneet Briita-rouvan puhuttelevan rahatalolla arkkipiispaa, ja olivat siitä syystä vakuutettuja, että tämä oli tahallaan lähettänyt tämän saamamiehen laivalle pakottaakseen vihollistaan juomaan onnettomuutensa maljan pohjia myöten.

Niilo oli katsellut tätä näytelmää niin kiihtyneessä mielentilassa, että oli jo monesti aikonut hypätä Eerik-herran laivalle. Hän malttoi kuitenkin mielensä, älyten hyvin, että se enemmän vahingoittasi kuin hyödyttäisi sitä asiaa, jonka hän päätti nyt yhä varmemmin toimeenpanna. Hän päätti itse tiedustella herra Niilo Ryttingiltä, kuinka tuon Briita-rouvan saatavan laita oikeastaan oli, ja tehdä voitavansa sen maksamiseksi. Mutta tämä oli eri asia; nyt oli kuningas vaan pelastettava sekä Briita-rouvasta että muista samankaltaisista vaivaajoista, jos arkkipiispalla olisi enemmänkin sitä lajia tarjottavana.

Eerik-herra ehti ennen häntä. Huomattuaan veljentyttärensä aikovan vieläkin venyttää tätä kuninkaalle niin tuskastuttavaa kohtausta, astui hän Briita-rouvan luo tarttuen hänen käteensä.

"Nyt olette saanut vastauksen vaatimukseenne, Briita-rouva", sanoi hän tarjoten kohteliaasti hänelle kättänsä sekä lisäsi: "sallitteko minun saattaa teitä nyt maihin...?"

Briita-rouva heilautti päätään tehden torjuvan liikkeen. Niilo odotti jännityksellä, mitä nyt tapahtuisi, mutta Eerik-herra tarttui huolimatta hituakaan veljentyttärensä arveluista tämän käteen ja talutti hänet nähtävästi vasten hänen tahtoaan kuninkaan luota pois.

Saatettuaan hänet palvelijoiheen laivasillalle huovirivien väliin, käski Eerik-herra ottaa portaan pois, ja moniaan silmänräpäyksen perästä lähti laiva liikkeelle, sen purjeet nostettiin, ja niin vietiin Kaarlo-kuningasta toiseen kertaan valtakunnastaan pois.

Niilo seisoi laivan kannella niin kauan, kuin kuningasta vähänkin näkyi. Pari välillä olevaa laivaa esti häntä hetkiseksi näkymästä, mutta pian hän taasen ilmestyi niiden toiselta puolen.

Hän seisoi katsellen "Kolmen kruunun" torniin ojentaen kättään ikäänkuin hyvästiksi kaikelle vallalle ja suuruudelle, ja sitten hän sulki itkevän tyttärensä syliinsä.

Siinä asennossa katosi Kaarlo-kuningas Niilo Sturen nähtävistä.

Rannalta oli väkijoukko hajaantunut, ja arkkipiispan huovit ajoivat laukassa kaupunginportista sisään, Niilon juuri laskeutuessa laivasta sillalle. Hän riensi samalle portille kiiruhtaen viipymättä Harmaamunkkien luostariin, jossa pääsi hetkisen odotettuaan Niilo Rytingin puheille.

Hän kertoi lyhyesti, mitä kuninkaan lähtiessä oli tapahtunut ja minkävuoksi hänen luokseen nyt tuli. Herra Niilo Ryting kuunteli tarkkaavasti ja näytti erinomaisella huolella punnitsevan ritarin kertomaa asiaa.

"Mikäli minä tiedän", sanoi hän vihdoin, "ei kuningas ole milloinkaan ollut Hannu Helmholtin kanssa tekemisissä eikä siis myöskään koskaan saanut hänen kauttaan Briita Olavintyttären rahoja... Onhan se kuitenkin voinut tapahtua kuninkaan hovimestarin, Erland-vanhuksen välityksellä; mutta", lisäsi hän vihan leimahtaessa hänen silmistään; "minulla on omat tuumani tästä asiasta..."

"Voitteko ilmoittaa ajatuksenne minullekin. En kysy sitä uteliaisuudesta vaan siitä syystä, että toivoisin Kaarlo-kuninkaan maineen säästyvän myrkkykieliseltä Briita-rouvalta."

Munkki kohotti harmaat, läpätunkevat silmänsä ja katseli kotvasen Niiloa. Sitten ilmestyi hänen huulilleen heikko tyytyväisyyden hymy, ja hän sanoi pistäen kätensä kaapunsa avaroihin hihoihin:

"Siinä luulen voivani noudattaa toivoanne, sillä niitä ajatuksia en ole saanut minkään luottamuksen kautta, vaan ainoastaan asettamalla yhteen, mitä olen eri tahoilla kuullut. Ja vertaamalla tietoja toisiinsa... saa kuulla paljonkin noiden ylhäisten elosta ja oloista istuessaan, kuten minä, kuninkaan kirjurina."

"No niin, mikä on siis arvelunne, Niilo-herra?"

"Arveluni on, ettei tämä saatava ole saatava ensinkään... luulen, että se on lorua vaan."

"Mutta kuninkaan sinetti, jonka hän itse näki ja tunnusti omakseen?"

"On väärä!"

"Väärä?... Herra Niilo, mitä sanotte...? Olisiko Briita-rouva, joka panee niin suuren arvon siihen, että kuuluu ylhäiseen ja jaloon sukuun, olisiko hän alentunut tekemään sellaista tekoa?"

"Kunniakin on tavallaan sinetti, ritari", vastasi munkki, "mutta epäilikö Briita-rouva vähintäkään tahratakseen Erengisle-herran, tuon kunnan miehen, nimeä häpeällä? Eikö hän silloin tarjonnut vaskea kullan asemesta, koettaen sekä silloin että myöhemmin uskottaa itseään, Erengisle-herraa ja maailmaa, että vaskensa oli puhdasta kultaa? Eikö hän silloin painanut väärän kunnian sinetin kunniattomalle teolle? Uskokaa se, ritari, että joka voi menetellä kuten Briita-rouva silloin menetteli, voi sanan varsinaisessa merkityksessä todella väärentää Kaarlo-kuninkaan sinetin."

"Jumalan kalliin veren nimessä, se on kuulumatonta riettautta!"

"Mutta yksinään tähän yleiseen käsitykseeni Olavi väärintekijän tyttärestä en kuitenkaan perusta ajatustani tuosta saatavasta. Olen pari kertaa ennen nähnyt Briita-rouvan tuovan käräjiin talojen ja maatilain kauppakirjoja, jotka ovat olleet sineteillä varustettuja. Niiden avulla on tuo jalo rouva tahtonut todistaa tulleen niiden omistajaksi, ja kun vastaaja on pätevilla perusteilla voinut todistaa omistusoikeutensa ja kun siitä on johduttu ajattelemaan Briita-rouvan harjoittaneen petosta, on hän pyydellyt anteeksi heittäen kanteensa ja selittäen samalla, että nuo väärät asiapaperit olivat valitettavasti joutuneet jollakin käsittämättömällä tavalla hukkaan."

"Suuri kiitos näistä tiedoista!" virkkoi Niilo kotvasen perästä. "Mutta minä olen tekevä kaikkeni saattaakseni Briita-rouvan juonet häpeään. Jos te suostutte olemaan siinä apunani, niin tulen minä ja vielä moni muukin teille siitä kiitolliseksi."

"Varovaisuutta, herra Niilo", sanoi munkki kohottaen oikeaa kättänsä, "varovaisuutta! On vaarallisempi tulla Briita-rouvan läheisyyteen kuin tyhjentää vuorennaidon taikamalja. Kuninkaani vuoksi olen kuitenkin teitä auttava minkä suinkin voin ja sydämestäni toivon teidän jalon yrityksenne onnistuvan!"

Munkki vaipui ajatuksiinsa, ja Niilo kysyi hetken vaiti oltuaan, oliko hänellä ehkä muitakin tietoja muistissaan Briita-rouvasta.

"On", vastasi entinen kansleri, "muistan erään miehen, joka on teille ainakin yhtä tuttu kuin minullekin, häntä kutsuttiin yleisesti viheriäksi ritariksi."

"Viheriä ritari!" huudahti Niilo.

"Niin, hän... hän tiesi enemmän tästä asiasta, ja jos hän eläisi, niin luulen, ettei meidän tarvitsisi kauan etsiä todistuksia Briita Olavintytärtä vastaan..."

"Tunsitteko lähemmin tätä miestä hänen eläissään?"

"Hän oleskeli paljon täällä luostarissa muutamina aikoina, viimeksi se tapahtui Kaarina-kuningattaren viimeisenä elinvuotena, Jumala hänen sieluaan armahtakoon... Minä rakastin sitä miestä sydämeni pohjasta. Hän antoi minulle monta luottamustietoa, teistäkin, herra Niilo, ja vihollisista, jotka olivat onnenne tiellä... Mutta jo ennen sitä aikaa oleskeli hän täällä luostarissa, ja hänen silloisista toimistaan on minulla kirjallisia muistiinpanoja, jotka eräs vanha, jo ammuin Herrassa nukkunut luostariveli on kirjoittanut. Kuolinvuoteellaan jätti hän muistiinpanonsa minun haltuuni."

"Koskevatko nämä muistiinpanot ritariainajan suhdetta Briita-rouvaan?"

"Ei, ei... mitä hän Briita-rouvasta tiesi, sitä ei hän koskaan sanonut; ainoastaan kerran, kun hän oli kiihtyneempänä kuin olin milloinkaan häntä nähnyt, kuulin hänen siitä puhuvan... Briita rouva, sanoi hän, Briita-rouva, sitä en olisi sinulta odottanut!... Minä kysyin häneltä, mitä hän sillä tarkoitti, mutta hän ei huolinut sitä sanoa, ja siihen se sitten jäi... Ei, muistiinpanot kuuluvat vanhempaan aikaan, jolloin Margareta-kuningatar kantoi Ruotsin kruunua, siihen aikaan, kun hän oli saanut Tukholman haltuunsa ja ahdisteli paraikaa Knuutti Bonpoikkaa, rikkaan drotsin Bo Juhonpojan poikkaa ja hänen ystävänsä, ritari Sven Sturea, äidinisääne. Niissä on kertomus siitäkin, kuinka Sven-ritari sai takaisin erään kalliin kaulaketjun..."

"Erään kaulaketjun, kansleri?" keskeytti Niilo Sture, "se kaulaketju on vaikuttanut paljon elämäni, ja vaikei minulla enää sitä ole, on se kuitenkin ollut siksi paljon ajatuksissani, että haluaisin kuulla kaiken, mitä siitä tiedetään."

Hän kertoi lyhyesti kaulaketjun historian, kuinka oli sen saanut äidinisältään testamenttina ja kuinka oli sen hukannut. Kansleri tunsu hänet siksi hyvin, erittäinkin viheriän ritarin kertomusten johdolla, ettei epäroinyt antaa muistiinpanoja hänen huostaansa.

"Saatte jo tänä iltana ne käsiinne", sanoi hän, "mutta nyt en ehtisi niitä noutaa. Minun täytyy mennä nyt rahatalolle järjestämään yhtä ja toista hänen armonsa arkkipiispan ja Kaarlo-kuninkaan välillä. Täytyy myöskin tunnustaani, että minua haluttaa nähdä, miten Tukholman linnan käy, antaako Ture-herra sen nyt arkkipiispan käsiin. Se asia huvittanee teitäkin, ja lähdemme kai siis yhdessä."

Nilolla ei ollut siihen mitään sanomista, ja niinpä he lähtivät yhdessä luostarista astuen sillan ja sen toisella puolella olevan kentän yli. Mutta he kulkivat äänettöminä, sillä kuta etemmäksi he tulivat luostarista, sitä enemmän he vaipuivat ajatuksiinsa. He miettivät viime päivän kirjavia tapahtumia, jotka todella olivat sellaisia, että ne kylläkin täyttivät miehen mielen ajatuksilla.

IX.

Rahatalolla.

Ritarin ja harmaaveljen lähestyessä rahataloa oli sen ulkopuolella suuri väkijoukko.

Herra Ture Turenpoika oli vastikään tullut linnasta ja hänen huovinsa istuivat ratsuillaan käytävän toisella puolella; toisella puolen olivat arkkipiispan huovit samoin hevostensa selässä. Mutta ulompaa kuului vilkkaita torventoitotuksia, ja sieltä tuli rahatalolle päin tiheä huovijoukko, joka täytti koko kadun.

Harmaamunkki pysähtyi eräälle sivuportille, johon hänellä oli erityinen avain. Hänen vääntäessä ovea auki astui Niilo pari askelta kadulle nähdäkseen kenelle tulevat huovit kuuluivat.

"Ellen erehdy, tulee Kettil-piispa tuolla ratsastaen katua pitkin."

Kansleri katsahti myöskin kadulle ja huomasi saman kuin Niilokin. He riensivät sitten molemmat taloon sulkien oven jälkeensä.

Tultuaan kirjuritupaan eli, kuten sitä sittemmin kutsuttiin, kansliaan, kohtasivat he erään kirjurin, joka kertoi — nähtävästi, koska heillä oli jo ennen ollut asiasta puhe — että Ture-herra oli salissa luovuttaakseen Tukholman linnaa arkkipiispalle. Kansleri nyökkäsi ikäänkuin osoittaakseen, että niin oli luullut asian käyvänkin, sekä astui peremmälle huonetta.

Samassa tuli kirjuritupaan eräs asepoika ulommasta huoneesta, jonka ovet olivat auki ja jossa oli Ture-herra sekä useita ritaria ja neuvosherroja. Hän pyysi arkkipiispaa varten laadittua kirjettä. Se annettiin hänelle arkkipiispan sinetillä varustettuna, ja silloin nousi suuren pöydän takaa paperi- ja pergamenttikasain keskeltä Helmich kaniikki.

Hän tuli ystävällisesti kumartaen Niilon luokse sekä viittasi kädellään isoon saliin sanoen:

"Astukaa sisään, herra Niilo, te olette myöskin valtaneuvoksia, kunnianarvoisa herramme ja isämme Herrassa, arkkipiispa, on oleva suuresti iloissaan, jos tekin istutte siellä muitten joukossa!"

Niilo tervehti häthätää kaniikkia ja astui huoneeseen, jossa ritari Ture Turenpoika, vanha Axevallan kavaltaja, seiso i punaisella vaatteella verhotun pöydän ääressä, luovuttaen asianomaisessa järjestyksessä Tukholman linnan arkkipiispalle. Ritarin ulkomuoto oli samallinen, ubkamielinen, ylväs ja röyhkeä kuin silloinkin, kun hän 1452 jätti Tord Bonden pakottamana mainitun linnan hänelle, joka kuletti hänet vankina Varnhemisiin. Arkkipiispan pää oli pystympänä kuin koskaan. Oli todella katsomisen arvoista nähdä näitä miehiä nyt tässä. Monissa vaiheissa olivat he olleet ja moniin meluihin osaa ottaneet, ja nyt he määrällivät särjetyn kuninkaanistuimen pirstojen keskellä mielinmäärin valtakunnan ensimmäisen linnan kohtalosta.

Niilon juuri saliin astuessa oli luovutus tapahtunut, ja hän kuuli arkkipiispan käskevän ylpeällä äänellä päällysmiehensä, Kaarlo Ragvaldinpojan, ratsastamaan linnaan, ottamaan se haltuunsa ja käskemään Ture-herran miesten lähteä sieltä pois.

"Sitten saa kanslerini ottaa varastohuoneen haltuunsa!" lisäsi hän kääntyen ympärillä seisoviin herroihin.

Silloin avattiin ovi jysähtäen, ja suurikasvuinen Kettil-piispa astui saliin. Hän oli hehkuvan punainen, ja hänen vapiseva alahuulensa ilmaisi kiukun kiehuvan hänen sisässään. Arkkipiispa rupesi hyvin kummastuneen näköiseksi, ja hänen katseestaan näkyi sekä suurta mahtavammutta että moitetta.

"Te tulette meluten ja jyskien, piispa Kettil", sanoi hän, "kuin aikoisitte valloittaa rynnäköllä Tukholman linnan!"

Arkkipiispan kylmän kalsea ääni sai Kettil-piispan kalpenemaan.

"Huomaan tulleet liian myöhään..." sai hän lausutuksi.

"Niinpä kyllä... te tulette liian myöhään!"

"Niin, teidän mielestänne", vastasi piispa, "mutta minun mielestäni olette itse olleet liian kiireisiä."

"Nuo ovat rohkeita sanoja!"

"Ei sen rohkeampia, kuin että Kettil-piispa uskaltaa ne lausua... Minä tässä olen valtakunnan hoitaja, ja minun käsiini yksin on Tukholman linna oikeudella tuleva. Se pitäisi jokaisen tietää ja muistaa!"

"Mutta te näytte, piispa, unhottavan puhuvanne Ruotsin arkkipiispalle ja ruhtinaalle!"

"Niinkö arvelette, arkkipiispa... mutta minä olen nähnyt teidän tähtenne siksi paljon vaivaa, etten sitä hevillä unhota. Ja ilman minun ja niiden hyvään herrain miekkaa, jotka tässä salissa nyt istuvat, olisitte

jokseenkin varmasti saanut ottaa Tukholman linnan haltuunne mielikuvituksessanne ja ruumiillisesti istuisitte vieläkin vankina Kyöpenhaminassa."

Arkkipiispa puri huultaan ja katsoi ylpeästi eteensä. Kaikkia huoneessa olijoita kammotti, mitä tästä seuraisi. Sillä arkkipiispa ei ollut niitä miehiä, jotka ketään säikkyivät ja säälivät, ei edes urhokasta sukulaistaankaan, joka aina oli ilomielin valmis taisteluun menemään, jos joku asettui häntä ja hänen aikeitaan vastaan.

Mutta arkkipiispa tunsu sukulaisensa perinpohjin ja osasi johtaa häntä ihan mielensä mukaan. Hän älysi myöskin vaaralliseksi riitautua miehen kanssa, jota kansan tahto kannatti, ja joka voi tarpeen tullen käyttää miekkaansa sen uuden vallan puolesta, jonka hän oli luonut. Siksi käänsi arkkipiispa purjeitaan alkaen toista nuottia, vaikka vaihdos tapahtui niin hienosti, että tuskin kukaan huomasi, kuinka se oikeastaan kävi. Vihdoin hän ojensi piispalle kätensä puristaen urhean sukulaisensa kättä.

"Te olette valtakunnan hoitaja", sanoi arkkipiispa vihdoin, "ja te tulette siksi jäämään, Kettil-piispa... Mutta muistakaa mitä sanoin teille Linköpingissä. Nyt työmme vasta alkaa. Jos jatkatte, kuten olette alkanut, niin on teillä sanani siitä, ettette suinkaan pienimmälle osalle jää."

Arkkipiispa voitti sikäli tarkoituksensa, että Kettil-piispa antoi asian sillä kertaa mennä menojaan. Mutta hänen kasvoistaan näki jokainen, kuinka se häneen koski, ja siitä ei ollut epäilemistäkään, että se hänen mieltään kalvaisi kauan, että arkkipiispa poimi itselleen sen puun hedelmät, jonka hän oli istuttanut ja kasvattanut. Harmi paloi vielä hehkuvana hänen silmissään arkkipiispan hajottaessa kokouksen. Tämä tarttui silloin sukulaisensa käteen lausuen:

"Nyt menemme yhdessä linnaan, jossa luulen Ture-herran valmistaneen meille hyvän atrian!"

Niilo Sture oli itsekseen mielissään siitä, että piispan suuttumus veti arkkipiispan huomion puoleensa. Sillä siten hän itse säästyivät hänen huomioltaan; hän ei nimittäin olisi tahtonut mistään hinnasta istua vieraana arkkipiispan tai Ture-herran pöydässä. Nyt voi hän, kaikkein muiden noustessa sijoiltaan ja lähestyessä ulko-ovea, vetäytyä kirjuritupaan.

Siellä hän näki kansleri Niilo Rytingin seisovan pergamenttilevy kädessään ajatuksiinsa vaipuneena. Niilo lähestyi häntä, mutta kun muutamia arkkipiispan kirjureita oli vielä huoneessa, ei hän tahtonut mitään lausua. Kansleri näytti pergamenttia hänelle osoittaen erästä kohtaa sen sisällyksestä, josta näkyi, että kuningas oli heti palaamisensa jälkeen — kirja oli tehty lokakuun 14 päivänä 1464 — nimittänyt Niilo Sturen Smålannin päällysmieheksi. Niilo ei tiennyt siitä mitään, ennenkuin nyt sai kanslerilta sen kuulla, ja senvuoksi se ehkä tekikin häneen sitä syvemmän vaikutuksen.

Hänestä tuntui kuin pergamentin mustilla kirjaimilla olisi ollut puhekyky. Hän kuuli entisen herransa, kuninkaan, puhuvan niiden kautta, ja hän näki vielä kerran saman toivottoman, lohduttoman, syyttävän ja moittivan katseen, jonka luuli huomanneensa kuninkaan heittävän häneen raatihuoneen parvelta. Kuningas oli siis aivan toista toivonnut, ja vaikei Niilo rientännytkään hänen vastalleen, oli hän kuitenkin tahtonut osoittaa, kuinka suuresti hän Niiloon luotti, kuinka täydelliseksi hän katsoi sitä sovintoa, jonka he olivat tehneet Tukholman linnassa yhdeksän vuotta sitten. Eikä jaloön mieleen mikään koske syvemmin kuin epäilemättömän luottamuksen osoitus vastustajan puolelta, varsinkin kuin, kuten nyt, se kohtaa miestä eron jälkeen, jonka pituutta ei kukaan voi arvata. Se on kuin lauseen alku, jonka lopun on itse ehkäissyt kuulumasta, kuin ajatus, joka olisi lausuttu, ellei itse olisi tehnyt sulkua sille esteeksi.

Kansleri tarkasteli Niilo Sturen kasvoja tämän lukiessa kirjettä. Sitten hän kysyi, oliko kirje tullut ritarin käsiin, johon tämä vastasi että ei.

"Mikä kirje?" kysyi silloin eräs kirjureista, joka tuli paperimyytty kainalossa, aikoen viedä niitä erääseen seinän vieressä olevaan arkkuun, jossa jo oli kasa kirjoituksia.

"Läänityskirja, jolla herra Niilo Sture määrätään Smålannin päällysmieheksi", lausui kansleri.

"Ei!" vastasi kirjuri, "Helmich-kaniikki jätti sen äsken täällä käydessään tänne. Hän oli saanut sen herra David Pentinpojalta."

"Herra David Pentinpojalta?" keskeytti kansleri.

"Niin... David-herra oli ottanut sen kuninkaan sanansaattajalta, joka oli sitä viemässä Penningebyhyn. Hän oli sanonut oman sanansaattajansa lähtevän Länsigöötanmaalle, jossa Niilo-herra oleskeli, jolloin kuninkaan mies oli sen antanut. Nyt sanoi kaniikki, ettei David-herran viesti ollut tavannutkaan Niilo-herraa, vaan oli tuonut kirjeen David-herralle takaisin, joka lähetti sen nyt kaniikkia myöten takaisin tänne kuninkaan kirjuritupaan."

Kansleri pudisti epäilevästi päätään, suuttumuksen punatessa ritarin kasvoja. Mutta kumpikaan ei enää puhunut asiasta. Kirjuri riensi ottamaan pöydältä kirjettä antaen sen ritarille, joka näki siinä määräyksensä. Olisi kuitenkin ollut epätietoista, mitä Niilo olisi tehnyt, jos olisikin saanut oikeaan aikaan tämän kirjeen. Epäilemättä olisi se synnyttänyt täyden selvityksen hänen ja kuninkaan välillä, mistä taasen olisi voinut johtua sekä julkinen riita että täydellinen sovinto heidän välilleen — jälkimmäinen olisi ollut mahdollinen ainoastaan, jos Niilo olisi havannut kuninkaan sellaiseksi, kuin hän ja viheriä ritari katsoivat isänmaan edun vaativan. Asian nykyinen kehitys ja tila näkyi viittaavan siihen, että niin oli laita. Se ilahutti Niiloa suuresti, ja samalla herätti David Pentinpojan keho menettely hänessä vihaa. Oxenstjernain persoonat asettivat tämän kirjelmän omituiseen valoon. Arkkipiispan kirjurien lähdettyä pois, kun ei ollut enää paljon pantavaa arkkkuun, jonka Niilo Rytting otti tallettaakseen kuningasta varten, kääntyi kansleri Niilon puoleen.

"Toisin olisi kenties käynyt", sanoi hän huohtaen, "jos Herran tahto olisi ollut, että te ja kuningas olisitte tavanneet toisenne, herra Niilo, ennekuin arkkipiispa Jöns tuli takaisin... Sen näette tuosta kirjeestä, jonka kuningas lähetti teille ja jonka hän aivan varmaan luulee tulleen teidän käsiinne..."

"Tekö olette tämän kirjeen tehnyt?" kysyi Niilo äkisti.

"Miksi sitä kysytte?"

"Koska minua vähän ihmetyttää, että kuningas määräsi minut Smålannin päämieheksi, vaikka olisin mielestäni voinut olla hänelle suuremmaksi hyödyksi toisaalla..."

"Taalainmaassa, tarkoitatte?... Aivan oikein, minä huomautinkin sitä kuninkaalle, mutta herra Krister Pentinpoika, joka oli läsnä, väitti, että uhatkoon vaara mistä tahansa, pahimmin se aina uhkasi rajalta, ja tämä juuri sai epäilemättä kuninkaan näin määräämään."

Siihen ei Niilo vastannut mitään. Oli jonkunverran perää asiassa, joka kanslerin kertomuksen mukaan oli ollut kuninkaan menettelyn määrääjänä, mutta toisaalta näyttivät arkkipiispan ystävät myöskin koettaneen sillä tavoin pitää häntä etäällä kuninkaasta. Mutta kansleri tarttui Niilon käteen taluttaen hänet sisempään huoneeseen, joka oli nyt aivan tyhjä. Hän tarkasteli, ettei ollut ketään asiaankuulumattomia kuuntelijoita, valitsi paikan, josta voi pitää silmällä kirjureitaan sekä lausui:

"Eräs asia on minulla sanottavana teille nyt, herra Niilo, koska kenkään ei tiedä, milloin ensi kerran toisemme tapaamme, ja koska en niiden joukosta, jotka maailmassa jotakin mahtavat, tunne ketään, johon niin luotan kuin teihin... Olen päässyt erään salaisuuden jälille... niin, erään salaisuuden!... En voi sanoa enempää, kuin että olen tullut sen jälille, mutta sekin on jo tärkeää kuulla jokaisen rehellisen ruotsalaisen ritarin, että ajoissa oltaisiin varuillaan ja vaara tukahutettaisiin alkuunsa..."

"Tuo salaisuus koskee siis valtakuntaa?"

"Se koskee valtakuntaa... Te kuulitte, mitä arkkipiispa äsken sanoi Kettil-piispalle, että hän muistaisi, mitä olivat Linköpingissä puhuneet arkkipiispan palatessa vankeudesta?"

"Minä kuulin!"

"No niin, herra Niilo, ehken voikaan kertoa, kuinka sanat nimenomaan kuuluivat, niin tiedän kuitenkin heidän keskustelunsa pääsisällyksen... Kuinkako olen sen saanut tietää?... kysynette, ja sen voin kertoa, vaikka se onkin jo semmoisenaan koko historia... olen kuullut sen eräältä vanhalta mieheltä, joka kuuluu samaan veljeskuntaan kuin minäkin, mutta joka oli ennen arkkipiispa Olavi-vainajan kanslerina, Jumala hänen sieluaan armahtakoon..."

"Tunnen hänet, vanha Andreas-veli."

"Hän juuri!... häntä kalvoi suru herransa kuoleman johdosta, ja hän koki löytää hänen murhaajaansa, sillä hän on aivan varma siitä, että herravainaja kuoli myrkystä, jota oli mantelimaidossa. Tämä usko, joka kiihtyy väliin epätoivoksi, ei anna hänelle mitään rauhaa. Senvuoksi ei hänellä olekaan mitään pysyvää asuntoa tässä maailmassa, hän oleskelee milloin missäkin veljesluostarissamme, pääasiallisesti kuitenkin Nyköpingissä, sekä täällä Tukholmassa ja Enköpingissä. Nyt ovat hänen epäluulonsa kohdanneet kahta miestä... Ne ovat arkkipiispa Jöns Pentinpoika ja hänen kaniikkinsa Helmich, ja hänet on niin kokonaan vallannut halu seurata ja vartioida heitä, että hän... olen kummastellut sitä useammin kuin kerran... tuntee ikäänkuin ilmassa, milloin he ovat tulossa... No niin, pater Andreas oli viime syksyllä matkalla Linköpingin hiippakunnassa, silloinkin yksinomaan siinä tarkoituksessa, jonka hän on elämäntehtäväkseen ottanut, etsiäkseen arkkipiispa Olavin murhaajaa, ja hän saapui Linköpingiin samana iltana kuin Jöns Pentinpoikakin..."

"Ja kuuli noiden kunnianarvoisten piispain keskustelun?"

"Niin, herra Niilo... hän oli tullut piispantalolle, ja metelissä, joka ymmärrettävästi syntyi palvelijain joukossa arkkipiispan saapuessa yöllä, onnistui hänelle huomaamattomana päästä sisään ja tulla portaita myöten piispan yksityiseen työhuoneeseen, josta oli ovi siihen huoneeseen, jossa nuo korkeat herrat haastelivat takkavalkean ääressä. Ovi oli sattumalta auki, joten hän kuuli heidän keskustelunsa, joka tosin ei koskenut sitä mitä hän toivoi, mutta kuitenkin jotakin, jota voi parhaiten verrata murhaan tai murhan aikeeseen, ehkei murhattava olekaan kukaan muu kuin Ruotsin valtakunta."

"Jumalan nimessä, kansleri... mitä sanotte?"

"Kuulemansa uskoi hän minulle, että minä voimaini mukaan koettaisin estää noita pahoja aikeita... Ja paremmin en kai voi tätä toivoa täyttää kuin ilmaisemalla asian teille, herra Niilo!"

"No, mitä hän kuuli...?"

"Että Ruotsin valtakunta jaetaan useamman kesken, että hallitsijoita tulee olemaan neljä tai useampia."

Niilo katsoi vanhukseen niin omituisesti kuin olisi luullut väärin kuulleensa tai kuin pohjaton kuilu olisi auennut hänen eteensä.

"Niin on laita, herra Niilo", jatkoi kansleri, "ja jos se toteutuu, minkä piankin saanemme nähdä, niin olemme tulleet ojasta allikkoon, kuten vanha sananlasku sanoo. Yksi näyttää kuitenkin varmalta... Kristian-kuningasta ei meidän tarvitse pelätä. Armollisen herramme ja arkkipiispamme luonteeseen ei kuulu vääryyksien anteeksi antaminen, ja senvuoksi erotti Kristianin Ruotsin kruunusta ainiaaksi se polviennotkistus, jonka arkkipiispamme sai tehdä hänen edessään Tanskan valtaneuvosten nähden... ellei..."

"Ellei...?" kysyi Niilo.

"Ellei toisaalta ilmesty niin mahtavaa vihollista, ettei muuta neuvoa ole...! Silloin, mutta vasta silloin voisi arkkipiispa, mikäli asiat minusta näyttävät, unhottaa nöyryyksensä sen verran, että alistuisi käyttämään Tanskan kuningasta keinona tuota vaarallisempaa vihollista vastaan. Mutta kun tämä olisi voitettuna ja tieltä työnnettynä, niin luulisin, että Kristian-kuningasta odottaisi sama leikki, jota nyt on Kaarlo-kuninkaan kanssa pidetty..."

"Ruotsin valtakunta jaettaisiin monen kesken..." toisti Niilo otsa synkkänä katsellen kankeasti lattiaan.

"Niin, se on arkkipiispan tarkoitus... mutta se ei estä häntä ensin koettamasta hallita yksinään tai yhdessä Kettil-piispan kanssa. Ellei se onnistu, niin saamme nähdä, kuinka sitten käy. Onhan käsitettävää, että jos nuo mahtavat saavat kukin osansa; niin he ovat tyytyväisiä, ja sitenhän voi rauha säilyä..."

Niilo Stureen koski syvästi tämä kanslerin antama tieto. Hirveätä oli hänestä, jonka sydämissä oli niin uskollinen rakkaus, Tuomas-piispan kaltaisen miehen istuttama rakkaus, isänmaahansa, nähdä koko ihanan nuoruutensa unelman sortuvan, vieläpä niin äkkiä, ettei ollut voinut sitä edes aavistaa eikä perehtyä siihen mahdollisuuteenkaan. Hän ei ajatellut omia itsestään ja kunnianhimoistaan saamiaan voittoja, ei omia uhrauksiaan eikä noita lukuisia vastoinkäymisiä, joita hän oli ottanut kantaakseen vaan senvuoksi, ettei liian aikaisin järkyttäisi olevia oloja ja siten synnyttäisi sitä, jota tahtoi juuri karttaa korjaten pahan paljoa pahemmalla — mitään näistä hän ei nyt ajatellut, kun kerran oli maan ja kansan onni kohtalon vaakakupissa. Hänen silmissään kuvastui Ruotsi merenä, jonka aallot olivat juuri asettuneet lepoon rannoille, aurinko loistaa sen yli, ja rauhaisuuden aika näkyi koittavan sille, niin samassa kohoa syvyydestä hirviö, joka ei ainoastaan uhkaa myllertää sen tasaista pintaa, vaan synnyttää vielä kauhistavan myrskyn, myrskyn, jonka lakattua riehumasta Engelbrektin maasta ei olisi enää merkkiäkään nähtävänä.

Kansleri seurasi tarkkaavasti joka ilmettä, jokaista pientäkin värähdystä ritarin kasvoilla. Hän näytti melkein voivan mitata niiden tunteiden syvyyden, jotka kuohuivat hänen rinnassaan. Hän tarttui Niilon käteen lausuen:

"Jos teillä on sydäntä, herra Niilo... jos Ruotsin valtakunta on teille jonkun arvoinen... niin nyt, nyt on aika ryhtyä toimeen. Nyt on aika pelastaa se valtakunta ja kansa, jonka edestä Engelbrekt eli ja kuoli!"

Niilo puristi suonenvedonomaaisesti kanslerin kättä, ja hänen silmänsä salamoivat.

"Minun päiväni koittanee kohta, kansleri", sanoi hän, "ja minä tiedän paikkani taistelussa!"

Sitten hän riensi ovelle lähteäkseen pois. Mutta samassa avattiin kirjurituvan ovi kiivaasti, ja eräs kirjuri ilmestyi kohta sen huoneen ovelle, jossa Niilo ja kansleri olivat. Hän tervehti kunnioittavasti

ritaria ja sanoi kiireisesti herransa puoleen kääntyen:

"Vanha hovimestari tekee loppua, herra... hän haluaisi puhutella teitä vielä ennen lähtöään."

Kansleri oli heti valmis seuraamaan miestä. "Se on Erland-ukko, Kaarlo-kuninkaan vanha uskollinen palvelija!" sanoi hän selitykseksi Niilolle, että tämä ymmärtäisi, miksi hän niin äkkiä läksi.

Mutta Niilo meni itse mukaan. Tätäkin ukkoa, joka oli ollut maailmassa kuin haamu menneitä ajoilta, oli hän rakastanut nuorukaisvuosistaan asti, ja nyt kun niin paljon oli tapahtunut, mikä käänsi hänet ajan mahtavista sen puoleen, jolla valta ja mahti oli kerran ollut, tuntui hänestä melkein tarpeelta nähdä vanhaa palvelijaa.

Tullessaan huoneeseen, jossa ukko oli, näkivät he hänen istuvan korkeanojaisella tuolilla, jonka kuningas oli antanut hänelle lahjaksi omista huoneistaan. Hän istui uupuneena silmät ummessa, pää viistoon kumarruksissa kuin uneen vaipuneella. Mutta huulet olivat kovasti yhteen puristuneet ikäänkuin tuskaa tukahuttaakseen.

Kansleri riensi ukon luokse tarttuen hänen käteensä. Niilo seisahtui hänen eteensä.

Äkinäinen, tempova huokaus ja käheä, kiihkeä hengähdys ilmoittivat, ettei elämä ollut hänestä vielä sammunut. Hän avasi silmänsä ja äkkäsi Niilo Sturen.

"Herra Niilo!" kuiskasi hän hiljaa ja niin raukeasti, että se tuskin kuului.

Niilo astui lähemmäksi ja tarttui kiltin vanhuksen käteen, ja hänen mielensä virtasi niin täyteen entispäiväin muistoja, että hän oli kuin silmin näkevinään ne. Hän polvistui kuolevan eteen.

Vanhan palvelijan kasvoilta loisti silloin hymy, joka oli niin täynnä rauhaa ja onnea, kuin ihmiskasvoilla voi konsanaan nähdä.

"Jumala siunatkoon teitä, herra Niilo", änkytti hän, "minun päiväni on lopussa... Kaarlo-kuningas tervehtää teitä!" Vielä syvä hengähdys, ja niin nukahti vanhus hymy huulillaan.

Niilo Sture jäi polvistuneeseen asentoonsa, kanslerin lukiessa pari rukousta. Vielä sittenkin, kun tämä valmistui lähtemään, jäi hän paikalleen. Kansleri meni silloin hänen luokseen ja laski kätensä hänen olalleen herättääkseen häntä muistamaan taasen itseänsä ja ympäristöänsä.

"Vanhuksen kuolema taisi kovasti koskea teihin!" huomautti kansleri, kun he menivät huoneesta.

Ja niin olikin laita. Häntä oli liikuttanut syvästi vanhan, uskollisen palvelijan näkeminen, se tieto, minä hän oli ollut Kaarlo-kuninkaalle sekä tuo yksinkertainen, koruton tervehdys häneltä ja vihdoin nuo kunnioitusta herättävät sata vuotta, jotka puhuivat hänelle vanhuksen silmistä. Tämä kohtaaminen oli senlaatuinen, että se jätti syviä jälkiä Niiloon.

Niin vähäpätöinen kuin tämän satavuotiaan elämä olikin ollut, oli se kuitenkin pitkä lanka, joka yhdisti jo ammoin menneen maailman nykyhetkeen. Tuhannet ja taas tuhannet sellaiset langat, jotka ovat kudotut puolenakin Erland-ukon elinaikana, liittivät eri väreissä väikkyyden aikakausia toisiinsa. Ihmiskunta on kuin puu, jonka kahisevasta, lehtevästä latvasta joka hetki putoilee hiljaa ja äänetönnä maahan lehtiä, sekä viheriöitä ja tuoreita että kellastuneita ja kuihtuneita, puun siltä koskaan lakkaamatta viheriöimästä. Suruja ja taisteluita, kateutta ja vihaa häilyy sen latvassa, mutta sen juurella kirjoitetaan joka varissut lehti täyteen elämän lyhyttä tarinaa monine ja syvine viisauksineen ja totuuksineen.

Se merkitys on ihmisen elämällä, vaikka harvat sen huomaavat ja sitä ymmärtävät. Vielä harvempia oli tänä aikana, jotka niitä asioita ajattelivat. Mutta Niilo Sture oli kaikessa poikkeus omasta ajastaan. Hän oli vaatimaton, hiljainen, tyyni ja malttavainen kesken intohimojen kuohujakin, hän oli uskollinen ja itsensä hillitseväinen keskellä aikakautta, jolloin yksityiset mielihalut ja kaikkea polkeva itsekkyyks vallitsivat hillittömästi yhteiskunnassa. Hän kykeni ei ainoastaan selvästi tajuamaan päämääränsä kaikkein muiden melkein mielettömästi riehuessa omaa kunniaansa lisätäkseen, vaan hän osasi asettaa tämän päämääränsä niin korkealle, että se yhtyi Ruotsin valtakunnan ja Ruotsin rahvaan onneen ja menestykseen. Sellainen oli tämä mies, sellaiseksi kuvaavat häntä meidän päivimme asti säilyneet kertomukset ja muistot.

Ja tämän miehen ajattelevalle mielelle ja samalla tunteikkaalle sydämelle puhuivat sellaiset tapaukset kuin viheriän ritarin ja myöskin tämän vanhan uskollisen palvelijan kuolema kieltä, joka vaikutti määrävästi hänen käsitykseensä asioista ja hänen toimintatapaansa vastedes. Tämmöisenä päivänä erittäinkin, jona oli niin paljon kääntynyt oikealle tolalleen, jona niin paljon oli tullut toiseen valoon kuin ennen — täytyi tuon satavuotiaan tervehdyksen tehdä syvä vaikutus.

Ei ollut siis enää ainoastaan mahdollista, vaan täysin varmaa, että Kaarlo-kuningas oli ansiollinen kantamaan Ruotsin kruunua, ja että sen asian puolesta kannatti taistella. Hänen vakaumuksensa ei ollut kuitenkaan vielääkään täysin varma. Mutta viimeiset tapahtumat ja Niilo Ryttingin kertomukset olivat kuitenkin leimuavana soihtuna karkoittaneet epä tietoisuuden hämäriä aatoksia paljoa kauemmaksi, kuin ne muuten nyt olisivat, ja saattaneet hänen ajatustensa kypsytää ja kehitystä paljoa etemmäksi.

Erotessaan hänestä pyysi Niilo Rytting hänen lähettämään illemmalla luotettavan miehen luostariin, niin hän saisi tuoda muistiinpanot, joista olivat puhuneet.

X.

Arkkipiispan sanansaattaja.

Oli kulunut jo hyvä pala iltapäivää Niilo Suren saapuessa majataloonsa. Juuri porttia lähestyessään kohtasi hän Hollingerin, joka saapui vastaiselta taholta ja näytti tulevan tavallista iloisemmaksi tavatessaan herransa.

"Nyt olen sen keksinyt!" sanoi hän hyvin varman näköisenä.

"Minkä?" kysyi Niilo.

"Hän se oli... minä tunsin hänet heti; minulla on oikeat haukansilmät."

"Kenestä puhut, hyväseni?"

"Gummesta, Hammarstadin Briita-rouvan hovimestarista, hänestä, jonka näimme menevän torin yli, kun kuningas oli lopettanut puheensa ja kansa rupesi vetäytymään torilta laivasillalle päin."

"No, mitäs siitä sitten, mitä hänestä huolit, Hollinger?"

"Sitä vaan, jota joka ihminen tekee käärmeen nähdessään... polkea sen kuoliaaksi!"

"Herran tähden poika... jos sinulla on jotakin häntä syyttääksesi, niin tulee sen tapahtua lain mukaan, jos pidät palveluksessani pysymistä jonkun arvoisena... Mutta sanoppa nyt, mitä mies on tehnyt, kun olet hänelle niin kiukuissasi?"

"Se ei koske minua, vaan isääni, joka palveli kuninkaan kartanossa ja sitä ennen marskin luona... Muistattehan sen ajan, herra Niilo, jolloin ensiksi opitte minut tuntemaan, kun olin Hirvellä peränpitäjänä ja annoin sen hypätä syrjään Kristofer-kuninkaan raskaan aluksen tieltä... Sinä yönä, kun olimme eileisin jättäneet kauppalaivan, jossa ritari ja neidot olivat, Musta Joutsen oli sen nimi... muistanette sen herra Niilo... sinä yönä huusi perää pitävä mies minut luokseen pyytäen minua sijaansa, minkä teinkin, sillä kuulin hyvin, että se oli vitaliveljes. Hän hinasi itsensä laivasta mereen ja ui maalle erään vanhan vitaliveljen luo, joka asui yksinäisellä saarella siinä. Mutta sitä ennen hän sanoi, missä tapaisin isäni, jota en ollut nähnyt moneen Herran vuoteen. Hän sanoi hänen olevan marskin luona, joka oli silloin tullut Turusta Tukholmaan kuninkaan käskystä."

Niilo oli jo useita kertoja aikonut keskeyttää miestä, mutta hänen kertomuksessaan oli niin paljon, mikä selitti kohtia, jotka olivat hänelle itselleen hämäröitä, vaikka viheriä ritari olikin kuollessaan yleisesti valaissut näitä asioita, jonkavuoksi Niilo antoi hänen jatkaa.

"Tulin heti maihin tultuamme teidän luoksenne ja pyysin päästä Tord-herran ja teidän mukanne Tukholmaan... sen te lienette unhottanut, vaikka se on jäänyt minun muistiini... En tiennyt, että isäni oli niin lähellä minua, kuin hän oli; hän oli ollut peränpitäjänä Tord-herran laivalla. Minä tulin sitten Tukholmaan ja pääsin marskin palvelukseen. Vähän ajan kuluttua tuli isänikin, ja sitten me olimme yhdessä, kunnes hän seilasi sitä hyvää tietä, joka vie meitä tästä elämästä pois... Mutta siitä en nyt aikonut puhua..."

"Ei, etpä suinkaan... mutta perämies, joka meni siihen saareen...?"

"Oli viheriä ritari; luulin, että te sen tiesitte, vaikken minä itse saanut sitä tietää, ennenkuin rupesin eri seikkoja kokoomaan yhteen ja vertaamaan toisiinsa nyt hänen kuoltuaan. Hänellä oli kummallinen taito tehdä itsensä tuntemattomaksi. Näin usein valkean viitan käyvän isäni luona, sillä isäni oli

enemmän ritarin kuin marskin asemies, tämän kuninkaaksikin tultua, mutta en koskaan tuntenut häntä siksi nauravaksi herraksi, jonka omituisuuksille koko maailma hymyili. Mutta jos voisitte arvata, millainen valta hänellä oli isäni yli! En tiedä mitään, jota isäni ei olisi tehnyt, jos ritari olisi käskenyt... he olivatkin yhdessä kulkeneet koko maailman läpi, sekä kristityissä että pakanamaissa."

"Nyt tiedän, että hän oli se mies, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, joka minua auttoi sekä Hirvellä että monessa muussa tilaisuudessa", virkkoi Niilo. "Mutta kerro minulle enemmän hänestä ja isästäsi!"

"Niin, te käsitätte hyvin, että minussakin syntyi häntä kohtaan sama kunnioitus kuin isälläni oli, ja kuollessaan vannotti isäni minulla kalliin valan, että kaikissa tottelisin valkeata miestä... Siksi, herra Niilo, täytyi minun auttaa häntä estämään kuninkaan viestin saapumista Penningebyhyyn, vaikka se kirvelti sydäntäni ja sai minut tuhannesti kyselemään itseltäni, olisiko isäni tuossa tapauksessa vaatinut minun täyttämään hänen käskyänsä."

"Minua ihmetyttää kuitenkin, Hollinger, ettet koskaan näinä monina vuosina havainnut, että valkea ja viheriä olivat sama henkilö."

"Jos olisin joskuskin nähnyt hänestä muuta kuin silmät, olisin ehkä sen huomannut, mutta samoin pää käärittynä kuin Hirvelläkin oli hän aina isäni luokse tullessaan, kun minä olin läsnä. Näinpä pari kertaa, tullessani odottamatta heidän luokseen, että hän häthätää kääräisi verhon kasvoilleen..."

"Isäsi tunsit hänet siis perinpohjin?"

"Niin hän tunsit... mutta minulle hän kertoi, että ritari oli joskus antanut ritarikuntalupauksen tai ollut sen antamaisillaan, mutta ei ollut katsonut voivansa pitää sitä, kuten ritarikuntalaisen tulee, ja oli siksi luopunut siitä. Hän oli kuitenkin antanut lupauksen, jonka hän piti yhtä pyhänä, ja sen merkkinä piti hän valkeata ritariviittaa, vaikka ilman punaista ristiä."

"Jumala suokoon hänelle iloa taivaassa!" sanoi Niilo tehden hartaasti ristinmerkin, ja Hollinger teki samoin. Sitten Niilo lisäsi, "minulle hän oli uskollinen ystävä!"

"Se hän oli täysimmässä määrässä", sanoi Hollinger, "sen kyllä tiedän, koska kuletin monta teitä koskevaa salaista viestiä häneltä isälleni ja päinvastoin. Kaarlo-kuningasta ja hänen kuningatartaan hän myöskin hyvin helli, ja yleensä hän rakasti kaikkea hyvää ja puhdasta yhtä paljon kuin hän vihasi kaikkea saastaista ja pahaa. Siksi hän oli kerran iskemäisillään mjuksi sen miehen, jonka minä tänä päivänä näin..."

"Gummenko?"

"Niin, Briita Olavintyttären palvelijan... Kun marski oli tullut kuninkaaksi, ja te olitte meidän suruksemme hänestä erotettuna, tuli Gumme eräänä päivänä isäni luo... ja hänen asiansa oli sellainen, ettei hän eikä kukaan muukaan voinut arvata siinä petosta piilevän. Isäni oli nuoruudessaan oppinut vaskeen ja muihin metalleihin piirtämisen taitoa. Hän oli kuitenkin pian jättänyt sen ammatin, koska halusi merille. Pian hän tulikin sitten niiden lukemattomien merirosvojen joukkoon, joita silloin parveili kaikilla merillä näiden valtakuntain vaiheella. Hän oli kuitenkin säilyttänyt piirustustaitonsa ja istui monta hetkeä, joina olisi voinut istua toveriensa kanssa iloisessa seurassa, piirustin kädessään ja uurteli kauniita koristuksia, kukkia ja eläimiä ja nimiä aseille tai muille arvo-esineille. Mistä Gumme oli saanut korviinsa tämän isäni taidon, en tiedä, luultavasti sattumalta vaan, ja niinpä hän astui eräänä päivänä linnantupaan ja pyysi puhutella isääni."

"Sanot häntä Briita-rouvan palvelijaksi... oliko hän jo silloin hänen palveluksessaan?"

"Brodden tietojen mukaan oli hän silloin hänen isänsä, Olavi-herran palveluksessa. Hän kuletteli salaisia viestejä hänen ja hänen tyttärensä välillä. Sellaisella matkalla näki Broddekkin hänet Hammarstadissa, palatessaan vankeudesta Nyköpingin linnasta, silloin kun hän kohtasi teidätkin, kuten muistatte."

"Sen ajan muistan hyvin... no, Gumme tuli isäsi luo linnantupaan?"

"Niin, ja hän osasi siinä puhella sinne ja tänne ja sai isän suostumaan lopulta kaivertamaan herra Erengisle Niilonpojan sinetin... Gumme oli muka lähetetty viemään sitä Erengisle-herralta Briita-rouvalle ja oli sen tiellä hukannut, josta nyt oli aivan epätoivoissaan, ja kun hän tiesi, isäni voi häntä auttaa, jos vaan tahtoi, niin pyysi hän nyt sitä..."

"Tuo käärme!"

"Niin, sanokaa muuta, herra Niilo... Mutta te ette tiedä vielä kaikkea."

Hollingerin kasvot osoittivat mitä syvintä tuskaa.

"Gumme sai sitten sinetin käsiinsä?" kysyi Niilo.

"Niin, ja vielä toisenkin, jonka sama Gumme nimenomaan tilasi Erengisle-herraa varten."

"Se nyt ei kaiketi niin vaarallista ollut kuitenkaan."

"Ei, ei muuta, kuin että se herätti isässäni epäluuloja, jotka hän ilmaisi viheriälle ritarille..."

"Epäluuloja, kuinka niin, Hollinger?"

"Niin, nähkääs, herra Niilo... Erengisle-herra tilasi nimittäin herra Tapani Ulfinpojan sinetin, mutta se piti tapahtuman niin salaa, että isänikin piti luvata tehdä sitä työtä ainoastaan öisin."

"Ja sitten...?"

"Sitten sai viheriä ritari tietoa konnanjuonesta, jota valmistettiin, ja silloin isäni kieltäytyi sitä tekemästä, eikä Tapani Ulfinpojan sinetin teosta tullutkaan siis mitään."

"Mitä viheriä ritari sitten sai tietoonsa?"

"Että Briita-rouva käytti herransa ja miehensä sinettiä tämän tietämättä omiin juoniinsa, ja että hänellä oli useiden muidenkin miesten sinettejä, joita hän käytti tarpeen mukaan, sillä hän on ahne nainen, tuo Olavi väärintekijän tytär, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, sillä hänkin, tuo mahtava herra, on nyt kuollut!"

"Kuollut, sanot... Visborgin herra, Olavi Akselinpoika?"

"Niin kerrotaan, olen kuullut sen eräältä Briita-rouvan omalta palvelijalta... hän on kuollut aivan äskettäin."

Se oli tärkeä uutinen. Jos se oli totta, vaikuttaisi se suuresti valtasuhteisiin maassa, erittäinkin mitä Kaarlo-kuninkaaseen tulee. Sillä nyt tulisivat Akselinpojat vielä lähempiin tekemisiin hänen kanssaan kuin tähän asti. Heidän suhteensa Kristian-kuninkaaseen tulisi myöskin toiseksi, ja se muuttaisi epäilemättä melkoisesti heidän menettelytapaansa sekä karkoitettua kuningasta että arkkipiispa Jönsiä kohtaan.

Niilo ei antanut tämän tiedon kuitenkaan johtaa mieltään asiasta, jota nyt ajatuksissaan hautoi ja joka myöskin sangen paljon koski edellistäkin. Sillä herra Akseli Pietaripojan suvun kaikki jäsenet olivat siksi läheisesti toisistaan riippuvia etuihin ja vaurioihin nähden, että Briita-rouvan sinetinväärennyksistä voi tulla hyvä ja terävä ase heidän ylöspäin pyrkivää mahtiansa vastaan, jos he rupeisivat esiintymään vihamielisinä Ruotsin valtakuntaa vastaan.

"Isäsi ei siis enää tehnyt niitä töitä Briita-rouvalle?" kysyi Niilo senvuoksi.

"Jumala paratkoon, Niilo-herra!" huudahti Hollinger pannen molemmat kätensä silmänsä eteen ja nyyhkyttäen äänekkäästi. Häntä liikutti niin, mitä hänen nyt piti kertoa.

"Sepä oli kummaa, Hollinger... miten se on mahdollista?"

"Olen varma, että se sinetti, joka Kaarlo-kuninkaan täytyi tänään tunnustaa omakseen, oli väärennetty!" änkytti Hollinger.

"Ja se oli isäsi tekemä?"

"Niin, herra... En voi muuta uskoa!"

Miehen suru oli niin suuri, ettei Niilolla ollut sydäntä lausua edes kummastustaan. Hän oli vaiti, ja vasta kun Hollinger oli jonkunverran tyyntynyt, lisäsi hän:

"Saatte kuitenkin olla varma siitä, että isäni todella luuli silloin tekevänsä kuninkaalle työtä... Niin, se oli tilattu kuningasta varten; tilauksen oli tehnyt herra Jost von Bardenvleth, että isäni oli hyvässä uskossa tekevänsä rehellistä ja kunniallista työtä. Tosin hän hiukan ihmetteli, että tämäkin ritari tahtoi lahjoittaa kuninkaalle sinetin, kuten Erengisle-herrakin muka oli aikonut Tapani Ulfinpojalle lahjoittaa... mutta isäni sanoi voivansa joskus kysäistä kuninkaalta itseltään, miten sinetin laita oli, joten kuningas ja hän voisivat ottaa asian selville, jos se petosta olisi."

"Entä viheriä ritari... eikö isäsi saanut tilaisuutta häntä puhutella?"

"Viheriä ritari ei ollut silloin saatavilla, herra Niilo... Se tapahtui silloin, kun Tord-herra oli Länsigöötanmaassa valtaamassa Axevallaa ja pistämässä Ture-herran Varnhemiin; ja nyt voinkin

ymmärtää, mikä silloin jäi minulle arvoitukseksi... viheriä ritari seurasi silloin teitä. Hän oli varmaan sama munkki, joka tuli yöllä Varnhemista pelastamaan arvoisaa neitoa, josta sittemmin tuli Tord-herran rouva..."

"Niin, niin, olet oikeassa", virkkoi Niilo huohtaen, "muistot viheriästä ritarista ovat todellakin kuin kukat siroteltuina menneiden tapahtumain joukkoon!"

"Kuten sanotte, herra, ja pyhimykset suokoot, että hän olisi ollut täällä Tukholmassa siihen aikaan... silloin olisi isänikin saanut vaeltaa muutamia vuosia kauemmin tässä maailmassa!"

Hollingerin katkera suru muuttui nyt äkkiä vihan purkaukseksi, joka herätti Niilossa suurta kummastusta.

"Pahaa seuraa usein vieläkin pahempaa, Hollinger", sanoi hän, "oliko niin laita kuninkaan sinettijutunkin?"

"Olipa niinkin, herra Niilo... isäni murhattiin... murhattiin samana yönä, jona hän sai kuninkaan sinetin valmiiksi!"

"Ja murhamies?"

"Häntä ei saatu ilmi, ja kuninkaan sinetti hävisi... Te ette voi muistaa, että minut lähetettiin siihen aikaan sanaa viemään Tord-herralta kuninkaalle... Tultuani tänne Tukholmaan oli isäni ruumiina. Epäilin kohta Jost-herraa, ja Jumala ja Jumalan äiti antakoot minulle anteeksi riemun, jota tunsin tietäessäni, että juuri minun miekkani kaatoi sen kavalan konnan silloin yöllisessä tappelussa Axevallan edustalla."

"Murhaaja tai ei, niin miekkasi teki siinä hyvän palveluksen, Hollinger... En kuitenkaan oikein usko, että Jost von Bardenvleth oli isäsi murhaaja, mikäli olet itse kertonut ja mikäli olemme asian jälille tulleet."

"Kuten sanotte, Niilo-herra... olen tänä päivänä tullut toisiin ajatuksiin, ja siksi voitteenkin ymmärtää kiukunpuuskani tuota mustaa koiraa kohtaan, joka on Briita-rouvan palveluksessa... Ja isäni muiston kautta vannon, etten enää tahdo olla teidän, ritareista uljaimman palveluksessa, ellen saata tätä asiaa valkeuteen, tehden sillä entiselle herralleni, Kaarlo-kuninkaalle palveluksen, samalla kuin kosten isäni puolesta!"

"Tuosta puheesta minä pidän, Hollinger... niin tahdonkin asemieheni toimivan. Anna lain tuomita!"

Tämä nyt ei tosin ollutkaan aivan Hollingerin mielen mukaista. Sillä hän oli saanut käsityksensä oikeasta ja väärästä ja siitä, että kosto oli ei ainoastaan oikeutettu vaan vielä kunniakaskin, oleskellessaan hurjain merirosvojen joukossa. He pitivät nimittäin yhä vieläkin — joitakuuta poikkeuksia löytyi — siitä kiinni, että olivat kaikkein vihollisia, mutta, kuten mielellään sanoivat, Jumalan ystäviä. Hän antoi kuitenkin herransa mielipiteen määrätä sekä siitä syystä, että tiesi tämän harrastavan hänen todellista parastaan, että pääasiallisesti siitä syystä, että rakasti Niilo Sturea koko sielustaan, kuten kaikki muutkin, jotka tulivat lähempiin tekemisiin tämän ritarin kanssa.

"Meillä ei ole kuitenkaan vielä mitään todistuksia käsissämme", lisäsi Niilo hetkisen perästä.

"Mutta jos te minua autatte, Niilo-herra, niin en lepää ennenkuin olen niitä hankkinut?" sanoi Hollinger innolla. "En vielä tiedä, miten se oikein on tapahtuva, mutta sen tiedän jo, kuinka alotan..."

"Kuinka alotat sitten?"

"Purjehtiessaan vihamielisissä saaristoissa tai odottaessaan vihollista avoimella merellä pitää vitalilaiva tarkkaa vartiota... Niin minäkin aion tehdä. Teidän langollanne, Tord-herralla oli muiden talojen muassa muuan pieni kartano lähellä Hammarstadia... Sen otan mastokorikseni, ja olkaa varma, että huolellisesti vartioin..."

"Se käy helposti laatuun... talo kuuluu nyt Tord-herran leskelle, Iliana-rovalle..."

"Ja on aivan Briita-rouvan nenän edessä... Ellei sukulaisuus olisi ollut estämässä, niin luulen, että hän olisi jo aikoja sitte juonitellut talon Iliana-rouvalta itselleen", lausui Hollinger, täynnä iloa siitä, että herransa oli hyväksynyt hänen ehdotuksensa.

"Mutta mitä sinä asemiehenäni luulet voivasi muuta toimittaa niin varovaisia ihmisiä kohtaan, kuin Briita-rouva ja hänen hovimestarinsa ovat, kuin pitää heitä silmällä?" kysyi Niilo.

"Siinäpä solmu juuri onkin, herra Niilo... Kukasen on sanonut, että minä sinne tulen teidän asemiehenänne?... Ei, ei niin! Minulla on toinen neuvo.... Minä menen sinne Iliana-rouvan voutina... Niin se pitää tehdä, herra Niilo! Vouti on nuori mies, eräs Tord-herran miehiä... Nyt voitte pyytää Iliana-rouvalta häntä johonkin tehtävään palveluksessanne, sitä hän ei kiellä, ja sitten ehdottakaa minut sinne tilalle lähetettäväksi... Saatuaani asiat valmiiksi, voimme taasen vaihtaa... Voudiksi tahdon päästä taloon, ainoastaan silloin voin tehdä kuten tahdon ja kuten aikeeni vaativat."

Niilo harkitsi tarkasti miehen sanoja.

"Lienetpä oikein ajatellut", lausui hän sitten, "ja heti Penningebyhyn tultuamme harkitsemme tätä asiaa yhdessä Brodden kanssa... Tällä kertaa ei meillä olekaan enää mitään tekemistä Tukholmassa; huomenna lähdemme täältä... Olen yhtä innokas kuin sinäkin saamaan tämän asian selville ja jos mahdollista helpottamaan kuninkaan rasitettua tilaa."

Siihen loppui heidän keskustelunsa, ja Niilo lähetti Hollingerin Harmaaveljesluostariin noutamaan kuninkaan kanslerilta noita kallisarvoisia muistiinpanoja. Hänen poissa ollessaan tulivat Brodde ja Erkki, joille Niilo ilmoitti päättäneensä lähteä huomisiin Penningebyhyn. Miehet tiesivät kertoa yhtä ja toista linnasta, erittäinkin niistä uhkeista pidoista, jotka Ture herra oli valmistanut arkkipiispalle.

"Ja teidän tarvitsee nyt tuskin pelätä mitään vainoa arkkipiispan puolelta, herra Niilo", sanoi Brodde sitten, "siitä päättäen mitä kuulin seisoessani muiden herraspalvelijain joukossa."

"Hauskaa kuulla", vastasi Niilo, "samaa voin tuskin sanoa omasta puolestani hänen suhteensa."

"Sen kertoi eräs arkkipiispan asepojista", jatkoi Brodde, "hän tuli kotvaseksi seisomaan aivan lähelle minua, ja silloin tuli hänen luokseen toinen poika, joka kertoi nauraen, että David-herra ja arkkipiispa olivat puhelleet teistä. David-herra oli varoittanut arkkipiispaa kehottaen häntä ottamaan teidät pian huostaansa... Toinen pojista kysyi silloin, mitä siinä oli nauramista, niin poika kertoi vielä arkkipiispan sanoneen nauraen veljelleen: 'turvetta, jonka yli voimme astua, emme huoli tieltä raivata!'"

"Hm... sattuu kuitenkin väliin käymään", lausui Niilo, "kuten vanha sananlasku sanoo, että nimittäin suuretkin vaunut kaatuvat, jos tielle sattuu turve, jonka alla on multaa. Kukapa tietää kuinka siinä oikeastaan käypi, kun mahtava Jöns-arkkipiispa ja minä kohtaamme toisemme?"

"Sitäpaitsi on minulla täällä eräs kapine, oli arkkipiispa vielä lausunut veljelleen kaulaansa viitaten, joka takaa menestyksen."

Niilo katsahti ylös, ikäänkuin aivan uusi ajatus olisi hänen mieleensä juolahtanut: mutta samassa hän taasen laski katseensa, ikäänkuin pitäen ajatusta mahdottomana, ja hieno hymy ilmestyi hänen huulilleen.

"Ja pitopöydässä oli hän aivan sen näköinen", jatkoi Brodde, "kuin hän olisi nyt kuningas Ruotsin maassa ja pöydässä olevat iloiset herrat puhuivat valtakunnan linnoista ja lääneistään kuin yksityisomaisuudestaan ikään. Jumala paratkoon, herra Niilo, minä pelkään nyt, että viimeinen villitys tulee ensimmäistä pahemmaksi; siitä panen henkeni pantiksi, että jos viheriä ritari nyt eläisi, niin hän olisi ensimmäinen mies väentämään vallan arkkipiispan kädestä... Saatte nähdä, Niilo-herra, että tästä tulee herrasvalta, maalle paljoa pahempi ja vaarallisempi, kuin koskaan olisi voinut tulla Kaarlo-kuninkaan valtaistuimella ollessa. Ja lopulta ei kuitenkaan ole ketään, joka takaa, ettei arkkipiispa kuitenkin, vaaran oikein uhatessa, tee uudestaan sitä temppua, että kutsuu tanskalaisen kuninkaan valtakuntaan taas!"

Niilo tuli yhä miettiväisemmäksi Brodden puhuessa, ja hänen lopetettuaan syntyi pitkä äänettömyys. Sekä Niilo että Brodde että Erkki mietiskelivät, mitä nyt olisi tehtävä, ja heidän ajatuksensa liikkuivat pienemmissä tai suuremmissa piireissä, mikäli kukin pystyi oloja ja suhteita arvostelevaan. Erkin ajatukset tarkoittivat yksinomaan Niiloa itseään, mutta Brodde, joka tunsikin enemmän kuin hän Niilon salaisuuksia, ymmärsi ottaa huomioon arkkipiispan, Kaarlo-kuninkaan ja mahtavan Eerik Akselinpojan.

Kuta enemmän Niilo mietti asiaa, sitä selvempänä ja pakottavampana tunkihe hänen mieleensä kysymys, tyytyisikö siihen, mitä jo tiesi arkkipiispasta, vai odottaisiko vielä jonkun aikaa nähdäkseen mikä tuon kirkkoruhtinaan korkein päämäärä oikeastaan oli. Tarkoittiko hän Ruotsin onnea vai oman vallanhimonsa tyydyttämistä. Hän mietti vielä sitäkin, menisikö suoraan arkkipiispalta pyytämään vastausta tähän kysymykseen, mutta senverran oli elämä häntä kuitenkin opettanut, että heti hylkäsi tämän ajatuksen. Hän ymmärsi, että se enemmän vahingoittaisi kuin hyödyttäisi häntä, ja saattaisi sitäpaitsi hänet tarpeettomasti vaaralle alttiiksi. Hänelle jäi siis valittavaksi: odottaa tai heti ryhtyä toimeen. Jälkimmäisellä oli omat vaikeutensa, sillä valmistukseen tarvittiin aikaa, ja sitäpaitsi oli suuresti epäiltävää, olisivatko talonpojat halukkaat lähtemään sotaan juuri sieltä palattuaan.

Niin ollen näytti hänestä parhaalta ensiksi kuulustella rahvaalta, etupäässä tietysti taalalaisilta, mikä

heidän ajatuksensa oli, ja vieläkö he pysyivät sanassaan, ettei Ruotsin valtakunta ole mikään papin tila, vai halusivatko he jäädä varttomaan.

Hän ilmaisi ajatuksensa miehille, ja he puhuivat siitä vielä Hollingerin palatessa Niilo Rytingin luota. Mutta miehet olivat yhtä mieltä kuin herransakin, ja siksi päätettiin, että Erkki lähtisi seuraavana aamuna Taalainmaahan Pentti-vaarin luo, ja Brodde ratsastaisi Siljanin seuduille keskustelemaan rahvaan kanssa. Oli kuitenkin meneteltävä kaikella varovaisuudella, ei pidettäisi mitään kokouksia eikä herätettäisi millään tavoin huomiota... yksitellen oli keskusteltava rahvaan miesten kanssa ja siten urkittava kansan mieli tietoon. Itse päätti Niilo jäädä Penningebyhyn elääkseen siellä maailman humusta erillään.

"Meilläkin on tänä aikana eräs tehtävä suoritettavana", sanoi hän nyökäten ystävällisesti päätään Hollingerille.

Tämä antoi hänelle erään hyvin käärityn, sinetöidyn mytyn, jonka oli saanut kanslerilta.

"Niilo-herra pyysi minun vielä sanomaan teille, että voitte kernaasti ottaa paperit mukanne Penningebyhyn. Ne ovat siellä yhtä hyvässä säilyssä kuin täälläkin, sanoi hän, ja sitäpaitsi koskevat ne enemmän Niilo Sturea kuin minua!"

"Hyvä!" virkkoi Niilo, "siitä luottamuksesta kiitän, ja mikäli minusta riippuu, ei kirjainkaan niistä ole häviävä."

Aikaisin seuraavana aamuna kapistelivat Brodden ja Erkin hevosten kaviot kadun kivitystä. He läksivät kumpikin eteläportista kulkeakseen Mälarin eteläpuolta Vestmanlantiin ja sieltä pitkää ahoa myöten Taalainmaahan.

Pari tuntia myöhemmin ratsasti Niilo itse Hollingerin ja muiden asemiesten kera pohjoisportista siltojen yli tielle, joka johti Klaaran sisarluostarin ja Brunkebergin välitse pohjoiseen päin.

Penningebyssä oli kaikki paikoillaan, ja Briita-rouva ja lapset tervehtivät riemulla kotiin palavaa isäänsä. Iliana-rouva ja hänen sisarensa, nuori Ingeborg-neiti, jonka sulo päivä päivältä kasvoi, ottivat yleiseen iloon osaa. Penningebyhyn tuli rauhallinen ja iloinen ilta, ja sekä Briita että Iliana karttoivat kysymästä mitään, joka saattaisi hiukankin johtaa ajatuksia asioihin, mitkä karkoittaisivat onnen ja rauhan pois. Niilosta tuntui kuin olisi pitkän ja väsyttävän vaelluksen jälkeen koleilla ja kylmillä poluilla päässyt kerrassaan ruusutarhaan, jossa Jumalan aurinko synnytti kukkain tuoksua ja lintuin laulua ja jossa leppeät tuulet huokuivat rakkautta, uskoa ja toivoa.

Vasta seuraava päivä toi huolia, uusia ja vanhoja.

Niilo Sturen veljeltä, Svante Bonpojalta, oli tullut pyyntö, että Niilo lähtisi viipymättä hänen luokseen Ekesjöhön, jos suinkin pääsi irti tärkeistä toimistaan. Svante-herra tarvitsi hänen apuaan eräässä perintöriidassa, joka siis koski häntäkin, sekä vielä erään velkomisen selittämässä, josta Svante ei sanonut voivansa suoriutua. Jälkimmäinen seikka herätti sekä kummastusta että levottomuutta Niilo-herrassa; hänen ajatuksensa johtuivat heti Hammarstadin Briita-rouvaan ja Kaarlo-kuninkaaseen. Häntä kummastutti, että hänen varovainen ja rauhallinen veljensä oli tehnyt velkaa, ja hän kävi levottomaksi, kun velka oli niin suurikin, kuin veljen kirje viittasi. Oli selvää, että hän tämänkin velan johdosta tuli ajatelleeksi Briita-rouvaa, niin uskomattomalta kuin tämä ajatus tuntuikin lähemmältä katsoen.

Niilo päätti tietysti viipymättä noudattaa veljensä toivomusta. Hän puhui kuitenkin ensiksi Iliana-rouvan kanssa hänen voudistaan, joka hoiti tuota pientä maatilaa Hammarstadin vieressä. Aluksi tuntui ritarin esitys Ilianasta kummalta, mutta hän suostui kuitenkin mielellään antaen Hollingerille käskyn hoitaa voutina maatilaa, sille aikaa kuin nykyinen vouti tulisi Niilon käskettäväksi. Niilo saisi nyt etelään ratsastaessaan kutsua hänet mukaansa.

Niilo ei ehtinyt tämän ja muiden hommainensa vuoksi lukea Niilo Rytingin antamia käsikirjoituksia, vaan vei ne salakamariinsa säilyyn toistaiseksi. Heitä kaikkia kalvoi myöskin suru karkoitettun kuninkaan tähden, joka olikin heillä seuraavana päivänä keskustelun aiheena. Seuraavana aamuna, kun Niilo valmistui lähtemään, seurasi Briita-rouva häntä salakamariin ja kysyi, mikä paperimyytty siinä oli, tarkoittaen noita muistiinpanoja.

"Vanha tarina", vastasi Niilo, "jonka luemme yhdessä kotiin palattuani!"

Muuta ei Briita-rouva kysynyt, joten paperimyytty sai jäädä muiden paperien joukkoon takan vieressä olevalle hyllylle. Kauhaksi ei Niilo kuitenkaan luullut tarvitsevänsä sitä jättää, sillä hän toivoi pääsevänsä kotiin jo ainakin muutamain viikkojen kuluttua. Sitten hän vielä uskoi Briitalle Brodden ja

Erkin Taalainmaahan menon, antaen hänelle ohjeita, mitä olisi tehtävä, jos he sattuisivat palaamaan sieltä, ennenkuin hän itse ehtisi takaisin Smålannista. Sitten hän nousi ratsulleen ja läksi menemään, mukanaan Hollinger ja pari muuta asemiestä.

Matka luonnisti hyvin. Laita oli, kuten Brodde oli kuullut marskin pidoissa. Arkkipiispa piti Niiloa niin vähäpätöisenä, että hän voi pelvotta ratsastaa Tukholman läpi, jossa näinä päivinä pidettiin suurta neuvostokokousta, missä arkkipiispaa ja hänen ystäviään palkittiin mailla ja lääneillä. Niiloa kiukutti kuullessaan, kuinka itsekkäästi herrat menettelivät, ja kuinka vähän he huolivat valtakunnasta kokonaisuudessaan. Kristian-kuninkaan takaisin kutsumisesta ei hän kuitenkaan kuullut mitään puhuttavan. Mutta se ei antanut paljon lohtua, sillä paljon vaarallisempaahan oli valtakunnalle, jos arkkipiispa rupeisi aikeensa mukaan jakamaan sitä moneen osaan. Oli selvää, että vaikka arkkipiispa todenteolla asettuisikin Tanskan kuningasta vastaan, tämä pirstoitus kuitenkin helpottaisi sen joutumista kokonaan Tanskan saaliiksi. Paisti, jota ei voida kokonaisena niellä, leikataan pieniin palasiin, jotka ovat helpompia syödä. Raudanraskaina painuivat huolet hänen sydämelleen, ja hän alkoi jo kysellä itseltään, oliko odottaminenkaan enää oikeutettua.

Söderteljessä hän erosi Hollingerista aikoen siellä odottaa voutia. Tälle ei Hollinger saanut mainita herransa nimeä, että salaisuus paremmin säilyisi. Hänen tuli vaan antaa hänelle ohjeet, missä hänet tapaisi. Tämä kävikin aivan harkinnan mukaan. Tuolla pienellä maatilalla ei kukaan aavistanut että uusi talonvouti oli Niilo Sturen asemiehiä. Vasta jonkun ajan kuluttua ilmoitti Niilo entiselle voudille, mikä pelin tarkoituksena oli, ja tämä oli kelpo mies, jolla ei sitäpaitsi ollut mitään erityistä myötätuntoisuutta naapuritalon ylpeätä rouvaa kohtaan, ei suinkaan halunnut ennen aikaa lörpötellä olevansa Iliana-rouvan vouti, koska se olisi piankin voinut tulla Hammarstadin rouvan tietoon.

Ekesjössä odotti Niilon veli, lempeä Svante-herra, lukien levottomuudella päiviä, milloin Niilo mahdollisesti voisi saapua. Hänen ilonsa olikin siis suuri, kun eräänä kauniina päivänä seisoessaan ison salin ikkunassa, joka antoi satasyliselle sillalle, äkkäsi odotetun veljen tulevan ratsastain. Hän riensi vastalle ja näytti saavan itse voimaa ja rohkeutta nähdessään uljaan veljensä.

Kohta tuli selville, että velka, jota Svantelta vaadittiin, oli syntynyt hänen tietämättään. Hän oli edellisenä syksynä ostanut eräitä tavaroita muutamalta kauppasaksalta, joka kulki Jönköpingistä Kalmariin, mutta ei likikään niin suurella summalla kuin häneltä nyt vaadittiin velkakirjalla, jonka alla oli hänen oma Natt-och-Dagien kilpimerkillä koristettu sinettinsä. Niilo ei voinut vielä uskoa tämän saatavan olevan todellisessa yhteydessä Briita-rouvan kanssa, mutta ei voinut myöskään päästä täyteen rauhaan yhä palaavilta epäluuloiltaan.

Tarkan miettimisen perästä päättivät veljet tiedustella, niin kauas kuin suinkin, miten velkakirja oli tullut sen miehen käsiin, jolla se nyt oli, koettaen siten kaikilla luvallisilla keinoilla voittaa aikaa.

Tästä koitui kumminkin paljon vaivaloisempi työ, kuin he olivat luulleetkaan, joten Niilo tuli viipyneeksi koko kesän Ekesjössä.

Juhannuksen aikaan saapui Briita-rouvakin lapsineen, ja Svante toivoi heidän viipyvän niinkauvan kuin Niilo itsekin, ja huolistaan huolimatta oli hän pelkkää iloa; hän piti niin suurena onnena nähdä luonaan nämä sukulaisensa, jotka kävivät hänelle päivä päivältä yhä rakkaimmiksi. Brodde ja Erkki olivat eri aikoina palanneet Penningebyhyn, mutta he eivät olleet tuoneet sellaisia tietoja, kuin Briita-rouva oli toivonut. Ja arkkipiispa näytti panevan kaikkensa pysyäkseen hyvissä väleissä taalalaisten kanssa. Miehillä oli kuitenkin mitä parhaat toiveet palatessaan kumpikin taholleen Taalainmaahan.

Hollingerista ei kuulunut mitään. Mutta tärkeitä tietoja ei siltä puuttunut.

Elokuun lopulla saapui Ekesjöhön sanoma, että Kettil-piispa oli kuollut. Hän oli pitänyt herrainkokousta Teljessä elokuun 10 päivänä, ja sieltä hän oli lähtenyt Tukholmaan, mutta oli siellä sairastunut äkkiä ja kuollut ruttoon, joka raivosi siellä hirveästi kuten useimmilla muilla seuduilla valtakunnassa. Samana syksynä, jona Kaarlo-kuningas palasi, tempasi rutto aina 7000 ihmistä Tukholmassa, ja tuo vaarallinen tauti ei ollut vielääkään laannut uhreja viemästä. Urhea piispa oli erinnyt täältä murtuneella ja katuvaisella mielellä, kerrottiin. Hän oli surrut ja itkenyt pahoja tekojansa sekä luvannut parannusta, mutta kuolema ei ollut armahtanut. Hänen ruumiinsa vietiin Linköpingiin ja haudattiin pääalttarin eteen tuomiokirkkoon.

Niinmuodoin oli arkkipiispa Jöns nyt kaikin puolin yksin herrana Ruotsissa. Nyt saataisiin nähdä kuinka hän aikoi pitää lupauksensa, jotka oli antanut Ruotsiin ja Kristian-kuninkaaseen nähden. Niilo odotti myös jännityksellä aikoiko hän todella ryhtyä sensuuntaisiin toimeenpiteisiin, joita hän, Niilo Sture, enimmin pelkäsi. Tanskasta saapuvat tiedot lisäsivät hänen pelkoaan. Kristian-kuninkaalta saapui kirje toisensa perään selittäen, että hänen ja arkkipiispan välillä vallitsi mitä parhain sopu, ja samalla hän kehotti Ruotsin kansaa pysymään hänelle uskollisena. Tämä oli kuitenkin itsessään jokseenkin vähäpätöistä, varsinkin kun Tanskan kuninkaalla oli tekemisiä Slesvigissä ja Holsteinissa,

jotka herttuakunnat hän oli perinyt.

Enemmän merkitystä oli sillä muutoksella, joka syntyi tänä vuonna Kristian-kuninkaan suhteessa Akselinpoikiin, joiden sukua pidettiin tähän aikaan Tanskan mahtavimpana. Kuningas oli nimittäin peruuttanut kruunulle takaisin Lillön ja Tranekärrin Olavi-herran kuoleman jälkeen. Ylpeä Iivari-herra, joka oli ottanut veljensä lasten holhoojana tämän läänitykset ja tilat haltuunsa, julisti siitä syystä kuninkaalle sodan. Lähin seuraus tästä oli, että Iivari-herran täytyi mihin hintaan hyvänsä hankkia itselleen liittolaisia, ja mistäpä hän niitä löytäisi ellei Ruotsista ja etupäässä Kaarlo-kuninkaalta.

Niilo oli hetkisen epätietoinen tässä kohden. Hän ajatteli sitä häväistystä, jolla kuningas oli kohdellut tuon ylpeän herran kosintaa, ja siksi hän rupesi arvelemaan, että Iivari-herra voisi mahdollisesti yhtyä arkkikiispaan. Mutta arkkikiispa joko täydellä todella harrasti rauhan säilymistä, tahi toiselta puolen pelkäsi Akselinpoikain jo kyllin mahtavan vallan nousevan liian korkealle. Ja muuten oli tuskin luultavaakaan, että Akselinpoijat itsekään rupeisivat apua pyytämään mieheltä, jonka tieltä erään heistä oli täytynyt väistyä, kuten Eerik-herra oli häätynyt tekemään valtionhoitajan toimeen nähden. Ei ollut siis luultavaa, että Akselinpoikain ja arkkikiispan voimat liittyisivät toisiinsa. Niinmuodoin jäi ainoaksi mahdollisuudeksi odottaa edellisten kääntyvän Kaarlo-kuninkaan puoleen, joka ei tosin itsessään aivan suuria merkinty, mutta jonka nimeä kuitenkin sopi käyttää, eivätkä hänen ystävänsä ainakaan olleet niinkään hyljeksittäviä.

Mutta jos Akselinpoikain ja kuninkaan välillä siis syntyisi liitto, niin oli ihan ilmeistä, että se vastustaisi yhtä paljon Ruotsin arkkikiispa ja valtionhoitajaa kuin Kristian kuningastakin. Arkkikiispa Jöns voi laskea tämän yhtä hyvin kuin Niilokin. Ja seuraukseksi tulisi tietysti se, että arkkikiispa ja Kristian-kuningas lähentyisivät toisiaan, ellei edellinen nyt kerrassaan rupeisi toteuttamaan jakamisaiettaan vetäytyen siten syrjään koko leikistä.

Pian tulikin Ekesjöhön tieto, että Jönköpingissä pidettäisiin heti uudelta vuodelta seuraavana vuonna kokous tanskalaisten ja ruotsalaisten herrain kesken. Tämä oli selvä lähentymismerkki arkkikiispa-valtionhoitajan puolelta Kristian-kuningasta kohden. Ääni kuninkaan kellossa rupesi samalla käymään yhä mahtavammaksi ja vaativammaksi, josta näki hänen tuntevan valtansa kasvavan ja käyvän Ruotsille vaarallisemmaksi. Tämä arkkikiispan lähentyminen voi kuitenkin olla vaan näennäistä. Hän saattoi sen ohella harjoittaa katalaa peliänsä Ruotsin jakamisesta, heittääkseen sitten kun asiat olivat valmiina peitteen syrjään jättäen kuninkaat ja maailman sikseen.

Miten asianlaita olikin, varmaksi jäi kuitenkin, että Ruotsi oli suuressa vaarassa, Suuremmassa kuin koskaan ennen, ja että nyt oli tarkoin pidettävä silmällä kaikkea ja kaikkia.

Niilo Sturen levottomuus kasvoikin päivä päivältä, kunnes Brodde vihdoon saapui Taalainmaasta tuoden suotuisia tietoja. Hänellä oli siten varma ankkuripohja, joten hän voi vielä jonkun aikaa odottaa myrskyä, ennenkuin ryhtyi toimiin. Erkki, joka saapui paria viikkoa myöhemmin toi yhtä lohduttavia sanomia. Vuorimies Pentti lähetti Niilo-herralle terveisiä kehottaen häntä olemaan rohkealla mielellä. Vuorimiehiin sai luottaa yhtä paljon kuin taalalaisiinkin. Mutta jokainen kulunut päivä sai sen päätöksen ritarissa yhä lujemmaksi ja järkähtämättömämmäksi, että tekisi maksoi mitä maksoi lopun levottomuudesta ja epäjärjestyksestä. Hän tahtoi vaan ensiksi panna toimeen jo keväällä tekemänsä päätöksen lähteä Suomeen tapaamaan kuningasta. Sitten hän aikoi ryhtyä tosi toimiin.

Sillä välin jatkettiin tutkimuksia Svante-herran velkajutusta. Vihdoin he tulivatkin toivottuun tulokseen sikäli, että saivat täydellä varmuudella tietää lähimmän velkojan pitävän yhteyttä Hammarstadin Briita-rouvan kanssa. Tämä seikka teki välttämättömäksi etsiä todistuksia Briita-rouvan rikollisuudelle. Siinä suhteessa Niilolla olikin mitä parhaimmat toiveet. Veljelleen hän niitä ei ilmaissut, sillä tämän lempeä ja säveä mieli olisi tuskin jaksanut pitää edes sitäkään salaisuutta. Svante-herran suureksi suruksi läksi siis hänen veljensä Ekesjöstä joulun edellisinä päivinä.

Oli ankara talvi ja keli mainio, joka teki sangen mieluisaksi matkan Itägöötanmaan ja Södermanlannin läpi Söderteljeen. Täällä aikoi Niilo-herra viipyä ehtiäkseen lähettää sanomaa Hollingerille, jota hän välttämättömästi halusi tavata. Sattui kuitenkin niin hyvästi, että tämä sattuikin olemaan kaupungissa. Hän astui Niilon majataloon, tämän juuri ollessa lähettämässä erästä asemiestä viemään sanaa hänelle.

Hollinger kertoi, kuinka kesä oli kulunut. Hän ei ollut mitään vaivoja säästänyt päästäkseen Briita-rouvan ja hänen hovimestarinsa jälille; mutta kaikki oli ollut turhaa. He olivat vanhoja ja harjaantuneita salaamaan konnantöitönsä. Kuta vanhempi kettu, sitä varovaisemmin sitä pitää pyytää. Päätettiin senvuoksi, että Hollinger jäisi vieläkin entiselle paikalleen.

"Mitä tietä aiotte nyt kulkea täältä mennessänne?" kysyi Hollinger lopuksi.

"Järven yli", vastasi Niilo. "Luulen, että se kantaa?"

"Kyllä se kantaakin!" vakuutti Hollinger hyvin tyytyväisen näköisenä, mutta lisäsi: "En sitä suotta

kysynyt teiltä..."

"Miksi siis, Hollinger?"

"Tietäkää, että arkkipiispan silmät ovat auenneet, ja nyt hän koettaa saada teitä kiinni!"

"Minua kiinni?"

"Niin... ellei minulle ole väärin kerrottu, on hän jo useita kertoja kuulustellut, missä te olette."

"Hyvä, hyvä, Hollinger... toivon, etten enää lankea vihamieheni kaivamaan kuoppaan, vaikka se olisi toista mointa syvempi ja salaisempi kuin Krokeksin luona."

"Jumala suokoon teille onnea matkalle," lisäsi Hollinger. "En saa ennen oikeata rauhaa, kuin taas pääsen Penningebyhyn teidän luoksenne."

Hollinger läksi taasen Briita-rouvaa vaanimaan, ja Niilo lähti omaan suuntaansa.

Joko lienee Hollingerilla ollut huonot tiedot, tai arkkipiispa oli jättänyt huomioon ottamatta, että Niilo herra voi matkata järvenkin yli — mitään seikkailuja ei tapahtunut. Iliana-rouva, joka oli tämän ajan ollut Penningebyssä, otti sydämmellisellä ilolla vastaan sukulaisensa. Joulua vietettiin iloiten ja riemuiten yhdessä, kunnes Niilo rupesi varustelemaan lähtöään Suomeen kuninkaan luo.

Hän oli aikonut odottaa, mitä aivotusta Jönköpingin kokouksesta seuraisi. Mutta ilmoissa tapahtui muutos, joka teki mahdolliseksi päästä meren yli, ehkä vaikeudellakin. Siksi päätti Niilo viipymättä lähteä ja hän ilmaisi päätöksensä eräänä iltana Briita-rouvalle jäätyään tämän kanssa kahden kesken.

Briita-rouva säikähti ensiksi, mutta pian kirkastuivat hänen kasvonsa ja hän tarttui miehensä käteen.

"Iloinen, enemmän kuin iloinen pitäisi minun olla", sanoi hän, "että tämä päivä koittaa. Sillä olen varma, että Jumalan äiti ja kaikki pyhimykset suojelevat sinua lähteissäsi sellaiselle matkalle."

Hetkisen perästä hän lisäsi:

"Onnenketju on poissa, Niilo... Harmaa haukka sen vei, eikä tuone sitä takaisin. Mutta Jumalaan luottaen toivon voivani antaa sinulle kaulaketjun, joka on yhtä hyvä kuin äidinisäsikin ketju..."

"Mitenkä sen saisit?" kysyi Niilo tarttuen herttaista puolisoaan vyötäisiltä.

"Rukoukseni!" vastasi Briita vienosti.

"Sano rukouksemme, Briita!" huudahti Niilo suudellen häntä lämmöllä. "Minäkin toivon, että sydämeistä lähtevät rukoukset voivat enemmän ja ovat kaikkivaltiaalle otollisemmat kuin kalleimmatkaan jalokivet. Mutta yksi muistakaamme... älkäämme rukoilko itsemme, vaan Ruotsin valtakunnan puolesta. Jumala on rukouksemme kuuleva, siitä olen varma!"

He seisoivat ikkunan ääressä isossa salissa. Taivas oli kirkas ja sininen, ja tähdet tuikkivat leppeästi.

Aamulla tuli Briita ennen eineelle kokoontumista muistuttamaan Niilolle noista vanhoista muistiinpanoista, joista hän oli puhunut ennen Ekesjöhön lähtöään. Niilo oli vähitellen ne unhottanut, kunnes Briitan puhe kaulaketjuista saattoi ne taasen hänen mieleensä. Nyt hän tarttui vaimonsa käsivarteen ja lähti hänen kanssaan salakamariin.

"Lukekaamme ne yhdessä juuri nyt", sanoi hän, "muuten ne saattaisivat jäädä lukematta!"

Paperimytty oli paikallaan hyllyllä. Niilo otti ne sieltä, avasi nahkahihnan jolla se oli sidottu, ja laski nuo kellastuneet paperilehdet pöydälle. Muistiinpanot oli kirjoitettu päivittäin, kuten luostareissa oli tapa kirjoittaa suuret tapahtumat muistiin. Se hurskas munkki, joka oli nämä kirjoittanut, oli ottanut kirjoittaakseen muistiin vaan yksityisen miehen vaiheita ja erään yksityisen tapauksen siinä; tämä oli ainoa eroitus.

Ne alkoivat syksystä 1398. Syyskuun 29 päivälle oli kirjoitettu, että kuningatar Margareta Valdemarintytär ja kuningas Eerik saapuivat juhlallisesti Tukholman kaupunkiin.

Lokakuun 1 päivänä tuli luostariin hyvä Laurentius-veli, joka sai pääteinin luvalla oleskella luostarissa.

Seuraaville päiville oli merkitty joitakuuta vähäpätöisiä seikkoja, vaikka ne näyttivät kylläkin olevan hurskaalle muistiinpanijalle tärkeitä.

Lokakuun 8 päivänä oli vieras pyytännyt muistiinpanijaa olemaan hänelle avuksi eräässä kauheassa

rikoksessa. Mutta siihen tarvittiin suurinta varovaisuutta, ja siksi tuli hänen kalliilla valalla vakuuttaa tekevänsä kuten vieras sanoi eikä toisin. Munkki ei ollut suostuvainen, kun ei oikein tuntenut vierasta, vaikka olikin suuresti mielistynyt hänen kanssaan seurustelemiseen. Silloin oli vieras näyttänyt munkille sormusta kysyen, tunsiko hän sen entistä omistajaa. Hän tunsu. Se oli Fjalar Orminpojan sormus, munkki oli ollut läsnäkin, kun rakastettu Fjalar sai sormuksen äidiltään. Hän oli nimittäin oleskellut vanhan Orm-ritarin talossa hänen lastensa opettajana, kuten siihen aikaan oli joskus tapana. Viimeisenä hetkenään oli Fjalar antanut sormuksen vieraalle, joka oli hänen ystävänsä. Hän oli sanonut, että jos vieras joskus tulisi hänen kotimaahansa ja tarvitsi apua, niin menköön Tukholman harmaaveljesluostariin näyttämään sormusta Martinus-veljelle.

Tämä muutti munkin päätöksen. Tiedusteltuaan ensin tarkoin kaikkea, mitä vieras tiesi Fjalarista, ja huomattuaan, että heidän välillään todella lienee vallinnut lämmin ystävyys, suostui hän ja vannoi valan.

"Ja tämä Laurentinus-veli oli", kysyi Briita-rouva, "Fjalar-ritari itse?"

Niilo myönsi jatkaen vaikeata lukemistaan. Sillä munkin kirjoitus, joka tosin oli vasten tämän ajan tapaa, kirjoitettu ruotsin kielellä, oli sangen visaista luettavaa sellaiselle, joka ei ollut erityisemmin kirjataittoa perehtynyt.

Hyvä Laurentinus-veli kertoi silloin, että eräs ylhäinen nainen nimeltään Bengta oli saastaisesta ilkiän voiton pyynnistä petollisella tavalla hankkinut itselleen erään kaulaketjun, joka kuului ritari Sven Sturelle. Tämä nainen asui nyt Norrmalmin sisarluostarissa. Sinne pitäisi Martinuksen mennä. Hänen tulisi ottaa tarkoin selville, missä huoneessa Bengta-rouva asui, ja kuinka hänen luokseen helpoimmin pääsisi tarpeetonta huomiota herättämättä. "Ja minä tein niin." Tämä oli lokakuun 9 päivänä.

Bengta-rouva asui eräässä pienessä rakennuksessa luostarin puutarhassa, mikä helpotti melkoisesti munkkien työtä. Mälarin alitse oli nimittäin salainen käytävä luostarien välillä, ja tämä käytävä päättyi juuri tuohon pieneen puutarhassa olevaan rakennukseen. Kaikki riippui siis siitä, miten Bengta-rouva saataisiin sieltä poistumaan; silloin oli kaikki hyvin. Mutta siihen tiesi hyvä Laurentinus-veli neuvon. Hän sanoi Martinukselle, että tämä menisi herra Krister Niilonpojan luokse, joka oli silloin Tukholmassa, ja sanoisi hänelle, että jos hän halusi päästä oikein onneen ja kunniaan, niin pitäisi hänen koettaa saada Bengta-rouva puolelleen, sillä hänellä oli eräs kallis kalu, joka tuotti sellaisia etuja. Sattui niin onnellisesti, että Krister-herralla oli pidot samana päivänä sen johdosta, että Margareta-kuningattaren ja Sven Sturen sovinto allekirjoitettiin silloin Almarestäkissä. Ja Martinus-veli toimitti asian niin hyvin, että Krister-herra läksi itse sisarluostariin ja kutsui Bengta-rouvan luokseen.

Ja Bengta-rouva meni, ja samaan aikaan meni hyvä Laurentinus-veli maanalaista käytävää myöten luostariin. Hän tuli puutarhataloon, löysi hetkisen etsittyään lippaan, joka oli vitjoilla kytketty eräeseen huoneessa olevaan pylvääseen. Mutta vitjat olivat pylvään ympäri ihan lattialla, jossa oli muutamia vaatekappaleita peittämässä sekä lipasta että vitjoja. Hetkiseksi joutui hyvä Laurentinus-veli epätoivoon. Mutta sitten hän sieppasi äkkiä lyhyen miekan viittansa alta ja saikin sillä kangotetuksi lippaan auki.

Tämä tapahtui samana päivänä, jona Sven-ritari sopi kuningattaren kanssa.

"Merkillistä on", sanoi Niilo työntäen paperia luotaan, "mutta saatuaan kaulaketjun takaisin seurasi äidinisääni onni yhtä järkkymättä kuin se ennen oli häntä pettänyt. Enkä voi kieltää, ettei minunkin ratani ollut valoisampi niinkauan kuin tuo kaulaketju oli minulla..."

Briita-rouva istui vaiti, ja katseensa osoitti hänen vaipuneen mietteisiinsä.

"En kuitenkaan kadu päätöstäni, jonka kerran tein, että nimittäin luopuisin tuosta taikakalusta. Sillä niin se on, todellinen ritari luottaa ainoastaan Jumalaan ja hyvään miekkaansa... Ja", lisäsi hän ojentaen kätensä ja tarttuen vaimonsa käteen, "tätä onnenketjua ei minulla kuitenkaan ollut silloin, kuin voitin elämäni suurimman onnen, kun voitin sinut, Briita."

Briita katsoi ylöspäin ja hänen silmissään kimalsi kyynel.

"Mutta nyt kun lähdet miekka kädessä taistelemaan Ruotsin valtakunnan puolesta, Niilo... nyt ei Briita voi paljoa, mutta kaulaketju ehkä olisi hyödyksi!"

"Entä rukouksesi, vaimoni?"

"Olet oikeassa, Niilo!" lausui Briita lämmöllä, ja Niilo sulki hänet rintaansa vasten.

Muutamilla luonteilla on synnynnäinen helppous siirtyä asiasta toiseen, vakavimmistakin mielentiloista jokapäiväisen elämän yksinkertaisiin kysymyksiin. Niinpä lausui Briita hetkisen kuluttua:

"En kuitenkaan voi saada mielestäni harmaata haukkaani, että se lensikin tiehensä vieden kalliin

kaulaketjun mukanaan. Koska se ei ole tullut takaisin, niin täytyi se olla hänen viimeinen matkansa."

"Epäilemättä, Briita...! Luultavasti on se täällä jossakin vuorenonkalossa, ja olkoonkin siellä minun puolestani tuomiopäivään asti!"

"Mutta jos saisit sen takaisin, Niilo, niin mitä tekisit?"

"Jos saisin sen takaisin...? Täyttäisin vanhan päätökseni, lahjoittaisin sen jollekulle kirkolle tai luostarille. Jonkun pyhimyksen kaulassa olisi ketju hyvänä kaunistuksena! Aikomukseni oli antaa se uhriksi sille pyhimykselle, jota äidinisäni ystävä piti niin rakkaana ja kalliina. Jos se siis uudestaan joutuisi käsiini, kaunistaisi se Skaran Pyhän Kaarinan kuvaa!"

"Mutta jos joku metsästäjä on ampunut haukkani, ja sitten myynyt tai jollekin antanut kaulaketjun...? Onhan sekin mahdollista... kenenkä käsissä se nyt lienee?"

Niilo ei vastannut heti kysymykseen ja samassa koputti ovelle palvelija, jolla yksin oli lupa tähän huoneeseen tulla, nimittäin Brodde.

"Täällä on airut arkkipiispalta!" sanoi hän huoneeseen tultuaan.

"Arkkipiispalta!" huudahtivat Niilo ja Briita yhdestä suusta.

"Niin!" lisäsi Brodde, "ja hän tuonee merkillisiä viestejä tullessaan, sillä hän käyttäytyy aivan kuin Penningeby olisi hänen herransa oma eikä teidän, herra Niilo!"

"Hyvä, kuulkaamme sitten, mitä hänellä on sanomista!" sanoi Niilo nousten ylös sekä astui isoon saliin vaimonsa ja Brodden seuraamana, jotka pysähtyivät ovelle.

Tänne saliin oli jo tullut Iliana-rouva, Ingeborg ja lapset, ja raiskaavan tulen punaliekkit levittivät mieluisaa lämpöä ja valoa huoneeseen. Ovella seisoivat arkkipiispan synkkä airut.

Niilo tervehti ensin kälyään ja kääntyi sitten airueeseen päin.

"Mikä on asiasi, mies?" kysyi hän.

"Minulla on tuotavana herra Niilo Sturelle korkean herrani, Ruotsin valtakunnan haltijan ja arkkipiispan, herra Jöns Pentinpojan käsky, että teidän tulee viipymättä saapua hänen luokseen Tukholmaan!"

Säikähdys kuvastui naisten kasvoilla. He tiesivät kyllin, mitä tuollainen käsky saattoi merkitä. Mutta heidän vertaan kuohutti myöskin se loukkaava tapa, jolla mahtava arkkipiispa ilmoitti käskynsä. Niilo ymmärsi selvästi, ei ainoastaan että tämä käsky oli todistuksena siitä, kuinka vähässä arvossa arkkipiispa häntä piti — minkä hän oli jo kuullutkin — vaan myöskin että hän katsoi asiain tulleen jo sille kannalle, että vähäpätöisyyttenkin tieltä raivaaminen oli jo välttämätöntä.

Arkkipiispan käsky kehitti asiat huippuunsa. Niilolla oli edessään: joko noudattaa käskyä, jota seuraisi varmasti oikeudenkäynti, vankeus ja kuolema, tahi olla sitä noudattamatta, jota seuraisi yhtä varmasti maaheitoksi julistaminen. Edellisessä tapauksessa oli tietysti kaikki mennyttä, mitä hän oli aikonut Ruotsin hyväksi toimia, jälkimmäisessä tapauksessa oli työ suurimmassa määrin vaikeutuva. Olisi ollut hyvä, jos rahvas olisi nyt ollut koottuna. Silloin hän olisi voinut käydä arkkipiispaa vastaan kylliksi suurella miehistöllä tarvitsematta häntä pelätä. Mutta löytyipä eräs keskitie, jota Niilo muisti viipymättä käyttää hyväkseen. Hän päätti viivyttää arkkipiispan luokse menoaan.

Hän lausui:

"Tervehdä herraasi ja sano, että minä saavun hänen luokseen!"

Mutta mies vastasi vaan röyhkeästi suutaan vääntäen. Useinhan mahtavan miehen palvelijat katsovat turhaksi kumartaa päätään enemmän kuin herransakaan kumartaisi. Tämä tapahtuu varsinkin jos he tuovat, ei herransa viestiä, vaan hänen käskyään alempiarvoiselle, etenkin jos tämä on sellainen, jota hänen herransa ympäristössä on aina kuvattu vähäpätöiseksi ja vaarattomaksi mieheksi.

"Minä en sitä tervehdystä vie perille, vaan te itse, herra Niilo!" sanoi hän. Kun Niilo heitti häneen katseen, jossa kummastus ja suuttumus taistelivat keskenään, lisäsi hän, ikäänkuin kerrassaan osoittaakseen, että oli sopimatonta ja turhaa yrittää vastustella ja epäröidä, "herrani, herra arkkipiispa käskee teidän tulla heti hänen luokseen!"

Kaikella säveydellään ja tyyneydelläänkin oli Niilon nyt melkein mahdoton hillitä vihaansa.

"Oletko kuullut vastaukseni, mies?" kysyi hän, ja hänen katseensa ja äänensä pakottivat miehen

vasten tahtoaankin luomaan silmänsä maahan.

"Olen!" vastasi mies.

"No... riennä sitten ilmoittamaan sitä herrallesi!"

"Mutta milloin, herra Niilo, milloin...?" kysyi mies taas.

"Siitä annan herrallesi tiedon!" vastasi Niilo.

Niilo-herra käänsi silloin miehelle selkänsä ja läksi salista pois. Mies seiso hetkisen paikallaan, ja hänen silmänsä vilkuilivat ympäri salia ja hänen huulillaan oli ilkeä hymy.

Mutta Brodde astui silloin hänen luokseen, avasi oven ja laski kätensä niin kovasti röhkeän miehen olkapäälle, että hän lyyhisty maahan.

Hetkisen perästä ratsasti hän Penningebystä pois parin muun huovin kera, jotka olivat hänen seurueenaan.

Niiloon vaikutti tämä käynti sen, että hän päätti jo seuraavana päivänä lähteä Suomeen.

XI.

Raseporissa.

Lähellä Tammisaarta on erään Pohjanlahdesta pistävän vuonon pohjalla jäännökset eräästä ympärysmuurista ja soraksi luhistuneesta linnasta. Ne ovat Raseporin rauniot. Talonpoika kyntää peltoaan ja tuon pienen kaupungin asukkaat hyöriivät kiireisissä touhuissaan, ja merimies levittää ulapalla purjeitaan — elämä kulkee vaihtelevaa rataansa, mutta linnanrauniot ovat vaiti, vaikka niiden muurein sisällä on useammin kuin kerran ihmissydän paisunut ylpeydestä ja vallasta, tahi on ollut musertumaisillaan surujen ja epätoivon painosta.

Nyt on linna itse katoovaisuuden kuva, soraläjänä se muistuttaa meitä vaan kuolemasta ja maallisen suuruuden lyhytikäisyydestä.

Kerran eli siinä mies, joka itse oli langennut suuruus. Nyt ei häntä kukaan muista. Mutta oli aika jolloin oltiin kiitollisia yhdestä silmäyksestä, yhdestä hyväksyvistä hymystä häneltä, jolloin häntä ylistettiin taivaisiin asti. Mutta oli taas aika, jolloin hän eli surujen ja murheiden elämää, jolloin hän oli vihan ja unhotuksen ylenkatsottu esine. Silloin hänestä puhuttiin, häntä surkuteltiin. Mutta mikä on korkeata, tulee alhaiseksi ja mikä on alhaista, tulee korkeaksi, niin juoksee elämän virta, ja ihmiskunta ja ihminen on keho muistamaan entisyyttä, se muistaa vaan kulloinkin kuluvan päivän.

Tähän syrjäiseen seutuun, tähän linnaan, joka oli Viipuriin, Turkuun tai Hämeenlinnaan verraten perin mitätön, tänne oli Ruotsin kuningas nyt karkoitettu, niin sanoaksemme, rangaistusta kärsimään. Hän, joka oli ennen niin rikas, että se yksinään jo herätti kateutta, joka oli kerran niin mahtava, että sai nostetuksi Ruotsin kuninkaankruunun päähänsä ja sen lisäksi vielä Norjankin, oli nyt tänne joutunut. Hän sai iloita, kun hänelle suotiin hengen pitimiksi pieni linna jossa herrasmies tuskin viitsisi elää — ja siitä hän sai olla vielä kiitollinenkin, sittenkuin aarteensa oli häneltä ryöstetty.

Ja tämänkin viimeisen turvan köyhyytensä ja onnettomuutensa suojaksi oli hän hädin tuskin saanut ainoastaan erään miehen avulla, joka huolimatta kunnianhimostaan ja niistä salajuonista, joihin näemme hänen joskus kietoutuneen, säilytti kuitenkin aina eräänlaisen ritarillisuuden tuntomerkinään. Tämä mies oli Eerik Akselinpoika. Heti Ruotsista tultuaan sai kuningas tietää, ettei Turun piispa, Knuutti, jolle Kristian-kuningas oli antanut Raseporin linnan läänitykseksi, suostuisi millään muotoa siitä luopumaan. Kuningas ei tiennyt missä löytäisi työssijan, ja ellei hänelle olisi suotu Turun Mustaveljesluostarissa asuntoa, ei hänellä olisi tyttärineen ollut, mihin päänsä kallistaisi. Kuningasvanhus joutui vielä tappeluunkin, jossa oli vähältä henkensä menettää. Lopuksi hän kuitenkin sai linnan haltuunsa, kun piispa saatiin huomaamaan, että Tukholmassa tehdyt päätökset kuitenkin olivat Kristian-kuninkaan läänityskirjaa tehoisammat — ja sen oli Eerik-herra saanut aikaan.

Niin kertoi ainakin Klaus Lang kuninkaalle, jota hän oli eräiden harvojen joukossa seurannut Ruotsista.

Mutta huolet eivät loppuneet sillä, että kuningas sai Raseporin. Tuontuostakin saapui hänelle tilastaan huomautuksia, ja monet Ruotsista ja Suomesta tulevat velkomukset olivat aivan murtaa hänet. Hän kantoi kuitenkin kärsivällisyydellä kohtaloaan. Hän olisi voinut, jos olisi tahtonut, synnyttää paljonkin meteliä valtakunnassa. Mutta hän eli mieluummin hiljaisuudessa, ja kun kerran levisi huhu, että hänellä oli uusia aikeita, kirjoitti hän siitä kuultuaan Tukholman maistraatille, "että hän oli kahdesti lähtenyt Ruotsista sellaisella tavalla, ettei hänellä ollut halua kolmatta kertaa samoin lähteä."

Itsekseen hän nyt kuitenkin muisteli elämänsä kirjavaa tarinaa. Klaus Lang, joka nyt oli hänellä kaikkena kaikessa, hovimestarina, päällysmiehenä, asemiehenä, vieläpä asepoikanakin, auttoi häntä siinä, muistuttaen, lisäten ja oikaisten, mitä kuninkaalta oli unhottunut.

Käyhän vanhuudelle laatuun tyytyä katkeraankin elämään. Mutta toista on, kun ihminen on täynnä hehkuvaa elämän intoa, kun ei ole vielä mitään saanut kokea, ja kun sen lisäksi vielä tietää, että kaikki onnen parhaat lahjat, kunnia, arvo, loisto ja valta olisivat voineet tulla elämässä osaksi. Kuninkaantytär, kaunis Magdalena, itki katkeria kyyneleitä Raseporin parvikamarissa. Eikä häneltä ollut yksistään elämän ulkonaiset onnen ehdot hävinneet. Hänen rakkautensakin täytyi kuolla. Nuori sydän voi paljon kestää, paljon kärsiä, mutta kuolettaa rakkautensa, luopua toivostaan saada sen, joka on hänen toiveittensa ja elämänvaatimustensa hellä keskus — sitä hän ei voi.

Kuningas näki tyttärensä surun, ja se lisäsi hänen huoltaan, mutta hän ei voinut mitään tehdä. Jos hän ottaisi sanansa takaisin, sillä tyvenesti arvostellen täytyi myöntää, että herra Iivari Akselinpoika oli kuitenkin ritari, joka rikkautensa, valtansa ja korkean syntyperänsä vuoksi kylläkin ansaitsi saada kuninkaantytärtären puolisoikseen, niin olisi sangen epätietoista, uudistaisiko tämä ritari tarjoustaan kruunuttomalle kuninkaalle, köyhyyteen vaipuneelle miehelle. Vanhuksen sydän oli pakahtua, kun hän näki, millä ponnistuksilla tyttärensä koetti tukahuttaa tuskaansa ja näyttää isälleen iloiselta.

Nähdessään kyyneleen salaa putoovan neidon neulomukselle, laski vanhus välistä kätensä hänen päänsä päälle lausuen:

"Murheellakin on, lapsi, hyvät puolensa, mutta sateen jälkeen antaa Jumala tavallisesti auringon paistaa!"

Ja silloin katsoi jalo neiti suurilla, ihanilla silmillään isäänsä, hymyillen hänelle niin suloisesti, niin lämpimästi, että hänen täytyi kääntyä selin koettaakseen estää raskasta huokausta tulemasta rinnastaan.

Näin kuluivat päivät, ja neidon poski kävi yhä läpikuultavammaksi ja kalpeammaksi.

Eräänä aamuna hän jäi huoneeseensa. Kuningas meni silloin hänen luokseen kuullakseen ja nähdäkseen itse, kuinka hän voi. Hän oli kalpea kuin lumpeen kukka, mutta hän hymyili kuitenkin isälleen ojentaen hänelle kätensä. Hän istui syvässä ikkunakomerossa katsellen vuonoa, joka välkkyi hymyilevänä aamuaurion hohteessa. Luonnossa vallitsi rauha ja riemu. Joka aaltonen, joka kukkanen rannalla hymyili lemmeikkäästi, auringon sitä suudella, ja joka lintu viserteli Jumalan voimasta ja kunnia.

Mutta linnassa, jossa kaunis kuninkaantytär oli, oli kylmää kolkkoa ja synkeätä. Kun hän hymyili isälleen oli hymyilykin kuin tähdenlento talviyönä.

"Kyllä minä toivun", sanoi hän nyökäten ystävällisesti kuninkaalle, "kyllä minä toivun päivemmällä! Älkää minusta huolehtiko, isä rakas... Käräjiltä palatessanne olen terve taas."

Kuningas kohotti lempeällä väkivallalla hänen vaipunutta päätään nähdäkseen hänen silmiinsä ja ne olivat kyyneleitä täynnä. Silloin vanhus hymyili surumielisesti laskien hänen päänsä taasen alas.

"Tyttäreni, tyttäreni", sanoi hän, "sinä suret kuoliaaksi itsesi täällä yksinäisyydessä isäsi luona!"

"Älkää puhuko noin, älkää puhuko noin, isä!" keskeytti neito kiihkeästi. "Sillä te teette tuskani kaksinkertaiseksi!"

"Minulla on kuitenkin vielä ystäviä, joiden luona voit kuten sisaresikin katsella maailmaa ja nauttia niitä iloja, joita ikäsi vaatii. Enosi, jalo herra Kustaa Kaarlonpoika, tahi lankosi, herra Eerik Eerikinpoika... niin, kummankin heidän luona voit aina löytää kodin!"

"Voitteko te, isä luulla, että minulla olisi yhtäkään iloista hetkeä tuolla maailmassa, enemmän kuin täälläkään sinun luonasi...? Voitteko luulla, että minä jaksaisin kuulla tuon kammottavan arkipiispan valtaa ja kunniaa ylistettävän ja kehuttavan, ja teitä itseänne halvennettavan ja moitittavan? Sitä ehkä monestakin tekisivät semmoiset, jotka kerran ovat suudelleet kättänne teiltä saamansa hyväntuon palkaksi. Luuletteko, että sydämeni sitä kestäisi? Eikö se vaan lisäisi suruani?... Ei, ei, rakas isä, paljon,

paljon mieluummin jään sinun luoksesi... niin kauan kuin voin iloksi olla. Ehkei vaellukseni tässä maailmassa tulekaan pitkäksi..."

Hän puhkesi itkemään, ja kuningas istuutui hänen viereensä ikkunapenkille vetäen hänet luokseen ja puristaen häntä rintaansa vasten.

"Itke, itke, lapsi", sanoi hän äänellä, jonka piti olla hyväilevä, mutta joka oli sortunut hänen oman sisällisen liiketuksensa vuoksi, "se keventää sydäntä!... Näen hyvin, että suret häntä, joka on voittanut rakkautesi, ken hän lieneekin ja Jumala tietää, että minun puolestani saatte kernaasti toisenne, kunhan hän vaan näyttää, että kilpimerkkinsä on vanhaa aatelia..."

Vielä vuolaammin virtasivat neidon kyyneleet näiden sanain johdosta. Hän risti lohduttomana käsiään helmassaan.

"Minusta näyttää", jatkoi kuningas, "että voit olla hyvässä toivossa, rakas tyttäreni!... Puhuessamme viimeksi Tukholmassa tästä asiasta, sanoit hänen sanoneen, ettei hän ole mikään kauppasaksa, vaikka hän siltä näyttää... Siksi voit odottaa, tyttäreni...! Jos hän on kelpo ritari, niin hän kyllä tulee! Eräs viisas mies opetti minulle kerran tämän vanhan neuvon:

"Hupsu on, ken yön hetket valvoo ja huoliaan hautoo; hän väsynyt on silloin, kun aurinko nousee; ja suru yhä jäytää."

Kuninkaan sanat ja vielä enemmän niistä ja hänen katseestaan huokuva lämmin rakkaus vaikutti rauhoittavasti ja lohduttavasti neitoon. Hän nousi ylös, ja mieto hymy ilmestyi hänen hienoille, täyteläisille huulilleen.

"Meille on kuitenkin molemmille lohdutuksena onnettomuudessamme", sanoi kuningas hetkisen kuluttua, "etteivät vihollisemme tunne oikeata miestä, vaan luulevat häntä Iivari Akseliupojaksi... Heillä olisi vielä yksi syy vahingoniloonsa, jos tietäisivät, että kauppasaksa on voittanut Kaarlo-kuninkaan tyttären sydämen!"

"Mutta jos tuo kauppasaksa olisi juuri herra Iivari Akselinpoika!" kuiskasi kuninkaantytär ajatuksissaan, ikäänkuin vaan itsekseen.

"Häinkö olisi...? Se ei voi olla mahdollista, tyttäreni!"

"Mitä sanoinkaan?" huudahti neito katsoen säikähtyneenä isäänsä.

"Sanoit, että hän voisi olla Iivari Akselinpoika... Mutta kuinka se olisi mahdollista? Hänhän juuri tahtoi sinut ryöstää, siitähän ei ole epäilystä, olethan itsekin siitä varma!"

"Niinpä, isä, mutta kun ajattelen sitä, niin näen sen kuin toisessa valossa. Miehet, jotka ottivat minut kiinni metsässä, puhuivat Iivari-herrasta enemmän, kuin heidän olisi tarvinnut. Minusta tuntuu, että he tahtoivat sillä antaa minun oikein perinpohjin tietää olevansa hänen lähettämiään. Mutta sitä he eivät luultavasti olisi tehneet, jos..."

"Jos, tyttäreni... jos?"

"Jos he todella olisivat olleet hänen miehiään!"

"Ja mitä luulet sitten tämän johdosta?"

"Ryöstö voi olla vihollistesi toimeenpanema juoni, isä!"

"Vihollisteni... mitä tarkoitat, tyttäreni?"

"He ovat ehkä saaneet varmasti tietoonsa, mitä minä en tiennyt, nimittäin kuka kauppasaksa oli. He ovat sitten käyttäneet sitä hyväkseen ryöväyttämällä minut hänen nimessään ja pelastamalla minut sitten omassa nimessään. Heille oli tietysti hyvin tärkeätä estää sinun ja Iivari-herran suvun yhdistymistä!"

"Mutta eihän kirje, joka sai sinut lähtemään lähteelle metsään häntä kohtaamaan, eihän se ollut kirjoitettu Iivari Akselinpojan nimessä?"

"Ne, jotka osasivat keksiä juonen ryöstää minut Iivari-herran nimessä, osasivat myöskin arvata, etten olisi lähtenyt kartanosta, jos kirje olisi ollut hänen nimessään kirjoitettu... He eivät luonnollisesti tietäneet, oliko kauppasaksan nimi minulla tietona, mutta se oli heistä välttämätöntä, että minä tulisin täydellisesti tietämään, kuka minut ryösti."

Kuningas vaipui mietteihinsä, ja neito seurasi levottomuudella hänen kasvojensa vaihtelevia ilmeitä.

"Saatat olla oikeassa!" sanoi Kaarlo vihdoin, "saatat olla oikeassa... kauppasaksa olikin ehkä herra Iivari Akselinpoika!"

"Jos se todella oli hän, rakas isäni?"

Kuningas viivytteli vastausta. Hän ajatteli, kuinka oli hyljännyt Iivari-herran kosinnan ja siten auttamatta sysännyt luotaan koko hänen mahtavan ja vaikuttavan sukunsa. Mutta hänellä ei ollut keinoja tytärtään lohduttaakseen. Sillä Iivari-herra ei suinkaan enää milloinkaan tulisi kosimaan hänen tytärtään, jos hän ja kauppasaksa todella olivat sama henkilö. Senvuoksi mietiskeli kuningas, miten saisi näytetyksi tyttärensä ajatusjuoksun mahdottomaksi kääntääkseen siten asian sekä hänelle että itselleen parhaaseen päin.

Silloin avattiin ovi, ja Klaus Lang astui huoneeseen.

"Eräs ritari tulee ratsain linnaan!" sanoi hän. "Ja elleivät silmäni petä, on se Niilo Sture... Niitä oli kaksi, kun huomasin tornin huipulta niiden tulevan kaukaisuudessa. Toista en tunne. Hän jäi kirkon tuolle puolen ja hän on luultavasti ritarin palvelija, sillä olin näkevinäni matkakapineita hänen selkensä takana hevosen selässä."

Kuninkaan poski kävi ensin valkeaksi ja sitten punaiseksi, kun hän kuuli päällysmiehen sanat. Hän istui kätet polviin nojaten ja katseli hetkisen suoraan eteensä.

"Niilo Sture, sanot... Niilo Stureko?" toisteli hän itsekseen.

Sitten hän nousi seisomaan koko pituuteensa, ja sai kerrassaan ankaran, milteipä tylyn ilmeen kasvoilleen. Hän oli taasen kuningas koko olennoiltaan.

"Laske ritari linnaan, ja tuo hänet minun luokseni!" sanoi hän Klaus Langille. Hän oli nyt ryhdiltään sellainen kuin olisi ollut Tukholman linnan suuressa salissa, ympärillään ritarinsa ja kaikki rikkauden ja persoonallisen etevämmyyden loisto.

Mutta Magdalena-neiti hyppäsi ylös ja tarttui hänen käteensä katsoen niin rukoilevasti ja levottomasti häneen, että koko kuninkaallinen ylhäisyys ja ankaruus katosi hänestä melkein nopeammin kuin se oli tullut, ja hyvä hymyily ilmestyi taasen hänen huulilleen.

"Avaa linnan portit, Klaus", sanoi hän silloin, "Niilo Sture on minulle sydäimestä rakas... Minä vanha hupsu", lisäsi hän päätään pudistaen. "Aina palaavat entiset asiat mieleeni... nyt se on mennyt!"

"Minä tiedän, että te kuitenkin sitä ajattelette, isä", lausui neito. "Eräänä päivänä äsken näin teidän istuvan ajatuksissanne ja katselevan surumielissänne vuonolle, kuten minä nyt istuin, ja silloin kuulin teidän puhuvan Fågelvikista ja vanhasta Erlandista. Menin silloin pöydän ohi hiipiäkseni teidän luoksenne, kuten muistatte, ja silloin luin..."

"Mitä luit...?" kysyi kuningas hieman tyytymätönnä.

"Luin mitä te olitte juuri kirjoittanut:

"Ma Fågelvikin herrana rikas olin kyllin, ja mahtava, vaan kuninkaaksi kun tulin Ruotsin maan, yhä onnea nurjaa kantaa saan."

"Ne ovat Erland-vanhuksen sanat", virkkoi kuningas, "ne ovat tuon rakkaan ukon sanat puoleksi; jälkipuolta, tuota katkeraa totuutta nykyisestä tilastani, ei hän voinut koskaan ajatellakaan, vielä vähemmin sitä lausua... Onko toista niin köyhää nyt Ruotsin valtakunnassa kuin minä!"

Hän risti kätensä, ja silmänsä tuijottivat kankeasti lattiaan. Mutta neito hyväili häntä hellästi, josta hän tuli entiselleen taas.

"Köyhä kullasta, isä", sanoi hän, "niin olette, mutta sitä rikkaampi olette sydämenne puolesta!"

Nyt aukesi ovi, ja Niilo Sturen jalo vartalo ilmestyi kynnykselle. Hän heitti surumielisen, puoleksi kysyvän katseen kuninkaaseen, joka teki häneen omituisen vaikutuksen. Kuninkaan yllä oli kulunut nuttu haalistuneine kultaompeluksineen, mutta sitä tulija tuskin huomasikaan. Hän jäi katsomaan vaikeitten hapsien ympäröimiä kasvoja, joiden miehekkään kauniita piirteitä hän oli niin monesti ihailnut. Niiden vaikutus oli sellainen, että hän olisi tahtonut siitä päästä.

Mutta kuninkaalta unhottui nyt liikituksen hetkellä kaikki sen ajatuksen tieltä, että vieraanaan oli nyt tämä ritari, vieraanaan juuri nyt, kun hätä ja köyhyys karkoitti kaikki hänen luotaan. Hän kokosi salaman nopeudella kaikki valonsäteet, jotka olivat näinä vuosina aika ajoin hänen mieleensä muistuneet Niilo Sturesta, ja näiden keräytyneessä valossa unhotti hän kaiken muun nähdessään edessään Ruotsin jaloimman, todella jaloimman ritarin.

"Tulit siis kuitenkin vihdoinkin, Niilo, sukulaisesi, vanhan kuninkaan luokse!" huudahti hän avaten sylinsä Niilolle.

Tämä riensi hänen luokseen, ja kyyneleet valahtivat hänen silmistään.

"Jumala suokoon sinulle kaikkea sitä hyvää, jota ansaitset, Niilo!" sanoi kuningas vihdoinkin vetäen hänet mukaansa seinään kiinnitetyille penkille.

Niilo tervehti huomaavasti kuninkaantytärtä, joka punastui kuin ruusu tuon uljaan ritarin edessä, jonka kartanosta hänet oli ryöstetty tavalla, josta pahoilla kielillä olisi ollut kylläkin kertomista.

Mutta ritarin mielessä oli nähtävästi aivan toisia ajatuksia.

"Suokoon Jumala, Kaarlo-kuningas", sanoi hän, "että olisin voinut kohdata teidät, kuten halusin; silloin olisitte ehkä säästynyt paljosta, jota olette nyt saanut kärsiä... Mutta tiimalasi ei ole vielä loppuun juossut, ja vieläkin voi tapahtua paljon, jota nykyiset valtiijaat eivät aavista..."

Ritarin luja ja varma ääni sai kuninkaan katsahtamaan ihmetyksellä häneen.

"Mitä tarkoitat, Niilo?" kysyi hän.

"Tarkoitukseni on, Kaarlo-kuningas, että te olette vielä kerran kantava Ruotsin valtakunnan kruunua ja valtikkaa!"

Kuningas hymyili päätään pudistaen.

"Liian myöhään, liian myöhään, Niilo Sture... Kaarlo Knuutinpoika ei ole enää sama kuin ennen, nyt on hänen voimansa murtunut, hän ei halua nyt muuta kuin rauhaa ja lepoa."

"Älkäämme sanoko niin", vastasi Niilo, "älkäämme sanoko niin, kuningas... Kuten asiat nyt ovat valtakunnassa, eivät ne saa sikseen jäädä. Kauan, liian kauan olen vitkastellut miekkaan tarttuakseni, mutta nyt kun sen teen, leimutkoon sen väike yli koko Ruotsin maan! Ja teidän nimessänne siihen nyt tartutaan, Kaarlo-kuningas, sitä ette kieltäne. Puhuakseni kanssanne tästä, ja kysyäkseen teiltä sitä olen pannut henkeni alttiiksi, kuningas..."

"Et ole pannut sitä ensi kertaa puolestani alttiiksi, Niilo!" keskeytti kuningas ja käänsi pois kasvonsa, joille tuli syvä, surullinen, miltei arka ilme.

Mutta kuningas oli nyt joko niin tunteidensa vallassa, tahi hän tahtoi pudistaa jonkun vanhan muiston mielestään, hän heitti taasen kysymyksen, joka johti pääasiasta pois.

"Tuletteko suoraan Ruotsista, Niilo?" kysyi hän.

"Tulen Gotlannista!" vastasi Niilo. "Näyttää kuin tuulet ja ilmat olisivat liittyneet yhteen estääkseen minua tulemasta kuninkaan luo... Sillä Ruotsista lähteissämme kohtasi meitä sellainen myrsky, etten ole mointa nähnyt siitä, kuin purjehdin Eerik-kuninkaan laivalla Visbystä Söderköpingiin... Laivani hyppi kuin pallo aalloilla, kunnes se kokonaan musertui wendiläisiä riuttoja vasten... Stralsundissa sain maata viikko viikolta, ennenkuin sain erään laivurin ottamaan minut miehineni laivalleen. Ja tuskin olimme tulleet hänen laivallaan merelle, niin se rupesi vuotamaan, joten pääsimme hädintuskin Visbyhyn."

"Ja nyt tullette sieltä... missä miehenne siis ovat, sukulaiseni? Sanottiin, että muassanne oli vaan yksi Raseporia lähestyessänne."

"Mieheni jätin Turkuun."

"Turkuun?" kysyi kuningas, "sitten olette tavannut herra Eerik Akselinpojan?"

"Niin olen!... ja luulen voivani vakuuttaa, että saatte lukea hänet ystäviinne."

"Tunteeko tämä Eerik-herra siis, missä asioissa olette nyt tullut luokseni, Niilo?"

"Luulen saavani vastata tähän, että hän ei sitä tunne, Kaarlo-kuningas, mutta sitävastoin luulen katsoneeni hänen lävitseen!"

"Mitä arvelet siis hänestä?"

"Akselinpoikain ajatukset lentävät korkealle, Kaarlo-kuningas... Elleivät he tähtääkään kruunua, jota te olette kantanut ja vielä tullette kantamaan, niin aikovat he kuitenkin nousta Ruotsin valtakunnan

johtajiksi... enempää en tiedä, mutta siitä ymmärrätte, että heidän täytyy olla arkkikiispan vihollisia, yhtä varmaan kuin he ovat Kristian-kuninkaan vihollisia, ja siksi täytyy heidän olla teidän ystäviänne."

"Minun ystäviäni..." matki kuningas, mutta hiljaa ja vapisevalla äänellä.

"Niin, Kaarlo-kuningas, sen sanon... Heidän täytyy olla teidän ystäviänne tai niiksi tulla, sillä päämääräänsä eivät he koskaan muuten saavuta!... Eivätkä he saavuta sitä sittenkään!"

"Kuinka, Niilo... mikseivät he sitä saavuttaisi?"

"Koska teillä on toinen ystävä, joka on heitä mahtavampi!"

"Kuka se ystäväni on?"

"Ruotsin rahvas!"

Kuninkaan kasvot kävivät ennemmin huolekkaiksi kuin iloisiksi ritarin puhuessa näitä voiman ja lohdutuksen sanoja. Tämä lyhyt aika joka oli kulunut siitä kuin hän läksi toisen kerran Ruotsista, tai paremmin, kuin hän jätti Tukholman katkeran vihamiehensä arkkikiispan käsiin, oli ollut niin huolia, suruja ja kaikenlaisia vastoinkäymisiä täynnä, että hänen entisestä jänteveydestään oli jäännöskin kadonnut. Suuri olikin ero hänen ensimmäisen ja toisen vallasta karkoituksensa välillä. Hän oli kuitenkin Danzigiin lähteissään Pohjolan rikkain mies. Ja nyt lähtiessään Tukholmasta syrjäiseen Raseporiin oli hän sellainen, kuten kerran itse valittaen kirjoitti eräänä kaihon hetkenä:

"... onnea nurjaa kantaa saan."

Ja köyhyys...! Se olikin ehkä juuri se terävä hammas, joka jäyti rikki Kaarlo Knuutinpojan viimeisetkin hengenvoimat. Se ei tapahtunut niinkään senvuoksi, että hänen heikkoutenaan olisi ollut rikkaana oleminen, vaan senvuoksi, että tieto köyhyydestään tuli hänelle niin äkkiä. Se oli kuin linnan maahan kukistuminen, juuri kuin hän oli ollut aikeissa rakentaa vanhoille muureille uuden tornin.

Nyt oli vanha kuningas neuvotonna. Hän uskalsi tuskin kuunnella Niilo Sturen rohkeata puhetta. Hän ajatteli, mitä kaikkea vihollisensa voisivat ja uskaltaisivat tehdä häntä vastaan hänen voimattomuutensa aikana, ja silloin hän pakeni minkä voi vaaran tieltä. Oli kuin hän ei olisi uskaltanut ajatella kruunua, jonka tähden hänkin oli pannut niin paljon alttiiksi. Nyt kohosivat hänen mieleensä kummituksina entisyyden muistot, synkkinä, uhkaavina, pelottavina ja kylminä. Hän muisti Eerik Puken, hän muisti Broder Sveninpojan... olihan yksin se jalo ritarikin, joka hänelle nyt puhui, elävänä muistutuksena hänen horjuvaisuudestaan ja raukkamaisuudestaan. Tieto siitä, mitä mahtava voi jos tahtoo, täytti hänet pelolla, josta hän ei voinut vapautua, ja samalla hän tunsu vuorenraskaana sydämessään syytöksiä sen veren tähden, jonka vuodattamisen hän kuitenkin olisi voinut estää. Hänen toimintatarmonsa oli murtunut.

Senvuoksi tarttui kuningas Niilon käteen pyytäen häntä tulemaan katsomaan paikkaa, johon oli päättänyt rakentaa linnanpuutarhan vastedes. Hän oli siitä saavinaan sopivan aiheen kääntää mielen pois vaarallisesta kuninkaankruunusta ja rupesi puhumaan tyttärestään. Tämä jäi huoneeseen ja seurasi menevää ritaria katseillaan, ikäänkuin Niilon läsnäolo olisi valanut uutta voimaa ja uutta rohkeutta hänen olemukseensa.

XII.

Kosintaa ja harkintaa.

"Mitä siihen sanotte, Niilo", sanoi kuningas, kun he olivat saapuneet linnan suurimpaan huoneeseen, ruokasaliin. Se oli kuninkaan oman huoneen vieressä, ja siinä oli hänen tapana kävellä edestakaisin ajatusten myllertäessä hänen mieltään. "Mitä siihen sanotte,... tähän tiedätte, mikä onnettomuus tytärtäni kohtasi, hänen ollessa rouvanne luona Penningebyssä?"

"Tiedän!" vastasi Niilo. "Ja niin kurjaa tekoa ei Ruotsissa voine tehdä kuin yksi ritari..."

"Kuka...?"

"David Pentinpoika, mahtavan arkkikiispan veli!"

Tästä kummastui kuningas suuresti. Hän ei ottanut aluksi oikein uskoakseen ritarin sanaa. Mutta Niilo sai sen pian hänelle selväksi. Hän kertoi myöskin, miten itse oli koettanut vapauttaa kuninkaantytärtä, kunnes vihdoinkin kuuli hänen olevan Tukholmassa.

Tämä kertomus, joka osoitti todeksi Magdalena neidin arvelun, teki kuninkaaseen vaikutuksen, jonka merkitys oli tavallaan ratkaiseva hänen tyttärensä nähden, jota se koski. Hän huomasi kerrassaan, kuinka syvästi oli loukannut Akselinpoikain sukua, ja Eerik-ritari, Turun linnan herra, kohosi suuresti hänen silmissään.

"Mutta kuka sitten on se mies, joka on voittanut tyttäreni sydämen?" kysyi kuningas äkkiä hetkisen äännettömyyden perästä.

"Ettekö sitä tiedä, Kaarlo-kuningas?" kysyi Niilo takaisin jonkunlaisella kummastuksella.

"En... en tiedä sitä!"

"Entä tyttärenne... eikö hänkään?"

"Ei tyttärenikään...! Tiedättekö te sen, Niilo?"

"Tiedän, Kaarlo-kuningas!"

Kuningas tarttui ritarin käteen ja sanoi innolla, joka tuntui melkein tyydyttämättömältä:

"Hyvä, hyvä, Niilo... sanokaa se minulle! Te ymmärrätte, kuinka se on sydämelläni. Tyttäreni onni on minun kädessäni, ja tuskin tiedän, onko minulla sydäntä riistää häneltä ainoata, mikä hänellä enää on... Kuka hän on, joka on voittanut tyttäreni sydämen?"

"Hän sanoo sen itse, Kaarlo kuningas... olen luvannut, etten sano hänen nimeään!"

"Oih!" huokasi kuningas laskien Niilo Sturen käden.

Mutta samassa tuli kuninkaan tytär huoneeseen, ja puhe kääntyi muille aloille. Hetkisen kuluttua avattiin ovi, ja Klaus Lang astui huoneeseen.

"Täällä on eräs kauppasaksa, joka haluaa puhutella teitä, kuningas!" sanoi päällyismies.

"Ei, ei!" huudahti kuningas lyöden käsiään kiivaasti yhteen. "Hän tulkoon toisen kerran... Tänään en tahdo puuttua sellaisiin seikkoihin..."

"Minä en luule..." virkkoi Klaus tahtomatta lausua Niilo Sturen läsnäollessa ajatustaan loppuun.

"Mitä et luule?... Sano pois, tiedä ettei minulla ole mitään salaisuuksia tälle ritarille."

"Hm!" yski Klaus, joka kuninkaan vakuutuksesta huolimatta tiesi, että eräät asiat saattoivat hänet aina hämilleen, nimittäin raha-asiat, "en luule, että hän tulee samoilla asioilla kuin muut ovat tulleet!"

"Eikö?"

"Ei!... luulen joskus nähneeni hänen uljaat kasvonsa toisenkinlaisen päähineen alta!"

Nyt saivat kuninkaan kasvot toisen ilmeen. Hänen vanhoihin piirteisiinsä tuli eloa, ja hänen silmänsä säihkyivät entisiä aikoja muistuttavalla tavalla. Kuninkaan tytär vapisi kuin haavan lehti. Hän uskalsi tuskin hengittää.

"Anna hänen tulla sitten!" käski kuningas.

Klaus Lang meni, ja moniaan silmänräpäyksen kuluttua saapui huoneeseen kauppasaksa, jolla oli uljaat kasvopiirteet.

Hän oli suurikasvuinen mies, komean ja ritarillisen näköinen. Heti näki, että hänen oli vaikea käyttäytyä alhaisen kauppasaksan tavalla. Hän tervehti kuningasta ritarillisesti.

Neiti ei rojhennut katsoa ylöspäin tunnettuaan ensi silmäyksellä miehen siksi, jolle oli antanut rakkautensa. Hän tiesi tosin, että kosijansa oli hänelle soveliaasta säädystä, sillä hän oli niin sanonut, mutta saattoihan hän, kaikkein asiain tultua tietoon, ollakin vaan uhkarohkea nousukas, joka oli käyttänyt hänen kokemattomuuttaan hyväkseen. Niin, hän olisi antanut henkensä, ettei olisi tarvinnut tuota miestä milloinkaan nähdä; ja kuitenkin kun hän nyt katsoi hänen vapaata, korkeata otsaansa, näki hänen kirkkaat silmänsä, joista hän aina uneksi, kun hän ajatteli, kuinka mies häntä rakasti, ja kuinka jalo ja ylevämielinen hänen täytyi olla, koskapa oli juuri nyt kuninkaan onnettomuuden aikana tullut osoittamaan, että pysyi sanassaan, niin se valtasi neidon mielen siihen määrään, että hän olisi antanut

kaikkensa, henkensäkin, saadakseen kuulua hänelle.

Kuningas taasen tunsu varsin pian, ken hän oli. Mutta vaikka hän oli juuri tullut toiselle mielelle Akselinpoikiin nähden, kuultuaan, ettei Iivari-herralla ollut mitään syytä hänen tyttärensä ryöväämiseen, niin tympäisi häntä kuitenkin, että ritari tuli hänen luokseen tuollaisessa puvussa eikä sopulin- tai nädännahalla päärmätysssä hartialevätissä. Se oli hänen heikkoutensa, joka on aina herkin loukkautumaan.

"Terve teille, Kaarlo-kuningas", alkoi Iivari-herra, "ette suinkaan ole odottanut minua luoksenne."

"Myönnän sen!" lausui kuningas, mutta niin kylmällä ja vieraalla äänellä, että hänen tyttärensä vapisi kuin läähättävä kyyhkynen, joka ei luule voivansa välttää haukan raatelevia kynsiä.

"Sanoinkin teille suoraan, kuningas", jatkoi ritari, "etten aluksi ollut leppeänä teitä kohtaan... Mutta kuultuani, että teitä oli häijyesti petetty, annoin vihani mennä... ja nyt tulen itse samalle asialle, jonka veljeni jo esitti puolestani teille Tukholmassa... tulen kosimaan teidän tytärtänne, arvoisaa Magdalena-neitiä!"

"Puhutte rohkeasti, ritari", vastasi kuningas, "rohkea on tekonnekin, ellei ole nykyään aivan uusi tapa, jota en tunne, tulla kuninkaan luokse puvussa, joka kuuluu alhaisimman säädyn miehille!"

"Tätä pukua pidän kuitenkin komeinta ritaripukuani parempana, sillä siinä puvussa olen, herra kuningas, saavuttanut kalleimman aarteeni maan päällä, tyttärenne sydämen!"

"Kuinka, herra Iivari!" huudahti kuningas katsoen terävästi ritariin ja sitten tyttärensä, joka lennähti isän häneen katsoessa purppuranpunaiseksi, "tekö sitten olitte...?"

"Niin, Kaarlo-kuningas, minä saavutin tyttärenne lemmen, ja valan, jonka hänelle silloin tein, minä tahdon pitää, sanokaa te puoleen tai vastaan. Sillä Magdalena-neiti on tuleva vaimokseni tai ei kukaan, niin totta kuin armias Jumala ja neitsy Maaria ja kaikki pyhät minua auttakoot!"

Kuningas seisoi kotvasen kuin ritarin sanoja punnitien, mutta sitten hän astui tyttärensä luo, tarttui hänen käteensä ja kysyi:

"Tunnetko tätä miestä, tyttäreni!"

Mutta neidolta ei tarvittu sanoja ritarin puheen todistamiseksi. Kuninkaan olisi tuskin tarvinnut kysyä, sillä niin selvästi säteili rakkaus neidon kauniilta kasvoilta.

"Annan siis tyttäreni teille avioksi, herra Iivari... suokaat anteeksi ne epäluulon sanat, jotka tulivat vanhan, nyt niin monesti petetyn, sydämeni pakotuksesta. Antakoon Herra teille paremman kohtalon, kuin minun kohtaloni on ollut!"

Samassa tempasi ritari auki nahkavyön, joka piti pitkää, avaraa kauppamiespukua kiinni, ja sen pudottua lattiaan näkivät he hänet loistavassa, kullalla ja säihkyvillä kivillä koristetussa ritaripuvussa.

Hän lankesi sitten polvilleen suudellen kuninkaan kättä. Kuningas nosti silloin hänet ylös sulkien sekä hänet että tyttärensä syliinsä.

"Ja nyt kerron teille, kuinka kaikki on tapahtunut", sanoi ritari sitten, "ja senvuoksi juuri astuin tässä asussa eteenne, että näkisitte ja huomaisitte, mitä petoksellani tarkoitin...! Ritarikunniani vaati mielestäni, että esiintyisin juuri siinä puvussa, jossa saavutin elämäni onnen, ja saada juuri sellaisena eikä muunlaisena kuulla kohtaloni ratkaisun!"

Kuningas vastasi puristamalla ritarin kättä. Tämä kääntyi nyt Niiloon päin, joka nautti kuninkaan ja hänen tyttärensä onnesta aivan yhtä paljon kuin nämä itsekin.

Klaus Lang seiso ovella. Kyynel toisensa perään vieräi hänen poskelleen ja parralleen, vaikka hän näytti niin äreältä ja tuimalta kuin mahdollista. Sen hän teki kunnioituksen vuoksi. Sillä hän olisi häpeästä punastunut, jos olisi luullut jonkun huomanneen hänen liikutuksensa. Hän oli senvuoksi pyyhkimättä kyneleitään, ettei kukaan niitä äkkäisi.

"Sallikaa minun puristaa teitä rintaani vasten, herra Niilo!" huudahti Iivari. "Te olette ritari oikeaa maata, ja ellen olisi Iivari Akselinpoika, en tahtoisiko maailmassa vaihettaa osaani kenenkään muun kuin teidän kanssanne!"

Tyyni Niilo-herra hymyili ylen onnellisen Iivari-herran avomieliselle tunnustukselle, mutta vastasi lämpimästi hänen tunteenpurkaukseensa.

"Käykäämme nyt vihdoinkin sitten katsomaan tulevaa puutarhaa!" sanoi kuningas aivan toisella mielin kuin äsken sekä katsoi hymyillen Niiloon.

Kaikki lähtivät isosta salista linnanpihalle. Iivari-herra riensi silloin hevosensa luo, ja otti matkakapineistaan joutsen ja nuolen, jonka kärkenä oli suuri pallukka. Se kädessään käski hän erään paistinhuoneen vieressä olevan palvelijan tuoda sytytetyn soihdun hänelle ruusulehtoon.

He menivät, ja Kaarlo-kuningas näytteli innolla, miten aikoi järjestää ja laatia linnan ympäristöt tehdäkseen ne kauniiksi. Niilo ei voinut olla surumielisesti hymähtämättä muistaessaan, mitä kuningas teki Viipurin linnanherrana ollessaan, ja ajatellessaan, kuinka mahdotonta oli nyt saada aikaan pientä osaakaan siitä, mitä hän oli mielessään sommitellut. Hän kuunteli kuitenkin kuninkaan ehdotusta näöltään mitä suurimmalla tarkkaavaisuudella.

Nyt tuli mies tuoden päresoihtua.

"Mitä aiotte?" kysyi kuningas keskeyttäen selitystään. Hänellä olikin vaan Niilo yksin kuulijana, sillä Iivari herra ja Magdalena neiti olivat tietysti kahden erillään heistä, "mitä, Iivari herra, aiotteko nyt heti ruveta kaskettamaan ja panemaan minun suunnitelmaani toimeen?"

"Aion!" vastasi ritari reippaasti, "niin aion, kuningas. Luulen kuitenkin, että saamme kohta ruveta laatimaan puutarhoja toisaalla, teille paremmin soveliailla paikoilla kuin täällä!" Tätä sanoessaan hän sytytti nuolen päässä olevan pallon, jännitti joutua ja ampui suoraan ylöspäin.

Palava pallo nousi suhisten korkeuteen loistaen punaisella valolla. Tämä muistutti oitis Niilo Sturen mieleen harmaan haukan, joka vei kaulaketjun mennessään. Hän lausui:

"Jos täällä olisi nyt ollut harmaa haukka, emme olisi tarvinneet niin paljon vaivaa nähdä tuota varten."

Mutta nyt oli kuin nuoli palavine palloineen olisi sattunut kuninkaaseen itseensä. Hänen kasvonsa kävivät tuhkaharmaiksi ja hän kääntyi äkkiä toisaalle. Iivari herra ja kuninkaantytär olivat kääntyneinä rantaan päin eivätkä siis huomanneet sitä, mutta Niilo riensi kiireesti hänen luokseen luullen äkinäisen pahoinvoinnin häntä kohdanneen. Kummakseen huomasi hän kuitenkin, että kuningas tarvitsi nyt vähemmin kuin koskaan hänen apuaan. Hän näytti melkein pikemmin haluavan sysätä häntä luotaan, vaikka hän heti seuraavana hetkenä ojensi hänelle kätensä ikäänkuin korjatakseen epäystävällisyyttään, saamatta kuitenkaan sanaakaan suustaan.

"Menkäämme nyt rannalle!" huusi Iivari Akselinpoika, joka oli ruvennut neidon kanssa kiipeämään kalliolle, "menkäämme rannalle, niin saanemme nähdä, että nuoleni on saanut jotakin aikaan."

Tämä keskeytti suotuisalla tavalla kuninkaan tuskallisen mielialan, jonka valtaan hän oli nähtävästi joutunut. Niilo ojensi hänelle kätensä, jota hän ei kuitenkaan näyttänyt aluksi tahtovan ottaa vastaan. Sitten he menivät rannalle.

He eivät olleet vielä tulleet kauaksi, ennenkuin näkivät uhkean laivan pistävän näkyviin erään kallion takaa. Mastot välkkyivät kuin kultaiset ja purjeet paistoivat auringossa kuin hienoin silkki.

"Se on Joutsen, Iivarin laiva!" huusi kuninkaantytär iloisella ihastuksella isälleen.

Tämä oli seisahtunut laivan nähtyään, ja hän silmäili mielihyvällä kaunista näkyä. Hän riensi rantaa alas ja antoi nyt mielellään Niilon tukea itseään vaarallisella kalliopolulla.

"Niin, se on minun laivani!" sanoi Iivari herra kuninkaan tultua rannalle, "ja minä kutsun teidät, Kaarlo kuningas, vieraakseni Joutsenelle. Se tulee Turusta, ja jos veljeni kokilla on hiukkaakaan omanarvontuntoa lihavassa ruumiissaan, niin luulen voivani tarjota kuninkaalle kuninkaallisia herkkuja!"

Kuningas hymyili varsin tyytyväisenä.

Laivasta laskettiin vene vesille, ja kullalla ommeltu matto, jolla oli peitetty penkeillä, ja veneen perässä olevat tyynyt loisti kuin komea kukka auringonpaisteessa.

Kuninkaantytarelle tämä oli kuin unennäköä. Hän katseli pieniä aaltosia, jotka välähtelivät lahdella yhdistyen toisiinsa ja vaihtaen muotoaan, pysyen kuitenkin yhä samana säihkyvänä sädevyönä raittiin meren kirkkaalla selällä. Tämä vaikutti neitoon aivan ihmeellisesti, hänestä tuntui kuin olisi ollut taikamaailmoissa. Meri, joka oli nyt niin rauhallisena, mutta joka kuitenkin voi pauhata vuorenkorkuisissa aalloissa, oli neidon kaltainen, jonka nuoruuden riehakas veri on asettunut auringon lämpimän suudelman vaikutuksesta. Ja kuinka kernaasti hän kuitenkin uhrasi vapautensa hehkuvalle rakkaudelleen, ja mitä oli merenneidon sulhanen, joka ei milloinkaan tullut häntä sen lähemmäksi vaan kulki yhä rataansa taivaalla silmäten vaan alas rakastettuunsa, — mitä se oli hänen ritarinsa, Iivari

Akselinpojan rinnalla?

Mutta samassa katosi säteilevä kultavyö, ja aaltoset kävivät korkeammiksi, tummemmiksi. Oli tukahuttavan kuuma iltapäivä, ja juuri venheen rantaa lähestyessä nousi taivaalle uhkaava ukkospilvi peittäen auringon, ja samassa kuului kumea jyrähdys.

Iivari herran katse synkkeni yhä, ja suuret, raskaat sadepisarat, joita alkoi samassa putoilla, eivät olleet omiaan poistamaan hänen pahaa tuultaan. Kuningas huomasi sen ja ehdotti, että syötäisiin päivällinen linnassa, mutta siihen ei Iivari herra mielellään suostunut laivalla valmistettujen herkkujen vuoksi.

"Joutsenella aterioiminen tällaisella ilmalla, kuten nyt näyttää tulevan", sanoi silloin Niilo herra, "ei tulle kovinkaan hupaiseksi. Jos siis sallitte minun antaa neuvoa, niin ehdottaisin, että antaisitte noutaa koko aterian sekä veljenne kokin laivalta linnaan, Iivari herra!"

Tämän ehdotuksen hyväksyivät kaikki, ja veneen palatessa takaisin laivalle läksivät kuningas tyttärineen ja molemmat ritarit linnaan. Ukkonen alkoi jylistä yhä lähempänä, ja salammat leimahtelivat tummalla taivaalla. Pian saapui myöskin kaksi venettä rantaan, ja reippaat palvelijat kantoivat maukkaan aterian linnansaliin, jonka pöytä kohta notkui hopean ja kullan ja kaikenlaisten ruokain ja juomain painosta.

Lopuksi saapui eräs ritari yhtä loistavassa puvussa kuin Iivari-herrakin. Se oli hänen veljensä, mahtava Eerik-herra. Kuningas astui hymyillen häntä vastaan, ja ritari vastasi tervehdykseen kohteliaasti ja ylevästi, kuten häneltä sopi odottaakin.

Lyhyen, sisällöttömän keskustelun jälkeen istuttiin pöytään. Aluksi vallitsi seurassa hieman painostava mieliala, johon oli syynä osittain ukonilma, joka juuri nyt puhkesi rankasti sataen täyteen voimaansa linnan kohdalla, osittain se äkkinäinen muutos, joka nyt oli tapahtunut kuninkaan ja näiden ritarien keskinäisissä suhteissa. Jokainen seurassa olija tunsu sitä itse kohdastaan. Mutta mikäli aika kului, katosi kankeus puheesta ja käytöksestä, ja keskustelu muuttui lämpimäksi ja suoraksi.

Eerik-herra puhui Ruotsin tilasta arkkiepiispa-valtionhoitajan aikana, huomauttaen, kuinka omituista lopultakin oli, että Ruotsin kansaa oli pappi hallitsemassa, ja kuinka oikeassa kansa oli huutaessaan, ettei valtakunta ollut mikään papintila. Kuningas yhtyi siihen, ja siten johduttiin vähitellen nykyoloista tulevaisuuteen.

Siinäkään ei syntynyt erimielisyyttä. Molemmat veljekset, Eerik-herra ja kuninkaan vävy, etenkin jälkimmäinen, puhuivat innokkaasti siitä, että muutos täytyi tapahtua. Kuningas myönsi sen. Hän oli nyt rohkeampi sekä viinin vuoksi että siitä syystä, että mahtavat Akselinpojat olivat nyt häneen yhdistettyinä.

Niilo Sture oli harvasanainen. Hän pysyi koko ajan vaan tarkkaavaisena kuuntelijana, kun ei saanut johdatetuksi puhetta toisille aloille. Eerik-herra ehkä huomasi tämän tai hänen tarkoituksensa oli saada Niiloa ottamaan tehoisemmin keskusteluun osaa; hän kääntyi hänen puoleensa täytetty malja kädessään ja lausui:

"Te olette niin harvasanainen, ritari Niilo... luulen kuitenkin, että tekin olette saanut maistaa tarpeeksi arkkiepiispan hallitusta toivoaksenne sitä loppuun?"

"Olenpa kyllä", vastasi Niilo, "olen siinä asiassa samaa mieltä kuin tekin!"

"Tahdon sanoakin teille, että saatte luottaa minuun, herra Niilo!"

Hän puhui kuin mies, joka tietää olevansa sekä vallaltaan että arvoltaan etevämpi, ja tuskinpa hän olisi niin auliisti luvannutkaan apuaan, jos olisi arvannut pitää pöytäkumppaniaan kilpailijanaan. Niilo ei ruvennut heittämään umpimielisyyttään, vaikkei Eerik-herran alentuva huomaavaisuus ollutkaan hänelle aivan mieleen.

"Rehellinen kiitos hyvästä lupauksestanne, herra Eerik", sanoi hän, "joko sitten puhunne vaan yleisesti, tai tarkoitatte jotakin erityistä asiaa!"

"Jälkimmäistä, herra Niilo... tietysti jälkimmäistä!"

"Mitä nyt... ette ole minulle siitä puhunut mitään, herra Niilo!" lausui kuningas. "Uhkaako teitä joku vaara vai...?"

Kuninkaan katse osoitti sekä kummastusta että levottomuutta, ja hänen äänensä oli epävarma ja vapiseva, kuin hän olisi pelännyt kuulla vastausta.

"Hänen armonsä arkkipiispa", vastasi Eerik-herra, "on manannut Niilo-herran eteensä... Siitä ymmärrätte, Kaarlo-kuningas, kuinka valtakunnan laita on, varsinkin kun jokainen tietää, ettei arkkipiispa lähetä sellaisia viestejä leikin ja pilan vuoksi."

"Niin on kuin herra Eerik sanoo", virkkoi Niilo. "Jöns-arkkipiispalta ei minulla liene odotettavissa muuta kuin paha."

"Hm!" huokasi kuningas ikäänkuin sanoakseen: "Niilo parka, Niilo parka!"

"Minua ihmetyttää kuitenkin, Eerik-herra", jatkoi Niilo, "että te tiedätte sen?"

"Minä tiedän sen", sanoi tämä, "ja tiedän senkin, että arkkipiispa on kauheasti vihastunut siitä, että olette häntä välttänyt."

"Soo-o... hän antaa siis minulle enemmän kunniaa kuin luulinkaan."

Eerik-herra heitti läpätunkevan silmäyksen Niiloon, mutta huomattessaan, että se oli ritarille vaivaksi, teki hän käänteen lausuen:

"Luulen kuitenkin, että Eerik Akselinpoikakin jotakin voi Ruotsin valtakunnassa, ja saatte luottaa minuun, Niilo Sture, saatte luottaa minuun. Jos, kuten arvaan, aiotte noudattaa arkkipiispan tahtoa ja mennä hänen puheilleen, niin tarjoudun teille seuralaiseksi, tässä on käteni siitä, herra Niilo!"

Niilo tarttui tarjottuun käteen ja kiitti. Mutta se ei kuitenkaan tapahtunut niin lämpimästi kuin Eerik-herra olisi toivonut. Ritarin koko käytöksessä oli jotakin vaiteliasta. Mutta kuningas nyökkäsi ystävällisesti Eerik-herralle ikäänkuin kiittääkseen häntä avusta, jota hän tarjosi rakkaalle Niilo Sturelle.

Kuningas katseli nähtävästi Niiloa ja kaikkea, mikä häntä koski, sen etuluulon mukaan, joka häneen oli tästä ritarista ennen syntynyt. Niilo huomasi sen, ja se vaivasi häntä, mutta hänen käytöksensä pysyi yhtä tyynenä kuin ennenkin. Ainoastaan hieno punastus ilmaisi, että nyt kosketettiin hänen ritarikunniaansa niin läheltä, että hän tuskin voi sitä suvaita. Iivari huomasi sen ja tarttui nopeaan pikariinsa.

"Juon teidän maljanne, herra Niilo", sanoi hän, "ja tunnustan suoraan, ettei Kaarlo-kuninkaalla ole Ruotsin valtakunnassa niin jaloa, niin uljasta ritaria kuin te, ja minä pidän itseäni onnellisena sinä hetkenä, jona saamme toistemme rinnalla taistella, ja olen varma, että se aika pian koittaa."

"Siihen minä yhdyn!" lausui Eerik-herra innokkaasti ja nousi seisoaalleen tyhjentäen maljansa pohjaan asti.

Kuningas katseli ihmetellen ympärilleen. Hän tiesi kyllä, katsellessaan tätä sukulaistaan ilman mitään etuluuloja, että hän oli aivan toinen mies, kuin minä hän oli tottunut häntä pitämään, mutta sitä hän ei olisi koskaan uskonut, että niin mahtavat miehet kuin Akselinpojat häntä näin korkealle kohottaisivat.

Niilo kumarsi ritarille ja sanoi, ennenkuin istui:

"Olen täydellisesti samaa mieltä kanssanne, että nimittäin kohta saadaan taistella, ja minä kiitän teitä hyvistä ajatuksistanne minusta. Aikanaan saataneen nähdä, vastaanko niitä vai en, mutta yksi asia on varma... se nimittäin, etten ennen lepää, ennenkuin te olette taasen tulleet valtakuntaanne, Kaarlo-kuningas!"

Tätä sanoessaan katseli hän Eerik-herraa, ja oli huomaavinaan, että tämän kasvoilla väri hiukkasen muuttui. Kuninkaalla taasen oli kyneleet silmissä, ja kun puhuja käänsi lopuksi katseensa häneen, ojensi hän vapisevan kätensä hänelle.

"Niilo, Niilo!" änkytti hän, "tämä on liian paljon, liian paljon!"

Mutta ei Niilo eivätkä muutkaan ymmärtäneet kuninkaan sanain tarkoitusta, eikä tämäkään antanut enempää tilaisuutta selittämisiin, sillä heti kun tämä malja oli tyhjennetty työnsi hän tuolinsa syrjään ja riensi sisempään huoneeseensa.

Muutkin nousivat pöydästä, ja kuninkaantytär kiirehti isänsä luo. Eerik-herra koetti alkaa uutta keskustelua Niilon kanssa. He puhelivat kaikkein yleisimmistä asioista, kunnes Klaus Lang astui kotvasen kuluttua saliin ja kävi suoraan Eerik-herran luokse.

"Pihalla on eräs asemies, joka haluaa puhutella teitä!" sanoi päällysmies.

"Eräs asemies", huudahti Eerik kiivaasti, "kenen hän on, ja mistä hän tulee?"

"Luulen, että hän on omanne, ja ellen väärin tunne, hän on Olli Råd."

"Olli Råd täällä!" huudahti Eerik-herra käyden samassa kärsimättömiksi, jota kuitenkin koki salata päättämällä lauseen, jonka päällysmiehen tulo oli keskeyttänyt. Hän lausui: "Haluaisin hartaasti keskustella kanssanne ja kuulla mielipidettänne eräissä asioissa, herra Niilo. Toivon senvuoksi, että suotte minulle jonkun hetken tänä iltana sitä varten."

"Noudatan mielelläni tahtoanne!" vastasi Niilo, jolloin Eerik-herra läksi.

Tämä riensi ensin linnanpihalle. Sade oli lakannut, ja taivas oli kirkas. Hän astui muutamia askelia, mutta samassa tuli hevostallista Olli Råd, hänen asemiehensä, häntä vastaan. Hän oli jyrkeätekoinen, vankkaruumiinen mies, hyvän ja neuvokkaan näköinen. Hän oli Eerik herran oivallisin palvelija. Nytkin hän oli ollut isomman osan kesää Ruotsissa valvomassa herransa etuja.

"Sinäkö, Olli?" kysyi ritari kummastuneena. "Sinulla mahtaa olla tärkeitä tietoja, sillä en sinua vielä odottanut."

"Saavuin Turkuun samana päivänä, jona te sieltä läksitte veljenne laivalla", vastasi mies, "ja kun ei kukaan tiennyt sanoa, milloin palaisitte, niin päätin ratsastaa tänne Raseporiin. Sillä se, mitä minulla on teille sanottavaa, ei voi tulla tietoonne liian aikaisin, mutta kyllä liian myöhään."

"Hyvä, Olli!... Olen hyvin halukas kuulemaan uutisesi."

Sitten kääntyi Eerik-herra linnaan päin aikoen mennä sisään taas, mutta Olli tarttui hänen käsivarteensa lausuen:

"Voimmeko häiritsemättä keskustella siellä?... Muuten on parempi, että menemme avoimelle kentälle; siellä saa usein olla asiaankuulumattomilta kuulijoilta paremmin rauhassa kuin neljän seinän sisässä. Ja parempihan on olla ihan varma kuin epävarma."

"Se herättää tarpeetonta huomiota, Olli", lausui ritari, "luulenpa, että linnassa sentään löytyy huone, jossa kuninkaan vävyn veli saapi häiritsemättä puhella palvelijansa kanssa!"

He menivät siis sisään, ja Eerik-herra tapasi isossa salissa Klaus Langin, jolle sanoi, mitä halusi. Tämä vei heidät silloin muutamaan syrjäiseen huoneeseen, jossa ei tarvinnut olla pelkoa kuuntelijoista eikä äkinäisistä todistajista. Hän tarkasteli kuitenkin Ollin kanssa tyystin joka seinän ja joka raon, ennenkuin alkoivat keskustelunsa.

"Te puhuitte minulle kuninkaan vävystä, herra Eerik?" alkoi Olli katsoen iloisella hämmästyksellä herransa.

"Niin, Olli", vastasi tämä, "asia on päätetty. Mutta siitä toiste. Nyt haluan kuulla, mitä meren takana on tapahtunut, koska olet itse tullut sieltä tänne."

"Jos luulette, ettei se koske ensinkään veljenne naimista, herra Eerik, niin erehdytte. Jos olen oikein päässyt arkkipiispan tuumain perille, niin olette juuri sillä tehneet ne tyhjiksi. Ja saatte olla varma, että ellei pian tapahdu, mitä tapahtuva on, niin ei sitä tapahdu ollenkaan!"

"Arkkipiispan tuumat tehty tyhjiksi... tyhjiksi veljeni kihlauksen kautta karkoitettun kuninkaan tyttären kanssa?"

"Kuten sanon, herra, ja minulla on täydet syyt olettaa, ettei minua ole viety harhaan... Tiedättehän, ettei palvelijallenne ole vielä konsaan sitä sattunut; nimeni ei ole suotta Råd [= neuvo]."

Mies näytti tulevan pahalle tuulelle herransa epäilyn johdosta, mutta oli sitä innokkaampi todistamaan tietojensa todennäköisyyttä.

"Kysymyksessä ei ole sen enempää eikä vähempää kuin jonkun Kaarlo-kuninkaan tyttären kihlaaminen Kristian-kuninkaan pojalle!" selitti mies. "Sittenhän siirtyy valtakunta täydellä perintö-oikeudella Hannu-junkkerille ja sitten vielä täydellisemmällä perintö-oikeudella tämän tulevalle pojalle. Ja niinkauan kuin arkkipiispa elää, hallitsee hän Ruotsia valtionhoitajana. Miten asian laita lieneekin, varmaa on, että arkkipiispa on saanut tietää veljenne kosinnan, eikä hän ole millään hinnalla salliva teidän ja karkoitettun kuninkaan yhtymistä."

Eerik-herra vaipui ajatuksiinsa.

"Tiedän kyllä", sanoi hän sitten kuin itsekseen, "ettei arkkipiispa ole minun eikä sukulaiseni ystävä..."

"Ja nyt vähemmin kuin milloinkaan, herra Eerik", lausui Olli, "niin. eipä ole kaukana, ettei hän pidä teitä vaarallisimpana vihollisenaan. Varmaa on ainakin, että hänellä on selkoa yhdestä ja toisesta

aikeestanne, sen näin selvästi mustan, yskivän Helmich-kaniikin puheista, joka on kuten tietty aina ollut arkkipiispan oikeana kätenä..."

"Mitä siis kuulit?"

"Sen, että te tavoittelette Ruotsissa valtaa... Ensin pyritte valtionhoitajaksi, ja sitten... kun on kerran päässyt valtaistuimen portaille asti, ei ole enää vaikeata ottaa kuninkaankruunua, joka sen päällä riippuu, ja panna sitä päähänsä... Sen on eräs Ruotsin herroista tehnyt kerran ennen teitä. Kun veljenne sitten olisi niin läheisessä sukulaisuudessa tämän kanssa, olisi tarkoituksenne — niin he arvelevat — asettaa Kaarlo-kuningas valtaistuimelleen takaisin ja tulla sitten hänen seuraajakseen tai antaa Iivari-herran tulla hänen seuraajakseen, miten teitä vaan miellyttäisi."

"Hm! Noilla miehillä on terävä silmä!"

Eerik-herra pani kätensä selän taakse ja käveli pariin kertaan lattian yli.

"Nyt ymmärrätte", jatkoi Olli, "että kun huhu ehtii levitä siitä, että veljenne on saavuttanut kuninkaantyttären käden, on arkkipiispa joka hetki teitä vaanimassa... Äitelä kaniikki antoi minun vielä ymmärtää, että arkkipiispalla on vielä muutakin mielessä, ja vaikkei hän tahtonut sitä sanoa, niin olen sen kuitenkin saanut tietää Kettil-piispan mieheltä, joka on reipas nuorukainen, hänet ottakaa palvelukseenne... Hän kertoi, mitä se on..."

"No, mitä?"

"Jakaa Ruotsin valtakunta sen mahtavimpain herrain kesken!"

"Jakaa Ruotsin valtakunta!" huudahti ritari pysähtyen kesken käyntiään palvelijansa eteen. "Jakaa Ruotsin valtakunta, niinkö?"

"Niin, ja te tulisitte yhdeksi jakajista saaden osuutenne vaivasta."

"Olipa hänen armonsa, arkkipiispa, sillä kertaa hiukan liian hyvä!... Keitä muita siihen tulisi?"

"Arkkipiispa itse tietysti, sitten Kaarlo-kuningas..."

"Kaarlo-kuningas?"

"Niin... hänpä ei kauan eläne, tuo vanha kuningas, mutta kaikkein hänen kannattajainsa suu on jollakin tavoin tukittava, erittäinkin Niilo Sturen, joka on nykyään arkkipiispan verisimmän vihan esine..."

"Hyvä, luulen, että Niilo herra kyllä puolensa pitää!... Sinä synnytät siis itse sodan, musta pappi. Hyvä, minä otan vastaan hansikkasi, ja pian saataneen kuulla, sinullako vai Eerik Akselinpojalla on Ruotsinmaassa enemmän sanomista... Teit hyvin, Olli, kun et viivytellyt näitten tietojen tuomista. Saat heti nousta ratsullesi ja lähteä Turkuun käskemään voutini panna laivat lähtövalmiiseen kuntoon. Varsin pian olen lähtevä niillä Ruotsiin... Millainen oli mielestäsi sekä herrain että rahvaan mielentila?"

Olli Råd nyökkäsi luottavasti ja rehellisesti herralleen, osaksi kuin vastaukseksi tämän antamaan kiitokseen, osaksi jonkinlaiseksi johdannoksi siihen, mitä aikoi sanoa.

"Mitä teihin tulee ja teidän aikeisiinne, herra Eerik, olen huomannut mielialat aivan suotuisiksi. Ja jos saatte avioliiton toimeen, niin auttaa se teitä päämääräänne lähelle, sillä sitenhän tulevat kuninkaan kannattajat teidän puolelleen ja sitäpaitsi kaikki ne, jotka ovat arkkipiispan hallitukseen tyytymättömiä, joita ei ole vähä!"

"Mitä avioliittoon tulee, lienee siinä nyt enää mahdoton tehdä mitään sinne tai tänne..."

"Kaikkea, herra", lausui Olli vilkkaasti ja vakuuttavasti, "kaikkea voi siinä vielä tehdä joka suuntaan, kun kerran on Jöns-arkkipiispa kysymyksessä!"

Klaus Lang tuli nyt huoneeseen keskeyttäen heidän salaperäisen keskustelunsa. Hän toi pyynnön kuninkaalta, joka halusi Eerik-herran kanssa keskustella. Tämä oli heti valmis suostumaan, kun Olli Rådkin oli jo ehtinyt tärkeimmät tietonsa antaa. Hänen oli kuitenkin vaikea vastata kuninkaan kaikkiin kysymyksiin siitä, mitä sanomia mies oli tuonut, joiden tärkeyttä todisti juuri heidän pitkä erinäinen keskustelunsa. Hän suoriutui niistä kuitenkin jotenkuten, ja kuningas oli koko päivän iloisemmalla ja hilpeämmällä tuulella, kuin Klaus Lang voi muistaa hänen olleen siitä asti, kuin arkkipiispa palasi takaisin vankeudesta Tanskasta.

Ilman vähintäkään vaikeutta kummaltakaan puolen sovittiin avioliiton ehdoista ja päätettiin, milloin

hääät pidettäisiin ja kutka noutaisivat morsiamen. Sillä Eerik-herra tahtoi hääät vietettäväksi Ruotsissa, joko Tukholmassa tai jossakin muussa isommassa linnassa. Kuningas suostui siihen sitä mieluummin, kun hän siten pääsi kaikista kustannuksista, joita häiden pitäminen Raseporissa olisi vaatinut. Myötäjaisista ja maatioista, jotka kuninkaantytär saisi, ei tällä kertaa paljon puhuttu.

"Meidän asiaksemme tulee", sanoi Eerik-herra jalolla ritarillisuudella, "antaa tukea niille neuvoston päätöksille ja kirjoille, jotka tunnustavat teille, Kaarlo-kuningas, omistusoikeuden kaikkiin niihin linnoihin, maihin, lääneihin, kruununpanteihin sekä osto- ja perintöomaisuuteen, jotka ovat nyt jonkun aikaa olleet teiltä riistettyinä."

Kun tämä oli valmiina, oli sekä kuningas että Eerik-herra mitä parhaimmalla tuulellaan. Jos joku olisi nyt sattunut osoittamaan edelliselle Niilo Sturea ja Eerik-herraa ainoiksi, joiden avulla hän voisi saada kruununsa takaisin, olisi hän varmaan epäröimättä viitannut Eerik-herraan ja kääntynyt hartioitaan kohauttaen pois Niilo Sturesta.

Illalla, Eerik-herran keskustellessa veljensä ja tämän morsiamen kanssa, kääntyi Niilo-herra kuninkaan puoleen. Hän arveli, että tämä nyt, kun hänen mielensä näytti olevan vanhasta surustaan päässyt, ottaisi helpommin ja rohkeammin kuullakseen hänen puhettaan.

"Huomenna, Kaarlo-kuningas", sanoi hän, "puhumme asiastani, johon odotan silloin vastausta..."

"Asiastanne, rakas sukulaiseni... mitä se koskee?"

"Se koskee Ruotsin kruunua!"

Kuningas katsoi häneen ja hänen katseessaan oli pelkoa, levottomuutta, epäröintiä ja jonkunlaista arkuutta omituisella tavalla yhdistyneinä. Hän laski puhuvalla liikkeellä kätensä Niilo Sturen olalle ja lausui:

"Jalo sukulaiseni, joko puhumme siitä tänään tai huomenna, emme. kuitenkin tulle mihinkään tulokseen... Kääntykää Eerik-herran puoleen, hän eikä kukaan muu voi sen tehdä ja hän siihen kykenee! Tulkaa hänen ystäväkseen ja auttakaa häntä, niin luulen, että jotakin saadaan aikaan meidän ja Ruotsimme parhaaksi."

Salama lennähti Niilo Sturen silmistä.

"Kenen puoleen käännyn sitä työtä varten, jonka olen ottanut tehdekseni, siitä pidän itse huolen, Kaarlo-kuningas... Sanokaa siis varmasti, mikä on tahtonne, sillä huomenna minun täytyy lähteä Raseporista."

"Älkää suuttuko, Niilo... ottakaa minusta oppia. Minäkin tunsin kerran vallan ja voiman suoniani paisuttavan, ja luulin heiluttavani Ruotsin kruunua miekkani kärjessä... Voi, kuinka petyinkään!"

"Te unhotitte aina tärkeimmän, kuningas... Te unhotitte Ruotsin rahvaan. Jos muistatte, sanoin teille kerran, että siinä juuri oli teidän kuninkuutenne tuki."

"Niin, olette oikeassa, Niilo... Olette oikeassa, älkää suuttuko minuun... Niitä sanoja olen muistava testamentissani, jos milloinkaan sitä loppuun kirjoitan... Mutta nykyoloissa on parhainta, että käännytte Eerik-herran puoleen, ellei hän voi sitä tehdä, ei sitä voi tehdä kukaan!"

Sitten jätti kuningas Niilon astuen tyttärensä ja molempain Akselinpoikain luokse.

Silloin ilmestyi Niilo Sturen kasvoille surumielinen hymy. Tuollainen horjuvaisuus, tuollainen sokeus omaa todellista etuaan kohtaan ei voinut herättää hänessä muuta kuin sääliä. Se oli ajattelematonta leikkimistä pohjattoman kuilun reunalla, mutta lapsella, joka siinä leikki, oli harmaat hapsset. Siinä kasvava kukka oli Ruotsin kruunu, mutta jokainen voi hyvin nähdä, ettei hänen kätensä milloinkaan sitä saavuta.

Viheriän ritarin sanat muistuiivat Niilon mieleen ihmetyttäen häntä totuudellaan. Kaarlo-kuninkaasta ei enää ollut. Mutta Niilon mieleen tuli tänä hetkenä hänen hurskaan vaimonsa kuva ilmielävänä, ja hänen sanansa kaikuivat ritarin korvissa. Heikkoa kuningasta, joka ei jaksanut itseään kannattaa, voi vahva ja uskollinen käsi johtaa, ja tässä täytyi johtaa vasten tahtoaankin. Ei hän ollut milloinkaan voinut niin selvästi nähdä kuninkaanvallan ja rahvaanvallan eroavaisuutta kuin nyt, ja hänen vuosia kestäneet mietteensä muodostivat nyt täydellisen soinnun.

Hän ottaa viedäkseen rahvaan avulla Ruotsin asiaa eteenpäin joko voittoon tai kuolemaan. Ja kun kerran hänen kädessään on Ruotsin kohtalo, niin saa Kaarlo-kuningas kuolla sen tiedon rauhoittamana, että Ruotsi saattoi elää itsenäistä elämää itse valitsemansa kuninkaan johdolla.

Illallisen jälestä pyysi Eerik-herra Niiloa saapumaan lupaamaansa keskusteluun, ja he läksivätkin samaan erillään olevaan huoneeseen, jossa edellinen oli jo ollut.

"Te tarvitsette apua, herra Niilo!" sanoi hän ihan ilman valmistusta käyden asiaan, sulettuaan ensiksi oven, "te tarvitsette apua, ja minä olen valmis antamaan sitä teille!"

"Tämä apu on vähän kiireistä, herra Eerik", vastasi Niilo vältellen.

"Niin, herra Niilo, tapani on lausua suoraan mitä sydämelläni on. Te saatte oppia tuntemaan Akselinpoikia, meillä on tapana auttaa toisiamme ja toistemme ystäviä sanoilla ja töillä... Tunnen suhteenne arkkipiispaan, ja sanon vielä kerran, että saatte luottaa minuun."

Oli selvää, että ritari harkitsi saavansa vasta-apua sanoilla ja töillä. Niilo oli ainakin siitä vakuutettu. Hän ei tosin voinut olla huomaamatta, mitä todellista etua ritarin ystävyys tuotti hänelle hänen ensi esiintymisessään, etenkin hänen kohtauksessaan arkkipiispan kanssa, jota hän ei ollut päättänyt karttaa. Mutta hän ei tahtonut antaa ritarille pienintäkään aihetta perustaa sille mitään semmoista, joka saattaisi häiritä ja ehkäistä Niilon omaa toimintavapautta vastaisuudessa. Sitäpaitsi oli Eerik-herran koko olennessa jotain mahtavammutta, mikä ei ollut Niilon mieleen.

"Mitä arkkipiispaan tulee", sanoi Niilo senvuoksi, "niin toivon selviytyväni hänestä yksinäni, kenenkään avutta."

"Niinkö ajattelette, herra Niilo... varoitin teitä kuitenkin, sillä arkkipiispa Jöns on mies, joka ei tunne mitään arveluita, huomatkaa, ei mitään arveluita, kun hänen on raivattava tieltään vaarallinen tai vihattu vihamies!... Hyvä, kuten tahdotte! En luullut kuitenkaan teidän kunnianne siitä kärsivän, jos sallisittekin minun tässä asiassa määrätä. Lähden nyt heti Ruotsiin, ja kutsun teidät seuraani, tahdotteko!"

Tätä tarjoutusta ei Niilo voinut hyljätä loukkaamatta tavallisen kohteliaisuuden vaatimuksia. Hän kiitti siis Eerik-herraa siitä.

"Arkkipiispaan ollaan tyytymättömiä, ja syystä, herra Niilo... mutta nyt on meidän korjattava se paha. Pankaamme toimeen herrainpäivät, ja minua haluttaa nähdä, rohkeneeko mahtava arkkipiispa asettua Ruotsin koko ritaristoa vastaan."

"Ruotsin koko ritaristoa...?" kysyi Niilo, joka ei oikein ymmärtänyt ritarin tarkoitusta.

"Niin, herra Niilo... Aion puhua Ruotsin puolesta Ruotsin herroille ja miehille, ja jos he kuuntelevat puhettani, kuten syystä otaksun, ei Jöns-arkkipiispalle jää muuta valittavaksi, kuin antaa oikeuden olla oikeutena, lain lakina! Mutta teidän tulee luottaa minuun, haluan lukea teidät ystäväkseni, kuten veljenikin tekee!"

"Jos tarkoitatte Ruotsin parasta, on luottamukseni teillä, herä Eerik, muuten ei!" vastasi Niilo.

"Kätenne, ritari!" huudahti Eerik tulisesti, "meistä tulee kuitenkin lopuksi ystävät!"

Niilo tarttui hänen käteensä, ja sitten he erosivat. Seuraavana päivänä ratsastivat he rinnakkain Raseporista, ja parin päivän perästä olivat he laivalla purjehtien Pohjanlahden ja Ahvenanmeren yli Tukholmaan.

XIII.

Niilo Sture ja arkkipiispa kohtaavat toisensa.

Tukholman linnassa oli arkkipiispa Jöns. Oli eräs syyskuunpäivä 1466, oikea syyspäivä, synkkä ja myrskyinen. Sade pieksi pieninä, mutta sitä itsepäisempinä ja kiusallisempina pisaroina ikkunoita ja olo tuntui raskaalta ja tukalalta.

Arkkipiispaan ei kuitenkaan näyttänyt voivan mikään ulkomaailman vaikutuksista tehoa. Hän istui isossa nojatuolissaan suuren takkavalkean ääressä, toinen jalka heitettyä toisen yli, ja kasvoillaan omituinen, selittämätön hymy. Hän katseli liekkien liehuntaa, hänen oikean kätensä etusormi liikkui kuin tajuttomasti puolikehässä hänen polvellaan, jota peitti kallis, violavärinen, sopulinnahalla sisustettu nuttu. Hänen ylpeäin, mutta synkkäin ja kylmäin kasvojensa pääsävy oli itseensä

tyytyväisyys, ellei se ollut hymyn synnyttämä. Mutta sen takaa loisti käskevää uhkaa, itsekylläistä levollisuutta, joka johtui todellisen mahtavuuden tiedosta. Hän muistutti aarteitaan vartioivaa lohikäärmettä, joka istuu vuorella päivänpaisteessa nauttien toisella silmällään kultiansa loistoa, jotka on levittänyt kätköistään vuoren laelle, ja toisella silmällään vaanien, rohkenisiko kukaan tulla ryöstämään häneltä niitä.

Eräs asepoika tuli ulommasta huonesta käyden pehmeää mattoa myöten herransa luokse. Tämä katsahti ylös, odottaen vastausta kysymättä.

"En ole voinut löytää häntä!" sanoi asepoika ja lisäsi hetkisen kuluttua, "mutta jos niin tahdotte lähden ratsastamaan hänen vastalleen..."

"Mihin ratsastaisit sitten?" kysyi arkkipiispa.

"Eteläänpäin, herra... Kaarlo Ragvaldinpoika näki hänet siellä eilen!"

"Ei, ei", sanoi arkkipiispa, "ei ole tarpeen."

Poika läksi, arkkipiispa-valtionhoitaja näytti taas nauttivan samaa tyyntä kaikista huolista vapaata hetken lepoa, kunnes ovi avattiin ja huoneeseen astui tummiin vaatteisiin puettu kumarainen, yskivä mies. Hieno käden vavahdus ainoastaan ilmaisi, että umpimielisen prelaatin sisässä tapahtui jotakin.

Tulija oli Helmich-kaniikki.

"Te tulette Nyköpingistä, Helmich... mitä uutta sieltä?" kysyi arkkipiispa nyökäten alentuvasti uskotulleen.

Tämä katsahti hieman kummastuneena herransa kellankalpeisiin, vakoiisiin kasvoihin koettain samalla turhaan ehkäistä kiihkeätä, vaivaloista yskänpuuskaa.

"Tulen Nyköpingistä, kunnianarvoisa isä Jumalassa, arkkipiispa!" sanoi hän, "olen ollut siellä teidän asioillanne... Mikäli voin suuressa yksinkertaisuudessani havaita, käypi maitten yli tuulenpuuska... se voi ehkä loppua ja vaieta, mutta se voi myöskin kasvaa myrskyksi. Tiedän tosin kyllä, että te olette kaikkea vastaan vahvistettu, ettei mikään voi teitä hämmästyttää. En mahtane sen vuoksi olla teille vaivaksi turhanpäiten. Sitten Kettil-piispan kuoleman, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, olette te yksin herrana Ruotsin valtakunnassa!"

"Ymmärrän, mitä tarkoitatte, Helmich, mutta uskokaa minua", lausui arkkipiispa, "en voinut mitään siinä asiassa tehdä, käsitätte sen itsekini. Sitä piispanistuinta ei voitu ottaa Henricus Tidemannilta, hän oli siihen kuin itsestään oikeutettu..."

"Mikäpä on teille mahdotonta, kunnianarvoisa isä Jumalassa, teille, joka olette arkkipiispa ja maan ruhtinas samassa persoonassa?" keskeytti Helmich happamen imelästi hymyillen, ja hänen äänensä osoitti tarpeeksi, kuinka herkkänä tämä asia oli hänen sydämellään.

Arkkipiispa ei puolestaan suuttunut siitä epäluottamuksesta hänen hyvään tahtoonsa, joka kaniikin puheeseen ilmeisesti sisältyi, minkä voi selittää siten, että hän nyt tarvitsi apulaistaan. Niin sen Helmichkin selitti ja sovitti puheensa sen mukaan antamatta arkkipiispan valtaavan tyvenyyden ja järkähtämättömän varmuuden häiritä itseään.

"Huomaan", sanoi arkkipiispa, "etten voi poistaa epäilyänne... Mitä sanotte Vexiöstä?"

"Vexiöstäkö...?" kysyi kaniikki epäröiden.

"Niin, Helmich, Vexiön piispanistuin on tyhjänä Laurentius Mikaelinpojan jälkeen, sain eilen siitä kirjeen tuomiokapitulilta... Mitä sanotte, haluatteko ruveta hänen seuraajakseen?"

"Pitääkö Helmichin vastata siihen kysymykseen arkkipiispa Jöns Pentinpojalle?"

"Hyvä, hyvä, Helmich... asia on siis päätetty... Siellä ei tiellänne ole ketään, siellä on puoltolauseeni tepsivä, sinne te tulette piispaksi!... Oletteko tyytyväinen, Helmich, vai tahdotteko odottaa?"

"Siihen voin parhaiten, kunnianarvoisa isä Jumalassa, antaa vastauksen teille ollessani Vexiön piispana."

"Saatte itse laatia siitä kirjeen tuomiokapitulille, niin pääsette kaikista epäilyistänne!... Nyt tehkää minulle selvää siitä pienestä tomupilvestä, jonka luulette voivan myrskyksi paisua."

"Ja syöstä kumoon suurimman ja mahtavimmankin rakennuksen... Niin, kerron siitä kohta. Pelkään vaan, ettette ylhäiseltä paikaltanne katsoen, arkkipiispa, ehkä oikein usko, että vähäpätöinen tuulenpuuska, joka kiittää vuoren juurella ikäänkuin piiloiten pöllyttäen tiellään olevaa tomua, voi mitään vaaroja tuottaa. Silloin on varoitukseni turha."

"Niinkö luulette, Helmich?... No, antakaa kuulua sitten, mitä siinä tuulenpuuskassa on!"

"Siinä on Niilo Sture, siinä on Eerik Akselinpoika..."

Arkkipiispa iski kämmenellään taivuttaen päätään sivullepäin.

"Siinä on vielä", jatkoi Helmich, "herra Iivari Akselinpoika ja hänen kuninkaallinen morsiamensa, Magdalena-neiti. Siinä on vielä hiukan Kaarlo-kuningastakin tai ehkä hän kokonaan, sillä korviini tuli tuulenpuuskasta ääni, joka selvästi kuiskasi Kaarlo-kuninkaan nimen."

"Kuvista asioihin, Helmich, mitä tarkoittatte täällä?"

"Niilo Sture on matkalla Turusta tänne Tukholmaan..."

"Mitä siitä?" kysyi arkkipiispa melkein kiihkeästi, ojentaen vasemman kämmenensä ja näpäyttäen oikealla kuin tomuhiukkasta siitä. "Tuonverran välitän siitä, mihin Niilo herra menee tai mistä hän tulee...! Mitä muuta, Helmich?"

"Näette ehkä tarkemmin ja kauemmaksi kuin minä", lausui Helmich hymyillen, "mutta minun nähdäkseni uhkaa suurin vaara sieltä..."

"Ja te, Helmich, voitte noin puhua, joka olette nähnyt ja kokenut kuin kuka tahansa, kuinka turhaan tuo ritari pahainen on koettanut asiaansa ajaa. Miten hän toimi nyt viimeksi yhdessä sukulaiseni, Kettipiispan kanssa, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, ja miten on hän toiminut ennen?"

"Mutta ehkäpä minä olen siinä asiassa nähnyt enemmän kuin te!"

Mutta arkkipiispa iski taas kärsimättömänä kämmenelleen sanoen:

"Säästäkää minua jo tältä asialta... Minä näytän tuolle pilviritarille tempun, että hän tulee ijäti muistamaan sekä minua että veljeäni, David-herraa... Onko teillä muuta kerrottavaa Akselinpojista... Mutta varttokaa hetkinen, saatte itse kuulla ja päättää, tarvitseeko minun valtani pelätä tuota Penningebyn haaveilijaa."

Arkkipiispa meni pöydän ääreen ja soitti. Asepoika ilmestyi taas.

"Käske Kaarlo Ragvaldinpoika luokseni!" sanoi hän. Poika lähti.

Jäntevin askelin ja silmät leimuten käveli arkkipiispa pariin kertaan lattian poikki, kunnes ovi avattiin ja Kaarlo Ragvaldinpoika astui huoneeseen.

"Käske viisikymmentä miestä astua ratsuille, Kaarlo Ragvaldinpoika", lausui hän tälle käskevällä äänellä. "Saat ratsastaa niiden kera Penningebyhyn... tänä päivänä, nyt heti... äläkä säästä hevosia! Ja vallatkaa kartano rynnäköllä, jos joku rohkenee vastustaa! Ja polttakaa se joka tapauksessa maan tasalle, ja jos sinulta kysytään, miksi, niin sano, että niin rankaisee Ruotsin valtionhoitaja jokaista, ken häntä ei tottele!"

Päällysmies kumarsi merkiksi, että oli ymmärtänyt arkkipiispan käskyn. Tämän viitatessa kädellään läksi hän mitään kysymättä ja koettamatta puolestaan estää tekoa, joka oli epäilemättä herättävä vihaa ja katkeruutta hänen herraansa kohtaan. Arkkipiispan miehet tiesivät aivan hyvin, ettei heidän herransa kuitenkaan milloinkaan antanut kiihtymystilassa käskyjä, joita sitten sai katua. Hänen sanansa olivat aina edeltäpäin punnitut ja harkitut, että niiden toimeenpano vaan oli jälellä. Jos käsky tulikin joskus odottamatta, että se näytti pikastukselta, ei laita kuitenkaan ollut niin.

Helmich tiesi tämän, mutta siitä huolimatta hän oli ollut vähältä keskeyttää korkeata esimiestänsä. Hän malttoi kuitenkin mielensä. Varoitushuudon sijaan, joka jo oli tulemaisillaan hänen huuliltaan, ilmestyi niille merkillinen, nöyrä ja kaksimielinen hymy. Hän ei puhunut mitään vaan pysyi vaiti ja hymyili sekä rupesi lopulta yskimään. Sen vaikutti joko se, että hänen silmissään väikkyy piispansauva, tahi häneen oli niin syvään juurtunut tieto arkkipiispan vallan etevämmyydestä, ehkä nämä molemmat seikat.

Arkkipiispa katsoi häneen päällysmiehen lähdettyä tuolla turvallisella halveksivalla, surmaavalla tavallaan, joka oli hänen jäykille ja tyyille kasvoille ominainen, Se ei kuitenkaan voinut poistaa hänen käskystään verisen vihan ja piintyneen ylenkatseen värettä tuota vähäpätöistä ritaria kohtaan, joka osoitti selvästi sen olleen arkkipiispan ajatuksissa enemmän kuin hän tahtoi myöntää itselleen.

"No, mitäs nyt sanotte?" lausui hän pää kenossa tirkistäen jäykästi ja terävästi kaniikkiin.

"En mitään, kunnianarvoisa isä Jumalassa!" vastasi Helmich nöyrästi.

"Toivon siis, ettei minun enää tarvitse kuulla muistutettavan tuosta Niilo Sturesta!"

"Kyllä, teidän armonne, ellei vaan hän itse, Jumala paratkoon, muistuta itsestään!"

Arkkipiispa heitti vihaisen katseen kaniikkiin, mutta käännähti äkkiä ja meni entiselle paikalleen nojatuoliinsa tulen eteen.

"Tärkeämmistä asioista aioin tänään kanssanne puhua, Helmich", sanoi hän sovitellen itseään mukavaan asentoon, "asioista, joista toivon saavani teidän kauttanne tietoja... Ettekö tiedä että herroilla on Nyköpingissä kapinallisia tuumia mielessä, ettekö tiedä, että Iivari-herran ja Magdalena-neidin häiden pitäisi antaa armoisku Jöns Pentinpojan vallalle?"

"Tiedän sen", vastasi Helmich, "mutta olen siinä suhteessa teitä paljon yksinkertaisempi, kunnianarvoisa isä Herrassa, että pidän Niilo Sturea paljon vaarallisempana kuin Akselinpoikia... Mitä häihin tulee, on ajatukseni, että..."

"Antakaa kuulua, Helmich!... Ajatuksenne on, että..."

"Että ne voi helposti estää."

"Estää?"

"Ymmärtäkää minua oikein... Akselinpojat toimivat ainoastaan itseään varten. He tulevat senvuoksi olemaan aina yksinään. Teille tulee heistä vaaraa ainoastaan, jos he yhdistyvät Kaarlo-kuninkaan kanssa... senvuoksi, että Kaarlo Knuutinpoika on kaikesta heikkoudestaan ja viheliäisyydestään huolimatta yhä vielä kansan toivojen ja rakkauden esine. Ja sekin on vaarallista vaan senvuoksi, että tähän yhdistymiseen liittyy tuulahdus sitä vaaraa, joka uhkaa... niin teidän täytyy kuulla se, kunnianarvoisa isä... joka uhkaa Niilo Sturen puolelta. Hän valmistele toisenlaatuisia häitä, suuremmissa häitä, jossa kuningas ja kansa vihitään yhteen... Nyköpingin häät tulevat vaan näiden suurten häiden alkusoitoksi. Ja sitä mieltä olen, että te saatte varoa, kuinka voitte siitä pelastua..."

"Helmich!" huudahti arkkipiispa, ja hänen silmänsä paloivat terävästi kuin puukot, ikäänkuin hän olisi mielinyt katseellaan lävistää varjomaisen kaniikin.

Tämä hyppäsi syrjään ja sai äkkinäisen yskäkohtauksen.

"Helmich!" huusi arkkipiispa toistamiseen. "Mistä te tiedätte, kuinka arkkipiispa Jöns aikoo toimia? Toisen aion polkea jalkoihini... toiset, nekin pakotan kuuliaisiksi, maksakoon mitä tahansa. Antakaa minun päättää, kumpiko on vaarallisempi, mutta teiltä vaadin apua niitä vastaan, joiden kautta en ilman sitä tule toimeen... Toivon, että olemme siinä suhteessa nyt selvillä? Tarjoon teille Vexiön piispanistuinta... te antanette siitä minulle, mitä teiltä vaadin."

Kaniikki kumarsi.

"Se yhdistyminen Akselinpoikain ja Kaarlo-kuninkaan välillä, joka nyt on syntymäisillään, ei saa tulla toimeen, vaikka minun täytyisi sitä estääkseni hajotuttaa koko hääjoukko miehilläni... Mutta ettekö, Helmich, keksisi toista keinoa, joka tekisi saman vähemmällä melulla, mutta yhtä varmasti... Sanokaa, keksittekö?"

Kaniikin kalpeat kasvot tulivat lyijyharmaiksi, ja hänen suupielensä vääristyivät tehden hänen näivettyneet kasvonsa inhottavan näköisiksi. Hänen hymyssään oli jotakin perkeleellistä, ja samalla siitä ilmeni pelkoa ja raukkamaisuutta, jota hän ei saanut estetyksi.

"Kunnianarvoisa isä Jumalassa, arkkipiispa Jöns...!" alkoi kaniikki änkyttävällä äänellä ja lyhyeen hengittäen, mutta arkkipiispa keskeytti hänet ratkaisten asian kerrassaan.

"Siinä on vaikeuksia... sen tiedän, älkäämme siis puhuko niistä. Luotan teihin niin, että annan koko tämän asian teidän huostaanne. Teidän täytyy tehdä tämä yhdistyminen tyhjäksi...! Mitenkähkö...? Sen jätän kokonaan teidän mietittäväksenne. Jos onnistutte, niin istutte lopun ikäänne Varendissä piispana, ellette, saatte vastata puolestanne... ymmärrätekö?"

"Puheenne on, kunnianarvoisa isä, siksi selvää, ettei sitä voi väärin ymmärtää... Mutta ennenkuin pidämme tätä asiaa aivan päätettynä, olisi minullakin vähän sanottavaa, jonka toivoisin myöskin teidän täysin ymmärtävän."

Arkkipiispa hätkähti ja kohosi pystyyn tuolissaan nojaten molempia käsiään kaidepuita vastaan ja katsellen terävästi kaniikkia, joka oli näöltään niin nöyrä ja vaatimaton, mutta kuitenkin itse asiassa niin rohkea.

"Tahtoisin muistuttaa teille, kuinka olen teitä palvellut, arkkipiispa Jöns, kuinka menestyksenne, valtanne, kunnianne on ollut kuin omanani. Mutta teidän kohotessanne alinomaa ja tasaisesti ylöspäin, olen minä pysynyt paikallani tahi mennyt taaksepäin, ja nyt... nyt, arkkipiispa, kun olen jo, sopii sanoa, haudan partaalla, nyt te viskaatte minulle Ruotsin pienimmän hiippakunnan..."

"Helmich... te unhotatte, ken olette!" keskeytti arkkipiispa jääkylmästi. "Muistakaa, että elätte armoelämää, että minä voin koska haluan kukistaa, musertaa teidät!"

"Kymmenen vuotta sitten, kunnianarvoisa isä", vastasi Helmich, "kymmenen vuotta sitten olisi tuo puhe minuun tepsinyt... Nyt ovat päiväni luetut, kuolema ei minua pelota... Antakaa asian siis olla, kuten ensin sanoitte, sallikaa minun laatia nimessänne kirjeen Vexiön tuomiokapituliin. Mitä Nyköpingin häihin taas tulee, on se eri asia, joka vaatii eri palkintonsa... Minun nähdäkseni, kunnianarvoisa isä Herrassa, olisi teillä valtaa tehdä Vexiön piispanistuimen omistaja mahtavaksi mieheksi, ehkei teillä olekaan valtaa tehdä hiippakuntaa niin suureksi, kuin se Kettil-piispan kuoltua jäi."

"Mitä tarkoitatte, Helmich?"

"Tarkoitan että joku kruununlääni voisi täyttää puutteen! Piispanistuimien täytyy tulla joka tapauksessa omakseni, mutta jos tahdotte minun ryhtymään Nyköpingin juttuun, niin pitää teidän antaa ei ainoastaan suullinen vaan kirjallinenkin vakuutus sen palkinnosta... Tämä oli minulla sanottavaa, ja te saatte valita, arkkipiispa Jöns... valita joko kuolemani tai palvelukseni, mutta palvelukseni tällä ehdolla."

Arkkipiispa katseli kauan ja tutkivasti uskottuaan, jota hän oli luullut pitävänsä niin täydellisesti käsissään. Nyt se luikahti niistä, kuitenkin vähemmän kuolemanhalveksimisensa vuoksi kuin siitä syystä, että oli oppinut niin perinpohjin tuntemaan mahtavan esimiehensä. Arkkipiispan kasvoilta ei kuitenkaan voinut nähdä, oliko hän taipuisa suostumaan vai ei, ne olivat yhtä liikkumattomat kuin ennenkin.

Mutta sallimus oli päättännyt, ettei kaniikin pitänyt saaman tänäpäivänä tietää arkkipiispan tahtoa, eikä edes sitä että se hänelle oikein selviäisikään.

Ovi avattiin ja arkkipiispan hovimestari astui huoneeseen ilmoittaen, että Niilo Sture oli saapunut kaupunkiin. Hän oli lähettänyt erään asemiehistään ilmoittamaan arkkipiispalle tulleensa kohtaamaan häntä.

Kesti tietysti hetkinen, ennenkuin arkkipiispa ehti johtaa ajatuksensa siihen uuteen suuntaan, jonka tämä tieto aiheutti. Mutta sitten hän lausui hyisellä äänellään:

"Ritari tulkoon."

Mutta hovimestari sanoi silloin ritarin sanantuojan samalla pyytäneen häntä ilmoittamaan, että Niilo-herra pyysi arkkipiispan määräämään jonkun kohtauspaikan kaupungissa, jos todella tahtoi hänen kanssaan keskustella. Sillä heidän keskinäiseen suhteeseensa nähden ei arkkipiispa voinut vaatia, että hän itse suorastaan antautuisi mahtavan vastustajansa käsiin.

Arkkipiispa oli kotvasen vaiti ja lausui sitten:

"Huomenna kello 8 Bykirjon sakaristossa!"

Hovimestari meni, ja arkkipiispa viittasi Helmichille haluavansa olla yksin, mutta muutti äkkiä aikomustaan sekä astui kaniikin luo tarttuen hänen käteensä.

"Kyllä me toistemme kanssa sovimme, Helmich... meidän kohtalomme ovat niin lähellä toisiaan, että toisen onni on toisenkin onni, ja toisen tuho on toisenkin tuho!"

Sitten he erosivat siltä päivältä.

Seuraavana päivänä asettui rannassa laivasillalla ainakin sata hyvin varustettua asemiestä kiiltävissä haarniskoissa riviin erään isomman laivan eteen. Kerääntyi paljon kansaa katsomaan, mitä oli tekeillä, kun niin paljon miehiä nousi maihin. Kauan ei kuitenkaan tarvinnut olla siitä epätiedossa, sillä pian astui laivasta rannalle kaksi kaikille hyvin tuttua miestä, nimittäin herra Eerik Akselinpoika ja herra Niilo Sture. Kaupunkiin oli levinnyt huhu, että ritarit tulivat ilmoittamaan vihatulle arkkipiispalle, lakkaavansa häntä tottelemasta, eikä muuta tarvittu panemaan puolen Tukholmaa liikkeelle.

Kansajoukko lisääntyikin yhäti joka askeleella ritarien käydessä. Ritarien heiluvat kypäritöyhdöt näkyivät korkealla yli asemiesten kiiltävään rautaverhojen heidän kulkiessa lähimmän rantaportin kautta Isolletorille ja sieltä Bykirkolle, joka oli niinikään tullut väkeä täyteen. Täällä kansa kuitenkin pettyi, sillä ritarit menivät sakaristoon, ja miehistä jäi toinen puoli kirkonoven eteen, toinen puoli asettui sakariston ulko-ovelle.

Siellä istui ylempien ja alempien pappien ympäröimänä, vierellään dominikaanien priorin ja fransiskaanein guardiaani, arkkipiispa Jöns koko kirkollisessa komeudessaan, yllään kaapu ja kädessään arkkipiispansauva. Hän oli ylpeänä ja juhlallisena, kankeana ja luoksepääsemättömänä kuin kohtalo itse.

Niilo Sturen esiintyminen oli tyyntä ja rohkeamielistä, ennen kaikkea arvokasta, ja omituinen sisäisen tasapainon ilme antoi hänen avomielisille, jaloille kasvopiirteilleen sellaisen ylevyyden, joka veti kaikkein huomion puoleensa. Eerik-herrakin oli esiintymiseltään Niilo Sturen arvollinen seuralainen. Mutta vaikka hän oli tässä varsinaisena turvana, joten häntä olisi oikeastaan tullut pitää päähenkilönä, oli kansa kuitenkin toista mieltä.

"Olette kutsunut minua, arkkipiispa Jöns", sanoi Niilo-herra, kun huoneessa oli tullut hiljaisuus, "ja minä olen totellut kutsumustanne, mitä tahdotte?"

Arkkipiispa ei pitänyt kiirettä vastataksaan, ja kuta kauemmin se viipyi, sitä enemmän jännittyi kuulijaan huomio.

"Teidän tapanne käsittää asioita", sanoi hän vihdoinkin, "voi kenties nimittää tätä kutsumukseni tottelemiseksi, mutta minä annan sille toisen nimen, minä sanon sitä uhkamielisyydeksi. Teen sen sitä suuremmalla syyllä, kun otan lukuun millä tavalla olette tänne saapuneet. Niin mieslukuisena ette lähtene valtakunnan vihollista vastaan, kuin olette nyt tulleet rauhalliseen kokoukseen valtakunnan hoitajain kanssa... Mutta eihän ollut muuta odotettavaakaan niin pelkurilta mieheltä kuin te olette."

Kuka muu tahansa kuin Niilo Sture olisi paikalla näiden jääkylmällä ylenkatseella lausuttujen, syvästi häpäisevien, sanain jälkeen menettänyt vallan itsensä yli ja unhottaen paikan pyhyden heittänyt hansikkaansa tuon kultaan kudotun kirkkoruhtinaan jalkoihin vaatien hyvitystä heti. Solvatun ritarin poskilla hehkuikin punerva lieska, mutta hänen katseensa oli niin uljas ja ylevä ja todellista sielunaatelia todistava, ettei häpäisijä voinut sitä kestää.

"Teiltä, arkkipiispa Jöns", alkoi Niilo, "joka olette osoittanut voivanne riisua yltänne pyhän virkapukunne ja tarttua miekkaan ja kilpeen, kun olette sen hyväksi nähneet, teiltä voisin vaatia tuollaisista sanoista hyvitystä... Mutta en luullut, että olitte sellaisen asian takia minut kutsunut, vaan luulin teillä olevan jotakin Ruotsin valtakunnalle tärkeitä puhuttavaa minulle!"

"Ette puhu huonosti, mutta te unhotatte, Niilo Sture, seisovanne Ruotsin valtakunnanhoitajan edessä, jolla on siitä syystä suurempi valta kuin konsaan teidän Kaarlo-kuninkaallanne."

"Mitä siihen asiaan tulee, ei valtanne liene suurempi kuin Ruotsin laki myöntää... mutta siitä voinemme joskus toiste keskustella... Nyt kysyn teiltä vielä kerran, mitä tahdotte minulta?"

"Heittäkää pois hyvä osa noista ylpeistä ja pöyhkeistä sanoistanne, Niilo-herra", lausui arkkipiispa, "ne eivät asiaanne paranne, ja vaikka te nyt olette niin upeana herra Eerik Akselinpojan turvissa, niin minä näytän teille kuitenkin, että minulla, Ruotsin päämiehellä, on valtaa teidän molempainkin yli... Minä syytän teitä kavalluksesta minua ja valtakuntaa vastaan, ja te saatte jättää heti miekkanne minun käsiini ja astua vankilaan, kunnes valtakunnan herrat ja miehet ehtivät kokoontua teitä tuomitsemaan!"

"Mitä puhutte Eerik-herrasta", sanoi Niilo Sture, "syyttää vaan teitä itseänne, arkkipiispa, ja osoittaa, mitä olitte aikonut minulle, jos olisin hyvässä luottamuksessa tullut luoksenne... Tällä kertaa en taida tulla vangiksenne, ja kaikki näkevän, kaikkivaltiaan Jumalan kädessä on, miten ensi kertaa tavatessamme käypi..."

"Mitä sanotte, herra Niilo!" ärjäisi arkkipiispa nousten seisoalleen. "Eikö mielestänne ole tarpeeksi, mitä jo olette puhunut? Vieläkö te uhkaatte röyhkeän julkeutenne lisäksi... Tahdon pian loppuun tämän pelin!"

"Sitä minäkin haluan, ja sanon tässä nyt suoraan näiden hengellisten ja maallisten herrain ja miesten kuullen, että olen tästä hetkestä alkain teidän vihollisenne, joka en ole tähän asti ollut... Olen nähnyt teidän rikkovan lupauksia ja valoja, olen nähnyt teidän pettävän kuninkaanne, pettävän maanne, enkä ole kuitenkaan kohottanut kättäni teitä vastaan, josta rukouksen Jumalaa, ettei hän sitä minulle synniksi lukisi. Mutta minä olen aina uskonut, että te kuitenkin lopultakin rakastitte isänmaatanne ja harrastitte sen onnea... Nyt huomaa, että minä ja jokainen rehellinen Ruotsin mies on pettynyt teihin nähden... Te kysytte, miksi? — Vastaa teille kahdella kysymyksellä takaisin: sopiiko sanoa, että sellainen mies pitää

huolta hallitsemastaan maasta ja kansasta, joka tahtoo pirstoittaa sen moneen osaan, että se siten häviäisi ja haihtuisi kokonaan maan päältä?... sopiiko sanoa että sellainen mies pitää huolta maastaan ja kansastaan, joka ei salli sen laillisen kuninkaan hallita sitä rauhassa, vaan estää yksityisestä vihasta ja kostonhimosta hänet valtakunnastaan, jonka hallitsijaksi hän kuitenkin on valittu ja voideltu, ja antaa sen vihollisen käsiin?... Ei, arkkipiispa Jöns Pentinpoika, sellaista miestä emme tahdo Ruotsin valtakunnan päämieheksi — hän on valtakunnan vihollinen, ja senvuoksi minä olen tästä hetkestä teidän vihollisenne..."

Arkkipiispa, tuo kylmä, tunnoton mies, oli kuin salaman iskemä ritarin sanain johdosta. Hänen kasvojensa väri vaihtui pari kertaa, ja hänen silmänsä tuijottivat synkästi ja kamalasti rypistyneiden kulmakarvain alta.

"Tuollaista röyhkeyttä ei ole vielä kuultu!" sanoi hän. "Käsken teitä, herra Eerik Akselinpoika, ja puhun Ruotsin valtakunnan haltijan vallalla, ottakaa kiinni tuo petturi... tässä ei tarvita todistuksia eikä oikeudenkäyntiä, hän on langettanut oman tuomionsa."

Kaikkein silmät kääntyivät Eerik-herraan, joka näytti noudattavan arkkipiispan omaa tapaa, sillä hän antoi heidän hetkisen odottaa, ennenkuin vastasi siihen väkivallantekoon, jota arkkipiispa-valtionhoitaja vaati. Ritarin katse oli puolittain moittiva, puolittain varoittava. Mutta Jöns Pentinpoika ei osannut kylmäverisyydestään ja suuresta maltillisuudestaan huolimatta tulkita tätä äänetöntä puhetta. Hän tunsu tai ainakin oli tuntevinaan suurta ylenkatsetta verraten vähäpätöistä Penningebyrn ritaria kohtaan. Ja nyt kun tämän esiintyminen oli niin verrattoman miehekästä ja voimakasta, sai se hänen horjahtamaan tasapainostaan ehkä ainoan kerran elämässään. Senvuoksi paloivat hänen silmänsä niin — melkein pä hurjasti, senvuoksi tulivat sekä hänen kasvonsa että liikkeensä uhkaaviksi.

Hän mittaili Eerik-herraa itseäänkin kiireestä kantapäähän, ja hänen ylpeän suunsa vihainen piirre näkyi kysyvän, aikoiko tämä todella hetkeäkään epäröidä vangitakseen niin ilmeisen petturin.

"Sallikaa minun kysyä teiltä, arkkipiispa Jöns Pentinpoika", sanoi Eerik-herra vihdoinkin tukahutetulla äänellä, ettei muka muut kuin puhuteltu sitä kuulisi, "sallikaa kysyäni teiltä: ettekö ole antanut Niilo-herralle turvan ja rauhan lupausta? — Toisekseen ajatelkaa sitäkin, että jos todella teette tästä sanastanne totta, niin katsovat kaikki, ei ainoastaan tässä läsnäolijat, vaan jokainen rehellinen mies valtakunnassa ja muualla ihmetyksellä teidän valtaanne, joka on niin heikko, että teidän täytyy rikkoa suostutun kohtauksen pyhyden raivataksenne epämieluisia henkilöitä tieltänne..."

Vihan salama lennähti arkkipiispan silmistä, ja hänen huulensa puristuivat kiivaasti yhteen. Jokainen odotti kohtausta, jollaista ei oltu ennen eikä jälkeen nähty. Mutta arkkipiispassa kuohuvain tunteiden hurjuus vaikutti jo sen, että hänen ajatuksensa johtuivat oikeaan suuntaan. Hänen kasvojensa jännittyneet lihakset asettuivat vähitellen, hänen silmiensä palo himmentyi, ja pureva, katkera, ivaava hymy jäi vaan jälelle ilmaisten, kuinka raivokas myrsky oli hänen sisässään riehunut eikä vielääkään ollut asettunut hänen sydämensä syvyyksissä.

Murhaavalla ylenkatseella lausui hän kääntyen Niilo Sturen puoleen:

"Sen turvan ja rauhan, jonka olen teille luvannut, saatte pitää, mutta kun ensi kerran tapaamme, niin tietäkää, että se on viimeinen hetkenne!"

"Asiani on ylevä ja oikea", vastasi Niilo katsoen vihastunutta pappia vapaasti kasvoihin, "ehkäpä on paljonkin muuttunut toiseksi ensi kertaa tavatessamme, ja ehkä tekin olette silloin tullut toiselle mielelle."

"Minä vastaan teoistani, olkaa te missä tahdotte, herra Niilo!" keskeytti julmistunut arkkipiispa hänet, kääntäen ritarille selkänsä ja astuen nopeasti sakaristosta pois.

Molemmat ritarit lähtivät myöskin mennen samaa tietä takaisin laivalle noiden sadan asemiehen ja riemuitsevan kansajoukon seuraamina. Sillä arkkipiispa ei ollut suinkaan rakastettu Tukholmassa.

Jo samana päivänä nostivat Eerik-herran laivat purjeensa keinuen suotuisalla tuulella ulapalle. Samassa lähti myöskin eräs pienempi laiva, joka kuului Niilo-herralle. Se oli tullut Tukholmaan häntä kotiin noutamaan hänen käskystään, jonka hän oli lähettänyt suoraan Ahvenanmaan yli Penningebyhyn eräällä miehellään.

Mutta arkkipiispa mitteli samana iltana kiivain askelin huoneensa matoitettua lattiaa linnassa. Asepojat kertoivat kuululleensa lakkaamatta herransa astuntaa niinkauan kuin olivat valveilla, ja tullessaan tavalliseen aikaan sinne, olivat he nähneet hänen kävelevän vielä samalla tavalla synkkänä, uhkaavana ja kylmänä.

Vähää myöhemmin lähetti arkkipiispa sanan Helmich-kaniikille, joka saapui niin pian kuin raihnainen

ruumiinsa salli.

"Te saatte kuten tahdotte, Helmich", sanoi hän lyhyeen ja jyrkästi tälle, "mutta Nyköpingin häistä ei saa tulla mitään, ei koskaan... Ennemmin annan arkkipiispansauvani teidän käsiinne, kuin sallin tätä Akselinpoikain yhdistymistä Kaarlo-kuninkaaseen, jolla he aikovat kiivetä vallan ja korkeuden huipulle Ruotsissa. Olkaa valmis siis, Helmich! Kaiken, mitä pyydätte, annan teille!"

Kaniikki hymyili hienoa, perkeleellistä hymyään.

"Luulen, että se asia luonnistuu vallan hyvin", sanoi hän, "laatikaamme siis vaan keskinäiset välimme selviksi, pankkaamme siis heti kaikki paperille... Sitten olen Nyköpingissä yhtä pian kuin Eerik-herrakin."

Arkkipiispa istui kirjoituspöytänsä ääreen. Hänen kasvonsa olivat kalpeat kuin kuolema, ja hänen kätensä vapisi kynän liikkeessä rapisten paperilla. Kaniikki seiso i nöyrässä asennossa pöydän toisella puolen sanellen ehtojaan sametinsulavalla äänellä, jota ei nyt yskä ensinkään häirinyt.

Kun paperi oli valmis, pani arkkipiispa sinettinsä sen alle ja antoi sen Helmichille.

Mutta jo ennenkuin tämä ehti poistua, huusi arkkipiispa erään asepojan luokseen käskien hänen kutsua yhden hänen asemiestensä päällysmiehiä luokseen, joka saapuikin moniaan silmänräpäyksen perästä.

"Sinä tiedät, mihin Kaarlo Ragvaldinpoika on ratsastanut?" kysyi arkkipiispa päällysmieheltä.'

Tämä myönsi.

"No, hyvä, sinä saat ratsastaa yhtä monen miehen kera Kaarlo Ragvaldinpojan avuksi, ja poltettuanne talon perustuksia myöten ajakaa yhdessä Niilo Sturea takaa ja tuokaa hänet luokseni elävänä tai kuolleena!"

Päällysmies kumarsi ja läksi. Kaniikki läksi myöskin kiireesti Tukholman linnasta, jossa arkkipiispa oli kohta yksinään pitäen kädessään kutsumuskirjettä Iivari Akselinpojan häihin.

XIV.

Kotiintulo.

Härstäken luona erosivat Eerik-herra ja Niilo Sture toisistaan. Edellinen kulki saariston kautta eteläänpäin Nyköpingiin järjestämään häävalmistuksia. Jälkimmäinen siirtyi omaan laivaansa purjehtien pohjoiseenpäin Penningebytä kohti. Brodde, joka oli ritarin poissa ollessa ollut Penningebyn ylimpänä käskynhaltijana, oli laivan lähtiessä Tukholmaan mennyt mukaan herransa vastalle, kun harvain talossa olevain miesten kuitenkin täytyi lähteä pois, eikä vaaraa ollut mitään pelättävissä.

Heidän aluksensa kulki hyvää vauhtia lounaistuulessa. Tultuaan kahdenkesken Brodden kanssa sai Niilo aikaan kysellä puoliosastaan ja lapsistaan ja Penningebyn oloista ja tapahtumista hänen poissa ollessaan, ja Brodde antoi suotuisat vastaukset kaikkiin kysymyksiin.

Pari viikkoa sitten oli Briita-rouva lähtenyt lasten kera Iliana-rouvan luo tämän tilalle, joka oli Hammarstadin lähellä, mutta Hollingerista ei ollut mitään kuulunut.

"Nyt on toista tulossa", sanoi hän, "nyt on, Brodde, minun hetkeni tullut, ja nyt tarvitsen uskolliset mieheni mukaani... Mitenkähän mielialain laita on nyt Taalainmaassa?"

"Hyvin!" vastasi Brodde. "Siihen saatte täydellisesti luottaa, herra Niilo!"

Niilo-herra ei lausunut tähän mitään ja Brodde lisäsi hetkisen kuluttua:

"Ettekö sitten odota, herra, Briita-rouvan ja lasten tuloa?"

"En, Jumala paratkoon, Brodde, minulla ei ole siihen kylliksi valtaa!"

Hän kertoi sitten, millainen kohtaous oli Bykirjon sakaristossa ollut hänen ja arkkipiispan välillä. Hän

mainitsi vielä muutamain sanoin, mitä Raseporissa oli tapahtunut osoittaakseen koetellulle palvelijalleen, kuinka välttämätöntä oli nyt kiireesti toimia.

Brodde katsoi luottamusta täynnä herraansa.

"Älkää epäilkö yhtään, herra!" sanoi hän. "Saatte nähdä, että vielä löytyy rehellisiä miehiä, jotka voivat taistella ja kuolla sen edestä, jota rakastavat."

Mutta tässä oli nyt elämän ratkaiseva kohta käsissä ja Niilo tiesi, ettei siitä askeleesta, joka hänen nyt piti ottaa, riippunut ainoastaan hänen onnensa ja menestyksensä, vaan se vaikutti koko kansan kohtaloon. Ja silloin täytyy rohkeimmankin ja miehekkäimmänkin mielen tuntee omituisia valtaavia tunteita. Ja se hetki, jona kauan vaalittujen ja hitaasti kypsyneitten jalojen ajatusten hedelmä on poimittavaksi kehkeytnyt, se hetki, jona päätös on tehtävä, on pyhä hetki totuuden ja oikeuden herran palveluksessa, ja silloin on tunteen syvyys suorassa ja välittömässä suhteessa siihen aikaan, jonka sielu on tarvinnut päätökseen tullakseen.

Niilo Sturella oli elämänsä kaikissa vaiheissa ollut selvänä päätös ja halu uhrata kaiken, uhrata itsensä kokonaan isänmaalleen. Se oli hänen nuoruutensa unelma, hänen lupauksensa tulevaisuudelle astuessaan elämään... Nyt oli tullut lupauksen täyttämisen hetki. Hän tunsu sen, ja siitä oli hänen sydämensä niin täysi, ja siitä syystä oli niin syvä vakavuus hänen kasvoillaan ja koko hänen olennossaan.

Hän mietti sitä, jota moni muukin ajattelee, että hänen olisi jo aikoja ennen pitänyt täyttää lupauksensa, jonka hän olisikin voinut tehdä. Mutta hänen käsityksensä ritarin kunniaista eivät olleet sitä sallineet. Vähemmin tunteikas mieli olisi saattanut katkoa ne siteet, jotka häntä pidättivät, varsinkin kun tarkoitus oli niin pyhä ja ylevä — isänmaan vapauttaminen itsevaltaisten suurmiesten mielivallasta ja muukalaisten sorrosta, mutta hänestä ne olivat niin pyhät, että hän olisi mieluummin uhrannut henkensä kuin unhottanut yhdenkään niistä. Hänen koko elämänsä oli sellaisen tosi ritarin, pelottoman ja moitteettoman, esikuva, joista satumme ja kansanlaulumme kertovat. Hänellä oli elämänsä tarkoitus selvänä edessään, mutta hän ei tahtonut sitä saavuttaa muuten kuin kunnian tiellä, voittamalla vaikeudet, ei niitä kiertämällä eikä yli hyppimällä. Hän tahtoi pysyä lupauksilleen uskollisena, ei ainoastaan sille, jonka yli Engelbrektin kuva sädehti, vaan sillekin, jonka kuoleva kuningatar oli häneltä saanut. Hän tahtoi olla kuninkaalleen uskollinen, silloinkin, kun unhotuksen öinen lintu laski siipensä heidän välilleen, niin että kuningas saattoi solvatakin häntä.

Tässä hiljaisessa kamppailussa oman kohtalonsa kanssa on suuruutta, mutta sellaista suuruutta, jota ritarin oma aika ei voinut käsittää. Ja ehkäpä kaikki nämät taistelut oman itsensä ja maailman kanssa olivatkin olleet tarpeen, että sen miekan terä tulisi moitteettomasta teräksestä, jota nyt tarvittiin. Hänelle muistui Engelbrekt mieleen ihmeellisessä majesteettillisyydessä. Hän välähtää, loistaa ja katoaa kuin salama etäisyydessä, mutta sen, joka tahtoo hänen teitään kulkea ja hänen töitään toimittaa, täytyy vähitellen kehittyä hänen kaltaisekseen. Hänen tulee olla hänen kaltaisensa ei ainoastaan kansan ja valtakunnan asian käsittämässä, vaan tätä tarkoittavan tahdon kehittämisessä, hengen ylevyydessä, pontevuudessa, maltissa ja tyyneydessä ja itsensäuhraavuudessa.

Tuuli pullisti purjeita, ja aallot loiskivat laivan kokassa. Kohta se kääntyi Penningebyn pitkään lahteen, ja sen keula halkoi nopeasti kotirannan tuttuja laineita.

Niilo seiso i kokassa, Brodde vierellään, laivan laskiessa tavalliseen maallenusupaikkaan. Kumpikin katsoi länteen päin metsän yli, jossa Penningeby oli, ja kumpikin silmäili paksua, korkeata savupatsasta, joka nousi suoraan metsän yli, ikäänkuin siellä olisi metsänpalo syntynyt.

"Mitähän tuo lienee?" kuului Niilon huuilta.

"Jumalan nimessä, herra Niilo!" huusi eräs miehistä juosten heidän luokseen, ennenkuin Brodde ehti mitään lausua, "Jumalan nimessä, luulen, että kartanossa on tapahtunut onnettomuus!"

"Saammehan sen pian nähdä", sanoi Brodde, "mutta älkäämme sitä ennen ruvetko levottomiksi pelkän savupatsaan tähden!..."

"Sukkelaa maihin ja ratsaille!" käski Niilo-herra, eikä joudettu odottaa edes portaan panemista, vaan miehet hyppivät maalle. Brodde huusi eräälle heistä, että hän juoksisi lähimpään torppaan sanomaan, että huovit hevosineen rientäisivät rannalle.

"Me tulemme kotiin aikaisemmin, kuin he ovat odottaneet", sanoi hän Niilolle, "ja siksi ne kait viipyvät hevosineen tuolla tuvan ääressä."

Mutta Niilo oli innokas pääsemään perille. Hän huusi senvuoksi miehelle, jonka piti rientää hevosia noutamaan, että he tulevat perässä, ja sitten lähtivät kaikki miehet, joita ei tarvittu laivan hoitamiseen,

jalkaisin astumaan Penningebytä kohden.

Kaikki kävelivät äänettöminä ritarin ja Brodden perässä, jotka astuivat niin kiivaasti kuin ihmishenki olisi ollut kysymyksessä, He eivät ehtineet kauas, ennenkuin mies tuli juosten takaisin.

"Hevoset?" huusi Brodde hänelle.

Mutta mies pudisti päätään ja näytti hyvin epätoivoiselta. Seisahtuessaan aivan hengähdyksissään herransa eteen, valahtivat hänelle kyyneleet silmiin.

"Viiden haavan nimessä, Niilo-herra... Penningeby palaa!"

Surun ja suuttumuksen varjo ilmestyi ritarin miehekkäille piirteille, mutta hän säilytti vallan itsensä yli ja kysyi hevosia. Siitä olisi mies tuskin voinut antaa mitään tietoa, sillä hän oli paikalla suuresta onnettomuudesta tiedon saatuaan syössyt suin päin sitä herralleen ilmoittamaan. Mutta lampuotti oli tullut hänen jälessään ja hän tunkihe nyt miesten välitse ritarin luo.

"Hevoset, herra", sanoi hän, "ne saatiin hädin tuskin pelastetuksi, mutta ne täytyi lähettää pohjoiseen, sillä täällä rannalla parveilivat murhapolttajat soihtuineen. Luulin yhteen aikaan, että he sytyttäisivät minunkin tupani."

"No, sitten lähdemme käyden!" virkkoi Niilo, ja silloin lähti koko joukko liikkeelle.

Rannalta oli koko pitkä matka Penningebyhyn, ja nyt se tuntui pitemmältä kuin milloinkaan, etenkin senvuoksi, ettei sanaakaan lausuttu koko matkalla. Sillä kaikkiin koski tuo kamala sanoma niin, ettei kukaan tullut kysyneeksi, miten ja milloin se oli tapahtunut, ja kuka oli sen tekijä.

Tultuaan metsästä ja saatuaan kartanon näkyviinsä pysähtyivät he. Hirveä taulu aukeni heidän nähtäviinsä, keskuksena tummat muurit, joiden yllä aaltoili liekkimeri ja sankka, mustanharmaa, pyörteilevä savupilvi. Oli ilmeisen selvää, ettei pelastamista kannattanut ajatellakaan. Palon täytyi jatkua, kunnes jällellä olisi vaan se, jota liekit eivät voineet niellä, tyhjä, otto kuori entisestä.

Nyt kutsui Niilo lampuodin luokseen ja kysyi häneltä, mitä hän tiesi tapahtumasta.

"Jumala minua miesparkaa armahtakoon", sanoi tämä, "se tapahtui paria päivää myöhemmin kuin miehet ratsastivat rannalle mennäkseen teitä noutamaan laivalta, Niilo-herra, kuten olitte käsenyt... Samana päivänä, joka olikin eilen, läksin linnaan puhumaan vanhan voutinne kanssa, ja silloin, juuri silloin... me istuimme kaikki illallispöydässä miestuvassa, silloin ne petturikonnat tulivat..."

"Keitä ne olivat?" kysyi Niilo totisena.

"Vouti sanoi heidät nähdessään, että ne olivat arkkipiispan väkeä... minä en niitä tuntenut!"

"Arkkipiispan väkeä...?"

"Niin, niin hän sanoi, mutta ne tulivat portille asti, eikä ollut ketään puolustamassa. He ratsastivat pihalle, ja heidän päällikkönsä käski heidän kohta pistää tulen joka neljään nurkkaan... Me olimme kuin lammaslauma susijoukon keskellä; vanha vouti yksinään piti älynsä tallella. Jumala hänen sieluun armahtakoon, sillä se tuotti hänelle surman, siitä olen varma!"

Talonpoika pyyhki kätensä rystysellä silmiään. Tapahtuman muisto järisytti hänen mieltään.

"Se on kuitenkin oleva hänelle ikuiseksi kunniaksi!" lisäsi hän saamatta kotvaseen sen enempää suustaan.

"Ukkoseni!" sanoi Niilo silloin taputtaen häntä ystävällisesti olalle, "näethän, että olen tyyni, vaikka olenkin kullasta ja omaisuudesta sinua köyhempi... heitä surusi!... kullakin on aikansa. Miten vanhan voutini kävi?"

Ritarin sanat pikemmin lisäsivät surua, mutta mies sai kuitenkin vihdoin senverran hillinneeksi liikutustaan, että voi änkyttää jotenkin eheän kertomuksen tapahtumasta.

"Vouti kuiskasi minulle: väki pelastaa itsensä, mutta ritarin hevosista on pidettävä huolta... hiivi talliin. Ja minä tein kuten hän käski ja pääsinkin talliin parin asemiehen kanssa, jotka tapasin tiellä, vihollisen tyhjentäessä teidän latokartanotanne ja varastohuonettanne. Sieltä saimme hevoset, joilla läksimme ratsastamaan juuri kun liekit hulmahtivat kartanosta..."

"Ja vouti?"

"Häntä emme nähneet, elleivät ne toiset häntä tavanneet. Minä riensin kotiini hevosten laukatessa

pohjoista kohti. Silloin oli jo ilta."

"On siis mahdollista, että hän on pelastunut... menkäämme nyt palavalle kartanolle, ehkä voimme siellä vielä jotakin toimittaa."

Hän riensi nopeasti eteenpäin asemiesten ja lampuodin seurattessa. Brodde ratsasti ensinnä herransa rinnalla. Hänen harminsa ja itsesytyöksensä ei tiennyt mitään rajoja, vaikkei hän sanallakaan sitä ilmaissut.

Pian he saapuivat palaville muureille. Liekit kuluttivat juuri viimeisiä puujätteitä. Näytti sillä kuin murhapolttaja olisi jäänyt levittämään paloa sytyttämällä kaiken, mihin tuli ei olisi muuten ulettunut. Tuuli oli ollut Niilolle suotuista, se oli kuin varttavasten kiidättänyt Niilon alusta eteenpäin, että hän saisi omin silmin nähdä palavan kotinsa ja sen kuumuudesta lankeilevat muurit. Edellisenä päivänä oli arkkikiispan väki tullut ja nähtävästi vasta tänä päivänä lähtenyt palavalta kartanolta. Ylpeä arkkikiispa oli siis heittänyt murhapoltton soihdun vihollisensa taloon melkein samana hetkenä, jona hän heitti vasten tämän kasvoja syytöksen kavalluksesta.

Kuta lähemmäksi he tulivat, sitä selvemmin he kuitenkin huomasivat, ettei enää ollut mitään tehtävissä, vaikka miehet levisivätkin rohkeasti eri tahoille koettaakseen parastaan. Niilo itse meni talliin, johon lampuodi häntä seurasi.

Siellä makasi vanha vouti tallin kivikynnyksellä pääkallo murskana. Hänen kädessään oli vielä paljastettu miekka. Hän oli luultavasti asettaunut vartioimaan tallin pääovea lampuodin ja asemiesten kuletaissa hevoset erään päätyseinässä olevan pienemmän oven kautta pois.

Niilo katseli kotvasen äänetönnä ruumista. Sitten hän viittasi talonpoikaa auttamaan häntä kantamaan sitä pihalta sillan yli. He laskivat ruumiin erälle rannalla olevalle kummulle, josta oli vapaa näkyala linnan ja liekkien yli, jotka rupesivat nyt asettumaan. Niilo lähetti lampuodin kutsumaan miehiä koolle.

Jäätyään yksin sai Niilo ikäänkuin paremmin ja selvemmin katselleeksi ja harkinneeksi tapahtumaa ja sen seurauksia. Erittäinkin vaikutti häneen arkkikiispan teon halpuus ja rumuus. Tämä teko oli täydellisesti samanarvoinen, ellei harkitsevassa ilkeydessä pahempikin, kuin arkkikiispan veljen, David Pentinpojan menettely ottaissaan vihollisensa vangiksi. Edellinen teko oli raaempi, kuten David-ritarikin oli oppinutta veljeään raaempi; jälkimmäinen oli hienompi, mutta syvemmälle tunkeutuva. David-herra tahtoi riistää viholliseltaan vapauden tai hengenkin, arkkikiispa tahtoi ottaa häneltä kaikki ei ainoastaan aikeittensa toteuttamisen keinot, vaan kaikki elämisenkin välikappaleet.

Hän olikin todella nyt yhtä köyhä ja avuton kuin se kuningas, jonka puolesta hän aikoi miekkansa paljastaa. Hänellä ei ollut muuta omaa kuin Penningeby, sillä Ekesjö oli hänen veljellään. Nyt oli se mennyt, ja nykyisillään ollen olisi hänellä tuskin varaa rakentaa sitä uudelleen ainakaan moneen vuoteen. Mutta sekään ei kyllin. Häpeä ja ylenkatse olivat silloin kuten ikävä kyllä kaikkina aikoina köyhyyden seurana, etenkin jos köyhä asettui käskijäksi ja suurten tekojen täyttäjäksi.

Hän ajatteli vaimoiaan ja lapsiaan, jotka olivat nyt kodittomia ja köyhyyden katkeriin puutteisiin joutuneita samoin kuin hänkin, ellei enemmänkin. Täällähän hänen puolisonsa oli nähnyt päivän valon, täällä hän oli lapsuutensa viettänyt, täällä neidoksi kehittyntä ja ojentanut hänelle onnen punaruusun. Nämä ajatukset kiihdyttivät hänen katkeruuttaan sanomattomasti. Koko rakennus sisällyksineen ja muistoineen, jotka kuin huokailivat hänelle liekkien tanssista, irvistivät kamalan hirviön tavoin häntä vastaan. Tämä oli raisiolaisen ahon ruusu, punaisempana kuin milloinkaan, mutta juuri punaisuudessaan mitättömäksi raukeava, muodottomaksi jähmettyvä, eikä hän voi sormeaankaan sen pelastamiseksi kohottaa. Se oli hänen onnenketjunsä heijastus. Tuollahan, juuri tuolla se oli häneltä kadonnutkin, jossa tulenkehä nyt hohti paksuimmasta savupilvestä — ikäänkuin harmaa haukka olisi jättiläissiivin lennellyt Penningebyyn yllä vieden pois hänen onnensa ijäksi päiväksi.

Mutta nyt hänen onnensa oli toinen kuin ennen. Nyt se oli kasvanut neidoksi, ihmeelliseksi, ihastuttavaksi neidoksi, jonka kaulassa hänen varastettu ketjunsä oli. Neito oli Ruotsin kansa, ja jos... jos tuo jättiläishaukka, joka nyt terävillä kynsillään tarttui hänen loistavaan kaulaketjuunsa, jos se nyt varastaisi, kuten silloin hänen onnensa taikapantin pois...?

Hän ei päättänyt ajatustaan. Mutta selvempänä ja varmempana kuin milloinkaan näki hän nyt päämääränsä. Hän näki sen niin selvästi kuin revontulten liekit olisivat kutoneet loistokehänsä sen ympäri avaruudessa. Oli kuin haukka olisi jättiläishaamussa palannut tuomaan takaisin hänen kaulaketjuaan ja laskenut sen ympäri koko Ruotsinmaan, että se sädehti hänelle samalla taikavoimalla kuin ennenkin, mutta tuotti nyt onnea koko valtakunnalle eikä enää yksin hänelle.

Nyt tulivat miehet takaisin palavalta talolta, ensin yksi, sitten pari muuta, kunnes kaikki olivat koossa herransa ympärillä. Brodde yksin oli poissa, mutta hän olikin kadonnut jo kartanolle tultua, heti kun oli

huomattu ettei mitään voitu enää pelastaa.

Samassa lähestyi nopeata hevoskavion kopsetta etelästä päin, ja iltataivasta vastaan kuvastui etäämpää yksinäisen ritarin vartalo. Hän tuli täyttä laukkaa lähemmäksi ja pysähytti vaahtoisen hevosensa huomattuaan miesjoukon, joka esti Niiloa näkymästä.

Se oli Steen Sture.

"Missä herranne on?" kysyi hän miehiltä, mutta nämä astuivat syrjään, jotta hän näki kohta onnettomuuden kohtaaman ystävänsä ja riensi hänen luokseen.

Niilo ei ehtinyt astua häntä vastaan, ennenkuin Steen jo oli hänen kaulassaan koettamatta vähääkään hillitä liikutustaan, jonka ystävänsä ja tämän palavan kodin näkeminen hänessä synnytti.

"Tervetulleeksi en voi sinua nyt sanoa, Steen", sanoi Niilo tarttuen ystävänsä käteen, "sillä nyt ei minulla ole muuta kotia kuin Ruotsin valtakunta!"

"Ja sitä kotiasi, Niilo, ei vihamies voikaan niin maahan polttaa kuin Penningeby... Muistan sen illan siellä, jona annoit minulle ystävytytesi... Ja niin totta kuin silloin vein huoneeseesi harmaan haukan, joka vei sinulta kalliin kaulaketjusi, niin totta tahdon sinua nyt hengelläni ja verelläni auttaa, en saattaakseni tämän kaulaketjun takaisin, sillä sitä en voi, mutta hankkiakseni sinulle kodin taasen, vaikkapa se olisi, kuten sanot Ruotsin valtakunta."

"Kuten sanoin, Steen... tahdon valloittaa Ruotsin valtakunnan, mutta tahdon voittaa sen Kaarlo-kuninkaalle. Joko sen valloitan tai en, en isänmaaltani muuta pyydä kuin haudan itselleni, ja vaimolleni ja lapsilleni senverran, ettei heidän tarvitse nälkää nähdä."

Niilo oli masentunut. Tämän konnantyön kamaluus oli murtamaisillaan hänet. Mutta hän rohkaisi mielensä, ja miehekkyyys, jolla hän kantoi onnettomuutensa, teki valtaavan ihastuttavan vaikutuksen. Steen ei voinut pidättää silmistään kihoavia kyyneleitä.

"Niilo, Niilo", huudahti hän, "luota minuun, joko elät tai kuolet aikomallasi tiellä."

Tuli hetkiseksi hiljaisuus, jonka Steen keskeytti äkkiä. Hän muisti nyt, kun tunteet olivat ehtineet vähän asettua, mitä tarkoitusta varten hän oli niin kiireesti lähtenyt Penningebyhyn.

"Mutta nyt ratsaille, Niilo, ja lähde pohjoiseen päin minkä hevosesi jaksaa, sillä vihollisesi on kintereilläsi! Pyhän Eerikin olkoon kiitos, että hevoseni on niin hyvä, sillä muuten olisit ennen pitkää istunut Tukholman linnan tornissa, ja sinne tultuasi olisit tuskin enää saanut nähdä Jumalan kirkasta päivää... Viisikymmentä miestä lähti samaan aikaan kuin minäkin Tukholmasta käskyllä ottaa sinut kiinni elävänä tai kuolleena, ja tiellä tänne kohtasin ne viisikymmentä, jotka olivat sytyttäneet Penningebyn palamaan...! Jumalan nimessä, luulenpa että se nuotio polttaa vielä valtakunnan arkkipiispan käsistä, eikä suinkaan niitä lämmitä."

Steen puhui nopeasti ja varmasti, ikäänkuin sillä osoittaakseen, että suurin mahdollinen kiireisyys oli tarpeen. Hänen suureksi kummakseen seisoivat Niilo kuitenkin hiljaa ja näytti miettivän asiaa.

"Hyvä on!" sanoi hän vihdoin... "koetan pelastaa itseni viholliseni tieltä, vaikka se lienee vaikeata, kun en edes tiedä, missä hevosenikaan ovat... Mutta sitä ennen sanon teille, miehet, jotka olette tähän asti uskollisesti ja rehellisesti minua seuranneet ettekä milloinkaan ole antaneet minulle tyytymättömyyden syytä. Kiitos siitä teille... se on paha kyllä ainoa palkinto, jonka Niilo Sture voi nyt teille antaa... Mutta vastedes, jos onni kääntyy, saatte taas tulla luokseni, ja silloin palkitsen teille runsaasti rehellisesti suoritettua palveluksenne... Mielelläni ottaisin teidät mukaani, mutta kodittomalla on leipä kova, hyvästi siis... ja Jumala olkoon kanssanne!"

Surinaa kuului miesten joukosta, jotka seisoivat ry pistynein kulmin ja alakuloisin katsein hänen ympärillään. Näki selvästi, ettei ritarin puhe heitä miellyttänyt, vaikka heidän oli vaikea ilmaista tyytymättömyyttään. Steen Sture katseli heitä puolittain kummastuneena, hän oli vähältä ruveta heitä kiivaasti moittimaan. Niiloakin ihmetytti hieman heidän epäröintinsä synnyttäen surumielisen hymyn hänen kasvoilleen. Sillä hän ei voinut uskoa, että yksikään hänen miehistään rupeisi hädän hetkenä jotakin häneltä vaatimaan.

Steen-herra käänsi pikaan selvällä tyytymättömyydellä miehille selkensä ja tarttui Niilon käteen osoittain hevostaan. Hän ei kuitenkaan ehtinyt mitään puhua, ennenkuin miehistä vanhin astui askeleen eteenpäin ja alkoi puhua.

"Jumala suokoon, että voisın sanoa, mitä täällä on", sanoi hän iskien nyrkillään rintaansa, "mutta kunhan vaan minua ymmärrätte, Niilo herra, olen tyytyväinen... Kerron senvuoksi teille, että nyt Tukholmassa ollessamme teitä odottamassa tuli eräs mies laivalle ja tarjosi kahta vertaa suurempaa

palkkaa kuin te, jos menisimme teiltä arkkipiispan palvelukseen... 'Ei!' hän meiltä sai vastaukseksi, ja ellei Brodde olisi vienyt häntä niin turkaista vauhtia laivasta, olisimme varmaan merkinneet nyrkeillämme keltaisella ja sinisellä eimme hänen selkärunkaansa. Nyt on luuloni, että seuraamme teitä kaikki mihin tahansa, joko tahdotte tai ette... Te olette nyt niin köyhä kuin mekin, mutta me tahdomme osoittaa, että pidämme jotakin muuta kultaa kalliimpana. Jos te olette ollut hyvä isäntä onnenne päivinä, niin me tahdomme olla teitä kohtaan yhtä hyviä onnettomuutenne aikana. Niin minä tuumin... En tiedä muiden aikomuksista, mutta kun minä olen puhunut", hän kääntyi muihin päin, "niin antakaa kuulua!"

"Samoin me!" huusi kahdeksan miestä yhdestä suusta, "me annamme henkemme Niilo-herran edestä!"

Steen Sture ei voinut pidättää liikutustaan nähdessään ja kuullessaan miesten rakkauden herraansa kohtaan. Tämä taasen katsoi heitä silmät ja otsa ilosta hohtaen.

"Kiitos!" huudahti hän ojentain käsiään heitä kohden. "Olen siis nyt köyhyydessäni rikkaampi kuin milloinkaan ennen, sillä nyt tiedän, että yhdeksän rehellistä sydäntä ei seuraa minua palkan vuoksi vaan rakkaudesta... Kiitos! Nyt luulen, että voimme aikaansaada jotakin hyvää ja kelvollista yhdessä!"

Niilo puristi vuoroon joka miehen kättä ja käski yhden heistä lähteä etelään hänen vaimonsa, Briitarouvan luokse kertomaan, mitä oli tapahtunut sekä että hän itse oli lähtenyt Taalainmaahan.

"Ja nyt pois täältä!" huudahti hän viimeiseksi ojentaen kätensä Steenille.

Mutta silloin kuului hevoskavioin kopsetta, metsän takaa tuli kokonainen ratsujoukko. Kaikki seisoivat kuin kivipatsaiksi muuttuneina.

"Ota minun hevoseni, Niilo, ota minun hevoseni!" huudahti Steen Sture. "Minä olen rauhoitettu, ja sinun miehesi saavat myöskin olla rauhassa... Jumalan nimessä, ota hevoseni, Niilo... silmänräpäyksen kuluttua se on myöhäistä!"

"Ei!" vastasi Niilo, ja hänen silmistään säteili ihmeellinen loisto. "Ei, en tahdo lähteä kuin ajettu hirvi poltetusta talostani. Jos Herra on valinnut minut välikappaleekseen Ruotsinmaan hyväksi, niin voinen hyvällä miekallani raivata itselleni tien täältä... ellei, niin päättyköön ratani tähän. En väisty askeltakaan. Tähän kaadun uskollisen voutini viereen, jos niin on määrätty."

Vielä hänen puhuissa tulivat ensimmäiset hevosenpäät puiden takaa näkyviin. Tuli juhlallinen hiljaisuus, jota keskeytti vaan ritarien ja asemiesten miekkain kalina, jotka he paljastivat.

Mutta sotahuudon sijaan kohosi riemuhuuto taivahille. Tulija olikin Brodde, joka toi pelastettuja hevosia. Hän oli ymmärtänyt, että kiireinen lähtö Penningebystä oli välttämätön, ja siksi hän läksi pohjoiseen päin hevosia etsimään heti, kun näki, että tulipalosta ei mitään voinut pelastaa. Niitä hän nyt toi.

Aikaa ei ollutkaan enää siekailla.

"Ensiksi Lännaan viemään voutini ruumista", käski Niilo, "ja sitten täältä pois!"

Kaksi miestä nosti varovasti ruumiin erään hevosen selkään. Ritarit ja asemiehet nousivat ratsuille ja läksivät tietä myöten Lännan kirkolle päin.

XV.

Iljana-rouvan talonvouti.

Pari päivää edellä kerrottujen tapahtumain jälkeen oli tavattoman lämmin ja kaunis syysaamu. Aurinko paistoi mitä kirkkaimmalta taivaalta, ja suloiset tuulokset toivat pelkkää lämpöä Hammarstadin ihanille seuduille. Pieni virta juoksi solisten tuuheiden lehtipuiden siimeksessä, ja mehiläiset kokoilivat lisätyllä innolla, vuoden viimeistä satoa kennoihinsa. Kaikki oli tyyntä ja rauhallista ikäänkuin tämä maailman kolkka säästyisi ijäti suruista ja huolista.

Kaksi poikaa leikki joen partaalla. He olivat herraslapsia, sen näki heidän vaatteistaan, mutta he

olivat suurikasvuisia ja vankkoja, etenkin toinen, joka huvittelihe viskelemällä kiviä veden pintaan.

"Näitkö, Mauri", sanoi tämä, "näitkö kiveä, se lensi lehmuksen yli!"

Mauri nosti leppeät kasvonsa ylöspäin hymyillen ystävällisesti veljelleen. Hän laski keräämänsä kukat maahan ja otti askeleen sivulle nähdäkseen oikein veljensä voimaa ja nakkaamistaitoa.

"Tuuli sen kiven vissiin vei, Svante!" sanoi hän hymyillen.

"Tuuli!" huusi Svante halveksivasti, heiluttain jo uutta kiveä kädessään, "kas nyt, niin näet, onko se tuuli." Sitten hän heitti erinomaisella taidolla kiven. Se meni korkealta yli suuren lehmuksen.

"Niin, mitäs nyt sanot, Mauri?" sanoi hän tälle voitonriemuisena, "luulen, että nakkaan pian Hammarstadin viiriäkin — se olisi oikein ilkeälle Briita-rouvalle. Mutta mikä tuolla on?... Sorsa! Hiljaa, Mauri, hiljaa, minä otan sen!"

Hän hiipi ryömien pitkin rantaa pensaitten läpi. Mauri ei tahtonut häntä jättää vaan seurasi mukana. Oli kuitenkin pitempi matka, kuin Svante oli ensin havainnut, siihen paikkaan, josta hän voi nakata sorsaa tarvitsematta tehdä itseään naurettavaksi. Mutta päästyään suurella vaivalla sille paikalle, olikin sorsa jo siirtynyt ulommaksi joelle. Tämä kiihdytti vieläkin Svanten intoa.

Hammarstadin tiellä, joka läheni tässä kohden rantaa, ratsasti eräs nainen vankalla hevosella. Huomattuaan pojat pysähtyi hän.

"Mitähän noilla poikalurjuksilla taas on hommana?" kysyi hän eräältä asepojalta, joka ratsasti hänen perässään. "Luulen, etten saa rauhaa, niinkauan kuin jalo orpanani ystävineen on niin lähellä... Svante, sinäkö se olet, Svante?" huusi hän korkealla ja mahtavalla äänellä.

Mutta Svante ei kuullut, tai jos kuulikin ei tahtonut kuulla, vaan konttasi yhä suuremmalla innolla rantaa pitkin. Mauri sitävastoin pysähtyi.

"Mauri, tule tänne, että saan kysyä!" huusi vihastunut rouva pojalle, jonka hän selvästi tunsi, koska tämä oli lähempänä häntä.

Ja Mauri tuli tervehtäin ystävällisesti rouvaa, jonka hän tunsi Hammarstadin Briita-rouvaksi. Mutta Briita-rouva ei näyttänyt katselevan ensinkään mielihyvällä pojan lempeitä ja kauniita kasvoja. Näytti päinvastoin siltä kuin kilttiys ja hyvyys, jota lapsen silmissä oli, olisi synnyttänyt päinvastaisia ominaisuuksia rouvaan. Hänen silmänsä oikein säkenöivät, vaikka suunsa hymyili.

"Tuo on veljesi, joka tuolla juoksee, eikö niin", sanoi hän, "mitä täällä teette?"

"Minä poimin kukkia rannalta!"

"Kukkia, poimitko kukkia... missä ne sitten ovat?"

"Jätin ne tuonne rannalle lähtiessäni Svanten perään."

"Mutta sinä valehtelet, sanon minä... sinulla on jotakin muuta tekeillä, veljesi piilottelee itseänsä, ja hän tekee aivan oikein. Sano totuus, Mauri, mitä teette täällä?"

Pensaissa ritisi jokin ihan asepojan takana, mutta tämä näytti olevan sitä laatua, joka ei paljon huolinut, mitä maailmassa tapahtui, hän näytti niin raskaalta ja syvämietteiseltä, tahi pikemmin hajamieliseltä.

"No pian, poika!" huusi Briita-rouva, "mitä täällä teet?"

Poika katseli niin avomielisesti ja varmasti, mutta samalla niin herttaisen kiltisti Briita-rouvaan, ettei olisi luullut kaipaavan muita vakuutuksia siitä, että hän totta puhui.

"Olen sen sanonut, Briita-rouva", sanoi hän sävyisästi.

"No pyhä Jumalan Aili! kuinka ajat ovat turmeltuneet... kun tuo lapsi seisoo tässä valehtelemassa vasten kasvojani!" Briita-rouva kumartui ales, silmien säkenöidessä ja suun hymyillessä, ojensi kätensä ja tarttui pojan korvanlehteen, johon hän puserti kyntensä.

Pojan kasvoista näki selvästi, että tuska oli melkoinen. Kyyneleet tahtoivat tunkeutua hänen silmistään kertomaan, kuinka häneen koski, mutta ei ääntäkään tullut hänen yhteen puristetuilta huuliltaan.

"Aiotko puhua totta?" kysyi äksy rouva uudestaan.

Mutta Mauri oli vaiti.

Silloin tuli hyvin tähdätty kivi, joka sattui Briita-rouvan hevosen korvain väliin. Se hypähti ja poukahti sivulle päin, jolloin rouvan terävään kyntten täytyi jättää saaliinsa. Hän sai tarpeeksi tekemistä hillitessään hevostaan.

Samassa juoksi Svante pensaston takaa esiin. Hän oli nähnyt Briita-rouvan sekä kuullut hänen huutonsa, ja huomattuaan Maurin menevän törmää ylöspäin, kääntyi hän äkkiä ympärinsä. Nuolena tuli hän veljensä lähelle. Kivi, jolla hän oli aikonut sorsaa nakata, poltti hänen kädessään, kun hän näki Briita-rouvan menettelyn, hänen mielensä kuohahti, ja silloin hän tähtäsi ja heitti hevosta päähän.

"Tässä olen, mitä tahdotte, Briita-rouva?" sanoi hän asettuen hyvin viattomana veljensä viereen, mutta juoksi sitten esiin tarttuen hurjistuneen hevosen suitsiin nähtyään kuinka mahdotonta kiukkuisen rouvan oli sitä hallita, "teillä on paha hevonen, minä autan teitä... noh, nonoh, kauniisti... nonoh!"

Briita-rouva oli kuin pilvistä pudonnut. Poikanen oli niin voimakas ja rohkea, ja hänen silmistään loisti jotakin niin lujaa ja pönteä, melkein kiukkuista, ikäänkuin hän olisi halunnut sanoa: "varo, ettet tule liian lähelle minua!" ja tämä näytti tekevän vaikutuksen rouvaan, vaikka hän oli kiukusta liituvalkeana. Mistä hänen säveä hevoseensa oli niin raivostunut, oli hänelle käsittämätöntä, mutta hän oli vakuutettu että tuo pieni urho, joka katseli häntä suurilla silmillään, tunsu sen asian hyvin ja tämä ei suinkaan jaloa rouvaa rauhoittanut.

"Pirun munista syntyy pirun poikia, sanoo sananlasku, ja sepä näkyy käyvän tässä toteen", lausui hän, mutta lisäsi hyvin vakaasti, "nyt tahdon, että seuraatte minua kotiin."

"Mutta minun tahtoni on myöskin, ettette puhu pahaa isästäni!" sanoi Svante katsoen pelottomasti rouvaa kasvoihin.

"Poika!" ärjäisi Briita-rouva hänelle, "hillitse kielesi!... Saatte nähdä, pääsettekö rangaistuksetta... Vitsa odottaa teitä, olkaa siitä varmat."

Sitten hän istui kenoten satulaansa, nykäytti niskaansa ja läksi menemään minkä hevosesta läksi.

Heti hänen poistuttua tarttui Svante veljensä käteen katsoen häneen ystävällisesti ja sydämmellisesti, mutta punastui nähdessään verta tippuvan tämän korvasta Briita-rouvan kynsien jäljiltä.

"Mitä hän tahtoi... mitä hän sanoi?" kysyi hän innolla.

"Hän ei uskonut minua!" vastasi Mauri.

"Eikö hän uskonut... Odota, odota, Briita-rouva, jos elät kun minä tulen suureksi, niin saat vielä nähdä, ole siitä varma, ja vitsan maistaminen on silloin vähintä, mitä saat... Mutta nyt tahdon saada sorsani, tule... tule, Mauri, katso, tuolla kaukana se vielä ui!... tule!"

Ja hän tarttui veljensä käteen rientäen rannalle takaisin.

Sillävälän ratsasti Briita-rouva eteenpäin käyden yhä kiukkuisemmaksi, kuten muutamain luonteiden on tapa ajatellessaan vihansa esinettä. Päästyään vihdoin orpanansa kartanolle kiehui hänen sisunsa, ja ensimmäisen puuskan hänen paisuvaa sappeensa sai syvämietteinen asepoika. Hänen piti auttaa emäntäänsä satulasta, mutta ei tehnyt sitä tarpeeksi sukkelaan; siitä seurasi paukahdus korvalle, joka lennätti hänet pari askelta sivullepäin. Hän rohkeni tuskin enää tarttua suitsiin, josta seurasi uusi ei aivan odottamaton paukahdus toiselle korvalle — "ojennukseksi", kuten emäntänsä sanoi.

Linnan isossa tuvassa oli Iliana-rouva, hänen sisarensa Ingeborg ja rouva Briita Kaarlontytär, herra Niilo Sturen rouva. Ensiksi mainittu riensi ulos heti, kun kuuli orpanansa saapuneen, ja näki kohta ensi silmäyksellä, että tuosta orpanasta oli hyvä tuuli kaukana.

"Luulisipa melkein tulevansa asumattomaan taloon!" sanoi Briita-rouva iskien säkenöivät silmänsä Iliana-rouvaan, joka koetti kaikin mahdollisin keinoin, sekä ystävällisillä kasvoilla että mitä kohteliaimmalla käytöksellä torjua uhkaavaa puuskaa. "Onhan teillä kuitenkin luullakseni sekä miehiä että naisia täällä puhumattakaan talonvoudistanne."

"Astukaa sisään, serkku", lausui Iliana, "ja käykää nauttimaan, mitä tässä pienessä talossani saan aikaan, väkeäni ei todellakaan ole yhtään saapuvilla, enkä luullutkaan saavani niin rakasta vierasta näin aikaiseen."

"Tahdon puhua kanssasi tärkeästä asiasta, Iliana", keskeytti Briita-rouva karkoittaen niskan nykäyksellä mielestään kaikki tähänastiset ikävytyensä, "mutta luulen, että vieraasi ovat vielä luonasi?"

"Kyllä, Briita, ovat ne!"

Briita-rouva pudisti päätään ja punastui.

"Me olemme yhtä sukua, Iliana", sanoi hän, "Akselinpoikain suurta sukua... minusta saisi meillä olla enemmän luottamusta toisiimme. Minä olen sitäpaitsi vanhempi... mutta siitä huolimatta saan hakea sinua, muuten ei keskenämme ole kanssakäymistä ensinkään. Kouvanko viivytte täällä, vietätkö täällä talvenkin?"

"Siihen asiaan en tiedä varmasti vastata", vastasi Iliana hymyillen, "mutta astukaa sisään, haluan kuulla, mikä asia on teidät tällä kertaa tuonut luokseni."

He astuivat isoon tupaan, jossa Ingeborg astui nöyränä ylpeätä ja vaateliasta sukulaistaan vastaan, samoin teki rouva Briita Kaarlontytärkin. Mutta kaikki saivat niukan vastauksen tervehdyksiinsä, josta he huomasivat, että nyt oli vakavia asioita kysymyksessä. Iliana-rouva heitti ystävänsä katseen, josta voi selvästi lukea, ettei millään ehdolla tahtois jättä kahden kesken orpanansa kanssa. Tämä taasen istui heiluen sinne tänne penkillä pääsemättä sanottavaansa kiinni, eikä keskustelusta tahtonut tulla mitään.

"Niilo-herra kiertelee meriä!" virkkoi Briita-rouva lennättäen murhaavan katseen Niilo Sturen puolisoon. "Hän on ollut setäni luona Gotlannissa, sen tiedän hänestä."

"Jumala paratkoon!" vastasi puhuteltu hartaasti huohtaen, "en ole saanut Niiloltani tietoja, siitä kuin hän läksi Penningebystä!"

"Niinpä... mutta sen näkeekin, kun katselee teidän poikianne, Briita-rouva... Pyydän että pidätte niitä kotona, sillä Hammarstadin mailla ei niillä ole mitään tekemistä... Kuuletteko, Iliana-rouva, sanon sen kaikessa ystävydessä, mutta jos tapaan ne siellä vielä kerran, niin lyön niitä kynsille."

"Ovatko ne jollakin tavoin tehneet pahoja teille?"

"Pahoja tai ei, maani tahdon pitää rauhassa... Samaa tahtoisin sanoa teille, serkkuni..."

"Minulleko", huudahti Iliana ällistyneenä.

"Niin, Iliana... Sitä varten olen juuri tänne tullut. Myöttekö minulle tämän talon?"

"Kysymyksenne tulee niin aavistamatta!" vastasi Iliana karttaen.

"Talomme ovat liian liki toisiaan", jatkoi Briita Olavintytär käyden puhuessaan yhä innokkaammaksi, "jos nimittäin aiotte tässä olla. Sitäpaitsi sanon teille suoraan, että voutinne ei minua miellytä. Mikäli olen huomannut, hommaa hän kaikkea muuta kuin sitä, jota hänen pitäisi. Hän kuljeskelee täällä sipisten ja supisten, ja minä tahdon pitää väkeni omanani... osaan hoitaa itsekin palvelijoitani! Enkö ole kerta kerran perästä tavannut häntä Hammarstadin muurein sisällä... Mitä hän tahtoo, mitä hän tekee, mikä hän on, Iliana? Niin totta kuin elän heitätän hänet tyrmään, kun ensi kerran näen hänet teillä, joita hänen ei tule kulkea... Kas niin, sano nyt, Iliana, myötkö talon vai etkö?"

"Rakas serkku kulta", sanoi Iliana hiljaisesti, "kysymyksenne tulee liian äkkiä... talo kuuluu mieheni suvulle, tapani ei ole..."

"Lorua, Iliana", keskeytti Briita Olavintytär, "lorua, sinä et tahdo suoraan sanoa, että tietäisin, mitä minun tulisi tehdä."

"Tahtoisin ainakin kysyä ja kuulla..."

"Niin kuulla... ymmärrän, tahtoisit kuulla Niilo-herran mieltä, niinpä kai...! Yhtä hyvin minä voin sinua neuvoa, ja paremminkin, kun kerran kuulumme samaan sukuun... Niilo-herra, niin, hänpä juuri oikea mies onkin!"

"Niilo-herra oli autuaan herrani ja mieheni uskottu ystävä."

"Ja minun vihamieheni, toinen niin hyvä kuin toinenkin... Eikö hän juuri juonittele niin, että menetän rahani, jotka hänen veljensä on minulle velkaa, eikö niin...? Aivan juuri, hän se on, ja häneltä sinä aiot kysyä neuvoa... Pyhä Jumalan äiti, pelkäänpä, että laumassa on kirjava lammas, ja että sinun suonissasi mahtanee juosta enemmän, äitisi kuin isäsi verta!... Senverran tehnet kuitenkin nyt heti minun mielikseni, että lähetät voutisi johonkin toiseen taloon tahi vielä mieluummin annat hänen mennä niin pitkältä kuin tietä piisaa... Jumala paratkoon, luulempa ettei hän tiedä paremmin, kuinka aura on maahan pantava, kuin sinä tiedät, kuinka hyvä laiva aaltoja kyntää..."

"Mutta mitä teillä sitten oikeastaan on voutiani vastaan. Briita?" kysyi Iliana.

"Olenhan sen sanonut... Ensiksikin on minulla se häntä vastaan, että häntä näkyy paremmin huvittavan jolkotella joutilaana Hammarstadissa kuin hoitaa sinun taloasi, ja siinä on mielestäni syytä kyllin... Talossani ei ole yhtäkään huonetta, johon minun ei tarvitsisi pelätä kirottua tulevan milloin milläkin tekosyyllä. Nyt tahdon siitä pelistä lopun! Minun on täytynyt, kuten tiedät, oleskella viime vuoden toisaalla, ja luulin varmaan, että hän olisi takaisin tullessani jo päässyt uteliaisuudestaan ja tunkeiluhalustaan, mutta kenenkä kohtaankaan ensimmäiseksi — juuri sinun voutisi?"

"Mutta sehän asia lienee helposti autettu", virkkoi Iliana, "minä kiellän häntä käymästä Hammarstadissa."

"Et siis täytä tätäkään toivomustani, Iliana!"

"Luulen", lausui taas Iliana, "että teen parhaiten mieliksenne, jos lausun käskyni hänelle teidän läsnäollessanne, ettei hänelle jää mitään mahdollisuutta tekeytyä tietämättömäksi, jos hän sattuisi vieläkin sinne ilmestymään."

Iliana meni sitten ulos kutsumaan voutiansa. Briita-rouva tuli silloin vilkaisseeksi Briita Kaarlontyttären, jonka kalpeus herätti hänen huomiotaan ja näkyi vahvistavan hänen epäluulojaan. Sillä hän oli jo aikoja sitten aavistanut, että naapuritalon voudilla oli hommia, jotka koskivat häntä hyvin liki. Eikäpä asia toisin ollutkaan. Viekkauudella ja sitkeydellä, joka meni yli Briita-rouvan kaikkein aavistusten, oli Hollinger kietonut hänen ympärilleen verkon, johon hän epäilemättä vielä joutuisi, ehkä se viipyikin kauan. Hän oli myöskin todella, kuten Briita-rouva sanoi, kulkenut häikäilemättömällä rohkeudella Hammarstadin kartanon syrjäisimmissäkin huoneissa.

Lopuksi oli Briita-rouva ottanut palvelukseensa sen raskasmielisen, uneliaan ja pään puolesta kaikittain heikon pojan, joka häntä nytkin saattoi Iliana-rouvan luo. Hän oli nimittäin ruvennut epäilemään, että nenäkäs vouti oli osannut lahjoa hänen palvelijansa, ja tahtoi sen vuoksi hankkia itselleen sellaisen, joka — jos antoikin lahjoa itsensä, olisi kuitenkin itse asiassa vähäiseksi hyödyksi hänen viholliselleen.

"Oletteko sairas, Briita-rouva?" sanoi Briita Olavintytär, "kalpenette yhtäkkiä kuin palttina?"

"En suinkaan", vastasi tämä, "tulin vaan ajatelleeksi sukulaistani, Kaarlo-kuningasta, kun te puhuitte lankoni velasta teille... Tämä talo oli ennen hänen, ja veljeni, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, sai sen häneltä."

"Ja se surettaa teitä... niin kaiketi, mutta oikeus on oikeus, Briita-rouva, ja mikä on minun, tulee olemaan minun!"

Ovi avattiin ja Ilianan palaaminen keskeytti Briita Kaarlontyttären vastauksen. Mutta hänen poskilleen leviävä hieno puna ja hänen silmäinsä säihke osoittivat, ettei häneltä suinkaan vastausta puuttunut.

"No", kysyi Briita Olavintytär, "missä vouti on?"

"Häntä ei nyt löydy!" vastasi Iliana hieman harmissaan.

"Se oli luultavaa... se oli luultavaa, mutta minä sanon sinulle, Iliana, mistä hänet löytäisi... Hän on Hammarstadissa yhtä varmaan, kuin minä olen täällä... Ja sen sanon sinulle, Iliana, että jos hänet nyt tapaan, niin panen uhkaukseni täytäntöön, niin likisukulaisia kuin olemmekin... Saat sitten tehdä mitä haluat."

"Ajatelkaahan kuitenkin, Briita... hän on minun palveluksessani, ja minä annan sanani siitä, ettei hän enää astu jalallaan teidän maille."

Mutta Briita-rouva ei kuunnellut orpanaansa, vaan nousi ylös kuin henkensä edestä, pamautti oven kiinni, että nurkat vinkuivat ja karjui pihalla palvelijaansa, ikäänkuin tämä olisi ollut penikulmain päässä.

Iliana-rouva jäi huoneeseen. Hän ei tuntenut uuden talonvoudin oikeata tarkoitusta — vaihdon hän oli tehnyt ainoastaan ollakseen jalon ystävänsä, Niilo-herran, mieliksi. Senvuoksi hän ei voinut oikein käsittää serkkunsa käytöstä, hänen mielensä täyttyi vaan harmista tämän liaksi ärtyneen itsevaltaisuuden ja vallanhimon tähden. Briitalle taasen, joka tunsikaiken, tuotti todellisia sieluntuskia, kun hän näki, mitä ikävyyksiä tämä tuotti hänen sydänystävälleen. Hän ei voinut pidättää syvää huokausta, ja pari kyyneltä vierähti hänen hienoille poskilleen.

Herttaisella ystävällisyydellä tarttui Iliana silloin hänen käteensä syleillen häntä hellästi sekä pyytäen, ettei hän niin tuosta välittäisi.

"Kun vaan tietäisin", sanoi hän, "ettei herranne ja miehenne, Niilo-herra enää tarvitse oikeaa voutiani, niin noudattaisin mielelläni serkkuni tahtoa... Mutta aina olen pitävä Niilo herran toiveita hänen tahtoaan ylempänä."

"En luule, että sinun tarvitsee sitä katua!" sanoi Briita vastaten ystävänsä syleilyyn.

Tällä välin toi hidas palvelija hevoset ja auttoi emäntänsä satulaan. Tämä läksi sitten sukulaisensa talosta vielä kiukkuisempana kuin oli ollut tullessaan.

Hän katsahdelti tuontuostakin kentille tiepuoleen toivoen näkevänsä joko voutin tai pojat. Mutta hän ei kohdannut ketään tiellä eikä nähnyt yhtäkään elävää olentoa koko matkallaan. Pari kertaa käännähti hän äkkiä taaksepäin katsoen torkkuvaa palvelijaansa, ikäänkuin aikoen puhutella häntä, mutta heitti sen siihen yhtä äkkiä. Mies näyttikin siltä, ettei häneltä kannattanut odottaa kovinkaan selvittäviä vastauksia, jos häneltä kysyikin.

Jo saavuttiin aivan lähelle Hammarstadia. Silloin katsahti Briita-rouva vielä kerran palvelijaansa.

"Oletko nähnyt voutia?" kysyi hän, mutta sai toistaa kysymyksensä tiukeammalla äänellä, ennenkuin sai lyhyen vastauksen:

"Olen!"

"Missä näit hänet?"

"Missäkö näin hänet?" toisti mies, "hän seiso vieressä, kun läksimme Hammarstadista!"

"Nauta!" huudahti Briita-rouva silmähtäen surmaavan ylenkatseellisesti sivulleen.

Mutta asepoikaan ei näyttänyt menevän tämän huudahduksen sisempi tarkoitus. Hän näytti yhtä uneliaan tyytyväiseltä nyt kuin ennenkin. He ratsastivat taasen joitakuita askelia, jolloin Briita-rouva kysyi uudelleen:

"Oletko nähnyt Iliana-rouvan voutia!"

"Olen!" vastasi mies.

"No Jumala sinua armahtakoon, sinä viheliäinen elukka", ärjyi Briita-rouva, "missä näit hänet?"

"Missäkö näin hänet?... Juuri silloin kun ratsastimme Hammarstadista... silloin näin hänetkin."

Nyt pysäytti Briita-rouva keskelle tietä, pani molemmat kätensä puuskaan ja iski palavat silmänsä miesparkaun. Tämä istui tirkistellen, eikä tiennyt oikein tohtisiko olla paikallaan hirmustuneen emäntänsä edessä, jonka kanssa ei todellakaan ollut leikkimistä. Hänen suureksi kummakseen ei Briita-rouva kuitenkaan sanonut muuta kuin:

"Kun vastedes näet hänet, pitää sinun heti sanoa minulle!"

Hänen äänessään oli julmistuneen valtjattaren kaikki terävyys, joka on tottunut aina ehdottomaan tottelevaisuuteen.

Jällellä oleva matka kulettiin vauhdilla, jota Briita-rouvan ratsu ei oikein näyttänyt sallivan. Perille tultua hyppäsi arvoisa rouva apuakaan odottamatta sen selästä tulisella innolla, joka ei ennustanut hyvää sille, jota se koski. Faste — se oli asepojan nimi — seiso kauan töllistellen häntä ja hänen niskan nakkelujaan. Sitten hän vei hevoset talliin, Briita-rouvan rientäessä portaita ylös. Tämä kulki tuuliaispäänä huoneesta toiseen, kunnes saapui ihan hengästyneenä ja hiestä valuen salakamariinsa.

Siellä istui hänen kirjurinsa, voutinsa tahi miksi häntä sopisi kutsua, hänen kaikki kaikkensa. Hän oli pöydän ääressä kirjoittelemansa. Hänen vieressään oli kimppu sinettejä. Briitan tullessa oli hän juuri aikeissa tarttua tähän kimppuun.

"En nähnyt enkä kuullut!" vastasi kirjuri, sama pitkä, laiha, kuolonkalpea mies, joka oli ollut Briita-rouvan seurana Eerik-herran laivalla tämän esittäessä Kaarlo-kuninkaalle saamisensa.

"Mutta hän on varmaan tänä hetkenä talossa!" sanoi Briita rouva.

"Se on sekä mahdollista että luultavaa", vastasi kirjuri hymyillen, "mutta täällä hän ei ole, eikä taida tullakaan, jos ovi vaan on oikein suljettu, ja silloinhan ei meillä ole pelkoa... Jos yhä edelleen kuten tähänkin asti piiloilisimme häneltä, niin olisi parasta sitten myydä koko Hammarstad ja muuttaa johonkin muuhun taloonne!... Kas tässä on nyt se vanha kauppakirja valmiina, ja olenpa varma, ettei

herra Laurinpoika itsekään huomaa, ettei se ole hänen sinettinsä, vielä vähemmin voi sen todistaa."

Briita-rouva meni pöydän ääreen, silmäsi asiakirjaa ja tutki sinettiä. Mutta samassa kuului siitä huoneen nurkasta, jossa takka oli, äkkinäistä kolinaa, kuin kivi olisi irtautunut takan sisässä ja pudonnut.

Huoneessa olijat katsoivat kiihkeästi sinnepäin, mutta eivät nähneet mitään. He katselivat sitten toisiaan, mutta se ei heille asiaa selvittänyt. Kirjuri lasi vaan kätensä sinettikimpulle, ikäänkuin sitä suojellakseen, vaikkei vihollista näkyntykään.

Mutta kun kaikki oli hiljaista eikä mitään enempää kuulunut, nousi kirjurin naamaan hymy ja hän lausui:

"Olenhan monasti sanonut, että vanha takka on korjattava... Se romahtaa vielä jonakin kauniina päivänä maahan kerrassaan... Mutta nyt on asia saatettava loppuun, liian kauan olette sallinut leikkiä kansanne. Svante-herra Ekesjössä ei anna sen pelättä itseään, että pöllö lentää hänen savutorvensa yli, vaikkapa se putoisi suoraan hänen takkaansa."

"Se on totta!" lausui eräs ääni heidän takanaan, ja Iliana-rouvan talonvouti astui takasta esiin, "mutta sellaiset pöllöt, joita te saatte pelätä, eivät koskaan jaloa Svante-herraa häiritse", lisäsi hän, "sillä hänellä on, mitä teillä ei ole, nimittäin hyvä omatunto."

Briita-rouva meni kalmankalpeaksi seisoessaan pöydän vieressä ja rupesi melkein horjumaan. Kirjuri kangistui tuolillaan jäykäksi kuin olisi saanut suonenvedon.

"Kauan olenkin jo saanut teitä nuuskia, enkä juuri luullut pääseväni teidän perillenne sisimmässä pimeistä kätköpaikoistanne, mutta nyt on, Briita-rouva teidän kohtalonne minun kädessäni... Niin, katsokaa vaan minuun, tämän näköinen minä olen, ja nimeni on Hollinger Birgerinpoika... Niin, mitä tuumitte, olen sen Birgerin poika, joka salaa murhattiin, kun hän oli kaivertanut valmiiksi sen sinetin, jolla olette nyt aikoneet varastaa Kaarlo-kuninkaalta rakastamaanne kultaa."

Hollinger kiivastui yhä enemmän puhuessaan, mutta hirveä vaara, jota hänen esiintymisensä uhkasi, vaikutti sen, että Briita-rouva ja hänen kirjurinsa saivat sangen nopeasti takaisin vilkkautensa ja neuvokkuutensa päästyään ensi hämmästyksestään.

"Valehtelet, roisto!" huusi Briita-rouva.

Hollingerin silmiin syttyi hirmuinen liekki ja hän lähestyi häntä joka lihas kasvoissaan jännitettynä. Silloin lisäsi Briita-rouva: "älä liukahda paikaltasi, muuten käsken väkeni heti sitoa sinut ja heittää tyrmän pimeyteen, jossa saat nääntyä nälkään."

Kirjuri aavisti kuitenkin pahinta Briita-rouvan epätoivoista päättäväisyyttä uhkuvista sanoista huolimatta. Hän tarttui senvuoksi sinettikimppuun, avasi toisella kädellä ikkunan, jonka ääressä pöytä oli, ja heitti koko kimpun kauas ikkunan alla virtaavaan jokeen, ennenkuin Briita-rouva ja Hollinger ehtivät huomatakaan. Ja tekonsa hän suoritti kylmäverisyydellä ja maltilla, jotka olisivat olleet paremmankin teon arvoiset.

Hollinger älysi kohta tämän teon merkityksen. Hänen kiukkunsa nousi siitä ylimmilleen, kun yrityksensä näytti juuri nyt voiton hetkellä menevän tyhjiin. Mutta hänkin oli kylmäverinen, ja kuta selvemmin hän ymmärsi, että toiminnan hetki oli käsissä nyt tai ei milloinkaan, niin käsitti hän myöskin välttämättömäksi sitä käyttää.

"Tuollaisen puheen saatte nyt jättää, Briita-rouva", sanoi hän, "tänne ei voi kukaan tulla, sen tiedätte parhaiten itse, ja mitä konnaan, murhaajaan tulee, jota ette ole häikäillyt ottaa luottamusmieheksenne... niin kuulkaa sanani, joka on tällä kertaa teidän sanaanne tehoisampi. Kumpikaan teistä ei pääse hengissä tästä huoneesta, ennenkuin täytätte ehdon, jonka teiltä vaadin."

Hollingerin kasvojen rohkea, päättäväinen ilme olisi jo antanut tarpeeksi vakuuttavaisuutta hänen sanoilleen, elleivät ne jo semmoisenaan olisi olleet sitä laatua, ettei niitä voinut epäillä. Sekä Briita-rouva että Gumme älyivät selvästi kohta, ettei mitään pelastumisen mahdollisuutta ollut, ellei ihmettä tapahtuisi. Jälkimmäinen yritti kuitenkin edes voittaa aikaa, jos jotakin ihmeen tapaista sattuisi tapahtumaan.

"Tämä näyttää minusta suuresti kummalta", sanoi hän, "olen kuitenkin varma, että ennenkuin sellaiseen hätäkeinoon ryhdyt, sanot meille, mitä oikeastaan tahdot."

"Mitä tahdon!" vastasi Hollinger. "Tahdon hengen sinulta siitä, että murhasit isäni, ja tahdon teidän henkenne, Briita-rouva, siitä pettuudesta, kaikista valheistanne ja kavaluudestanne, jota olette harjoittanut... Niin, kaikkivaltiaan Jumalan nimessä, sen tahdon ja sen teen, jos pakotatte minut siihen."

"Ole varma, ettemme muuta halua, kuin tehdä mitä tahdot!"

"No, otappa siis ja kirjoita, mitä käsken."

Gumme istui ja Briita istui myöskin. Hollinger jäi seisomaan oven ja heidän välilleen pitäen kiiltävää kaksiteräistä kalpaa kädessään lausuen, mitä kirjuriin piti kirjoittaa. Gumme tunnusti siinä murhanneensa Hollingerin isän, ettei hän voisi ilmaista Kaarlo-kuninkaalle sitä, että tämän sinetti oli salaa jäljennetty, ja Briita-rouva tunnusti, että oli sekä tätä että muita vääriä sinettejä käyttämällä koettanut petollisesti saada Kaarlo-kuninkaalta, herra Niilo Sturen veljeltä ja eräiltä muilta suurilla rahasummiin.

Kirjoittaminen edistyi hyvin vaikeasti ja keskeytyi usein. Gumme näet koki vähäväliä katsella Briita-rouvaa, että eikö muka sattuisi tälle onnellista tilaisuutta hiipiä hirmuisen kostajan selän taakse. Tämä oli kuitenkin mahdotonta.

"Kas niin", sanoi Hollinger, kun paperi oli valmis, "nyt nimikirjoituksenne sen alle."

Tätäkin käskyä noudatettiin. Sekä Briita-rouva että Gumme. Mutta nyt alkoi edellinen muuttaa mieltään ja turvautua rukouksiin. Ja hän sovittikin sanansa todella oivallisesti, ehkei sillä mitään saavuttanutkaan.

"Teidän rukouksenne, Briita rouva", sanoi hän, "tehovat aivan yhtä paljon minuun, kuin Eerik Akselinpojan huomautukset vaikuttivat teihin vaatiessanne niin säälittömästi väärää oikeuttanne kuninkaalta. Yksi seikka ilahuttaisi minua, ellen tietäisi, että kaikki, mitä teistä ja tuosta salamurhaajasta lähtee, on petosta alusta loppuun — se nimittäin, että rukouksenne osoittavat, että olet paperille kirjoittanut, mitä käsken... Mutta siitähän tahdon täyden varmuuden... Avaa ikkuna", lisäsi hän katsoen Gummeen, joka oli nyt ensi kertaa eläissään niin tyrmistyneenä ja nolona, ettei voinut päästä itsensä herraksi.

Hollinger otti nopeasti esille nahkakukkaron, johon kääri kokoon taitetun paperin. Hän oli harkinnut ja valmistanut kaiken edeltäpäin, ja jos onni oli odottanut itseään, näytti se nyt viipymisensä täysin palkitsevan.

"Avaa ikkuna!" huusi hän vielä kerran, ja Gumme täytti vitkastellen vapisevin käsin käskyn.

"Jumalan ystävä!" huusi Hollinger taas.

"Kaikkein vihollinen!" vastasi eräs ääni ikkunan alta.

Briita-rouva säpsähti, ja Gummekin osoitti ääretöntä hämmästyksiä. Kumpikin oli tuntevinaan äänen Fasten ääneksi, tuon tuhman ja hitaan asepojan, jonka Briita-rouva oli ottanut palvelukseensa juuri estääkseen varomaansa Hollingerin nuuskimista. Mutta Fasten äänen vielä kajahdellessa heidän korvissaan näkivät he Hollingerin viskaavan nahkakukkaron ikkunasta. Huoneeseen tuli niin syvä hiljaisuus, että karpästen surina selvästi kuului, kunnes he äkkiä kuulivat ratsumiehen lähtevän laukassa pihasta.

"Pysykää hiljaa!" virkkoi Hollinger, "lähetän vaan paperin luotettavalle miehelle, joka osaa lukea kirjoitusta, jota en minä Jumala paratkoon osaa. Luulen, ettei kestä kauan, ennenkuin se on täällä taas."

Tämä lienee ollut tuskallisin hetki Briita-rouvan elämässä sen jälkeen, kun häntä vietiin vangittuna Tukholmaan ja tuomittiin roviolla poltettavaksi kavallusyrityksestä Kaarlo-kuningasta vastaan. Gumme puolestaan perehtyi pian tilaansa, hänen kekseliäs päänsä mielti jo uusia pelastuskeinoja.

"Asiain näin ollen", sanoi hän Hollingerille, "kun sekä minä että emäntäni Briita-rouva olemme käsissänne, voinette kai kerta kaikkiaan sanoa, mitä tästä nyt seuraa?"

Mutta Hollinger ei vastannut mitään tähän kysymykseen. Hän seisoikin kuin kivipatsas. Ainoastaan hänen terävään silmäinsä tuli osoitti, että hän oli valppaampi kuin milloinkaan. Ja minuutit kuluivat hitaasti, ikäänkuin aika olisi seisonut aivan paikallaan. Viimeinkin kuului taasen kavioin kopsetta, aluksi hyvin hiljaa, sitten yhä kovemmin, kunnes kuului selvästi, että Hammarstadin pihalle tuli ratsumies, joka pysähtyi yhä vielä avoimen ikkunan alle.

Samassa lennähti nahkakukkaron taas ikkunasta sisään pudoten Hollingerin jalkain juureen. Tämä käski Gummen ottaa se ylös.

"Kaikki hyvin!" kuului Fasten ääni taas alhaalta.

Hollinger pisti nyt kukkaron nuttunsa alle.

"Nyt on työni tehty", sanoi hän. "Mutta ennenkuin jätän teidät tahdon lausua vielä sanasen. Tämän

paperin, joka tekee minut teidän kohtalonne herraksi, annan pyhän kirkon säilyyn, ja niinpian kuin te, Briita-rouva, kerrankaan harjoitatte tähänastista tointanne... niinpian kuin sinä, keho murhamies, nostat kätesi kostaaksesi minulle, josta kuolema seuraisi, niin jätetään paperi valtakunnan neuvoston käsiin, ja silloin on kohtalonne ratkaistu..."

Hän pysähtyi vähäksi aikaa silmäten läpitukevasti ensin Gummea, sitten Briita-rouvaa.

"Se on teistä kummaa", lisäsi hän sitten, "että menettelen niin säälivästi teitä kohtaan, luen sen silmistänne, mutta sen sanon teille suoraan. Siitä saatte kiittää isänne, Olavi-herraa, Briita-rouva... Hän on kerran pelastanut henkeni, enkä siis tahdo pahalla kostaa hänen hyvää työtänsä. Ja Briita-rouvan vuoksi ja herrani, Niilo Sturen, vuoksi jätän toistaiseksi sinunkin asiasi, Gumme..."

"Mistä olet minua syyttänyt, että olisin salaa murhannut isäsi, Hollinger", lausui Gumme äkkiä, "sitä et voi koskaan laillisesti todistaa!"

"Niin minäkin luulen, ja siksi onkin tuomiosi miekkani kahvassa... Mutta en tahdo nyt, kun herrallani epäilemättä on tärkeitä asioita tekeillä, herättää millään hänen mielipahaansa tai ehkä synnyttää pahoja kieliä hänestä juoruamaan, kun kerran olen hänen asemiehensä. Teen sen myöskin Iliana-rouvan vuoksi, jonka talonvoutina olen nyt ollut!... Annan siis kohtalonne omiin käsiinne... ja luulen, että olette puhettani ainakin ymmärtänyt."

Gummen silmissä välkkyi pedonomainen loisto. Briita-rouva istui kädet ristissä ja katse maahan luotuna. Ehkä oli puhe hänen isästään vaikuttanut häneen — hänenkin sydämessään lienee löytynyt jokin aukko, josta Jumalan aurinko pääsi paistamaan.

Hollinger kääntyi nyt ovelle, mutta samassa harppasi Gumme eteenpäin, jäntevästi ja kevyesti kuin höyhen ikäänkuin hänen ruumiinsa olisi ollut pelkkiä suonia ja jäntereitä. Hänen kohotetussa kädessään oli lyhyt veitsi. Mutta hän olikin tekemisissä miehen kanssa, joka tiesi tehtävänsä. Hollinger kääntyi salamannopeudella, ikäänkuin olisi tätä kavalaa hyökkäystä odottanut, ja kaatoi tarkoin osotetulla läimäyksellä tuon kurjan konnan taintuneena maahan.

"Sitä aavistin", sanoi Hollinger katsellen hetkisen terävästi Briita-rouvaan. Sitten hän lisäsi: "ja tuollaista miestä te pidätte leivässänne, Briita-rouva!"

Briita-rouva ei näyttänyt kuulevan eikä näkevän mitään.

Hollinger lähti.

Pihalla hän tapasi Fasten, joka tuli ilosta säteillen Hollingeria vastaan. Hollinger löi häntä voimakkaasti olalle, josta hän näytti hyvin ylpistyvän.

"Kiitos, poika!" sanoi hän, "olet tehnyt työn, josta sinulle tulee hyvää, niinkauan kuin elät. Jos olisin herra, enkä pelkkä asemies vaan, niin varmaan en päästäisi sinua, ennenkuin tulisit palvelukseeni."

"Minä palvelen sinua sittenkin!" sanoi tuo hidas poika.

Hollinger katsoi häntä, ja hän katsoi Hollingeria, sekä lisäsi:

"Jos jään tänne, niin ne varmasti survovat minut nuuskaksi, elleivät revi sydäntä elävältä ruumiistani!"

"No, tule mukaani sitten!" sanoi Hollinger reippaasti, "ehkäpä Niilo Sture ottaa sinutkin palvelukseensa... Ellei, niin ei sinun sen huonommin taida missään käydä kuin täällä."

He läksivät yhdessä kartanosta. Tie kulki etelään, aluksi Muskarn-järvestä lähtevän Hammarstadinjoen vartta ja sitten Osmon kirkon sivu.

Täällä seiso i kirkkomaanmuurin vieressä muuan harmaaveli. Hänen päähineensä oli vedetty korvain yli, ja hän seiso i aivan liikkumatonna kädet ristissä rinnalla. Hänen syvälle vajonneet silmänsä — muuta ei hänen kasvoistaan juuri näkynytkään — katselivat omituisella hehkulla maisemata, ikäänkuin hän olisi nähnyt siellä tai ehkä tyhjässä ilmassa näyn, joka kokonaan valtasi hänen sielunsa.

Hollinger tovereineen pysähtyi saavuttuaan munkin luokse. Mutta tämä ei huomannut heitä eikä heidän kunnioittavaa tervehdystään, häneen eivät ulkomaailman vaikutukset näyttäneet pystyvän.

Hollinger näytti tulevan tästä levottomaksi. Hän pisti kätensä nuttunsa alle ja otti sieltä nahkakukkaron, jossa tuo tärkeä paperi oli.

"Hurskas isä?" sanoi hän varsin hiljaa, ja hänen ilokseen näytti munkki kuulevan hänen sanansa.

Hänen silmänsä paloivat ja huulensa liikahtelivat, mutta se näkyi niin kolkolta ja aaveenomaiselta, kuin hän olisi ollut kirkkomaan vainajia, joka oli äkkiä noussut haudastaan kummittelemaan.

"Hän on siellä", lausui hän haudanomaisella äänellä, "niin, hän on siellä, ja minä tahdon tavata hänet, rangaista häntä, ja sitten... sitten olen valmis tulemaan luoksenne, herra!"

Näky katosi nyt tahi Hollingerin uudistettu kysymys herätti vanhan munkin — hän irroittausi mielikuvasta, jonka vallassa oli ollut, ja äkkäsi nuo kaksi miestä.

"Hurskas isä", sanoi Hollinger silloin, "koska olen tavannut teidät, niin tahdon kiittää teitä avustanne. Saatte olla varma siitä, että olette auttanut hyvää asiaa."

"Olet oikeassa, poikani", vastasi munkki, mutta nyt heikolla äänellä, josta voima näytti loppuneen, "tiedän siitä asiasta enemmän kuin luuletkaan, sekä mitä Briita-rouvaan että tuohon kurjaan kirjuriin tulee."

"Ehkä suostuisitte, hurskas isä", sanoi epäluuloinen Hollinger vetäen kirjoituksen kukkarostaan ja ojentaen sen munkille, "ehkä suostuisitte vielä kerran lukemaan kirjoituksen saadakseni sen omin korvin kuulla."

Vanhus hymyili, mutta otti paperin ja luki sen Hollingerin pyynnön mukaan. Silloin tämä tyyntyi, sillä kirjoitus oli sellainen kuin hän oli sanellut. Tällä kertaa oli hän ainakin saanut Gummen sellaiseen pelkoon, ettei hän rohjennut häntä pettää. Hän pisti paperin taas kukkaroonsa ja kätki sen nuttunsa alle.

Sitten hän erosi munkista, joka läksi lähellä olevaan pappilaan, jossa hän väliin olosti. Ja iloisempänä kuin pitkään aikoihin astui Hollinger lopun matkaa. Hän rupesi jo loilottamaan rekilaulujakin, että jo kaukaa kuultiin Iliana-rouvan taloon, kun hän lähestyi.

Hänen tullessa isoontupaan olivat talon rouvasväet yhä siellä. Pojat olivat myöskin tulleet, mutta heillä oli niin tärkeätä hommattavaa eräässä huoneen nurkassa, etteivät he paljon havainneet talonvoudin tuloa, vaikka he muuten hänestä sydämensä pohjasta pitivät.

"Jumalan rauha, Iliana-rouva", sanoi hän, "nytpä luulen jo suorittaneeni sen, mitä minulla on täällä ja Hammarstadissa tehtävää. Nyt pyydän teitä laskemaan minut herrani, Niilo Sturen, luokse."

Iliana katsoi häneen kummastellen, mutta Briita-rouva hyppäsi häntä kohden lyöden käsiään yhteen, kuitenkin pelvosta enemmän kuin ilosta, sillä hän oli ymmällä, ilmaisisiko jalolle langolleen asian oikean laidan.

Mutta Hollinger ei pitänyt tarpeellisena salaamista. Hän kertoi Iliana-rouvalle koko jutun juonen ja omat tekonsa myöskin.

"Sekä Kaarlo-kuningas että herrani veli, Ekesjön Svante-herra, saavat tästälähin olla Briita-rouvan vääriiltä vaatimuksilta rauhassa!" sanoi hän.

"Kuinka se on tapahtunut?" kysyi Iliana, joka kävi hieman rauhattomaksi ajatellessaan, mitä surua ja häpeää hänelle tuottaisi ja hänen suvulleen, jos tuollainen oikeudenkäynti nostettaisiin hänen orpanaansa vastaan.

Mutta Hollinger aavisti hänen ajatuksensa ja rauhoitti häntä.

"Paperit on hävitetty minun nähteni", sanoi hän, "ja minä luulen, että Niilo-herra ja tekin, Iliana-rouva, saatte luottaa minuun, että kaikki on tapahtunut ilman melua ja pahain kielten juoruja, jotka kohisevat kuin kuivat lehdet muurin nurkassa, niinpian kuin joku asia joutuu oikeuteen."

Iliana rouva puristi liikutettuna rehellisen palvelijan kättä ja antoi mielellään hänelle luvan lähteä Niilo-herran luo.

Samassa kuului eräs hevonen pysähtyvän pihalle, pian senjälkeen avattiin ovi, ja pölyinen ratsumies astui huoneeseen. Briita-rouva tunsu hänet heti erääksi miehensä asemiehistä, ja hänen sydämensä alkoi tykyttää selittämättömästä levottomuudesta. Miehen pelkkä synkkä näkö teki sen vaikutuksen.

Hänen levottomuutensa kävikin toteen, kun mies kertoi Penningebyn palosta. Hollinger, joka oli sattunut vilkaisemaan poikiin ja heidän hommiinsa, jäi ällistyneenä seisomaan kädessään kimppu isompia ja pienempiä pyöreitä esineitä, jotka hän oli ottanut pojilta. Nämä unhottivat sekä hänet että hommansa ja juoksivat äitinsä luo.

Vihdoinkin puhkesi Briita-rouvan tuska kyynelvirtaan. Mutta Svante astui suoraan hänen eteensä ja sanoi ojentaen kättään:

"Älä sure, rakas äiti... paha arkkipiispa saa kyllä vielä sen takaisin, kun ei vaan pahemminkin!"

Sittemmin oli Briita-rouvalla pitkä keskustelu molempain asemiesten kanssa, ja samana iltana ratsastivat he ynnä Faste-kuhnuri, jolle Iliana-rouva antoi hyväntahtoisesti hevosen, pohjoiseen päin rientääkseen Söderteljen ja Arbogan kautta Niilo-herran luokse Taalainmaahan.

XVI.

Piispan kokelas.

Oli torstai syyskuun 14 päivä. Nyköpingissä vilisi väkeä. Kadut olivat ahdinkoon asti täynnä kaupungin porvareita raatimiehineen ja pormestareineen. Siellä juoksi aamuvarhaisesta asepoikia kaikenlaisissa kalleissa puvuissa ja liikkui ryhmittäin asemiehiä kiiltävissä haarniskoissa, herrainsa värit ja kilpimerkit tavalla tai toisella sovitettuina pukuihin tai päähineisiin. Eloa ja liikettä oli joka taholla, ja kauppamiesten iloisista naamoista näki hyvin, että tällaiset herrainkokoukset olivat samalla hyvät markkinat heille.

Kaarlo-kuninkaan tytär, Magdalena-neiti, oli saapunut kaupunkiin sukulaisensa, Juho Kristerinpojan (Vasan) saattamana. Tämä oli eräs vanhan drotsin nuorempia poikia, joka oli nainut Kaarlo-kuninkaan sisarpuolen Briita Bjelkentyttären. Juho-herra, joka oli kuten isänsä ja veljensäkin ollut tähän asti varma tanskalaispuoluelainen, oli avioliittonsa kautta vähitellen siirtynyt Kaarlo-kuninkaan ja ruotsalaisten puolelle. Hänen vaimonsa, jonka nimi oli niinikään Briita, oli Steen Sturen sisar, tuon Niilo Sturen ystävän, joka oli niin erinomaisesti kunnostanut itseään Kettil-piispan johdolla Hällemetsässä, mutta jota arkkipiispa ystävineen ei siitä huolimatta ollut likikään ansion mukaan kohdellut. Se nyt ei tosin ollut ihmettävää, koska jokainen hyvin tiesi, kuinka lämmin kuninkaan ystävä Steen-herra oli. Hänen laitansa oli siinä suhteessa sama kuin monen muunkin, etupäässä kuninkaan langon, jalon ja urhean Kustavi Kaarlonpojan. Tämä oli lankonsa hävittyä vetäytynyt syrjään toimittaen vaan tehtäviään Upplannin laamannina, joka arvo hänellä oli ollut vuodesta 1454 aikain.

Hänkin oli nyt saapunut Nyköpingiin olemaan lähimpänä sukulaisena läsnä kuninkaantyttären vihkiäisissä herra Iivari Akselinpojan kanssa.

Nämä häät, joihin oli kutsuttu kaikki, mitä Ruotsissa oli etevää ja mainiota, olivat syynä siihen, että Nyköpingiin oli niin paljon herroja kokoontunut. Syitä oli kuitenkin todellisuudessa muitakin. Täällä oli tapahtuva ero vallassa olijain välillä ja niiden välillä, jotka aikoivat valtaan tulla. Täällä oli ratkaistava suhde Tanskaan ja Kristian-kuninkaaseen. Tämä oli lähettänyt sinne Lundin arkkipiispan, Tuven, viekkaan marskinsa, Klaus Rönnöwin, ja herra Egert Frillen, jotka yhdessä itse sulhasen kanssa edustaisivat häntä.

Eipä ihmettä siis, että Nyköpingin kaupunki tarjosi nähtäväksi mitä vilkkaimman ja kirjavimman kuvan, etenkin varsinaisena häpäpäivänä.

Eräs aikaisimmista oli muuan munkki, joka tuli Harmaaveljesluostarista, seuranaan itse yliteini. Edellisen kasvoja ei näkynyt, sillä niitä peitti kokonaan munkkipäähine. Jälkimmäinen näytti olevan hurskas ja hyväntahtoinen mies, jonka ijjäkkäistä piirteistä näkyi sekä levottomuutta että tuskaa.

"Viivy edes pari päivää vielä luonani luostarissa!" sanoi hän poismenijälle, joka pysähtyi ja näytti katselevan puhujaa.

"Rakas veli", sanoi hän vihdoin, "Jumala tietää, kuinka halulla odottaisin hetkeäni rauhassa luonasi, mutta minulla on eräs tehtävä täytettävänä, tottelen muita."

"Juuri siitä tahtoisin sinulta vähän kysellä, veli!"

"Sama mies... sama huone... ei, ei, hyvä veli... tähtien viivat ovat viitanneet tieni. En niitä uskonut, kun ne osoittivat työni mahdolliseksi alottaissani sen ennen aikaansa... Mutta nyt ne juoksevat yhteen, hänen ja minun viivani, silloin sen täytyy tapahtua. Mitäpä on ihmisen tahto Jumalan tahdon rinnalla, ja minä olen Herran välikappale..."

"Kunpa tietäisit, kuinka mieleni on levottomuutta täynnä sinun tähtesi..."

"Mutta jos tuntisit riemun, joka sydämessäni vallitsee, niin katoisi levottomuutesi, ja sinä kiittäisit ja

ylistäisit pyhää kolminaisuutta, että minun päiväni on koittanut... Voi, kauan, kauan on vanha herrani odottanut palvelijaansa! Rukoile edestäni, veli, emme taida enää nähdä toisiamme tässä maailmassa!"

Sitten meni salaperäinen munkki luostarin edessä olevalle avoimelle kentälle. Yliteini seisoi katsoen hänen jälkeensä. Hän näki munkin menevän sille kadulle, joka vei linnaan, ja vasta kun hän oli kadonnut ihmisjoukkoon, meni vanhus luostariin takaisin. Rauhattomuus ei kuitenkaan paennut hyvän vanhuksen sydämestä, hän käveli levotonna edestakaisin luostarin refektoorissa. Mutta kotvasen kuluttua tuli eräs munkki, joka oli ollut saaristossa ja oli tiellä vähän tuolla puolen linnan kohdannut Andreas-veljen. Hän oli ollut polvillaan erään kiven vieressä likellä rantaa, ja hänen päänsä oli ollut taaksepäin nojassa. Munkki ei ollut tahtonut häntä häiritä, mutta oli tullessaan katsellut taakseen ja nähnyt hänet koko ajan samassa rukoilevassa asennossa, kunnes hän oli yhtäkkiä kadonnut. Hän oli luultavasti mennyt kiven taakse jatkaakseen matkaansa ja joutunut siten näkyvistä pois.

Tätä selitystä piti hyvä luostarin esimies oikeana, ja se tuotti rauhan takaisin hänen sydämeensä, että hän voi ruveta toimittamaan virkansa tehtäviä.

Jos munkki olisi ollut vähemmin kiireissään ja jos hän olisi ottanut lähempää selvää rukoilevasta Andreas-veljestä, ja jos hänen tiedossaan olisivat olleet pääsytiät linnaan yhtä hyvin kuin Andreaalla, olisi hän voinut antaa esimiehelleen tietoja, jotka olisivat yhtä paljon lisänneet tämän levottomuutta kuin ne nyt sitä vähensivät. Sillä munkkivanhus oli kyllä kadonnut kiven taa, mutta maan alle mennäkseen linnaan.

Täällä oli kaikki siistitty ja varustetta mitä uljaimmasti häitä varten. Linnan herra, Erik Akselinpoika, ei ollut säästänyt kustannuksia tehdäkseen kaiken niin loistavaksi kuin suinkin. Ruokasali, jossa hääateria tulisi syötäväksi, ja sen läheiset huoneet, jotka olivat linnan vastaraketussa ja ennen sisustamattomassa osassa, olivat kaikki peitetyt uusilla Flanderista ostetuilla tapeteilla. Lattioilla oli uhkeita mattoja ja pitkillä penkeillä ja tuoleilla kaikenvärisiä tyynyjä, jotka olivat runsaasti ommellut kullalla ja hopealla.

Ja kaikkialla, joka huoneessa ja käytävässä samoin kuin pihollakin vilisi asemiehiä, kaikki mitä uhkeimmissa puvuissa.

Linnanherra itse istui eräässä sisähuoneista, joiden ovet olivat suljetut. Hän keskusteli uskottunsa, Olli Rådin, kanssa.

"Arkkipiispan lähimmät ystävät ovat jo täällä", virkkoi Eerik-herra kulmat rypyssä, "mutta hänkö itse ei tulisi, Olli, kuinka se on mahdollista?"

"Tiedättehän sen, herra, että kun kettua kauan ajaa, niin se piiloittaikse luolansa sisimpään komeroon. Arkkipiispa aavistaa pahaa, tahi oikeastaan, hän tietää, mitä täällä tulee tapahtumaan. Ja se seikka, että hän ei väkivallalla hajota hääjoukkoa, ei todista mielestäni muuta kuin hänen voimattomuuttaan."

"Sillä hän kuitenkin tekee yhden ristin laskuihimme..."

"Ei suinkaan, herra Eerik. Mutta niin totta kuin olen rintaveljenne ja järkeni on tallella, on Akselien voima nouseva näinä päivinä niin korkealle, että Pohjolan kolme valtakuntaa katselevat sitä ihmetyksellä... Te tulette valtakunnanhoitajaksi, siitä panen pääni pantiksi. Itse olette saanut puolellenne kaikki arkkipiispan hallitukseen tyytymättömät; ja veljenne, Iivari-herra, tuo kuninkaantyttären kera kaikki ne, jotka toivovat Kaarlo-kuningasta takaisin..."

"Niin, kunpa tämä päivä vaan olisi jo kulunut, ja veljeni kirkon siteellä yhdistettynä kuninkaallisen morsiamensa kanssa!... Miten lienee, Olli, minusta tuntuu valtani väliin hauraalta lasilta, joka voi kourassani mureta... Pelkään kaikkea, vähäpätöisintäkin, mikä vaan koskee näitä häitä. Sillä ymmärrän enemmän kuin hyvin, että jos veljelleni tai kuninkaantyttärelle sattuisi jotakin, mikä ehkäisisi heidän yhdistymisensä, jäisi työni vaan keskeneräiseksi, ja valtani olisi liian mitätön arkkipiispa vastustamaan?"

"Mitä vihkiäisiin tulee, en ymmärrä, mitä levottomuuden aihetta siinä nyt enää on, kun tämä päivä on kerran valennut... moniaan tunnin kuluttua se asia on suoritettuna."

"Yhtenä hetkenä voi kuitenkin tapahtua semmoista, mikä hävittää vuosien työn!... Monesti on niin tapahtunut. Mutta toivokaamme... Mutta, Olli, Tukholman linnan pitää arkkipiispa Jöns, ja minun mahtini valtakunnanhoitajana jää pieneksi, ellei valtakunnan etevin linna ole hallussani!"

Olli Råd mietti hetkisen, mutta katsahti äkkiä ylös lausuen:

"Sen saattavat Tukholman porvarit teidän käsiinne!"

"Tukholman porvarit!" huudahti Eerik-herra melkoisesti kummastuneena.

"Niin... arkkipiispa ei vaikuta paljoa heihin. Ja he ovat teidän käskettävinänne heti, kun olette valittu valtakunnanhoitajaksi..."

"Hyvä, hyvä, Olli", lausui Eerik-herra innolla, "mutta Tukholman porvarit eivät kuitenkaan mahtane särkeä Tukholman portteja, vaikka siellä olisi Jöns arkkipiispa ypö yksinään!"

"Te olette niin kiireissänne, herra, etten ehdi sanoa teille, miten Tukholman porvarit oikeastaan tulevat antamaan linnan teidän käsiinne! — Tultuanne valtakunnanhoitajaksi ja järjestettyänne muut asiat niin, että Kaarlo-kuningas saa maatilansa takaisin, niin te lähdette viipymättä tänne kerääntyneiden herrain kanssa Tukholmaa vastaan... Arkkipiispalla ei ole viittäkymmentä miestä panna teitä vastaan... Niin, te ratsastatte kaupunkiin kuin ihka omaanne, ja sitten..."

"No... sitten, Olli?"

"Sitten rupeatte keskustelemaan arkkipiispan kanssa, ja silloin nähdään, eikö... niin, nimeni älköön olko Olli Råd, ellen saa arkkipiispaa jättämään ilolla Tukholman linnaa henkensä pelastamiksi."

Eerik-herra katsoi kasvavalla kummastuksella palvelijaansa.

"Porvarit ovat", sanoi tämä, "niin katkeroina arkkipiispaa kohtaan, että pieni tuulenpuuska saa liekin leimahtamaan ja silloin, joukkojen huutaessa verta, esiinnytte te uhatun pelastajana, ja sitten... niin, nyt ymmärtänette, mitä tarkoitan, herra Eerik?"

Linnanherra nyökkäsi, mutta vaipui aatoksiinsa. Asia näytti kuitenkin valkenevan hänelle yhä enemmän, siitä tyytyväisyydestä päättäen, joka hänen kasvoilleen levisi.

"Minulle on kerrottu", lausui hän sitten, "että arkkipiispan uskottu, Helmich-kaniikki Upsalasta, on kaupungissa. Luulen, että hän voisi antaa minulle yhtä ja toista tärkeätä selvikettä tässä asiassa..."

"Varovaisuutta, herra, varovaisuutta", keskeytti Olli, "viekkampaa miestä ei ole toista valtakunnassa kuin hän, ja hän on kynsineen, karvoineen arkkipiispan vallassa — hänen avullaan hän on nyt tulemassa Vexiön piispaksi... Olen kuullut sen herra Ove Laurinpojan asepojalta, joka on nyt kirjurina arkkipiispan kansliassa... Kaniikki sai itse laatia kirjeen tuomiokapituliin sekä toisen pyhälle istuimelle siitä asiasta. Antaisin siis sen neuvon, ettette laskisi sitä herraa liian liki itseänne... Minä pidän häntä vaarallisimpana vihamiehenänne."

"Rakas Olli", vastasi Eerik-herra hymyillen, "olenhan ennenkin elämässäni ollut tekemisissä viekkaiden ja kavalain kanssa... usko minua, osaan sekä leikkiä käärmeen kanssa että polkea sitä päähän, niin että se kuolee!... Tiedätkö missä kaniikki asuu?"

Olli tiesi sen ja sai herraltaan toimeksi pyytää häneltä keskustelua herransa varalle.

Helmich oli huoneessaan Ollin tullessa hänen luokseen. Hän oli heti valmis menemään linnaan Eerik-herran luoksi, jota Olli ei ollut ensinkään odottanut. Sillä ei ollut tavallista, että maallikko, ehkä linnanherrakin kuten Eerik-herra, kutsui luokseen hengellisen miehen, eikä mennyt itse tämän luokse, vaikka tämä oli niin huomattu, että saattoi tulla kysymykseen piispansijoja täytettäissä. Mutta oli muutakin, mikä näytti Ollin terävälle silmälle oudolta.

Kaniikin koko olennosta näkyi niin eriskummainen sekoitus levottomuutta ja varmuutta, pelkoa ja toivoa, hätäilyä ja rohkeutta, ettei kokenut asemies voinut olla huomaamatta sitä ja arvelematta, mitä hän oikeastaan oli tehnyt tai aikoi tehdä. Katseli hän asiaa miltä puolen tahansa, hän ei kuitenkaan päässyt muuhun päätökseen kuin että tuolla viekkaalla papilla oli joitakin vaikeuksia voitettavana tulevaan piispanarvoonsa nähden, jossa Eerik-herra ehkä voisi olla hänelle avuksi. Ja senvuoksi oli hän niin valmis noudattamaan tämän toivomusta.

Omituinen, merkitsevä, mutta inhottava hymyily ilmestyi Helmichin ohuille huulille, kun Olli oli poistunut.

Hän otti eräästä vähäisestä matka-arkusta hyvin pienen nahkalaatikon, jossa oli pari pientä pulloa. Hän piti niitä päivää vasten, ensin toista sitten toista, pudisti niitä kovasti, että niissä olevain nesteiden pinnalle ilmestyi vahtoa, ja katseli niitä hyvin tarkasti. Huomattuaan, että kaikki oli kuin pitikin, levisi sama kamala nauru taas hänen huulilleen. Hän seisoi hetkisen etukumarassa, silmät tirkistäen tyhjäan ilmaan. Samalla hän punnitsi hiljaa noita pieniä pulloja kädessään.

"Piispanistuini!" kuiskasi hän, ikäänkuin tunteensa olisivat kuohuneet niin valtavasti, ettei hän voinut olla lausumatta sydämensä sisintä ajatusta.

Sitten hän katseli kädessään olevia pulloja taaskin hymyillen ja toistellen:

"Piispanistuin... piispanistuin!"

Salvattuaan sitten huolellisesti oven istui hän pöytänsä ääreen ja veti oikeasta etusormestaan tavattoman suuren sormuksen, jossa oli jostakin himmeästä, läpinäkymättömästä aineesta tehty kivi. Hän painalti vähän sormuksen syrjää, jolloin se aukeni. Silloin näkyi, että se oli ontto.

Helmich otti nyt molemmista pulloista korkit ja kaasi kummankin sisällystä sormukseen, sulki sen ja pani sen uudelleen sormeensa. Pulloit hän pani samaan pieneen nahkalaatikkoon ja pisti sen erääseen taskuun viittansa alla.

Niin varustettuna lähti hän asunnoltaan mennäkseen linnaan.

Siellä hän astui lähinnä linnanporttia olevia portaita myöten vanhoihin huoneisiin. Hän kohtasi monta linnanpalvelijoista, mutta ei kysynyt heiltä mitään, eivätkä he myöskään tienneet hänen tulleen linnanherran kutsumuksesta. Hänen korkean, hengellisen arvonsa vuoksi eivät he kuitenkaan katsoneet sopivaksi estää häntä menemästä mihin tahtoi, ja menivät siis hänen ohitseensa seisahdettuaan ja tervehdittyään kunnioittavasti.

Helmich saapui vanhaan ruokasaliin. Siellä oli suuria pöytiä, täynnä kaikenlaisia leivoksia ja hienoja herkkuja. Se oli nähtävästi tilaisuutta varten aiottu jonkunlaiseksi tarjoiluhuoneeksi, kun keittuhuone oli niin etäällä, ettei sieltä voinut mukavasti palvella lukuisia häävieraita. Helmich katseli kummastuneena ympärilleen, sekä astui viereiseen huoneeseen.

Se oli verraten tyhjä. Pitkin ensimmäistä seinää oli vaan pitkä pöytä, täynnä suuria juoma-astioita, jotka olivat varustetut päällekirjoituksella, mitä kukin sisälsi.

Salama välähti papin silmistä, ja hän lähestyi pehmeillä, tuskin kuuluvilla askeleilla pöydän päätä, jossa oli moniaita kalliita kulta- ja hopeamaljoja.

Tämän pöydän päässä oli ikkunankomero, jonka pöytää vastaan kaltevalla seinällä riippui pieni vähäpätöinen taulu. Helmich ojensi kättään erästä maljaa kohden, johon oli piirretty nimi: Iivari, kun Olli Råd tuli samassa huoneeseen. Silloin käänsi kaniikki äkkiä katseensa tuohon pieneen tauluun, joka pelasti hänet siten, ettei hänen tarvinnut muita selityksiä antaa.

Taulu esitti vapahtajaa Getsemanessa Juudaan suudellessa häntä pettääkseen hänet.

"Olen tullut väärään", sanoi hän hymyillen miehelle, "mutta tämä pieni taulu tässä on vieteltyt minua viipymään täällä kauemmin, kuin olisin muuten viipynyt."

"Eerik-herra on linnan toisessa osassa!" sanoi Olli, jonka epäluuloisuus lisääntyi, "sain palvelijoilta kuulla teidän tulleen tätä tietä ja riensin senvuoksi viemään teitä oikeaan... Seuraatteko nyt minua, niin vien teidät Eerik-herran luokse."

Kaniikki nyökkäsi ja sitten he menivät.

Eerik-herra otti vastaan tuon vaarallisen papin kaikilla mielihyvän osoituksilla ja piti hänen kanssaan pitkän keskustelun eräässä sisähuoneessa. Tultuaan takaisin ruokasaliin, jossa pöydät olivat nyt katettuina, olivat molemmat näöstä päättäen erittäin tyytyväisiä ajatusvaihtoonsa.

Käydessään juuri sen pöydän sivun ohi, jossa sulhanen oli kesteissä istuva, pysähtyi kaniikki. Hän katsoi erääseen suureen juomasarveen, joka oli kullatusta hopeasta ja oli jalokivillä koristettu. Sen kummallakin puolen oli kultaisia maljoja, joista kaniikki tunsu toisen siksi, jonka oli tullessaan nähnyt linnan toisessa osassa. Iivarin nimi oli siihen piirretty, mutta toinen nimeä varten tasoitettu tila oli vielä tyhjä.

Eerik-herra hymyili kohteliaasti, sillä kenpää ei näkisi mielellään rikkauttaan ihailtavan varsinkin siinä muodossa, jota ajanhenki enimmin suosii.

"Se on vanha arvokalu suvussani", selitti hän osoittaen suurta sarvea, "olen sen nyt perinyt veljeltäni, Olavi-herralta, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, ja olen tahtonut, että Iivari-veljeni käyttäisi sitä tänään ja joisi siitä veljensä maljan... Sima on myöskin vanhaa, se on tuotu tänne Lillöstä Skånesta."

Helmichiä näyttivät nämät tiedot kovin huvittavan, ikäänkuin hänen asiansa olisi ollut nimenomaan tuntea ja ihailla vanhoja entisyyden muistoja.

"Meidän suvussamme", lisäsi linnanherra, "on myöskin sellainen tapa vallinnut, että ennenkuin sulhanen juo häämäljasta morsiamensa maljan, tulee etevimmän läsnä olevan papin siunata morsiuspari ja juoma..."

"Skaran Hannu-piispa siis?" tokaisi Helmich.

"Niin, Hannu-piispa!" vastasi Eerik-herra, mutta näytti hieman epäröivän, tietysti Tuve arkkipiispan läsnäolon vuoksi. Hän lisäsi kuitenkin, ikäänkuin itsekseen ratkaisten epäröintinsä, "olen nyt, kuten veljenikin, ruotsalainen ritari."

"Minäkin haluan", lausui Helmich syvästi hartaan ja vakavan näköisenä, "minäkin haluan antaa siunaukseni tälle juomalle ja tälle morsiusparille osoittaakseni kiitollisuuttani siitä luottamuksesta, jota äsken keskustelussamme osoititte minua kohtaan!"

Hän astui pöydän ääreen ja kumartui penkin yli ojentaen molemmat kätensä maljan yli, että oikea peitti vasemman. Hänen äänensä oli rukousta lausuessaan melkein liikutettu, ja Eerik-herra teki hartaasti ristinmerkin.

Kääntyessään taasen ritariin päin kiului Helmichin silmissä kummallinen selittämätön tuli. Hän ei olisi voinut näyttää turvallisemmalta, rauhallisemmalta eikä tyytyväisemmältä, vaikka olisi ollut saamaisillaan voitellun Ruotsin valtakunnan arkkipiispaksi, puhumattakaan vähäpätöisemmästä Vexiön piispanistuimesta.

"Rehellinen kiitos, kunnianarvoisa herra hyvästä tarkoituksestanne!" lausui Eerik-herra puristaen ystävällisen kaniikin kättä, jonka jälkeen he astuivat yhdessä salin läpi.

Pian senjälkeen alkoivat kellot soida ja häävieraat keräytyä, ja koko loistava joukko pappeja, ritareja ja asemiehiä, joihin liittyivät kutsutut pormestarit, läksi juhlallisessa saatossa kirkkoon. Suuri ihmisjoukko oli kokoutunut linnan ympärille ja kaikkialle, mistä saatto kulki. Kaikki ihailivat ritarien loistoa ja morsiamen ja tämän neitojen kauneutta, joiden joukossa oli myöskin nuori Ingeborg Åkentytär. Morsian oli Kaarina-kuningatar ilpoisen elävänä. Hän muistutti ihmisille heti äitivainajastaan, josta ajatukset taasen johtuivat hänen isäänsä, vanhaan kuninkaaseen, joka oli Raseporissa. Monessa syttyi tänäpäivänä toivo, että uusi aika koittaisi ja valtakunta tulisi oikean kuninkaansa käsiin taasen. Niin paljon — arveltiin — mahtanee kuninkaan tytär vaikuttaa mahtavaan mieheensä ja tämän mahtavaan sukuun.

Voi, he eivät tienneet, kuinka vähän vaikutusvaltaa Kaarlo-kuninkaan tyttärellä oli. Hänen laitansa oli kuten Ingevall-kuninkaan tyttären sadussa, mutta osaksi vaan.

Hanhi harmaja

Saat Ingevallin tytön yli saatella!

sanoi kuninkaantytär sadussa, ja loihutusanat auttoivat häntä, ja nyt niiden pitäisi auttaa Magdalenaakin. Mutta runouden ja todellisuuden laita on niin, että jälkimmäinen vastaa vaan osittain ja vaillinaisesti edellistä. Kaarlo-kuninkaan tytär oli tosin päässyt virran yli, mutta ei sen kauemmaksi, ja se oli vaan hurskaan yksinkertaisen kansan toiveita, että todellisuus jatkuisi kuten kansansadussa.

Kirkossa oli suuri tungos.

Pappien joukossa oli siellä ulkomuodoltaan mitätön Upsalan kaniikki, ja jos joku oli maailmaansa tyytyväinen, niin hän. Hän katseli ympärilleen ikäänkuin olisi jo saavuttanut toiveittensa päämäärän. Näyttipä väliin siltäkin kuin hän olisi unhottanut varovaisuutensakin vetäen liiemmäksi huomiota puoleensa. Mutta silloin hän heti sen havaitsi ja otti kasvoilleen ilmeen, joka paremmin sopi hänen vielä alhaiselle arvolleen.

Oli jonkunverran yhtäläisyyttä arkkipiispa Jöns Pentinpojan ja tämän uskotun välillä. Molemmilla oli sama sitkeys, sama kyky järkkymättä pitää kiinni päämäärästään, vaikka edistyminen olisi kuinkakin hidasta. Heidän sydämissään oli myöskin sama tilavuus keinojen valitsemiseen nähden. Paras keino oli se, joka vei varmasti, ehkä pitkän kierroksenkin kautta perille, ja luottamus, lupaukset ja valat sysättiin syrjään tai rikottiin ilman pienintä häikäilyä. Mutta he olivat erilaisia tarkoituksiinsa nähden. Jöns arkkipiispan tarkoitus oli korkeampi, se koski Ruotsin valtakuntaa, mutta hänen uskottunsa silmissä oli tällä Ruotsillakin ja sen onnella ja menestyksellä arvo ainoastaan sikäli, kuin se edisti tai ehkäisi hänen omia yksityisiä tarkoituksiaan. Siksi pysyikin edellisen toiminta, vaikka hänen muistoaan himmentääkin niin monet varjopuolet, aina yhtä suurenmoisena kuin hänen kätyrinsä toiminta jää kurjaksi ja halveksittavaksi. Mutta pahaksi onneksi ei tämä ollut ensimmäinen ja ainoa kerta, jona yksityinen kostonhimo on käyttänyt Ruotsia, isänmaata, välikappaleenaan.

Helmich oli erään Tukholmaan muuttaneen saksalaisen poika, ja hän oli jo aikaisin herättänyt huomiota terävällä päällään ja hyvillä luonnonlahjoillaan. Senvuoksi hän olikin tullut arkkipiispan asuinkaupungin kouluun, jossa hän oli niin ikään herättänyt opettajainsa ja esimiestensä toiveita, joten pääsi pian ylempään suosioon. Silloiset arkkipiispat Juho Gerkenpoika ja Arnold olivat kuitenkin miehiä,

joiden suosio ei merkinnyt suuria maallikkojen eikä oppineitten piireissä. Mutta nuori Helmich sai kuitenkin apurahan mennäkseen ulkomaanmatkalle, ja hän olikin opiskelemassa Pariisin yliopistossa tahi Bolognassa Italiassa. Kukaan ei tiennyt, tuliko tämä Helmichille palkinnoksi jostain palveluksesta, jonka hän oli ollut tilaisuudessa tehdä näille miehille, vai tuliko se vaan pelkästään tunnustuksena hänen ansiollisuudelleen. Saksassa hän tapasi Olavi-arkkipiispan, jonka Upsalan tuomiokapituli oli vastikään tähän virkaan valinnut ja jota Eerik- kuningas ei tahtonut millään ehdolla tunnustaa. Helmichin onnistui saavuttaa hänen luottamuksensa, että hän lupasi kotiin tultuaan ottaa hänet kanslerikseen. Arkkipiispa tuli kotiin — siihen aikaan kuin Engelbrekt aloitti vapautussotansa — ja Helmich tuli niinkään kotiin.

Mutta silloin oli Olavi-arkkipiispan suosio häntä kohtaan loppunut. Hänen kanslerikseen pääsemisensä sijaan tuli hän samaan aikaan kotiutuneen kaniikin, Jöns Pentinpojan, kirjuriksi. Tämän tultua arkkipiispaksi, tehtiin Helmichistä kaniikki, ja nyt hän oli tulemaisillaan Vexiön piispaksi. Ja kenpä tietää, eikö hän nyt istuessaan piispain ja kirkkoylimysten joukossa, kun hänen korvissaan vielä kajahteli mahtavan Eerik Akselinpojan mairittelevat sanat — kenpä tietää, eikö hän nyt ehkä hautonut vieläkin suurempia ajatuksia, jotka kenties saivat hänen rupeamaan tähänastisen suosijansa vihamieheksi?

Vihkiäistoimituksen päätyttyä kirkossa kulki saatto yhtä juhlallisesti takaisin linnaan, jossa oli ensiksi järjestetty loistavat turnajaiset, jotka kestivät myöhäiseen iltaan. Silloin alkoi soittokunta soittaa ja vieraat lähtivät linnaan, tanssimaan ja leikkimään.

Helmich asteli pystyin päin Skaran Hannu-piispan rinnalla linnan portaita myöten ylös, eikä yskäkään häntä nyt vaivannut. He saapuivat viimeisten joukossa, sillä piispa oli seisonut kauan katsellen linnanrakennuksia, erittäinkin Folkungatornia, ja Helmich oli silloin antanut hänelle yhtä ja toista tietoa.

Soitto ja tanssi olivat jo täydessä käynnissä heidän saliin tullessa. Kaniikki tuli silloin kuin sattumalta eronneeksi piispasta. Hän läksi ruokasaliin kuin olisi sinne jotakin unohtanut tai hukannut. Hän sanoikin eräälle palvelijalle, joka riensi häntä vastaan, että oli hukannut kallisarvoisen sormuksen ollessaan aamupäivällä linnanherran luona. Palvelija alkoi haeskella lattialta.

Helmich katseli vaan pöytää, ja hänen levottomuutensa näytti karttuvan kuta kauemmin hän sitä katseli. Suuri hääsarvi oli kadonnut. Hän muisti silloin, että oli ollut toisessa huoneessa Eerik-herran kanssa ja aikoi senvuoksi lähteä sinne. Palvelija tahtoi seurata häntä, mutta hän taputti miestä päälle ja sanoi ystävällisesti, että etsisi kyllä itse. Hän tiesi kyllä, mitä oikeastaan tahtoi, sillä tuleva piispautensa liittyi niin läheisesti tuohon kultaiseen hääsarveen, ettei hän saanut ennen rauhaa, kuin se oli asianmukaisesti järjestetty.

Hän kiisi siis tuohon syrjäiseen huoneeseen, ja onni suosi häntä. Hän ei kohdannut ketään, ja astuessaan huoneeseen, joka oli heikosti valaistu, näki hän ensimmäiseksi etsimänsä sarven. Hän oli kuin kokonaan taikavoiman vallassa, joka veti häntä tätä sarvea kohden. Hän sulki hiljaa oven ja lähestyi pöytää, jolla se oli.

Mutta vastaisella seinällä oli kuin harmaa varjo, ja liekitsevä silmäpari seurasi herkeämättömällä tarkkaavaisuudella kaikkia hänen liikkeitään. Hän kumartui sarven yli. Se oli yhä vielä simaa täynnä. Mutta liittääkseen piispanvirransa vielä lähemmin sen sisällykseen otti hän äkisti esille kaksi pientä pulloaan ja kaasi niiden sisällyksen hääsarveen.

"Piispa!" virkkoi hän nousten ylös ja ikäänkuin silmillään ahmien säteilevän kultasarven.

"Juudas!" lausui samassa kumea, haudanomainen ääni.

Helmich kavahti ja hänen kasvonsa kävivät lyijyharmaiksi. Mutta ääni jatkoi:

"Juudas, Juudas, miksi petät ihmisen pojan suunantamisella?"

Ja luiseva käsi tarttui vapisevan Helmichin käsivarteen. Tämä horjui voimatonna eteenpäin, kaikki tarmo ja kaikki voima näytti hänestä paenneen. Huoneen keskessä oli iso nojatuoli, johon hirvittävä varjo-olento hänet asetti. Hänellä näytti olevan Helmichiin yli-inhimillinen vaikutusvoima.

"Rukoile, rukoile onneton", lausui varjo, "nyt on aikasi ohi... Täällä, juuri täällä, jossa sinä kerran annoit miehistä jaloimmalle kuoleman, täällä pitää sinunkin kuolla... niin on kirjoitettu ja minä täytän Jumalan tuomion...! Juuri tällä tuolilla istui herrani, vanha Olavi-arkkipiispa... kuinka lempeä hän oli, ja kuinka hän halusikaan luoda rauhaa ja sovintoa ihmisille!... Se tapahtui juuri tässä huoneessa. Näetkö, Helmich, että on olemassa ihmistä korkeampi voima...? Ajattele sitä ja muista, mitä hän sinulle sanoi, autuas herrani, varottaissaan sinua pahuuden teiltä, antaessaan sinulle anteeksi tekosesi, kun olit palannut Saksanmaalta, ja luvataksaan unhottaa vanhat asiat, kun vaan lupasit kääntyä pahuuden teiltä

ja vaeltaa Herran pelvossa vilpittömästi...! Näetkös, ettei mitään tästä ole minulta salassa. Sinä olit antanut halvan kullan vietellä itseäsi pettämään herrasi... lieneekö Eerik-kuningas vai joku hänen ystäviään korvaasi sen sanan kuiskannut... Pyhä kolminaisuus varjeli herraani, että hän pääsi kotiin... ja kun hän oli antanut rikoksesi anteeksi, palkitsit sinä hänen hyvyytensä pahalla... Sinä vannoit surmaavasi hänet... muistatko sanat, jotka sinulta pääsivät, tarjotessasi tässä huoneessa hänelle myrkkypikarin, muistatko, että sanoit kuolevalle pitäneesi valasi?... Minäkin vannoin silloin valan... keksiäkseni herrani murhaajan ja kostaakseni hänen kuolemansa, ja nyt olen minäkin tarkoitukseni perillä! Rukoile siis, rukoile... sillä nyt on kuolemasi tullut."

Helmich istui kuin kuolleena jo. Hänen kielensä oli täydellisesti puuksi muuttunut, kuten aurinkolaulussa sanotaan, ja hänen silmänsä tuijottivat lasimaisina synkkään kostajaan.

Silloin astui huoneen pimeimmästä osasta Olli Råd esiin. Hän, joka oli aina toimelias, oli heti aavistanut pahaa, kun kaniikki niin pyytämättä siunasi hänen herransa kalliin sarven. Senvuoksi hän ei ollut koko päivänä päästänyt sitä näkyvistään, vaan oli tahallaan tuonut sen tähän huoneeseen tarjotakseen itse sitä herralleen, kaadettuaan ensin Helmichin siunaaman siman pois ja pantuaan siihen uutta.

Ollessaan tuossa syrjäisessä huoneessa näki hän kummituksen kaltaisen munkin astuvan ensiksi huoneeseen ja sitten kaniikin. Nyt hänelle selvisi asia. Hän tuumiskeli itsekseen, kutsuisiko herraansa, että tämä itse saisi nähdä ja tuomita murhaajan. Mutta puhuttuaan joutui munkki kuin haltioihinsa, ja hän heilutti välkkyvää miekkaa kaniikin pään päällä. Hetkeäkään ei ollut menettää.

Hän tarttui senvuoksi sarveen rientäen munkin luokse, jonka kättä hän koetti ehkäistä.

"Pidättykää, pidättykää", huusi hän, "te ette tiedä, että tuo hurskas herra on hankkinut uusia rikoksia omalletunnolleen!"

Munkki katsoi mieheen, kuin hänkin olisi jo menettänyt ajatuskykynsä. Mutta Olli kohotti sarvea lisäten:

"Katsokaa tähän harmaaveli... tässä on keitos, jonka hän on sekottanut surmatakseen päivän sulhasen ja morsiamen ja ehkä muitakin... Niin, tämänpäiväisissä häissä! Ette usko minua?"

Munkin syviin silmiin näytti syttyvän kipene ymmärrystä.

"Senvuoksi on tahtoni", jatkoi Olli, "että panemme hänelle kaksi ehtoa, joko tyhjentää sarven tai kuolla miekkasi iskusta, harmaaveli."

"Herra, Herra kaikkivaltias!" huudahti Andreas-vanhus vaipuen polvilleen. "Sinä olet läsnä ja armahdat palvelijaasi, koska tahdot ottaa verenvian hänen käsistään!"

"Niin, kunnianarvoisa herra", sanoi Olli, jota ei haluttanut tarpeetta viivyttellä asiaa, joka voitiin suorittaa heti, "nyt olette kuullut ehdot, valitkaa, mutta valitkaa pian... sillä hengissä ette täältä tule."

Vihlova, kamala huuto kuului Helmichin vapisevilta huulilta. Hän luuli ehkä jo näkevänsä toivon vilausta koston täyttäjässä tapahtuneessa muutoksessa. Mutta tuima Olli otti hänet pian siitä luulosta.

"Ette tee viisaasti, jos huudatte", sanoi hän, "sillä te vaan pahennatte asianne. Jos joku linnanväestä tulee tänne, niin kutsun herrani, Eerik-ritarin paikalle, ja hänen muassaan tulee monta muuta, ja silloin te saatte tyhjentää myrkkypikarin niiden läsnäollessa, joiden vertaisena saitte olla kirkossa ja hääsaatossa!"

Kaniikki katsoi puhujaa, mutta pieninkin viivytyksensä antoi hänelle toivoa pelastuksen mahdollisuudesta. Hän huusi senvuoksi vielä kerran kovemmin ja kimeämmin kuin ennen.

Mutta oli kuin noiduttua, kukaan ei näyttänyt kuulevan hänen huutoaan. Jokunen kaukainen tanssisoiton ääni kuului vaan huoneeseen sen hiljaisuuden vallitessa, joka seurasi papin epätoivoista huutoa.

Olli sieppasi miekkansa.

"Vielä kerran, kummanko ehdon valitsette, kurja petturi?" kysyi hän.

Pieni, hintelö kaniikki hyppäsi ylös mielettömässä houraustilassa. Hän aikoi ilmeisesti heittäytyä epätoivoissaan vanhan Ollin päälle, jolla oli miekka toisessa ja sarvi toisessa kädessä ja jonka oli senvuoksi vaikea tulla toimeen. Jos malja olisi silloin kaatunut hänen kädestään ja tyhjentynt, olisi käynyt vaikeaksi todistaa tuon konnan rikosta.

Näin ei kuitenkaan käynyt.

Ollin mahtavan käsivarren antama hyvin osattu isku kellisti murhaajan maahan samassa kuin hän hyppäsi tuoiltaan.

"Huomannette nyt, että koston hetki on tullut, ja että te ette pääse hyvin ansaitusta rangaistuksestanne!" lausui Olli kumartuen kaatuneen yli.

Andreas-vanhus oli yhä vielä polvillaan, rukoillen ojennetuin käsin.

Mutta Olli ei päästänyt silmistään Helmichiä, jonka musta sielu kuvastui nyt oivallisesti hänen hirvittävän rumasti vääristyneillä kasvoillaan. Moniaan minuutin kuluttua kohosi Helmich raukeasti kyynärpäittänsä varaan.

"Mitä tahdot, mies, jos annat minulle henkeni?" kähisi hän tuijottaen kamalasti.

"Ajattelet siis kuolinhetkelläsikin kavaluutta ja petosta!" vastasi Olli.

"Kaiken, kaiken annan sinulle... saat nähdä että on hyvä pitää minua ystävänään...! Haa, se loistaa! Katso, kaiken sinä saat... Sano, tahdotko palvella minua...?"

Tuon kurjan katse ja kasvoinilme osoitti, että tuska oli saattanut hänet hourimaan. Mutta hänen näkönsä oli niin kammottava ja hänen vääntynyt hymynsä niin perkeleellinen, että Ollikin, vaikka oli kyllä paatunut, peräytyi kauhistuneena hänestä etemmäksi.

Kului taasen hetkinen, kunnes kuoleva kohotti toisen kätensä ikäänkuin jotakin hapuillen.

"Polttaa kuin tuli", änkytti hän, "anna minulle juotavaa!"

Olli tarjosi hänelle hääsarvea, ja hän joi.

Vielä kotvasen pysyi hän koholla, mutta kielensä ei saanut enää selvää sanaa lausutuksi, ja pian hän retkahti raskaasti selälleen kuolleena.

* * * * *

Nyköpingin häät, joissa herra Iivari Akselinpoika ja Kaarlo-kuninkaan tytär vihittiin yhteen, vietettiin muuten kaikessa rauhassa, ja ne tulivat käännekohtaksi Akselinpoikain elämässä.

Kokoontuneet piispat ja neuvosherrat valitsivat Eerik-herran valtakunnanhoitajaksi. Päätettiin myöskin, että kaikki entiset Kaarlo-kuninkaan monia tiloja ja taloja koskevat päätökset olisivat voimassa ensin hänen itsensä hyväksi ja sitten hänen lastensa sekä näiden miesten, herra Iivari Akselinpojan ja herra Eerik Eerikinpojan (Gyllenstjernan) hyväksi. Tanskaan nähden päätettiin yhdessä tanskalaisten herrain kanssa, että yhteys valtakuntain välillä jäisi voimaan, mutta muutapa ei Kristian-kuningas tästä kokouksesta hyötynytäkään. Kaikki muut tähän kuuluvat asiat päätettiin ratkaista uudessa kokouksessa, joka pidettäisiin Kalmarissa seuraavana kesänä.

Eerik-herra oli niinmuodoin saavuttanut, mitä oli monet vuodet kaikella tarmollaan koettanut — hän oli päässyt Ruotsin valtakunnan mahtavimmaksi mieheksi. Ja nyt jo voi asioita ja henkilöitä lähemmin tunteva päättää, ettei uusi valtakunnanhoitaja hevillä tulekkaan valtaansa toiselle luovuttamaan.

Kaarlo-kuninkaan kohtaloon eivät Nyköpingin tapahtumat tuottaneet mitään muutosta.

TOINEN OSA.

Niilo Sture.

I.

Pyhän Yrjänän kappelissa.

Eräänä pimeänä syysyönä marraskuussa 1466 kulki muutamia miehiä Vesteråsin hyvin valaistun piispantalon ohi. Eräs heistä oli puettu asemiespukuun. Hänellä oli miekka vyöllä ja raskaat rautakannukset kilahtelivat joka askeleella kivitetyllä kadulla. Muut olivat talonpoikia, mutta varsin nuoria vielä leikkisästä naurusta päättäen, joka tuon tuostakin kajahti heidän huuliltaan.

Päästyään piispantalon sivu kääntyi joukkue eräälle poikkikadulle kadoten muutamaa lähellä olevaan taloon.

"Nytpä saamme maistella värjäri Pietarin oluttynnyristä!" lausui soinnukas ääni joukon viimeisten juuri mennessä portista. Sitten kopautettiin asuntohuoneen ovelle ja huudettiin: "hei, Pietari, nyt olemme täällä, ja sinä saat nyt näyttää, että olet mies pitämään sanasi."

Ovi aukeni ja kynnykselle ilmestyi vanhanpuoleinen porvari sininen esiliina vyöllä. Hän oli sävyisän ja hyväntahtoisen näköinen ja oli nähtävästi tulijoita odottanutkin ja siltä varalta valmistaunut.

"Jokainen", sanoi hän, "ken tahtoo juoda Kaarlo-kuninkaan menestykseksi, on tervetullut tynnyrini ääreen! Tulkaa, hyvät ihmiset, te tarvitsette kyllä vähän vahviketta, kun kerran olette ryhtyneet sellaiseen toimeen, joka on tuleva teille kunniaksi ja muille iloksi... Jumala siunatkoon jaloa Niiloritaria!... Jos olisi valta niinkuin on mieli, niin kyllä tietäisin, mitä tekisin..."

"No, mitä, Pietari...? mitä?" kysyi monta ääntä.

"Heittäisin esiliinan nurkkaan, ottaisin tapparan käteeni ja rupeisin luineni nahkoineni ankaran ritarin mieheksi!" vastasi värjäri.

"Niistä sanoista tulee sinulle kunniata, Pietari!" virkkoi asemies lyöden muhoilevaa isäntää olalle, sekä lisäsi: "sinä voit auttaa häntä ja hänen asiaansa hyvin, vaikket tapparaa kannakaan... niin on minun ajatukseni."

Isäntä vei tämän keskustelun aikana iloiset vieraansa isoontupaan, jossa oluttynnyri asetettiin keskelle ja jossa pian vallitsi mitä hilpein ilo ja leikki. Asemies oikeastaan oli kuitenkin puheenpitäjänä ja hän näyttikin siihen sopivimmalta, sillä hänellä oli tyhjentyvätön varasto hupaisia juttuja. Hän oli myöskin paljon liikkunut ja maailmaa nähnyt ja hän osasi paljon lauluja, joita hän esitti kaikkein suureksi tyytyväisyydeksi.

Enimmin vaikutti kuuntelijapiiriin kuitenkin, kun asemies rupesi kertomaan herra Iivari Akselinpojan kosinnasta. Se asia koski kansaa hyvin läheltä, ja kun hän lopuksi kysyi, oliko kukaan kuullut laulua, joka oli tehty tästä kosinnasta, ratkesi yleinen riemu joukossa.

"Laula se!" sanoi Pietari värjäri, "minä painan sitten nuttusi uudeksi laulajanpalkaksi."

Mies hymyili ja alkoi:

Ja Iivari Akselinpoika Tott
rannall' on Gotlannin:
hän lausuu: "Ruotsiin lähden nyt,
tuon kullan kaunihin."

Gotlannin merta ankaraa hän kyntää.

He silkkiseilit käärivät
mastoihin kultaisiin
ja Ruotsin maalle lähtevät
Tukholman kaupunkiin.

Gotlannin merta ankaraa hän kyntää.

Hän keskess' asepihojen
sonnustaa pukuaan
ja linnaan astuu Tukholman
luo Ruotsin kuninkaan.

Gotlannin merta ankaraa hän kyntää.

Kenenkään mieleen ei juolahtanut kysyä, kuinka laulaja saattoi niin ilmeisesti totuutta vääristellen

kertoa Tukholman linnasta, vaikka kosinta olikin tapahtunut Raseporissa. Ruotsin kuninkaan olisi pitänyt olla Tukholman linnassa, joten oli luonnollista, että laulaja tai runoseppä antoi hänen siellä esiintyä. Satunnaisista ja vähemmän tärkeistä seikoista ei huolitettu niinkään, kunhan itse pääasia tuli kohdalleen, ja siksi ovatkin historialliset kansanlaulut vaan yleispiirteissään tosia. Kosinta oli tässä pääasia, mutta paikka tuli siinä yhtä vähän kysymykseen kuin taulussa liina. Alustaa tarvittiin, mutta kukaan ei pitänyt väliä, oliko se puuta tai kiveä, kunhan kuvan pääpiirteet vaan olivat tosia ja tunnettavia.

Laulaja jatkoi karttuneella innolla, kuta enemmän huomasi laulunsa miellyttävän:

Ja Iivari Akselinpoika Tott ovesta astuvi, ja Kaarlo, Ruotsin kuningas edessään seisovi.

"Hei, terve, Kaarlo kuningas,
kuningas Ruotsin maan,
annatko mulle tyttäres',
jos lienen vertojaan?"

"Jos tytärtäni pyydätte
kotiinne vartijaksi,
niin karkoittakaa Kristian
ja samoin piispaa kaksi!"
Gotlannin merta ankaraa hän kyntää.

Kaikki yhtyivät loppusanoihin:

Gotlannin merta ankaraa hän kyntää.

Miehen lopetettua tuli hetkiseksi hiljaisuus. Kukin mietiskeli itsekseen laulun sisällystä. Vihdoin otti Pietari värjäri sananvuoron kohottaen oluthaarikkaa.

"Niinpä kävi, että Iivari-herra sai todella kuninkaan tyttären, mutta antaako hän kuninkaalle Ruotsin valtakunnan, sen saamme nähdä."

Asemiehen silmät vilkkuivat ympäri seuran, kunnes pysähtyivät värjäriin.

"Sanonpa sen", lausui hän sitten, "ettei Iivari-herra eikä hänen veljensä, Eerik-herra, vaikka onkin valtakunnanhoitaja, anna valtakuntaa Kaarlo-kuunkaan käsiin, ellei heitä siihen pakoteta... Mutta meissä on miestä häntä pakottamaan, jos niin tarvitaan... puhunko oikein, Pietari, vai mitä te sanotte?"

"Oikein, oikein!" lausui Pietari tyhjentäen haarikkansa, "ja minä annan viimeisen oluttynnyrini tapin Niilo-herraa ja hänen miehiään varten!"

Juotiin vielä kerta ankaran ritarin, Niilo Sturen kunniaksi, ja sitten alkoivat miehet haastella pienissä ryhmissä. Silloin nousi asemies seisoaalleen aikoen lähteä. Hänen piti mennä herransa luokse, joten ei voinut kauempaa viipyä. Muitten ilo ei siitä kuitenkaan häiriintynyt, vaikka he olisivatkin kernaasti pitäneet iloisen asemiehen joukossaan. Mutta samassa tulikin tupaansa lisää vieraita, sekä asemiehiä että talonpoikia, mikä teki hänen lähtönsä vähemmän huomattavaksi.

Tämä kulki lauleskellen tietänsä ja oli pian kaupungin ulkopuolella.

Hän astui sitä maantietä pitkin, joka vie kaupungista pohjoiseen, Hofdestan niityn poikki Skultunaan päin, josta oli jo niin monta kertaa kulkenut aseellisia joukkoja sekä rahvasta että ritareja mitteleämään miekkoja keskenään. Hänen vasemmalla puolellaan solisi Svartån joki kiitäen hurjalla kiireellä rantainsa varjoisain puiden välitse, ja hänen päänsä yllä ajoi myrsky pilvenjänkiä tummalla syystaivaalla. Metsä huokaili, notkot ulvoivat, ja ilmasta kuului valtavaa, pauhaavaa siipien suhinaa, ikäänkuin mahtavat ratsujoukot olisivat näkymättöminä ajelleet avaruudessa.

Asemieheen ei tämä näyttänyt ensinkään pystyvän. Hän asteli rauhallisesti ja tanakasti eteenpäin. Mutta äkisti hän pysähtyi ja rupesi kuuntelemaan. Tavallisen ihmisen olisi ollut mahdoton mitään huomata, mutta mies oli tottunut myrskyihin ja hänellä oli tarkka kuulo. Hän hiljensi käyntiään ja kulki melkein hiipien erään suuren puun luokse, joka kasvoi muutaman suunnattoman kiven vieressä.

Hän ei ollutkaan kauan kiven luona odottamassa, ennenkuin törmän alta rupesi kuulumaan airojen loisketta, ja kohta nousi maantielle tumma haamu, joka katseli varovasti ympärilleen ja läksi hiipien pohjoiseen päin.

Mies lähti myöskin kiven luota seuraten varjoa. Hänen suonensa ja jäsenensä olivat niin jäntevät ja hänen käyntinsä niin keveä, ettei pieninkään ääni ilmaissut häntä, vaikka hän kulki jokseenkin läheltä veneellä tullutta astuen vähän syrjässä. He kulkivat siten kunnes saapuivat erälle pienelle yksinäiselle

kappelille, joka oli rakennettu tänne kappaleen kaupungista ulommaksi ja jota kutsuttiin pyhän Yrjänän kappeliksi. Kaupungin ympärillä oli kokonaista neljä sellaista kappelia, että matkustajat saivat kaupunkiin mennessään tai sieltä tullessaan toimittaa niissä rukouksensa. Vähän itäänpäin Yrjänän kappelista oli Pitkäaholle ja Taalainmaahan vievän koillisen tien varrella pyhän Ursulan kappeli, vielä idempänä oli Badelundin harjun syrjässä pyhän Olavin kappeli, ja kaupungin länsipuolella oli pyhän Kertun kappeli.

Varovasti hiipinyt varjo katosi pyhättöä ympäröiväin puiden alle. Asemies ei uskaltanut mennä lehdon edustalla olevan kentän yli, vaan kätkihe erään risukasaa taakse, josta voi pitää silmällä kappelia ja sen ympäristöä.

Kului hetkinen, ettei tapahtunut mitään hiukankaan epäilyttävää, eikä asemies saanut mitään vahviketta epäluuloonsa, joka oli nähtävästi saanut hänet tänne lähtemään.

Silloin kuului lähestyvän hevosten poljentaa. Asemies ei voinut niitä nähdä eikä uskaltanut kumartua liian kauas eteenpäin, sillä hän näki kappelin vieressä piilevän varjon liikahtelevan etummaisten puunrunkojen välissä.

Hänen ei tarvinnut kuitenkaan odottaa kauan, ennenkuin kuuli erään miehen astuvan mäenrinteen kuihtuneen nurmikoon yli, ja samassa hän näkikin hänen lähestyvän lehtoa ja lausuvan hiljaa, mutta kuitenkin käskevästä nimen:

"Sigge!"

"Teidän armonne!" vastattiin lehdosta, ja sinne mennyt varjo tuli esiin kumartaen nöyrästi, jonka jälkeen molemmat menivät puiden alle. Asemies katseli nyt vuorostaan selvällä kärsimättömyydellä ympärilleen. Hän halusi tietysti lähestyä kappelia, muttei uskaltanut, sillä viimeksi mainitun seurue olisi hänet huomannut. Hänen terävä silmänsä huomasi kuitenkin tähtien heikossa valossa, että risukasasta alkoi puolikehän muotoinen syvennys maassa — tehty arvattavasti kevät- ja syysveden johtamista varten kappelista — joka kulki oikealle lehdon ympäri. Arvelematta asettui hän pitkäkseen tuohon kosteaan uomaan ja alkoi madella sen pohjaa myöten hyvin hiljaa mutta varmasti eteenpäin.

Yritys onnistuikin odottamattoman hyvin. Hän pääsi pian kentän yli ja tuli puiden varjoon, jossa hiipi varovasti kappelin pienelle ikkunalle.

Siellä keskustelivat molemmat varjot, ylhäinen ja nöyrä keskenään.

"Missä sukulaiseni, herra Niilo Eerikinpoika on?" kysyi edellinen.

"Sitä en tiedä, teidän armonne", vastasi jälkimmäinen, "mutta herra Eerik Akselinpoika on useiden neuvosherrain kanssa kaupungissa. He ovat keskustelemassa herra Niilo Sturen kanssa piispantalossa."

"Jumalan nimessä, miksi ei veljeni, David-herra, ehkäissyt sitä purona...!" huudahti ylhäinen mitä suurimmalla katkeruudella ja suuttumuksella. "Silloin kun ritari ratsasteli pakolaisena metsissä vaan muutamia miehiä mukanaan, ja kun hänellä oli kolmesataa parhaintani seuranaan... silloin se olisi ollut helppo tehdä...? Nyt se on myöhäistä!"

Tuli pieni hiljaisuus.

"Mahtava oli Tord-marskikin, ja kaikkien vihollistensa kauhistus", sanoi joen toiselta puolelta tulleen ääni, "mutta niin mahtava kuin olikin, hänkin kukistui?"

"Mitä tarkoitat, mies?" kysyi toinen äkkiä.

"Sitä teidän armonne, että hyvä pää voi saada aikaan paljon, josta mahtava ei tiedä uneksiakaan!"

"Marski, Tord-herra... hänet murhattiin sängyssään yöllä. Hänet murhasi miestensä päällysmies... rupeisitko sinä herra Niilo Sturen palvelukseen?"

Pitkä venytetty "ei" tuli vastaukseksi tähän kysymykseen.

"Sano pian siis, mitä arvelet, jos luulet voitasi olla minulle avuksi ja lohdutukseksi onnettomuudessa... Liian myöhään, liian myöhään käsitin sokeudessani viisaan Helmichin sanat, että tämä oli vaarallisin viholliseni!"

"Liian myöhäistä ei vielä ole, teidän armonne", lausui mies ponnella, "minä ja veljenne, David-herra, tunnemme perinpohjin tuon herkkäuskaisen herran, jolla oli kuolemaansa enää vaan kirkkaan miekanteräni verta matkaa... Ja yhtä liki on hän tuleva vieläkin kerran, sen vannon Herrani puun kautta!... Miten se tapahtuu, jää minun asiakseni, mutta siihen saatte luottaa, että se tapahtuu. Kun palaatte matkaltanne etelään, luulen, että silloin on kankeana, mikä nyt on virkeänä."

Tuli taas hiljaisuus.

Ulkopuolella kuunteleva asemies ei päästänyt sanaakaan kuulematta. Hän leikkasi vielä reijän pergamentti-ikkunaan kuullakseen paremmin. Mutta päästyään täyteen selvyteen siitä, mitä konnantöitä siellä suunniteltiin, tuli hänelle kovin vaikeaksi olla niin hiljaa, kuin tässä oli välttämätöntä. Hän älysi kuitenkin, ettei saattanut mitään tehdä tällä kertaa heitä kohtaan, ja kun hänen täytyi päästä heidän juontensa perille, sai hän senverran malttia, ettei syyttä suotta syössyt itseään tuohon.

Mies alkoi ensiksi puhua.

"Veljenne, David-herra", sanoi hän, "on luvannut minulle talon ja tilan."

"No... senpä luulen sinun ansainneenkin! Miehet, joiden kilpimerkkinä on häränsarvet, eivät unhota helposti ystäviään eivätkä kitsastele, kun heitä on palkittava."

"Te siis vahvistatte muiden sukulaistenne kera David-herran lahjoituskirjeen, herra arkkipiispa?"

"Varmasti, varmasti, mies!"

"Pyydän kuitenkin enemmän!"

Oli mahdoton nähdä, minkä vaikutuksen tämä sana teki. Mutta kotvasen perästä kuului arkkipiispa kysyvän niin soinnuttomalla ja värittömällä äänellä, kuin asia olisi ollut hänestä vähäpätöisin maailmassa:

"Mitä?"

"Rälssikirjan itselleni ja jälkeentulevaisilleni!" vastasi mies ripeästi.

Siihen ei arkkipiispa vastannut mitään, ja aatelismiehen kokelas lausui taas:

"Työstä palkka, tyhjistä ei mitään, arkkipiispa! Suorittamani työ vaatii miehensä... jos teillä on joku, joka sen paremmin toimittaa, niin pankaa hänet...! Panen alttiiksi henkeni... onhan se yhden kynänpiirron arvoinen teidän kädestänne."

"Sinä olet kunnianhimoinen, mies!... Miksen oppinut sinua ennen tuntemaan?"

"Teidän armonne... Te muistanette, kuinka vähän veljellänne, David-herralla, on kuitenkin ollut teille sanottavaa... nyt, hädän hetkenä te opitte ystäviänne tuntemaan!"

Arkkipiispa huudahti, ja hänen äänessään oli sekä kiukkua että kummastusta, sekä vastenmielisyyttä että pyyteitä.

Röyhkeä asepalvelija uudisti vaatimuksensa odotettuaan turhaan selvää vastausta.

"Olen kunnianhimoinen, sanotte — ja olette oikeassa, niin olen. Ja voitteko sanoa, arkkipiispa Jöns, voitteko sanoa minulle, mikä on eroitus minun ja — teidän välillänne? Me uurastamme samaa asiaa, te käytätte itsenne ulkopuolella olevaa asetta... minä taasen suoritan itse tekoni... Te kuulutte vanhaan sukuun, te olette saanut hallita Ruotsin maata!... No, niin korkealle en minä pyri, minun toivojeni määrä on vaan tulla teidän veljenne veroiseksi. Ja siitä saatte olla varma, ettei hänen ja minun välilläni ole muuta erotusta — kuulkaa, ei mitään muuta kuin se, että hänellä on oikeus pitää kilvessään sitä merkkiä, joka on minulle ommeltu nuttuun, koska olen hänen palvelijansa... Talon olen ansainnut jo menneinä vuosina... uudet palvelukset vaativat arvoisensa palkan, ja sen palkan tahdon jo edeltäkäsin. Sanokaa siis, mitä tahdotte, arkkipiispa... minä suostun siihen, että aatelis- ja kilpikirjani pannaan vaarallisimman vihollisenne henkeä vastaan!"

"Mitä veljeni, David-herra, on luvannut, sen minäkin lupaan!"

"Kirjoittakaa siis alle?"

Mutta nyt oli kuuntelijan mahdoton hillitä itseään enää. Etäältä kuului useita ääniä, jotka tuntuivat lähestyvän laulaen, ja jos mies olisi jaksanut asiaa miettiä, olisi hän ehkä odottanut niitä, sillä ne eivät voineet olla muita kuin kuljeskelevia talonpoikia, siis luotettavia ystäviä. Mutta nyt ei hän ajatellut muuta kuin sitä mustaa konnantöitä, jota kappelin sisässä sommiteltiin, jossa ostettiin ja myytiin ihmishenkiä kuin kauppatavaraa.

Hän riensi nopein askelin kappelin seinänviertä pitkin ja syöksihe ovesta sisään pitäen paljastettua miekkaa kädessään.

Kappeli oli ihka pimeä, ikkunoista vaan kumotti heikko valonkajastus, niin että tulija voi erottaa

keskustelijat.

"Hei, musta konna!" huusi hän, "minä kirjoitan sinulle aateliskirjan!" ja samassa hän huitaisi miekallaan summanpäiten toista kappelissa olijaa vastaan.

Arkkipiispan ja hänen kätyrinsä silmät olivat enemmän tottuneet pimeyteen, joten he huomasivat oitis tulijan ja juoksisivat syrjään. Miekka halkoi senvuoksi vaan tyhjää ilmaa ja kolahti kivilattiaan vetäen rohkean omistajansa mukanaan. Mutta notkeimpana, joustavimpana teräksenä oli hän kohta jaloillaan taasen.

Katsellessaan nyt tarkistunein silmin ympärilleen huomasi hän miesten kadonneen.

He olivat väistyneet sivuille koettaen kumpikin seinäänsä myöten hiipiä ulos. Ahdistaja näytti kuitenkin olevan tottunut suurinta malttia kysyviin leikkeihin. Hän juoksi silmänräpäyksessä takaisin ovelle.

"Älkää luulkokaan pääsevänne minulta karkuun", lausui hän sieltä. "Teidän pitää nyt kuolla, niin totta kuin minä olen Niilo Sturen asemies, ja kuin te elätte ainoastaan hänelle ja valtakunnalle pahaa tehäkseenne!"

Laulava joukko saapui nyt niin likelle, että voi joitakuuta sanoja heidän laulustaan eroittaa. He tulivat odottamattomaksi avuksi miehelle, sillä heidän loilotuksensa esti kappelissa olevia konnia huutamasta avukseen asemiehiä, jotka odottivat kappaleen päässä tien varrella.

Sa kiittäös uskollisuutta. Jumal' asiamme menestyä antakoon, ja toimissamme ain' auttakoon. Yks' ruusunen kasvoi Ruotsin maass' vaan pahuus sen karkoitti poies taas. Se kaunis ja terve oli taimi.

Kappelissa oli pimeä kuin haudassa, eikä mies voinut suurimmillakaan ponnistuksilla erottaa vihollisiaan. Tänä hetkenä kieppui kuitenkin Jöns-arkkipiispan ja hänen veljensä nokkelan asemiehen henki hiuskarvan varassa. Joutua menestyksestään huumaantuneen talonpoikajoukon käsiin oli heille varma surma, tuskallinen ja kiduttava. Sen he molemmat ymmärsivät, ja Jösse Eerikinpojan kohtalo Motalassa muistui verisenä kummituksena heidän mieleensä.

Miesten laulu, jos voimme siksi kutsua sitä räökkynää, jolla muut säestivät yhtä esilaulajaa, joka yksinään noudatti nuottia, näytti kuitenkin tulevan ainoaksi pelastuksen mahdollisuudeksi. Sillä vaikka mies huutaisi mitenkään kovasti kappelin ovella, saisi hän kuitenkin tuskin ääntään niiden kuultaville, varsinkin kun myrsky vei ääntä heistä syrjään kaupunkia kohden.

Nyt he olivat aivan kappelin kohdalla, ja korkealle kuului rallatus marski Tord Bonden surkeasta kuolemasta, kuinka kavaltaja surmasi hänet kesken voittoretkiänsä.

Rakkauden hän huonosti palkitsi,
pään hartioon asti hän halkaisi.
Siinä raukesi Ruotsin valta.

"Kuulkaa, talonpojat, ystävät!" huusi mies, mutta ei rohjennut kääntyä selin, vaan seiso i yhä kappeliin päin miekka iskuun valmiina.

Mutta laulu jatkui:

Siellä voihtaten naiset valitti, kun, kuten Juudaskin herransa, Jöns petturi, viekas murhaaja, marskimme kavalasti surmasi. Jumal' armias, Poika ja Henki Pyhä Ruotsia suojelemaan, varjelkoon yhä!

"Talonpojat, ystävät!" huusi mies, minkä keuhkoista läksi.

Mutta turhaan.

Joukko oli jo ehtinyt kappelin sivu, ja esilaulaja alkoi laulaa räikeällä äänellä laulua uudelleen. Asemies heitti toivon saada apua ja mietti, millä keinoin saavuttaisi tarkoituksensa.

Silloin hän kuuli äkkiä askeleita takaansa. Jos tulija oli arkkipiispalainen, oli hän mennyttä kalua; mutta hän päätti lujasti ennemmin uhrata henkensä kuin laskea petturit menemään.

"Hollinger!" lausui silloin eräs ääni ihan hänen takanaan, "mitä täällä teet?"

"Herran nimessä, Faste!" huusi Hollinger, "täällä sisässä on pettureita!"

Faste hävisi silmänräpäyksessä, mutta yhtä nopeaan hyökättiin kappelista päin Hollingerin kimppuun,

ja niin vikkellä ja voimakas kuin hän olikin ei hän voinut estää sisässä olijoita pääsemästä pujahtamaan hänen sivuitseen pois.

He katosivat kumpikin taholleen. Mutta Hollinger ei menettänyt hetkeksikään malttiaan. Hän erotti heti, kumpi oli arkkipiispa, ja juoksi kovasti huutaen hänen peräänsä.

Siitä tuli ajo, joka muistutti Odinin ratsastusta, kun tämä kiitelee syysöisin korskuvalalla hevosellaan ryskien ja pauhaten metsäin ja tasankojen yli.

Maantieltä tuli joukko nuoria talonpoikia, Faste etunenässä, juosten häntä kohden. Hollinger huusi heille:

"Arkkipiispa on metsässä piilossa!"

Ja heti hajausivat miehet syösten pitkässä rivissä metsään ottamaan kiinni vihattua pappia.

II.

Kosto.

Vesteråsin piispantalossa tapahtui samaan aikaan yhtä merkillisiä seikkoja.

Paettuaan palavalta kartanoltaan lähti Niilo Sture pohjoiseen päin Gestrikantiin. Jo täällä sai hän, valittaessaan hätäänsä rahvaalle, niin paljon puolta, että voi ottaa haltuunsa joukon arkkipiispan hevosia, jotka olivat siellä, sekä moniaita haarniskoita ja aseita. Vieläpä hän sai käsiinsä koko Norrlannin nahkaveron, joka oli matkalla arkkipiispan luo Tukholmaan. Arkkipiispan vouti ja palvelijat otettiin vangeiksi. Sitten käytti Niilo hyväkseen otollista tilaisuutta, jonka tämä menestys toi, suostuttaen tämänkin seudun rahvasta puolelleen, ja saavuttikin monen helsinglantilaisenkin luottamuksen.

Arkkipiispa huomasi nyt liian myöhään pettyneensä tähän ritariin nähden. Hän oli pitänyt häntä mitättömänä ja vaarattomana, jota hän voi kohdella mielensä mukaan ja lyödä häntä kuten koiraa sauvallaan. Mutta nyt hän sai lähettää 300 hyvin asestettua miestä ottamaan kiinni tätä metsänkävijää. Hänen veljensä, David Pentinpoika, oli joukon johtajana, ja parempiin käsiin ei arkkipiispa olisi voinut tätä asiaa uskoakaan. David-herra vapisi himosta nähdä vanhan vihamiehensä sydänveren vuotavan.

Mutta silloin lähti Niilo Sture väkineen metsien poikki Taalainmaahan, ja sinne tuskin saavuttuaan sai hän väkeä niin runsaasti, että voi ruveta hyökkäämään. Taalainmiesten etunenässä hän meni silloin joen yli kulkien nummea myöten Vesteråsia kohden, joka linna oli arkkipiispan veljenpojan, Eerik Niilonpoika Oxenstjernan hallussa.

Ja Vesteråsin linna joutui Niilo Sturen haltuun.

Se oli sängen tärkeä asia. Sillä nyt oli ritarin käsissä mahti, jota ei sopinut enää ylenkatsoa. Vallassa oleville herroille, etupäässä valtionhoitajalle, Eerik Akselinpojalle oli hän sitä vaarallisempi, kun ei ollut ensinkään varmaa, että hän ottaisi mukautuakseen heidän tahtonsa mukaan. Senvuoksi lähtikin Eerik-herra muutamien neuvosherrain ja piispain kera viipymättä Tukholmasta Vesteråsiin, heti kun oli saanut varmistetuksi valtansa pääkaupungissa. Uskottunsa, Olli Rådin neuvokkuuden avulla hän oli saanut valtaansa Tukholman linnan, jonka jälkeen hän, kuten sanottiin, lähetti arkkipiispan kirkkoonsa takaisin.

Mutta Vesteråsiin saavuttuaan saivat herrat sanoman, joka oli aivan odottamaton ja joka samalla vahvasti Eerik-herran pelon Niilo Sturen aikeisiin nähden. Tämä oli lähettänyt sanoja ympäri valtakunnan kutsuen Ruotsin miehiä päättämään valtakunnan hallinnosta. Ja monesta maakunnasta oli saapunutkin valtuusmiehiä. Kaikki olivat sitä mieltä, että maassa oli jo ollut tarpeeksi herrain vaihdoksia. Nyt tahdottiin Kaarlo-kuningas takaisin. Sitä varten laadittiin uskollisuus- ja kutsumuskirje, jossa kerrottiin, että oli tartuttu aseisiin kuninkaan puolesta herra Niilo Sturen johdolla, sekä pyydettiin häntä Ruotsiin ottamaan valtakuntaa haltuunsa. Kirje lähetettiin luotettavalla miehellä kuninkaalle Suomeen, ja Niilo-herra kirjoitti samansuuntaisen yksityisenkin kirjeen hänelle.

Tällä kannalla olivat asiat herrain saapuessa, ja illan tullen he kokoontuivat piispantaloon Lydekinus Akselinpojan luokse, jota tavallisesti kutsuttiin Lydeke-piispaksi.

Suuri sali oli ylhäisiä herroja täynnä, ja kaikki olivat huolestuneen, levottoman näköisiä. Siellä oli Eerik-herra itse kullalla kudotussa samettinutussaan, komea miekka vyöllään ja kalliit kultakäädyt kaulassaan. Hänen rinnallaan istui Skaran piispa, sama joka oli Nyköpingin häissäkin.

Yhden ainoan kasvot osoittivat avomielisyyttä ja hilpeätä mieltä. Tämä oli Niilo Sture, joka muutenkin erisi muista yksinkertaisen koruttoman ryhtinsä vuoksi. Ja hänen pukunsakin, jona oli yksinkertainen, tummansininen nuttu turkkiviitan alla, ilman koruneuleita, osoitti, ettei hän nyt ollutkaan matkoilla herrashoveihin, joissa kultia, samettia ja helmikoristeita kysytään. Hänen vyötäisiltään riippui vielä keltaisessa vyössä raskas lyömämiekka osoittain sekin hänen sotaisia puuhiaan.

Lydeke-piispan hovipojat kulkivat ympäri tarjoillen viiniä suurista hopeamaljoista, ja piispa itse näytti koko olennollaan tahtovan puhua rauhan ja sovinnon sanoja. Hän kävi yhä innokkaammaksi, kuta enemmän Eerik-herra rypisteli tummia kulmakarvojansa, ja kuta tiukemmaksi sanailu kävi. Kaikki oli kuin noiduttua. Viini näytti happanevan herrain huulilla, eikä piispan ystävyyskään näyttänyt saavan sitä makeammaksi.

"Minusta näyttää, herra Niilo", sanoi Eerik-herra, "kuin te olisitte nyt unhottanut kaikki koreat puheenne valtakunnasta ja sen pelastamisesta... Sillä ette mahtanekaan sitä ajatella, että valtakunnan herrat äänettöminä katselisivat teidän matkojanne talonpoikaisjoukon kera... älkää ymmärtäkö sanojani toisin kuin ne ovat otettavat", hillitsi hän itsensä yrittäen hymyllä, "tahdon puhua sydämellenne, herra Niilo, ja tiedän hyvin, etten siihen kohtaan turhaan kosketa, senverran luulen teitä tuntevani."

"Sananne kilahtavat komealta, herra Eerik", lausui Niilo, "mutta ennenkuin pääsemme aivan selville keskenämme, täytyy teidän vähän tarkastaa puhettanne kanssani, sillä siihen on totuutta ja valhetta eriskummallisella tavalla yhteen sekoitettu."

"Valhetta... herra Niilo?" huudahti Eerik Akselinpoika, ja hänen äänensä ja salama hänen silmissään ilmaisi riittävästi, kuinka vähän puuttui, ettei hän menettänyt malttiaan.

"Niin, valhetta!" lausui Niilo, "sillä valhetta on puhua sydäimestä ja tunteista valtakunnan tähden, ellei niitä todellisuudessa ole olemassa."

"Mitä minun siis tulisi mielestänne tehdä?" kysyi valtakunnanhoitaja kiukusta vapisevin huulin.

"Jos te todellakin harrastatte, mitä olette sanonut ja yhä sanotte, — jos harrastatte valtakunnan menestystä... niin, luovuttakaa valtakunnanhoitajan-virkanne Kaarlo-kuninkaan käsiin ja liittykää minuun ja Ruotsin rahvaaseen."

"Taas tuo vanha laulu", virkkoi eräs neuvosherroista, Eerik-herran kääntyessä harmistuneena toisaalle. "Te haluatte ruveta uudeksi Engelbrektiksi, herra Niilo, te aiotte vetää talonpojat taasen niskoillemme... Toivon kuitenkin, että sitä ennen tapahtuu jotakin, joka saattaa teidän suuret tuumanne häpeään."

Hehkuva puna peitti nyt yksinäisen Niilo-ritarin posket, ja hän silmäsi puhujaa niin ylevällä ja voimakkaalla katseella, että tämä vuorostaan punastui ja vetäytyi syrjään. Mutta ennenkuin Niilo ehti mitään lausua, otti Skaran Hannu-piispa sananvuoron.

"Älkää pahastuko, herra Niilo", sanoi hän, "meidän kaikkein mielipide on, että yrityksenne hajottaa ja särkee, eikä mitään rakenna, ja toivoni ja pyyntöni teille on, että mietitte, niinkauan kuin on aika. Heittäkää yrityksenne, josta ei tule muuta seuraukseksi kuin verenvuodatusta ja pitkällisiä vaivoja valtakunnalle."

"Riittää, riittää, jalot herrat!" keskeytti Niilo huolehtivan piispan, "mitä minuun tulee, olen tarttunut miekkaani mitä jaloimmassa tarkoituksessa. Mitä taasen rahvaaseen tulee, on sillä Ruotsin lain mukaan yhtä paljon sanomista valtakunnan asioihin kuin yhdelläkään teistä. Minun pitää miettiä, sanotte... Jumalan nimessä, te ette tiedä mitä sanotte! Luuletteko, että olen tähän kevytmielisesti ryhtynyt?... Koko elämäni on ollut kuin siihen vihkimystä, jota nyt aion toimittaa... Ei, minulle olisi ikuisiksi häpeäksi, jos kauemmin toimetonna katselisin, kuinka Ruotsin herrat, toinen toisensa jälkeen nousevat mellastamaan Ruotsin valtakunnassa, raastaen ja hävittäen sitä kuin omaa omaisuuttansa... Ei, niin totta kuin tahdon ritarikilpeäni kunnialla kantaa, teen siitä pelistä lopun... Lain täytyy kerrankin päästä arvoonsa, ja minä tahdon olla lain vartija, niin totta kuin Jumala ja pyhä Eerik kuningas minua auttakoon!"

Hän puhui sellaisella innolla ja lämmöllä, että se jotakin vaikutti noihinkin miehiin, joiden lakina ei yleensä ollut muu kuin itsekkyyys ja mielivalta. On merkillistä, mutta kuitenkin totta, että juuri niistä miehistä, joiden näinä aikoina oikeastaan olisi pitänyt olla lakia turvaamassa ja pystyssäpitämässä, etusijassa voitiin sanoa, että "laki istui keihään nenässä". Maan mahtavilla oli, enemmän kuin luulisikaan, lakina raaka voima. Ja tämä heidän mielivaltansa hajotti maan pirstoihin, ja käsite

"isänmaa" haihtui pois, niin että itse asiassa ainoastaan talonpojalle oli suotu omistaa semmoinen.

Sentähden oli ja pysyi Engelbrekt kaikkina aikoina suurimmalle osalle Ruotsin mahtavia suuruutena, jota he eivät voineet muuten käsittää kuin raakana voimana, joka kerran saattoi koko valtakunnan horjumaan perustuksiaan myöten.

Salissa syntyi hiljaisuus, kun tuo avomiellinen ritari oli lopettanut puheensa. Itse pelokas Lydeke-piispakin unohti viitata hovipoikiaan kiiruhtamaan esiin juomasarvinensa. Eerik-herra katseli suoraan eteensä, ikäänkuin tarkkaan punniten puhetta, mutta hänen kulmakarvansa vetäytyivät samalla yhä enemmän kokoon, ja lopuksi katsahti hän Niiloon lausuen:

"Tämä on kapinoitsijan puhetta... te olette pois suunniltanne, herra Niilo!... Ajatelkaahan toki, minä olen valittu Ruotsin valtionhoitajaksi ja seison tässä edessänne valtakunnan piispain ja neuvosherrain ympäröimänä!"

"Minä en ole poissa suunniltani", vastasi Niilo Sture, "vai arveletteko te, että valtionhoitajalla voi olla enemmän valtaa kuin kuninkaalla? Minä sanon teille suoraan, herra Eerik, te ette ole laillinen Ruotsin valtionhoitaja!"

"Ritari, mitä uskallatte sanoa?" huusi Eerik-herra ja tuli hehkuvan punaiseksi, ja kaikki muut iskivät silmänsä Niiloon, ikäänkuin hän olisi seisonut heidän edessään valtiopetoksesta syytettynä.

"Peruuttakaa, peruuttakaa sananne, herra Niilo!" kiiruhti Lydeke-piispa torjumaan myrskyä, joka uhkasi puhjeta esiin. "Te sallitte lämpimän sydämenne viedä itsenne liian pitkälle, liian pitkälle!"

"Ei, en kirjaintakaan peruuta", vastasi Niilo ja oli yhtä tyyni, kuin vastustajansa olivat kiivaita, "minä toistan sen, Nyköpingin vaali täytyy Ruotsin kansan vahvistaa, taikka en minäkään tunnusta teitä koskaan valtionhoitajaksi, herra Eerik!... Siinä te katsotte asioita väärässä valossa... Ruotsin herrat eivät voi mitään ilman Ruotsin talonpoikia. Ne seisovat yhtä oikeutettuina vastakkain ja laki päättää, kellä oikeus on puolellaan."

Eerik-herra oli vaiti, mutta neuvosherra, joka äsken oli myrskyn alkanut lausui:

"Ja laki painaa talonpoikien puolelle... niin, teidän ei tarvitse sitä sanoa, me osaamme laulun ilmankin."

"Mutta minä tahdon sen laulaa, niin että molemmilla korvillanne voitte kuulla, että laki on laki ja teidän terävät puheenne eivät siinä mitään voi... Rahvaalla on laki puolellaan, jo sekin, että Kaarlo-kuningasta huudetaan, sitä todistaa. Sillä ainoastaan ruotsalaisen kuninkaan avulla voi Ruotsi päästä kaikesta levottomuudesta ja eripuraisuudesta."

"Tahi myöskin rahvaan valitseman valtionhoitajan avulla?" virkkoi pistävästi itsepäinen neuvosherra. "Ja te itse, Niilo-herra, olette kai sitten Ruotsin valtakunnan oikea hoitaja."

Mutta taas täytyi hänen laskea katseensa Niilo Sturen leimuavan katseen edestä, vaikka hän pisteliällä hymyllä koetti salata, kuinka syvästi ja voimakkaasti tuo katse häneen sattui. Eikä se ollut tuommoinen haihtuva, pikainen silmäys, jossa vihaa ja harmia paloi, vaan siinä vallitsi semmoinen tutkiva ja alaspainava voima, että tuo ylhäinen herra itse oli vähällä tehdä ajattelemattoman teon ja unohtaa hetken tärkeyden ja paikan, missä oli.

"Oikea valtionhoitaja", kuului silloin Niilo Sturen syvä ja sointuva ääni, "on minun ajatukseni mukaan se, joka lakien turvissa voi saattaa levon ja rauhan valtakuntaan, ja se ei voi tapahtua kansaa vastaan vaan läheisimmässä yhteydessä sen kanssa. Ja sentähden pysyn minä lujana päätöksessäni... Ja te, herra Eerik, liittykää te minuun ja rahvaaseen, jos niin tahdotte, joll'ette niin teidän täytyy luopua arvostanne! Mitä muutoin puhutte minulle Engelbrektistä, niin tahdon minä jokaiselle kuuluvasti sanoa, että korkein kunniani on, jos jossakin määrin voin olla hänen kaltaisensa!"

Nyt astui eräs nuori ritari esiin. Hän oli vähän lihavanlääntä, mutta muotonsa osoitti vilpittömyyttä ja avomielisyyttä ja hänen suurista, säihkyivistä silmistään loisti elämänhalu ja rohkeus. Hänellä oli yllään vaaleansininen samettipuku, johon Vasa-suvun vaakuna oli hopealla kirjailtu, ja miekkansa riippui mustasta kultatähdillä koristetusta vyöstä. Hän näytti jonkunlaisella mielihyvällä katselevan uljasta ritaria, joka valtionhoitajan ja maan mahtavien edessä uskalsi lausua nuo jalot sanat, mutta samalla näytti hänellä olevan halu vaatia hänet kaksintaisteluun elämästä ja kuolemasta.

Hän oli nuori herra Eerik Kaarlonpoika (Vasa), Kettil-piispan veli ja jalon herran Kaarlo Kristerinpojan poika, vanhan drotsin pojanpoika. Koko hänen sukunsa asema ja pyrkimykset sekä haen omat perityt mielipiteensä saattoivat hänet ihan itsestään kuulumaan uniooni- eli tanskalaispuolueeseen, ja ennen kaikkea täytyi hänen vastustaa jokaista, joka ajoi rahvaan asiata, koskapa se kieltämättä suoraan soti

niitä periaatteita vastaan, joita hänen sukunsa aina oli kannattanut. Mutta yhtäkaikki osoittivat hänen kasvopiirteensä jonkunlaista kevytmielisyyttä, avointa ja raitista iloisuutta ja leikkisyyttä. Hän ei oikeastaan näyttänyt taipuvaiselta paljon mietiskelemään, hän oli luotu ottamaan asiat vastaan semmoisinaan ja käyttämään voimaa, missä sitä tarvittiin, mutta aina ikäänkuin enemmän leikillä kuin todella, olipa asia kuinka vakavaa laatua tahansa.

"Minua ilahuttaa, että olen oppinut teitä tuntemaan, herra Niilo", sanoi hän, samalla astuen tämän eteen, "sillä kuulimpa usein veljeni, Kettil-piispan, Jumala olkoon armollinen hänen sielullensa, puhuvan teistä, mutta kautta hyvän miekkani, olkaa varuillanne, sillä mikäli minä jotakin ymmärrän, on kai Ruotsin ritareillakin jotain merkitystä!"

"Siinä puhutte totta, herra Eerik Kaarlonpoika", vastasi Niilo, "Ruotsin ritarit ovat kaikki kaikessa, jos he oikein tahtovat käsittää suuren ja jalon tehtävänsä seistä Ruotsin kansan etunenässä. Mutta ajatelkaapas, kuinka tähän asti on ollut ja kuinka Jumala paratkoon vieläkin on laita. Ruotsin herrat seisovat kuin viholliset sitä rahvasta vastassa, joka kuitenkin on heidän veljensä. Minä hyvin kyllä tiedän, että löytyy semmoisia, jotka mielellään näkisivät noiden vapaiden ja itsetietoisten talonpoikain vaipuvan orjuuteen, niinkuin Tanskan kansan... mutta minä sanon sen varmasti, niin pitkälle ei koskaan mennä. Ja mihin nuo talonpojat kelpaavat, sen näytti riittävän selvästi veljenne Kettil-piispa, Jumala olkoon hänen sielullensa armollinen, karkoittaessaan kaksi vuotta sitten Taalain miesten johtajana maasta vieraan kuninkaan."

"Kuitenkin täytyy yhden sortua toisen alle, Niilo herra,... ja minä en taivuta koskaan niskojeni talonpojan edessä!"

"Niin sanoi setännekin, herra Eerik, ja moni muu, ja kuitenkin hänen täytyi lannistua sen mahtavan totuuden edessä, jonka rahvaan edusmies Engelbrekt lausui... Sellainen on totuus, herra ritari, että se ruhjoo ja murtaa kaiken sen, mikä ei lannistu ja rakkaudella ota sitä vastaan."

"No niin, niin arvelen minäkin, Niilo herra, totuus musertaa kaiken, mikä ei taivu, ja talonpoika katsokoon sentähden, ettei hän uhmallaan loihdi esiin sitä liekkiä, joka hänet itsensä polttaa. Ja täällä se uinuu", hän löi vasemmalla kädellään miekkaansa samalla kuin oikean etusormella osoitti sen kahvaa, "täällä on kätkeytynä kipinä, joka kerran puhkeaa liekkiin ja kuluttaa kaikki, kaikki... jotka eivät mene pois tieltä, kun minun aikani on tullut!"

"Ja sanokaapa minulle myös, herra Eerik, mikä on se totuus, jonka ritariksi itsenne teette?"

"Se totuus", puhkesi kiivaasti Eerik Kaarlonpoika sanomaan, "on se, että herra on herra ja moukka on moukka, ja se, että minä tahdon elää talossani rauhassa vanhain hyvän tapain mukaan, tarvitsematta kuunnella kirkunaa talonpoikaiskäräjiltä... Kautta luoja, elämmekö me nurinkääntyneessä maailmassa, jossa pään täytyy kulkea sinne, minne jalat tahtovat, eikä päinvastoin?"

"Ei maksane vaivaa enempätä sanoja vaihdella tässä asiassa, herra Eerik", vastasi Niilo, "yhden asian tahdon teille kuitenkin sanoa, joka ansaitsee ajattelemissa: löytyy ainoastaan yksi totuus, jonka edessä meidän kaikkien täytyy taipua, nimittäin Ruotsin onni!... Mutta Ruotsin onnen määrää Ruotsin laki, ja Ruotsin rahvas ei tahdo muuta, kuin mitä laki tahtoo. Arvelenpa että teidänkin, herra Eerik Kaarlonpoika, on taivuttaminen ylpeätä päätänne tämän totuuden edessä!"

"Laki?" huusi tämä, "niin totta kuin elän, tahdonpa nähdä sen miehen, joka pakottaa minun tekemään muuta, kuin mitä itselleni katson hyväksi ja hyödylliseksi... Katsokaa, siinä on laki, jolle minä pääni kumarran, ja hyvä miekkani on opettava joka miehen käsittämään ja tuntemaan tuon totuuden; oletteko minut ymmärtänyt, herra Niilo?"

On epätietoista, minne tämä kiivas sanasota olisi lopuksi vienyt, jollei Eerik Akselinpoika olisi astunut väliin. Hän huomasi enemmän kuin tarpeeksi, miten tärkeätä oli pitää rahvasta puolellansa, ja ennen kaikkea mitä kauvemmin välttää suuttumista sen miehen kanssa, joka jo oli saavuttanut rahvaan luottamuksen ja rakkauden. Ja sentähden oli hänelle välttämätöntä voittaa aikaa ja koettaa estää julkista riitautumista, joka milloin tahansa voisi syntyä, katsoen varmuuteen ja voimaan Niilo Sturen esiintymisessä sekä niiden vihaan ja kiivauteen, jotka olivat eli pikemmin joiden piti olla hänen omia liittolaisiaan.

Tuskin oli kukaan kaikista niistä, jotka viime vuosina olivat olleet valtionhoitajina, ollut siinä asemassa heikommalla pohjalla kuin Eerik Akselinpoika. Se tuli siitä, että hänen puolueensa oli kokoonpantu osista, joita koossa piti ainoastaan sattuma eikä tarkoituksellisesti yhteydestä syntynyt sisäinen voima. Toisen osan muodostivat arkkipiispan viholliset, toisen kuningas Kaarlon ystävät. Mutta edelliset, jotka suurimmaksi osaksi olivat semmoisia, jotka tavalla tai toisella olivat pettyneet laskuissaan tuon ylpeän papin suhteen ja sentähden suuttuneet häneen, voivat millä hetkellä hyvänsä kääntyä takaisin ja uudestaan yhdistyä häneen, varsinkin jos tuommoinen yhdistyminen näyttäisi

lupaavan enemmän kuin asiain nykyinen tila, joka valtionhoitajan omaan asemaan nähden ei ollut kehuttavalla kannalla. Jälkimmäiset taas, jotka senlisäksi olivat paljon lukuisampia, tulisivat varmaankin kiiruhtamaan Niilo herran puolelle, joka julkisesti esiintyi vanhan kuninkaan puolesta. Jos nyt nuo osat luopuisivat hänestä, niin jäisi hän melkein yksikseen aniharvojen nojalle, jotka eivät lainkaan voisi vastustaa arkkipiispan eikä kuninkaan puoluelaisia.

Sentähden kiiruhti Eerik Akselinpoika nyt niin paljon kuin mahdollista lopettamaan keskustelua, jota hän oli seurannut mitä suurimmalla tarkkaavaisuudella ja lopettamaan sillä tavalla, ettei suututtaisi Kettil-piispan vaikuttavaa veljeä, eikä myöskään synnyttäisi mitään katkeruutta rahvaan mahtavassa johtajassa.

"Se mitä täällä on sanottu", sanoi hän, "näyttää minusta hyvältä molemmin puolin ja varmaan on oleva meille hyödyksi tuntee toisemme... Mitä teihin tulee, Niilo-herra, niin toivon, että me vielä tulemme rauhallisesti keskustelemaan keskenämme, ja jos asia jota te ajatte on mahdollinen, niin ette ole pettynyt minun suhteeni. Yhtä pyydän teitä aina muistamaan... minä olen aina tunteva velvollisuuteni valtionhoitajana."

Oli selvää, että tämä puhe itse asiassa sisälsi valtionhoitajan tunnustuksen heikkoudestaan ja voimattomuudestaan Niiloa vastaan, ja tämä kyllä täydellisesti ymmärsi asian. Mutta koska hän ei sillä hetkellä tahtonut ajaa asiataan pitemmälle, kuin jo oli tultu, tarttui hän herra Eerikin ojennettuun käteen, ja niinpä ei enempää puhuttaisi tästä asiasta.

Niilo läksi myös heti tämän jälkeen piispan talosta ja kiiruhti linnaan. Mutta hänen päänsä oli niin täynnä ajatuksia, ettei hän voinut jättäytyä lepäämään, vaan käski tuoda hevosensa esiin.

Juuri kun hän ratsasti ulos linnan portista kohtasi hänet ratsastava aseenkantaja, joka oli täyttä laukkaa ratsastanut linnalle. Se oli Erkki, ja Niilo tiedusti häneltä, mitä tuo kova ratsastus tarkoitti.

"Kautta luojan, herra Niilo", vastasi mies, "talonpojat ovat teurastamaisillaan erään miehen Pyhän Yrjänän kappelin läheisyydessä!"

"Teurastamaisillaan miehen... mitä tarkoitat, Erkki... minkä miehen?"

"Minä en voinut sitä nähdä, mutta kuulin Hollingerin, joka oli joukon keskellä, huutavan: että heidän pitäisi tuoda vanki teidän luokseen. Se oli kuitenkin kuuroille korville puhumista, ei, sadat juopuneet huusivat, hakatkaa palasiksi tuo ilkeä kavaltaja. Tämä tapahtui juuri kuin ratsastin siitä sivu, ja silloin kiiruhdin teitä tapaamaan."

"Hyvä, seuraa minua Erkki!" sanoi Niilo.

Ja niin laukkasivat he katua pitkin, joka vei linnalta alas sillan yli ja sivu piispan talon, jossa akkunat vielä olivat valaistut, ja jossa korkeiden ritarivartaloitten voi nähdä kulkevan edes takaisin suuressa salissa.

Kuta enemmän he lähestyivät kaupungin viimeisiä taloja, sitä selvemmin he alkoivat kuulla epäselvää melua, joka lisääntyi ja muuttui kamalaksi kirkunaksi samassa määrässä, kuin he tulivat lähemmäksi. Eräältä tiellä olevalta mäeltä voivat nuo kaksi ratsastajaa katsella koko tuota kamalaa temmelystä, josta kirkuna lähti.

Keskustan muodosti ryhmä, jota pari suitsuavaa tulisoihtua valaisi. Se oli kuin suuri pallo, joka hitaasti vierii eteenpäin ja josta joka taholle pisti esiin käsivarsia nyrkit lyötiin puristuneina. Samalla kaikki ympärillä olijat, jotka eivät voineet päästä keskelle, tungeksivat ja hidastivat enemmän kuin edistivät eteenpäin menoa.

Sillä välin olivat he saapuneet mäkeä ylös kappelin luokse, ja soihdut valaisivat kellastuneita puitten latvoja, kun Niilo syöksyi esiin ja vihasta vapisevalla äänellä huusi joukkoa seisahtumaan.

Keskellä olijat eivät häntä kuulleet, mutta laitimmaisivat alkoivat huutaa "se on Niilo-herra, meidän päällikkömme." Tämä huuto levisi salaman nopeudella yli koko joukon ja seurauksena oli, että he seisattuivat ja keskus selviytyi esiin.

Niilo laskeutui hevosensa selästä, heitti ohjakset Erkille ja kiiruhti keskelle piiriä, ja kohta katseli hän silmästä silmään vihollistansa, arkkipiispa Jöns Pentinpoika Oxenstjerna.

Hollinger ja talonpojat olivat hetken etsittyään löytäneet tuon pakenevan papin, ja niin syvällä hehkui viha häntä kohtaan noiden rehellisten miesten sydämissä, että oli tuskin mahdollista saada heitä luopumaan kostosta, jonka he pitivät ei ainoastaan oikeutettuna, vaan ikäänkuin Jumalan heidän käsiinsä jättämänäkin. Tosin selitti Hollinger, että vanki olisi vietävä Niilo-herran luokse, ja että tämä epäilemättä ankarasti rankaisisi jokaista, joka hiuskarvankaan hänen päästään repisi, mutta se ei

auttanut.

Eräs vahva talonpoika juoksi esiin ja löi arkkipiispaa. Isku sattui olkapäähän ja useita muita seurasi, ja hänen päällystakkinsa revittiin palasiksi. Hollinger huomasi mahdolliseksi hillitä tuota irtipääsyyttä raivoa muutoin kuin viekkauksella. Mutta hän ei ollut selvillä kuinka menettelisi, kuitenkin tahtoi hän aluksi ainakin tuonemmaksi lykätä veristä murhatyötä ja sentähden huusi hän:

"Kappelille... kappelille, siellä laatikaamme kuninkaan tuomio!"

Tämä erittäin miellytti joukkoa.

"Kappelille, kappelille!" kirkuivat sadat kurkut, ja niin lähdettiin sinne, vaikka tosin joka kolmannen askeleen perästä otettiin kaksi askelta takaisin.

Mutta jäykkänä ja kovana, ikäänkuin raudasta taottuna, seiso i kaikesta tuosta huolimatta arkkipiispa Jöns äkkiä ilmestyneen Niilo-herran edessä. Sammumatonta vihaa liekehtivät hänen ylpeät silmänsä, ja hän asetti kätensä ristiin rinnallensa asettuen semmoiseen asentoon, kuin hän olisi vielä seisonut Tukholman linnan salissa käskien ottaa Niilo Sture elävänä tai kuolleena kiinni ja polttaa hänen kartanonsa. Jotakin suurta oli yhtäkaikki tuossa miehessä, jotakin semmoista, joka teki hänet näinä aikoina ensimmäiseksi suvussansa ja kaikkien niiden joukossa, joita tarkoitustensa tähden kutsuttiin unioonin ystäviksi. Tämä suuruus ilmeni juuri hänen jäykkyydessään ja sitkeydessään sekä siinä lujudessa ja järkähtämättömyydessä, jolla hän pysyi kiinni tarkoituksensa, jonka oli itselleen asettanut. Ja tämä tarkoituksensa oli hänellä korkeampi kuin kenelläkään muulla unioonin ystävällä. Voi nähdä Ruotsin ikäänkuin hämmöittävänsä hänen pyrkimystensä korkeimpana päämaalina, vaikka ne vihattavat keinot joita hän käytti, pimmentävätkin hänen muutoin kirkkaan elämäntiensä, ja ympäröivät sen tummilla varjoilla, sitä synkemmällä, kuta enemmän välikappaleet näyttävät lopulta tulevan hänen päämaaliksensa. Ja nyt ne jo epäilemättä olivat siksi muuttuneet, kun hän näki korkeamman päämaalinsa alasrevityksi ja saavuttamattomaksi. Ei enää ollut ollenkaan epäilemistä, ettei hän mieluummin olisi nähnyt vieraan kuninkaan tulevan takaisin ja ottavan Ruotsin valtakunnan haltuunsa, kuin että joku toinen Ruotsin mies, vaikkapa tuo niin katkerasti vihattu Kaarlo-kuningas, anastaisi sen paikan, josta hänen itsensä oli täytynyt luopua. Ja tämä arvoton ritari, joka hänestä oli niin vaaraton, että hän olisi voinut työntää hänet pois tieltään, kuten tiellä oleva kivi potkaistaan pois jaloista — tämä ritari seiso i nyt hänen edessään suurena ja mahtavana, kädessään Ruotsin tulevaisuus, yhtä varmana, kuin sillä hetkellä arkkipiispan elämä ja kuolema. Tämä ajatus oli epäilemättä katkerin, mitä milloinkaan Jöns Pentinpojan aivoissa oli liikkunut, tuhat kertaa mieluummin olisi hän varmaankin antanut noiden raivoavien talonpoikien repiä itsensä palasiksi, kuin seista apua tarvitsevana tuon miehen edessä, jonka paljas olemus oli hänen häviönsä ja hänen elämänsä toiveiden kukistus. Sentähden katseli hän niin ylpeästi ja kiukkuisesti vastustajaansa, sentähden näytti hän aivan siltä, kuin olisi tahtonut sanoa: "suurin onnettomuuteni on sinut kohdata!"

Niiloon vaikutti tuon langenneen suuruuden näkeminen surullisesti, samalla kun papin silmistä palava vihan tuli, jota ei voinut väärin käsittää, muistutti häntä siitä katalasta ja epäritarillisesta vainoamisesta, jota hän tuolta mieheltä oli saanut kärsiä. Sentähden oli aivan luonnollista, että hän lausui:

"Enpä luullut, Jöns arkkipiispa, että näin toisemme kohtaisimme!"

Ivanhymyyn vetäytyivät arkkipiispan raudankovat kasvopiirteet. Se oli hänen ainoa vastauksensa. Ympärillä seisojat alkoivat käydä levottomiksi, ja mikään ei olisi voinut olla ärsyttävämpää heidän jo hillittömälle raivolle, kuin tuon synkän arkkipiispan käytös jaloa ritaria kohtaan, joka nyt häntä puhutteli. Harmin ja vihan murinaa kuului kaikkialta ympäriltä, mutta arkkipiispaan se ei vaikuttanut mitään. Hän seiso i katse jäykästi kiinnitettynä Niilo Stureen.

Mutta tämäkin kiivastui tuosta voimattomasta uhmasta.

"Jollei arkkipiispankaapu olisi suojananne", puhkesi hän sanomaan, "niin, kautta pyhän kolminaisuuden, pakoittaisinpa vanhan hyvän tavan mukaan teidät vastaamaan ilkitöistänne, joita olette harjoittanut minua kohtaan, Ruotsin valtakunnasta puhumattakaan... En tahdo muistuttaa teille, mitä viimeksi kohdatessamme sanoitte, mutta se on varmaa, että jos kohtalomme olisi niin määrännyt, että minä silloin seiso i teidän edessänne, samoin kuin te nyt minun edessäni, niin eipä paljonkaan viimeisestä hetkestäni puuttunut..."

"Minä vastaan puolestani!" lausui arkkipiispa kuuluvalla äänellä.

"Jos ainoastaan minusta riippuisi, olisi kaikki kuitenkin hyvin", vastasi Niilo. "Valtakunnan neuvosto on täällä kaupungissa, se tuomitkoon välillämme siitä mitä te olette rikkonut yksityistä ritaria kohtaan..."

"Kuka muu, kuin pyhä isä Roomassa, uskaltaa tuomita Ruotsin valtakunnan arkkipiispaa", keskeytti

pappi.

Niilo katseli hetken tuota pelotonta miestä, jonka rohkeus ei silmänräpäystäkään horjunut, vaikka jonkun kiihtyneen talonpojan kirves millä hetkellä hyvänsä voi ainaiseksi sulkea hänen suunsa. Eikä Niilo voinut olla ajattelematta, kuinka toisenlaiseksi Ruotsin kohtalo olisi voinut muodostua, jos tuo tavaton voima ja ihmeteltävä mielenlujuus olisi palvellut Ruotsia ja Ruotsin kuningasta. Hän vastasi tuohon kiivaaseen huomautukseen tyyneydellä, joka näytti vaikuttavan itse Jöns Pentinpoikaankin.

"Ruotsin kansa", sanoi hän, "Ruotsin kansa tuomitsee Ruotsin arkkipiispan yhtä varmaan kun se tuomitsee Ruotsin kuninkaankin!"

Tätä käännettä kysymyksessä ei arkkipiispa ollut ajatellut, ja Niilo huomasi, kuinka nuo tummat silmät ikäänkuin välkähtivät, samalla kuin ympärillä seisovain raikuva ihastuksen huuto heti vahvisti hänen sanansa.

"Ja juuri sentähden", lisäsi hän, "juuri sentähden, että teidän täytyy vastata töistänne Ruotsin kansalle, — sentähden annan minä puolestani meidän keskiset asiamme raueta."

"Nämäkö tulevat olemaan arkkipiispa Jöns Pentinpojan tuomareina?" kysyi pappi ivallisesti ja osoitti kädellään raivoisia talonpoikia, jotka epäilemättä olisivat syöksyneet hänen päällensä ja repineet hänet kappaleiksi, jollei ritarin läsnäolo olisi suojellut häntä.

"Niin, arkkipiispa", vastasi tämä, "he ja heidän lapsensa tuomitkoon teidät! Ja voitte olla vakuutettu siitä, että heidän päätöksensä on oikeampi, kuin se, jolla te tahdoitte ottaa henkeni, kun viimeksi tapasimme toisemme Tukholman Bykirkossa."

Sanottuaan tämän kääntyi hän ympärillä olijoihin ja kysyi:

"Mihin on arkkipiispan seurue joutunut." Sitä ei kukaan tiennyt, mutta Hollinger kiiruhti alas tielle ja löysi pian muutamia aseenkantajia, jotka pitivät hevosia. He olivat vetäytyneet piiloon, kun heidän herraansa oli ruvettu ahdistamaan, koskapa oli tuskin ajateltavaa, että he voisivat jotakin tehdä hänen pelastukseksi, mutta niin pian kuin ajo oli lakannut, olivat he taas lähestyneet ollakseen saapuvilla, jos sattumasta jokin odottamaton seikka muuttaisi asiain tilaa.

Pian palasi siis Hollinger ilmoittaen, että arkkipiispan seuralaiset olivat alhaalla tiellä.

"Minulla on kuitenkin yhtä ja toista teille sitä ennen sanottavaa, Niilo herra", sanoi hän, ja hänen kasvonsa osoittivat selvästi, että asia oli hyvin tärkeä.

"Koskeeko se arkkipiispaa?" kysyi Niilo.

"Häntä ja teitä!... Tahtoisin kuitenkin sanoa asiani teille ainoastaan arkkipiispan läsnäollessa."

Niilo katseli kysyvästi milloin aseenkantajaansa milloin arkkipiispaa. Viimein hän sanoi:

"No niin, tahdon kuunnella, mitä sinulla on minulle sanomista, ja tapahtukoon se teidän läsnäollessanne. Olkaa siis hyvä ja astukaa sisään kappeliin, arkkipiispa Jöns!... Ainoastaan tätä vaadin teiltä, nykyisen valtani nojalla. Enkä vaatisi sitäkään, ellen tuntisi tuota miestä ja tietäisi, ettei hän tyhjää puhuen eteeni tule!"

Synkkä varjo peitti arkkipiispan kasvot, mutta hänellä ei ollut mitään keinoa välttää tätä keskustelua. Niilo-herra meni edeltä, sitten arkkipiispa ja hänen perässään Hollinger, mutta muu joukko asettui kokonaan vahvaksi vahdiksi kappelin ympärille ja sisäänkäytävän suulle.

Soihdunkantajat astuivat ritarin käskystä sisään ja kiinnittivät soihtunsa kahteen molemmin puolin alttaria olevaan rautakäteen, niin että koko kappelin sisusta tuli valoisaksi ja ikkunoista sekä avoimesta ovesta voi nähdä kaikki mitä siellä sisällä tapahtui. Ympäröivän piirin takana piteli Erkki omaansa ja herransa hevosta, joiden mäkivyöt silloin tällöin välähtelivät soihtujen valossa, kun edessä seisovat miehet liikkuvat.

Kun nuo kolme olivat saapuneet kappeliin, antoi Niilo merkin Hollingerille puhua.

"Asia koskee teidän henkeänne, Niilo herra", alkoi tämä.

Niilo katsoi tuikeasti mieheen, ikäänkuin olisi hänen vihansa herännyt siitä, että tämä uskalsi tuollaista puhua, mutta Hollinger jatkoi:

"Täällä, tässä pyhässä huoneessa hierottiin hetki sitten kauppaa teidän hengestänne, Niilo herra.

Kaupanhierojina oli, toisena eräs herra David Pentinpojan miehistä, jonka te hyvin tunnette siitä ajasta saakka, kun hän ilmoitti teille kuolemanne, ja toisena... niin, teidän terävät silmäniskunne, arkkipiispa, eivät minua peloita, ja niin totta kuin olen rehellinen mies, voitte olla varma siitä, että, jos kappeli silloin olisi ollut yhtä valoisa kuin nyt, niin teidän musta verenne jo aikoja olisi juossut sydämestänne..."

Niilo siirsi katseensa uskollisesta palvelijastaan arkkipiispaan. Tuossa katseessa voi lukea syvää sydänsurua ja ihmettelyä, ettei suoraan sanoisi hämmästyttä, sekä samalla leimuavaa vihaa ja mitä syvintä inhoa.

"Onpa siis totta", sanoi hän kääntymättä kuitenkaan suoraan arkkipiispaan, jonka läsnäolosta hän selvästi kärsi, "onpa siis totta, että missä pahaa on, siellä sitä on paljon. Te olette vannonut väärin kuninkaallenne, sen lisäksi olette tehnyt murhapolton ja nyt olette valmis salamurhaan. Ja kuitenkin olette erään Ruotsin jaloimman suvun lapsia, ja sen lisäksi on teidän kansalle esitettävä Jumalan käskyjä kaikesta siitä, mikä on totta ja oikeaa..."

Hän vaikenä, ja näkyi, kuinka rajusti hänen sisässään myrskysi ja kuinka vaikeata hänen oli hillitä tunteitaan, jotka paisuivat sitä korkeammalle ja sitä rajummin, kuta enemmän hänen mielessään toisiaan seurasivat muistot kaikesta siitä, mitä tuo pöyhkeä ja kylmäverinen pappi oli rikkonut valtakuntaa ja kuningasta ja Niiloa itseäänkin kohtaan.

"Heittäkää hänet torniin!" huusi Hollinger, joka yhtä paljon kuin herransakin paloi inhoa arkkipiispaan kohtaan, "heittäkää hänet torniin! Jos vähänkään oikeutta löytyy, niin istunee hän siellä tuomiopäivään saakka, ja sen olet sinä ansainnut, sinä pirun pappi!"

Hollingerin silmät paloivat ikäänkuin hänen pahin vihamiehensä olisi siinä edessään ollut, hänen käsivartensa jännittyivät ja kätensä kouristuivat nyrkkiin, ikäänkuin yksi ainoa viittaus ritarilta, hänen herraltaan, olisi ollut tarpeeksi saamaan hänet syöksemään tuon miehen päälle ja yhdellä ainoalla iskulla maahan kaatamaan ja musertamaan hänet. Ja myrskyinen hyväksymishuuto ulkona olevalta joukolta seurasi kaikkia hänen liikkeitään.

Mutta Niilo vaipui mietteisiinsä, ja vähitellen lakkasi huuto ja hiljaisuus tuli sijaan muuttuen sitä syvemmäksi kuta enemmän sitä kesti. Sitä häiritsi ainoastaan yksi ja toinen kipuna, joka ratisten putosi soihduista. Kaikki odottivat, mitä ritari sanoisi.

"Mitä vastaatte tähän, arkkipiispa?" kysyi hän viimein aivan hiljaa.

"En mitään", vastasi tämä. "En mitään muuta kuin, että minä voin vastata teoistani, mutta en ole pakotettu kellekään niistä tiliä tekemään, kaikkein vähemmän teille...!"

Taas oli hetkisen hiljaisuus, jonka aikana Niilo herkeämättä tarkasteli arkkipiispaan, ikäänkuin olisi halunnut löytää vähäisenkään valon pilkahduksen parempaan päin noissa marmorijäykissä kasvoissa.

"No niinpä kuulkaa sitten, mitä minulla on teille sanottavaa!... Olisi epäilemättä hyvä työ, jos seuraisin palvelijani neuvoa... ja te kai hyvin kuulette, että hänen mielipidettään ovat monet muutkin... Voi olla niinkin, että te itsekin sen mielellänne soisitte, koskapa tiedätte, ettei teille siitä olisi mitään hengen vaaraa, mutta rahvaan asia kyllä kärsisi siitä mitä suurinta vahinkoa ja menettäisi sen kauniin värin, jota se tähän asti on kantanut kaikkien niiden edessä, jotka eivät tunne sitä kamalata rikollisuuden kuilua, johon teillä on sydäntä laskeutua... Sitä pitää välttää, sillä Ruotsin asian kuitenkin täytyy olla tärkeämpi kuin minkään muun, ja Ruotsin puolesta taistelijat eivät saa tahrata kunniaataan yhden arkkipiispan kukistamisella, vaikkapa satakin palkattua murhaajaa vaanisi minun henkeäni."

Arkkipiispa ei voinut ottaa katsettaan pois ritarista. Hänen otsaltaan loisti semmoinen ylevyys ja hänen jalot kasvopiirteensä loistivat jotakin niin jaloa ja suurta, että semmoinenkin mies kuin Jöns Pentinpoika viehättyi siitä.

"Mitä minuun itseeni tulee", lisäili Niilo, "niin sanon teille tässä kaikkivaltiaan Jumalan alttarin edessä, jossa seisomme, että heitän henkeni hänen turviinsa. Jos hän on minut valinnut välikappaleekseen saamaan jotakin hyvää Ruotsin maalle aikaan, niin tietää hän kyllä minua suojella, jollei, niin henkeni on vähäarvoinen... Ja nyt nopeasti pois täältä, arkkipiispa! Voisi tapahtua, jos teidän täällä olonne tulisi yleisemmin tunnetuksi", lisäsi hän matalalla äänellä, niin että ulkona olijat eivät voineet häntä kuulla, "voi tapahtua, ettei minullakaan olisi valtaa silloin pelastaa henkeänne! Hollinger tuo esiin arkkipiispan hevokset."

Hollinger meni täyttämään herransa käskyä, ja muutaman silmänräpäyksen perästä kuultiin arkkipiispan seuralaisten lähestyvän kappelia. Talonpojat tunkeutuivat oven ympärille heittäen kapean käytävän auki hevosten luo.

Niilo kulki arkkipiispan rinnalla joukon läpi ja niin villinä kiiluivat oluesta ja intohimoista kiihtyneiden

talonpoikain katseet, että arkkipiispan kyllin selvästi piti huomata, että hän hengestänsä sai kokonaan kiittää jaloa vihamiestään.

Kun arkkipiispa viimein oli valmiina nousemaan hevosen selkään, sanoi Niilo hänelle:

"Antakoon Jumala teille tekonne anteeksi, arkkipiispa Jöns...! Ja ottakaa nämät sanat minulta ikäänkuin muistoksi tästä hetkestä: Ruotsin asia on mahtavampi ja suurempi kuin, että te sen voisitte rikki murtaa, kuinka hyväsä te juonianne kehrännettekkin."

Arkkipiispa heittäytyi satulaan ja ratsasti seurueineen pois, synkkänä ja mustana kuin ukonpilvi.

Niilokin nousi hevosesa selkään ja ratsasti Erkin kanssa takaisin kaupunkiin.

Mutta vasta hetken kuluttua siitä kun tämä merkkillinen tapaus oli alusta loppuun kulkenut, lähti muu joukko liikkeelle ja laulaja lauloi muiden häntä säestäessä:

Siellä voihtaten naiset valitti,
Kun kuten Juudaskin herransa,
Jöns petturi, viekas murhaaja,
Marskimme kavalasti surmasi.

Jumal' armias, Poika ja Henki Pyhä
Ruotsia suojelkoon, varjelkoon yhä.

III.

Neiti Päivänsäde.

Seuraava päivä koitti ja lupasi tulla yhdeksi noista ihmeen ihanista syyspäivistä, joita pohjoismaat voivat tarjota, jolloin lämmin sää ja verrattomat värvaihdokset puiden kirjavissa latvoissa mieltä viihdyttävät.

Valtionhoitajan kortteerin edustalla olivat hänen seuralaisensa, nähtävästi valmiina ratsastamaan pois kaupungista, ja vähän matkan päässä heistä seiso i joukko aseellisia talonpoikia keskustellen keskenään, ja samalla aina väliin katseillaan tarkastellen noita ratsastavia aseenkantajia. Viipyi kauvan, ennenkuin valtionhoitaja näyttäytyi, mutta vihdo in hän tuli, komeilla nääännahkaturkeilla varustettuna, ja hänen komeasti varustetun hevosesa talutti sitä pitelevä hovipoika hänelle.

Kun hän huomasi talonpojat, tervehti hän ystävällisesti heitä, mutta he seisoivat hiljaisina eikä heillä näyttänyt olevan paljon halua vastata tervehdykseen. Ystävällinen ritari ei puolestaan ollut tuota huomaavinaan, vaan nousi nopeasti hevosesa selkään, joka ylpeänä pöyhisteli ylhäisen taakkansa alla.

Hiljaista ravia ratsasti valtionhoitaja katua eteenpäin, kun yht'äkkiä ratsumies tuli täyttä laukkaa meren puolelta ja kiiruhti hänen luokseen. Se oli Olli Råd.

"He tulevat, herra Eerik!" sanoi hän seisattuen valtionhoitajan rinnalle.

Tämä, jonka ajatukset olivat varmaankin toisissa asioissa kiinni, kysyi ihmetellen:

"Kutka tulevat?"

"Neiti Päivänsäde", sanoi Olli naurahtaen.

Nyt näytti Eerik herralle asia valkenevan.

"Ah", huudahti hän, "ratsastakaamme heitä vastaan!"

He ratsastivat alas järvelle, mutta muut seuralaiset jäivät herransa viittauksesta paikoilleen.

Siellä alhaalla lähestyi myötätuuleen suuremmanpuoleinen alus, jonka peräkeulalla näkyi kaksi naista ja kolme lasta, samalla kun etukeulalla kaksi uljasta miestä seiso i katsellen maata.

Toinen heistä jätti kohta paikkansa ja meni miesten luo, ja alus oli nyt jo niin likellä maata, että

selvästi voi huomata sen suuren vaikutuksen, mikä hänellä oli nuorempaan naisista, kun hän heitä lähestyi. Hellempää neidon hymyilyä ei voi olla kuin se, minkä ritari osakseen sai. Vanhempikin naisista hymyili, mutta hänen hymyilynsä oli aivan toista laatua ja koski selvästi yhtäpaljon neitoa kuin ritariakin.

Nyt he katsoivat maalle ja Eerik-herra nosti kohteliaasti, tervehtien hattuaan, ja kohteliaasti hänen tervehdykseensä vastattiinkin, sitten hän laskeutui alas hevosen selästä heittäen ohjakset Ollille ja käveli alas maallenusupaikalle.

Veneessä olijat olivat rouva Briita Kaarlontytär lapsineen ja neiti Ingeborg Åkentytär (Tott), jotka nyt tulivat tervehtimään edellisen miestä, herra Niilo Sturea. Nuori ritari, joka näytti suuresti miellyttävän neiti Ingeborgia, oli herra Steen Sture. Aluksen etukeulalla, kun se laski rannalle, seisoi Brodde.

"Onneni salli minun viipyä niin kauvan kaupungissa, että sain tilaisuuden sanoa teidät tervetulleeksi, rouva Briita", lausui valtionhoitaja kohteliaasti, ojentaen kätensä Briita-rouvalle auttaakseen häntä ylös veneestä.

Briita-rouva otti tuon mahtavan herran ritarillisen palveluksen ylevällä ryhdillä vastaan. Steen-herra tarjosi käsivartensa Ingeborgille ja valtionhoitaja hymyili sille innolle, millä nuori herra koetti tehdä ylösnousun hänelle niin mukavaksi ja helpoksi kuin mahdollista.

"Nyköpingin hääleikit, arvelen minä, kestävät yhä vielä", lausui hän.
"Neiti Päivänsäde ei ole menettänyt sulhaspoikaansa!"

Hieno puna kohosi neidon liljanvaaleille poskille, ja hänkin hymyili katsahtaen kirkkailla silmillään Steen herraa, ennenkuin käänsi ne setäänsä.

"Teidänkin muistossanne, setä, näyttävät ne vielä olevan, koskapa muistatte nimen, jonka siellä sain."

"Niin ja kukapa voisikaan unohtaa sen pienen seppeleen, joka sulle hankki tuon nimen, arvelet kai Ingeborg... Minun tietääkseni olet ensimmäinen, joka olet koristanut kiharasi noilla pienillä kukkasilla, jotka näissä seuduin eivät ole arvoon päässeet... tarkoitan, että täälläpäin kutsutaan niitä pirunsilmiksi... otat kai tämän kiitokseksi, neiti Päivänsäde?"

"Oletteko kuullut laulua neiti Päivänsäteestä, uljas ritari?"

"En", vastasi tämä kummastuneena ja lisäsi, "kuinka tulitte ajatelleeksi tuota laulua, herra Eerik?"

"Tuskin tiedän sitä itsekään", vastasi Eerik-herra nauraen, "kenties nimien yhtäläisyys saattoi minut ajattelemaan tuota laulua, jonka lapsuudessani monet kerrat kuulin... muistan ainoastaan muutamia säkeitä..."

"Ja ne kuuluvat?"

Keijukuningas rakasti neiti Päivänsädettä, mutta sitten tuli käärmekuningas ja teki lopun rakkaudesta, ja itku ja nauru tuli ilon ja riemun sijaan... Näin se kuuluu...

Käärmekuningas neidolle taikajuoman toi.

Kun nuori mä oon.

Ja neidolta poski se vaaleni... voi!

Niin lehdossa ratsastelen.

Ja hautaan tuo Päivänsäde mullattiin

Mut' käärmekuningas tiesi minne se haudattiin.

Ja neidon hän haudasta kaivoi pois.

Kun nuori mä oon!

Ja kuolleena linnaansa neidon hän toi.

Niin lehdossa ratsastelen.

"Ja siinäkö on loppu?" kysyi Steen.

"Siinä on loppu!" toisti Eerik-herra. "En muista enempää."

Sillä välin kun näin vähitellen kohottiin rannasta ylemmä, oli eräs miehistä kiiruhtanut linnaan ilmoittamaan Briita-rouvan tuloa ja nyt nähtiin Niilo-herra sieltä tulevan vaimoansa vastaan. Valtionhoitaja seurasi edelleen mukana ja Olli ratsasti herransa hevosen kanssa pikkusen matkan päässä takana. Mutta heti kun Niilo-herra oli saapunut, erosi Eerik-herra.

Kohtelias hymyily oli vielä hänen huulillaan, mutta äänenpaino, jolla hän puhui, oli kuitenkin

huomattavasti kylmä. Niilo oli enemmän mieleltään surullinen, kuin hänen kenties olisi pitänyt olla tavatessaan kaunista vaimoansa.

Heti senjälkeen oli Eerik-herra taas yhtynyt seurueeseensa ja ratsasti nopeata ravia Tukholmaan vievää tietä myöten. Itse hän ratsasti hyvän matkaa miestensä edellä ja ainoastaan Olli Råd ajoi hänen rinnallaan.

"Sinä olet oikeassa", sanoi hän palvelijalleen, "nuori mies on sidottu!"

"On kysymys ainoastaan siitä, ovatko kahleet kyllin lujia vetämään hänet Niilo-herran luota teidän puoleenne", lausui Olli hyvin epäilevästi.

"Ja minkätähden ne eivät sitä olisi...?"

"Niin, miksi... sitä on kyllä vaikea sanoa, mutta semmoisilta ne minusta näyttävät, nuo herrat, sekä Niilo että Steen, että he varmaan ennen luopuvat hengestään, kuin hylkäävät sen asian, jonka puolesta he taistelevat."

Eerik-herra ei vastannut siihen mitään, vaan ratsasti hetken äänetönnä katsellen jäykästi eteensä tielle, jota he kulkivat.

"Jotakin täytyy kuitenkin tehdä", sanoi hän viimein, "arkkipiispa ei lepää, ja meillä on itse asiassa kaksi vihollista, joista Niilo Sture epäilemättä on vaarallisempi, koskapa hänellä on rahvas puolellaan... Jotakin on sentähden tehtävä ja jos Steen herran voisi voittaa puolelleen, niin pidän sitä niin suurena asiana, kuin jo puoleksi olisin voittanut."

"Todellakin", täytti Olli, "olette puhunut totta, herra Eerik... sillä talonpojat eivät ole unohtaneet tuota nuorta ritaria, joka heitä niin miehekkäästi Harakerin kirkolla johti kuningas Kristiania vastaan. Jos voisi Steen-herran voittaa puolelleen, olisi totisesti jo puoleksi voitto meidän, sillä hän tuo varmaan mukanaan puolet rahvaasta."

"Niinpä niin, Olli", myönsi ritari vilkkaasti, "ja mikä on tehtävä, on tehtävä heti... Minun nähdäkseni, vetäytyy Niilo-herra jouluksi Taalainmaahan, ja ennen kevättä ei arkkipiispa ja hänen kuninkaallinen ystävänsä voi mihinkään ryhtyä... siispä on meidän nyt heti käytävä toimeen... Emmehän mitään menetä, jos koetammekin. Mutta asia on sitä laatua, ettei kuka hyvänsä saakaan sitä läpi ajetuksi..."

Herra Eerik piti jo vanhastansa arvossa tuota uskollista ja kelvollista palvelijaansa. Tämä huomasi aivan oikein, minne hänen herransa tähtäsi, ja sanoi nauraen:

"Aijotte siis minut lähettää Niilo Sturen luo joulujuhliin."

"Ja kenenpä muutoin arvelet voivan siihen tehtävään kelvata?" kysyi ritari takaisin.

"Olkoon sitten niin, minä otan sen tehdäkseni", vastasi Olli hyväntahtoisesti.

Samalla kun keskustelu tuosta asiasta oli valtionhoitajan ja hänen uskottunsa välillä, istui Niilo-herra vaimoineen ja lapsineen eräässä Vesteråsin linnansalissa.

He eivät olleet toisiaan kohdanneet senjälkeen, kuin Niilo keväällä matkusti Suomeen keskustellakseen Kaarlo-kuninkaan kanssa. Mitkä surun ja vastoinkäymisten okaat olivatkaan sen jälkeen ilmoihiin puhjenneet ja heitä pistäneet! Heidän kartanonsa oli poltettu, itse Niiloa oli ajettu kuin pakolaista, kunnes hän taalalaisten päällikkönä voi tarjota vihollisilleen taistelua. Mutta vielä tällä hetkelläkin oli hänen asemansa semmoinen, että — niinkuin hän kirjeessään kuninkaalle oli maininnut — "joko hänen täytyi saattaa työnsä loppuun, tahi tulisi hän itse, hänen lapsensa ja jälkeläisensä kerrassaan turmioon syöstyiksi." Ja tähän tietoon yhdistyi vielä ajatus lasten kohtalosta, jos hänet itsensä sodan syöjätär pois hengiltä saattaisi, ennenkuin hänen työnsä oli alotettukaan, vielä vähemmin loppuun saatettu.

Tämä ajatus saattoi tuon surumielisen ilmeen hänen kasvoilleen, kun hän pitkän eron perästä sai nähdä vaimoan ja lapsiaan, ja se oli yhä jälellä, kun he tulivat linnaan, vaikka hän koetti karkoittaa sitä ei ainoastaan kasvoiltaan vaan mielestäänkin. Mutta kun hän sitten sulki rakkaan vaimonsa syliinsä, valtasivat nuo surulliset ajatukset hänet vielä enemmän kuin ennen, ja hänen silmänsä kostuivat kyynelistä, kun hän sanoi:

"Jumala sinua varjelkoon, vaimo, jos jotakin odottamatonta minulle tapahtuisi!"

Briita katsoi pelästyneenä ylös. Synkkä aavistus valtasi hänet ja koko hänen ruumiinsa vapisi. Mutta hän ei antanut itseänsä sen valtaan. Hän ei tosin voinut kieltää naisellista luontoaan, jonka täytyi saada oikeutensa, mutta muutoin katsoi hän vaaraa rohkeasti silmiin valmiina uhraamaan kaikkein

kalleimpansakin sille pyhälle päämaalille, jonka siunattu taistelija hänen miehensä oli.

"Minut voisi kauhu vallata", sanoi hän katsoen luottavasti Niiloa silmiin, "ellen olisi tottunut ajatukseen, että sinä voit äkkiä tulla riistetyksi minulta ja lapsilta... Mutta luja uskoni on, että kaikkivoipa Jumala ei ole meitä hylkäävä... Ja yhtä varmaan kuin toivon kerran tapaavani sinut toisessa elämässä, yhtä varmaan tahdon kasvattaa poikasi seuraamaan sinun jälkiäsi."

Niilo ei puhunut mitään, hän vaan puristi vaimoaan lujasti itseensä. Silmänräpäyksen kuluttua oli hän taas entisellään, ja tyyntä rauha levisi hänen kasvoilleen ja Briita koetti samoin muusta huolimatta kiinnittää ajatuksensa jälleennäkemisen onnellisuuteen, ettei häiritseisi hetken juhllisuutta, vaikka kauhunkuvat siitä, mitä mahdollisesti pian voisi tapahtua, kauvan hänen mieltään värisyttivät.

Samassa astui Brodde sisään, ja hän tunsu sydämensä kevenevän saadessaan silloin lähteä pois yksinäiseen huoneeseen. Siellä lankesi hän polvilleen ja hartaasti rukoili Jumalaa ja kaikkia pyhiä varjelemaan kaikkia hänen rakkaitansa.

Kun hän uudelleen tuli saliin, jonne oli jättänyt miehensä ja Brodden, olivat nämä vilkkaassa keskustelussa keskenään, ja hän istuutui miehensä rinnalle. Myöskin Steen Sture tuli heti senjälkeen sisään, ja täällä pidettiin nyt neuvottelua, joka muodostui hyvin tärkeäksi, koskapa se suuressa määrässä tuli olemaan heti seuraavien tapauksien perustuksena.

Niilo-herra itse johti keskustelua, selitti asiat sekä esitti, mitä nyt yleensä olisi tehtävä. Ja hän osoitti siinä niin suurta sekä asioiden että henkilöiden tuntemista, että Steen Sture kuunteli häntä kuin opettajaansa.

Voi edeltäpäin arvata, että pian tulisi tapahtumaan hajaannus valtionhoitajan ja niiden välillä, jotka vanhastaan kuuluivat arkkipiispan puolueeseen. Sellaiset miehet kuin Ture Turenpoika (Bjelke), Iivari Gren — vanhan tanskalaismielisen Maunun poika — nuori herra Eerik Kaarlonpoika (Vasa) ja Trötte Kaarlonpoika — hän kuului sukuun, jota sukutilan mukaan kutsuttiin Eka suvuksi ja jolla kilvessään oli valkoinen palkki tahi ritarivyö sinisellä pohjalla — kaikki rohkeita, levottomia, sodanhaluksia ja rikkaita tavarasta sekä paljon vaikuttavia kukin seudullaan — sellaiset miehet eivät varmaan kauvankaan alistuisi kuulemaan käskyä herra Eerik Akselinpojalta, joka ei kuitenkaan koskaan, kuinka kauvan hän Ruotsissa oleskelsikin, voisi vapautua siitä muukalaisuuden karvasta, joka hänessä yhä oli. Näiden lisäksi tuli arkkipiispan läheisimmät sukulaiset, hänen kilpeään kantavat miehet, Oxenstjernat, herra Eerik Niilonpoika sekä David ja Krister Pentinpojat.

Mutta hajaannus näiden ja Eerik Akselinpojan välillä toisi epäilemättä Kristian-kuninkaan maahan ja silloin olisi kysymys siitä, yhtyisikö herra Eerik Niiloon ja taalalaisiin. Että hän ei menisi tanskalaisen kuninkaan puolelle, oli aivan selvää jo siitäkin, että hänen veljensä Iivari oli melkein julki vihollisuudessa tuon kuninkaan kanssa. Mutta sitä vastoin voisi tapahtua, että hän veljensä kanssa yhdessä uskaltaisi ryhtyä sekä Niiloa että arkkipiispaa (kuningasta) vastustamaan, ja että siis Ruotsin ja Kaarlo-kuninkaan puolesta sotivilla olisi vihollisina sekä valtionhoitaja että tanskalaiset.

Kaiken voisi ratkaista aivan vapaasti, jos nyt ilman muuta voisi Mälarin laakson kautta marssia Tukholmaa vastaan. Mutta niiden tietojen mukaan, joita Brodde mukanaan toi, ei södermanlantilaisiin ollut ollenkaan luottamista, ja hän tiesi itsekkin, että Uplannin talonpojat erittäinkin Fjädrundalannissa eli maakunnan läntisessä osassa, olivat vielä heitäkin vastahakoisemmat. Ajatella siis nyt Tukholmaan marssimista olisi ollut suurimmassa määrässä epäviisasta. Siihen vaadittiin kaikissa tapauksissa paljon suurempaa voimaa, kuin tätä nykyä oli käytettävänä.

Sentähden oli Niilo-herran aikomus jättää riittävä varustusväki Vesteråsin linnaan ja sitten vetäytyä Taalainmaahan jouluksi, osaksi sentähden, että siihenastinen edistyminen saisi kylliksi vaikuttaa, niin että kansa luottamuksella liittyisi häneen ja hänen toimiinsa, sekä myöskin sentähden, että voitaisiin Taalainmaasta koota suurempi sotajoukko. Sitten voisi myös sillä aikaa lähettiläiden kautta koettaa vaikuttaa muiden maakuntain asukkaisiin, erittäinkin niiden, joilla näinä päivinä oli ollut lähettiläitä Vesteråsissa.

Steen-herra piti tosin parempana uskaltaa viimeiseen asti ja ilman muuta lähteä Upsalaa ja Tukholmaa kohti, mutta Niilo huomautti hänelle, että tarkoitus oli paljon suurempi kuin pelkän ritarillisen urheuden osoittaminen. Koko Ruotsin valtakunta oli sen takana ja tulisi seisomaan tahi kaatumaan heidän mukanaan.

"Ole rauhassa, Steen ystäväni", lisäsi hän, "arvelenpa että saat tarpeeksesi siitä, kunhan tullaan kevääseen!"

Ja Steen-herra antoi myöten. Hänenkin luonteessaan oli varovaisuus suuresti vallalla rohkeuden ja uljuuden rinnalla, vaikka hänen nuorempi ja tulisempi verensä, kenties myös halu saada itsensä kuuluisaksi, yhteydessä hänelle rakkaan asian kanssa, vaikuttivat, että jälkimmäiset ominaisuudet olivat

vallitsevina.

Kun tästä asiasta vielä keskusteltiin, astui asepoika sisään ilmoittamaan, että Neriken laamanni, herra Maunu Pentinpoika, halusi puhella Niilo-herran kanssa. Tämä katseli poikaa kummastellen, mutta käski hänen kuitenkin sanomaan Maunu-herran tervetulleeksi. Mutta ei ainoastaan Niilo pitänyt tätä käyntiä odottamattomana, myöskin Steen Sturen ja vielä enemmän Briita-rouvan kasvoista voi päätätä, että he pitivät sitä sekä odottamattomana että kummallisena.

Niilo ei kuitenkaan koskaan unohtanut sitä, mitä hän oli kuullut ja nähnyt Örebron kirkossa sinä iltana, jona piispa Tuomas siellä heitti hänelle hyvästinsä, eikä koskaan mainittu hänen lankonsa nimeä hänen näkemättä edessään parannuksentekijän, joka raateli ruumistaan yhtä raivoisesti, kuin kerran oli hyökännyt kansansankari Engelbrektin kimppuun. Useita vuosia oli siitä jo kulunut, eivätkä serkukset olleet missään tekemisissä toistensa kanssa. Niilo tiesi, että Maunu oli harhaillut joitakuuta aikoja merellä. Se oli ollut ikäänkuin viimeiset mainingit kiihtyneen mielen sisäisistä taisteluista. Arbogan suuren kokouksen aikana, jolloin Kaarlo-kuningas ensi kerran oli huomannut olevansa kavaltajien ympäröimänä, antoi hän Maunu Pentinpojalle Brandeborgin, eli niinkuin sitä nyt kutsutaan Brandalsundin läänitykseksi. Siellä oli tuo onneton mies sitten elänyt rauhassa vuoteen 1461, jolloin hänen vanha isänsä, Pentti Steeninpoika, kuoli, ja jolloin hän tuli hänen seuraajakseen Neriken laamannina.

Nyt asui hän sukukartanossaan Göksholmassa.

Niilo nousi ylös, kun laamanni astui sisään, ja meni häntä ystävällisesti vastaan.

"Ette odottaneet, että Maunu Pentinpoika tulisi teitä tapaamaan", sanoi laamanni huulillaan hymy, jossa kuitenkin oli, ikäänkuin kukassa kuivuneella arolla, jotain surumielistä. "Kuitenkin tulen en ainoastaan sukulaisena vaan myöskin ystävänä, jos vähänkään minuun luotatte."

Näin lausuen tervehti hän Briita-rouvaa ja muita, ja niin pääsi taas keskustelu käyntiinsä. Briita-rouva poistui, ettei läsnäolollaan sitoisi vierasta, ja myöskin Steen ja Brodde kiiruhtivat seuraamaan hänen esimerkkiään, vaan laamanni esti sen sanoen:

"En tule millekkään salaiselle asialle, ja toivoisin, että koko maailma kuulisi sen, mitä minulla on sanomista... Ensiksi tahdon kiittää teitä, Niilo, siitä mihin olette ryhtynyt. Voi, kolmekymmentä vuotta sitten liikkui toiset ajatukset päässäni! Nyt ovat ne, Jumalan kiitos, poissa!... Ja tahtoisinpa antaa henkeni, jos vaan hetkeksikään voisni esiin loihkia tuon suuren hengen äänettömyydestään..."

Hän nosti kiivaasti kätensä silmilleen ja kääntyi ympäri, mutta jatkoi pian uudestaan, juhlallinen tyyneys kasvoillaan:

"Ihmeellisesti muuttuu miehen mieli, ja minä kiitän Luoja ja pyhää Eerik-kuningasta, jotka vihdoinkin ovat antaneet minulle rauhan ja vahvistaneet minua siinä, mikä on hyvää... Ja sentähden tulen nyt ja tarjoan käteni siihen työhön, jonka te olette alkanut."

"Minä kiitän teitä, serkku", sanoi Niilo lämpimästi ja tarttui Maunu Pentinpojan käteen. "Arvelen teidän olevan meille suureksi hyödyksi, varsinkin kun herra Eerik Niilonpoika Örebrossa voi tulla hyvin vaaralliseksi. Mutta puhukaamme näistä asioista lähemmin sitten, kun ensin olette ollut vieraanani päivällisillä."

Tätä vastaan ei Maunu-herralla ollut mitään muistuttamista, mutta hän lisäsi:

"Yksi asia täytyy minun kuitenkin sitä ennen saada selville... Minulla on teille pyyntö, joka koskee poikaani..."

"Poikaanne?"

"Niin, poikaani Juhania... minä haluaisin, että hän tulisi teidän perheeseen ja että te hänet kasvattaisitte oikeaksi ruotsalaiseksi ritariksi, niin että hän sodassa valtakunnan vihollisia vastaan voisi miehekkäillä ajatuksilla ja töillä kokonaan karkoittaa sen varjon, joka hänen onnettoman isänsä kautta on pimentänyt Natt och Dag suvun kilpeä."

Tuskinpa voi luotettavampaa todistusta antaa miehen tahdon ja tarkoitusten vakavuudesta ja suoruudesta kuin sen, että hän jätti poikansa Niilo Sturen haltuun. Tämä kuuntelikin sukulaisensa pyyntöä mitä sydämellisimmällä osanotolla.

"Poikanne on oleva minun poikani", sanoi hän, "ja on hän saapa kaiken hyvän, mitä minulla on antamista!"

"Kiitos, kiitos, Niilo hyvä", lausui Maunu liikuttettuna. "Te ette tiedä, minkä ilon minulle saatatte noilla

sanoillanne. Ja", lisäsi hän kohottaen katseensa korkeuteen, "niin voin minäkin toivoa, että minunkin haarani meidän vanhaa sukuamme on iloitseva täydestä päivänvalosta."

Hän keskeytti vähän puhettaan, ja jatkoi sitten kääntyen Niiloon:

"Kaikki, ei ainoastaan minun isäni, vaan teidänkin, tuo ankara Bo-herra, ja meidän setämme, herra Niilo Steeninpoika, kaikki ovat, he vetäneet miekkansa asian puolesta, joka ei ollut Ruotsin. Te olette, ensimmäinen, joka olette eronnut suvusta ja kohottanut kolmekruununisen sotalipun. Antakoon Herra siunauksensa, että se olisi tapahtunut onnellisena hetkenä... Maailman mielestä se ei koskaan ole ollut vaarallisempaa kuin nyt, mutta siinäkin olette te osoittanut oikeata ritarin mieltä."

Niilon olisi ollut vaikeata kuunnella tuota, jollei puhujan liikutus olisi ilmaissut, että se virtasi vilpittömästi sydäimestä.

"Älkäämme uudistako noita tuskallisia muistoja, jotka jo ovat umpeen kasvaneet", lausui Niilo, "isämme kuuluivat toiseen aikaan. Silloin tuskin ajateltiin, että Ruotsia oli olemassakaan ja jos tuo ajatus heille tulikin, niin luulivat he hyödyttävänsä tätä maata paraiten sillä tavalla, jonka he valitsivat... Kuka voi sanoa, mikä olisi tullut seuraukseksi, jos Niilo Steeninpoika, Jumala hänen sielulleen armollinen olkoon, olisi voittanut, kun hän Eerik-kuninkaan marskina Dannebrogia heiluttaen kuljeksi ympäri Itä-Götanmaata... tahi jos Kaarlo Knuutinpoika ei olisi voinut kestää paikoillaan vanhan Krister Niilonpojan ahdistaa."

"Epäilemättä se, että Ruotsi olisi tullut tanskalaiseksi", huomautti kiivaasti Steen Sture.

Maunu Pentinpoika katsoi Niiloa silmillä, joissa ihastus ja kiitollisuus taistelivat vallasta; ihastus, koska koko hänen serkkunsa olennessa oli jotakin ylevää, — kiitollisuus, koska hän selvästi huomasi serkkunsa koettavan lempeimmässä valossa katsella noita vainajia, ja tämä valo lankei jossakin määrin hänen itsensäkin päälle.

"Sinäpä sen sanot, Steen ystäväni", vastasi Niilo tämän huomautukseen. "Kuitenkin uskon, että se olisi ollut seurauksena tapausten pakosta yleensä, eikä siitä, että isämme tarkoitus oli semmoinen. He olivat liian mahtavia antaakseen perään, mutta ei kyllin mahtavia tullakseen mahtavimmiksi Ruotsissa... Sitä pahempi", lisäsi hän, kääntääkseen ajatukset pois tuosta arkaluontoisesta asiasta, "on yhä senkin jälkeen löytynyt miehiä, jotka vallan puutteessa ovat heidän tavoin heittäytyneet vihollisten käsiin, ja arvelenpa, että arkkipiispa Jöns on näytävä meille tuon näytöksen vielä kerran, ennenkuin hän herkiää tavoittelemasta Ruotsin hallitusta käsiinsä."

"Aivan varmaan on hän sen tekävä", lausui silloin Maunu Pentinpoika, "jos minulle on viestit oikein ilmoitettu. Sillä niin on sanottu, että nyt uutenavuonna pitävät arkkipiispan ystävät kokouksen Vadstenassa ja että hän itse aikoo sitten lähteä Tanskaan kuningas Kristianille hätäänsä valittamaan."

Keskustelu kääntyi nyt aivan uudelle alalle, jossa itsekukin voi vapaammin liikkua, etenkin kun yhä selvemmin alkoi näkyä, että tuo entinen Engelbrektin vihemies oli aivan kokonaan mielipiteissään muuttunut. Ja koska hän oli oleskellut arkkipiispan puolueen keskuudessa, ja oli pidetty miehenä, joka ei kuulunut mihinkään puolueeseen, vaan jota pitäisi houkutella, koska hänellä oli jonkunlaista vaikutusvaltaa, niin oltiin häntä kohtaan oltu vähemmän varovaisia kuin olisi ollut viisasta. Sentähden voi hän nyt Niilolle antaa useita tietoja, jotka hänelle olivat hyvin tärkeitä.

Asepoika tuli sitten ilmoittamaan, että päivällispöytä odotti, ja siellä kohtasivat herrat taas Briitarouvan ja nuoren Ingeborg Åkentyttären. Keskustelu liikkui nyt yleisissä asioissa, sukulaissuhteissa, jotka koskivat Natt och Dagien sekä muita ylhäisiä sukuja. Myöskin haasteltiin huomattavista omituisuuksista erinäisissä suvun jäsenissä. Maunu-herra oli erittäinkin kotiutunut näihin asioihin, ja vielä enemmän hänen vaimonsa, rouva Ermegård Bylow, niin että hän usein ilmoitti hänet tietojensa lähteeksi.

Eräs pöydässä olijoista ei kuitenkaan näyttänyt hyvin huomiota panevan ritarin puheeseen. Se oli Steen-herra.

Ingeborg Åkentytär (Tott) muistutti monessa suhteessa sisartaan Ilianaa, sekä ulkonaisilta että sisäisiltä ominaisuuksiltaan, mutta kuitenkin niin, että hän, mitä edellisiin tulee, oli sisartaan paljon korkeammalla. Jos Iliana olikin kaunis, niin oli Ingeborg huikaisevan ihana. Säännöllisempiä piirteitä, kuin hänen, ei voi nähdä. Otsa oli valkoinen ja kirkas, ja hienojen kaarevien kulmakarvojen alta tuikkivat silmät ihmeellisellä, selittämättömällä loisteella, vilkkaasti vaihdellen ilmeitä aina sielun liikutuksien mukaan. Hienosti muodostunut nenä, uhkean punaiset huulet ja kaunis pyöreä leuka — kaikki oli niin täydellistä, että olisi ollut ihme, jos ei nuorukaisen sydän olisi syttynyt ilmielekkiin hänet nähdessään.

Eikä Steen-herrakaan näyttänyt katselevan ja kuuntelevan mitään muuta kuin kaunista Ingeborgia ja

hänen sanojansa, kun tämä sitä vastoin, vaikka hän kyllä etusijassa lainasi korvaansa Steen herralle, kuitenkin voi myös toisiakin puhutella ja vastata heidän kysymyksiinsä. Sattuipa niinkin, että yhteen ja toiseen Steen-herran sanaan ei vastausta tullutkaan, ja tämä, kun se kolmannen kerran tapahtui, teki hänet aivan alakuloiseksi.

Päästäkseen kuitenkin joutumasta toisten huomion esineeksi antautui hän silloin hyvin innokkaasti yleiseen keskusteluun, niin että jalon Briita-rouvan täytyi salaa nauraa tuolle rakastuneelle nuorelle miehelle.

Kysymys, johon Ingeborg ei vastannut, eli johon vastaamasta hän pääsi kääntymällä Briita-rouvan puoleen, koski asiaa, joka oikeastaan koski Nyköpingissä vietetyitä häitä. Siellä oli leikitty myöskin panttileikkejä, ja panttien jakaja oli kerran pannut Ingeborgille suudelman pantinlunastajan palkaksi, mutta Ingeborg oli tehnyt pantinlunastamisen niin vaikeaksi, että se tuli mahdottomaksi, jonka hän myös leikin sääntöjen mukaan oli oikeutettu tekemään, ja niin muodoin tuli suudelmakin mahdottomaksi saavuttaa. Steen-herra tahtoi nyt tietää, oliko kaunis impi tiennyt silloin kun hän määräsi tuon mahdottoman pantin lunastuksen, että se oli ollut hänen panttinsa, joka oli lunastettavana.

Kolme kertaa uudisti hän kysymyksensä, ja joka kerta Ingeborgia joko itseään puhuteltiin, tahi puhutteli hän sitten muita pöydässä olijoita, mutta niin luonnollisesti ja teeskentelemättömästi, ettei kukaan muu paitsi itse tuo rakastunut ritari voinut huomata, että hänen kysymyksensä jäi vastaamattomaksi.

Vielä silloin kun noustiin ylös pöydästä, oli Steen mielessään alakuloinen, mutta Ingeborg ei ollut huomaavinaan siinä mitään, vaan liittytyi Briita-rouvan seuraan, ja Steen näkyi kokonaan kadottaneen halun puhutella häntä, vaikka hänen silmänsä alati häneen pysähtyivät, niin pian kuin hän luuli, ettei häntä huomattaisi. Ja niin kesti sitä yhä edelleen.

Mutta joko nyt Ingeborg tahtoi sovittaa vihansa, tahi arveli hän ritarin kylmäkiskoisuuden menevän liian pitkälle, yhtä kaikki, hän huusi häntä luokseen. Ja samalla paloivat hänen kauniit silmänsä niin veitikkamaisesti ja huulilla oli niin vastustamaton hymy, että jo sekin oli kylläksi voittamaan lujimmankin.

Steen-herra kiiruhtikin heti hänen luokseen, ja hänen ihastunut katseensa osoitti kyllin selvästi, kuinka täydellisesti kaunis neito piti häntä vallassaan.

"Tahdotteko siis vastata minulle, kaunis Ingeborg", kysyi hän rukoilevalla äänellä.

Mutta Ingeborg hymyili viehättävästi ja sanoi:

"Miksi puhua menneentalvisesta lumesta, uljas ritari?"

"Sentähden... sentähden", änkytti Steen, "että tahdon uskaltaa mahdottomia voittaakseni...!"

"Varjelkoon teitä Jumala!" huudahti Ingeborg lyöden kädellään eteensä. "Ei, toisen koetuksen tahdon sille asettaa, joka tahtoo tulla minun ritarikseni..."

"Sanokaa se, sanokaa se, neiti Ingeborg."

Silmäys, joka puhui enemmän kuin sanat vastasi tuohon huudahtukseen, ja tuosta rakastuneesta ritarista näytti siltä, kuin olisi kaunis impi punastunut siitä silmäyksestä, jollei se ollut valo syttyneestä rakkaudesta, joka aikaansai muutoksen hänen poskillaan.

"Muistatteko laulun, josta setäni puhui", kysyi Ingeborg äkkiä ja lisäsi, kun ritari kummastuneena pudisti päätään: "Ettekö ole sitä koskaan kuullut?"

"En, en ole."

"Tahtoisin kuulla lopun tuosta laulusta... sillä minäkin ajattelen samoin kuin te, että se ei lopu siihen, mihin setä lopetti. Olen etsinyt koko laulukokoelmani läpeensä, mutta sitä minulla ei ole."

"Senkö asetatte panttini lunnaaksi, kaunis neito", kysyi ritari hymyillen.

Ingeborg löi häntä veitikkamaisesti kädelle.

"Jos voisitte hankkia minulle laulun, niin tulette te eikä kukaan muu olemaan ritarinani", sanoi hän, ja taas näytti Steen-herrasta, että hienot posket punastuivat, ja vakava ilme muodostui hänen suunsa ympärille.

"Olen hankkiva teille laulun, jos se vaan on tästä kuningaskunnasta löydettävissä", lausui hän

vakavasti, mutta lisäsi: "sanokaa minulle kuitenkin, mikä laulun nimi on!"

"Ettekö muista sen nimeä?" nauroi Ingeborg.

"Kyllä, kyllä minä muistan... ah, kuinka voisinkaan unohtaa Päivänsäde-neidon?"

"Ei, ei... te olette auttamaton, uljas ritari!... Niin sen nimi tosin oli, vaan niin on minuakin tahdottu kutsua. Mutta minua ei teidän tarvitse etsiä, vaan laulua ja senkin nimi on: Päivänsäde-neito."

Steen-herra ei voinut muuta kuin nauraen vastata tuon kauniin tytön iloiseen oikaisuun. Ja varma on, ettei hän koskaan ennen niinkuin tällä hetkellä ollut antanut syytä kauniiseen nimeensä: Päivänsäde, jonka hän sai setänsä häissä. Päivä paistoi hänen silmistään, mutta samalla myös suloinen haaveksivaisuus, niinkuin hän olisi tahtonut lausua tuon pienen kukan toisen nimen: "älä unhota minua!"

Hienosta kultaketjusta hänen kaulansa ympäri riippui taiteellisesti tehty, lävistetty kultakoriste, jonka keskelle tuo kaunis kukka oli emaljiin kuvattu.

Kun hän nyt puhuessaan kumartui, putosi koriste hänen syliinsä ja kun hän tahtoi sen kätkeä takaisin ruumista myöten istuvan lenkinsä povelille, tuli kukan kuva näkyviin, ja Steen ei voinut olla tarttumatta hänen käteensä katsellakseen taideteosta.

Hän katseli kauvan sitä, mutta mitä hän silloin ajatteli, jäi hänen omaksi salaisuudekseen. Ingeborg viimein puoliksi vaivaantui ja tahtoi ilakoiden ottaa häneltä koristuksen.

Mutta silloin katsahti Steen ylös kostea kiilto silmissään ja sanoi:

"Tuo kukka on minulle rakas, se on isänmaani kuva. Yhtä köyhä ja unohdettu kuin tuokin, ja kuitenkin elää sen sisässä henki, jonka silmissä kuvastuu taivaan sini ja valoisan päivän aurinko."

Hän tarttui haaveellisessa innostuksessaan Ingeborgin käteen ja lisäsi:

"Jos tuo koristus olisi minun... kiinnittäisin sen kypäriini, ja muisto toisesta neiti Päivänsäteestä sulaisi yhteen rakkauden kanssa toiseen... Niin, Ingeborg, missä elänkin tahi kuolenkin, pysyn aina neiti Päivänsäteen ritarina!"

Sitten nousi hän äkkiä ylös ja meni pois, ja jos hän silloin olisi nähnyt uneksivan ilmeen neidon silmissä, joka istui ja piti koristusta kädessään, niin olisi hän aivan varmaan iloisemmalla mielellä katsellut rakkautensa tulevaisuutta.

* * * * *

Mutta samana iltana seisoi dominikaaniluostarin seinän pimeässä varjossa kaksi olentoa, joista toisella oli munkkikaapu toisella aseenkantajan puku. Aseenkantaja oli erittäin tyhmän näköinen ja näytti suurella kunnioituksella kuuntelevan munkin sanoja.

"Sinä ymmärrät siis, poikani, että minä katson sinun parastasi, niinkuin katson herrasikin parasta?"

"Kyllä, minä ymmärrän!"

"Ja suurimman siunauksen taivaasta sinun päällesi rukoilen, jos sinä uskollisella sydämmellä kuuntelet minun sanojani ja kätket ne siksi kun aika työhön on käsissä... Suuret, voittamattomat vaarat ympäröivät herraasi, mutta minä ja moni muu tahdomme valvoa hänen ylitsensä; sano nyt minulle, poikani, tahdotko sinäkin yhtyä meihin?"

"Tahdon!" vastasi aseenkantaja, mutta niin laiskasti ja yksitotisella äänellä, niinkuin tuskin olisi ymmärtänyt, mistä oli kysymys, tahi niinkuin se olisi hänelle ollut aivan yhdentekevää.

"Muista siis, rakas poikani... siksi tahdon sinua kutsua, koska tunsin isäsi, silloin kun nuoruudessani olin Gotlannissa!"

"Oletteko ollut Gotlannissa?" kysyi aseenkantaja vähän vilkkaammasti.

"Olen, poikani, olin siellä nuoruudessani... ennenkuin mieleni kääntyi pois maailmasta ja kokonaan antauduin taivaalle... — hyvä, pane nyt mieleesi, poikani, että kun saat sanan Pietari-munkilta, niin on vaara herrasi oven edessä, mutta apukin on silloin lähellä, ja sinä saat viedä tämän avun herrallesi... Ymmärrätkö minua?"

"Kyllä, minä ymmärrän!"

"Mene siis herran rauhaan ja mieti tarkoin, mitä olet luvannut."

Munkki meni luostarin portista sisään, mutta aseenkantaja kulki hitain askelin pitkin joen rantaa sillalle, joka vei linnalle. Linnasta tuli muutamia aseenkantajia ja kun nämä huomasivat yksinäisen toverinsa, sanoivat he:

"Kiiruhda, Faste, linnanpäällikön luo, hän on sinua kysellyt!"

IV.

Niilo Sturen joulujuhlat.

Steen-herra alkoi heti etsiskellä laulua neito Päivänsäteestä, eikä säästännyt aikaa eikä varoja sitä löytääksensä. Ensimmäinen, jonka puoleen hän kääntyi, oli iloinen aseenkantaja, joksi Hollingeria kutsuttiin tyhjentyttömän laulu- ja satuvarastonsa vuoksi. Mutta laulua neito Päivänsäteestä ei Hollinger osannut. Mutta hän oli kuitenkin kuullut puhuttavan, että eräs mustaveli munkki oli suuri laulujen ystävä ja kopioitsi niitä pergamentille.

Ritari kiiruhti heti luostariin ja pyysi saada tavata kysymyksessä olevaa munkkia, jonka nimi oli Laurentius. Kun tämä kuuli ritarin asian, sanoi hän hyväntahtoisesti naurahtuen:

"Te olette erehtynyt, Steen-herra, sellaisia lauluja en kokoile... Katsokaa, voitte sen itse nähdä", sanoi hän ottaen esiin suuren runoja täyteen kirjoitetun kirjan. "Katsokaa, tämä on tosin laulua, mutta toista laatua, tämä on ruotsalainen riimikronikka. Ainoastaan osan siitä olen minä kirjoittanut, ja siitäkin on minun kiittäminen vanhaa isäntääni, Tuomas-piispaa Strengnäsissä, Jumala antakoon hänelle levon taivaassa!"

"Antakaa minulle sitten anteeksi, että tarpeettomasti olen aikaanne tuhlannut, hurskas isä", lausui Steen.

"Odottakaapas kuitenkin, ritari!" huudahti munkki, "minä muistelen, että kerran autuaan herravainajani luona näin muiden muassa tuonkin laulun... Katsokaas, piispa-vainaja oli suuri laulujen ystävä ja sepittelipä hän niitä itsekin, niinkuin hyvin tiedätte."

"No... ja tuo laulu?"

"Niin, minä näin sen, muistan sen nyt aivan selvästi... mutta minne se on joutunut, aha... niin, se kokoelma, jossa tuo laulu oli, ei ollutkaan piispan, vaan Svärdsjön kirkkoherran Taalainmaassa, johon Tuomas-piispa kerran tutustui täällä Vesteråsissa."

"Hyvä, hyvä, hurskas isä... kiitän teitä suuresti!" lausui nyt ritari vilkkaasti ja näytti niin iloiselta, ettei vanha munkki voinut olla hymyilemättä.

Kukaan ei nyt kiivaammasti kiiruhtanut Taalainmatkaa, kuin Steen-herra, joka tavatessaan nyt Ingeborgin näytti niin luottavalta ja läpionnelliselta, että neito hyvin voi huomata hänen olevan laulun jälillä, vaikka hän, siitä kysyttäessä, käänsi koko asian leikiksi.

Matka Taalainmaahan kului ilman seikkailuja, ja Niilo-herra tuli sattumain johdosta käymään Svärdsjön pappilassa. Mutta aluksi oli niin paljon puuhia siinä tehtävässä, jota varten miekat nyt oli paljastettu, että Steenillä tuskin oli aikaa ajatella sydämensä asioita. Oli neuvoteltava taalalaisten kanssa Siljan ympäristö-pitäjissä. Sillä tähän saakka olivat Niilon joukot olleet pääasiallisesti vuoristolaisia. Hänen avoin ja jalo olentonsa, hänen taitonsa selvästi ja helppotajuisesti esittää isänmaan hätää ja kuninkaan ahdinkotilaa, vaikutti suuresti noihin rehellisiin miehiin. Näissä puuhissa viipyivät hän ja Steen Sture täällä aina joulun tienoille saakka.

Silloin ratsastivat he etelään Falunin yli Svärdsjöhön, täällä juodakseen jouluoluensa.

Juuri jouluaattona, kylmänä talvipäivänä, ratsastivat he Svärdsjöhön korkeiden lumikinosten välitse hiljaisen korpimetsän läpi. Siellä synnytti heidän tulonsa suurta iloa, ei ainoastaan Briita-rouvassa ja lapsissa vaan myös muutamissa vuorimiehissä, jotka Niilo oli kutsunut joulun viettoon luoksensa. Heidän joukossaan oli vanha Pentti-ukko kahden poikansa kanssa.

Olli Råd oli myöskin siellä. Hän oli tullut muutamien miesten kanssa tuomaan sanaa valtionhoitajalta

Niilo-herralle. Viipyi kuitenkin kauan ennenkuin hän pääsi puheille. Sillä Niilo-herralla oli, heti kun hän oli tervehtinyt vaimoan ja lapsiaan, tärkeä neuvottelu ystävänsä Steen-herran ja vuorimiesten kanssa.

Olli meni siksi aikaa alas pihalle väentupaan. Mutta siellä oli hän aivan hiljainen ja harvasanainen, eikä miehet häntä mielellään joukossaan suvainneet, koska jokainen tiesi kuinka lähellä hän oli herraansa valtionhoitajaa, ja sentähden osoitti hänelle ikäänkuin vasten tahtoansa jonkunlaista kunnioitusta. Ja kaikkein kasvot kirkastuivatkin, kun hän viimein nousi ja meni ulos.

Samalla kertaa kun tämä tapahtui, tuli eräs kirkkoherran piioista tupaan ja kysyi olko siellä aseenkantaja Faste. Tämä vastasi myöntävästi, jolloin piika pyysi häntä seuraamaan itseään kirkkoherran luo, ja Faste lähti.

Ollilla ei tietysti tämän asian kanssa ollut mitään tekemistä, mutta hän lähti kuitenkin ulos samalla kertaa.

Silloin loppui neuvottelu Niilo-herran luona, ja Olli näki Steen Sturen rientoaskelilla kulkevan pihan yli kirkkoherran huoneeseen päin, ja sen sijaan, että hän olisi mennyt Niilo-herran luo toimittamaan asiansa, kiiruhti hän Steen-herran perään.

"Herra Steen", sanoi hän, kun oli hänet tavoittanut, "tahdotteko suoda minun hetken puhella teidän kanssanne?"

Steen-herra ei katsonut ollenkaan lempein silmin aseenkantajaa, joka niin äkkiä oli tullut hänen tielleen, mutta pysähtyi kuitenkin ja antoi hänelle merkin puhua.

"Minun asiani teille on sitä laatua, että meidän pitäisi olla kahden kesken. Se koskee nimittäin neiti Ingeborgia", hän sanoi tämän niin hiljaa, että ainoastaan ritari saattoi häntä kuulla, "luulen ettei minun tarvitse enempää sanoa suostuaksenne pyyntöni... paitsi sen, että puhun tässä asiassa teille herrani puolesta... niin ettette katsoisi sitä julkeudeksi, mikä on ainoastaan herrani käskyn täyttämistä."

Ritari viittasi miestä seuraamaan itseään toiseen päähän pihaa, jossa hänen huoneensa oli. Kun he olivat astuneet sisään ja Olli huolellisesti lukinnut oven, alkoi hän esittää asiaansa niin hienotunteisella ja kohteliaalla tavalla, että jo ulkonaisella esiintymisellään näytti puolelleen voittavan sen miehen, jonka kanssa hän puheli. Hän kertoi, että valtionhoitajan tietoon oli tullut Steen herran mieltyminen hänen sisarentyttäreensä, kauniiseen Ingeborgiin, ja että Eerik-herralla ei ollut mitään tuota vastaan, päinvastoin hän mielellään näkisi, että neito tulisi naimisiin niin vanhaan ja ylhäiseen sukuun. Mutta samalla sukulais-rakkaus ja neidon isän poissaolo kehoittivat häntä ottamaan neidon huostaansa ja katsantonsa alaiseksi, ettei panettelijoilla olisi mitään puhumista.

"Minä pyydän sentähden herrani nimessä ja puolesta teidän sanomaan, herra Steen, minnepäin teidän mielenne on, ja onko teillä vakava aikomus koettaa saavuttaa neiti Ingeborg omaksenne." — Niin lopetti Olli Råd puheensa.

"Jos vaan neito itse ei pane vastaan on minun vakaa aikomukseni hänen isältään pyytää hänen kättään", vastasi Steen-herra.

"Niin luuli Eerik-herrakin", sanoi silloin Olli tyytyväisen näköisenä, "ja hän iloitsee suuresti saadessaan sukulaisekseen niin urhoollisen ritarin kuin te olette. Vielä tahtoisin kuitenkin sanoa teille erään asian, jos vaan tietäisin, ettette sitä panisi pahaksenne..."

Hän katsoi liehakoivasti ja puoliksi tuttavallisesti hymyillen ritariin, joka vähän kärsimättömästi pyysi hänen vapaasti sanomaan, mitä hän tahtoi.

"Neidolla on paljon kosijoita", virkkoi hän silloin. "Ja joll'ette tahdo menettää häntä, niin on minun ajatukseni, että mikä on tapahtuva, se tapahtukoon heti... te tarkoitate sitä yritystä, joka teillä nyt on käsillä", kiiruhti hän lausumaan, kun ritarin katse äkkiä synkistyi, "minä tahdon kiinnittää teidän huomionne siihen, että jos te saatte herrani, Eerik-herran myöntymyksen, niin voitte olla varma neidon isän, Åke-herran suostumuksesta... Lopuksi pyydän minä, ettette panisi pahaksenne, mitä nyt olen teille sanonut! Sen olen tehnyt sentähden, että olen ollut huomaavinani neiti Ingeborgin olevan teihin mieltyneen, ja minä kuulun vähän niinkuin hänen sukuunsa."

Steen herra nyökkäsi ystävällisesti aseenkantajalle, joka tuon sanottuaan kumarsi hyvästiksi. Myöskin Steen herra lähti yhtäaikaa huoneesta ja kiiruhti nyt kaksinkertaisella nopeudella kirkkoherran huoneeseen, samalla kun Olli meni Niilo-herran luo.

Kun Steen astui sisään huoneeseen, jossa kirkkoherra oli, tapasi hän tämän huolestuneen näköisenä puhumassa eräälle Niilo Sturen aseenkantajalle, tuolle tuhmalle Fastelle. Ulkona oli jo hämärä — Niilo oli seurueineen vasta noin puolenpäivän aikaan tullut taloon — mutta takassa loimusi valkea, jonka

loiste valaisi pienen huoneen ja teki tuon nurkka-penkillä istuvan kunnianarvoisan vanhan pappismiehen sen näköiseksi kuin olisi hän kuulunut toiseen maailmaan, samoin kuin hän kuului toiseen aikakauteen.

Heikko mielihyvän hohde ilmestyi noille uurteisille kasvoille nuoren, voimakkaan ritarin sisäänastuessa.

"Jumalan rauha, arvoisa herra", tervehti tämä.

Kirkkoherra sanoi ritarin tervetulleeksi, mutta kohotti ikäänkuin varoittaen sormensa kääntyen ja samalla Fasteen sanoi: "katsele viisaasti eteesi poika!... Näinä aikoina on, ennenkuin ryhtyy toimeen, ensin kaksi kertaa mietittävä asiata ja kolme kertaa katsottava taakseen. Minä en tunne tuota Pietaria, mutta koska hän on minun kauttani tahtonut lähettää sanansa sinulle, niin olen täyttänyt hänen pyyntönsä, vaikka minusta näyttää epäilyttävältä se, ettei veli Pietari itse ole tänne tullut, kun hän ei ole kauvempana..."

Äänetön aseenkantaja lähti, ja nyt kääntyi kirkkoherra Steen-herraan, jolle hän juurta jaksain selitti, kuinka hänen renkinsä, joka oli ollut asioilla Falunissa, oli tavannut munkin, joka oli tahtonut saada tarkat tiedot pappilasta ja siellä oleskelevista ihmisistä, ja lopuksi antanut rengille toimeksi pyytää kirkkoherraa sanomaan aseenkantaja Fastelle, että tämä hankkisi itselleen loman ja tulisi häntä kohtaamaan. Steen-herrastakin tuntui tuo kummalliselta, mutta hänen päänsä oli nyt aivan toisenlaisia ajatuksia täynnä, ja nämä virtailivat hänessä sitä suuremmalla voimalla, kuta kauvemman niitä oli pakotettu lepäämään rauhassa.

Sentähden heittäytyi hän niin äkkijyrkästi aivan toiseen asiaan, että vanhus katseli aivan hämmästyksissään häntä.

"Te olette vanhain laulujen ystävä, arvoisa herra?" oli hänen ensimmäinen kysymyksensä.

"Olen!"

"Tunnetteko siis laulun Päivänsäde-neidosta?"

"Tunnen!"

"Onko teillä tuo laulu kirjoitettuna?"

"On, on, uljas ritari... mutta Herran nimessä, missä teidän ajatuksenne on!"

"Minun täytyy saada laulu neiti Päivänsäteestä... Se on pyörinyt ajatuksissani aina siitä lähtien kun viimeksi lähdin Vesteråsista, ja siellä sanoi hurskas Laurentius-isä Mustaveljesten luostarissa, että hänen vanhalla herrallaan, piispa Tuomas vainajalla, oli tuo laulu ollut lainassa teiltä."

Ritarin kysymykset olivat sataneet niin kiivaasti toinen toisensa perästä, ettei kirkkoherralla ollut aikaa lähemmin niitä tarkastella, ja ritarin koko olento näytti niin tuliselta, kuin tulta veren asemasta olisi hänen suonissaan virtailut. Tämä kiivaus yhdessä äkillisen muuttumisen kanssa tuosta vakavasta asiasta, joka täytti vanhuksen ajatukset ja jonka hän oli ilmoittanut ritarille yhdessä hänen kanssaan siitä tuumaillakseen, vakuuttivat häntä siitä, että tuota nuorta ritaria oli kohdannut joku tauti, joka juuri nyt oli puhkeamaisillaan.

"Jumalan ja Pyhän Eerikin tähden, nuori herra", sanoi hän ja näytti niin säikähtyneeltä ja samalla niin hyvää tarkoittavalta, "Jumalan tähden rauhoittukaa, rauhoittukaa!"

"Rauhoittua?" puhkesi Steen sanomaan, voimatta ymmärtää syytä vanhuksen pelästyneeseen näköön, "minun rauhani riippuu Päivänsäde-neidon laulusta, ja nyt rukoilen minä teitä antamaan se minun käsiini voidakseni ottaa siitä jäljennöksen, sitten saatte sen takaisin!"

Joku raotti hiljaa ovea, mutta ei kumpikaan, ei kirkkoherra eikä Steen-herra sitä huomannut. Edellinen, joka selvästi huomasi, että hänen täytyi täyttää ritarin pyyntö laulusta, että hän palajaisi järkiinsä, kysyi aivan rauhallisesti:

"Mistä tuommoisia ajatuksia olette saanut, nuori herra... pelkäänpä, että jotakin pahaa on tiellenne tullut. Mielelläni tahdon täyttää tahtonne. Mutta kuinka voi teidän rauhanne riippua Päivänsäde-neidon laulusta?"

"Minun rauhani, arvoisa herra", huudahti Steen yhä innokkaampana, kun varmuus laulun saavuttamisesta toi hänen silmiensä eteen Ingeborgin kuvan, "minun rauhani... koko elämäni onni riippuu tuosta laulusta! Ja minä olen siunaava teidän muistoanne koko elinaikani, arvoisa herra, jos autatte minua saamaan sen."

Kirkkoherra astui lattian yli vastapäisen seinän luo. Siellä seisoj suuri arkku komeine leikkauksineen, hän aukaisi raskaan kannen ja kumartui alas löytääkseen sieltä kirjojen joukosta laulukokoelmansa.

Sillävälin avautui ovi aivan hiljaa ja Faste pisti päänsä sisään. Hänen rauhalliset ja laiskannäköiset kasvonsa näyttivät nyt levottomilta, ja silmät vilkkulivat ympäri huonetta. Kirkkoherra oikaisi juuri silloin kumartuneesta asennostaan ja piti muutamia paperia tulen edessä paremmin nähdäkseen niiden sisällön. Steen-herra käveli edestakaisin lattialla, ja kun hän silloin kääntyi oveen päin, huomasi hän Fasten kasvat.

"Mitä sinä tahdot mies!" huusi hän.

"Katsokaas, tässä on laulu neiti Päivänsäteestä", sanoi kirkkoherra ja katsoi ylös paperista, mutta varmuuden vuoksi luki vielä kerran päällekirjoituksen ja ensimmäiset rivit, "laulu neiti Päivänsäteestä... ja neito hän kuvansa lähteessä huomasi", kun nuori mä oon... niin, tämä se on."

Ja kun hän nyt oli aivan varma, että se oli oikea, jätti hän sen hymyillen ritarille ja sanoi:

"Etsikää nyt rauhanne takaisin, niin voitte sitten kenties järkevästi puhella..."

Mutta vanhuksen ylenpalttiseksi hämmästykseksi tempasi ritari, jos mahdollista, vieläkin suuremmalla kiivaudella paperin, pisti sen nuttunsa povelille ja kiiruhti ovelle. Sen ulkopuolella oli vielä Faste ja Steen-herra, joka oli varma siitä, että tämä oli kuunnellut ja oli jo alkanut epäillä häntä kirkkoherran sanojen johdosta, tahtoi nyt panna nuorukaisen ankaran kuulustelun alaiseksi.

Sisällä seisoj kirkkoherra ja katseli ovelle, jonka kautta ritari oli kadonnut, joka silmänräpäys odottaen hänen uudestaan näyttäytyvän, mutta täydellisesti pettyn odotuksessaan.

Steen-herra ei ennättänyt sanoa sanaakaan, ennenkuin hänet keskeytti tuo tuhma aseenkantaja tekemällä kädellään liikkeen, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: seuratkaa minua, minulla on jotakin teille puhuttavaa! Jotakin rukoilevaa oli hänen katseessaan, mutta samalla myös jotakin päättävää. Hän oli tuskin kaltaisensa. Ja Steen-herra seurasi häntä aivan hämmästyksissään.

"Ankara herra", sanoi aseenkantaja, kun he olivat tulleet yksinäiseen paikkaan pihalla, "minä olen varma, että täällä on tekeillä salajuonia..."

"Salajuonia!" huudahti Steen ja tarttui kiivaasti pojan käsivarteen.

Mutta samassa sai tämä takaisin entisen tuhman näkönsä eikä hänellä näyttänyt olevan enää mitään sanomista. Vasta sitten kun ritari heitti hänen käsivartensa irti, palasi äskeinen ilme nuorukaisen kasvoille.

Hän kertoi nyt, mitä hänelle oli tapahtunut Vesteråsissa, kuinka hän täällä useita kertoja oli kohdannut munkin, joka viimein oli häntä puhutellut, ja kuinka hän oli hänen kasvopiiirteistään, niin paljon kuin hän oli niitä voinut erottaa munkkipäähineen alta, ollut tuntevinaan saman miehen, joka pakeni Pyhän Yrjänän kappelista illalla ennenkuin Briita-rouva ja neiti Ingeborg tulivat. Lopuksi mainitsi hän viimeisestä kuulustelustaan munkin kanssa ja että hän oli varma kaiken alla piilevän kavalan petoksen.

"Arvelin sanoa tämän Niilo-herralle", lisäsi hän, "mutta sitte ajattelin, mitä Hollinger on minulle sanonut, ettei Niilo-herra koskaan tahdo kuunnella semmoista puhetta. Jos täällä olisi ollut Hollinger tahi Brodde, olisin sanonut sen jommallekummalle heistä, koskapa väki pitää heitä arvossa... Erkkiä olen etsinyt, mutta hän ei ole löydettävissä ja hetket ovat kalliita... sentähden päätin puhua teille..."

"Hyvä on, Faste", sanoi Steen ja löi nuorukaista hartioille, "sinä olet enemmän arvoinen, kuin ulkonäöstäsi voisi päättääkään. Hoitakaamme tuo asia omin neuvoinemme. Mene sinä kohtaamaan tuota kavalaa petturi... minä tulen perästä miesten kanssa, ja hyvän miekkani kautta — me tarjoamme heille joulunvieton, jonka he myöhään unhoittavat."

Nuori aseenkantaja riensi kiiruulla, jommoista kukaan ei olisi hänestä uskonut, linnalle ja kohta ulos hevosineen, samalla kun ritari meni väentupaan. Useimmat aseenkantajat olivat sisällä tuvassa ja nousivat ylös ritarin astuessa sisään.

"Jumalan rauhaa ja hyvää juhlanviettoa, miehet", sanoi Steen heille, "tahdotteko suoda sitä samaa Niilo-herralle?"

Miehet katsoivat kummastuneina ritaria, joka voi tehdä sellaisen kysymyksen, ja tämä, hyvin tietäen kuinka rakas heille oli heidän herransa, ei vaatinut heiltä mitään muuta vastausta, vaan lisäsi:

"Että sitä tahdotte, sen tiedän sekä minä että hän, niin täytyy teidän heti nousta ylös ja seurata

minua, sillä vihollisemme punovat lankojaan pimeässä, ja jo tänä yönä aikovat he ottaa Niilo-herran vangiksi... Te tiedätte yhtähyvin kuin minäkin, ettei Niilo-herra itse sallisi yhdenkään miehistä lähtevän juomaan jouluoluen asemasta talvisen yön kylmyyttä, ainoastaan löyhän otaksumisen perustuksella, kun sitäpaitsi on tuskin todenmukaista että mikään vaara uhkaa... mutta minä olen varma siitä ja sentähden täytyy kaiken tapahtua hiljaa ja huomaamatta... Jokainen, joka tahtoo seurata minua, koetelkoon sentähden poistua talosta ilman melua, yksitellen... Mitä sanotte, miehet? Kuinka monta jää istumaan joulupöytään?"

Kaikki yhdestä suusta vakuuttivat tahtovansa uhrata henkensä ja verensä rakkaan herransa puolesta.

"No niin", lausui silloin Steen, "satuloikaa hevosenne; ja alkakaa heti vetäytyä pois talosta. Mäen alla olevan mökin luona seisattukaa....Siellä yhdyn minä teihin!"

Niin erkani hän miehistä ja kulki taas pihan yli kiiruhtaen huoneeseensa pukeutuakseen varustukseensa ja kypäriinsä. Silloin näki hän naisen haamun häämöttävän suureen tupaan nousevilla portailla.

Oli mahdotonta eroittaa kuka siinä oli, ja sentähden ei Steen kiinnittänyt siihen enempää huomiota. Sitäpaitsi vallitsi hänet kokonaan ajatus siitä vaarasta, joka uhkasi joka silmänräpäys syöksyä talon ja sen asukkaiden päälle, joiden joukossa yksi oli hänelle ennen muita kallisarvoinen, niin että häntä tuskin liikuttivat mitkään muut seikat.

Mutta silloin kuuli hän nimeänsä huudettavan, ja hän säpsähti. Tuon äänen olisi hän tuntenut satojen joukosta, se oli Ingeborgin ääni. Ritarilla ei ollut, sittenkun hän taloon tuli, ollut yhtään rauhaa, ennenkuin hän oli saanut tavata vanhaa kirkkoherraa, ja hän ei tahtonut tavata rakastettuansa, ennenkuin voisi jättää hänelle pantin lunnaiksi sen, minkä neito oli pyytänyt ja minkä hän itse oli sitoutunut hankkimaan. Ja sentähden oli sattunut niin ihmeellisesti, että kaunis Ingeborg oli turhaan koko päivän odottanut ritariansa, siksi kun hän nyt sattumalta sai nähdä hänen kulkevan pihan yli.

Steen kiiruhti hänen luokseen.

"Minne niin kiiruulla menette, uljas ritari", kysyi neito, mutta semmoisella äänenpainolla, joka ei ollenkaan osoittanut mitään erinomaista lämpöä?

"Joululeikkeihin, kaunis neito", vastasi Steen hymyillen, mutta niin nopeasti, että siitä päättäen voisi luulla hänen toivovan pikaista loppua kohtauksesta kauniin Ingeborgin kanssa.

"Joululeikkeihin", toisti Ingeborg.

Hän katsoi asiata aivan toisessa valossa. Hän piti ritarin käytöstä välinpitämättömyytenä, joka haavoitti hänen turhamaisuuttaan, samalla kun hän siinä oli myöskin näkevinään kylmyyden todistuksen, joka häneen koski. Puhe joululeikeistä oli selvästi ainoastaan tekosyy, tosin huonosti valittu, mutta kuitenkin sellainen, joka täytyi hyväksyä, koskapa hänellä ei ollut minkäänlaista oikeutta tiedustella Steen-herran matkoja. Kuitenkaan ei hän ollut suurempi herra tunteidensa yli, kuin että hän päästi huudahduksen: "joululeikkeihin", sellaisella äänellä, joka ilmaisi sekä kummastusta että harmia.

"Niin", vastasi Steen, "joululeikkeihin, joiden toivon käyvän meidän kaikkien iloksi... Olkaa rauhassa, uljas neito, minä olen voittanut yhden voiton ja tahdon nyt voittaa toisenkin... sitten on ilo nouseva kattoon asti, kun minä tulen takaisin Svärdsjön pappilaan."

"Te menette siis pois talosta, herra Steen?"

"En!" vastasi Steen, joka tuli levottomaksi, kun huomasi sanoneensa liian paljon, "mutta en voi tulla teidän luokseenne juhlatupaan ennenkuin myöhemmällä. Hyvästi, neiti Ingeborg, me näemme toisemme kohta jälleen!"

Sitten kiiruhti hän pois.

Ingeborg seisoi hetken hiljaa ja katsoi hänen jälkeensä. Kun hän tuli suureen tupaan, jossa Briita-rouva lapsineen istui takan ääressä, kiului kyyneleitä hänen silmissään. Briita-rouva huomasi sen, mutta ei sanonut mitään, eikä sittenkään, kun hän näki, kuinka neito ylpeänä kohotti päänsä ja ilman muuta muutti kasvoniilmeensä.

Nyt astui myöskin Niilo-herra sisään Pentti-ukon ja parin muun vuorimiehen kanssa, niin että huomio kääntyi toisaalle nuoresta neidosta, joka ei kauvempaa voinut säilyttää ylpeätä näköänsä, vaan äkkiä istui niin vaaleana kuin lumi, tuijottaen uneksivan näköisenä tuleen.

Niilo-herra astui vaimonsa luo ja sulki hänet syliinsä toivottaen onnellista juhlaa. Hänen otsansa oli tyyni ja kirkas ja katseensa toivoa täynnä. Omituinen rauhan ja turvallisuuden tunnelma levisi kaikkein

mieliin. Vuorimiehet näyttivät niin kalliolujilta, että oikein tuntui voivan rakentaa heidän päälleen. Pentti ukko hymyili niin kauniisti, kun hän sattui huomaamaan Svanten, joka aivan pelotonna astui luo ja paiskasi ukolle kättä.

"Sinusta minä pidän, vanha paappa", sanoi poika, "sinä näytät minusta voivan tapella kymmenen edestä!"

Ja ukko nauroi niin katkerasti, että kyyneleet tulivat silmiin. Toisetkin vuorimiehet iloitsivat tuosta reippaasta pojasta. Hetken kuluttua saapui vanha kirkkoherrakin, ja nyt kokoontuivat kaikki huoneeseen. Kirkkoherra luki rukouksen kaikkien hartaasti kuunnellussa. Tuo vaalea impikin, joka istui niin liikkumattomana tulen ääressä, yhdisti suonenedontapaisella kiihkolla kätensä ja toisti rukouksen sanat.

Senjälkeen avattiin ovi ja kirkkoherran renki ja pari nuorta talonpoikaa kirkonkylästä kantoivat sisään suuria oluella täytettyjä juomasaaveja. Mutta Niilo-herra lähestyi silläaikaan Ingeborgia ja tarttui ystävällisesti hänen käteensä.

"Joko tiedätte sen?" kysyi hän.

"Minkä?... niin, ei en tiedä mitään", lausui neito, ikäänkuin unesta heränneenä.

Niilo-herra hymyili. Sekä hän että Briita-rouva olivat hyvin huomanneet, kuinka rakkaus oli vallannut neidon sydämen, ja hän oli varma siitä, että hänen ajatuksensa viipyivät eräässä, jota ei vielä ollut näkynyt joulunvietossa.

"Teidän setänne aseenkantaja, Olli Råd..."

"Olli Råd, mitä hän tahtoo", keskeytti Ingeborg kiivaasti, ikäänkuin joku olisi tallannut maahan hänen kauneimman kukkansa.

"Hän on tuonut sanan sedältänne, että teidän, neiti Ingeborg, täytyy heti lähteä hänen luokseen Tukholmaan!"

Nyt loppui Ingeborgilta kaikki voima pysyä pystyssä. Hän tarttui ritarin käteen kiivaudella, joka selvästi osoitti, kuinka perin onnettomaksi hän tunsu itsensä, ja kysyi minkätähden hänen setänsä juuri nyt tahtoi saada hänet luoksensa Tukholmaan, ja eikö hän saisi viipyä siksi, kuin Niilo-herra itse lähtisi sinne.

Eikä koskaan olisi tämä sanoma sopimattomammalla ajalla häntä kohdannut, kuin juuri nyt. Hän tunsu itsessään, ettei hän ollut kohdellut Steen-herraa niinkuin olisi pitänyt; sen tahtoi hän korvata ja juuri nyt täytyisi hänen erota hänestä, kenties ainiaaksi. Mitä suurimmalla levottomuudella kysyi hän, milloinkaan hänen pitäisi matkustaa.

"Jo huomenna", vastasi Niilo-herra, ja lisäsi huomattessaan tuon ilmoituksen vaikutuksen, "voitte uskoa, että minä olen koettanut saada siinä muutosta meidän eduksemme, mutta setänne käsky on niin järkähtämätön, ettei hänen aseenkantajansa uskalla viipyä täällä silmänräpäystääkään kauvemmin, kuin on välttämätöntä."

"Jo huomenna", huokasi Ingeborg.

Niilo-herran huomio kääntyi nyt kirkkoherraan, joka oli tarttunut vaahtoavaan ollutpikariin ja kääntyen ritariin lausui ilonsa siitä, että oli saanut tarjota hänelle asuntonsa, ja samalla toivotti mitä lämpimimmästi menestystä sille asialle, jonka puolesta Niilo-herra taisteli.

"Levätköön Engelbrektin henki teidän ja Ruotsin kansan ylitse. Puhe herrojen sodista siellä alhaalla on kulkenut yli maan ja saapunut meidänkin seutuihimme, ja kaikilta heiltä ovat sanansaattajat käyneet meitä kehoittamassa auttamaan heitä toisiansa vastaan. Mutta sitä emme tahdo. Olemme saaneet kylliksemme herrojen riidoista Ruotsissa. Mutta tämän maan ja sen kuninkaan puolesta lähdemme me mies talosta, ja tähän saakka on voitto ja onni seurannut köyhiä Taalain miehiä. Ja juuri sentähden, että te taistelette Ruotsin maan ja Ruotsin kuninkaan puolesta, juuri sentähden juon teidän maljanne, Niilo-herra, ja rukoilen teille Jumalan ja kaikkien pyhimysten siunausta."

Niilo kiitti noista ystävällisistä sanoista, pikarit täytettiin uudestaan ja mieliala oli mitä iloisin.

Silloin kuultiin jonkun kiivaasti juoksevan pihan yli ja portaita ylös, ja ovi avattiin pauhinalla. Ovella näyttäytyi Erkki, Niilo Sturen aseenkantaja.

"Jumalan tähden, Niilo-herra", huusi hän, "aseisiin, vihollinen on niskassamme!"

Turhaa olisi kuvata sitä hämmennystä, johon sisällöolijat joutuivat tuosta äkillisestä ilmoituksesta. Jos

joku toinen, kuin Erkki, olisi sen tuonut, ei Niilo varmaankaan olisi sitä uskonut. Nyt oli hän vakuutettu, että vaara oli tulossa; mutta hän ei säikähtänyt, vaan säilytti koko mielenmalttinsa.

"Kiiruhda väkitupaan", käski hän, "ja aja mieheni liikkeelle."

Vanha kirkkoherrakin kiiruhti ulos ja huusi renkiään ja käski hänen kiiruhtaa kylään ja koota sieltä väkeä.

Kuoleman tuska valtasi Briita rouvan, ja hädin tuskin voi hän hillitä itseään, niin että hän näyttäytyi miehelleen kutakuinkin tyyneenä. Mutta tämä varmaankin ymmärsi, mitä hänen rakastetussa vaimossaan liikkui, sillä hän tarttui hänen käteensä ja sanoi:

"Elä pelkää, vaimoni, vaan ajattele sanoja, jotka vastikään kuultiin: ei varpustakaan putoa maahan, jollei Hän tahdo... Kenties onkin vaara paljoa pienempi kuin aseenkantajastani näytti."

"Niin uskon minäkin", sanoi Pentti ukko ja astui heidän luokseen, "ja olipa miten oli, niin on hyvä että meitä varoitettiin. Mitä taas Niilo-herraan tulee, niin tietäkää se, rouva Briita, että kaikki me täällä olevat annamme henkemme, ennenkuin hänelle mitään kuolettavaa sattuu."

Erkki tuli juosten sisään pahinta ennustavan näköisenä.

"Talossa ei ole yhtään miestä, Niilo-herra", lausui hän.

Kumea kellonsoitto kuului samassa ilman halki. Se oli hätäkello, joka alkoi soida.

"Ei yhtään miestä!" toisti Niilo. "Mitä se merkitsee!"

Ingeborg juoksi esiin. Hänen silmänsä salamoivat ja syvä punastus peitti hänen poskensa. Yhdellä kertaa oli kaikki hänelle vaiennut. Nyt ymmärsi hän, mitä joululeikkiä hänen ritarinsa oli tarkoittanut ja hän kiiruhti esiin sanomaan, mitä hän tiesi. Mutta kun hän katsoi tuon ylhäisen ritarin vakaviin kasvoihin, pälkähti salamana hänen ajatuksiinsa kysymys, että tiesikö hän oikeastaan mitään. Ja koko tuo äskeinen selvä näky, kuinka Steen Sture miestensä edessä kiiti pois torjumaan uhkaavaa vaaraa, koko tuo taulu hävisi epäselvään sekamelskaan, niinkuin virvatulet niityllä, jotka tanssittuaan iloisena kuun loisteessa aamun tultua haihtuvat pilviksi ja vaeltavat pois pitkin ilman kantta. Siinä seisoivat nyt sykkivin sydämin ja posket punaisina saamatta sanaakaan suustansa.

Neidon käytökseen ei kukaan kuitenkaan pannut suurta huomiota, vaan pidettiin sitä luonnollisena seurauksena hänen peljästyksestään, jota hän koetti voittaa.

"Entäs Steen herra?" kysyi Niilo.

Mutta ei häntäkään Erkki ollut löytänyt.

Ingeborgiin vaikutti ritarin lyhyt kysymys samoin kuin manaus. Koko tuo äskeinen kuviteltu taulu, — Steen-herra miehineen täyttä laukkaa syöksymässä kavalan vihollisen päälle, — palasi taas hänen mielikuvitukseensa.

"Steen herra", sanoi hän. "Steen herra on lähtenyt ulos..."

Häntä ei kuunnellut kuitenkaan kukaan. Niilo herra kiiruhti pukeutumaan haarniskaansa, vuorimiehet olivat jo tarttuneet kirveisiinsä ja miekkoihinsa, ja ennenkuin hän oli ehtinyt tukahuttaa luontaisen arkuutensa, syöksyi koko joukko ulos huoneesta.

Ja kellojensoitto kuului kumeana ja raskaana ilman halki. Tuntui siltä kuin olisivat ne soittaneet kuolinsoittoa. Verta, verta soittivat ne, ja neito raukan hämmentyneessä mielikuvituksessa näyttäytyi koko lumikenttä veren tahraamalta ja Steen-herra kuolleena maaten vihollisläjän keskellä. Tuommainen oli siis hänen joululeikkinsä!

Sydämen tuskassaan vaipui hän polvilleen Briita-rouvan viereen ja rukoili hartaasti ja sydämensä pohjasta Jumalan äitiä suojelemaan tuota jaloa ritaria. Juuri hänen rukoillessaan aukeni ovi ja kirkkoherra astui sisään.

Hän katsoi lempeällä vakavuudella noita rukoilevia naisia ja ojensi kätensä siunaten heidän ylitsensä. Kun he lopetettuaan rukouksensa nousivat ylös, tarttui hän heidän molempain käteen ja katsoi heitä rauhallisesti, tyyneesti ja lohduttavaisesti silmiin puhellen heille kaiken ymmärryksensä mukaan sanoja, jotka voivat herättää toivoa ja rohkeutta. Nuo yksinkertaiset sydämelliset sanat vaikuttivatkin ihmeellisellä voimalla levottomiin sydämiin. Karttuvain voimin he taistelivat pelkoaan vastaan eivätkä tahtoneet mitään tietää uhkaavasta vaarasta, heidän mielensä muuttui, aina sen mukaan kuin ajatus ehti uuteen tottua, ja vaihtui voimaksi, joka voi nöyryä Jumalan mahtavan käden alle, ja vahvana hänen kauttansa kestää mitä tahansa tapahtuisikin.

Silloin astui sisään Eerik-herran aseenkantaja, Olli Råd. Hän näytti synkältä ja tuimalta.

"Nyt on aika, neiti Ingeborg", sanoi hän, "reki odottaa... valmistautukaa sentähden lähtöön, kuta pikemmin sen parempi!"

"Lähtöön, nyt... puhutteko täyttä totta, mies?" huudahti Ingeborg ja löi kätensä yhteen.

"Niin, neiti Ingeborg... puhun täyttä totta. Meidän pitäisi jo olla matkalla. Saisinpa tehdä tiliä sedällemme, Eerik-herralle, jos hän saisi tietää, että tarpeettomasti olen viivyttänyt teidän lähtöänne."

"Mutta Eerik-herra ei koskaan tahtoisi, että minä lähtisin juuri nyt, kun Briita-rouva mitä kipeimmin tarvitsee lohdutusta ja apua, jos hän vaan tietäisi tämän nykyisen hädän ja mitä kaikkea se voi tuoda mukanaan."

"Se on minunkin ajatukseni", vastasi Olli, ja hieno hymy vetäytyi hänen kasvoilleen. "Jos Eerik-herra olisi voinut aavistaa tällaisen joulujuhlan täällä olevan, niin olisi hän varmaankin sallinut teidän jäädä Briita-rouvan luo, mutta nyt on minulla hänen järkähtämätön käskynsä, ja annan nyt teidän itsenne päättää, arvoisa neiti, onko minulla oikeutta mielivaltaisesti sitä muuttaa."

Ingeborg katseli rukoilevasti milloin Briita-rouvaan, milloin kirkkoherraan, mutta ei kumpikaan heistä voinut auttaa häntä suostuttamaan aseenkantajaa. Päinvastoin huomasiivat molemmat, että, jos tuho tulisi, Ingeborgille olisi parasta ajoissa sitä paeta. Mutta kumpainkaan ei tohtinut lausua tuota julmaa ajatusta, joka sisälsi niin paljon sanomatonta tuskaa. Mutta Olli oli siinä vähemmän hienotunteinen.

"Kuinka tuo paraillaan oleva taistelu päättyy, sitä emme tiedä, mutta minun täytyy arvata pahinta... Ne ovat arkkipiispan väkeä, ja hän on eli tulee Eerik-herran viholliseksi aivan yhtä paljon kuin herra Niilo Sturenkin. Jos nyt sattuisi niin, että te joutuisitte heidän käsiinsä, niin tuskin voisit enää astua herrani eteen... Katsokaas, Niilo-herraa ympäröi urhoolliset miehet, jotka menevät kuolemaan hänen edestään, jos niin vaaditaan, mutta arkkipiispan miehet ovat sotaan tottunutta väkeä, ja... Älkää kuitenkaan pelästykö Briita-rouva", lisäsi hän nähdessään, minkä vaikutuksen hänen sanansa tekivät häneen, "kaikki voi käydä paremmin kuin me arvelemme... muistakaa Hällemetsää, jossa talonpoikain joukko voitti Kristian kuninkaan väen!... Mutta minulle, jonka täytyy vastata herralleni kaikesta mitä tapahtuu hänen sisarentyttärelleen, minulle se on toinen asia!"

"Entäs Steen-herra", huomautti Ingeborg, joka nyt ylenpalttisesti tuskassaan siitä, että täytyi lähteä pois, tarttui oljenkorteenkin pysytelläkseen sen meren pinnalla, jonka aseenkantajan järkähtämätön velvollisuuden tunne synnytti, "Steen-herra miehineen saanee kai myöskin jotakin aikaa!"

"Mitä miehiin tulee, niin tiedän minä yhtä vähän kuin kukaan muukaan, mihin päin he ovat menneet tänä jouluilтана, mutta Steen-herran näin yksinään poistuvan talosta, kun tulin Niilo-herran luota."

"Yksinään!" huudahti Ingeborg, eikä hän voinut estää äänen vapisemisen ja poskiensa kalpeuden ilmaisemasta äkillistä tuskaa, joka nyt uudestaan kahta suuremmalla voimalla valtasi hänen sielunsa. Ja hän lisäsi ikäänkuin itsekseen: "hän meni joululeikkeihin!"

Kummallista kyllä vaikutti tuo viimeinen ilmoitus neidon mieleen enemmän kuin kaikki se, mitä Olli sitä ennen oli puhunut taivuttaakseen häntä. Melkein kuumeentapaisella kiivaudella heittäytyi hän Briita-rouvan syliin ja heitti hyvästi.

Eikä kulunut monta silmänräpäystä, kun hän jo istui reessä, joka lähti liukumaan pois Svärdsjön pappilasta.

Nyt oli Briita-rouva yksinään lastensa ja kirkkoherran kanssa, joka yhä edelleen käytti kaiken voimansa pysyttääkseen hänen rohkeuttaan pystyssä. Mutta aika kului siitä huolimatta hitaasti, ikäänkuin se olisi tahtonut ärsytetyn mielikuvituksen kauhukuville antaa oikein hyvän tilaisuuden kasvaa jättiläiskokoiseksi.

Äkkiä hyppäsi hän ylös ja kuunteli. Vanha kirkkoherra ei kuullut mitään, mutta Briita-rouva väitti varmaan kuulevansa kopinata lähestyvistä ratsastamisesta, ja hänen povensa kohoili levottomana ja sydämensä löi ikäänkuin haluten murtaa vankilansa, kun hänelle selvänä juolahti ajatus, että sieltä voi tulossa olla voittanut vihollinen.

Ja kopina vahvistui aina enemmän tullen yhä lähemmäksi. Kohta voi kirkkoherrakin kuulla sen, ja hänetkin hetkeksi valtasi levottomuus, niinkuin tavallisesti tapahtuu, kun on varma tieto siitä, että pitkän ja levottoman epävarmuuden perästä ratkaisun hetki on tullut.

Nyt kuului kovaa kavionkopsetta pihalta.

Silmänräpäys sen perästä näyttävi kynnyksellä vaalea nuorukainen. Se oli Faste.

"Missä on Niilo-herra?" kysyi hän.

"Hänen vihamiehensä ovat hänen päällensä hyökänneet", vastasi kirkkoherra nopeasti, "mistä sinä tulet, poika... Missä ovat ritarin miehet?"

"He ovat kaikki täällä ulkona, ja herra Steen lähetti minut sisään kysymään Niilo-herraa, ennenkuin hän tahtoi laskeutua alas hevosen selästä."

"Pyhä kolmiyhteys olkoon ylistetty!" huudahti kirkkoherra ja kiiruhti ulos Fasten kanssa.

Hän kertoi Steen-herralle lyhyesti mitä oli tapahtunut, ja näytti tien, jota Niilo-herra ja vuorimiehet olivat lähteneet kulkemaan.

Silloin laukkasivat Steen ja miehet pois.

Mutta sisällä tuvassa oli Briita-rouva polvillaan palavissa rukouksissa kiittäen Jumalaa ja neitsyt Mariaa, jotka olivat avun lähettäneet. Nyt voi hän toivoa. Tosin oli synkkää hänen ympärillään, mutta toivo on niinkuin tähdet yössä. Ne ennustavat valoa keskellä pimeyttä.

Aamunkoitto viel' ei näy,
Taivaalla vain tähdet käy
Ja ennustavat poutaa.

V.

"Mustassa mullassa."

Läpi yöt ja päivät kuletti Olli Råd Ingeborg Åkentytärtä Tukholmaa kohti, koettaen täyttää kaikki huolellisen ja nöyrän palvelijan tehtävät ja kaikin tavoin ilahuttaa neidonmieltä. Mutta kaikki hänen vaivansa olivat turhat. Ingeborg ei näyttänyt vähintäkään tahtovan kuunnella häntä.

Hänet valtasi kokonaan yksi ainoa ajatus, nimittäin se, että hän nyt vetäytyi pois elämästä ja valosta pimeään ja kuolemaan. Kenties hän vasta nyt sai selville, että hän rakasti. Ei hän koskaan ollut nähnyt jaloa Steen ritaria sellaisessa valossa kuin nyt, kun hänen täytyi erota hänestä hetkenä, jolloin vaarat ja kuolema piirittivät häntä kaikilta puolin. Juuri tämä seikka laskeutui synkkänä pilvisenä viimeksi kuluneen ajan ylitse, — sittenkin juuri tämä seikka antoi tuolle ajalle silmiä häikäisevän kirkkauden. Jokainen sana, jokainen merkityksettöminkin teko esiintyi nyt kirkkaampana ja selvempänä, ikäänkuin tehdäkseen eron niin katkeraksi, kuin mahdollista. Ja keskellä tätä vanhojen asiain ja tapausten muistelemista, juolahti hänelle aivan vastakkainen ajatus mieleen: se, että rakastikohan ritari todellakin häntä, jospa hän olikin vaan leikkinyt hänen kanssaan, ajankulukseen vaan pilaa tehnyt.

Enemmän kuin kuukauden aikana eivät he olleet nähneet toisiaan, ja kun Steen viimeinkin tuli, ei hänellä ollut sanaakaan sanottavaa paitsi aivan pakotettuna, silloin kun hän huusi hänelle pihalla, ja minkätähden...? Joululeikin tähden.

Oi, kuinka sydän parka kärsi tuota ajatellessa. Jospa hänellä olisi ollut tallella entinen iloinen varmuus, jospa hän olisi tietänyt, että Steen herra oli ratsastanut miesten kanssa — kuinka ihanana hänen sankarinsa kuva silloin olisi säteillyt! Nyt oli hän mennyt yksinään talosta — yksinään, ja joululeikkeihin. Kuolema taistelussa olisi täyttänyt hänen sydämensä surulla, mutta mitä olisi tuo suru verrattuna siihen, joka tulisi olemaan hänen rakkautensa kuoleman seurauksena?

Hän tahtoi itkeä, mutta ei voinut. Hänen päässään paloi, ja veri virtasi kuin kuumeessa hänen suonissaan. Hänen ympärillään oli synkkää, kylmää ja autiota, ja korkeat hongat lumisissa käärinliinoissaan seisovat kuin jättiläishaamut tien vieressä. Hänestä tuntui, kuin vietäisiin häntä kuolemaan, kuin hänet haudattaisiin mustaan multaun, ja hänen mieleensä juohtui setänsä sanat Vesteråsin rannalla, kun hän puhui neito Päivänsäteestä:

Ja käärmekuningas neidolle taikajuoman toi
Ja neitosen posket ne vaaleni... voi.

Ja hän toistaa mielessään, kuinka he laskivat neidon mustaan hautaan, ja kuinka käärmekuningas

kaivoi hänet ylös ja vei kuolleena kotiinsa. Siinä on siis laulun loppu ainakin hänelle.

Yö kului ja aamu tuli ja auringon säteet kimaltelivat niin kauniisti lumikentällä, mutta neidon mielestä ei tuolla raittiilla talvipäivällä ollut mitään kauneutta. Se ainoastaan muistutti häntä talvesta, joka oli laskeutunut hänen lempensä kauniiseen ruusutarhaan, ja auringon kullassa kimaltelevat lumikristallit olivat kuin kylmiä kuolonruusuja,. ainoastaan muistona siitä riemusta, joka oli mennyttä.

Niin he saapuivat Tukholmaan. Kaupungin muurit ja linna niiden takana kohosivat korkeina ja kolkkoina. Mutta se oli niinkuin pitikin olla — siellä tulisi hän elämään aikansa muistoissaan, ikäänkuin suuressa hautaholvissa. Kenties ei tuota kestäisi kauan, vaan hän saisi muuttaa siitä oikeaan hautaan.

Tukholman linnassa eli herra Eerik Akselinpoika vaimonsa, rouva Helena Kustaantytären (Sturen), Steen Sturen isän serkun kanssa. He ottivat ilolla sukulaisensa vastaan ja Helena-rouva koetti kaikilla mahdollisilla keinoilla tehdä elämän hänelle suloiseksi ja keveäksi.

Mutta Eerik-herra meni kohta yksityiseen huoneeseensa, kuulustellakseen aseenkantajaltaan, mitä tietoja hän toi Niilosta ja taalainmiehistä. Ja Olli kertoi tarkkaan kaiken, minkä hän oli voinut kokea oleskellessaan Taalainmaassa aina viimeiseen iltaan, jouluaattoon, saakka, ja myöskin tuosta arkkipiispan väen toimeenpanemasta kavalasta hyökkäyksestä.

"Se oli Kaarle Ragvaldinpoika", sanoi Eerik-herra, "minä tiedän hänen aikoneen mennä Gestriklantiin ja siellä on hänellä ollutkin menestystä, sen mukaan kuin eräs talonpoika eräänä päivänä minulle kertoi... Mutta", lisäsi hän katsellen miettiväisen näköisenä eteensä ja samalla laskien kätensä pöydälle ja etusormellaan sivellen edestakaisin erään kokoon taitetun paperin reunaa.

"Mitä tahdoitte sanoa?" kysyi Olli.

Mutta Eerik-herra näkyi tarvitsevan pitkän ajan tullakseen ajatustensa perille.

"Minusta näyttää", sanoi hän viimein, "että sinulla oli silloin kova kiire päästä pois talosta, Olli!"

"Minä ajattelin ainoastaan sitä, mikä oli teille tärkeintä..."

"Ja arveletko minulle olevan vähemmän tärkeää", keskeytti Eerik, "tietää, onko Niilo-herra elossa vai ei?"

"En, herra Eerik, sitä en tarkoita", vastasi aseenkantaja, "minähän sanoinkin tärkeintä..."

"Ja se olisi —?"

"Että voitatte herra Steen Sturen puolellenne, ja arvelenpa, että jos ritari ei ole täällä yön ja päivän kuluttua, niin en minä ymmärrä ollenkaan mitä rakkaus merkitsee..."

"Mutta tuo samahan olisi minun arveluni mukaan saavutettu, joskin sinä nyt olisit tuonut minulle varman tiedon Niilo-herrasta."

"Siinä erehdytte, herra Eerik... Kun olin puhunut ritarin kanssa oli minun sovitettava asiat niin, ett'ei hän enää saisi puhella neiti Ingeborgin kanssa, ennenkuin täällä Tukholman linnassa. Jos he olisivat tavanneet toisensa, niin voisitte olla varma siitä, että he olisivat selvittelleet asiansa, ja sitten olisitte turhaan tarkastellut ikkunasta nähdäkseenne kolmella lumpeenlehdellä varustetun kilven lähestyvän Tukholman linnaa. Sitävastoin on pian tiedusteltu, mikä kohtalo Niilo-herraa on kohdannut, onko hän tullut takaisin noista joululeikeistä vai ei."

Eerik-herra istui ääneti, sormellaan yhä edelleen paperia painellen, samalla kuin ajatukset liitelivät edestakaisin Gestriklannin rajalla tapahtuneiden joululeikkien ja hänen itsensä välillä.

"Kuollut?" sanoi hän viimein rypistäen kulmakarvojaan, "hän oli kuitenkin ritari, jommoisia on harvassa... kuollut! — Jos hän olisi kuollut?"

"Jos Niilo-herra on kaatunut", lausui Olli innokkaasti, "niin on teillä, herra Eerik, yksi este vähemmän ja yksi lankku enemmän laskettuna sille sillalle, joka vie Ruotsin kruunuun. Se ainakin on varmaa, että rahvas teidän täytyy saada puolellenne, ja sitä ette saa, niin kauvan kuin Niilo-herra on elossa. Mutta kun hän on poissa ja te olette yhdistänyt itseenne Steen-herran, — silloin arvelen minä, on tie valmiina ratsastaaksenne Kaarlo-kuninkaan kruunulle."

"Rahvas täytyy saada puolellensa", oli ainoa vastaus, minkä Eerik-herra antoi uskottunsa loistavalle tulevaisuuden kuvitelmalle.

Mutta Olli jatkoi:

"Niin, rahvas täytyy teidän saada puolelleen ja siinä ei saa viivytellä kauvan. Arkkipiispan sukulaiset ja ystävät tulevat myöskin tekemään kaikkensa houkutellakseen rahvasta... ja sen lisäksi ei ole unohdettava, että sellaisia miehiä, kuin tuo kavala petturi teidän veljenne häissä, löytynee useampiakin arkkipiispan palveluksessa. Se mies on semmoinen, jos muuten tunnen hänet oikein, ettei hän kammoksu minkäänlaisia keinoja, jotka vaan vievät häntä lähemmäksi päämaalia. Onni oli sillä kertaa Akselinpojille suosiollinen, mutta ei aina löydy hullua munkkia, joka seuraisi kavaltajaa hänen salapoluilleen."

Herra Eerik nyökkäsi miettiväisenä päätään merkiksi, että hän myönsi Ollin sanat tosiksi.

"Kohta saanemme nähdä", sanoi hän senjälkeen, "miksi asiat koituvat. Minä odottelen sanaa veljeltäni, Iivari-herralta... kun se tulee, silloin on aika tehdä varmempi päätös. Mutta, niinkuin sanot: rahvas täytyy saada puolelleen. Se on minunkin ajatukseni... ja sentähden mene sinä maaseuduille, ota muutamia kunnollisia miehiä mukaasi ja kuuntele ja puhele parhaasi mukaan."

Samalla kun tämä keskustelu oli Eerik-herran luona, istuivat Helena-rouva ja Ingeborg-neiti naisten tuvassa piikojen kanssa. Keskustelu ei kuitenkaan tahtonut päästä alkuun. Helena-rouva huomasi selvästi, että hänen sukulaiseltaan puuttui jotakin sellaista, jota ei niinkään ilman muuta voinut ilmoittaa. Ja sentähden antoi hän neidon olla rauhassa tarpeettomilta kysymyksiltä, mutta puheli itse kaikesta, mitä oli tapahtunut senjälkeen, kun he viimeksi olivat yhdessä olleet.

Mutta illalla, kun hän hyvää yötä toivottaen suuteli tuota äänetöntä neitoa, sanoi hän:

"Sinulla on sydänsuru, Ingeborg!"

Ja hän näytti niin lempeältä ja hyvältä, kun hän samalla tarttuen Ingeborgin molempiin käsiin lisäsi:

"Minä olen jo vanha, mutta sydämeni on nuori... usko surusi minulle!"

Jää Ingeborgin sydämessä suli tuommoisesta lämmöstä. Hän nojasi päänsä tuon jalon rouvan olkapäille ja puhkesi valtavaan itkuun. Ja Helena rouva sulki hänet sydämellisesti syliinsä ja silitti hänen kaunista, kiharaista päätänsä.

Hän ei kuitenkaan kysellyt mitään enempää, vaan suuteli neitoa lempeästi otsalle, kun tämä oli tointunut itkustaan, ja niin erosivat he sinä iltana. Eikä seuraavana päivänäkään lempeä Helena-rouva kysellyt sukulaiseltaan, mikä hänen surunsa sai aikaan, ja samalla tavalla kului pitkä aika, niin ett'ei heidän kesken puheltu mistään muusta, kuin jokapäiväisistä ja vähäpätöisistä asioista. Tämä ja varmuus, joka yhä enemmän sai aikaa kypsyä Ingeborgissa, että nimittäin Helena-rouva ainakin oli hänen täysin luotettava ystävänsä, vaikutti häneen hyvin rauhoittavaisesti. Ja lopulta alkoikin hän itse ikävöidä keskustelua sydämensä asioista.

Tämä ikävöiminen lisääntyi sitä enemmän, kun hän oli erotettu kaikista ilmoituksista, mitä maassa tapahtui. Niilo Sturesta ja Briita-rouvasta ei hän tietänyt mitään, eikä kukaan muukaan. Herra Eerik oli ainoa, joka tiesi kuinka tuo yöllinen taistelu oli päättynyt, mutta hän ei kertonut sitä kellekään. Sitäpaitsi oli hänen aikansa linnassa oleskellessaan niin täperällä, ettei hän kohdatessaan Helena-rouvan ja sisarentyttärensä, tahtonut puhella mistään muusta, kuin kaikkein vähäpätöisimmistä asioista, kartanoittensa hoidosta, yhdestä ja toisesta sukua koskevasta asiasta, ja muusta sellaisesta. Rouva Helena oli sitä paitsi luonteeltaan niin hiljainen ja hyvänsävyinen, ettei hänelle koskaan juohtunut mieleen kysellä noista suurista ja tärkeistä ulkomaailman tapahtumista.

Niin menivät ja tulivat päivät aina samanlaisina. Eerik-herran matkustukset ja kotiintulot olivat ainoat jotakin vaihtelua tuovat tapahtumat, mutta linnan portit pidettiin sulettuina ikäänkuin sota-aikana. Ensimmäinen Ingeborgin ajatus linnaan tullessaan, että se muistutti suurta hautaa, tuntui siis likipitään toteutuvan, ja laulu neito Päivänsäteestä kaikui alinomaa hänen korvissaan.

"Haudan pohjaan... hänet haudan pohjaan laskettiin!" näin voi hän huoaten itsekseen toistella seisossaan yksinään jossakin linnan akkunassa ja katsellessaan vilkasta elämää Pohjoisportin edessä olevalla aukealla paikalla tahi Norrströmissä kimaltelevia aaltoja.

Talvikuukaudet kuluivat, kevät tuli, ja kaikki oli entisellään Tukholman linnassa, ainoastaan Eerik-herra näytti tulevan entistään levottomammaksi, ja olikin hänellä paljon enemmän huolta pidettävä. Aseenkantajia tuli ja meni, ja vihdoinkin näki Ingeborg eräänä päivänä, kuinka alhaalla linnanpihalla haarniskat ja kilvet välähtelivät.

Hän kysyi Helena-rouvalta, mitä tuo kaikki merkitsi, mutta tämä ei voinut antaa minkäänlaista selitystä. Hän koetteli tavata Olli Rådia, mutta se oli mahdotonta. Silloin päätti hän kysyä itseltään

sedältä. Mutta sinä iltana ei tämä tullutkaan naisten tupaan.

"Ettekö siis tiedä mitään, rouva Helena, siitä, mitä noiden mahtavain herrain välillä tapahtuu?" kysyi Ingeborg levottomuudesta sykkivällä sydämellä.

"En, en, lapsi", vastasi Helena-rouva, "en mitään... enkä haluaakaan tietää. Minun maailmani on toinen, kuin ritarien."

"Teidän läheisiä sukulaisianne on kuitenkin tuolla ulkona, ja heidän henkensä voi joka hetki olla vaarassa."

"Vaiti, vaiti", oli Helena-rouvan vastaus, "suru on suuri ja raskas, kun se tulee, sitä edeltäkäsikin kutsumattakin."

Seuraavana aamuna astui Eerik-herra sisään, mutta puettuna täydelliseen sota-asuun. Synkkä pilvi peitti hänen otsansa. Hän tuli jättämään hyvästi. Hän aikoi ratsastaa miestensä kanssa ulos; linnaan jäisi ainoastaan niin paljon, kuin siellä juuri tarvittiin. Ingeborgin valtasi selittämätön pelko, mutta hän rohkaisi itsensä.

"Kuinka kauvan olette poissa, setä?" kysyi hän posket lumivaaleina.

"Niin kauvan kuin tarvitsen!" vastasi valtionhoitaja, mutta lisäsi lempeämmällä äänellä: "Miksi sitä kysyt, Ingeborg?"

"Siksi, että ikävöitsen pois täältä..."

Ritari katsoi kummastuneena tuota rohkeata tyttöä, mutta ei vastannut hänelle mitään. Ingeborg oli kuitenkin huomaavinaan melkein surumielisen hymyilyn hänen huulillaan. Hän kääntyi äkkiä ympäri ja meni ulos, ja hetken perästä julisti torvien toivotus, että hän ratsasti ulos Tukholman linnasta.

Ingeborg oli epätoivossa, mutta se ei auttanut. Hän vuodatti katkeria kyyneliä, mutta kaikki oli synkkää hänen ympärillään, kaikki oli sellaista kuin olisi hän ollut elävältä haudattuun muurattuun.

Silloin kuuli hän askeleita takanaan, ja kun hän katsahti taakseen, huomasi hän Helena-rouvan lempeine kasvoineen ojentavan käsiänsä hänelle.

"Miksi ikävöit pois täältä, Ingeborg?" kysyi hän.

Ingeborg ei voinut vastata tuohon mitään, vaan Helena-rouva tarttui hänen käteensä ja sanoi:

"Tule tänne luokseni, lapseni, puhelkaamme yhdessä... Arveletko sinä minun olevan tietämätön siitä, mikä nuorta mieltäsi niin raskaasti painaa, Ingeborg?"

Neidon silmät katselivat kysyvästi ja tutkivasti puhujaa, joka näytti niin herttaisen hyvältä ja hyväätarhoittavalta.

"Katsoppas", jatkoi hän, "mitä sydän innokkaimmin haluaa, sitä joskus ei ihminen saavuta, mutta sellaista tulee hänen nöyrällä mielellä kärsiä."

"Ja mitä minä haluan?" kysyi Ingeborg.

"Sinä rakastat erästä nuorukaista!" lausui Helena-rouva, ja kun hän huomasi, kuinka kovasti neitoon koski, kun hän näki tahi paremminkin aavisti, ettei hänen salaisuutensa ollutkaan enää mikään salaisuus, lisäsi hän: "älä pane pahaksesi, lapseni, minunkin sydämeni sykki kerran rakkaudesta, jonka luulin ainoastaan itseni ja Jumalan äidin tietävän... Nuorukainen, joka omistaa sydämesi, on minullekin rakas ja myöskin Eerik-herralta. Me olisimme mielellämme nähneet teidän joutuvan toisillemme..."

"Kenestä te puhutte?" keskeytti Ingeborg. Hän tahtoi mitä kauvimmin säilyttää salaisuutensa eli pitää sitä säilytettynä, mutta Helena-rouvan puhe oli sellaista, kuin jo kaikki toivo olisi lopussa, ja se oli enemmän kuin hän voi kestää.

"Puhun sukulaisestani, nuoresta ritarista, herra Steen Sturesta!" vastasi rouva Helena.

"Onko hän sitten kuollut?"

"Ei... mutta..."

Hänen näytti olevan vaikeata täydentää ajatustaan, vaan Ingeborg tarttui kuumeentapaisella innolla hänen käteensä.

"Sano, sano, hyvä täti... hän ei ole kuollut, mutta... voi, tajuan sen... hän on kuitenkin kuollut

minulle... eikö niin, sano, etkö juuri tahtonut sanoa? Elä pelkää, ole luja, voin kantaa kohtaloni, sano huoleti..."

"Niin", toisti rouva Helena ja kääri käsivartensa tytön vyötäisille, "ei tosin aivan niin, kuin sinä sanot, Ingeborg, mutta aivan sen kaltaista. Herra Eerik on odotellut ja odotellut Steen-herraa tulemaan kosimaan sinua, mutta hän ei ole tullut..."

"Mutta mitä tuo siis merkitsee?" kysyi Ingeborg ja hänen silmänsä täyttyivät kyynelistä.

"Saat tietää", vastasi Helena-rouva, "että Olli Rådilla oli toimena, kun hän jouluna meni Taalainmaahan sinua noutamaan, tutkistella Steen-herraa tuossa asiassa. Ja hän sanoi hänelle, että jos hänellä oli vahva aikomus rakkaudessansa, niin ei Eerik-herralla ollut mitään sitä vastaan, ja Eerik-herra vastaisi isänsä myöntymisestä... sinä voit nyt itse päättää, voiko ollenkaan luottaa Steen-herraan vai eikö!"

Kaunis tyttönen istui kuin kuvapatsas. Kaikki veri näytti kadonneen hänen kasvoiltaan. Kädet lepäsivät yhteenpuristettuina sylissään ja silmät tuijottivat lattiaan.

"Hän mustaan multaan haudattiin!" kuiskasi hän aivan hiljaa.

Hyväsydäminen Helena-rouva säikähti nähdessään sen tuskan, jonka hänen sanansa synnyttivät hänen sukulaisessaan, eikä hän tietänyt kuinka voisi häntä lohduttaa ja rohkaista.

"Rohkeutta, kärsivällisyyttä ja nöyryyttä, Ingeborg", kuiskasi hän ja sulki tuon suloisen neidon syliinsä, "muutoin voi, lapseni, kaikki olla aivan toisin kuin me kuvittelemme. Saat olla varma siitä, lapseni, että on tuleva päivä, jolloin sinä huomaat, ettei voinut toisin olla kuin se nyt on."

Eikä hän lakannut puhumasta, ennenkuin sukulaisensa jossakin määrin oli tointunut katkerasta surustaan.

Tämän keskustelun perästä istuivat he usein yhdessä puhellen nuoresta ritarista, ja Ingeborg alkoi pitää Helena-rouvaa yhä rakkaampana ja uskoi itsensä kokonaan hänelle. Sillä tavoin kului aika jotenkin mukiinmenevästi, kunnes eräänä iltana Eerik-herra tuli kotiin.

Tämä tapahtui joulukuun lopulla,

Valtionhoitaja oli erittäin kiukkuisella päällä. Varmaankin oli käynyt vasten hänen pyrintöjensä. Mutta kukaan ei saanut tietää, missä hän oli ollut tahi mikä oli hänen synkkämielisyytensä syynä. Ainoastaan sen kuuli Ingeborg hänen sanovan Helena-rouvalle, että hän viimeksi oli ollut Roslagenissa ja tuli nyt sieltä Tukholmaan, koska oli saanut tiedon, että arkkipiispa oleskeli tanskalaisen laivaston kanssa Itämerellä ja pyrki Tukholmaan.

Eikä kulunut monta päivää, kun jo linnan akkunoista voi nähdä vahvan laivaston purjehtivan sataman suulle ja asettuvan laiva laivan viereen linnan eteen. Väki laskettiin maihin ja suuria joukkoja tuli myös sisämaasta. Tukholma tuli kokonaan vihollisen piirittämäksi, sekä pohjoisesta että etelästä. Iivari Gren ja Eerik Niilonpoika (Oxenstjerna) johtivat joukkoja Norrmalmin puolella, Eerik Kaarlonpoika (Vasa) Södermalmin puolella, ja kumpaankin paikkaan asetettiin leiri. Ainoastaan Mälarin puoli oli edelleenkin avonaisena.

Nyt tuli eloa kaupunkiin ja linnaan, ja valtionhoitaja osoitti mitä suurinta viisautta ja tarmoa. Mälarin ylitse voi hän sekä saada tietoja että lähettää niitä sisämaahan, ja myöskin varustaa kaupunkia ja linnaa ruokatarpeilla. Kaikkein kasvot loistivatkin rohkeutta ja toivoa. Ainoastaan Eerik-herra itse, ollessaan yksin, kulki kulmakarvat rypyssä edestakaisin linnan suuressa salissa, josta voi nähdä vihollisen leirin Norrmalmilla ja ritarit, jotka siellä kuleksivat kiiltävissä sotapuvuissa heiluvine höyhentöyhtöineen.

Mutta eräänä päivänä, kun Ingeborg kulki huoneen läpi, näytti Eerik-herra aivan toisenlaiselta. Hänen silmänsä loistivat ja otsansa oli kirkas. Hän otti sisarentytärtään käsivarresta ja vei hänet akkunaan ja osoitti kädellään vihollisleiriä. Eräs mies seiso siellä Brunkebergin kukkulalla kädet ristissä rinnallaan ja näytti katselevan virtaa ja muureja pitkin, linnan ja kaupungin ylitse. Tuuli leikitteli hänen pitkän viittansa kanssa; ja ohikulkevat soturit tervehtivät häntä kunnioittaen. Ingeborg oli tuntevinansa tuon synkän arkkipiispan, Jöns Pentinpojan.

"Katsos, Ingeborg", sanoi Eerik-herra, "kohta on tuolla ulkona tyhjentyvä... viholliseni saa kohta toista tekemistä!"

"Kuinka niin, setä?" kysyi Ingeborg, ikäänkuin häneenkin olisi tarttunut se ilo, jota setänsä tuns.

"Veljeni, Iivari-herra, on noussut maalle Nyköpingin luona ja on nyt täydessä marssissa Örebrohon!"

Ingeborg löi kätensä yhteen, ja setä taputti häntä ihanoille poskille; mutta hän, jonka pää oli täynnä aivan toisenlaisia ajatuksia arveli nyt tilaisuuden olevan soveliaamman kuin milloinkaan muulloin, sanoi aivan äkkiarvaamatta:

"Entäs herra Niilo Sture?"

Mutta silloin Eerik-herra heti vaikenä eikä nähtävästi tahtonut mitään sanoa. Sattuma johti myöskin Olli Rådin juuri samassa astumaan sisään, ja Ingeborg estyi sen kautta uudistamasta kysymystään.

Senjälkeen menivät taas päivät toinen toisensa perästä, Ingeborgin joutumatta puheisiin setänsä kanssa. Mutta sillä välin sai hän nähdä, kuinka ne joukot, jotka olivat leiriytyneet kaupungin ympärille, alkoivat toinen toisensa perästä lähteä pois. Ensin läksi herra Eerik Niilonpoika (Oxenstjerna) Norrmalmilta. Vähän senjälkeen poistuivat myöskin Iivari Gren ja Eerik Kaarlonpoika (Vasa).

Oltiin jo elokuun lopulla eikä Ingeborg vielääkään ollut saanut mitään tietoa Niilo Sturen, Steen-herran ja Briita-rouvan eikä lasten kohtalosta. Hän ajatteli monta kertaa, että Niilo-herra oli kuollut ja hänen vaimonsa ja lapsensa vankeina, kenties Tanskaan vietyinä; mutta tuon ajatuksen hän karkoitti, koska hän arveli, että jos jotakin sellaista olisi tapahtunut, olisi se varmaankin tullut hänenkin korviinsa, niin maailmasta pois suljettuna kuin hän elikin. Mitä taas Steen Stureen tulee, niin ei hän mitenkään voinut itselleen selittää, ei hänen katoamistaan jouluaatto-iltana eikä hänen poisjäämistään sitten, kun tie oli niin helppo siihen onneen, jota hän oli tavoitellut. Kun ensimmäinen tuska oli kerennyt laimistua, koetti hän katsella kaikkia tynnosti, mutta kuta enemmän hän ajatteli ja punnitsi tuota asiaa kaikilta puolilta, sitä selvemmin huomasi hän jonkin totuuden olevan rouva Helenan puheessa, että Steen Sture rakasti jotakin toista, ja niin tuli viimeinen tuska raskaammaksi kuin ensimmäinen.

Eräänä aamuna, vietettyään yönsä tavallista levottomampana ja saatuaan vasta myöhään unta, mutta unissaan elettyään uudestaan tärkeimmät tapaukset elämässään, niinkuin Nyköpingin häät, oleskelemisen Niilo-herran ja Briita-rouvan luona Vesteråsin linnassa ja Taalainmaassa, heräsi hän juuri kun raikuva torventoitotus kajahteli linnan pihalla.

Hänen huoneensa naisten puolella oli sinne päin, eikä hän voinut vastustaa uteliaisuuttaan, vaan kiiruhti ylös ikkunan luo, jonka raskaat varjostimet hän veti sivulle juuri parahiksi senverran, että voi nähdä ulos.

Alhaalla pihalla seisoivat joukko miehiä, joista muutamat näyttivät olevan vankeina. Ingeborg oli juuri poistumaisillaan ikkunasta, ja päästi jo varjostimen irti, kun samassa hänen kasvonsa ilman muuta osoitti mitä vilkkainta ja jännitetyintä tarkkaavaisuutta ja hän taas katseli alas linnan pihalle.

Vankien joukossa oli kaksi, joiden kasvopiirteet hän tunsi.

VI.

Käytävä Niilo Sturen vankikoppiin.

Niinkauvan kuin vangit seisoivat linnan pihalla ja hän voi ne nähdä, seisoivat Ingeborg ikkunan luona. Mutta kun hän näki linnanvoudin tulevan ja vangit vietiin pois, vetäytyi hän takaisin käsi otsalla, yhä vielä jännitetyssä puoliksi kuuntelevassa asennossa, ikäänkuin olisi odottanut, että joku kuiskaisi hänelle korvaan vastauksen niihin kysymyksiin, jotka hänen huulillaan näyttivät väikkyvän.

Hän muisti hyvin hyvästi ja tunsi täydellisesti kasvopiirteet, jotka oli nähnyt. Toinen miehistä oli tuo iloinen, suruton Niilo-herran aseenkantaja, joka osasi kaikki nuo monet laulut, toinen oli tämän varjo, sillä niin herkeämättä hän seurasi häntä, kun vaan oli palveluksesta vapaa. Hänen kasvoinensa piirteet näyttivät osoittavan jotakin synnynnäistä, voittamatonta tuhmuutta, ajatuksen puutetta ja hitaisuutta. Edellinen oli Hollinger, hän muisti selvästi tuon nimen, jälkimmäinen oli Faste.

Mutta miksi tuotiin Niilo Sturen aseenkantajat vankeina Tukholman linnaan? Oliko sota Niilo-herran ja Eerik-herran välillä, ja oliko jälkimmäinen saanut voiton edellisestä? Ja jos niin oli, niin kuinka kauan tuota sotaa oli jo kestänyt? Kenties... kenties saisi hän täällä viimeinkin selityksen levottoman sydämensä kysymyksiin?

Hän pani kätensä ristiin ja katsoi ylös, ikäänkuin vastaus olisi yhtäkkiä kirjoitettu tulikirjaimilla hänen eteensä. Niin, niin se oli. Steen Sture ei ollut tahtonut erota asetoveristaan ja ystävästään. Hän näki

hänet yhtäkkiä aivan toisessa valossa. Epäilemättä rakasti ritari häntä ja oli suruissaan erosta, mutta kesti surunsa ja tuskansa niinkuin mies isänmaansa tähden. Voi, hän oli kuitenkin uljas ritari tuo Steenherra.

Niin seurasivat ajatukset toisiaan, huulet hymyilivät kauan kaivatusta riemusta ja silmät säihkyivät sydämen varmuudesta. Mutta sen mukaan kuin tunnit kuluivat, syntyi toisia ajatuksia. Epäilyt ja levottomuus tulivat uudestaan. Viimein päätti hän hankkia varmuutta vangituiden aseenkantajien kautta. Ja aamiaisen jälkeen, johon Eerik-herra ei ottanut osaa, kiiruhti hän hänen huoneeseensa pyytääkseen häneltä lupaa käydä vankeja tapaamassa.

Kiiruusti kulki hän tuohon huoneeseen, jota arkkipiispa ja ennen häntä Kaarlo Knuutinpoika, molemmat valtionhoitajana ja kuninkaana, olivat käyttäneet työhuoneenaan. Levottomuudesta vapisten avasi hän oven ja astui sisään.

Mutta huone oli tyhjä. Alakuloisena jäi hän sisään, tietämättä, pysyisikö siellä vai lähtisikö pois. Mutta mietittyään kuinka vaikeaa, niin mahdotonta hänen oli tavata setäänsä, päätti hän jäädä.

Kun hän sitten katseli ympärilleen, huomasi hän, että yhdellä seinällä, aivan likellä huoneen nurkkaa, poimullinen seinäverho oli irti, ikäänkuin jotakin olisi työnnetty esiin sen takana olevasta seinästä. Tosin ei hän niin erittäin monta kertaa ollut käynyt tässä huoneessa, mutta kuitenkin niin useasti, ettei arvellut koskaan ennen huomanneensa tuota. Aivan luonnollisesti meni hän sentähden tutkimaan mikä tuon ulkoneman muodosti, ja kun hän tarttui siihen, vetäytyi se hiljaa pois.

Hän työnsi nopeasti verhon syrjään, ja nyt tuli kaikki hänelle selväksi.

Verhon takana oli sala-ovi ja se, joka sen viimeksi oli avannut, oli kiireissään tahi jonkun muun syyn tähden jättänyt sen sulkematta. Hän tutki sitä tarkkaan, ja huomasi helposti sekä sen, kuinka se avattiin että kuinka se suljettiin. Sitten hän äkkiä päätti tutkiskella myöskin käytävää, mihin ovi johti. Se oli rohkea päätös, sillä hän ei voinut tietää, eikö hän ehkä siellä voisi kohdata itse ankaraa setäänsä, joka varmaankaan ei koskaan antaisi hänelle anteeksi sitä, että hän oli löytänyt hänen salaiset tiensä. Mutta siinä silmänräpäyksessä ei Ingeborg ajatellut setäänsä eikä mitään muutakaan vaaraa. Hän kulki aivan kuin unissaan, ja hänellä oli ainoastaan yksi asia selvänä mielessään: saavuttaa varmuus sydämensä rakastetusta.

Päätäväisenä liukui hän verhon ja oven taakse sekä pitkin ensimmäisiä portaita. Mutta siellä oli aivan pimeä; suurinta varovaisuutta tarvittiin eteenpäin kulkiessa. Pian hän kuitenkin huomasi, että rappuset johtivat alaspäin ja kulkivat kiertäen, kuin torniportaat. Kylmä, ummehtunut ilma lehahti häntä vastaan ja jääteli hänen jäseniään, mutta hän ei säikkynyt.

Viimein loppuivat portaat. Hän tunnusteli varovaisesti jalallaan eteensä ja kuletti kättään muuria pitkin. Hän seisoikin tasaisella lattialla. Kuinka pitkälle sitä oli ja minne päin hänen tuli kääntyä päästäkseen edemmä, se näytti hänestä mahdottomalta keksiä. Hän tunsikin kulman muurissa ja vähän päästä siitä toisen. Kun hän oli sen kiertänyt, tunsikin hän vielä kylmemmän ilman virtaavan alhaalta päin. Siinä täytyi siis olla taas portaat, jotka veivät vieläkin alemmaksi. Mutta hän huomasi heti, että jos hän tahtoi täällä millään varmuudella pyrkiä eteenpäin, niin täytyi hänellä olla lyhty, ja hän päätti äkkiä kiiruhtaa ylös ja hankkia itselleen sellaisen. Silloin näki hän yht'äkkiä heikon valon kajastuksen ja kuuli askeleita alhaalta syvyydestä. Ne tulivat portaita ylös ja joutuivat aivan varmaan hänen luokseen. Ilman muuta pälkähti häneen ajatus vaarasta, jonka alaiseksi hän antautuisi, jos hänet huomattaisiin tuossa salaperäisessä käytävässä, veri hyytyi hänen suonissaan, ja yhä lähempää kuuluivat askeleet. Vaara tuo kuitenkin mukanaan voimia ja päätäväisyyttä. Ja ajatuksen nopeudella syöksyi Ingeborg takaisin muuria pitkin portaille, joita myöten oli tullut, ja sen ohi, toivoen toisella puolen löytävänsä nurkkauksen tahi käytävän, johon voisi pistäytyä piiloon. Sillä mahdottomaksi huomasi hän ehtiä portaita ylös.

Tuo otaksuminen olikin oikea. Oikealle porras-aukosta oli kapea käytävä, joka todenmukaisesti vei johonkin etäiseen osaan linnassa. Pimeydessä ja koettaessaan välttää jokaista harha-askelta, kun siellä helposti voi löytyä toisia aukkoja alaspäin, ehti hän juuri parahiksi muurin taakse, ennenkuin koko tämä maanalainen huone tuli valoisaksi, ja lyhdynkantajan askeleet pysähtyivät.

Tyttöraukan rinnassa sykki sydän ankarasti. Hän seisoikin todellakin kuin kiinninaulattuna paikoillaan; pieninkin liike olisi voinut ilmaista hänet. Varmaan oli lyhtymies kuullutkin jotain epäilyttävää, sillä neito näki valosta, että lyhty nostettiin ylös ja kuletettiin puoliympyrässä ympäriinsä. Mutta sen enempiä tutkimuksia ei ollut. Askeleet ja valo poistuivat portaita, ylös valtionhoitajan huoneeseen. Ingeborg uskalsi kurkistaa esiin, juuri kuin mies katosi porras-aukkoon, ja hän huomasi ja tunsikin setänsä, Eerik Akselinpojan.

Heti kun vaara oli ohi, palasivat miettiminen ja harkinta, ja hän päätti, ennenkuin lähtisi tarkemmille

tutkimuksille näissä maanalaisissa holveissa ja porraskäytävissä, varustautua lyhdyllä ja, jos mahdollista, hankkia lähempiä tietoja siitä, missä vangit säilytettiin ja mihin aikoihin vanginvaltiaksi kävi heidän luonaan. Sitten olisi hän jokseenkin riippumaton setänsä luvasta käydä heitä tapaamassa. Kun tämä ajatus oli tullut hänelle selväksi, kääntyi hän taas muurin kulman ympäri ja kulki kuulumattomin askelin varovaisesti portaita ylös uudestaan.

Mutta tultuaan pienelle ovelle, joka nyt oli sulettu, oli vielä jäljellä eräs vaikeus, nimittäin kulkea huomaamatta sedän huoneen läpi. Aluksi oli tämä mahdotonta, sillä hän oli itse sisällä ja kuului keskustelemaan jonkun kanssa. Ingeborg kauhistui ajatellessaan, että hänen mahdollisesti täytyi seisoa siinä missä oli kauvemmin kuin hän koskaan oli arvellut, ja kenties lopuksi kuitenkin tulisi huomatuksi ja joutuisi setänsä kiukun alaiseksi.

Hänen huomionsa kääntyi kuitenkin pian keskusteluun, jota pidettiin sisällä Eerik-herran luona ja joka kuului hyvin selvästi ohuen sala-oven läpi. Olli Råd oli siellä herrallensa kertonut jotakin, joka oli saattanut Eerik-herran huonolle tuulelle.

"Voiko siis veljeni unohtaa oman veljensä?" kuuli hän setänsä huudahtavan, jonka jälkeen hän jatkoi: "anna nyt kuulua tarkka kertomus kaikesta mitä on tapahtunut, sittenkun kohtasit veljeni Nyköpingissä."

Ja Olli Råd kertoi:

"Kun tulin Nyköpingiin, oli Iivari-herra jo laskenut väkensä maihin ja oli valmiina lähtemään sisämaahan. Vein teidän sananne ja terveisenne hänelle, mutta hän sanoi vain: 'saatanpa totta totisesti ketut mutkittelemaan metsässä, niin että veljeni koirat saavat taas ajonsa käyntiin' — ja sitten antoi hän puhaltua lähtömerkin. Minä seurasin häntä ja kun tulimme Vingåkeriin, huomautin minä vieläkin hänelle tarpeelliseksi kulkea pohjoiseen päin teitä auttamaan, koska muutoin olisi Tukholman antautuminen tulossa, ja silloin loppuisi Akselinpoikain valta Ruotsissa. Mutta hän taputti minua hartioille sanoen: 'ole rauhassa, harmaaparta, veljeni voinee vielä hetkisen vastustaa arkkipiispaa; saatpa nähdä ettemme kerkeä Örebrohon, ennenkuin Tukholman ympäristö on vapaana, ja sitten nakerrelkoon tuo vanha hengellinen herra parhaansa mukaan Tukholman muureja... semmoista muurinsärkijää ne kyllä kestävät'."

"Hän oli varma asiastaan, Iivari veljeni!" huomautti Eerik.

"Ja hän oli aivan oikeassa!" jatkoi Olli, "olimme tuskin ehtineet Örebrohon ja alkaneet piirittää linnaa, jonka muureilla näimme herra Eerik Niilonpojan miesten rehentelevän, kun jo herra Maunu Pentinpojan kautta saimme Göksholmasta tiedon, että linnanherra itse lähestyi joukkoineen. Nyt olivat hyvät neuvot kalliita, mutta Iivari-herra on uljas ritari, jommoisia löytyy harvassa. 'Mitä sanoin sinulle Nyköpingissä, Olli', lausui hän minulle illalla, 'nyt on ensimmäinen kettu tullut, häntä ahdistelemme huomenna, se on käyvä kuin tanssi!' 'Mutta niitä on useita', vastasin minä, 'ja jos jokin onnettomuus sattuu, josta Jumala varjelkoon, niin on viimeinen hämmennys oleva pahempi kuin ensimmäinen!' 'Siitä puhelkaamme sitten, kuin olemme suoriutuneet herra Eerik Niilonpojasta!' vastasi hän, ja heti senjälkeen käski hän miestensä lähteä liikkeelle. Kaikki kävi kuin turnajaisissa, niin tappelunhaluinen oli Iivari-herra ja samoin hänen miehensäkin."

"Se on veljeni luonne!" sanoi Eerik, "hän tulee isäämme, Akseli-herraan, sellainen oli hänkin!... Julitan kentällä kohtasitte siis herra Eerik Niilonpojan?"

"Niin, ja kuinka siellä kävi, sen jo tiedätte. Ilo oli nähdä teidän veljeänne, hänen järjestäessään taistelua ja hoitaessaan miekkaansa... Tahdonpa lyödä vetoa, ettei Eerik Niilonpojalla ollut enempää kuin kolmekymmentä tai neljäkymmentä miestä, kun hän pakeni taistelusta. Tapasin Iivari-herran illalla Julitan luostarissa, jossa hän antoi munkin kattaa pöytää itselleen, ja tuskinpa olen milloinkaan nähnyt häntä niin iloisena kuin silloin, silmät loistivat yhtä kirkkaina, kuin hänen häpäpäivänään Nyköpingissä. 'Mitäs sanot, Olli?' kysyi hän, 'tuo kettu lönytti metsään häntä koipien välissä, mutta saatpa nähdä, että kohta saamme uuden törmäyksen!' 'Tiellä Tukholmaan?' kysyin minä. 'Niin, tiellä Tukholmaan!' vastasi hän, 'veljeni on kohta näkevä arkkipiispan seisovan yksinään herra Klaus Rönnowin ja tanskalaisen sotaväen kanssa'... Jätin hänet kohta tämän jälkeen kiiruhtaakseni teidän luoksenne."

Tuli hetken hiljaisuus, jonka aikana Ingeborg kuuli raskaita askeleita huoneen toisesta päästä toiseen. Vihdein pysähtyivät ne, ja hän kuuli setänsä sanovan:

"Hyviä uutisia olet tuonut tällä kertaa, Olli, mitä veljeeni ja arkkipiispan ystäviin tulee... Mutta entäs pilvi tuolla ylhäällä tunturien laella, josta kuulen Kaarlo-kuninkaan nimen vähän väliä kaukaisen ukkosen tavalla jyryisevän?"

"Iivari-herra puhui tuostakin..."

"Ja mitä hän sanoi?"

"Jos ymmärsin häntä oikein, niin lauloi hän samaa virttä."

"Kaarlo-kuningas...?"

"Niin, Kaarlo-kuningas...! 'Odottakaamme', sanoi hän, 'monta vuotta ei apellani enää voi olla jälellä, ja sillä välin voi paljon tulla tehdyksi, joka vielä on jäänyt tekemättä, mutta jonka olisi pitänyt tulla tehdyksi, että me Akselinpojat joutuisimme vakavaan valtaan Ruotsissa. Sano se veljelleni, Eerik-herralle', lisäsi hän, 'itse se seikka, että olemme taistelleet ja voittaneet ruotsalaisen kuninkaan puolesta, joka sen lisäksi on minun appeni, on hankkiva Akselinpoikain nimelle kauniin kaiun Ruotsin rahvaassa'."

"Ja miltä asia näyttää sinusta?" kysyi Eerik-herra hitaasti, ikäänkuin miettisi veljensä tervehdystä.

"Voi olla, että veljenne on oikeassa", vastasi Olli, "kaikki näyttää minusta riippuvan pilvestä, niinkuin te sanotte, herra Eerik... Jos ukkonen iskee, sittenkun te veljenne kanssa olette katkaisseet siivet arkkipiispalta ja hänen ystäviltaan, niin voinee se tuskin kohdata ketään muuta kuin..."

"Sano pois, Olli!" kehoitti Eerik-herra, kun mies viivytteli.

"Kuin teitä itseänne!" lisäsi tämä.

"Minua itseäni!" kuului Eerik-herra toistavan, ja niin alkoivat taas uudestaan raskaat askeleet kulkea edes takaisin.

Mutta Ingeborgille tuli hänen satunnainen vankeutensa yhä vaikeammaksi, ja ne tiedot, jotka hän nyt oli saanut, eivät ollenkaan voineet rauhoittaa hänen tunteitaan. Ääni, jolla setä oli puhunut pilvestä pohjoisessa tunturien laella — ja sillä ei voitu tarkoittaa ketään muuta kuin Niilo-herraa — oli kokonaan vihamiehen ääni. Se kaikui siltä, kuin olisi ollut kysymys taistelusta heidän välillään, mutta miekat eivät vielä olleet täydellisesti tupesta ulos vedetyt. Kenties oli juuri nyt ratkaisun hetki tullut. Sillä kuinka voisivatkaan Niilo Sturen miehet istua vankeina Tukholman linnassa, ellei nyt miekkoja paljastettaisi?

"Ajatelkaa", kuuli hän Ollin lausuvan, "ajatelkaa sitä, mitä te itse niin usein olette sanonut, herra Eerik, että rahvas täytyy voittaa puolelleen, ja muistakaa, mitä kokeita siinä olette tehneet, niin hyvin Kolbäckin tienoilla kesällä, kuin Roslagenissa..."

"Rahvaan mielet ovat kuitenkin jaetut... Kuinka monet seuraavatkaan arkkipiispaa ja hänen ystäviään? Koko Fjädrundalanti on aseissa heidän puolestaan!"

"Totta, herra Eerik!... mutta mitä ovat ne taalalaisia vastaan ja kaikkia niitä vastaan, jotka he vetävät mukanaan, erittäinkin nyt, kun veljenne on karkoittanut yhden arkkipiispan puoluelaisista pois kentältä ja kenties, ennenkun saamme hänen sotalippunsa nähdä pistävän esiin täältä metsästä, on lähettänyt toisetkin samaa tietä... Jos tutkitte noita kahta Vestmanlannin talonpoikaa, jotka minä toin mukani ja jotka istuvat tuolla alhaalla linnantuvassa, niin saatte aivan tarkkaan kuulla, mikä ääni on rahvaan kellossa."

Viipyi vähän aikaa, ennenkuin Eerik-herra vastasi, mutta sitten päätti hän mennä linnantupaan ja keskustella noiden kahden talonpojan kanssa, ja huoneeseen tuli täysi hiljaisuus. Tätä käytti Ingeborg hyväkseen, avasi varovaisesti oven ja veti seinäverhon syrjään. Huone oli tyhjä, ja hän kiiruhti jättämään sen mennäkseen Helena-rouvan luo naisten puolelle. Levottomana saapui hän sinne, mutta kaikeksi onneksi oli Helena-rouvallakin ollut kaikenlaista tekemistä, niin että vaikka hän oli kaivannutkin Ingeborgia, ei hän kuitenkaan ollut ajatellut katsoa häntä hänen omasta huoneestaan. Kun siis Ingeborg puolusti itseään vähäisellä pahoinvoinnilla, tyytyi tuo hyvä rouva siihen eikä kysellyt enempää, vaan piti aivan selvänä, että neito oli pysytellyt huoneessaan.

Ingeborg ei kuitenkaan saanut minkäänlaista rauhaa, ennenkuin oli hankkinut itselleen ne tiedot, jotka hän tarvitsi. Se kävi helpommasti, kuin hän oli voinut odottaakaan, ja onni näytti muutenkin häntä suosivan, sillä hänen setänsä ja Olli Råd menivät linnasta kaupunkiin, jossa edellisellä oli oleva kokous kaupungin pormestarin ja neuvoston kanssa.

Heti jälkepuolenpäivän meni Ingeborg, tarpeen mukaan varustettuna, uudestaan setänsä huoneeseen. Siellä otti hän esiin pienen lyhdyn, jossa tavattoman paksu vahakynttilä paloi, veti seinäverhon syrjään ja katosi sala-oven kautta.

Nyt kävi helpommasti kuin edellisellä kerralla kulku alas portaita, jotka olivat kokonaan hakatut eräeseen paksuun pilariin, niinkuin hän voi nähdä, tultuaan alas siihen huoneeseen, jossa hänet vähällä oli setänsä yllättää. Siitä aukeni kolme erityistä holvikäytävää, jotka veivät eri tahoille. Hän vetäytyi vasemmalle ja löysi kohta portaat, jotka veivät edelleen alas syvyyteen.

Nämä olivat huomattavasti pitemmät kuin ensimmäiset, ja kun hän oli ehtinyt loppuun ja käynyt muutamia askelia eteenpäin, huomasi hän taas holvin, josta kaksi käytävää veivät eteenpäin. Hän pysähtyi epätietoisena ja kuunteli, viittaisiko jokin ääni, kalisevat kahleet tai epätoivon huuto hänelle tien. Mutta kaikki oli hiljaista.

Silloin valitsi hän vasemmalle vievän käytävän. Se oli kapea ja matala, mutta sitävastoin ei erittäin pitkä. Hän oli kulkenut noin kaksikymmentä askelta, kun tuli avonaiselle rauta-ovelle. Hän astui sisään ja oli nyt yhdessä noista keskiajan synkistä vankiluolista, joissa kaikki oli valmistettu saattamaan mitä suurimpia kärsimyksiä sen vastentahtoiselle asukkaalle. Keskellä lattiata oli rautaristikolla peitetty aukko. Kylmä ilmavirta ja puoleksi tukahdutettu ääni loiskivista aalloista ilmaisivat, että tuo aukko oli yhteydessä Norrströmin kanssa.

Tämä rautaristikko ensiksi kiinnitti hänen huomiotaan. Mutta kun täällä ei löytynyt sitä, mitä hän etsi, kääntyi hän äkkiä mennäkseen takaisin ja mahdollisesti toisen holvikäytävän kautta joutuakseen miesten vankikoppiin. Kun hän silloin kohotti lyhtyä ja valo lankesi mustalle muurille, oli hän siinä näkevinään jotakin valkoista.

Hän astui lähemmäksi ja huomasi seinään maalatun kirjoituksen. Paljon oli tosin kosteus ja maalattiasta nouseva tomu sitä hävittänyt, mutta sanat olivat kuitenkin selvästi luettavissa. Siinä oli: "Jöns Pentinpoika, Ruotsin ruhtinas ja valtionhoitaja, Niilo Sturelle. Tule siksi, mikä olet ollut, mato, ja maannu mullassa. Sinun päälläsi kulen minä rataani ja halveksin vihaasi."

Tämä kauhea huone oli siis nähtävästi kerran aiottu Niilo Sturen vankilaksi, ja epäilemättä oli arkkipiispa omakätisesti maalannut kirjoituksen seinään. Kuinka katkerasti olikaan tuo mies vihannut jaloa vastustajaansa, kun hän tällä tavalla oli tahtonut hänen sieluunsa kaivertaa tiedon omasta onnettomuudesta ja vastustajansa voittamattomasta vallasta.

Ingeborg asetti lyhdyn lattialle lähemmin tarkastellakseen noita röyhkeitä ja uhkamielisiä sanoja. Näytti nimittäin siltä, että siellä oli vielä jotakin, joka kenties oli tullut ainoastaan alotetuksi, mutta jäänyt päättämättä, tahi myös kokonaan pois pudonnut, koska savikin oli erään kiviparin välistä lohennut. Hänen jalkansa vajosi silloin pehmeään maahan muurin vieressä ja hän tunsi jotakin kovaa, joka väistyi tieltä.

Varmaankin oli joku vanki — kenties tuo jalo folkunga-kuninkaan poika Maunu, jonka onnettomasta lopusta Ingeborg oli kuullut kerrottavan — siinä muurin vieressä turhaan ponnistellut kaivaakseen käytävää, ja kätkenyt työaseensa pehmeään multaun. Hän kumartui alas ja kuletti jalkaansa edes takaisin, ja yht'äkkiä loisti lyhdyn valoa vasten jokin jalokivi.

Nopeasti ojensi hän kätensä ja tarttui kiveen. Mutta siinä ei ollutkaan yksi ainoa jalokivi, siinä olikin kokonainen kaulaketju, joka oli täynnä loistavia jalokiviä. Hän tutki sitä niin tarkkaan, kuin aika ja paikka sallivat, ja huomasi sen olevan vahingoittuneen ja rikkonaisen. Kaksi niistä pienistä renkaista, jotka yhdistivät serafien päitä, oli hankautumisen kautta katkennut. Muutoin oli se ympäröity silkkinauhalla, joka oli solmittu ristiin jokaisen seraafin pään kohdalla, varmaankin tarkoituksella suojaamaan hienoja ja hyvin kuluneita kultarenkaita, ja samalla kertaa estämään koristeen hukkaan joutumista, jos sattumalta joku renkaista, siitä huolimatta, murtuisi. Hänen hämmästyksensä oli kuitenkin itse silkkiside erästä paikasta poikkileikattu. Sen johdosta oli se epäilemättä maalauksen kirjoittajan liikkeistä vähitellen liukunut kaulasta ja pudonnut pehmeään maahan, jolloin ympärikäärity silkkinauha oli estänyt kaiken kolinan ja kirjoittajan jalat olivat hänen tietämättään saattaneet loppuun hautaamisen.

Vielä oli selitettävä, kuinka nauha oli poikkileikattu, mutta siinäkin auttoi häntä kirjoitus seinällä. Sillä hän näki selvästi, että parissa paikassa oli ensin kirjoitetut sanat poisraavitut ja toisia pantu sijaan, ja kun hän lähemmin tarkasti paikkaa, josta savi oli pois pudonnut, näkyi, että sen oli täytynyt tapahtua juuri jotakin kirjoitettua sanaa pois raaputtaessa. Mikä oli siis luonnollisempaa kuin että kirjoittajalla oli ollut veitsi jakkunsa povella ja sitä esiinvetäessä, joka oli tapahtunut hyvin kiivaasti, oli tullut katkaisseeksi silkkinauhan. Tämä taas edellytti, että veitsi oli ollut tavattoman terävä, sekä, että sillä oli ollut tavaton säilytyspaikka, ettei sanoisi piilotuspaikka, ja siitä päätti hän kirjoittajan olleen hengellisen miehen ja vahvistui ensimmäisessä ajatuksessaan, että kirjoittaja oli ollut itse arkkipiispa. Joku toinen ei olisikaan joutunut niin kokonaan intohimonsa valtaan, kuin arkkipiispa epäilemättä oli joutunut alentuessaan omin käsin maalaamaan vihansa sanat muuriin.

Kaikki tämä ei yhdellä kertaa tullut Ingeborgiile selväksi, vaan selkeni se vähitellen, kuta enemmän hän mietiskeli kaikkia eri seikkoja ja yhdisti niitä toistensa viereen. Sillä hetkellä vaikutti päälle päätteeksi se seikka, että Niilo Sture yleensäkin oli hänen ajatustensa esineenä, sen, että hän nähdessään hänen ja hänen vihollisensa nimet asetti ne tämän kallisarvoisen koristeen yhteyteen, jonka oikeasta omistajasta hänellä ei ollut mitään tietoa.

Hän kääri kaulaketjun huolellisesti kokoon ja kätki sen povelleen, lujasti päättäen tavalla tai toisella etsiä sen oikean omistajan käsiinsä ja antaa sen hänelle. Sitten tarttui hän lyhtyyn, luki vielä kerran kirjoituksen seinällä ja kiiruhti pois. Nopein askelin riensi hän ahtaan käytävän kautta holviin ja sieltä toiseen käytävään, joka oli pitempi, ja jossa löytyi useita rautaovia jotenkin lähellä toisiaan. Niiden yläpäähän oli puhkaistu pieniä sydämen muotoisia reikiä. Täällä olivat vankikopit. Sen tiesi hän siitä kuvauksesta, jonka oli hankkinut. Hän nosti lyhtyä ja lausui aivan hiljaa jokaisella ovella, jonka ohi kulki, nimen: Hollinger. Viimein kolmannella ovella vastasi eräs ääni: "Kuka huutaa?"

Ingeborg vastasi, kuka hän oli, ja että hän tahtoi, jos se oli hänen vallassaan, pelastaa sekä hänet että tuon toisenkin herra Niilo Sturen aseenkantajista, mutta pyysi heidän ensiksi kertoa, millä kannalla Niilo-herran asiat nyt olivat, ja missä Briita-rouva ja lapset oleskelivat.

"Kiitos olkoon teille, kaunis neito, hyvydestänne", vastasi Hollinger. "Kun viimeksi jätin herrani, oli Briita-rouva Vesteråsin linnassa, ja lapset olivat hänen luonaan, se tapahtui keskikesällä."

"Ja Niilo-herra?"

"Hän laskeutui silloin alas Bergslagenilta karkoittaakseen Eerik Niilonpojan, joka oli käyttänyt tilaisuutta hänen poissa ollessaan ja niinkuin petoeläin syöksynyt Arbogasta aina Vesteråsiin saakka... Mutta kun Niilo-herra tuli, sai hän kiireen jouduttaa jalkojaan ja paeta Kolbäckiin, jonne Niilo-herra ajoi perästä. Herra Eerik oli kuitenkin kerennyt särkeä sillan, ja Kolbäckin joki virtasi niin syvänä korkeiden rantojensa välissä, ettei Niilo-herra voinut päästä häneen käsiksi, ja kun hän koetti mennä yli — se tapahtui Juhannuksen jälkipäivänä — menetti hän paljon väkeä. Sitten tuli herra Eerik Akselinpoika Tukholmasta ja koetti saada puolelleen taalalaisia, vaikka se ei hänelle onnistunut, ja sentähden vetäytyi hän sangen tyytymättömänä takaisin Tukholmaan, mutta myöskin Niilo-herran täytyi lähteä takaisin Taalainmaahan hankkiakseen enemmän väkeä, sillä hän sai tietää, että herra Iivari Gren ratsasteli ympäri Upplantia ja sai paljon kansaa puolelleen."

"Siis onnistui Niilo herran pelastua väijytyksistä jouluna?" kysyi Ingeborg, halukkaana kuulemaan siitä tai hänestä, joka oli lähimpänä hänen sydäntään.

"Jouluna...? Te tarkoitatte Kaarlo Ragvaldinpoikaa, jonka arkkipiispa oli silloin lähettänyt ottamaan kiinni Niilo-herran...? Niin, siitä vaarasta pelastui hän, ja Kaarlo Ragvaldinpoika ja kaikki hänen miehensä joutuivat vangeiksi."

"Kertokaa minulle tuo, kertokaa!" kehoitti Ingeborg.

"Niinkuin tiedätte, en minä silloin ollut Niilo-herran luona", jatkoi Hollinger, "olin lähetetty toisaalle, mutta tämän Fasten kautta olen saanut tietää kaikki. Se oli kerrassaan viekkaasti ajateltu... vihollinen houkutteli kaikki miehet pois talosta, ja sitten piti heidän vangita Niilo-herra, niin ajattelivat he, ja he olivat jo tulossa kun Erkki huomasi ne ja kiiruhti ilmoittamaan Niilo-herralta. Mutta kirkkoherran renki oli viekkaampi kuin kaikki muut. Hän hyppäsi hevosen selkään ja kiiruhti eteenpäin, kunnes kohtasi Kaarlo Ragvaldinpojan, jolle hän sanoi, että koko pitäjän miehet olivat aseissa ja että äkkiaarmaaton päällekkäus oli mahdoton. Samassa alkoivat myöskin hätäkellot soida, ja silloin kääntyivät partiomiehet kiukuissaan ja ratsastivat takaisin."

"Entäs Niilo-herra... eikö hän ollut missään vaarassa?"

"Niilo-herra kulki eteenpäin vuorimiesten ja tiellä häneen yhtyneiden talonpoikien kanssa, mutta löytämättä yhtään vihollista, kunnes kohtasi kirkkoherran rengin, jolta sai tietää koko tapauksen. Koska oli mahdotonta saavuttaa ratsumiehiä, oli Niilo-herra kääntymäisillään takaisin, mutta samassa tulivat hänen omat miehensä ratsastaen ohjakset höllällä, Steen-herra etunenässä..."

"Herra Steen?" keskeytti Ingeborg.

"Niin, herra Steen Sture", toisti Hollinger ja kertoi, kuinka tämä Fasten kautta oli saanut tiedon petoksesta ja ratsastanut miesten kanssa tehdäkseen sen tyhjäksi, niinkuin hän toivoi, Niilo-herran tarvitsematta vähintäkään tulla siitä levottomaksi.

Ja hän pani kätensä ristiin siinä oven takana seisoessaan ja kyynelpari kumpusi esiin hänen silmistään. Hänestä tuntui siltä, kuin olisi hän seisonut vihreällä kesäisellä niityllä kukkien keskellä ja auringon paisteessa, eikä maanalaisessa holvissa. Niin vaikuttivat miehen sanat häneen voimakkaasti. Mutta Hollinger, joka ei huomannut ollenkaan neidon liikutusta, jatkoi kertomustaan.

"Kun Steen-herra tuli, muutti Niilo-herra ilman muuta päätöksensä, käski erään miehistä laskeutua ratsailta, saadakseen hevosen, ja niin mentiin partiomiesten jälkeen, ja hän saavutti heidät pian Gestriklannin rajan toisella puolen. Juuri joulupäivän iltana tuli Niilo-herra takaisin Svärdsjöhön vankinaan Kaarlo Ragvaldinpoika ja suurin osa hänen miehistään."

"Niilo-herra ei haavoittunut taistelussa eikä kai kukaan muukaan?" kysyi Ingeborg innokkaasti.

"Ei. Niilo-herra ei haavoittunut", alkoi nyt Faste puhella, "mutta kyllä Steen-herra, mutta häntä odottikin sitten niin suuri ilo, tultuaan takaisin pappilaan, ettei hän paljon huolinut haavastaan, eikä olisi huolinut, vaikka se olisi ollut kahta vertaa suurempikin... Eräs outo aseenkantaja oli tullut myöhään yöllä ja jättänyt hänelle lahjaksi sotavyön puoleksi sinisen puoleksi keltaisen..."

Ingeborg oli vähällä pudottaa lyhdyn, niin ankarasti koski häneen se, mitä hän nyt kuuli, ja töin tuskin voi hän pidättää tuskanhuutoa. Siis oli varmaa, että hän, joka tahtoi tulla hänen ritarikseen, tahtoi sitä vaan huvin vuoksi, ja rakasti toista. Hänen päänsä meni sekaisin, ja viipyi kauvan aikaa, ennenkuin hän voi jotakuinkin vallita itseään.

Mutta miehet eivät huomanneet tuskaa, jota neito kärsi, vaan Hollinger lisäsi:

"Niin, varmaankaan ei herra Steen Sture koskaan olisi voinut saada parempaa lahjaa, sillä siitä saakka kantaa hän aina tuota sinikeltaista vyötä, niin että viholliset tuntevat hänet siitä yhtä varmasti kuin kolmesta lumpeenlehdestä hänen kilvessään. Ja kun ilta tulee ja hän palajaa asuntoonsa tai telttiinsä, niin täytyy hänen asepoikansa ripustaa vyö siten, että se on viimeinen, jonka hän näkee ennenkuin hän nukkuu, ja ensimmäinen, kun hän herää!"

Hollinger lausui tämän semmoisella äänellä, kuin hän olisi luullut valmistavansa neidolle erinomaisen ilon kertomuksellaan. Jos hän olisi nähnyt hänet seisomassa melkein tajutonna otsa kylmää rautaovea vasten, olisi hän tahtonut antaa henkensä, jos olisi voinut ottaa sanansa takaisin.

Mutta Akseli Pietaripojan veri virtasi myöskin Ingeborgin suonissa, ja hän kohosi pian voittaan tuskansa, heitti taaksepäin kaunista päätänsä ja asetti alasvaluvat kiharansa paikoilleen. Hän oli kuolonkalpea, mutta silmissä loisti sellainen voima ja päättäväisyys, jota oli melkein kamala katsoa, samalla kun se teki hänet kahta vertaa ihanammaksi.

Saattaakseen harhaan miehet, jotka mahdollisesti olivat kuulleet jonkun valtaavasti puserretun huokauksen tai paljaastaan hänen äänettömyydestään voisivat vetää tarpeettomia johtopäätöksiä, ja sitten lausua ne ilmi kenties sille, jonka kaikkein vähimmin pitäisi saada aavistustakaan siitä, sanoi hän, koettaen ilmaista äänellään suurinta mahdollista välinpitämättömyyttä ritaria kohtaan, josta miehet niin paljon olivat hänelle puhelleet:

"Miksi olette täällä vankeina Tukholman linnassa... onko sota julistettu myöskin Niilo-herran ja setäni välille?"

"Nyt kysytte te enemmän, kuin voin teille vastata, neiti Ingeborg", vastasi Hollinger, "olimme viidenkymmenen muun Niilo Sturen miehen kanssa Östanbron luona, kun herra Iivari Gren ja herra Eerik Kaarlonpoika tulivat Tukholmasta päin mahtavan sotajoukon kanssa ja hyökkäsivät päällemme semmoisella ylivoimalla, että kaikki vastustus oli turhaa. Muutamia kaatui, toiset joutuivat vangeiksi, ja pienimmän määrän onnistui paeta... Vangeiksi joutuneiden joukossa olimme minä ja Faste, ja meidät piti kulettaa tänne leiriin Tukholman edustalla. Se määrättiin, kun herra Eerik Niilonpoika saapui. Hänet oli voittanut Iivari Akselinpoika Julitan kentällä ja tuli nyt ritarien luo Östanbrohon pienen joukon kanssa, jonka oli keräillyt kokoon tiellä. He saivat samalla tietää, että Niilo-herra oli tulossa Taalainmaasta, ja vetäytyivät sentähden pohjoiseen kohdatakseen hänet... Tämän sain tietää miehiltä, jotka seurasivat meitä Tukholmaan..."

"Mutta nuo herrat ovat, minun tietääkseni, myöskin setäni vihollisia", väitti Ingeborg vastaan, "sinun sanasi eivät sentähden sano minulle, kuinka te olette tänne joutuneet!"

"Kuinka tänne olemme tulleet, on helposti sanottu", selitti Hollinger, "parvi Eerik Akselinpojan miehiä kohtasi meidät tiellä ja hyökkäsi päälle sekä onnistui vapauttaa, niinkuin luulin, osan vangeista ja niiden joukossa minut ja Fasten... Mutta miksi täällä istumme vankeina, se on minulle vielä aivan arvoitus... Voi olla, niinkuin te sanotte, että nyt on sota myöskin Niilo-herran ja teidän setänne, Eerik-herran välillä... Kuitenkin on minulla se toivo, että, olipa sen kanssa kuinka tahansa, minulla on voima vapauttaa meidät molemmat, jos vaan pääsen Eerik-herran puheille."

"Sepä kuuluu suurelta, Hollinger... mutta minä teen minkä voin, että pian täytyisi halusi tulla valtionhoitajan puheille, ja jos se ei sinulle onnistu, niin voihan tapahtua, että minä lopuksi keksin keinon teidän vapauttamiseen..."

Hollinger kiitti häntä hänen hyvästä tahdostaan ja Ingeborg poistui. Olikin paras aika, sillä tuskin oli hän kerennyt nousta puoleksi ensimmäisiä kiertoportaita, kun kuuli lähestyviä askeleita. Ne olivat kuitenkin vielä niin kaukana, että hän voi lopettaa ne portaat ja kiittää ylös ensimmäisiä astuimia seuraavista portaista, ennenkuin tuo lähestyvä oli ehtinyt molempain portaitten väliseen holviin.

Ingeborg peitti lyhtynsä viitallaan ja seiso i aivan hiljaa. Ohikulkija oli vanginvartija, joka ei näyttänyt aavistavan, että joku täällä kulkisi luvattomilla teillä, vaan katosi pian lyhtyineen alasvieville portaille.

VII.

Herra Eerik ja Niilo Sture kohtaavat toisensa.

Pian seiso i Ingeborg sala-oven luona. Hän kuunteli kauvan ja tarkkaan, olisiko ketään huoneessa, mutta kaikki oli hiljaa, ja niin avasi hän varovasti oven ja kurkisti verhon takaa sisään.

Huone oli tyhjä ja hän kiiruhti sen läpi joutuakseen omaan huoneeseensa naisten puolella. Tuskin oli hän ehtinyt sinne, kun jo kamarineitsyt tuli kertomaan, että rouva Helena oli useita kertoja kysellyt häntä, sentähden että rouva Briita Steenintytär (Bjelke) oli saapunut linnaan matkalla Upplantiin, ja hänellä oli mukanaan nuori sukulaisensa, neiti Briita Turentytär (Bjelke).

Tosin olisi Ingeborg halunnut nyt olla yksinään, ja hän arveli hetken teeskennellä pahoinvointia, voidakseen siten jäädä rauhassa huoneeseensa, mutta hänen mielentilansa oli toiselta puolen sellainen, että hän tahtoi ikäänkuin uhitella tuskaansa, ja sentähden päätti hän noudattaa kutsumusta ja kiiruhtaa naisten tupaan.

Rouva Briita Steenintytär oli vanhemman puoleinen nainen jaloilla ja vakavilla piirteillä. Hän oli Steen Sturen äiti, mutta oli nyt toisissa naimisissa Kaarlo kuninkaan langon, herra Kustaa Kaarlونpojan (Gumsehufvud) kanssa. Hän oli niin muodoin Helena-rouvan serkku. Neiti Briita oli sitävastoin kuningas Kaarlون ensimmäisen vaimon ja tuon tunnetun talonpoikain teurastajan ja kavaltajan herra Ture Turenpojan sisar. Hän oli kaunis neito, ja vaaleansininen puku, joka hänellä oli päällään, sekä keltainen vyö vyötäreillään, sopivat hänelle erittäin hyvin. Ingeborg arveli häntä ensimmäisen luokan kaunottareksi, mutta itse asiassa ei hän siinä ollenkaan voinut kilpailla Ingeborgin kanssa.

"Siis ette ole kuulleet mitään pojastani Steenistä, rakas serkkuni?" lausui Briita-rouva Helenalle, juuri kuin Ingeborg astui sisään.

Hänen tulonsa vaikutti sen, että kysymys jäi vastaamatta, sillä nyt piti tapahtua molemmanpuoleiset tervehdykset, ja Ingeborg ja Briita Turentytär, joilla oli yhteisiä muistoja viimeksi Nyköpingin häistä, alkoivat sitten keskustelun, johon nuo vanhemmat rouvat noin sivumennen osaa ottivat, niin että vasta hetken perästä, kun Briita-rouva oli uudistanut kysymyksensä pojastaan ja Helena-rouva siihen vastannut, jouduttiin tuohon aineeseen, joka pani Ingeborgin mitä kovimman koetuksen alaiseksi.

"En ole enempää kuin kaksi kertaa kuullut hänestä", sanoi Briita-rouva, "syksyllä... se oli heti juhannuksen jälkeen, kun hän oli Niilo-herran kanssa Kolbäckissä, ja heti joulun perästä Svärdsjön pappilasta Taalain maassa. Lähetin silloin luotettavan miehen hänen luokseen, ja tämä toi kirjeen ja terveisiä mukanaan takaisin..."

Ingeborg huomasi, kuinka Briita-neiti punastui kuullessaan nuo vanhan rouvan sanat, ja salamana välähti hänen mielikuvitukseensa sinikeltainen sotavyö. Eikä antaja koskaan — ja selvää oli, että se oli tuo kaunis neito hänen vierellään — olisi voinut näyttäytyä onnettomammassa puvussa, kuin tämä sinikeltaisine väineen tuossa.

Tuntui kuin olisi sydän tahtonut särkyä Ingeborgin rinnassa, mutta hän säilytti kuitenkin tyyneytensä, vaikka posket kävivät aivan kalpeiksi ja silmistä näytti vedet kiehahtavan. Briita-neiti seiso i ikäänkuin kääriytyneenä sinikeltaiseen vyöhön, ja hänen punastuvat poskensa ja syvimmästä riemusta loistavat silmänsä tekivät hänet aivan onnellisen morsiamen näköiseksi.

Ei koskaan Ingeborg ollut tuntenut itseään niin raskautetuksi, niin murretuksi, niin perin onnettomaksi kuin tällä hetkellä. Tämä oli melkein liian paljon sydän raukalle, niin joustava kuin sen voima olikin. Hän halusi kauas pois, hän olisi tahtonut vaipua syvälle mustaan multa.

Helena-rouva, joka sydämensä hyvydestä aavisti jotakin olevan huonosti, kun näki Ingeborgin kauhean kalpeuden, lausui, kääntyen keskustelustaan Briita-rouvan kanssa Ingeborgiin:

"Ajattelenpa, että sinä, Ingeborg, voisit auttaa Briita-rouvaa asettamaan hänen levottomuuttaan siitä, kuinka hän pääsisi täältä Ekeholmaan."

"Kernaasti!" kiiruhti Ingeborg sanomaan ja meni keskustelevien luokse.

"Tahtoisitko siis katsoa, onko Eerik-herra palannut kokouksestaan kaupungista, ja jos on, niin pyydä hänen keskustelemaan Briita-rouvan kanssa."

Ingeborg lähti huoneesta. Hän tunsi helpoitusta hengittäessään vapaasti ja kuivatessaan kyyneleitä, joiden hän nyt antoi vapaasti virrata. Mutta hän ei saanut viivytellä, hänen täytyi harjaantua kantamaan suruaan ja tuskaansa, ja hänen synnynnäisestä ylpeydestään, joka ensi sijassa sai hänet ajattelemaan, että hän oli ollut leikkikaluna ritarille hänen toimettomuudessaan, tuli hänelle hyvä liittolainen. Hän nosti ylös päänsä ja kulki nopein askelin salin halki setänsä yksityishuoneeseen.

Herra Eerik oli todellakin palannut kaupungista, mutta Ingeborg kuuli sieltä sisältä useiden puhetta ja alkoi epäillä astuisiko sisään. Silloin aukeni ovi ja Olli Råd näyttäytyi kynnyksellä.

"Kuka on Eerik-herran luona?" kysyi hän tältä, ja sai vastauksen, että siellä oli kaksi Niilo Sturen miestä.

"Herra Niilo Sturen miehiä!" huudahti silloin Ingeborg, "millä asialla he ovat täällä?"

"Sitä en tiedä", vastasi aseenkantaja viekkaasti, "mutta nyt lähtevät he ratsain viemään sanaa Eerik-herralta Niilo-herralle!"

"Ja missä sitten oleskelee Niilo-herra?"

"Hän kuuluu olevan matkalla Upsalaan..."

"Sano herrallesi", keskeytti Ingeborg, ikäänkuin olisi halunnut jättää tuon äsken esiinheitetyn kysymyksen, "sano herrallesi, että rouva Briita Steenintytär haluaa keskustella hänen kanssaan..."

"Sen olen sanova, kaunis neito, vaikka jo nyt sanon teille sen verran, että Eerik-herra ei tule tänä iltana naisten puolelle, mutta arvelenpa myöskin, että mitä Briita-rouvalla voi olla sanomista, voi hyvin levätä yön yli..."

Sen jälkeen poistui tuo vähän liian vapaasti puheleva aseenkantaja, ja Ingeborg meni takaisin naisten puolelle, jossa hän loppuillan pysyi rohkeampana kuin oli uskaltanut toivoakaan.

Mutta Eerik-herran edessä seisoivat Hollinger ja Faste. Olli Råd oli heti Ingeborgin ohi kulkeneen vanginvartijan perästä tullut heidän vankilaansa ja puhutellut heitä ystävällisesti jopa tuttavallisesti sekä esitellyt heille ennen kaikkea sitä välttämätöntä onnettomuutta, johon heidän herransa oli syöksymäisillään, ellei hän ajoissa muuttaisi mielipiteitään ja yhdistyisi Eerik-herran ja hänen veljensä kanssa. Ja Hollinger oli ääneti kuunnellut ja vastailut aivan harvasanaisesti, mutta siten, ettei Olli parhaalla tahdollaankaan voinut saada hänestä oikeata selkoa. Faste oli koko ajan näyttänyt niin tyhmältä, että häneen tuskin oli katsottukaan. Olli oli myöskin selittänyt heille, että heidän vankeutensa oli seuraus Eerik-herran päällysmiehen väärinkäsityksestä, jota Eerik-herra kiiruhti oikaisemaan, heti kun sai tiedon siitä. Ja sen jälkeen oli Olli vienyt heidät molemmat mukanaan Eerik-herran luo.

Tämä puhutteli heitä hyvin ystävällisesti ja alentuvaisesti ja sanoi, että he jo seuraavana päivänä tulisivat hänen kanssaan ratsastamaan Upsalaan, jossa hän toivoi heidän tapaavan Niilo-herran, jota hänkin etsi.

"Siispä arvelen, ettei teillä pitäisi olla mitään vihan kaunaa Eerik Akselinpojalle siitä, että olette viettäneet vastoin hänen tahtoaan yön eli kaksi vankeudessa?" sanoi hän hymyillen miehille.

Mutta valtionhoitajan hämmästykseksi vastasi Hollinger:

"No ei, herra... ei ainakaan sen asian takia!"

"Mutta jonkun toisen siis...?" kysyi Eerik-herra nopeasti.

"Niin!" jatkoi Hollinger, "sen asian, jonka tähden jokaisen rehellisen Niilo-herran miehen täytyy katsoa teitä nurjilla silmillä, tarkoitan sen taistelun tähden, joka vallitsee valtakunnassa."

"Täytyypä minun sanoa", lausui nyt valtionhoitaja hallitsijan muodolla, "että mahtaa olla aivan ihmeellinen henki vallassa Niilo Sturen väessä, kun hänen palvelijansakin voivat ottaa puheeksi valtakunnan asiat."

"Niin katsokaapas, me olemme nyt niin kauvan oleskelleet talonpoikain joukossa Niilo-herran luona, että me puhumme niinkuin hekin... Kuitenkaan en tässä arvele löytyvän niinkään paljon ihmettelemisen syytä kuin siinä, mitä minulla vielä voisi omasta puolestani olla teille sanottavaa..."

Valtionhoitaja katsoi yhä kasvavalla ihmettelyllä tuota rohkeata miestä. Mutta tämä tuntui olevan aivan saavuttamaton sille äänettömälle nuhteelle, joka leimusi puoleksi vihastuneen ritarin silmistä.

"Älkää vihastuko minuun, köyhään mieheen", jatkoi Hollinger, "mutta sen sanon teille, että ellette kohta täydellä todella ala yhdistyä Niilo herraan, niin tulee häviö päällenne, ja sillä tavoin, ettei koko valtanne riitä suojelemaan teitä siltä. Minulla on teidän kunnianne tuossa kädessäni, herra Eerik Akselinpoika..."

"Mies, mitä rohkenetkaan sanoa?" karjasi herra Eerik.

"Totuuden!" oli lyhyt ja varma vastaus, ja tuo parantumaton mies lisäsi: "niin paljon kuin uskallatte kuulla totuutta."

Sitten kertoi Hollinger viime syksyisestä käynnistä valtionhoitajan veljentyttären, rouva Briita Olavintyttären luona Hammarstadissa, ja kuinka hän täällä oli saanut käsiinsä todistuksia siitä katalasta toimesta, jota tämä harjoitti, petoksella ja viekkaudella kooten rahaa ja omaisuutta, ja että hänen vain tarvitsisi esittää nämä todistukset laillisen tuomioistuimen edessä käräjillä, niin olisi Briita-rouva auttamattomasti hukassa, ja tulisi lankeemuksessaan vetämään myöskin koko sukunsa mukanaan lokaan ja häpeään.

Hollinger tunsu pohjaa myöten sen miehen, joka oli hänen edessään, tosin ei minkään likemmän tuttavuuden perustuksella, vaan tavattoman taitonsa kautta, käsittää ja muistaa ne lausunnot, jotka hän kerrankaan oli kuullut hänestä, ja Niilon ja Steen Sturen kesken oli usein puhe Akselinpojista. Paitsi tuota muistamiskykyä oli hän hyvin teräväjärkinen. Nyt oli Eerik Akselinpojassa vallitsevana haluna pysyttää sukuaan korkealla ja asettaa sukumerkkinsä kauvas nähtäväksi, niin että itsekukin voisi nähdä, kuinka päivänkirkas sen kilpi oli. Ja tuolle ominaisuudelle hänessä oli Hollinger rakentanut aikeensa.

Eerik Akselinpoika tiesi yhtä ja toista rahanahneen veljentyttärensä valonaroista toimista, hän oli niistä harmissaan ja olisi kenties saattanut ne syytteeseen, kun niitä ei enää voitu salassa pitää, koska juuri tuossa syytteeseen vetämisessä oli ainoa mahdollisuus puhdistaa se tahra, joka hänen kilpensä uhkasi loata. Mutta joutua nyt, tänä hetkenä, kun hän oli saavuttamaisillaan kauvan uneksitun onnensa huipun, — nyt, kun oli vain muutama askel siihen hallitsijatuoliin, jonka hän tahtoi vallata, joutua yleisön juorujen ja häväistyslaulujen esineeksi, — siitä hän kaikkein enimmän koetti itseään suojella. Sillä hetkellä täytyi siis tuo mies, jonka hallussa oli tämä kauhea salaisuus, saada taipumaan tai tehdä vaarattomaksi.

Sentähden oli ritari vaiti, kun Hollinger oli lopettanut kertomuksensa, ja viha hänen katseessaan oli väistynyt ilmeen edestä, joka vivahti suruun.

"Niin on asian laita", lisäsi Hollinger, "ja minusta näyttää nyt, etten paremmin voi olla Niilo-herralle hyödyksi, palkinnoksi kaikesta siitä rakkaudesta, jota hänen luonansa olen saanut osakseni, kuin sanomalla teille, herra Eerik, että mitä Niilo-herra tahtoo, sitä täytyy teidänkin tahtoa, jollette halua nähdä sukuanne häväistävän ja ivattavan, ja arvelenpa teidän helposti huomaavan, että teidän on turhaa niin ollen ajatella mitään valtaa Ruotsissa... Älkää paheksuko, herra Eerik, mutta te tiedätte hyvin, kuinka vähän sitäpaitsi rahvas voi teitä suvaita... Jos nyt tämä asia tulee sen lisäksi, niin on teidän valtanne kokonaan lopussa ja vaikka saavuttaisitte kymmenen voittoa yhtä varmaan kuin yhden!"

Hetken äänettömyyden perästä vastasi Eerik-herra:

"Reipas ja kelvollinen palvelija sinä olet... tahtoisinpa pitää sinua omassa palveluksessa... mutta ymmärrät kai, että nyt sinun täytyy jäädä vangikseni, niin mielelläni kuin antaisinkin sinun palata Niilo-herran luokse."

"Siinä tehkää, niinkuin hyväksenne näette... mutta sen verran tahdon sanoa teille, että jos jotakin minusta riippuu, niin tulee se, mitä te tahdotte välttää, tapahtumaan kaikissa tapauksissa..."

"Niinmuodoin et pääse koskaan vapauteen!"

"Tahdotte panna minut hengiltä... te ette tunne Hollingeria ettekä ketään muutakaan Niilo Sturen miehistä, kun niin puhutte. On oleva suurin onneni uhrata henkeni hänen puolestaan. Ja te... te ette voita sillä mitään."

Herra Eerik vaipui tuon kuultuaan syviin ajatuksiin, ja kun Olli Råd hetken perästä taas astui sisään, antoi hän viedä nuo molemmat miehet takaisin vankeuteen. Päätöksen miehiin nähden voi jättää toistaiseksi. Tuolla voitaisi hän kuitenkin sen, että asia pysyisi salassa siksi, kun olisi ratkaistu se kysymys, joka sillä hetkellä täytti kaikki hänen ajatuksensa ja koko sielunsa. Nyt täytyi hänen päästä päämaaliinsa, tai hän ei koskaan sinne pääsisi.

Hän oli sitten kauvan sulkeutuneena Olli Rådin kanssa ja neuvotteli hänen kanssaan mitä nyt olisi tehtävä.

Mutta kun hän viimeinkin ilmaantui naisten puolelle, oli hän kokonaan se kohtelias ritari, joka hänen tapansa oli olla, ja hän herätti rouva Briita Steenintyttäressä mitä vilkkaimman ilon, kun ehdotti hänelle, että rouva hänen saattamana suorittaisi matkan Uplantiin. Ingeborg seuraisi myöskin mukana, siitä oli Helena-rouva sopinut Briita-rouvan kanssa. Hänen tarvitsi päästä ulos Tukholman umpinaisesta ilmasta, ja kun asia esiteltiin herra Eerikille, ei hänellä ollut mitään sitä vastaan.

Elokuun 31 päivänä aamusella kulki monisatainen ratsujoukko kirkkaissa varustuksissa pitkin sitä tietä, joka pohjoisesta päin vie Upsalaan. Ne olivat herra Niilo Sturen miehiä, ja Kaarlo-kuninkaan sotalippu liehui eturivissä uljaana tuulessa. Ratsujoukon perästä kulki joukko nuoria talonpoikia.

Selvää oli, että ratsumiehet muodostivat päävoiman tuossa armeijassa, jossa ei ollut ratsastavia vuorimiehiä eikä muutoinkaan sitä rahvasta, joka edeltä käsin oli marssinut etelään tuon yhä enemmän kansalle rakkaaksi tulleen ritarin johdolla. Tuo armeija oli kuitenkin ikäänkuin vain etujoukkona oikealle suurelle talonpoikaisarmeijalle, jonka piti myöhemmin tulla perästä.

Niilo herra olisi varmaankin odottanut tuota, eikä hän muutenkaan olisi kiiruhtanut lähtöään Taalainmaasta; sillä hän huomasi hyvin hyvästi, ettei hänen asiansa kärsinyt mitään vahinkoa siitä, että hänen vihämiehensä — ja niihin kuului Eerik-herra aivan yhtä paljon kuin arkkipiispakin, koettelivat ja kuluttivat voimiaan toisiaan vastaan Mälarlaaksossa. Mutta nyt, kun oli tullut tietoja, että arkkipiispa oli tullut suuren armeijan kanssa, oli hänellä liian paljon pelissä, pysyäkseen rauhassa niin kaukana oikeasta tapausten näyttämöstä. Hän päätti sentähden kulkea etelää kohti ja jäädä odottavaan asemaan, siksi kun voisi saada kyllin suuren armeijan käydäkseen hyökkäykseen käsiksi ja viimeinkin täydellä todella karkoittaakseen pois kaikki nuo, jotka seisoivat Ruotsin kansan onnen edessä. Rahvas oli töissään pelloilla ja niityillä ja sen täytyi sentähden toistaiseksi jäädä kotiinsa. Sentähden muodostikin rahvaan sotajoukon pääasiassa nuoret talonpoikaisrennit vuorimiesmajoista. Ainoastaan muutamat harvat vanhemmat vuorimiehet ympäröivät ritaria itseään. Mutta hänen miehensä, luvultansa kolmesataa, kaikki kiiltävissä varustuksissa, muodostivat komean joukon.

Yksi niistä vaikeuksista, joita Niilo Sture kohtasi jalossa aikeessaan jatkaa ja päättää Engelbrektin työ, oli se seikka, että itse rahvas oli nyt jakautunut herrojen kesken; osa seurasi arkkipiispaa, tai oikeammin hänen puoltajiaan, etupäässä kansalle rakkaan piispa Kettilin reipasta ja uljasta veljeä, herra Eerik Kaarlonpoikaa (Vasaa), ja useat tottelivat myöskin herra Eerik Niilonpoikaa (Oxenstjerna), joka piti hallussaan Örebron linnaa. Selitystä tuohon hajaannukseen saa kai etsiä siitä, että kaikki nuo herrat poikkeuksetta sanoivat puoltavansa Ruotsin asiaa. Kaikki esiintyivät he Ruotsin väreissä, eikä talonpoika voinut katsoa syvemmälle kuin pintaan. He kantoivat kaikki ruotsalaista leimaa, mutta ennenkuin kultaus oli kulunut, ei talonpoika voinut erottaa vaskea oikeasta kullasta. Syy taas siihen, miksi taalalaiset niin uskollisesti alusta alkaen taipuivat Niilo Sturen puolelle oli siinä, että he tunsivat hänet ja rakastivat häntä aina hänen nuoruudestaan asti. Moni muisti hänet sitten Engelbrektin päivän, vielä useammat olivat oppineet tuntemaan häntä silloin, kun hän marski Kaarlo Knuutinpojan lähettämänä oleskeli pitkät ajat Taalainmaassa valaisten heille kaiken sen kavaluuden, jota vanha Krister-herra käytti. Ja lopuksi hänen palvelijansa Erkki, joka oli syntynyt ja kasvanut Taalainmaassa, paljon vakaannutti ja vahvisti sitä rakkautta, joka niin syvälle juurtui taalalaiskansan sydämiin.

Mutta seurauksena siitä, mitä yllä on mainittu oli se, että Niilo Sturen työ tuli kaksinkertaiseksi. Hänen täytyi ensin ikäänkuin kohottaa omaa mainettaan, niin että muiden maakuntain rahvas oppisi tuntemaan hänet ja täydellä todella tahtoisii liittyä häneen, ja vasta sitten voi hän saavuttaa korkean tarkoituksiperänsä asettaa ruotsalainen kuningas Ruotsin valtaistuimelle. Sentähden oli hänelle välttämätöntä käyttää mitä suurinta varovaisuutta samalla kun hänen myöskin täytyi osoittautua rohkeaksi ja voimakkaaksi. Yksi ainoa kompastus, ja kaikki olisi kadotettu. Sillä myöskin taalalaiset olisivat lopuksi, jollei hylänneet häntä, niin kuitenkin suuttuneet yritykseen, joka näytti ainoastaan tuovan mukanaan loppumattomia vaivoja, ilman mitään toivoa hedelmästä, ja vaaditaanpa silloin tällöin rohkeuden ylläpitämiseksi jotakin voimakasta tekoa. Kettil-piispa voitti ikäänkuin väkiryynnäköllä rahvaan mielet. Onnellinen taistelu Harakerin kirkon luona oli kaksinkertainen voitto, sillä se lahjoitti hänelle kansan, myöskin alussa arvelevain taalalaisten sydämet. Niilo Sture ei vielä ollut saanut tilaisuutta sillä tavalla itseään kunnostaa. Hänen vaikutusvoimansa ja arvonsa oli enemmän noiden syvien, mahtavien Taalain jokien kaltainen. Se oli virta, joka pienestä lähteestä kasvoi ja laajeni vähitellen, ilman että sitä huomattiinkaan. Mutta tuo tyynen voiman arvokkaisuus vaati vastapainokseen voimanponnistuksia jopa väkivaltaisii murroksiakin, päästäkseen oikeaan valtaansa, niinkuin kosken kumiseva pauhu laajalti ympärilleen julistaa ja osoittaa joen vastustamatonta voimaa.

Hämärä tietoisuus tuosta, sekä välttämättömyys joka tapauksessa olla lähempänä päätapauksia, ne juuri saattoivat Niilo Sturen uskaltamaan tuota rohkeata marssia keskelle Uplantia, joka ei ollenkaan ollut hänelle ystävällinen. Hän turvautui siinä saamainsa tietojen luotettavuuteen, tietojen, jotka

kertoivat, että arkkipiispan puoluelaisilla oli kyllin tekemistä läntisessä Mälarlaaksossa, ja hän toivoi saavansa Taalalais-armeijan ytimen luoksensa, siksi kun asiat olivat ehtineet kehittyä sille kannalle, että nuo voimat kääntyisivät häntä vastaan.

Niin kulki hän Upsalaa kohti, jonka tuomiokirkon korkea torni jo kaukaa oli näyttänyt tietä tuohon kaupunkiin, jossa murhapolttajalla ja petturilla oli arkkipiispanistuimensa.

Kun hän viimein ratsasti kaupunkiin (tämä tapahtui elokuun 31 päivän illalla) ja näki arkkipiispan talon, joka seiso siinä synkkänä ja pimeänä monine ikkunoineen, katsellen alas häntä ja hänen miehiään, ei hän voinut estää ajatuksiaan lentämästä palavaan Penningebybyn. Nyt oli toki koston hetki tullut, ja ikäänkuin teroittaakseen hänen muistiaan sanoi Steen Sture, joka sinikeltaisine yöneen ratsasti hänen rinnallaan:

"Haluaisinpa, että arkkipiispa Jöns nyt olisi tuolla... arvelenpa, että hän silloin tahtois tekemättömäksi sen teon, jonka hän teki viime syksynä!"

Niilo säpsähti ja vaaleni. Mutta hän sanoi hiljaa ystävälleen:

"Pahoja ajatuksia liitelee täällä, Steen... älä kutsu niitä päivänvaloon... Jumala varjelkoon, ettei mikään alhainen kostotyö siitä, mitä minä yksityisesti olen kärsinyt, tahraisi meidän tarkoitustemme muistoa!"

Ja Steen-herra oli vaiti, kun huomasi, kuinka syvästi tuo muisto vaikutti hänen ystävänsä mieleen.

Mutta arkkipiispan palatsi oli luja paikka tuossa muutoin suojattomassa kaupungissa, ja sen tähden asettui Niilo siihen, samalla kun väki sijoitettiin ympäri kaupunkia.

Vaan iloisia ei olleet ne sanomat, joita Niilo-herra täällä sai kuulla. Tuskin oli hän tullut arkkipiispan taloon, ennenkuin asepoika ilmoitti, että eräs veranleikkaaja halusi puhutella häntä. Veranleikkaaja tuotiin heti sisään. Hän oli pitkä, laiha mies; hänellä oli kalpeat, uurteiset kasvot ja tummat läpitukevät silmät.

"Antakaa anteeksi, ankara ritari", alkoi hän, "mutta koska minä ensi hetkestä kun kuulin teistä puhuttavan... ja olen aina ollut kansan ystävä, niin aina... rupesin teitä rakastamaan, ja koska minä sattumalta..."

"Asiaan, asiaan, mestari!" kehoitti Niilo, "aikani on kallista!"

"Jaha, niin katsokaas, asia on niin, että koska olin läheisyydessä, niin..."

"Niin tulit minun luokseni, ja..."

"E-ei, ankara ritari... e-ei, nähkääs minä olin Östanbrossa!"

"Ah!" huudahti Niilo ja katsahti vasta nyt tarkemmin puhujaa. "No niin, mitä sulla on kertomista Östanbrolta?"

Niilo oli heti Dal-joen yli tultuaan lähettänyt viisikymmentä miestä Hollingerin johdolla miehittämään tuon mainitun ylikulkupaikan Sag-joen yli, osaksi vakoilemista varten, osaksi jos mahdollista kokoamaan rahvasta, ja lopuksi saadakseen lujan yhdyssiteen Upsalan ja Brodden välille, joka vielä oli Vesteråsissa.

"Jaha, nähkääs, tiedot sieltä ovat... niin ne eivät ole juuri iloista laatua."

Ja hän kertoi jotenkin samaa, kuin Hollinger oli kertonut Ingeborgille.

Niilo Sturen katsanto synkkeni, ja hän kysyi äkkiä:

"Minne päin herra Eerik Kaarlonpoika kääntyi?"

Mutta siihen kysymykseen ei veranleikkaaja voinut vastata. Hän oli kiiruhtanut paikalta pois niin nopeasti kuin oli voinut, ja koska onni oli sallinut hänen tavata Niilo-herran, niin oli hän hyväntahtoisuudessaan tahtonut antaa hänelle nämä tiedot. Hän aikoi nyt asettautua Upsalaan.

Kun tuo synkkämielinen ja yksinkertainen veranleikkaaja oli poistunut, vaipui Niilo mietteisiin ja tarkasteli itsekseen asemaansa ja toiveitaan vastaan ja myöten, sitä mukaa kuin ne esiintyivät hänen mielikuvitukseensa. Hän huomasi täydellisesti asemansa vaaranalaisuuden, jos joku voimakas vihollis-armeija täällä tulisi häntä vastaan, ja hän teki itselleen kysymyksen, vetäytyisikö ajoissa takaisin, vai seuraisiko aikomustaan, että mitä tapahtuisikin, täällä odottaisi pää-armeijan tuloa ja marssisi suoraan Tukholmaan.

Silloin kuului arkkipiispan palatsin ikkunain alla kulkevain munkkien juhlallinen laulu, ja nuo syvät, juhlalliset sävelet valoivat hänen sieluunsa ihmeellistä voimaa, samalla kun ne kulettivat hänet mukanaan tuonne komeaan temppeeliin, jonne munkit suuntasivat kulkuaan. Siellä tahtoi hän itseksensä päättää levottomat mietteensä ja Jumalan alttarin edessä jättää asiansa hänen huomaansa.

Hän pani hatun päähänsä ja meni ulos. Kadut vilisivät väkeä, ja useat pysähtyivät nähdessään tuon ylevän ritarin, jonka kasvoista loisti tyyni ja lempeä vakavuus, ja kaupunkilaiset puhuttelivat toisiaan kertoen tietojaan tuosta Taalainmaasta tulleesta ritarista.

Mutta munkit kulkivat hitaasti temppeelin ovelle, ja ritari seurasi heitä.

Kirkon sisällä katosi tuo juhlallinen kulkue yhteen sivukuoriin, mutta Niilo meni suoraan pääkuorille, jossa Pyhän Eerikin hopea-arkku oli, ja jossa hänen pyhä lippunsa riippui, ikäänkuin kertomassa, kuinka jalous ja ylevyys voittaa suurimman voittonsa juuri kuolemassa. Sotalipun näkeminen saattoi ritarin sieluun elävän kuvan pyhimys-kuninkaasta, ja kun hän lankesi polvilleen ja rukoili, rukoili voimaa ja lujuttua ja menestystä taistelussaan Ruotsin kunnian ja itsenäisyyden puolesta, niin tuntui siltä, kuin pyhä Eerik-kuningas olisi seisonut alttarin edessä ja täyttänyt rauhalla ja luottamuksella murheellisen mielen.

Sillä välin lähestyivät nopeasti eräiden kannuksilla varustettujen jalkojen askeleet ja pysähtyivät aivan alttarin lähelle ja kun rukoileva ritari nousi ylös ja katsoi taaksensa, seisoi valtionhoitaja, herra Eerik Akselinpoika, hänen edessään.

"Hauskaa tavata, herra Niilo!" sanoi hän, "hetket ovat kalliita, ja sentähden en ole epäillyt kohdata teitä täällä, varsinkin kun se mitä minulla on sanomista, paraiten tapahtuu tällä paikalla, josta kaikki tarpeettomat kuulijat ovat kaukana."

"Ja mitä tahdotte, herra Eerik?"

"Tahdon avata sydämeni ja puhua kanssanne niinkuin ystävän kanssa, joka on Ruotsin ensimmäinen ritari..."

"Sellaista puhetta olen aina valmis kuuntelemaan", vastasi Niilo.

"Mutta sanokaa minulle sitten ensiksi, mikä on ajatuksenne minusta... Pidättekö minua vihollisena?"

"Sama kysymys sopisi kai minun oikeastaan tehdä teille... se, joka toimii vastoin Ruotsin parasta, se on viholliseni!"

"Ja sitä toivoakseni ei kukaan rehellinen mies koskaan voi minusta sanoa! No niin, herra Niilo, siispä on meillä yksi yhteinen lähtökohta, koskapa me kumpikin seisomme samalla perustuksella, ja sen päällä tahdon ojentaa teille käteni lujaan liittoon minun ja puoluelasten välillä toiselta puolen ja toiselta puolelta teidän..."

Niin syvä vakavuus oli puhujan koko olennessa, ja hänen sanansakin olivat jo itsessään niin tervetulleita Niilolle, että hän hetken oli valmiina uskomaan seisovansa päämaalinsa vieressä, ikäänkuin olisi saatu voitto, niinkuin olisi tapahtunutkin, jos niin paljon voimia olisi sulautunut yhdeksi. Mutta ei tarvittu monta sanaa lisää valtionhoitajalta, valaisemaan Niilolle vastakohtaa.

"Jos me pidämme yhtä puolta", jatkoi tämä, "te ja minä ja minun veljeni, niin ei mikään voima maailmassa voi meitä vastustaa! Me olemme herroina Ruotsissa, ja arkkipiispa ystävineen häviää yhtä helposti, kuin veljeni ajoi Eerik Niilonpoikaa Julitan kentän yli..."

Tuo voitto oli uutinen Niilolle, eikä Eerik-herra säästänyt kuvausvoimaansa tehdäkseen sen niin suureksi ja ratkaisevaksi kuin mahdollista. Kun hän oli lopettanut sen aineen ja uudestaan palasi päätarkoitukseensa, nimittäin heidän lähempään yhdistymiseensä keskenänsä lujaksi liitoksi tahi, niinkuin sitä siihen aikaan kutsuttiin, veljeydeksi, keskeytti hänet Niilo sanoen:

"Teidän veljenne voitto ilahuttaa minua suuresti, ja jos on vakava tarkoituksenne ruveta liittoon, josta minulle olette puhunut, niin saatte minut siihen taipuvaiseksi, sitä enemmän kun rauha ja lepo on silloin palaava ilman enempiä verenvuodatuksia ja Kaarlo-kuningas voi, milloin hyväkseen näkee, palata valtakuntaansa..."

"Kaarlo-kuningas", nauroi Eerik-herra, "mitä tarkoitatte, herra Niilo, emmekö keskustele tässä vilpittömästi keskenämme?... Sanonpa teille suoraan ajattelevani, ettei Kaarlo-kuningas voi kunnialla kantaa Ruotsin kruunua, ja sentähden... niin, minä tahdon avata sydämeni kokonaan teille, sillä te olette kyllin arvokas kuulemaan syvimät ajatukseni tästä valtakunnasta ja sen parhaasta... täällä ei voi olla mitään kuningasta, kaikkein vähimmin syntyperäistä ruotsalaista! Miksi?... kysytte te... Siksi,

että täällä on liian paljon mahtavia. Syntyperäinen ruotsalainen kuningas on sama kuin alituinen sisällinen sota. No niin, ulkomaalaista kuningasta haluan yhtä vähän kuin tekin ja kuka muu hyvänsä rehellinen ruotsalainen. Mitä siis on jälellä...?"

Niilo hämmästyí. Tuo oli samaa puhetta kuin viheriän ritarinkin, ja sen totuudesta oli hän itsekín varmasti vakuutettu, vaikka hän asetti tuon vanhan kuninkaan ikäänkuin sopivaksi muuttumiskohdaksi tuohon yhteiskuntajärjestykseen. Herra Eerik huomasi, että hänen puheensa vaikutti, ja jatkoi sentähden yhä vapaammin:

"Te ymmärrätte itse, herra Niilo... tahdon hallituksen ilman kuningasta, valtionhoitajan lainmukaisella vallalla, mutta ei suuremmalla kuin että hän ja valtakunta välttävät vaarat, jotka lähtevät kiihoittuneen kateuden salajuonista, ja nuo sisälliset sodat, jotka nyt, Jumala paratkoon, uhkaavat rikkiruhjoa kansan ja maan! Enkö ole oikeassa, herra Niilo, ja jos olen, niin miksi ei annettaisi puheesta syntyä todellisuutta, miksi emme yhdistyisi toisiimme?... Minä tahdon valtakunnanhoitajana myöntää teille ja veljelleni suuremman vallan, kuin mikään kuningas voi teille antaa, niin, miksi ette te voisi olla päällysmiehenä koko maassa täällä pohjoispuolella Mälaria, Vesterås pääpaikkananne, samalla tavoin kuin veljeni samalla vallalla olisi eteläisten läänien päámies, Kalmari pääkaupunkinansa...?"

Jos Eerik-herra olisi pohjaa myöten tuntenut sen miehen, jonka kanssa hän nyt keskusteli, ei hän koskaan olisi esittänyt noin loistavia toiveita. Nuo jo itsessään saattoivat ilman muuta Niilo Sturen haluttomaksi, joskin hän alussa näytti kuuntelevan puhetta kuningasvallan mahdottomuudesta Ruotsissa niissä oloissa, jotka Tanskaan yhtyminen oli muodostanut. Nyt hän kiiruhti valaisemaan Eerik-herraa tämän hairauksesta sekä Niiloon itseensä että rahvaaseen nähden..

"Te olette puhunut suoraan", sanoi hän, "ja sentähden saatte myös suoran vastauksen. Kaarlo-kuninkaan puolesta olen minä ja rahvas minun mukani tarttunut aseisiin, ja ainoastaan hänen nimessään voimme yhdistyä, herra Eerik!"

Sanat lausuttiin niin täydellisellä tyyneydellä ja samalla niin syvällä vakaumuksella, että Eerik-herra huomasi heti mahdottomaksi jokaisen yrityksen saada aikaan muutosta.

"Mutta minä pysyn yhtä lujana päätöksessäni, kuin te omassanne", oli ainoa minkä hän lausui.

"Niinpä joudumme lopuksikin vihollisiksi, herra Eerik!" vastasi Niilo.

"Parempi on kuitenkin tyytyä vähempään sovinnolla, kuin pyytää kaikkea riidalla!"

Omituinen hymy levisi nyt Niilo Sturen kasvoille, samalla kun hänen katseestaan loisti puhdas itsetietoinen luottamus, lujan tahdon tuli.

"Olen tottunut niihin vaaroihin, joita olen kohdannut ja tulen kohtaamaan, herra Eerik", sanoi hän, "olen vihkinyt itseni kuolemaan, mutta kaikki täytyy minun voittaa, koko valtakunnan täytyy yhtyä minuun, sillä Ruotsin hajaannus on Ruotsin kuolo... Sentähden ei mikään houkuttele minua vähemmän kuin se, minkä te olette tarjonnut... Minun tieni kulkee kuninkaan luo, ja joka ei ole kanssani, se on minua vastaan. Tämä on vastaukseni, herra Eerik Akselinpoika!"

"Niinkuin tahdotte, herra Niilo... miekka ratkaiskoon välimme!"

Näin sanoen lähti Eerik synkkänä pois pääkuorista. Niilo katsoi kauvan hänen jälkeensä, kun hän poistui korkeitten holvien kautta, kunnes vihdoín pylväsrivit hänet peittivät. Senjälkeen lähti hän myöskin itse kirkosta.

VIII.

Sinikeltainen sotavyö.

Yön varjot laskeutuivat arkkipiispa-kaupungin yli, ja vähitellen vaikení siellä melu, jonka nuo monet ratsumiehet ja talonpoikaisarmeijalaiset olivat synnyttäneet. Niilo Sture istui yksinään huoneessaan arkkipiispan talossa. Steen Sture, jonka kanssa hänellä oli ollut pitkä keskustelu illalla, oli jättänyt hänet, mutta ajatukset, raskaat ja synkät, jotka etupäässä valitsevat yön pimeyden oikein voidakseen rääkätä ihmis-sydäntä, eivät jättäneet häntä rauhaan.

Hän kävi läpi kaiken, mikä tavalla tai toisella koski sitä suurta päämäärää, jonka hän oli itselleen

asettanut, sekä valo- että varjopuolet. Mutta kun hän sen oli tehnyt, seurasi toinen sarja ajatuksia, jotka kaikki eri tahoilta syöksyivät hänen mielikuvitukseensa kysyen: "oletko pysynyt uskollisena elämäsi työlle? oletko pitänyt lupauksesi?" Samalla pakeni uni häntä, ja vielä kauan keskiyön jälkeen istui hän kuunnellen vanhojen muistojensa ja jo aikaa sitten mykiksi tulleiden huulien puhetta. Ja samalla levisi hänen sieluunsa sanomattoman surumielinen tunnelma, kun hän mietiskeli, mikä kohtalo voisi kolhia tuota valoisaa, suloista, lujaa ja rakkaudesta lämmintä olentoa, joka oli liittynyt häneen jakaakseen elämän riemut ja surut, — jos hän kaatuisi sodassa. Oi, elon suruja oli hän täysin määrin saanut tuntea... tulisiko koskaan sen riemut hänelle kukoistamaan?

Ja hän loi katseensa taivaalle, joka loisti häntä vastaan kaikessa ihanuudessaan, ja hänen silmäyksensä tulkitsti hänen sydämensä rukouksen sille, jonka mahtavaan käteen hän uskoi omansa ja Ruotsin kohtalot.

Vasta aamun koitteessa hän laskeutui makuutilalleen ja sai nauttia parin tunnin lepoa.

Hänet herätti asepoika, joka tuli ilmoittamaan, että Erkki oli tullut tuoden tärkeitä tietoja mukanaan. Niilo hyppäsi ylös, ja muutaman silmänräpäyksen perästä seisoivat tuo uskollinen aseenkantaja hänen edessään.

"Täällä tulee verinen leikki, ennenkuin kukaan voi aavistaakaan", sanoi tämä, "vahva ritarijoukko on tulossa kaupunkiin, ja jos ei minulle ole väärin ilmoitettu, niin herrat Eerik Kaarlonpoika ja Eerik Niilonpoika sitä johtavat."

Niilo kuunteli tynesti ilmoitusta.

"En ole odottanut kohtausta heidän kanssaan", lausui hän, "enkä ole varustautunut sellaiseen taisteluun, mutta saakoot nuo jalot herrat tahtonsa täytetyksi... Käske puhaltaa asentoon, Erkki, ja sano Steen-herralle, että hän tulisi minun luokseni."

Erkki lähti, eikä viipynyt kauvan, ennenkuin torvet ja rummut ilmoittivat nukkuvalle kaupungille, että jotakin oli tekeillä. Herra Steen saapui kohta ja hämmästyksellä kuuli vihollisen odottamattomasta marssista Upsalaa vastaan.

"Mikä on sinun ajatuksesi", kysyi hän, "asetummeko vastaan, vai emme?"

"Meidän täytyy taistella!" vastasi Niilo.

"Ajattele kuitenkin tuota nuorta, harjaantumaton väkeä...!"

"Vaara onnettomasta taistelusta on pienempi, Steen, kuin jos häpeällä pakenemme... meidän täytyy käydä Jumalan nimeen, ja minä luotan sinuun, jos minun aikani olisi tullut."

Steen ojensi kätensä vastaukseksi.

Sillä välin kokoontuivat armeijassa olevat vuorimiehet arkkipiispan talolle ja tulivat Niilo-herran luo, joka tervehti heitä lämpimästi ja kertoi, mitä oli odotettavissa. Nuo koetellut miehet näyttivät ottavan asian aivan tyyneesti vastaan, ainoastaan eräs heistä virkkoi, että olisi ollut hyvä, jos kotona olevat olisivat ehtineet mukaan, silloin olisi tehty leikistä loppu yhdellä kertaa.

Samalla kun tästä keskusteltiin, astui asepoika huoneeseen ilmoittaen, että eräs Briita Steenintyttären palvelija halusi puhutella herra Niiloa, ja kun tämä antoi siihen suostumuksensa, tuotiin Briita-rouvan palvelija sisään.

Hän pyysi rouvansa puolesta lujaa suojelusväkeä hänelle, matkustaakseen Upsalan kautta pohjoiseen päin Örbyhyn, jossa hän kohtaisi miehensä, herra Kustaa Kaarlonpojan. Oli luonnollista, että Niilo mielellään olisi tahtonut täyttää tuon ylhäisen rouvan pyynnön, niin vaikeata kuin hänestä olikin kadottaa pienintäkään määrää miehistään, jotka kaikki tarvittiin kohta alkavassa taistelussa. Steen, hyvin huomaten tämän ja mielellään tahtoen käyttää tilaisuutta tavatakseen äitiänsä, lausui silloin katsovansa parhaimmaksi, että hänen äitinsä jäisi kaupunkiin turvaan, siksi kun taistelu olisi suoritettu, ja tämän — siitä oli hän vakuutettu — tulisi hän itsekin pitämään parempana, kun saisi tietää, millä kannalla asiat olivat. Ja hän seurasi palvelijaa äitinsä kortteeriin.

Rouva Briita Steenintytär oli myöhään edellisenä iltana tullut merta myöten kaupunkiin, mukanaan Briita Turentytär ja Ingeborg. Herra Eerik oli seurueineen noussut vähän etelämpänä maalle, koska hänellä oli kiire tavata Niilo-herraa, ja täydellinen tyyneys, joka vallitsi, teki sen, että venheet aivan hitaasti kulkivat eteenpäin. Kun he viimeinkin joutuivat maalle ja nousivat kaupunkiin, piti Briita-rouva aikaa liian myöhäisenä lähettääkseen sanaa Niilo-herralle. Eikä hän tahtonut häiritä poikaansa, vaan päätti odottaa aamua.

Hän oli neiti Briitan kanssa eräässä sisähuoneessa, kun Ingeborg, joka ulommaisessa seisoi ikkunan ääressä, äkkiä jätti sen ja kiiruhti ulos. Rouva Briita aikoi juuri kysyä, mikä nyt oli hätänä, kun ovi aukeni ja hänen poikansa astui kynnyksen yli.

Vanha rouva löi kätensä yhteen ja ilo ja ylpeys eläyttivät samalla kertaa hänen kasvopiirteitään, kun hän näki tuon komean ritarin, joka seisoi siinä täydessä sota-asussa sinikeltainen vyö olkapäiden yli. Kypärissä heilui suuri höyhentöyhtö, myöskin sinikeltainen.

Neiti Briita Turentytär punastui kuin ruusu, mutta katsoi sitten niin voitonriemuisena ylös ritariinsa. Nuo värit, mitä muuta merkitsivät ne, kuin että hänen rakkautensa pii ritarin onni.

"Jumala siunatkoon sinua, poikani", sanoi Briita-rouva ja kiiruhti sulkemaan hänet syliinsä, jonka jälkeen hän nauraen lisäsi osoittaen samalla vyöhön, "arvelenpa noiden värien lumonneen sinut, Steen, koska kannat niitä kypärissäsi."

"Niin", vastasi Steen, "olette oikeassa, äiti rakas, ne ovat lumonneet minut, ne muistuttavat minua auringostani ja taivaastani, niiden puolesta tahdon elää ja kuolla."

Ja Briita-neidin posket lensivät kahta punaisemmiksi ja hänen hymynsä tuli kahta suloisemmaksi. Herra Steen astui esiin ja tarttui hänen käteensä, ja myöskin hänen silmänsä loistivat ja huulensa hymyilivät.

"Te olette varttunut kukoistuksessanne, kaunis neito, siitä kuin viimeksi näimme toisemme...!"

"Se tapahtui Nyköpingin häissä", keskeytti Briita-neiti reippaasti.

Ja samassa puristi Steen lujasti hänen kättään. Vieressä olevan huoneen oven takana seisoi Ingeborg ja näki ja kuuli kaikki, kuten hän luuli. Ja hänen poskensa olivat niin vaaleat, kuin olisivat ne äsken sataneen lumen peitossa, ja hänen povensa kohoili niin levottomana, kuin olisi elämän kovin myrsky siellä tanssinut kuolontanssiaan. Mutta hän ei nähnyt, että ritarin posket myöskin kalpenivat ja tulivat lumivalkoisiksi, kun tuo kaunis neito mainitsi Nyköpingin häitä. Ingeborg kuuli vain hänen vielä kerran sanovan, ja hänestä tuntui, että hän huokasi samalla:

"Niin, keltainen väri ja sininen, ne tulevat seuraamaan minua elämäni loppuun saakka!"

Ja mitä hän kuuli ja mitä hän näki — se oli kuitenkin kylliksi todistamaan hänelle hänen kauniin unensa turhuutta. Siinä seisoi tuo onnellinen, ylpeä voitonhymy punahuulillaan; tuo jolla todella oli ritarin rakkaus omanaan. Ja elämän taulu, joka muinoin hänelle hymyili ihanimmassa väriloistossaan, oli ikäänkuin vaihdettu. Kaikki oli autiota, mustaa, pakkasta. Veri jäättyi hänen suonissaan, hänen ruumiinsa vavahti, hän seisoi ikäänkuin avatussa haudassaan.

Silloin kuului taas torven toivotus ja rummun päräytys kaupungilta. Parvi jalkaväkeä marssi ohitse.

Ja ritari sinikeltaisine sotavöineen syleili äitiään, puristi rakastettunsa kättä ja kiiruhti pois.

Alhaalla kadulla seisoi hänen sotahevosesensa. Kuinka kaunis, kuinka uljas olikaan tuo nuori ritari, kun hän viskautui satulaan ja vielä kerran tervehtien ikkunaan lähti laukkaamaan.

Mutta äkkiä hän pysähtyy. Tuon tulisen eläimen täytyy kääntyä takaisin. Ingeborg vetäytyi säikähtyneenä takaisin. Ritari pysähtyi juuri sen ikkunan alle, jonka luona hän äsken oli seisonut ja katsellut ritaria, jonka kasvopiirteet ilmaisivat nyt mitä kiivainta sisällistä liikutusta. Mutta ovi avattiin, ja neiti Briita syöksyi sisään suoraan ikkunan luo sekä viittasi kädellään ritarille hyvästiksi.

Taas toittivat torvet ja nyt ratsasti ritari todellakin pois.

"Hän on ritari, hän", sanoi neiti Briita, "niin ihan minun mieleiseni, eikös hän ole, Ingeborg?"

Ingeborg voi tuskin pidättää kyneleitä, mutta hän pakoitti itsensä vastaamaan, ja tuo iloinen neito, jolla muutoinkaan ei ollut monta ajatusta vaihettaa sen kanssa, jota hän piti voitettuna kilpailijattarena, läksi ihastuksensa yltäkyläisyydessä huoneesta.

Nyt marssi joukko joukon perästä ikkunan ohi katua pitkin, ja etäältä kuului viereisillä kaduilla ratsastavien huovijoukkojen kavioiden kapsetta. Ja sotamusiikin pauhu laajensi ajatuspiiriä, niin että kävi ahtaaksi siellä sisässä matalassa huoneessa. Seinät ikäänkuin puristuivat kokoon ja näyttivät tahtovan pusertua yhteen tuon surevan, mutta suruissaan ihanan neidon ympärille.

Äkkiä säpsähti hän ja syöksyi ylös. Rohkea ajatus syntyi hänessä. Hän katsoi päättäväisesti ympärilleen.

Huoneessa riippui erilaisia vaatteita, jotka kuuluivat Eerik-herran asepojille, jotka herransa käskystä vielä jäivät kaupunkiin Briita-rouvan luo, sittenkuin hänen itsensä oli täytynyt lähteä takaisin Tukholmaan. Ingeborg tarkasteli noita pukuja. Ja äkkiä otti hän alas yhden ja pukeutui siihen, painoi lakin päähänsä ja kiiruhti ulos.

Hän seiso hetken epätietoisena, minne kääntyisi, mutta sitten lähti hän kulkemaan eteenpäin sille hiekkaharjulle, jolle Kustaa Vaasa sittemmin rakensi Upsalan linnan, ja josta hänellä oli laaja näköala allansa olevan kentän yli. Siellä täällä kasvoi muutamia pensaita, ja erään sellaisen luonnollisen suojan taakse hän asettautui.

Vihollisten armeija, joka oli paljon lukuisampi ja voimakkaampi kuin Niilo Sturen, oli jo tulossa. Ensimmäisinä tulivat ratsumiehet pitkässä rivissä, ja kun aurinko paistoi noille kiiltäville haarniskoille, näytti kuin olisi hopeainen virta vierinyt kentän yli. Heidän takanaan seurasi talonpoikaisjoukko, jonka arkkipiispan puoluelaiset olivat onnistuneet saamaan mukaansa, ja keihäät kulkivat kuin liikkuva metsä heti hopea-virran perässä. Kaikki tuo siirtyi hyvin hitaasti eteenpäin. Voi selvästi erottaa nuo uljaat ritarit Vasa- ja Oxenstjerna-kilvillä, kun he ratsastivat ratsujoukon edessä, yksi kullakin sivustalla. Erittäinkin huomattiin herra Eerik Kaarlonpoika ylvästä käytöksestään ja taistelija-muodostaan.

Mutta nyt tuli näkyviin Niilo Sturen talonpoikais-armeija. Pitkä rivi keihäänkärkiä kiemurteli esiin, ja jouduttuaan rintamaan alkoi se hiljaa liikkua eteenpäin. Etunenässä ratsasti korkeakasvuinen ritari, jonka höyhentupsu oli musta ja valkoinen. Se oli herra Niilo Sture itse, ainoastaan muutamain ratsastajien ympäröimänä. Ja nyt tuli heti eloa hiljaa eteenpäin kulkevaan vihollisarmeijaan. Herra Eerik Kaarlonpoika heilutti miekkaansa; se loisti kuin päivän säde hänen kädessään, ja nyt alkoi ratina ja töminä ratsurivin hyökätessä. Näytti kuin suuri meri olisi heittänyt mahtavan aallon maan yli. Se vyöryi eteenpäin tuulenpuuskana, leveänä ja joustavana, ja joka silmänräpäys odotti näkevänsä vaahdon pursuavan esiin, vaikka tosin veripunaisena valkoisen asemasta.

Silloin kajahtivat äkkiä torventoitotukset Niilo Sturen talonpoikaisjoukon takaa, ja sinikeltaisella sotavyöllä varustettu ritari syöksyi esiin ratsujoukon kanssa. Hän pyörähti hyvin järjestetyssä liikkeessä jalkaväen sivustan ympäri, hajoitti joukkonsa rivistöksi, nopeasti mutta tynesti ja varmasti, ikäänkuin ojennettu käsivarsi puristaa kokoon lihaksiaan voimakkaaseen lyöntiin, ja sitten soittivat torvet taas hyökkäykseen.

On sanottu, että Vasa-kilven ritari tuon nähdessään pidätti hevostaan, ja että koko vihollis-armeija oli hetken aivan liikkumatta, ikäänkuin olisi Niilo Sturen ratsujoukko noussut maasta ja saattanut viholliset kauhun valtaan. Nähtiin Vasa-ritarin nopeasti kiiruhtavan Oxenstjerna-ritarin luo. Mutta silmänräpäyksen kuluttua puhallettiin hyökkäykseen, myöskin heidän puoleltaan, ja melskeellä ja pauhulla syöksyivät ratsujoukot toisiaan vastaan.

Ingeborg voi tuskin hengittää siinä seisoessaan ja katsoessaan tuota kauheaa ja kuitenkin viehättävää näkyä. Hänen silmänsä seurasivat muuttumattomalla tarkkaavaisuudella sinikeltaista höyhentöyhtöä, joka vähän väliä joutui säkenöivien säiläin peittoon. Se oli jännittävä kilpataistelu, jossa ei hän eikä kukaan muukaan kaunis neito ollut jakava voittajan palkintoa, vaan Ruotsin kansa, jolla myöskin samalla oli taistelun tuomio huostassaan. Hänen sydämensä sykki kiivaasti, ja hartaampaa rukousta on tuskin ollut, kuin nyt hänen rukouksensa Ruotsin puolesta taistelevain onneksi ja menestykseksi.

Pian sen jälkeen kohtasivat myöskin jalkaväet toisensa ja sotahuudot kohosivat pilviin.

Äkkiä peittivät häneltä näköalan kaksi miestä, jotka tulivat käyden ja asettuivat vähän matkaa sen suojan eteen, jonka takana Ingeborg seiso piilossa. Toinen oli mustiin puettu, toinen kantoi talonpoikais-pukua. Edellinen oli ylenpaltisesti laiha, ja hänellä oli synkät, vaaleankeltaiset kasvot; jälkimmäisen katse oli kavala ja vaaniva, mutta hän oli olennoltaan ja käytökseltään sotilaan tapainen.

He keskustelivat hartaasti keskenään, mutta Ingeborg ei kiintynyt alussa siihen, ennenkuin hänen korviinsa kuului Sturen nimi. Silloin ajatukset poistuivat kaukaisen taistelun melskeestä, ja hän alkoi ilman muuta tarkkaavasti kuunnella mitä noilla miehillä olisi sanomista.

"Vähän tunnemme toisiamme", sanoi mies talonpoikaispuvussa, "mutta ne, joilla on samat vihamiehet, tavallisesti tulevat helposti hyviksi tovereiksi."

Laiha mies nyökkäsi siihen äänettömän myöntymyksensä.

"Jos sinun työsi tarvitsee hyvää kättä", jatkoi talonpoika, "niin voit luottaa minuun!"

"Sellaista voisi tapahtua!" vastasi mustiin puettu. "Ja lahjoilla ja vastalahjoilla kestää ystävyys kauvimmin... Mikä on sinun ammattisi?"

"Olen veranleikkaaja... mestari Luukas on nimeni, ja oli minulla eilen onni päästä tuon ritarin

puheille, tuon, jolla on värinään musta ja valkoinen... arvelempa, että mitä minulla oli sanomista, oli jonkin arvoista noin ystäväin kesken."

Talonpoika silmäili tutkivasti ja läpituokevasti tuota hoikkaa miestä, joka puhui niin nöyrästi ja kokonaisuudessaan näytti niin yksinkertaiselta, vaikka hänen katseensa tuntui luonostaan olevan terävä kuin tikarin kärki. Tutkistelemisen näytti tuottavan jotakin tyydytystä, joko sitten on niin, että yhtäläisillä luonteilla on sisällinen sukulaisuus, joka heti ja ikäänkuin vaistomaisesti saattaa heidät tuntemaan toistensa arvon ja todellisen arvokkaisuuden, tahi sitten oli puhujan kasvoissa joku piirre, joka ei alistunut otetun ja muutoin hyvästi teeskennellyn yksinkertaisuuden alle, ja siten juorusi sen, minkä piti olla salassa. Hymy levisi talonpojan huulille, kun hän sanoi:

"Seis, mestari Luukas, koskapa sen pitää nyt niin olla, mutta muutoin luulen, ettemme tänään ensi kertaa näe toisiamme... no, no, nimi voi olla samanlainen kuin pukukin, kun muutetaan virkaa, muutetaan nuttukin, se nyt on semmoinen asia, joka ei koske minuun... Mutta ellen ole nähnyt teidän seuraavan rouva Briitaa Hammarstadissa hänen aseenkantajanaan, niin en paljon tahdo antaa terävistä silmistäni. Hei, vanha poika, elä ole tuosta pahoillasi... täällä odottaa meitä työ, jossa toinen voi tulla avuksi hyvälle ystävälleen!"

"Kaikkein pyhimysten nimessä, kuinka jumalattomasti te puhutte, hyvä mies", virkkoi veranleikkaaja ja näytti olevan kovin hädissänsä, "en ole eläissäni käsissäni pidellyt muuta kuin saksia ja partaveistä... en, pyhimysten nimessä, en ole... Mutta siinä olette oikeassa, että täällä odottaa työ, ainakin minua..."

Talonpoika mumisi jotakin partaansa ja katsoi kavalasti veranleikkaajaa, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: "kyllä nyt olet kynsissäni, sinä vanha kettu, niin paljon kuin yritätkin kiekkoa!" Ääneensä lausui hän:

"Miehen muoto voi pettää, siinä olette oikeassa, mestari Luukas... ja minä, joka olen pannut merkille tuon mustan-valkoisen tuolla, minä en voi teitä vahingoittaa, jos sanon hänelle, kenen luulen teidän olevan... se on hyvä, mestari, hyvin hyvä!"

Mestari Luukas rykäsi, nähtävästi hämillään, ja hänen nöyrästä liehakoivasta hymylystään, kun hän vastasi tuohon puheeseen, voi niin teräväsilmäinen tarkastelija ja ihmistuntija, kuin talonpoika näytti olevan, hyvästi huomata että tuo itsensä ilmaissut puuhasi poistua vaarasta tahi tahtoi olla tarpeettomasti härnäämättä sitä, joka oli katsonut hänen lävitsensä ja piti hänen kohtaloaan käsissään.

"Vahingoittaa minua!" ryki hän, "tietysti ei, mies hyvä, ei tietysti, olen kyllä voittava tuon ankaran ritarin luottamuksen... mutta kukas te sitten olette, joka olette niin hyvissä kirjoissa Niilo-herran luona ja annatte hänen riehua miekkoineen olematta hänen sivullaan?"

Nyt sattui molempien miesten katseet yhteen. Kenties he näkivät toistensa läpi. Kuitenkin näytti talonpoika olevan tai ainakin luuli olevansa voitolla. Hän räpytteli kavalointa, läpituokevia silmiään ja sanoi ilkeästi hymyillen:

"Minä kulen omaa polkuani, mestari, ja kenties olen sillä tavoin hyödyllisempi, kuin jos nyt kulkisin ritarin vierellä... Mutta koska nyt tiemme ovat sattuneet yhteen, niin voi tapahtua, että minä tarvitsen teidän apuunne, samoin kuin te minun, ja sillä hyvä, mestari. Katsokaas", hän keskeytti ja katsoi ulos kentälle ja metsään, joka vähän matkan päässä teki kulman eteenpäin, "katsokaas mestari... arvelenpa, että tanssi tekee nyt käännöksen meitä kohden!"

Niin olikin. Osa vihollisen ratsuväkeä laukkasi ohjokset höllällä pitkin metsänrintaa. Heitä ankarasti ahdisti ritari, jolla oli sinikeltainen vyö, muutamain miesten kanssa, joiden luku joka silmänräpäys väheni, kun heidän hevosensa eivät kestävyudessa ja nopeudessa voineet kilpailla ritarin hevosen kanssa.

Oli kaunista nähdä tuon uljaan ritarin korkealla kohotetuina miekoin salamana kiitävän kentän yli. Ingeborg seisoi sykkivin sydämin ja kyynelsilmin; hän ei voinut ottaa niitä pois sankarista, vaikka henkensä olisi mennyt. Sellaiseksi, juuri sellaiseksi oli hän uneksinut ritarinsa taistelussa synnyinmaansa puolesta. Kuinka onnellinen olikaan se neito, joka oli voittanut hänen rakkautensa, ja kuinka hyvin hän ansaitsikin ylevämielisen naisen rakkautta.

Myöskin nuo molemmat miehet seisoivat tavallaan ihastuksissaan katsellessaan ritaria, jota ainakaan toinen heistä ei tuntenut, ennenkuin ritarin liikuttaessa kättään kolmella lumpeenlehdellä varustettu kilpi tuli näkyviin.

"Kautta Luojan!... arvelenpa että se on herra Steen!" huudahti hän silloin ja veranleikkaaja nyökkäsi myöntäen.

"Tuo ratsastus ei kuitenkaan näytä olevan hyväksi ei hänelle itselleen eikä herra Niilolle!" jatkoi

talonpoika ja katsoi päätään kääntämättä kentälle, jossa ritari nyt melkein yksinään ajoi koko vihollislaumaa edellään.

Oli helppo siitä paikasta, jolla nuo molemmat miehet seisoivat, arvostella sitä vaaraa, joka täällä odotti tuota rohkeata ritaria. Sillä metsän toisella puolella tuli kiivaassa marssissa joukko jalkaväkeä, jonka keihäänkäret kimaltelivat tummanvihreätä hongikkoa vasten. Mutta vaara ei tässä uhannut ainoastaan itseään herra Steeniä, — hänen kaatumisensa, joko hän sitten kuolisi tahi joutuisi vangiksi, vaikuttaisi vahingollisesti koko Niilo Sturen taistelurintamaan, joka oli lavealle levennetty ja sentähden helppo katkaista. Niilo itse ei voinut olla enemmässä kuin yhdessä paikassa, ja kaikki kävi päinsä, niin kauan kuin vaara oli suurin siellä, missä hänkin oli, mutta kun se kasvoi ja tuli yhtä suureksi monessa paikassa, silloin tarvittiin kaikkialla enemmän kokeneita miehiä kuin nyt oli mukana.

Juuri nyt suunnattiin hyvin järjestetty hyökkäys taistelurintaman keskukseen. Nähtiin Niilo Sturen kiiruhtavan sinne oikealta sivustalta. Hänen katseensa lensi nopeasti yli sotakentän, ja hän lähetti luotaan erään aseenkantajan, joka kantoi hänen omia värejään.

Aseenkantaja kiiti, niin nopeasti kuin hevosen kavioista lähti, vasemmalle sivustalle. Epäilemättä oli hänellä vietävä jokin käsky herra Steenille, jonka höyhentöyhtö vielä oli näkyvissä sillä puolen metsän muodostamaa kiilaa.

"Jos mies ehtii perille", mutisi talonpoika äänellä, joka ilmaisi päinvastaista toivoa, "niin on ritari pelastettu..."

"Se on nuori Juhana Maununpoika", selitti yksinkertainen veranleikkaaja, "Neriken laamannin poika."

"Luulenpa että se on itse paholainen!" vastasi talonpoika hampaittensa välistä.

Ingeborg seisoి kätet ristissä ja uskalsi tuskin hengittää. Koko hänen sielunsa oli sinikeltaisen vyön ritarissa ja tuossa reippaassa aseenkantajassa, joka vei pelastuksen hänelle, jos pääsisi perille.

Mutta aseenkantaja ei päässyt perille. Juuri kun hän ratsasti täyttä karkua, lenti nuoli sattuen hänen olkapäähänsä. Nähtiin hänen horjuvan satulassa, mutta silmänräpäyksen kuluttua kohotti hän taas lyhyen miekkansa ja eteenpäin kiiti hän, jos mahdollista entistä nopeammin. Vihollisen jousimies varmaankin aavisti aseenkantajan nopean ratsastuksen tärkeyden, sillä uusi nuoli lensi kohta ja vaikutti tehokkaammin. Nuorukainen horjui satulassaan, hänen vaaleat kiharansa aaltoilivat vielä hetkisen tuulessa, mutta sitten vaipui hän alas, ja raju juoksija, jonka verinen kylki osoitti, että siihenkin oli sattunut, laahasi hänen kutrejaan tomussa.

Epätoivon huudahdus pääsi Ingeborgilta, ja hän vaipui polvilleen. Nuo molemmat miehet olisivat epäilemättä huomannut hänet, jollei nyt lähestyvän taistelun ratkaisu olisi kokonaan vetänyt heidän huomiotaan puoleensa.

Herra Steen oli ehtinyt metsänrintan sivu, ja siinä istuivat nuo äsken niin kiivaasti pakenevat keihäät tanassa rauhassa odottaen hänen hyökkäystään, samalla kun jalkaväki teki käännöksen ja piiritti hänet kaikilta puolilta. Lyhyt taistelu seurasi, miekat välkkyivät auringon paisteessa, kuolettavia iskuja annettiin, mutta loppu oli selvä. Kohta vaipui tuo ylväs höyhentöyhtö alas jalkaväen sekaan. Eräs uusi ratsastaja, mutta vihollisten puolelta, tuli samassa täyttä laukkaa paikalle, ja muutaman silmänräpäyksen perästä nähtiin koko tuon vihollis-osaston kääntyvän avoimelle kentälle, jossa juuri parhaillaan herra Eerik Kaarlonpoika oli läpimurtamassa Niilo Sturen keskustaa.

Ingeborgin silmissä kaikki musteni. Hän vaipui alas maahan tajutonna siitä kauheasta mielenjännityksestä, jossa oli ollut. Mutta kauvan ei hänen tunnottomuuttaan kestänyt. Kun hän sitten levollisempina aikoina mietiskeli kaikkea, mitä täällä oli tapahtunut, ja kuinka hänellä oli rohkeutta ja voimaa uskaltaa ja toimeenpanna se, mitä hän täällä uskalsi ja todellakin toimeenpani, vaaleni hän vieläkin ja hänen sydämensä lakkasi hetkeksi lyömästä. Mistä hän sai voimansa, sitä hän ei voinut käsittää, mutta hän kiitti sydämessään hartaasti Jumalaa ja Jumalan äitiä.

Kun hän taas avasi silmänsä oli hän yksinään. Taistelu oli siirtynyt toisaalle, kauvas hänestä, mutta vielä taisteltiin, kenenkään voimatta sanoa, kuka lopuksikin saisi voiton. Niin viisaasti oli Niilo Sture osannut järjestää harjaantumattomat joukkonsa, ja sellainen rakkaus häneen paloi niissä.

Mutta tuota ei Ingeborg tällä hetkellä katsellut. Hänen silmänsä siirtyivät siihen paikkaan, jossa hän oli nähnyt tuon sinikeltaisen höyhentöyhdön vaipuvan maahan. Siellä, aina metsään saakka oli kaikki hiljaista. Ainoastaan kuolleet, jotka viruivat siellä täällä taistelukentällä, ilmoittivat kuinka kuuma taistelu täälläkin oli ollut. Vähitellen, aina sen mukaan, kuin hän tunsu voimansa ja elämänlämpönsä palautuvan, kulki hän askel askeleelta eteenpäin pois tuosta suojelevasta pensasaidasta hiekkaharjua pitkin. Siellä voi hän paremmin tarkastaa seutua.

Hän pysähtyy, nojautuu eteenpäin, silmä laajenee, katse teroittuu. Jotakin liikkuu juuri metsänrinteessä.

Hän näkee selvästi kaksi miestä, jotka kantavat yhtä kaatunutta. He ovat juuri katoamaisillaan metsän ensimmäisten puiden taakse. Mutta vielä näkee hän tuon sinikeltaisen olkavyön laahaavan maata hetuleillaan. Ja kantajat tunsivat hän aivan hyvin. Ne olivat talonpoika ja tuo yksinkertainen veranleikkaaja.

Nopeasti riensi hän nyt pitkin hiekkaharjua kentälle ja sen yli metsää kohti. Hänellä oli jokin epämääräinen aavistus siitä, että jokin vaara vieläkin oli uhkaamassa, ja samassa määrässä kuin hänen muistiinsa juontui noiden miesten hämärät puheet, tuli hänen aavistuksensa varmuudeksi. Hän piti varmana, että ritari vielä eli, koskapa he kantoivat häntä pois, mutta että heidän tarkoituksensa siinä ei ollut hyvä vaan huono, sen tajusi hän yhtä selvästi, kun hän mietti sitä vihaista tapaa, jolla talonpoika oli puhunut Steen-herran pelastumisesta Juhana Maununpojan kautta. Mutta jos he niinmuodoin olivat Steenin vihamiehiä, niin olivat he vihollisia jokaiselle, joka koetti häntä pelastaa.

Kaikki nämä ajatukset risteilivät hänen mielessään, samalla kun hän kiiruhti eteenpäin kentän mättäiden lomitse ja lähestyi metsää, johon miehet olivat kadonneet. Mutta kuta suuremmaksi hänen pelkonsa tuli siitä kohtalosta, joka odotti Steen-herraa, sitä lujemmaksi tuli hänessä päätös huolehtia hänen puolestaan ja pelastaa hänet tai sitten itsekin kuolla.

Siten hiipi hän metsään. Ei viipynyt kauan, kun hän jo huomasi nuo molemmat miehet, ja nyt käytti hän kaikki voimansa lyhentääkseen heidän huomaamattaan välimatkaa itsensä ja heidän välillä. Tämä onnistuikin. Hän tavotti heidät ja seurasi heitä sitten ikäänkuin varjona puulta puuhun. He kävelivät nopeammin kuin olisi voinut luullakkaan raskaasta taakasta päättäen, mutta aivan ääneti. Kun he niin olivat pari tuntia kulkeneet, alkoi metsä harventua ja vähän matkan päästä kuului virran tyyni ja yksitoikkoinen kohina. Silloin ehdoitti talonpoika, että he laskisivat ritarin maahan ja sen he tekivätkin.

"Mene nyt rannalle, mestari", sanoi hän sitten veranleikkaajalle, "ja huuda lautturi Mattia meitä yli viemään."

"Minne tahdotte hänet sitten viedä?" kysyi Luukas mestari.

"Sen olen sanova, mutta kiiruhtakaa nyt rannalle, sillä ritari tarvitsee parempaa vuodetta, kuin nämä pölkyt ja kivet!"

Veranleikkaaja meni, ja Ingeborg näki ihmeekseen, että talonpoika koetti tehdä tilaa haavoittuneelle ritarille niin mukavaksi kuin mahdollista. Hetken kuluttua palasi mestari.

"Kaikki on valmista", sanoi hän, "vene on rannalla ja varma soutaja... sen pyysi lautturi Matti minun sanoa."

"Hyvä!" vastasi talonpoika, mutta lisäsi iskien raukeat silmänsä veranleikkaajaan: "Nyt voitte tehdä ritarille hyvän palveluksen, mestari Luukas... Herra Niilo on kai nykyään Upsalassa."

"Herra Niilo...? Herra Niilo Sture?"

"Ei mitään tarpeettomia kysymyksiä, mestari, aika rientää, ja ritari haluaa hartaasti tavata ystäväänsä... Sentähden mene kiiruusti takaisin kaupunkiin, pyydä ritaria kiiruhtamaan, jos hän vielä haluaa vaihtaa sanan tai kaksi ystävänsä kanssa, niin kauvan kuin tämä on vielä elossa, sillä niinkuin itse olette sanonut, pitää vieläkin yhden ihmeen tapahtua, ennenkuin tämä mies milloinkaan enää istuu hevosen selässä."

Mies puhui ikäänkuin riemuiten, vaikka se tuossa synkässä metsässä kuuluikin kamalalta. Veranleikkaaja viipyi vielä. Ettei tämä ollut oikeastaan halukas palvelemaan tuota synkkää ja voimakasta talonpoikaa, sen voi Ingeborg huomata, sekä siitä vastahakoisuudesta, jota hän rantaan mennessään osotti, että niistä sanoista, jotka hän oli lausunut kaupungin viereiseltä hietaharjulla, josta he katselivat taistelua. Epäilemättä oli hänellä erikoiset tarkoituksensa. Hän oli suostuvainen kulkemaan toisen asioilla ainoastaan siinä määrin, kuin ne eivät vastustaneet hänen omia tarkoituksiaan.

"Niinkuin sanotte", lausui hän nyt talonpojan puheeseen, "näyttää pimeältä, kuinka onkaan käyvä ritariraukalle..."

"Pimeältä?" huudahti talonpoika kiivaasti. "Jumalan kalliin veren kautta, tämä ritari ei ole koskaan enää näkevä päivän valkeutta, kun tämä päivä on päättynyt!... Tietäkää se, mestari Luukas! — ja jos nyt tahdotte tehdä ritarille sen palveluksen, jota olen teiltä hänen puolestaan pyytänyt, niin on hyvä, jollette... niin pyydän sitä joltakin toiselta; löytyneehän täällä Flottsundissa joku, joka voi ratsastaa

arkkipiispan talolle tahi sinne, missä herra Niilo tänä iltana on löydettävissä, nopeammin kuin teidän hämähäkin jalkanne voivat teidät kulettaa..."

"Kummalliselta näyttää minusta kuitenkin", uskalsi veranleikkaaja väittää vastaan, "se ettemme yhtähyvin kantaneet ritaria ilman muuta kaupunkiin. Lyhempi tie olisi se ollut, kuin tämä kiertely metsän halki."

"Syö munia!" karjasi talonpoika ja näkyi tahtovan kääntää kaikki leikiksi, "mestari Luukas, te ette ajattele enempää, kuin hevonen ruokaa hakiessaan...! Jos herra Niilo olisikin hävinnyt taistelussa, niin olisimmeko silloin kantaneet ritarin vihollistensa keskelle... hä!"

"Ja jos niin onnettomasti olisi käynyt, josta Jumala varjelkoon... niin tahdotte te siis, että etsisin Niilo-herran käsiini mistä hyvänsä?"

"Niin, mestari, sitä tahdon!"

"Hm!"

Veranleikkaaja näytti arvelevan itsekseen, ja jokainen kuluva silmänräpäys lisäsi kauheasti sitä levottomuutta, joka Ingeborgia vallitsi. Hän tuskin uskalsi hengittää, siinä tuuhean kuusen takana kätkeytyneenä seistessään. Mitä tuo tyhmännäköinen mutta samalla viekassilmäinen mies itsekseen tuumaili, siitä Ingeborg ei voinut selville päästä. Ainoastaan sen näki hän selvästi, että se oli jotakin hänelle itselleen erittäin tärkeää, sillä muussa tapauksessa ei hän silmänräpäystäkään olisi arvellut saattaa sanaa kuolevalta ritariraukalta hänen uskotulle ystävälleen.

"Hyvä!" sanoi hän vihdoin, "minä menen, mutta kuinka saan herra Niilon uskomaan, että tuon sanan tältä ritarilta? Niin paljon hän ei minua tunne, että lähtisi juoksemaan ainoastaan sanojeni perusteella, etenkin niin uskomattomassa asiassa, kuin tämä."

Hänen vielä puhuessaan, veti talonpoika esiin puukkonsa ja leikkasi poikki sinikeltaisen olkavyön, veti sen varovasti maassa makaavan ritarin alta ja antoi sen veranleikkaajalle.

"Kas tässä", sanoi hän, "on todistus sanoillenne, arvelen minä. Tämän olkavyön tuntee Niilo-herra hyvin, ja..."

Hän keskeytti hetkeksi, vielä kerran nopeasti miettiäkseen läpi sen suunnitelman, jonka oli varmaankin metsän läpi kulkiessaan tehnyt, sitten kun ensimmäinen ajatus pälkähti hänen päähänsä, silloin kun hän näki ritarin sortuvan ylivoiman edessä, ja kun taistelun kulku jätti hänet niin turvattomana kohtalon omaksi.

"Tänne rannalle saatte tuoda Niilon", lisäsi hän sitten, "on tarpeetonta hänen tulla komeudella ja loistolla, minä tunnen herra Steenin jo vanhastaan ja tahdon hoitaa häntä oman mieleni mukaan. Täällä on Niilo-herraa vastassa luotettava mies, joka on johdettava hänet mökkiini!... Oletteko nyt ymmärtänyt minua, mestari Luukas?"

"Luulenpa ymmärtäneeni, mies hyväni!" vastasi veranleikkaaja, "Niilo-herran pitää tulla yksinään."

"Hm!" mumisi talonpoika ja lisäsi hetken mietittyään: "oli aika, jolloin olin mahtavampi, kuin nyt näyttää; kuitenkin arvelen vieläkin olevani kylliksi mahtava ollakseni teille avuksi, jos hätä teitä kerran ahdistaisi ja te tarvitsisitte ystävän kättä avuksenne. Silloin tarvitsette sanoa vain sanan Flottsundin lautturille, ja apu on tuleva. Mutta kauvempaa, kuin kaksi tuntia keskiyön jälkeen en minä odota. Jos Niilo-herra tulee senjälkeen, niin on jo myöhäistä!"

"Voi sattua niinkin, ja kiitänpä teitä lupauksestanne... Tarkoitin tietysti, ettei ritari anna odottaa itseänsä!"

Nyt vihdoinkin lähti veranleikkaaja. Talonpoika seisoi kauan ja kuunteli hänen askeleitaan, ja kun niitä ei enää voinut kuulla, katsahti hän ritariin, arveli hetken ja lähti sitten kiiruusti rantaan.

Ingeborg ei voinut vastustaa haluaan, vaan hiipi kuolonunessa makaavan ritarin luo. Tämä makasi aivan liikkumatta, mutta kiiltävän kypärin ristikon läpi kuuli hän kuitenkin raskasta hengitystä. Hän laskeutui alas ja siirsi vapisevin käsin kypäristikon syrjään, ja siinä näki hän ritarinsa kasvot kauniimpina, niin arveli hän, kuin koskaan ennen, vaikka ne olivatkin kuolonkalpeat.

"Steen, Steen!" kuiskasi hän ja hänen katseensa ikäänkuin imeytyi kuolevan silmiin.

Voi, hän olisi tahtonut antaa henkensä, jos sillä olisi voinut pelastaa tuon rakkaan, rakkaan ritarinsa. Mutta tämä makasi jäykkänä ja kylmänä, ei yksikään lihas värähdellyt hänen kasvoissaan. Mutta

Ingeborg ei tuota huomannut, vaan puhutteli häntä, ikäänkuin hän olisi kuullut hänen sanansa.

"Hyvä ystävä, joka sinua rakastaa, on luonasi, Steen!" sanoi hän, ja kyyneleet valuivat virtanaan ja ikäänkuin helmisateena lankesivat taistelijan päälle. "Ole turvassa, ole rauhassa, Jumalan äiti on auttava... niin, Jumalan äiti ja pyhä Eerik-kuningas!"

Olikohan se puiden latvojen takaa nousevan kuun leikkiä, vai tuulen huminako sai hänet näkemään sitä, mitä hän itse asiassa ei nähnyt — mutta ritarin huulethan vetäytyivät hymyyn? Kuulikohan hän nuo sanat, jotka puhtain ja alttiiksi antavaisin rakkaus maailmassa kuiskasi, tunsikohan hän äänen, joka puhui? — Ingeborg ei sitä tiennyt, mutta siinä jännityksessä, jossa hän oli, uskoi hän sen.

"Tännepäin Matti!... Tänä yönä on herrani arkkipiispa saava paremman saaliin, kuin hän koskaan on uneksinutkaan!"

Talonpoika sieltä nyt palasi ja kilpaa kuun säteiden kanssa pakeni Ingeborg metsän pimeyteen.

Heti sen perästä tulivat molemmat miehet paikalle, jossa ritari makasi, nostivat hänet hiljaa ylös ja kantoivat hänet alas rannalle.

"Olisi syytä minun seurata sinua, Sigge", sanoi lautturi Matti, sittenkun ritari oli laskettu veneeseen.

"Ei!" sanoi talonpoika jäykästi. "Kun ritari tulee, on sinun tehtävä, niinkuin olen sanonut... Veranleikkaaja on viekas kettu, mutta minua hän ei petä. Minä olen päättänyt nähdä tänä yönä Niilo Sturen sydänveren, ja voi, jos hän pääsee kynsistäni!"

Hän hyppäsi veneeseen, joka alkoi hiljalleen kulkea virran mukana.

Ingeborg seisoj rannalla, voimatta sillä hetkellä keksiä mitään keinoa rakastettunsa pelastamiseksi tuon kauhean miehen vallasta, jonka hän nyt tiesi olevan arkkipiispan joukkoa. Ja levottomuus ja tuska yhä vain kiihtyivät kun hän kuuli, että kaikki oli vain juonta, joka koski Niilo-herraa, ja että Steeniä käytettiin syöttinä houkuttelemaan häntä pyydykseen. Kauhea oli tuo havainto, jonka hän nyt teki. Vilunväreet kulkivat hänen ruumiissaan, ja hänen ajatuksensa silmänräpäykseksi seisattuivat näin paljon pirullista ilkeyttä huomattaessaan.

Yksi asia oli hänellä selvänä ja selvisi yhä enemmän sitä myöten kun ajatukset taas pääsivät liikkeelle, — se oli, että hänen läsnäolonsa oli ainoa mahdollisuus, joka voisi pelastaa niin hyvin herra Niilon kuin hänen oman ritarinsakin. Ja tämä ajatus valtasi hänet kokonaan, niinkuin merkki ylhäältä. Hän ikäänkuin vihki itsensä pyhään tehtävään, jonka tahtoi suorittaa, tahi sitten kuolla.

Mutta ensimmäisenä ehtona oli pitää poiskiitävää venettä silmällä ja mennä yli toiselle rannalle. Mutta se ei ollut mikään helppo asia, sillä hän ei voinut kääntyä murhamiehen uskotun puoleen, ja ilman häntä ei ollut mitään mahdollisuutta mennä joen yli. Ja jokaisen kuluvan silmänräpäyksen aikana eteni vene yhä enemmän. Sen tähden päätti hän ensiksikin rantaa pitkin seurata Siggeä, ja siinä samassa hämmöitti myöskin heikkona toivona löytää jokin vene kauempana, tahi pahimmassa tapauksessa huutaa Siggelle ja kutsua häntä yli viemään. Ainahan hän jostakin löytäisi syyn, joka kuuluisi murhaajasta otaksuttavalta. Ja sen enempää sillä hetkellä tuumaansa miettimättä kiiruhti hän eteenpäin, nopeana ja äänetönnä kuin kedon poikki kulkeva kuun varjo.

Mutta tuo takaa-ajo olikin paljon vaikeampaa, kuin Ingeborg aluksi oli kuvitellutkaan, ja tavallisten olosuhteiden vallitessa olisi hän karkoittanut mielestään aivan mahdottomana jokaisen ajatuksenkin kulkea tuon matkan samassa ajassa kuin nyt. Mutta hänen rakkautensa antoi hänelle voimia, olosuhteetkin tulivat hänen liittolaisikseen, kun näet soutajalla oli erityiset syynsä kulkea niin huomaamatta ja niin vähällä melulla kuin mahdollista. Sentähden pysytteli hän aivan rannalla, jossa oli varjoa, ja souti aivan hitaasti. Kuitenkin oli hän saanut niin suuren ennakon, että vene vähän väliä lahdelmien kohdilla katosi Ingeborgin näkyvistä. Hän ponnisti kaikki voimansa päästäkseen vähän lähemmäksi, mutta se ei tahtonut onnistua.

Kenties oli tässäkin, niinkuin usein tapahtuu, hänen onnensa juuri siinä, jota hän piti onnettomuutena. Sillä hetken soutamisen perästä lähestyi vene sitä rantaa, jolla hän oli, ja hän näki soutajan nousevan ylös rantatöyryä ja katoavan maalle päin. Hän kiiruhti esiin niin varovaisesti kuin mahdollista, mutta juuri kuin hän oli menemäisillään veneen luo, kuuli hän askeleita, jotka lähestyivät vastaiselta puolelta, ja hänen täytyi nopeasti piiloittautua muutaman pensaan taakse.

Se oli arkkipiispan kätyri, joka tuli takaisin mukanaan eräs mies, ja he nostivat ritarin veneestä ja läksivät viemään häntä maalle päin.

Polku kulki läpi tiheän metsän, jossa oli aivan pimeä, ainoastaan tähdet katselivat ylhäältä siniseltä

taivaalta, ja tuuli humisi niin juhlallisesti puiden latvoissa, ikäänkuin olisi se vaikeroinut yhdessä tuon neitsyeellisen sydämen kanssa sitä kauheaa tekoa, jota täällä valmistettiin.

Hetken kulettuaan seisautuivat miehet erään aivan pienen mökin eteen. Kun he olivat kantaneet ritarin sisään, poistui toinen heistä. Hän kulki aivan sen puun sivutse, jonka takana Ingeborg seisoi, ja jos hän olisi huomannut tämän, olisi varmaankin Ingeborgin viimeinen hetki lyönyt, eikä Niilo ja Steen olisi voineet pelastua siitä kuolemasta, joka heitä uhkasi. Tämä ajatus sai veren hyytymään tyttöraukan suonissa. Mutta hän pysyi aivan tyyneenä. Joskin hänen sielunvoimansa olivat tänä päivänä olleet kovan ponnistuksen alaisina, niin oli kaikki kuitenkin kulkenut asteettain. Vasaraniskut, jotka pingoittivat teräksen mahdollisimman suurimpaan joustavuuteen seurasivat tosin heti toistensa perästä; mutta eivät toki iskeneet kaikki yhdellä haavaa. Hänellä oli ollut aikaa tehdä päätöksensä, ja hän pysyi siinä lujana, hän tahtoi pelastaa tahi kuolla.

Mutta hänellä oli kaksi pelastettavaa, ja hän ymmärsi heti, että yhtä vaarallista kuin oli ennen aikaansa ilmoittautua tuolle tuvassa olevalle kovasydämiselle ja tunnottomalle miehelle, joka varmasti toimi herransa puolesta, yhtä tarpeellista oli ensiksi odottaa herra Niiloa. Sillä muuten uskotella jonkun inhimillisen olennon eksyvän tälle puolen metsää yön kuluessa, sen ymmärsi hän helposti hulluksi ajatukseksi, jonka hän hylkäsi yhtä nopeasti kuin sen, että herra Niilo tulisi kylliksi suuren miesjoukon kanssa pelastaakseen sekä itsensä että Steenin. Sen oli tuo viekas arkkipiispan kätyri hyvin lasketuilla tuumillaan kokonaan ehkäissyt. Sillä veranleikkaajalla oli tietysti sama luulo, kuin Ingeborgilla oli ollut koko ajan, nimittäin, että Niilo Sturea oli etsittävä jostakin toiselta puolen Fyrisjokea.

Tuvassa tehtiin hetken kuluttua tulta. Ingeborg hiipi esiin, niin lähelle kuin hän voi, takapuolelle rakennusta, jonka turvekattoon täällä liittyi puita kasvava ruohovalli. Räppänä oli niinkuin tavallista katolla, ja hän kurkisti varovaisesti alas, pitäen kiinni erään vieressä kasvavan suuren puun oksasta. Mutta hän näki sieltä alhaalta ainoastaan tuon suurikasvuisen miehen talonpoikaispuvussa. Tämä istui juuri tulen ääressä ja piti kädessään suurta sotakirvestä, jonka kiiltävässä terässä kuvastui loimuavat liekit, ikäänkuin olisi se itse ollut tulella ja tarvitsisi kastella palavaa kieltään veressä.

Haavoittunutta ritaria ei hän ollenkaan nähnyt. Hän makasi liian paljon vastaisella sivulla, mutta hänen haarniskansa oli riisuttu ja seisoi vähän matkaa tulesta kypärin vieressä, jonka höyhentöyhtö kimalteli sinikeltaisena ja synnytti neidon mielessä koko armeijan ajatuksia neiti Päivänsäteestä, neiti Briitasta ja siitä surusta, joka tätä kohtaisi, kun hän saisi tiedon ritarin kuolemasta.

"Ingeborg!" kuului silloin ääni, ja hän vavahti, niin että vähältä oli päästää irti oksan, josta hän piteli.

Kuka lausui hänen nimensä? Oliko metsässä tähän aikaan vieläkin joku, ja oliko tämä ystävä vai vihollinen? Koko hänen rohkeutensa horjui ja oli katoamaisillaan. Niin kovasti säikähti hän kuullessaan nimeään täällä mainittavan, ja kuitenkin oli ääni niin heikko, että oli kuin olisi hän omien mietteidensä antanut itseään pettää.

Mutta vielä kerran lausuttiin hänen nimensä ja nyt alkoi häntä pyörryttää niin, että tuho oli tulla. Nyt kuuli hän, että ääni, joka kuiskasi hänen nimeänsä, tuli alhaalta tuvasta. Siis ritari, hänen oma Steeninsä näki hänet kuumehoureissa edessään, ja hänestä näytti yhtäkkiä, että savu, joka kierteli ylös räppänan kautta ja sitten joutui tuulen vietäväksi, muuttui kohisevaksi koskeksi, ja että ahti istui tuolla alhaalla soittaen kultakanneltaan, laulaen lemmestä ja houkutellen ihmeellisellä voimalla häntä syvyyteen.

"Tässä, tässä, Ingeborg", puheli taas tuo rakas ääni, "tuon sinulle neiti Päivänsäteen... nyt saat lopun laulusta... enkö ole rakkautesi arvoinen?... Sinun värejäsi olen kantanut... niitä olen kantava koko elämäni halki... kiitos. Ingeborg, se vyö, jonka minulle annoit, on seuraava minua kuoloon saakka..."

Tuo oli Ingeborgin korvissa laulua, joka olisi voinut houkutella hänet vaikka kuolemaan. Hän oli jo valmis kiiruhtamaan alas ja heittäytymään rakastetun ritarin rinnalle. Mutta silloin kohosi tuo kauhea mies tulen äärestä ja peitti varjoon Ingeborgin taivaan ja unelman, pyörtymys katosi, ja hänen päämääränsä oli taas kirkaana hänen edessään.

Mutta ritariin ei miehen nouseminen vaikuttanut niinkuin Ingeborgiin. Hän jatkoi katkonaisella äänellä ja pitkillä pysähdyksillä, sekoittaen houretta todellisuuteen.

"Minä tiedän, että sinä olet luonani, Ingeborg... sinä sydämeni valittu, minä kuulin sinun kuiskaavan nimeäni..."

Arkkipiispan kätyri katsahti sinne, missä tuo kuolon houreissa oleva ritari makasi, ja hänen muotonsa oli katkera ja julma. Hän tarkasteli ympärilleen kaikille puolille. Ritarin sanat saivat hänet nähtävästi aavistamaan pahaa. Hän sysäsi voimakkaasti kirveen vartta lattiaan.

"Nyt eteenpäin, eteenpäin, Kaarlo-kuninkaan miehet!" kuului silloin ritarin huuto, "eteenpäin,

eteenpäin, meillä on ne käsissämme, voitto on meidän!"

Silloin hymyili murhaaja pilkallisesti ja istuutui taas, niinkuin näytti täydellisesti tyyntyneenä kaikesta levottomuudesta, että kutsumattomia todistajia olisi läsnä katselemassa hänen töitensä. Mutta Ingeborgille oli miehen läsnäolo ja käytös välttämättömänä ja terveellisenä vastapainona hänen sydämensä kehoitukselle unohtaa kaikki ja kiiruhtaa Steenin rinnalle.

Ja yö tuli yhä pimeämmäksi, ja tähdet loistivat yhä kirkkaampina. Vähitellen tuli tupa aivan hiljaiseksi, ja kuta enemmän Ingeborg ehti vapautua noista hyväilevistä kahleista, joihin hourailevan ritarin sanat ja varmuus siitä että hän oli tämän rakkauden esineenä uhkasivat sitoa hänen tahtonsa ja toimintavapautensa, sitä lujemmaksi juurtui hänessä päätös täyttää tehtävänsä. Hän tunsi silloin itsessään voiman, jota hän ei voinut selittää, hän tunsi itsensä onnelliseksi keskellä onnettomuuttaan ja hän katseli ihastuksella sitä kuolemaa, joka ainaseksi yhdistäisi hänet rakastettunsa kanssa.

Hän laskeutui varovaisesti alas tuvan katolta ja hiipi pois polkua myöten sinne päin, mistä pian Niilo Sture oli tuleva. Aika joutui. Oli jo keskiyö ja kahden tunnin kuluessa oli kaikki tehty.

Yön hämärässä joutui hän sillä välin toiselle polulle, kuin hän oli kulkenut seurattessaan murhaajia, ja ennenkuin hän oli voinut aavistaakaan sen käsityksen mukaan, jonka hän oli saanut metsän ja tuvan asemasta, näki hän suuremman järven leviävän edessään. Se oli Ekoln, se vuono, johon Fyris-joki laskee, ja kaukana juuri silmän kantamana päässä näki hän erään veneen hiljaa liukuvan eteenpäin ja hänen mielestään sitä rantaa kohden, jolla hän seisoi. Oliko tuleva Niilo Sture tahi joku muu, sitä ei hänellä ollut aikaa ajatella. Mutta mikä etenkin sai hänet kiiruhtamaan takaisin, oli ajatus, että hän oli joutunut eksyksiin metsässä, ja niinkuin pelästynyt lintu kiiruhti hän etsimään tuota pientä mökkiä.

Se oli itse asiassa paljon helpompaa kuin hän kuohuvassa mielikuvituksessaan oli otaksunut. Hän ei ollut kulkenut monta askelta, ennenkun tornista puiden välistä eroitti nousevan savun. Juurikuin hän oli menemäisillään sille polulle, josta alkujaan oli eronnut, huomasi hän arkkipiispan kätyrin tapparaansa nojaten hiljaa kulkevan eteenpäin, tähystellen ja kuunnellen sitä tai niitä, joita hän odotti. Mutta kun ei ketään kuulunut, jatkoi hän kulkuaan, alussa hitaasti, sitten yhä reippaammin.

Niin saapui hän rannalle, jonne oli jättänyt veneensä.

Siellä pysähtyi hän taas ja kuunteli tarkkaan, ja niin varma oli hän siitä, ettei kukaan vieras seurannut hänen jälkiään, niin kokonaan oli hän sen huumauksen vallassa, jonka sai aikaan toivo hyvin toimitetusta tehtävästä, ettei hän olisi huomannut tuota kevytjalkaista neittoa, joka ei laskenut häntä näkyvistään, vaikkakin tämä tahtomattaan jollakin varomattomuudella olisi aikaansaanut häiriötä hänen ajatusjuoksussaan.

Hiljaiset aironvedot keskeyttivät äkkiä hänen odotuksensa ja hetken kuluttua näkyi eräs pää rantatöyryn yli.

"Aika joutuu", sanoi arkkipiispan kätyri, "mitä uutisia on sinulla?"

"Hitto vieköön, Niilo-herra on lähtenyt Upsalasta ja marssii itäänpäin!"

"Tiedustelematta ollenkaan herra Steeniä?"

"Niin!"

Kauhea kirous pääsi tuon toivossaan pettyneen miehen huulilta.

"Odota minua täällä, se on pian tehty!" huusi hän soutajalle, jonka pää taas katosi; ja niin lähti hän kiiruusti takaisin metsään.

Voimatta aavistaa, mitä nyt tulisi tapahtumaan, mutta ikäänkuin tuntien, että oli hetki käsissä, jolloin hän tarvitsisi kaiken sielunvoimansa täyttääkseen aikeensa, seurasi Ingeborg miestä, ja hän oli niin tyyni lujassa päätöksessään uskaltaa kaikki, että hän tällä hetkellä siinä suhteessa oli väkevämpi muutoin ylivoimaista vihollistaan.

Äkkiä pysähtyi mies. Ingeborg ei tiennyt, oliko hän saanut jonkin uuden ajatuksen tahi unohtanut jonkun kysymyksen, jonka hänen olisi pitänyt tehdä soutajalle, mutta hän käytti hyväkseen tilaisuutta aivan huomaamattomasti mennäkseen hänen ohitsensa, ja ennenkuin mies oli vielä lähtenyt liikkeelle, oli Ingeborg ehtinyt tuvalle, jonka oven hän aukaisi ja syöksyi sisään.

Siellä oli tuli sammunut, niin että huoneessa oli puolipimeätä. Ainoastaan hiilloksesta tuhkan alta levisi epämääräinen hämäryys, niin että juuri paraiksi voi nähdä kurjan vuoteen, jossa ritari makasi.

Ingeborg lankesi polvilleen hänen viereensä ja painoi suutelon alasriippuvalle kädelle.

Nyt aukeni ovi, ja arkkikiispan käyty astui sisään tappara kädessään. Hänen käyntinsä oli tyynempää, kuin hänen lähtiessään veneen luota. Siitä päättäen oli hän huomannut, ettei tässä ollenkaan ollut kiirettä, vaikka hän muuten ei ollutkaan muuttanut päätöstään, jonka hän oli tehnyt saatuaan tietää, että Niilo-herra oli päässyt hänen käsistään.

"Mutta varma on", sanoi hän itsekseen aivan kovaan astuessaan sisään, "että viisas kalastaja heittää mereen sen syötin, jota hauki hylkii... Niin tapahtukoon nytkin. Steen-herra on hyödyllisempi kuolleena kuin elävänä!"

Näin sanoen astui hän ritarin vuoteelle. Hämärä ja hänen täydellinen varmuutensa siitä, että hän oli yksinään, estivät häntä näkemästä mustapukuista asepoikaa, joka oli polvillaan ritarin vieressä.

Äänetönnä ja päättäväisesti kohotti hän tapparansa iskuun. Kirkas terä välähteli jo punaisena hiilloksen hohteessa.

Mutta yhtä päättäväisesti ja yhtä äänetönnä nousi neito jäntevänä ja lujana puhtaassa ja hyvässä aikeessaan. Oli ikäänkuin varjo olisi lattialta kohonnut, ikäänkuin henki olisi ilmestynyt suojelemaan tuota avutonta ritaria.

Samassa silmänräpäyksessä laski vene, jonka Ingeborg äsken oli nähnyt kaukana vuonolla, maalle lähellä sitä paikkaa, jolla hän silloin oli ollut, ja mitättömän näköinen, vähän kumaraharteinen mies nousi siitä ja poistui metsään.

IX.

Hyvästi.

Taistelu oli tauonnut ja Niilo Sturen joukot olivat vetäytyneet takaisin Upsalan läpi länteen päin. Hän ei ollut voittanut. Hänen väkensä oli, niinkuin tuo ylpeä ritari, herra Eerik Kaarlonpoika, oli lausunut ennen taistelun alkua Eerik Niilonpojalle (Oxenstjernalle), "sysimiehiä", s.o. nuorta, harjaantumaton väkeä noista monista mökeistä ja vaskikaivoksista Taalainmaassa, ja kukaan ei uskaltanut toivoakaan, että nämä voittaisivat ritarin harjaantuneet joukot, joita vihollisarmeija pää-asiassa oli. Mutta siltä eivät sysimiehet olleet tappiollekaan joutuneet. Niilo herralla oli täysi syy olla tyytyväinen päiväänsä. Tuo nuori väki oli suorittanut oppinäytteensä ja kestänyt koetuksen. Päivän taistelusta ei ollenkaan ollut seurauksena pelko tahi toivottomuus, vaan päinvastoin yhä suuremmaksi kiihtynyt halu käyttää sitä oppia, joka oli saatu uudessa koetuksessa, hyväksi, eikä löytynyt yhtään miestä, jolla ei ollut lujaa luottamusta silloin jakaa yhtä hyviä ja parempiakin iskuja.

Että vastustajienkin oli täytynyt kestää paljon kovempi kamppailu, kuin he olivat odottaneet, sitä todisti se seikka, etteivät he seuranneet väistyviä sturelaisia perästä kaupunkiin, vaan jäivät ulkopuolelle. Niilo-herra voi sentähden tyyneesti järjestää peräytymismatkansa, ja neuvoteltuaan arkkikiispan talossa lähimpien miestensä kanssa, oli hän päättänyt vetäytyä itäänpäin Roslageniin, jossa hän tiesi saavansa lisäjoukkoja.

Aivan odottamatta oli iltapuolella luotettava ja kokenut Brodde saapunut Vesteråsista ja ottanut osaa neuvotteluun. Hänellä oli ollut keskustelu Julitan kentällä voittaneen Iivari Akselinpojan kanssa, ja tämän keskustelun sisältö oli niin tärkeä, että hän oli katsonut välttämättömäksi heti ilmoittaa se Niilo-herralle, jätettyään ensin Vesteråsin linnan, jossa Briita-rouva lastensa kanssa oleksi, luotettaviin käsiin. Brodde oli kovasti kehoittanut marssimaan Roslageniin ja sieltä suoraan sitten Tukholmaan.

Seurauksena kaikesta tästä oli nyt osa Niilo Sturen joukoista marssimassa itää kohti, ja hänen itsensä piti vahvan ratsu-osaston kanssa seurata perästä, niin pian kuin hän vaan voi. Sitä ennen oli hänellä kaikellaista toimitettavaa. Niinpä oli hänen pidettävä huolta siitäkin, että rouva Briita Turentytär (Bjelke) turvallisesti voisi lopettaa matkansa pohjoiseen, ja tästä oli sitäkin suuremmalla syyllä huolehdittava kun hänen miehensä, herra Kustaa Kaarlonpoika, oli lankonsa, Kaarlo-kuninkaan, puolella tanskalaismielisiä herroja vastaan. Mutta tähän asiaan liittyi toinenkin, joka teki Niilon velvollisuuden täyttämisen raskaammaksi kuin mikään muu — se oli kohtalo, jonka alaiseksi Steen-herra oli joutunut.

Ei ollut siinä kylläksi, että tuo urhoollinen ritari oli kaatunut taistelussa, sen lisäksi oli hän kadonnut aivan jäljettämiin taistelulentä. Turhaan oli Niilo-herra antanut mitä huolellisimmasti tutkia sitä

metsän reunaa, jonne hän itse oli viimeiseksi nähnyt sinikeltaisen höyhentöyhden katoavan. Mikä vieläkin suuremmaksi teki vaikeuden ilmaista nämä tiedot ritarin äidille, oli suru, joka oli kohdannut häntä neiti Ingeborgin yhtä käsittämättömän katoamisen kautta, jota tuo huolestunut rouva oli tiedustellut myöskin Niilo-herralta.

Brodden neuvo, että toistaiseksi jätettäisiin Briita-rouva tietämättömäksi poikansa kohtalosta, oli kenties asiain näin ollessa paras, ja sitä päätti Niilo-herrakin seurata, jonkatähden hän hovipoikansa kautta pyysi tuolta ylhäiseltä rouvalta anteeksi, ettei hän niiden tärkeitten toimien tähden, joita hänellä oli käsillä, voinut itse käydä hänen luonaan, vaan pyysi saada jättää hänen käytettäväkseen matkaa varten pyydetyn huovijoukon.

Kun sitten Niilo-herralla oli ollut kokous kuuluisimpain kapitulinjäsenten kanssa, jolloin hän kuitenkin ikäväkseen huomasi, että herra Ericus Olai, oppinut historioitsija, oli poissa kaupungista, ja hän samalla tavalla oli keskustellut myöskin muutamien vaikuttavimpien porvarien kanssa, lähti hänkin kaupungista Brodden ja viidenkymmenen ratsumiehen seuraamana.

"Älköön mitään pahaa tapahtuko hyvälle Eerik-herralle", lausui Niilo ikäänkuin itsekseen, vaikka ääneen, niin että Brodde, joka ratsasti hänen rinnallaan, kuuli sen... "Henkeni uhalla en tahtoisi, että jokin onnettomuus kohtaisi häntä, joka kuitenkin helposti voi tapahtua, jos hän on ulkona tänä yönä ja noiden hurjien miesjoukkojen läpi kulkee kaupunkiin."

"Herra Eerik?" kysyi Brodde, "mistä Eerik-herrasta puhutte, herra Niilo?"

"Arvelenpa, että tunnet hänet hyvästikin", vastasi Niilo, "jos muuten muistat sitä aikaa, jolloin istuit haudattuna Nyköpingin linnan tornissa..."

"Hitto vieköön, herra Niilo, mitä sanottekaan?... Josko muistan sen miehen...!"

"Tiesinhän sen", vastasi Niilo nauraen. "Mutta toivokaamme, että hänen arvokkaisuutensa kaniikkina on suojeleva häntä kulkiessaan arkkipiispan puoluelaiten joukkojen läpi."

Tämä toivo tynnytti sekä Niiloa itseänsä että Broddea, joka kuitenkin lisäsi, että hän tahtoisi ratsastaa halki koko vihollisten armeijan pelastamaan tuota jaloa miestä, jos sitä vaadittaisiin.

Siihen pysähtyi keskustelu, ja itsekunkin ajatukset kulkivat omia latujaan hevosten kavioiden kopseen ja Säfjapuron lirisevän veden synnyttämän yksitoikkoisen äänen seuraamina. Tie, jota he kulkivat, vei nimittäin pitkin tuota puroa ja Laggan ja Östunan kirkkojen sivu — muistorikas seutu, aivan omansa synnyttämään hurskaita ajatuksia sellaisessa mielessä, kuin Niilo Sturen.

Kuninkaankivet Mora-niityllä eteläpuolella jokea muodostivat jo itsessään sisältörikkaan kertomuksen saavutetuista voitoista ja kestetyistä vastoinkäymisistä, ja tämä kertomus teki hyvää ruotsalaiselle sydämelle. Itse laineiden loiskina ja tuulen humina olivat ikäänkuin varta vasten esiintuomassa monenlaisia kuvia vaihtelevasta ilosta ja surusta, suuruudesta ja voimasta ja heikkoudesta, kuvia semmoisia kuin laamanni Jaarli Torgny, Birger, Maunu Latolukko, mutta myöskin semmoisia, kuin Albrekt ja Eerik Pommerilainen, synnyttämään kaikkia näitä kuvia ja valamassa niitä yhteen yhdeksi kokonaisuudeksi, josta kehoituksena soi sanat, jotka runoilija kerran lauloi:

"sä unhottaa voitko isäsi suuret ja arkana haamujen keskellä seista?"

Husby Långhundraan jäätiin yötä viettämään kirkkoherran luo. Tämä oli oikeamielinen mies, ja samoinkuin suurin osa Upsalan tuomiokapitulin herroja ja arkkihippakunnan papistoa yleensä, ei hän ollenkaan suostunut korkean esimiehensä mielipiteisiin ja tuumiin. Jalkaväen päällysmiehet olivat täällä Niilo-herraa vastassa, niinkuin oli sopimus ollut, ja nyt tehtiin ehdoituksia seuraavan päivän marssia varten.

Varhain aamulla, kun Niilo oli valmiina nousemaan hevosen selkään ja oleskeli kirkkoherran yksityisessä huoneessa, jossa myöskin Brodde silloin oli, ilmoitettiin erään miehen haluavan puhutella häntä erittäin tärkeästä asiasta. Niilo antoi miehen tulla sisään.

Tulija oli mestari Luukas veranleikkaaja. Muutama silmänräpäys kului, ennenkuin Niilo tunsi hänet, mutta sitten hän sanoi:

"Tuletko taas luokseni tuomaan jotakin Jobin sanomaa, mies?"

Luukas mestari irvisteli niin ystävällisesti kuin voi, samalla kuin hän pari kertaa terävästi tarkasteli Brodden ankarannäköisiä kasvopiiртеitä. Hän näytti ajattelevan vastausta, joko sitten jonkun läsnäolo oli hänelle vastenmielinen, tahi sitten ritarin kysymys hämmästytti häntä.

"Nytkin se, ankara ritari", sanoi hän vihdoin, "mitä minulla on kertomista, sisältää tosin jotakin samaan lajiin, kuin se ilmoitus jonka viime kerralla teille annoin, mutta Jumala ja kaikki pyhimykset tietäkööt..."

"Olipa mitä hyvänsä, hyvä mies", kiirehti Niilo-herra, "mutta nyt on aika minulle kallista, nopeasti esiin sentähden, mitä sinulla on kielelläsi!"

Veranleikkaaja otti esiin ja levitti Steen Sturen olkavyön, antoi sen Niilolle ja lausui:

"Tämän antoi minulle mies, joka tänä yönä on vaaninut henkeänne, herra Niilo, mutta Jumalan äiti ja teidän suojeluspyhimyksenne lähettivät minut murhaajan tielle..."

"Kautta taivaan, mitä sanot sinä, mies?" huudahti Niilo ja tarttui vyöhön, jonka hän hyvin tunsii, ja panematta huomiota siihen, mitä lausuttiin hänen itseensä nähden lisäsi hän, ajatukset kokonaan kiinni olkavyön omistajassa: "missä tämän olet saanut?"

"Murhaajalta... se tahtoo sanoa häneltä, joka oli tulossa siksi, vaikka..." hänet keskeytti ritarin silmistä lähtevät salamat ja hän muutti samassa äkkiä yskähtäen puheensa lähtökohdan ja lyhyesti kertoi, mitä oli tapahtunut taistelukentän sivulla.

"Ja tämän sanot sinä nyt vasta minulle", huusi Niilo tulipunaisena, mutta vihansa laimeni, kun hän oikein sai nähdä miehen nöyrän ja alakuloisen muodon, joka selvästi osoitti, että hän täydellisesti tunnusti ritarin vihan oikeutetuksi.

"Ankara ritari", änkytti hän, "teillä on täysi oikeus suuttua minuun, ja tuskinpa uskotte minua, jos sanon teille, että olen viivytellyt tahallani..."

"Mies!" karjasi Niilo ja hyökkäsi vapisevaa veranleikkaajaa kohti.

Brodde seiso i äänetönnä nojaten seinään ja kätet ristissä rinnalla, mutta silmillään tarkkaan seuraten jokaista piirrettä vieraan kasvoissa.

"Herramme katkeran piinan ja kuoleman kautta, herra Niilo!" jatkoi tämä itku kurkussa, "sallikaa minun selittää asiani, niin saatte kuulla, että minä ansaitsen kiitosta enkä moitetta, jota nyt olette valmis minulle antamaan."

Niilo pidätti itseänsä, ja veranleikkaaja kiiruhti lisäämään:

"Älkää unohtako, että asia koskee teidän omaa henkeänne, ankara ritari!... Herra Steen ei tosin ollut hyvissä käsissä, mutta kuitenkin ei häntä odottanut pahempi vaan pikemmin parempi, kuin mitä hän oli jo saanut kokea vihollisen miekasta ja nuolista... Mutta te, herra Niilo, te olisitte ollut auttamattomasti hukassa, jos tämä tieto, jonka nyt toin, olisi tavannut teidät kaksitoista tuntia aikaisemmin... Katsokaapas sitäkin seikkaa, ankara herra, koskapa minä olen mietiskellyt asiaa kaikilta puolin, niin voitte sen tekin tehdä, — sitten myöskin sitä, että mitä voidaan tehdä Steen-herran hyväksi, se ei ole vielä nytkään myöhäistä, vaikka teidän henkenne ei siinä enää voi tulla kysymykseen... sillä tärkeämpää on kaiketi, että te pidätte huolta valtakunnasta ja sotajoukosta, kuin että te..."

Niilon silmäys sulki miehen suun. Mutta tämä oli siihen määrään voittanut pelin, että ritarin täytyi itsekseen myöntää hänen olevan oikeassa. Jos hän edellisenä iltana, ennenkuin hän lähti Upsalasta, olisi saanut tietää ystävänsä pyynnöstä saada tavata häntä, niin olisi hän ollut valmis kulkemaan sieltä kautta tietään itäänpäin voidakseen täyttää Steenin pyynnön ja samalla kertaa, jos mahdollista, ottaa hänet mukaansa. Nyt oli hänen mahdotonta erota sotajoukosta ja ratsastaa niin kauvas takaisin. Kuitenkin oli jotakin tehtävä Steenin hyväksi, ja sentähden kysyi hän äkkiä:

"Missä ritari on?"

"Missäkö hän on?" toisti mestari Luukas, "missäkö hän on?... Niin, missä hän nyt on, sitä en tiedä, mutta Flottsundin lautturi sen tietää, sillä hänen piti kulettaa teidät joen yli, niin oli sopimus."

Niilo arveli hetken, mutta sillä välin astui Brodde esiin.

"Minä ratsastan tuon matkan, herra Niilo!" sanoi hän. "Tahdonpa nähdä, enkö voi löytää murhamiestä, ja jos hän on minun vallassani, tuon sitten hänet teidän eteen vastaamaan tämän miehen syytöksiin."

Niin sovittiinkin. Niilo näki mielellään, että asia joutui niin kokeneen miehen käsiin, kuin Brodden, ja tämä ei kauan viivytellyt, ennenkun jo istui hevosen selässä ja ratsasti pois pappilasta.

Herra Niilo valmistautui myöskin matkalle, mutta ennenkun hän vielä oli lähtenyt huoneesta, tuli

veranleikkaaja uudestaan hänen luokseen ja sanoi, kysyttynä mitä hän tahtoi:

"Rakas herra Niilo, te ymmärrätte hyvin, kuinka kuumaksi minulle nyt tulee, ilman turvaa ja suojelusta kun olen. Murhamiehellä, talonpojalla, eli mikä hän olikaan, on paljon ystäviä, ja minun köyhän miehen on varmaankin ankarasti kärsittävä siitä, etten paremmin toimittanut hänen asiataan."

"Sinä voit jäädä luokseni!" keskeytti hänet Niilo kiivaasti, mutta ilman mitään vihanmerkkiä, "täytyneehän minun ymmärtää sinun hyvä tarkoituksesi, vaikka en pidäkään niistä teistä, joilla sinä olet viisautesi saanut."

Niin sanottuaan meni hän ulos ja nousi hevosen selkään. Veranleikkaajan kasvoille levisi tyytyväisyyden ilme, mutta ne olivat samalla niin täynnä ilkeyttä, että jos Niilo olisi sen huomannut olisi hän varmaankin ottanut sanansa takaisin.

Nyt ratsasti hän pois pappilasta, pää täynnä ajatuksia valtakunnasta ja vanhasta kuninkaasta, joka vielä viime kirjeessäänkin Niilolle lausui epäilevänsä tämän kykyä saattaa hänet uudestaan valtakunnan istuimelle.

Yksinään, näkiytyneellä hevosella, kappaleen matkaa muun joukon takana, ratsasti mestari Luukas, veranleikkaaja.

Illalla seiso Niilo Sture poltetun talonsa edessä. Hänen väkensä oleksi ympärillä olevissa taloissa, hän itse oli yksinään ratsastanut pois leiristä nähdäkseen sen paikan, jossa hänen onnensa oli kukoistanut ja jossa hänen vihamiehensä oli tahtonut musertaa hänen kalleimman omaisuutensa, ei taistelussa elämän ja kuoleman uhallalla, vaan hiipien kavalasti, niinkuin käärme kiemurtelee ylös puunrunkoa pitkin ja läpi sen lehdekkään latvan metsäkyyhkysen kätkeytyyn pesään.

Kuu oli korkealla taivaalla ja siroitteli hopeaansa yli metsäin ja järvien, ja sen loihtuvalossa rakensivat näkymättömät kädet mustat ja murretut muurit entiselleen, ja linna seiso valmiina kauniimpana kuin ennen, ja laulua kuului sieltä sisältä ja leikkivät nuorukaiset ja neidot kulkivat taas ruusulehdon kukkamatolla.

On kangastuksia, jotka joskus ilmaantuvat miehen mieleen vietellen mitä houkuttelevimmalla tavalla, ja ne levittävät loistavat maalauksensa sielun silmien katseltaviksi useimmiten silloin, kun ollaan juuri paraassa kiihkossa uhraamaan kaikki elämän tarkoituksen saavuttamiseksi. Siinä istuessaan ja katsellessaan noita rakkaita ja muistorikkaita paikkoja, juohtui Niilon mieleen, hänen tietämättä mistä, ajatus, että hänen onnensa olisi voinut kukoistaa rauhassa, että surut ja koettelmukset, joita niin suuressa määrässä hänen päälleen oli tulvinut, eivät koskaan olisi tulleet, jollei hän itse olisi ikäänkuin niitä esiin houkutelut. Eikö hän ollut sysännyt luotaan juuri niitä miehiä, jotka olivat kutsuneet häntä sille uralle, jossa ikuisesti kirkas taivas kohtasi hänen silmiään, minne hän vaan katsoi? Ja eikö hän vieläkin ollut samassa asemassa, niinkuin ritari, joka vaatii kaksintaisteluun juuri sen, joka on valmis ojentamaan hänelle voittajan palkinnon ilman taistelua, ilman verta ja kyyneliä?

Vastakkaisuus nykyisyyden ja sen välillä, mitä olisi voinut olla, epätietoisuus siitä, minkälaiseksi lopultakin ratkaisu oli tuleva sille yritykselle, jota hän nyt oli päättämässä, — tämä toisella puolen ja toisella helppous, jolla olosuhteet voisivat tasaantua ja palautua siihen asemaan, josta loihnunäky hänen kodistaan, semmoisena kuin se oli ollut alkuperäisessä tuoreudessaan, ikäänkuin oli kohonnut ainoastaan viettelemään ja uneen tuudittamaan hänen mieltänsä — siinä oli viettelys, joka nyt häntä kiusasi.

Ainoastaan sana, niin hän ja Akselinpojat perisivät sen vallan, joka oli väännetty pois arkkipiispan väkevästä kädestä, ja valta, kunnia ja rikkaus tulisivat olemaan loppumattomia. Tällaisessa muodossa kai sekin loihtujuoma, jonka kansanlaulu sanoo vuorenkuninkaan tyttären tarjoavan vastaantulevalle ritarille, tarjotaan miehelle, tässä äänilajissa kai nekin viettelevät harpunsävelet soivat, ja silloin on tarpeen hyvä neuvonantaja vierellä kuiskaamassa keinoa, jolla välttäisi viettelyksen. Mutta Niilo Sturella oli sellainen neuvonantaja. Hänen syvä rakkautensa maahansa ja luja luontonsa tekivät mahdottomaksi hänelle pettää nuoruuden lupauksensa.

Hän voi nähdä tuon ihastuttavan näön, hän voi kuunnella sävelten ihmeellistä sointua, mutta tämä ei koskaan voinut häntä vietellä. Ne vain ikäänkuin aukaisivat silmät näkemään korkeamman päämaalin, jota ilman hän ei voinut ajatellakaan, vielä vähemmin nauttia mitään todellista onnea. Ja tämä korkeampi päämaali oli hänen synnyinmaansa.

Voimakkaasti tempautui hän irti unelmista, joihin oli vaipunut, ja hänen katseensa kohosi maasta ylös taivaaseen, jonka loistava tähtivalo hopeoitsi hänen partansa.

Ja ikäänkuin seuratakseen ritarin sortumatonta rohkeutta ja hänen lujaa päätöstään uhrata Ruotsin puolesta kaikki, niin hyvin henkensä kuin omaisuutensakin, kuului kaukaa sumun keskeltä järveltä ääni,

joka lauloi tuota yhä yleisemmästi tutuksi tullutta laulua hänen lankonsa murhasta:

"Isä, Poika ja Henki pyhä,
Ruotsia suojelkaa, varjelkaa yhä."

Niilo ratsasti nopeata ravia pois kartanolta, ja vielä illalla oli hänellä niin paljon järjestämistä, päättämistä ja neuvottelemista päällysmiestensä ja rahvaan lähettiläiden kanssa, että kauan viipyi, ennenkun hän voi panna levolle. Varhain aamulla oli hän määrännyt kokouksen lähiseudun rahvaan kanssa, neuvotellakseen ja tuumitellakseen vahvistuksesta, jota hän tarvitsi, ennenkuin voi lähestyä Tukholmaa, jossa vielä, mikäli hän tiesi, arkkikiispa oleksi tanskalaisen laivaston ja piiritysarmeijan kanssa.

Paljon ennen auringon nousua, nousi Niilo taas hevosen selkään ja lähti käräjäpaikalle, jossa kokous oli pidettävä. Usva lepäsi vielä läpituonkemattomana laaksoissa, ainoastaan kukkulat kohosivat siitä niinkuin saaret merestä. Mutta tuuli puhalsi raittiina pohjoisesta ja pani sumun liikkeeseen, niin että se pian pitkinä jättiläishaamuina revityin viitoin leijaili pois niityiltä, ikäänkuin ahdistettuna peläten päivän valoa ja leikkiä, joka täydellisesti hajoittaisi ja karkoittaisi sen.

Tie, jota Niilo ratsasti, kulki aivan rannan kallioita vasten loiskivan meren rantaa pitkin. Käräjäpaikkana oli Frötuna, joka oli Norrtälje-lahden eteläpuolella, ja Niilo oli kulkenut tuota muinoin niin rakasta tietä alas merenpartaalle, jossa hän kerran Tordin, Ilian ja Briitan kanssa oli laskenut maalle. Sieltä kulki hän rantaa myöten pohjoiseen ehtiäkseen varhain Ösbyhyn ja Holmiin, jotka kartanot olivat kauvempana idässä Frötunan pitäjässä, joiden omistajat hän tahtoi saada mukaansa käräjille.

Meri aaltoili yhä levottomampana ja aallot huokailivat raskaasti loiskiessaan rantaa vasten. Mutta kaiken tämän yli valoi aamurusko omituisen värinsä, ja honkien latvat notkistuivat, ikäänkuin olisivat ne tahtoneet tervehtiä päivän kuningatarta ja sitten taas uhkamielisesti vaatia lähestyvää myrskyä taisteluun. Kaukana meren vuonolla Solö saaren vierellä näkyivät ankkurissa olevan laivan mastot.

Niilo seisautti hevosesensa ja koetti saada selville, kenen laiva oli; sillä hänen huomiotaan herätti mitä suurimmassa määrässä se, että laiva oli piilossa Solön takana. Hän oli juuri pienellä mäellä, jolla molemmin puolin kasvoi lehti- ja havupuita, ja hänen täytyi ratsastaa vähän matkaa takaisin tullakseen enemmän tasaisesti laskeutuvalla maalla, joka oli pohjana leveälle mereen viettävälle laaksole. Hän voi mainiosti tarkastaa laivaa ja sen toimia, mutta oli itse kokonaan suojattuna samanlaiselta huomaavaisuudelta laivaväen puolelta. Silloin kuuli hän äkkiarvaamatta kaksi ääntä puhelevan juuri hänen jalkainsa alla. Hän koetti katsoa alas, mutta puut estivät häntä. Kuitenkin oli hän näkevinään peräkeulan siellä alhaalla olevasta veneestä.

"Elä usko sitä, merikarhu!... Hänen armonsa on tunnin kuluttua oleva laivalla", lausui toinen.

"Ja mitä tekemistä hänellä on sitten maalla?" kuului toinen vastaavan. "Tuuli puhaltaa hyvästi... olisi syytä olla tarpeettomasti viivyttämättä hanketta. Musta Hanhi tuntee nämä väylät vanhastaan, vaikka se nyt purjehtii kuninkaallisen lipun alla!"

"Onko Hanhi ollut rajuilmassa näillä seuduin?"

"Ei juuri... mutta kun minä monta Herran vuotta sitten purjehdin Turun ja Tukholman väliä, oli minulla kerran matkustajana eräs korkea herra, jonka välttämättömästi piti poiketa suunnalta, hänen nimensä oli Bardenvleth, ja hänellä oli mukanaan rakastettunsa ja tämän ystävä. Niin laskimme me ankkuriin erään saaren luo, mutta sen sai ritari kalliisti maksaa, sillä siinä ollessamme tulivat vitaliveljekset ja veivät neidot mukanaan, ja ritari ei olisi pelastanut henkeään ellei hän olisi ollut hyppäävinään mereen... Kas, hän hyppäsi sukkelasti kääntyen kannen alle, mutta minä viskasin suuren kiven veteen, ja niin hän muka upposi pohjaan... Sillä kertaa petin minä noita kirotuita Jumalan ystäviä."

"Hyvä, hyvä, laivuri!" keskeytti toinen ääni. "Arvelenpa, ettei täällä nyt ole mitään vaaraa, vaikka minäkin haluaisin, että maallakäynti olisi jo suoritettu."

"Ja mitä hän sitten haluaa, tuo teidän korkea herranne?"

"Kenties tahtoo hän nähdä, voisiko hän mennä tässä lähellä olevaan Björnön saareen... tahi kenties haluaa vain viimeisen kerran käydä siinä talossa, jossa hän lapsuutensa ajan oleksi... Minä en voi tietää herrani ajatuksia, mutta sen olen minä pannut merkille, että tämän matkan tekee hän vielä enemmän pakosta, kuin sen, kun hän viimeksi lähti valtakunnasta, vaikka se tapahtui kahleissa."

"Hm!" mutisi laivuri, "niin kuten sanot, herrain matkoja ja tekoja on alhaisten vaikea ymmärtää!"

Niilon oli vaikea käsittää, mitä tässä oli tekeillä tahi kenestä miehet puhuivat. Että se oli korkea-arvoinen herra sen voi hän ymmärtää siitä kunnioittavasta tavasta, jolla he puhuivat hänestä, ja samoin, että hän aikoi tuolla vanhalla aluksella, jonka Niilo oli tuntevinaan raskaasta muodostaan ja leveästä kömpelöstä kaarestaan, jättää Ruotsin valtakunnan jonka hän kerran ennenkin oli jättänyt, vaikka silloin kahleihin kytkettyä. Olisikohan se...?

Hän ei uskaltanut lausua ajatustaan, niin valtavasti vaikutti häneen se ja kaikki, mikä oli ja minkä täytyi olla sen yhteydessä. Mutta kun hän katsahti ylös kallion reunasta jonka alla puhelevat miehet olivat, seiso i hänen ajatuksensa ilmi elävänä ja ruumiillisessa muodossa hänen edessään. Hän vei nopeasti käden silmilleen, ikäänkuin koetellakseen, oliko tuo vain haave, näköhairahdus, tahi teroittaakseen katsettaan voidakseen oikein tarkkaan nähdä näyn.

Toisella puolen yllämainittua niittyä aivan meren rannalla kohosi hyvin omituisesti muovailtu korkea kallio. Tiheämetsäisestä ympäristöstä kohosi kallio kylmänä ja jäykkänä, muodostaen ylhäällä kömpelön möhkäleén, joka etäältä näytti kamalannäköiseltä päältä. Mereen pisti paasi niin tasainen ja sileä, että olisi voinut luulla sitä ihmiskäden tekemäksi, mutta reunoiltaan sitävastoin ympärinsä rikkirunnottu, niin että terävät piikit näyttivät hammasriviltä. Viistossa tämän paaden yläpuolella oli toinen, jolla kasvoi muutamia puoleksi kuivettuneita mäntyjä. Kokonaisuudeltaan näytti tuo aamuruskon valossa lohikäärmeen päältä, joka suomuista loistavine kauloineen pisti metsän yli, ja jonka avoin kita syöksyi tulta ja liekkiä.

Aamurusko valaisi nimittäin koko loisteellaan tuota kauheata kitaa, joka sentähden paistoi veripunaisena taivaan vaaleata sineä vasten.

Ja keskellä tuota kitaa näkyi terävät piirteet miehestä, joka seiso i siinä pää alas painuneena ja kädet ristissä rinnalla.

Hän oli Ruotsin arkkipiispa Jöns Pentinpoika Oxenstjerna.

Kokonainen parvi ajatuksia välähti Niilo Sturen päähän nähdessään vihamiehensä. Kaikin tavoin koetti hän löytää otaksuttavaa selitystä tämän äkilliseen ilmestymiseen. Tuliko hän koettamaan Roslagenin kautta tunkeutua maahan ja uudestaan yrittää onneansa taalalaisten kanssa, jotka kerran seurasivat häntä niin uskollisesti ja tekivät hänet niin voimakkaaksi, ja tapahtuiko tämä sentähden, että hänet oli voitettu Tukholman luona, vai paljaastaanko sitä varten että hän voisi kiihoittaa rahvasta ja muodostaa vaaran Niilo Sturen selkää uhkaamaan, niin että tämä joutuisi kahden tulen väliin?

Ensiksi ei Niilo tahtonut uskoa sitä selitystä, joka kuitenkin oli noiden kahden miehen puheessa että arkkipiispa lähtisi pois valtakunnasta. Hän ei ajatellut muuta kuin sitä valtaa, joka oli ollut hänen vihamiehensä käsissä, tuon miehen, joka oli kukistanut ja valtaistuimelle nostanut kuninkaita, ikäänkuin Ruotsin kruunu olisi riippunut vapaasti käytettävänä hänen arkkipiispansauvansa nenässä, ja joka mahtisanallaan oli tahtonut musertaa hänetkin. Nyt oli hän tullut koetellakseen tätä valtaansa uudestaan, täynnä kosta ja vihaa, yhtä kovana ja tunnotonna kuin aina, ajattelemta ollenkaan synnyinmaataan, pitäisikö sillä olla itsenäinen olemassaolo vai pitäisikö sen särkyä ja pirstoutua kappaleiksi.

Mutta mitä tekemistä oli hänellä täällä alastomalla kalliolla Ahvenanmeren rannalla?

Hän seiso i siinä luhistuneena ja kokoonvaipuneena, mutta ei sillä tavalla, kuin hänen lihaksistaan olisi voima lähtenyt, vaan päinvastoin sillä tavoin, kuin olisi ne puristuneet kokoon koko väkevyydessään, auttaakseen häntä uskaltamaan jättiläishypyn. Katse näytti vakoillen tähystelevän jotakin esinettä kaukaisuudessa, kenties Frötunan kirkkoa, joka näkyi sille paikalle, jolla hän seiso i. Kuvastuikohan ehkä hänen mielikuvitukseensa kuvat kuluneilta ajoilta, kun hän lapsena äidinisänsä, herra Krister Niilonpojan (Vasa), luona Björnössä monta kertaa oli kulkenut sitä maata, jota hän nyt katseli? — Miehet sanoivat niin, mutta Niilosta tuntui siltä kuin olisi hän pikemminkin tahtonut tallata jalkoihinsa ja kirotta sitä paikkaa, jossa hänen lapsuutensa aika oli kulunut.

Sellainen katkeruus, sellainen kamala ja kauhea uhkamielisyyys uhkui koko hänen olennostaan, kun hän nousi ylös ja ojensi kätensä, että itsekukin hänet nähdessään olisi samoin kuin Niilo selittänyt kiroukseksi ne sanat, joita hänen huulensa tällä hetkellä näyttivät höpisevän. Maa hänen jalkojensa alla tuntui polttavan, ja lohikäärmeen valtavat leukapielet liikkuivat, ikäänkuin olisivat tahtoneet sulkeutua ja musertaa tuon rohkean taipumattoman miehen.

Silmänräpäyksen kuluttua taulu muuttui. Arkkipiispa oli kadonnut.

Niiden tunteidensa valtaamana, jotka ensiksi täyttivät hänen sielunsa, painoi Niilo kannukset hevosensa kylkeen ja tahtoi kiittää alas tielle saadakseen valtaansa tuon vaarallisen miehen. Sillä tavoin hän olisi saanut täydellisen ylivallan ei ainoastaan tanskalaisista vaan myös heidän ystävistään, sekä

sellaisista selvästi tanskalaismielisistä, kuin arkkipiispan suku, että niistä, jotka olivat sillä puolella vain osittain siten, että he ainakin vastustivat Ruotsin rahvaan tahtoa, niinkuin nykyinen valtionhoitaja.

Mutta äkkiä pidätti hän tulista ratsuaan, ja surumielinen hymy levisi hänen kasvoilleen. Arkkipiispa näkyi tulevan metsästä lohikäärmeen pään juurella, ja vaikka hän näytti mahtavalta vielä voimattomuudessaankin, tuolla ylhäällä hirmueläimen kidassa seisoessaan, oli se kuitenkin turvaton mies, joka tuossa kulki rantaa pitkin ja lähestyi venettä.

Hetken kuluttua näki Niilo veneen lähestyvän laivaa, johon arkkipiispa ja molemmat soutajat katosivat. Heti sen jälkeen levitti Musta Hanhi siipensä lentoon ja käänsi suuntansa etelää kohden.

Niilo jatkoi matkaansa ja tuli sovittuna aikana käräjille, joilla hänen asiansa menestyi mitä parhaiten. Talonpojat kuuntelivat häntä mielellään, kun hän puhui syntymämaaan hädästä ja kehoitti heitä lähtemään mies talosta asettaakseen Kaarlo-kuninkaan uudestaan valtaistuimelle. Huutaen ja kätensä kohottaen lupasivat kaikki seurata tuota rakasta ritaria, ja parin päivän kuluttua sanoivat he olevansa valmiit marssimaan hänen kanssaan minne hän vaan viedä tahtoi.

Tyytyväisempänä kuin hän oli pitkään aikaan ollut, lähti Niilo puolen päivän aikaan Frötunan käräjiltä ja palasi majapaikkaansa Lännan pappilaan. Tiellä juohtui aamuinen näky uudelleen hänen mieleensä, ja hän koetti selittää itselleen, mistä syystä arkkipiispa oli poikennut tälle rannalle, joka kuitenkin oli kaukana siitä väylästä, jota hänen piti kulkea, jos aikoi lähteä ulkomaille. Pää oli vielä täynnä noita ajatuksia, kun hän laskeutui ratsultaan ja kuuli äänen tervehtivän itseään, äänen, joka tällä hetkellä oli hänestä mieluisempi kuulla kuin koskaan ennen.

Se oli Erkki, joka tuli Tukholmasta. Ne tiedot, jotka hän mukanaan toi selittivät täydellisesti kaiken sen, mikä koski arkkipiispa, vieläpä sen lisäksi muitakin mitä tärkeimpiä asioita.

"Nyt on aika kiiruhtaa, herra Niilo!" sanoi hän, "ellette tahdo, että kaikki valuu käsistänne."

"Ei siihen kauvan viivykään, arvelen minä, ennenkun saamme nähdä Tukholman kaupungin..."

"Arkkipiispa on paennut leiristään, herra, ja..."

Ilmoitus ei tehnyt Niiloon semmoista vaikutusta, kuin kertoja näytti odottaneen. Häntä kehoitettiin vain selvästi kertomaan kaikki mitä siitä tiesi, ja hän teki sen. Valtionhoitaja herra Eerik Akselinpoika oli samana yönä, kun Niilo-herra lähti Upsalasta, kaikessa hiljaisuudessa kulkenut veneillä Mälaren yli kaupungista Lindarön saareen ja hyökännyt tanskalaisten leiriin. Yllätys oli onnistunut odottamattoman hyvin. Sekä arkkipiispa että tanskalainen marski, herra Klaus Rönnow, olivat töin tuskin onnistuneet pakenemaan laivastoon, joka heti lähti merelle. Mutta sielläkin heitä ahdistettiin, ja niin suuri menestys oli Eerik-herralla ollut merellä, että kaikki laivat ja useita pienempiä aluksia joutui hänen käsiinsä, ja sen lisäksi kolmesataa vankia.

"Että arkkipiispa ja marski pääsivät sillä kertaa pakenemaan oli suuri vahinko", lisäsi kertoja, "ja kuinka se kävi päinsä, sitä ei kukaan tiennyt varmuudella sanoa. Kovin uskomattomalta kuuluu sekin, mitä eräs Eerik-herran miehistä kertoi, että hän muka erästä isoa laivaa valloittaessa näki suuren veneen toiselta puolen laskeutuvan mereen ja epätoivoisella vauhdilla soutavan maalle päin..."

"Missä tuo suuri laiva valloitettiin?" kysyi Niilo, joka Erkin hämmästykseksi tuntui kiinnostävän enimmänsä huomionsa siihen, mitä hän piti vähimmän uskottavana ja minkä hän oli kertonut ainoastaan sentähden, että oli sen kuullut muilta. Sillä hänenkin mielestään oli paljon otaksuttavampaa uskoa jonkin ihmeen tapahtuneen, jonkun ylenluonnollisen sekautumisen inhimillisiin tapauksiin.

"Se kuului tapahtuneen saaristossa kaukana pohjoisessa, muistelen miehen sanoneen pohjoispuolella Ljusterön saarta. Laivalla ei moni ollut nähnyt venettä; mutta hän väitti, että eräs toinen Eerik-herran laivoista oli sen huomannut ja ajanut sitä takaa, ja..."

"Ja...?" kiirehti Niilo innokkaasti.

"Niin katsokaas, onhan päivän selvää, ettei sitä saatu kiinni, kun se oli paljas näköhairahdus."

Niilolle sitävastoin tämä näköhairahdus selitti sen, minkä hän oli nähnyt aamulla. Arkkipiispan oli voimakkaiden soutajain avulla onnistunut paeta ja oli hän luultavasti kätkeytynyt johonkin rannikkolahteen siksi kun vaara oli ohi, jolloin hän oli jatkanut matkaansa pohjoiseen. Epäilemättä oli hän sitten tavannut Mustan Hanhen, joka myös näkyi päässeensä pakoon ja joka oli ottanut hänet mukaansa.

Oli siis saavutettu ratkaiseva voitto, koska arkkipiispan itsensä täytyi paeta valtakunnasta. Mutta se oli voitettu ilman Niiloa, ja siitä seikasta saattoi hänelle ja hänen asialleen koitua mitä ikävimpiä

seurauksia. Sellaiset ajatukset eivät voineet olla näkymättä hänen kasvoillaan, ja Erkki, joka selitti ne omalla tavallaan, lisäsi, ikäänkuin lohduttaen ja jonkinmoisella ylpeydellä:

"Sitä paitsi kulkee jokaisen suussa Tukholmassa puhe, että jolleivät arkkipiispan joukot olisi luulleet, että te, herra Niilo, olitte hyökkäämässä talonpoikienne kanssa, niin eivät he niin päistikkaa olisi paenneet leiristään, ja kentiespä yhtä ja toista olisi puuttunut Eerik-herran suuresta menestyksestä. Tanskalaiset olivat jo jättäneet leirinsä, kun hän joukkoineen tuli pohjoisesta päin, sillä hän oli tehnyt pitkän kierroksen Lindarösta Norrmalmiin... ja, kun ensimmäiset miehet ehtivät perille, kuuluivat he tanskalaisten huutavan: se on herra Niilo Sture, se on herra Niilo ja taalalaiset!..."

Niilo naurahti miehen yritykselle hankkia hänelle kunniaa saavutetusta voitosta.

"Siis oli meidän nimemme sillä kertaa Eerik-herralle hyödyksi!" sanoi hän. "Olkoon se samalla tavalla valtakunnallekin hyödyksi!"

Siinä olikin pääasia, ja nyt oli Niilo Sturen ensi huolena, kuinka valtionhoitaja käyttäisi voittoa. Mitä keskustelusta hänen kanssaan Upsalan tuomiokirkossa voi päätätä, niin tulisi hän nyt vähemmän kuin milloinkaan liittymään Niiloon, ja niinmuodoin oli tämä yhtä lähellä eli yhtä kaukana päämaaliaan kuin ennenkin. Mitään ei ollut muuttunut, paitsi se, että hänen nyt täytyi ryhtyä taisteluun herra Eerikiä ja koko hänen puoluettaan, siis myöskin Iivari Akselinpoikaa, kuninkaan vävyä vastaan, ellei ollut totta, mitä Brodde kertoi, että Iivari-herra olisi enemmän taipuvainen pitämään kuninkaan kuin veljensä puolta.

Niin pian kuin Niilo oli päässyt selville siitä, mitä nyt oli tehtävä, kutsui hän jälkeen puolenpäivän kokoon sekä päällysmiehensä että vaikuttavimmat lähimpänä asuvista talonpojista. Ja hänellä oli ilo nähdä monen kauempanakin asuvan, joka ei vielä ollut lähtenyt kotiinsa käräjiltä, saapuvan kokoukseen. Näille nyt Niilo teki selkoa kaikesta, mitä oli saanut tietää tuosta tärkeästä tapauksesta Tukholman luona, ja kysyi kokoontulleilta, mitä sen johdosta olisi tehtävä.

"Kaikki olisi nyt voitettu", sanoi hän, "jos herra Eerik Akselinpoika täyttäisi meidän tahtomme ja lähettäisi sanan ja kirjeen kuningas Kaarlolle ja pyytäisi häntä palaamaan valtakuntaansa. Silloin voisimme kaikki vetäytyä takaisin rauhallisiin majoihimme ja levossa ja rauhassa hoitaa peltojamme ja kotejamme. Ei ole kuitenkaan luultavaa, että voittaja lähtisi meidän asiattamme toimittamaan. Hän ei ole koskaan seisonut meidän puolellamme, hän ei ole koskaan sanonut olevansa Kaarlo-kuninkaan mies. Mutta me olemme lupautuneet asettamaan Kaarlo-kuninkaan jälleen valtaistuimelle, ja sitä varten, ainoastaan sitä varten olemme ryhtyneet taisteluun. Nyt on teidän sanottava, tahdotteko te lähteä minun kanssani Eerik-herraa vastaan häneltä kysymään, mikä hänen tarkoituksensa on, ja, jos hän on toista mieltä kuin me, miekka kädessä pakottamaan hänet mukautumaan meidän tahtoomme. Vai tahdotteko mieluummin odottaa kotona ja katsella, minkälaisiksi asiat lopulta kääntyvät? Mitä minuun ja taalalaisiin tulee, niin tahdomme me kulkea eteenpäin, kunnes olemme täyttäneet lupauksemme ja tervehtineet ja osoittaneet kunnioitustamme vanhalle kuninkaalle... Teihin siis, te Roslagenin miehet, minä oikeastaan käännyin kysymyksilläni."

"Me tulemme!" huusivat kaikki, ja kun melu oli vähän tyyntynyt, astui eräs vanha talonpoika esiin ja huusi: "me tahdomme marssia Eerik-herraa vastaan, olemme saaneet kylläksemme herrain vallasta! Johtakaa meitä, herra Niilo, ja me tulemme puhumaan miekoilla ja nuijilla valtakunnan ja kuninkaan vihollisille, jotta he ja kaikki kerrankin kuulisivat, että me talonpojat tahdomme elää Kaarlo-kuninkaan alla."

Talonpojan puhetta seurasi uusi suostumusmyrsky ja kaikki tunkeutuivat Niilon luo hänelle vakuuttaakseen intoaan seurata mukana taisteluun valtakunnan ja kuninkaan puolesta.

Sillä välin astui tupaan tomuinen ratsastaja, joka viisailla silmillään tarkasteli piiriä ympärillään. Häntä ei heti huomattu yleisessä mylläkässä, mutta vähitellen alettiin häntä tarkastella, ja tiivis piiri Niilo-herran ympärillä hajaantui, niin että mies pääsi hänen luokseen. Niilo tunsu hänet heti.

"Olli Råd!" sanoi hän. "Mikä on asiasi minulle."

"Tulen tuomaan sanan herraltani, herra Eerik Akselinpojalta!" alkoi mies.

Kaikki läsnä olevat hämmästyivät kuullessaan Eerik-herran nimen, ja että mies tuli hänen lähettiläänään. Mutta Niilo-herra kehotti häntä sanomaan asiansa. Olli seurasi käskyä ja kertoi tapauksesta Tukholman luona, jonka kaikki jo ennestään tiesivät. Sen jälkeen lisäsi hän:

"Nyt kulkevat Eerik-herran veli, herra Iivari, ja moni jalo herra hänen kanssaan merta myöten Enköpingiin laskeakseen siellä maalle ja kulkeakseen Upplantiin lännestä päin. Herra Eerik itse on tuleva etelästä ja te, herra Niilo, marssikaa te sinne idästä päin. Siten lopultakin tulemme musertamaan siellä olevan vihollisen. Nyt hän seisoo siellä voimakkaana ja luulee voittaneensa teidät niin kerrassaan,

herra Niilo, ettette te enää uskalla näyttäytyäkään."

"Kovin kuuluu kummalliselta tuo sinun ilmoituksesi, mies!" lausui Niilo hetken mietittyään. "Sen mukaan mitä herrasi sanoi minulle, kun viimeksi kohtasimme Upsalan tuomiokirkossa, en minä tiedä, voinko katsoa häntä toisilla silmillä, kuin vihollisena."

Olli Råd tuntui odottaneen tuota vastausta, mutta hän ei kantanut nimeään turhaan, ja huonosti hän olisi vastannut sitä luottamusta, joka hänellä oli herransa luona, ja jonka johdosta juuri hän oli katsottu sopivaksi toimittamaan tätä vaikeata tehtävää, ellei hän olisi osannut selviytyä siitä pulasta, johon ritarin sanat hänet saattoivat.

"Mitä te, herra Niilo, ja minun herrani lienettekin siellä keskenänne puhelleet", sanoi hän, "sen te tiedätte paremmin kuin minä, mutta tässä on kysymys valtakunnan pelastamisesta, ja sen asian tähden te varmaankin annatte vanhan vihan haihtua. Ilman teitä ja talonpoikaisjoukkoa ei mitään mahdeta tuota voimaa vastaan, jonka herrat nyt ovat koonneet Upsalaan, jos he vielä kerran saavat voiton, niin tulee työ teille itsellenne vielä vaikeammaksi, kuin se tähän asti on ollut. Arkkipiispa on paennut, mutta ei tie Tukholmasta Tanskaan ole pitempi kuin Tanskasta tänne takaisin, ja saatte nähdä, että kevääksi on hän täällä uudestaan, voimakkaampana kuin ennen?"

Hän vaikenä äkkiä, ikäänkuin olisi miettinyt jatkoa. Sitten hän sanoi:

"Mitä minulla on teille sanottavaa, herra Niilo, olisi oikeastaan sanottava kahden kesken, mutta poistaakseni teiltä kaiken epäilyksen, puhun minä täällä avonaisesti teidän kaikkien edessä, ja tahdon panna pääni pantiksi, että sanani ovat totta."

Kärsimättömyyden mutina kuului miesjoukosta, joka siinä ääressä jännitettynä ja tarkkaavasti seurasi miehen kaikkia liikkeitä ja sanoja. Olli Råd oli yleisesti tunnettu valtionhoitajan oikeaksi kädeksi, niin vähäpätöinen kuin hän näöltään muuten olikin, ja kenties juuri tuo seikka enemmän kuin kaikki hänen vakuutuksensa teki uskottaviksi hänen sanansa.

"Minulle on mieluista", sanoi Niilo, "että kerrot tässä julkisesti kaikkein kuullen, mitä olet herraltasi toimeksi saanut, sillä me tässä olemme kaikki yksimielisiä siitä, mitä ryhdymme tekemään. Puhu siis vapaasti kaikki, mikä voi muuttaa luuloni herra Eerikistä... Mutta arvelenpa, ettei hän mielellään yhdisty minuun ja rahvaaseen auttaakseen meidän tahtomme täyttämistä."

"Jos te tahdotte tuoda Kaarlo-kuninkaan takaisin valtakuntaan, herra Niilo, niin te tahdotte samaa kuin herra Eerik!"

"Herra Eerik Akselinpoika...! hänkö yhtyisi minuun Kaarlo-kuninkaan puolelle?" huudahti Niilo läpitukevasti tarkastaen Ollia.

"Hän tahtoo sitä!" vakuutti tämä.

Niilon silmät lepäsivät kääntymättä miehessä, ja puoleksi epäilevä hymy päilyi hänen huulillaan. Hän näki niin tarkkaan edessään tuon mahtavan ritarin, joka alttarin edessä oli puhunut aivan päinvastoin, kuin hänen uskottunsa tässä vakuutti, eikä hän sillä hetkellä voinut selittää itselleen, kuinka sellainen muutos oli voinut tapahtua, vieläpä sen perästä, kun hän oli arkkipiispan voittanut. Olli puolestaan näkyi osaavan lukea sen, mitä ritari mietti, ja hän lisäsi aivan hiljaa, mutta suurella äänenpainolla joka sanalla:

"Herra Eerik on muuttunut siitä kuin viimeksi kanssanne puheli... hän on nyt samaa mieltä kuin te, että ainoastaan Kaarlo-kuninkaan kautta valtakunta voi pelastua."

Miettiväisenä seisoivat Niilo kuunnellen noita puoli ääneen lausuttuja sanoja, eikä hänellä näyttänyt olevan kiirettä vastaamaan niihin. Olli lisäsi:

"Ellei aika olisi ollut niin kallista, olisi herra Eerik itse tullut luoksenne, niin tärkeänä pitää hän sitä, että kaikki väärinkäsitys teidän ja hänen välillään korjautuu. Ajatelkaa myöskin sitä, herra Niilo, että pieni pilvi voi pimittää sekä auringon että kuun. Minä olen tosin halpa-arvoinen palvelija, mutta sanon kuitenkin teille, jonka minä tiedän pitävän kunniaa niin hyvin halpoja kuin arvoisiannekin... sanon sen kovaa, että tahdon jäädä teidän luoksenne, siksi kun koittaa se päivä, jona vihollinen voitetaan, ja ellei herra Eerik silloin toimi täydellisesti niin kuin minä hänen puolestaan olen vakuuttanut, niin pudotkoon minun harmaa pääni!"

Nyt kohotti Niilo katseensa, ja hänen sisällinen päätöksensä loisti hänen tyvenestä katseestaan ja korkealta otsaltaan.

"Lähde sinä rauhassa täältä, vanha uskollinen palvelija!" sanoi hän. "Ja vie mukanasasi herrallesi sana, että Niilo Sture on saapuva talonpoikiensa kanssa!"

Tähän Niilon päätökseen oli syynä, paitsi miehen käytöksessä ja puheessa ilmaantuva luotettavuus ja suora avonaisuus, myöskin varmuus siitä, että, kävipä kuinka hyvänsä taistellessa hänen ja Eerikin välillä, vaikkapa tuo uskollinen palvelija sittenkin pettyisi herransa todellisista aikeista, pääasia kuitenkin oli saada koko arkkipiispan puolue perin pohjin kukistetuksi ja hävitetyksi, Eikä ollut otaksuttavaa, että hänen oma voimansa vähenisi nykyisestään, vaikkakin hän auttaisi tulevaa vihollistaan auttaessaan itseään, eli paremmin, vaikkakin yksi hänen vihollisistaan oli hänen apunaan toista kukistamassa.

Olli Råd lähti niin muodoin matkalle.

Pari päivää senjälkeen, kun apujoukkoja oli ehtinyt tulla ja Niilo-herra oli melkoisen sotajoukon päällikkönä, lähti hän Roslagenista ja marssi länteen Upsalaa kohti.

X.

Sovinto..

Ei kukaan kenties voinut paremmin kuin Olli Råd selittää niitä syitä, jotka olivat vaikuttaneet Eerik Akselinpoikaan ja saaneet aikaan muutoksen hänen suhteessaan Kaarlo-kuninkaaseen, — aivan yksinkertaisesti sentähden, että hän itse oli suuressa määrässä vaikuttanut siihen, kuvailemalla herralleen kaikkia niitä vaikeuksia ja vaaroja, jotka kohtasivat sillä korkealle sovittelevalla tiellä, jota hän itsepäisesti tahtoi kulkea. Tuo uskollinen palvelija, joka tunsu herransa aina lapsuudesta saakka, ja joka ei harrastanut mitään korkeampaa kuin hänen kunniansa ja valtansa lisääntymistä, vaikutti itse asiassa hänen päätöksiinsä enemmän kuin kukaan muu. Ja Olli, joka myös paremmin kuin herransa oli oppinut tuntemaan Ruotsin kansan ja voi omanvoiton pyynnin sokaisematta nähdä ja arvostella niitä voimia, jotka liikkuvat syvässä riveissä, hän oli jo useita kuukausia ollut siinä vakaumuksessa, että Kaarlo-kuninkaan täytyi tulla takaisin. Tuo virtaus oli nyt kerran niin vahva, ettei maksanut vaivaa sitä vastustaa.

Paitsi palvelijan puhetta, veti kaksi muutakin voimaa Eerik-herran mieltä samaan suuntaan. Toinen oli hänen veljensä Iivari, kuninkaan vävy; toinen Tanskan kuningas Kristian, joka paraikaa hävittäen ahdisteli tuon mahtavan suvun linnoja ja kartanoita Skånessa ja Blekingessä. Mahdotonta oli semmoisissa oloissa väkivallalla, vasten Niilo Sturea ja Ruotsin rahvasta, anastaa itselleen Ruotsin korkeinta valtaa.

Sentähden oli hänen Ollin kautta Niilo Sturelle lähettämänsä sana täysin rehellisesti tarkoitettu, vaikka se ei tosin estänyt noita suuria ajatuksia pysymästä pohjalla, valmiina uudestaan astumaan esiin, kun paremmat päivät tulisivat, joskin niitä saataisiin kauvan odottaa.

Nopeasti lähenei täydellinen häviö arkkipiispan puoluelaisia. Kolmelta puolelta, niinkuin oli sovittu, hyökkäsivät liittoutuneet. Nuo uljaat ritarit, herra Eerik Kaarlonpoika (Vasa) ja herra Iivari Gren, huomasivat lopuksi olevansa aivan piirityksissä Nysättran metsässä Enköpingin ja Upsalan välillä. Heidät voitettiin perinpohjin ja ajettiin pakoon, jolloin he itse pakenivat etelään päin ja heidän joukkonsa hajaantui.

Herra Eerik Akselinpojalla oli Niilo-herran kanssa yhtymys, jossa päätettiin, että edellinen kutsuisi viipymättä valtakunnan kokouksen Tukholmaan päättämään Kaarlo-kuninkaan takaisin kutsumisesta, samalla kun Niilo puhdistaisi maan vihollisista. Sitten Eerik-herra palasi Tukholmaan.

Niilo jätti taalalais-voudin Hannes Djäknin taalalais- ja helsinglantilais-joukon kanssa valloittamaan Krister Pentinpojan (Oxenstjernan) kartanoa, Salestaa, jota tämän veli David-herra puolusti. Itse hän kulki etemmäs länteen päin rangaistakseen Fjärdhundredalandin rahvasta, joka oli pitänyt arkkipiispan ja valtakunnan vihollisten puolta. Siihen kului muutamia päiviä, ja sieltä oli hän aikeissa marssia Örebrohon, kun Hannes Djäkniltä tuli viesti kutsuen häntä Salestaan.

Siellä oli David-herra kerta toisensa perästä tehnyt epätoivoisia uloshyökkäyksiä, saavuttamatta pienintäkään menestystä. Niin pieni kuin piiritysjoukko olikin, niin ei hänen kuitenkaan onnistunut murtaa sitä, ja sitä kiivaampana hehkui David-herra vihasta ja harmista. Veljensä häviö, joka jo sellaisellekin miehelle kuin David, jolla ei ollut tapana ruveta liikoja mietiskelemään, näytti aivan varmalta, mutta vielä enemmän menestys, joka oli seurannut vihattua Niilo Sturea, jonka koston hän

sitä paitsi tiesi uhkaavan häntä — kaikki tämä saattoi ritarin semmoiseen mielen häiriöön, että hän vähemmän kuin koskaan ennen saattoi punnita asemaansa ja mahdollisuutta vieläkin pitkittää taistelua. Tämä oli hänen ainoa ajatuksensa, ja hänen viinistä ja oluesta hämmentyneissä aivoissaan ilmestyi vähän väliä kuva totisesta ritarista, joka kerran oli ollut hänen vallassaan, vaan sitten päässyt hänen käsistään. Ja vielä enemmän vimmastutti häntä se seikka, ettei hänen ollut onnistunut päästä tähän käsiksi, niin viekkaasti kuin olikin meneteltyt, esimerkiksi viime jouluna Gestriklandissa.

Mutta hänen harminsa ja vihansa eivät ensinkään häntä hyödyttäneet. Päin vastoin kävi yhä selvemmäksi, että hänen täytyi luovuttaa linna, ja niin paljon kuin se häntä suututtikin, täytyi hänen kuitenkin siihen mukautua. Hän lähetti sanan Hannes Djäknille, että tahtoi jättää linnan herra Eerik Akselinpojalle, mutta taalalaisvouti sanoi siihen ei, ja lähetti hakemaan Niilo-herraa.

Tämä saapui muutamien harvojen miesten kanssa eräänä iltana leiriin, ja saatuaan tietää asiain tilan, ratsasti hän seuraavana aamuna linnan portille ja pyysi saada puhutella herra Davidia. Aamu oli kaunis ja aurinko valaisi loisteellaan ritarin kirkasta varustusta ja mustia ja valkoisia höyheniä hänen kypäränsä töyhdössä. Vähän matkan päässä hänen takanaan seisoivat Hannes Djäkn muutamien aseenkantajien ja taalalaisten kanssa.

Hetken päästä ilmaantui herra David muurille. Hän ei näyttänyt ollenkaan alakuloiselta, vaan kantoi päätään yhtä korkealla kuin ainakin, ja veristäväillä silmillään katseli hän halveksien ritaria ja hänen seuruettaan. Niilon valtasi ehdottomasti halveksuminen tuota miestä kohtaan, joka oli ollut valmis niin epäritarilliseen tekoon ja nyt kuitenkin esiintyi vertaistaan kaipaavalla julkeudella. Mutta hän hillitsi itsensä ja ajatteli mielessään, kuinka hän nopeimmasti saavuttaisi tarkoituksensa.

"Minulle on sanottu, herra David", huusi hän sentähden ylös muurille, "että te olette taipuvainen sovintoon, ja sentähden olen kiiruhtanut tänne, ettemme tarpeettomasti kuluttaisi aikaamme."

"Ha-ha-ha!" nauroi David-herra, "tosin olen taipuvainen sovintoon, mutta olen sanonut tahtovani sopia asiasta toisenlaisen ritarin kanssa kuin te olette, Niilo-herra, ja minä pysyn sanassani!"

"Nyt on asia kuitenkin niin, että teidän täytyy luovuttaa Salesta minulle, tahi otan minä sen väkiryynnäköllä!" huusi Niilo, välittämättä ritarin loukkaavasta puheesta.

"Ei koskaan!" huusi David-herra takaisin. "Osaan paremmin kunnioittaa kilpeäni, kuin että laskisin sen alas sellaisen pelkurin edessä kuin Niilo Sture!... Ha-ha-ha, pitäisihän teillä olla hampaat kielenne edessä, teillä, joka olette kärsinyt häväistyksen häväistyksen perästä ja samalla kulkenut narrin miekka sivullanne."

Niilo sävähti tulipunaiseksi kuullessaan tuon puheen, joka luonnollisesti osaksi tarkoitti hänen häväistystään Kaarlo-kuninkaan ensimmäisinä hallitusvuosina, jolloin todellakin suuri osa Ruotsin herroista ja miehistä piti Niilo Sturea pelkurina, koska hän ei samoin kuin monet muut tahtonut kohottaa miekkaansa kuningastaan vastaan. Osaksi tahtoi tuo häpeämätön David-herra, jos mahdollista, saattaa jalon vastustajansa varjoon oman joukkonsa edessä. Mutta se ei ollenkaan onnistunut. Niilon takana seisovat miehet hehkuivat vihasta tuota suuripuheista ritaria kohtaan.

"Vielä kerran kysyn teiltä, David Pentinpoika, tahdotteko luovuttaa minulle linnan?" kysyi Niilo, tuskin voiden enää hillitä oikeutettua vihaansa, ja kun hänen vastustajansa kasvoilta yhä selvemmin paistoi pilkan hymy, lisäsi hän: "Älkää luulko, että minä tulen käyttämään valtaani teidän yli samalla tavalla kuin te, kun vastoin kunniaa ja ritaritapoja petollisesti veitte minut vankina Ekolsundiin... mutta älkää myöskään pakottako minua valloittamaan tätä linnaa väkiryynnäköllä, sillä Jumalan kalliin veren kautta, minun miekkani on silloin tekevä koston työn, jota kauvan olen janonnut."

Raaka naurunhohotus kuului muurilta, herra David nosti kätensä ja silmänräpäyksen kuluttua lensi sotakirves vonkuen ilman halki ja sattui Niilo Sturen kypäriin, niin että höyhentöyhtö katkesi ja putosi maahan.

Silmänräpäyksessä seisoivat Erkki Niilo Sturen rinnalla. Hän oli niiden harvojen joukossa, jotka olivat läsnä tässä kohtauksessa, ja ennenkuin kukaan oli ehtinyt tointua suuttumuksesta, jonka vihollisen ritarin teko nosti, oli hän temmannut itselleen jousen ja juossut esiin. Mutta hänen esimerkinsä herätti heti muutkin toimeen, ja ainakin kymmenen jouta viritettiin opettamaan ritaritapoja pelkurille linnanpäällikölle.

Tämä hävisi kuitenkin muurin taakse, katseltuaan ja nautittuaan heitostaan, niin että nuolet lentivät hänen päänsä päällitse, mutta vinkuivat kuitenkin hänen korvissaan semmoisella äänellä, että ne hyvin panivat hänen ymmärtämään, mitä rehelliset miehet arvelivat hänen teostaan.

Niilo-herra kääntyi aivan tynnosti väkensä puoleen ja käski heidän rientää leiriin kiiruhtamaan väkeä hyökkäykseen.

Ja kauvan ei viipynyt ennenkuin aseenkantajat ja talonpojat tulivat; torvet soivat, ja ennenkuin David-herra oli oikein voinut tointua verrattomasta ilostaan, jonka hänen pilansa vihollisen kanssa oli aikaan saanut, oli hänen halveksittu vihollisensa vienyt joukkonsa kaivosten ja nostosillan yli, ja kirveitten iskut, kun ne mursivat linnanporttia, olivat ikäänkuin jatkona sille voitolle, jonka vinkuvat nuolet olivat alkaneet.

Mutta ennenkuin vielä portti oli särety, oli jo pystytetty tikapuita, ja Niilo itse ensimmäisenä astui muurille ja hyppäsi sisäpuolelle. Ainoastaan kolme miestä ehti seurata häntä, niin innokas oli hän tapaamaan tuota kavalata ja kiukkuista vihamiestä, puhuakseen hänelle kielellä, jota hän paremmin voi ymmärtää kuin jaloa ritarillisuuden ja isänmaanrakkauden kieltä.

Mutta David-herra puolestaan ei tuntunut kiirehtivän leikkiin. Niilo näki hänen vilaukselta nurkan takaa, josta linnan väki syöksyi esiin lyödäkseen takaisin, jos mahdollista, hyökkääjät. Kun he nyt näkivät Niilon tulevan vastaansa, hämmästyivät he, ikäänkuin maa olisi halennut heidän edessään, ja hän olisi varmaankin voinut ottaa vangeiksi heidät kaikki. Mutta Niilo ei välittänyt heistä ollenkaan vaan kiiruhti kohtaamaan linnan herraa.

Sillä välin tuli yhä enemmän hänen väkeänsä muurien yli, ja se saattoi linnanväen liikkumattomaksi. Siinä seisoivat he aivan alallaan, ikäänkuin uteliaina katsojina kilpatantereella, odottaen kaksintaistelua, joka tulisi taisteltavaksi heidän silmänsä edessä. Hyökkääjät olisivat puolestaan syöksyneet päälle, ellei heidänkin huomiotaan olisi kiinnittänyt nuo kaksi ritaria, jotka nyt kohtasivat toisensa, ja sillä tavalla, että selvästi näkyi enempi taistelu olevan tarpeetonta.

"Nyt koetellaan", huusi Niilo, "onko David Pentinpojalla rohkeus suun mukaan!"

Mutta David-herra seiso i ääneti liikahtamatta paikaltaan. Kuitenkin voi nähdä, ettei noilla punaisilla poskilla ollut enää sama elävä väri kuin äsken hänen seisoessaan linnan muurilla. Muurin ja itse linnan välillä oli avonainen paikka, jonka nyt molemmin puolin täytti molempain ritarien väki, samalla kun kirveiden iskut linnan tammiseen porttiin julistivat, ettei mitään pelastusta ollut enää odotettavana, ellei linnanherran onnellisella iskulla onnistuisi vapauttaa itseänsä jalosta vihollisestaan ja sillä keinoin valaa uutta rohkeutta miehiinsä.

"Vedä miekkasi!" huusi vielä kerran Niilo, "sillä häväisty kunniani vaatii verta!"

David Pentinpoika laski kätensä ristiin rinnalle ja sanoi huulet vaaleina:

"Ritari minun suvustani ei vaihda iskuja kunniaattoman miehen kanssa!"

Niilo kohotti miekkansa antaakseen kunnianloukkaajalle iskun lappeella, mutta hillitsi itsensä äkkiä, hyppäsi esiin ja löi vihollistaan käsiselällä, niin että tämä horjahti pari askelta sivulle.

"Niinpä ota tämä muistoksi Niilo Sturelta!" huusi hän, "ja tuskimpa enää uskotaan sinun ilkeätä kieltäsi, jos edelleenkin puhut häväistyksiä minusta!"

Nyt veti David miekkansa ja ikäänkuin hulluksi tulleet tahtoi hän syöksyä Niilo Sturen miesten päälle. Mutta hän ei päässyt kuin pari askelta ennenkun Niilo tarttui lujalla kädellä hänen kaulaansa, kaatoi hänet maahan ja löi häntä isku iskun perästä miekkansa lappeella pitkin selkää.

"Nyt olette kuitenkin langennut Niilo Sturen jalkojen juureen", lausui hän, "ja tahdotteko sen tunnustaa tai ei, se ei merkitse mitään, sillä se on tapahtunut niin monen rehellisen miehen läsnäollessa todistajana."

Pahoinpidelty ritari karjui raivoissaan, mutta Niilo antoi merkin väelleen, joka kiiruhti esiin, otti hänet keskeensä sekä vei hänet ja muun linnaväen vankeina linnan portille, joka nyt ratisten särkyi palasiksi ja aukaisi tien leirille.

Yksi osasto sai käskyn jäädä ottamaan linnan huostaansa, mutta itse Niilo-herra, jota tärkeät toimet toisaalla odottivat, kiiruhti niiden jälkeen, jotka kulettivat David Pentinpoikaa. Hän oli juuri menossa porttikäytävässä, ja jällelle jääneet miehet olivat tuskin ehtineet linnatupaan, kun kimeä läpituokeva huuto kuului ylhäältä linnasta. Se oli aluksi tukahtunut, ikäänkuin se olisi lähtenyt jostakin linnan huoneesta, mutta heti sen jälkeen kuului se vapaassa ilmassa, ja nähtiin nuoren, hennon asepojan, joka kantoi herra Eerik Akselinpojan värejä, syöksyvän alas linnan rappuja ja kiiruhtavan aukean paikan yli portille, jossa Niilo oli.

Hän juoksi uskomattomalla notkeudella ja nopeudella. Hiukset aaltoilivat irtonaisissa kutreissa tuulessa, ja kasvot olivat kuolonkalpeat.

Niilo säpsähti nähdessään pojan. Nuo kasvot oli hän nähnyt ennen, tahi voisiko luonto luoda niin erehdyttävällä tavalla samannäköisiä, ja kuitenkin, kuinka voi hän muuten otaksuttavasti selittää tuota

ilmestystä, jonka todellisuuden hänen omat silmänsä vahvistivat? Hänen väkensä oli pysähtynyt, hämmästyksen valtaamana kuten hän itse, eikä voinut tointua senkään vertaa, että olisi ottanut kiinni tuon nopeasti katoavan pojan, joka pikemmin muistutti henki- kuin ihmisolentoa.

Mutta Niilo kutsui lähimpänä seisovat miehet luokseen.

"Tuokaa tänne luokseni tuo poika parka!" huusi hän heille. "Mutta älkää säikäyttäkö häntä kuoliaaksi."

Kaksi nopeajalkaista miestä lähti juoksemaan, ja hetken ajettuaan saivat he tuon kokonaan väsyneen pojan kiinni. Tämä oli, osoitettuaan ensin odottamatonta voimaa ja kestävyyttä, langennut kiveen ja tuotiin nyt enemmän kuolleena kuin elävänä Niilon luokse.

"Kautta taivaan!" huudahti tämä, tarkemmin katseltuaan nuorukaisen hienoja ja kauniita piirteitä, "mitä tämä merkitsee?"

"Jotakin noituutta se on, herra!" vastasi toinen miehistä tehden ristimerkin. "Noin ei voi syntinen ihminen lentää kivien ja kantojen yli... ja alas joelle tahtoi hän... Kivi kaulaan, herra, ja lähettäkäämme hänet sinne, mistä hän on tullutkin!"

Niilo ei kuunnellut tuon taikauskaisen miehen puhetta, ei hän myöskään tullut ajatelleeksi kaikkia niitä tarinoita, jotka syntyisivät siitä huolenpidosta, jota hän osoitti vedenhaltijalle. Sillä vedenhaltijana, joka oli erehtynyt maalle tulemaan, oli ja pysyi tuo kaunis nuorukainen; se luulo ei voinut muuttua.

"Jättäkää poika minulle", sanoi hän. "Minä tunnen hänet, hän on herra Eerik Akselinpojan palveluksessa ja on istunut vankina täällä David Pentinpojan hallussa... Tutkikaa linna, kenties löytyy täältä vielä useampiakin!"

Miehet pudistelivat huolestuneina päätään, mutta tottelivat kuitenkin herransa käskyä ja poistuivat. Mutta Niilo tarttui nuorukaisen käteen, tämä oli asetettu mättäälle hänen jalkojensa eteen, ja käsi oli niin hieno ja valkoinen, että hyvin näkyi, ettei se koskaan ollut pidellyt miekkaa ja jousta.

"Ingeborg!" kuiskasi hän aivan hiljaa ja kumartui lähemmä noita kalpeita kasvoja.

Niinkuin kyyhkynen synkässä metsässä, kun metsästäjän nuoli on sattunut sen puolisoon ja se on kauvan etsinyt sitä kaikkialta sieltä, missä he olivat yhdessä eläneet rakkautensa lyhyen kesän; niinkuin se äkkiä säpsähtää ja levittää siipensä lentoon, valmiina alottamaan uudestaan harhailunsa, kuullessaan pienintäkään ääntä, joka muistuttaa kadonneesta, — samoin heräsi asepoika, kun nimi Ingeborg mainittiin.

"Ingeborg! Ingeborg!" toisti Niilo hymyillen hänelle surumielisesti, kun hän avasi silmänsä.

Mutta nuo silmät eivät ymmärtäneet ritarin tarkoitusta. Se oli tosin Ingeborg, mutta hän näytti, niinkuin miehet sanoivat, enemmän semmoiselta olennoilta, joka ei kuulunut tähän maailmaan. Kauniit silmät tuijottivat hurjasti eteen ja kädet kouristuivat epätoivoiseen suonenvetoon.

"Voi, voi!" huusi hän, "neito Päivänsäde näkee sinut, raukkamainen murhamies!"

Ja hän syöksyi ylös, jäntevänä, vakavana, mahdottomana hillitä. Mutta ritari tarttui hiljaa hänen käteensä.

"Pyhä Jumalan äiti!... etkö tunne minua, Ingeborg?" kuiskasi hän. "Etkö näe, että luotettava ystävä seisoo edessäsi?... Sano, sano minulle vain, mikä kauhea onnettomuus täällä on tapahtunut, ja sinä olet näkevä, että Jumalan voima on suurempi kuin ihmisten ilkeys."

Näytti siltä kuin olisi raivo ja hurjuus hetkeksi kadonneet. Kuume tärisytti onnetonta tyttöä, hän peitti kasvonsa käsillään ja nyhkytti kovasti. Järjen valo ei kuitenkaan tahtonut palautua. Hienot langat näyttivät tulleen liiaksi pingoitetuiksi ja olivat sentähden katkenneet.

"Neiti Päivänsäde on taivaassa", sanoi hän. "Taivaan sini on hänen siimanaan, hän katselee kaikkien taivaan tähtien kanssa alas ja itkee... itkee tuomiopäivään saakka kaikkea sitä pahuutta, mikä huokailee tuolla alhaalla maan pimeydessä..."

"Itke, itke, lapsi raukka", toisti Niilo painaen hänen päätään rintaansa vasten... "Sinä olet oikeassa, meidän pitää surra kaikkea sitä pahuutta, mitä tässä maailmassa löytyy... Mutta päivä tulee yön jälkeen... Päivä on tuleva uudestaan, Ingeborg, se on tuleva..."

Hän vei puhellessaan onnetonta mukanaan pois linnasta, ja tämä antoi hänen johtaa itseään, niinkuin isän lastaan. Niin lähestyivät he leiriä. Mutta helppo ei olisi ollut Niilon täällä kulettaa häntä miesjoukkojen läpi, vaan silloin tuli Erkki heitä vastaan, ja Niilo käski häntä heti tuomaan hevosia

itselleen ja sairaalle nuorukaiselle.

Hetken kuluttua ratsasti hän Erkin kanssa pois, ja Ingeborg istui satulannupilla Niilon edessä.

Hänen tiensä kulki länttä kohti ja hänen väkensä oli saanut käskyn viipymättä seurata perästä Örebrohon. Mutta kun hän oli tullut Vesteråsiin, antoi hän Erkin viedä nyt jo vähän tyyntyneemmän Ingeborgin vaimonsa luo linnaan. Hänen itse täytyi yötä päivää kiiruhtaa Örebrohon.

Herra David Pentinpoika pidettiin vankina Vesteråsin linnassa eikä kauvan viipynyt, ennenkun hän sai serkkunsa, urhean Eerik Niilonpojan (Oxenstjerna) toverikseen.

Tämä pakoitettiin, samoin kun hänen asetoverinsa Eerik Kaarlonpoika (Vasa) laskemaan aseensa ja tunnustamaan Kaarlo kuninkaaksi; mutta yhtäkaikki marssi hän linnaansa Örebrohon ja koetti sieltä karkoittaa Niilo Sturen sinne lähettämää piiritysjoukkoa. Tämä ei kuitenkaan onnistunut paremmin, kuin että hän itse joutui piirittävien talonpoikien vangiksi ja jätettiin Niilolle, kun tämä saapui Örebrohon. Linna antautui hänelle, ja vankinsa kanssa lähti voittaja Vesteråsiin.

Tämä tapahtui lokakuun alussa.

* * * * *

Vesteråsissa otti Briita-rouva palaavan voittajan vastaan.

Hän seiso lastensa kanssa linnan portailla, kun ritari eräänä iltana tuli seurueensa kanssa ratsastaen. Tähdet tuikkivat loistavina siniseltä taivaalta, ja kaikki soihdut paloivat komeina, heijastaen valoaan kiiltävistä haarniskoista. Mutta ei taivaalliset eikä maalliset valot voineet loistossa vetää vertoja Briitarouvan silmille, kun puoliso sulki hänet syliinsä ja vei hänet ritarisaliin.

"Niinpä olemme kuitenkin voittaneet, Niilo!" huudahti hän jalossa innostuksessa. Kuningas odottaa sinua Tukholman linnaan tervehtiäkseen sinua pelastajanaan.

"Kuningasko?" kysyi Niilo.

"Niin...! Etkö sitä sitten tiedä?..."

"Niin tärkeän sanoman olisi kai pitänyt saada tietää", lausui Niilo, "mutta herrat ovat ehtineet ennen minua. Aioin nyt lähteä Tukholmaan päättääkseni työni...! No niin, työ on siis kuitenkin tehty, ja Ruotsi voi hengähtää kaiken levottomuuden ja taistelun jälkeen."

"Etkö sitä tiedäkään...?" toisti Briita-rouva ja näytti niin tyytymättömältä, että Niilo hymyillen tarttui hänen käteensä ja suuteli sitä, jolloin rouva iloisella luottamuksella nosti päätään ja lisäsi: "mutta sukulaiseni, kuningas, tietää kuitenkin, kuka on kruunun hänen päähänsä nostanut, ja hän ei ole sitä unohtava! Kiitos olkoon Jumalan äidille ja kaikille pyhimyksille! Herrani ja mieheni on kuitenkin etevin ritari Ruotsin valtakunnassa!"

Hän tunsu itsensä niin perin onnelliseksi ja niin sanomattoman rikkaaksi, kun hän katseli miestänsä ja lapsiaan, ja kaikki paenneet huolet, ja kaikki surut, jotka tullessaan näyttivät niin voittamattomilta, kutistuivat nyt kuin taikaiskusta kokoon ja poistuivat kuten pilvet yöllisen rajuilman jälkeen. Varjot vielä näkyivät, mutta himmenivät yhä enemmän ja sitä kirkkaampina näkyivät koko ihanuudessaan hymyilevät niityt, jotka nyt levisivät ilosta juopuneen silmien eteen.

Vaikea olisi kuitenkin päättää iloitsiko Briita enemmän voitosta Ruotsin valtakunnan puolesta, vai sankarinsa voitosta itsensä yli, joka niin yksinkertaisena ja koristelemattomana ilmaantui hänen sanoissaan herrojen teosta, kun nämä olivat kutsuneet takaisin kuninkaan hänelle siitä ilmoittamatta. Epäilemättä oli rouvan mielestä jälkimmäinen voitto kukka, joka lähti edellisestä ja sentähden niin luonnollisesti sai aikaan hänen huudahduksensa, että Niilo oli uljain ritari Ruotsin valtakunnassa. Hän, joka tunsu miehensä pohjaa myöten, tiesi hyvin, kuinka tätä harmittaisi nähdessään itsensä unohdetuksi, nähdessään toisten poimineen ja nauttineen tuon pitkällisen ja vaikean työn hedelmän, joka ainoastaan hänen kauttaan oli voitu saavuttaa. Mutta samalla, kuinka jalo ja saavuttamaton oli tuo hyve, joka voi siitä huolimatta iloita tarkoituserän saavuttamisesta.

Isänmaan itsenäisyys oli Niilo Sturen päämaali, ja sen saavuttamiseen antautui hän kokonaan, se oli hänelle niin täydellisesti korkein ja jaloin tarkoituserä, että hän voi iloita ja tuntea itsensä onnelliseksi tietäessään isänmaan asian menestyvän, vaikkakin voitonseppele, joka oikeastaan olisi kuulunut hänelle, otettiin pois ja annettiin toiselle. Tuon itsensä hillitsemisvoiman, tuon kyvyn sankarillisesti uhrata ei ainoastaan henkensä, vaan myöskin sydämensä oikeutetut vaatimukset tunnustuksesta ja kunnioituksesta urotöiden luonnolliseksi palkaksi — tuon taidon oli hän oppinut. Koko hänen elämänsä oli ollut ikäänkuin alituisesti jatkuva harjoitus tuossa taidossa. Siinä onkin hänen suuruutensa ja etevämmyytensä aikansa miesten joukossa. Hänessä vaikutti Engelbrektin henki, jonka täytyy hänen

muistoonsa yhdistää jälkimaailman rakkauden yhtä suuressa määrässä kuin kaikkien niiden rakkaus, jotka olivat hänen elässään lähemmässä yhteydessä hänen kanssaan.

"Kas tässä!" sanoi Briita-rouva ja antoi miehelleen kirjeen kuninkaalta, joka oli saapunut päivää ennen, "tässä lähettää kuningas sulle tervehdyksensä, ja voit uskoa, että minä palan halusta kuulla sen sisällön."

Niilo otti kirjeen, aukaisi sen, ja hänen silmänsä kostuivat sitä lukiessaan. Vanha kuningas pyysi häntä syvimmillä rakkauden ilmauksilla heti kiiruhtamaan Tukholmaan. Hän halusi saada sanoa hänelle jotakin, joka kauvan, liian kauvan oli ollut hänen sydämellään, mutta jota lausua hänellä ei tähän saakka ole ollut valtaa. — Briita-rouva ja lapset pitäisi olla mukana, se oli kuninkaan nimenomainen toivo.

Niinpä oli ilo ylimmillään tänä iltana Vesteråsin linnassa. Ainoastaan yksi ajatus esti onnen olemasta aivan täydellisen, se oli ajatus Steen Sturesta, ja ellei ritarin asia olisi niin uskollisissa ja luotettavissa käsissä kuin Brodden, ei Niilo itse olisi antanut itselleen yhtään lepoa, ennenkuin olisi saanut varmuuden ystävänsä kohtalosta.

Mutta Broddesta ei oltu vielä kuultu mitään.

Ritarin pojat riemuitsivat ilmoituksesta, että saisivat tulla Tukholmaan ja nähdä kuninkaan, josta he olivat kuulleet niin paljon puhuttavan. Erittäinkin näytti Svante olevan hyvin riemuissaan ajatellessaan kaikkea sitä, mikä siellä tulisi tapahtumaan.

"Siellä tapaamme kai Hollingerinkin, isä?" kysyi hän silmät loistavina.

"Jumala paratkoon, poikani!" lausui Niilo taputellen hänen päätänsä, "pelkäänpä sen toivon pettävän."

"Missä hän sitten on, isä?" jatkoi Svante kysymyksiään.

"Ei kukaan miehistäsi sitä tiedä... Onko joku onnettomuus häntä kohdannut?"

Hollinger oli silminnähävästi tehnyt syvän vaikutuksen pojan vilkkaaseen luonteeseen, ja hän olikin reippautensa ja iloisen, pelottoman olentonsa kautta aivan pikku Svanten mieleinen mies. Briita-rouvakin piti hänestä paljon, ja kun pojan kautta puhe kääntyi häneen, kysyi hänkin, eikö mitään oltu tehty aseenkantajan takaisin löytämiseksi.

"En muuta voi tietää", vastasi Niilo moniin kysymyksiin, "kuin että tuo lemmon mies on kaatunut näissä taisteluissa. Hän ei ollut niiden joukossa, jotka joutuivat vangiksi Östenin sillalla. Minä kysyin itse siitä herra Eerik Akselinpojalta, eikä hän tiennyt minne nuo reippaat miehet olivat hävinneet. Minulle oli ilmoitettu, että herra Eerik oli pelastanut heidät Eerik Kaarlonojan käsistä, ja että heidät oli viety Tukholmaan, mutta siitä hän ei tiennyt mitään."

"Se on tuleva minun asiakseni!" huudahti Svante innokkaana katsoen jäykästi ja lujasti eteensä viisailloistavilla silmillään, "minä en laske irti lankaa ennenkuin olen saavuttanut kerän!"

Vanhemmat pitivät tuota leikkinä eivätkä panneet enempää huomiota siihen. Mutta Svante tarttui veljeensä käsivarteen ja sanoi taluttaen häntä erään ikkunan luo:

"Saatpa nähdä, Moritz, että minä löydän Hollingerin... Tuo ilkeä Hammarstadin rouva on taas liikkeellä, mutta minä olen löytävä tien hänen setänsä, Eerik-herran tykö, luota vaan siihen, Mauri!"

Moritz hymyili lempeästi uljaalle veljelleen, mutta tuskinpa kiinnitti hän sen enemmän, kuin vanhempansaakaan, huomiotaan hänen sanoihinsa.

Ingeborg ei näyttänyt koko iltana. Hän näytti kokonaan sortuneen tuskansa alle. Tosin oli tuo arka hurjuus hävinnyt, mutta sen sijaan oli hän vaipunut liialliseen surumielisyyteen. Mitään selitystä siitä, mikä oli saanut aikaan hänen onnettomuutensa, oli häneltä itseltään mahdoton saada.

Niilo toivoi kuitenkin vangitulta David Pentinpojalta saavansa selvyyttä tuohon kammottavaan pimeyteen, joka peitti tätä asiaa.

* * * * *

Kuninkaan huoneista Tukholman linnassa loisti valo, ja Norrmalmin rannalta voi nähdä ihmisiä liikkuvan edes takaisin siellä sisällä. Porvarit, jotka kulkivat pitkiä siltoja myöten kaupunkiin, olivat noiden liikkuvien varjojen joukossa vähän väliä näkevinään kuningas Kaarlonojan pitkän, vaikka nyt jo kumaran vartalon. Ja he hymyilivät tyytyväisinä ajatellen kaikkia niitä muutoksia, joita valtakunnassa ja Tukholman linnassa oli tapahtunut, siitä lähtien kun tuo vanhus ensimmäisen kerran astui linnan sisään ja vietti häitään kauniin ja unohtumattoman Kaarina-kuningattaren kanssa.

Tukholman kaupungissa oli hyvin vilkas liike kuninkaan tulon jälkeen; vähemmän sentähden että hän itse oli nostanut erityistä melua, vaan sentähden, että herroja seurueineen vähän väliä tuli neuvottelemaan asioistaan hänen ja herra Eerik Akselinpojan kanssa. Eerik Akselinpoika oli pysynyt Niilo Sturelle antamassa sanassaan ja luovuttanut Tukholman linnan palaavalle kuninkaalle. Kuninkaan vävykin, herra Iivari Akselinpoika, oli vaimoineen kaupungissa, mutta porvarit tiesivät jutella, että Iivari-herra aikoi viipymättä lähteä Tanskaan puolustamaan sikäläisiä linnojaan Kristian-kuningasta vastaan. Kun katselee Akselinpoikain historiaa kaikessa hajanaisuudessaan, yrittäen saada yleissilmäyksen heistä, ei voi olla huomaamatta heissäkin jonkunlaista malttia, jotakin kohtuuden rajoissa pysymistä. Se teki heidät muita aikalaisiaan etevämmäksi ja vaikutti ehkä enemmän kuin mikään muu siihen, että heidän valtansa ja arvonsa kauan säilyivät tunnustettuna mahtina. Olisivathan he nytkin voineet ruveta uhmailemaan ja ryhtyä vastarintaan Niilo Sturea ja rahvasta vastaan. Varmasti olisi moni arkkipiispan ystävistä yhtynyt heihin, joten menestyksen mahdollisuus olisi hyvinkin vastannut yrityksen vaaroja ja vaikeuksia ja saattanut heidät sokeasti kuulemaan kunnianhimon kehoituksia.

Mutta hepä eivät ryhtyneetkään vastarintaan; kesken menestystään, kesken voittoretkeään he malttivat mielensä, he tarkastelivat tyvenesti uusia oloja ja tyytyivät älykkäästi toiseen arvosijaan valtakunnassa, kuninkaan jälkeen. Tässä suhteessa täytyy huomata jotakin yhtäläisyyttä heidän ja Niilo Sturen välillä, joka yhtäläisyys kuitenkin katoa, jos katsellaan kumpaistenkin vaikuttavia syitä. Sillä jälkimmäisen toiminta oli seuraus mitä jaloimmasta itsensäuhraavaisuudesta, edelliset toimivat olosuhteiden pakosta. Kunnianhimo oli ennallaan heidän sydämessään odottaen vaan suotuisampia aikoja. Oma mahtavuus oli ja pysyi heidän ylinnä tarkoituspärsänään, Niilon päämäärä oli Ruotsin onni yksinään.

Samana päivänä, jona tätä ritaria odotettiin kuninkaan kirjeen johdosta Tukholmaan saapuvaksi, yhtyivät molemmat veljekset tärkeään neuvotteluun, johon ei kukaan muu saanut ottaa osaa kuin koeteltu Olli Råd. He keskustelivat kaikista kysymyksistä, jotka koskivat heidän asemataan Ruotsissa, tuumien sekä nykyisistä että vastaisista toimenpiteistä. He tulivat yksimielisyyteen siitä, että Iivari, joka oli kuninkaan vävy, astuisi tämän kuoltua hallitukseen, jota varten asia olisi esitettävä niin pian kuin mahdollista jossakin neuvoston kokouksessa. Eerik selitti olevansa tyytyväinen kuninkaan hänelle antamiin lääneihin ja linnoihin, Turkuun ja Viipuriin. Siten arvelivat he olevansa tarpeeksi vahvat vastustaakseen sekä Tanskan kuningasta että unioinin ruotsalaisia ystäviä.

Saatuaan tämän asian selville kääntyivät he yksityisempiin ja johtuivat siitä pian puhumaan veljentyttärestään, Hammarstadin Briita-rouvasta. Eerik-herra synkkeni, kun hänen nimeään mainittiin, mikä osoitti tämän asian tuottavan hänelle enemmän huolta, kuin hän itsekään tahtoi myöntää.

"Briita-rouva", sanoi hän, "on hankkinut itselleen vihollisen, joka..."

Veli katsoi kysyvästi Eerikiin, mutta tämä vaipui ajatuksiinsa.

"Minkä vihollisen?... Mitä tarkoitat?" sanoi Iivari, saamatta kysymyksillään mitään vaikuttavaa aikaan Eerikissä.

"Milloin täällä oli, Oli", sanoi tämä kääntyen uskotun palvelijansa puoleen, "milloin täällä oli kaniikki Eerik Olavinpojan sanansaattaja?"

"Samana päivänä, jona kuningas tuli", vastasi Olli.

"Niinpä niin, silloin se oli!" huudahti Eerik. "Mutta kaikki sittemmin tapahtuneet seikat ovat vieneet minun ajatukseni syrjäteille."

"Ja kun asiaa oikein joka puolelta katsotaan", lausui veli hymyillen, "ei asia lopulta lienekään muun kuin unhottamisen arvoinen."

"Jumala paratkoon, en luule niin!" vastasi Eerik. "Vaikka kyllä asia todella näyttää niin vähäpätöiseltä, että melkein yhdyn sinun käsitykseesi. Se koskee muuatta yksinkertaista asemiestä, erästä herra Niilo Sturen miestä, en tällä hetkellä tiedä sitäkään, eläkö hän vai onko kuollut... Hän joutui käsiini Östenin sillalla, kun ottelimme herra Eerik Kaarlonpojan kanssa. Tahdoin lähettää hänellä sanaa Niilo-herralle, mutta silloin hän alkoi puhua sellaisella nuotilla ja selittää niin toimeensa lakia ja asetuksia, että panetin hänet paikalla tyrnään taas."

"Niilo Sturen miehet ovat ihan minun mieleisiäni!" sanoi Iivari. "Mikä tämän nimi on?"

Eerik oli sen unhottanut, mutta Olli Råd muisti sen varsin hyvin ja sanoi sen. Hänen nimensä oli Hollinger. Iivari muistutteli tätä miestä ja huomasiikin tuntevansa hänet. Hän oli monesti haastellut hänen kanssaan Penningebyssä.

"Kuten sanon", jatkoi Eerik, "olin ihan unhottanut miehen, kun kaniikin lähettiläs tuli antaen herransa puolesta tietää jotenkin samaa kuin mies itsekin oli puhunut, nimittäin että jos jotakin odottamatonta tapahtuisi hänelle, tapahtuisi jotakin odottamatonta minullekin ja minun suvulleni."

"Mitähän se olisi...?"

"Niin siinäpä kysymys!... Kaniikki makaa kuolemaisillaan Upsalassa, mutta hän tiedusteli Hollingeria ja antoi minun tietää, että jos hiuskarvakin taitetaan Niilo Sturen miehiltä, jotka olivat vallassani, niin tulisi se odottamaton tapahtumaan. Hänen hallussaan oli papereita, jotka hän näyttäisi heti tervehdyttyään, ja nämä paperit koskevat Hammarstadin Briita-rouvaa."

Iivari vaipui vuorostaan ajatuksiinsa, mutta kohotti äkkiä päänsä nauraen.

"Mitä veljentyttäremme tulee, niin vastatkoon hän itse teoistaan... Mitä se meitä liikuttaa...! Mutta mitä Hollingeriin tulee, yhdyn hurskaaseen kaniikkiin. Se mies on liian hyvä mätänemään Tukholman linnan tyrmässä!"

"Sinä et tunne asiaa tarkoin, Iivari!" vastasi Eerik innolla. "Briita-rouvan asia koskee meitä hyvin läheisesti. Kautta elämäni, isämme kilpeen ei saa tulla pilkkuakaan, jos haluamme sitä pitää pystyssä Ruotsinmaassa! Menetetty oikeudenkäynti... ja tämä asia on sellainen, että sitä ei voi puolustaa, sen näkee jo miehen varmuudesta... sellainen oikeudenkäynti vetäisi meidät heti pois valtakunnan ensimmäiseltä sijalta!"

"Hm!... minä arvelen, että Briita-rouva lienee jo siksi pahoin merkitty, ettei kukaan huoline siitä, menettääkö hän jonkun oikeudenkäynnin vai ei... Oikeus on aina oikeus, veli Eerik!"

"Mutta tässä on enempi kysymyksessä kuin Briita-rouvan oikeus, Iivari! Ja sen tahdon sanoa, että ennemmin uhraamme kaiken, ennenkuin luovumme siitä vallasta, joka meillä nyt on!"

"Valtakunnan toiselta sijalta!" sanoi Iivari. "Niinpä kyllä, pitäkäämme se... mutta olen sitä mieltä, että kuninkaan palaaminen painaa siksi paljon meidän eduksemme, ettei yksi menetetty oikeudenkäynti Briita-rouvan tähden voi meiltä viedä kunniaa ja kansan kiitollisuutta."

"Voi veliseni", sanoi Eerik tehden torjuvan liikkeen. "Voi; kuinka vähän tunnet näitä ruotsalaisia, Iivari. Kysy rahvaalta nyt ensi käräjissä, kuka on tuonut kuninkaan takaisin valtakuntaan niin he vastaavat yhdestä suusta: herra Niilo Sture, eikä kukaan muu."

"Niilo Sture!" toisti Iivari pitkään...

"Kysy kuninkaalta itseltään, niin saat saman vastauksen."

"Niilo Sture!" lausui Iivari taas.

"Sen saat nähdä tänä iltana", jatkoi Eerik ihan lämpimänä, "saat sen nähdä ja kuulla kuninkaalta itseltään, kun ritari tulee linnaan. Kuningas on katsova häntä vapauttajakseen, kuten hän sanoo. Ja sanoppa sitten, onko sinulla vieläkin samat ajatukset Akselinpoikain asemasta Ruotsissa... Ei, asia on varmasti niin, että meidän täytyy pitää joka suuntaa silmällä. Me olemme peräytyneet, mutta katsokaamme, ettei meidän tarvitsisi sen kauemmaksi peräytyä, kuin että kuninkaankruunu meitä paraiksi varjoo. Meidän pitää osata olla niin, ettei kuningas ainoastaan näe meitä, vaan että hän näkee meidät ennen kaikkia muita...! Etkö älyä, veljeni, että se päätös, joka neuvoston täytyy tehdä sinun eduksesi, sisältää saman, mikä kuninkaan testamentinkin täytyy sisältää!"

Iivarin kasvot kävivät yhä vakavammiksi, kuta etemmäksi veljensä ehti ja kuta enemmällä perusteilla hän tuki mielipidettään.

"Kuninkaan testamentti", jatkoi Eerik, "on niin sanoakseni ainoa, mikä hänellä enää on tehtävänä. Mutta sen täytyy sisältää, että hän jättää valtakunnan sinun haltuusi. Ja jotta juuri tämä eikä mikään muu tulisi sen sisällykseksi, on tarpeen, että sinä tai minä aina olemme kuninkaan nähtävissä ja että hänen korvissaan aina kuuluu puhe, että Akselinpojat yksin jaksavat pitää yllä ruotsalaista kuninkuutta! Siksi juuri pidänkin niin kiinteästi siitä kiinni, että Hammarstadin rouvan teko vaiennetaan, mikä se lieneekin, ja ijäti kadun, että niin saatoin unhottaa tuon asemiehen..."

Olisi tietysti ollut helppo asia saada selville, vieläkö Hollinger oli Tukholman linnassa, jos se olisi vielä ollut Eerik-herran käsissä, mutta nyt oli tiedustelukin tehtävä hyvin varovasti. Olli Råd oli kuitenkin siihen sovelias mies. Hänen piti heti lähteä linnaan, ja tulla sitten Eerik-herran palatessa häntä kohtaamaan tämän talolle.

Tämän jälkeen vetivät ritarit viittansa hartioilleen ja läksivät linnaan kuninkaan kemuihin.

Siellä oli paljon ritareja, rouvia ja neitoja koolla, ja kuningas kulki toisen luota toisen luo haastellen nuoruudestaan vanhempain kanssa ja hymyillen ystävällisesti nuorille. Näki, kuinka onnellinen hän oli, vaikka pää olikin kalju ja hapsset ohimoilla hohtivatkin hopean karvalle. Kukaan olisi kuitenkin tuskin voinut tuntea tätä kumaraista vanhusta, entistä marskia, aikansa kauneinta miestä Ruotsissa, jonka rinnalta Eerik Pukenkin täytyi väistyä, ja joka otatti mahtavan drotsin Krister Niilonpojan kiinni Räfvelstassa. Pitkät, palaamattomat vuodet erottivat nykyisiä aikoja niistä kultaisista päivistä, jolloin hänen nerokas voimansa riitti aina ja kaikkeen.

Vähänväliä vilkaisi hän ovelle ikäänkuin jotakin uutta vierasta odottaen. Jos joku sattui tulemaan, pysyi leppeä hymy edelleen hänen huulillaan, mutta hyvin voi huomata, ettei tulija ollut se, jota hän odotti.

"Nyt olemme saaneet varmaan tietää, että teidän veljenne on Borgholman linnassa", sanoi hän ritari Krister Pentinpojalle (Oxenstjernalle), arkkipiispan veljelle, joka oli sopinut kuninkaan kanssa ja oli nyt hänen kutsuissaan linnassa.

Ritari kumarsi ja vastasi, että hänkin oli saanut siitä tiedon.

"Mitenkä luulette siis, Krister-herra", kysyi kuningas hyvänsävyisesti hymyillen, "pyrkineekö hän vielä kirkkoonsa takaisin?... Nähkääs, minun iltani on käsissä, ja minä tahtoisin mielelläni, että me, veljenne ja minä, tulisimme sovintoon, ennenkuin täältä eroomme!"

"Tähän kysymykseen, herra kuningas", vastasi ritari karttaen, "voinee tuskin kukaan muu vastata kuin veljeni itse!"

"Minä kysyn sitä häneltä itseltään!" vastasi kuningas, lisäten, kun ritari katseli häntä vilpittömällä kummastuksella, "pidättekö sitä niin ihmeellisenä, ritari?... Ettekö ole nähnyt, että kun synkät pilvet ovat taistelleet taistelunsa taivaalla, niin ne laskeuvat virvoittavana sateena maahan? Sen luulisin meillekin sopivaksi, herra Krister... Tulevat sukupolvet iloitsevat ehkä enemmän meidän kädenlyönnistämme, kuin ihmettelevät hänen valtavaa otteluansa Ruotsin kuninkaan kanssa! Vai mitä te sanotte, herra Eerik?"

Kuningas kääntyi Eerik Akselinpoikaan, joka oli lähellä, ja teki selkoa keskustelustaan Krister-herran kanssa.

"Minun mielestäni", vastasi Eerik-herra, "täytyy sellaisten sanain kuninkaan huulilta olla Krister-herralle mieluisia kuulla. Ne osoittavat, että te todella haluatte sopua ja rauhaa valtakuntaanne, Kaarlo-kuningas."

"Toivoisin, että veljenikin näkisi ja kuulisi, mitä minä nyt näen ja kuulen!" lausui Krister-herra, kun sekä kuningas että Eerik-herra käänsivät katseensa häneen.

"Teidän ei tarvitse olla sovinnostanne osaton, herra Krister", lausui kuningas. "Te saatte itse viedä viestini veljellenne ja tuoda minulle takaisin hänen vastauksensa. Teettehän sen?"

Ritari kumarsi ja kuningas astui Eerik-herran kanssa pari askelta etemmäksi saliin.

Silloin avattiin ovi, ja eräs asepoika ilmoitti Niilo Sturen saapuneeksi.

Kuninkaan ulkomuoto ja käytös tätä lausuttaessa teki äkkiä suuren vaikutuksen kaikkiin läsnä oleviin. Hymy katosi kerrassaan hänen huuliltaan, ja hän seiso i vakavana ja juhlallisena kuin henki-ilmostyst ä odottaen. Jokaisen valtasi ihmetys, ja saliin tuli sellainen hiljaisuus, että olisi voinut kuulla oman hengityksensä.

Mutta kynnykselle ilmestyi Niilo Sture, puettuna tummansiniseen samettinuttuunsa, vyöllään yksinkertainen, kullalla ommeltu vyö. Hänen rinnallaan kulki kaunis Briita-rouva, joka vaivoin saattoi pidättää liikutustaan nähdessään ijäkkään kuningasvanhuksen. Hän ei ollut tätä nähnyt sitten häittensä, jolloin Kaarlo vielä oli kuninkaallisuutensa täydessä loistossa, ja nyt hän oli raihnainen vanhus, jonka katse ainoastaan vielä muistutti entisiä päiviä. Vanhempain perässä tulivat pojat, leppeä Mauri, äidin kuva vaaleine kiharoineen, ja voimakas ja tulinen Svante, jonka tumman tukan alta loisti säihkyvät silmät.

Kesti kotvasen, ennenkuin kuningas tointui siitä omituisesta mielentilasta, johon hän joutui Niilon ja Briitan tullessa ja joka tuntui näistä ylen tuskalliselta. Niilo ajatteli, kuinka monesti oli tullut kuninkaan luo tämän ollessa yhtä kylmä ja jäykkä kuin nytkin ja kun syytä siihen oli yhtä vähän kuin nytkin.

Hän astui hiljaan eteenpäin ja tunsi vaimonsa vapisevan kuin kuumeessa.

Äkkiä kuninkaan katse kirkastui, sen kovuus sul i pois, ja kuta lähemmäksi ritari tuli, sitä

lempeämmäksi muuttuivat kuninkaan kasvot.

"Niilo!" huudahti hän vihdoin rientäen avosylin sukulaisiaan vastaan, "Niilo... sinä jalo, uskollinen! Olen sinulle velassa, jota en voi maksaa, vaikka kruununi sinulle antaisin."

Hän veti ritarin luokseen painaen päätään hänen olkaansa vasten. Vaivalla saattoi hän pidättää itkun, joka tahtoi tunkeutua hänen silmistään ja huuliltaan.

Monet läsnäolevista, jotka olivat Niilon ystäviä ja jotka muistivat, kuinka kuningas oli ennen tätä ritaria kohdellut, eivät voineet pidättää kyyneliään nähdessään millä lemmellä hän nyt häntä kohteli. Mutta monen katse näkyi myöskin synkkenevän.

Kuninkaan silmät olivat kyyneliä täynnä, kun hän käänsi ne Briitaan päin, joka oli niin kalpeana ja vapisevana kuin vietäisiin häntä morsiuustuoliin miehen kanssa, jota hänelle viekkaudella ja petoksella oli pakotettu puolisoiksi, ja kun kuningas sulki hänet syliinsä painaen suutelon hänen otsalleen, puhkesi kyyneltulva hänen silmistään.

Pojat seisoivat vieressä katsellen. Mauri itki, mutta Svante katseli tiukasti kuningasta silmiin. Kuningas otti sormestaan kaksi sormusta antaen niistä yhden kumpaisellekin pojalle muistoksi tästä hetkestä Tukholman linnassa.

"Jumala soi siis minulle ilon", sanoi hän päästyään taas vihdoin tunteittensa herraksi, "ilon nähdä Ruotsin kuninkaana sinut luonani, kukkaseni...! Ja sinulle Niilo, sinulle... olen lähinnä Jumalaa siitä ilosta velassa!"

Hän otti Niilon ja Briitan kumpaiseenkin käsivarteensa taluttaen heitä läpi salin, ja ritarit ja rouvat ja neidot nousivat kaikki tervehtimään miestä, jota kuningas piti niin korkeassa arvossa. Oli kuin uusi päivä olisi koittanut tälle niin kauan syrjäytetylle ritarille. Hänen kunniansa ei tosin siitä karttunut, että kuningas antoi hänen niin tuta rakkautensa ja kunnioituksensa täydellisyyttä, eikä tämä kuningas myöskään ollut sellainen, joka voi mahtavaksi tehdä, ellei sen edellytyksiä jo ollut olemassa, mutta ihmiset ovat kaikkina aikoina olleet sellaisia, että he vähemmin katsovat varsinaista työtä ja sitä voitonseppelettä, jonka tehty työ itsessään tuo, kuin sitä ulkonaista tekoa, joka ei asiaan mitään lisää, vaan ainoastaan lausuu sen, joka jo on olemassa, ja jonka jokainen jo tietää. Tämä juhlameno on heistä kaikki kaikessa, elämä, jota se tarkoittaa, ei merkitse mitään — moni tuskin tietää siitä.

Jokainen tiesi, mitä tämä ritari oli kuninkaan puolesta tehnyt. Mutta kaikki hänen tekonsa ja toimensa, kaikki hänen taistelunsa, vaivansa ja voittonsa olivat kuin varjossa suoritettut. Ritari miehineen ja rahvassotureineen oli kuin nimettömiä varjoja, heistä ei paljon puhuttu, vaikka verta vuoti ja ihmishenkiä uhrattiin, missä he liikkuivat, ja vaikka he panivat itsensä alttiiksi sen puolesta, joka ihmiselle on korkeinta — maansa itsenäisyyden ja vapauden puolesta. Nyt päivä nousi kentän yli, nyt nähtiin sekä johtajat että sotilaat täydessä valossa. Niilo Sture tuli päivän sankariksi, kaikki halusivat Briita-rouvaa ystäväkseen, kaikki kokivat hyväillä hänen poikiaan, vaikkeivät muut kuin lähimmät sukulaiset tienneet edes heidän nimiään.

Kuningas asteli säteilevänä ja onnellisena salin läpi viereiseen huoneeseen yhä taluttaen Niiloa ja Briitaa. Ja silloin syntyi innokas sananvaihto ja neuvottelu kaikkein niiden kesken, jotka olivat isossa salissa.

"Miltä sinusta näyttää, veli!" lausui Eerik Akselinpoika Iivarille aivan hiljaa kuninkaan juuri poistuessa.

"Ritarille ei tapahdu mitään muuta kuin oikeus!" vastasi Iivari.

"Sitä en kysykään", sanoi Eerik hymyillen.

"Ajattelet kuninkaan testamenttia!"

"Niin... kuninkaan testamenttia... Jos tämä on alku, ei ole vaikea arvata loppua, ja sille, joka tahtoo seisoa eikä sortua ensi tuulenpuuskasta, on kuninkaan testamentti yhtä tärkeä ja tärkeämpikin kuin pyhä voitelu Upsalan tuomiokirkossa! Ajatteles, jos Niilo herra jo tänä iltana vaatisi minulta asemiestään, josta hän on jo kerta ennen minulle puhunut... Hänen pelkkä syytöksensäkin on tänä hetkenä enemmän painava kuin laillinen todistus!"

"Minä puhuttelen Niilo-herraa!" lausui Iivari kotvasen mietittyään. "Hän on ritarillinen mies, enkä tahdo mistään maailmassa luopua hänen ystävyystään!"

Eerik-herra nyökkäsi myöntyen veljensä päätökselle, joka oli lausuttu kovemmalla ja varmemmalla äänellä kuin edellinen keskustelu, mutta samassa äkkäsi hän pikku Svanten, joka oli lähestynyt heitä ja seisoi nyt ihan veljesten edessä. Mauri oli salin toisessa päässä rouvien keskellä, ja hän saavutti

hiljaisuudellaan ja kauneudellaan pian kaikkien mielisuusion.

"Isäni pitää myöskin teistä paljon, herra Iivari!" sanoi Svante ripeästi katsellen uljasta ritaria, joka aluksi kummastui huomattuaan pojan, mutta joutui kohta täyteen ihmetykseen havaittuaan pojan mielevyyden ja reippauden.

Heleä puna peitti Svanten posket ritarin läpätunkevan katseen edessä, sillä Eerik-herrakin silmäsi häntä nyt, mutta niin terävästi, ettei se ollut vaikutusta tekemättä.

"Minäkin pidän teistä, herra Iivari!" lisäsi hän, "ja tahdon tulla sellaiseksi mieheksi, että minustakin sanotaan samaa kuin isästäni ja teistä."

"Mitä meistä sitten sanotaan?" kysyi Iivari pannen kätensä pojan olalle.

"Että te olette urhollisia miehiä ja rehellisiä ritareja!... Mutta teidän, herra Eerik", lisäsi Svante, joka rupesi nyt voittamaan painostuksensa, "teidän pitää vastata minulle erääseen kysymykseen, jotta voisin teitäkin kunnioittaa niinkuin veljeänne."

Useita ritareja keräytyi Svanten ja Akselinpoikain ympärille ja kaikki nauroivat edellisen rohkealle puheelle. Eerik-herra ei itsekään voinut olla hymyilemättä. Hän kehoitti häntä puhumaan, vaikka tunsikin käsittämättömän levottomuuden vaivaavan itseään enemmän kuin tahtoi itselleenkaan myöntää.

"Mitä sinulla olisi sitten sanomista minulle, pikku mies?" kysyi hän ystävällisesti hymyillen.

"Mihin olette pannut Hollingerin?" vastasi Svante, ja vastaus tuli niin äkkiä ja viilsi niin säälimättä koko hänen ajatusjuoksuaan kuin tarkasti tähdätty, pontevasti ammuttu nuoli.

Eerik-herra ällistyi eikä tiennyt, mitä tehdä ja miten pääsisi kunnolla selviytymään nenäkkäästä pojasta. Mutta tältä ei jäänyt huomaamatta, kuinka syvästi hänen kysymyksensä koski ritariin, ja hän jatkoi senvuoksi rohkeasti, vaikka sydäntänsä vapisutti:

"Hollinger oli isäni parhaita miehiä ja minä pidin hänestä enemmän kuin kenestäkään muusta, vaikka kyllä Broddekkin on urhokas mies ja Erkki myöskin... Mutta Hollinger on heistä parhain, ja hän on joutunut teidän käsiinne, herra Eerik, hän ja Faste, joka on tullut Hammarstadin Briita-rouvalta isäni palvelukseen..."

"Sinä tiedät enemmän kuin minä, ystäväni!" lausui Eerik-herra yhä hymyillen, vaikka hymy kangistui pahoin ja katse kävi levottomaksi.

Nyt herätti Svante kaikkein ihmettelyä hienotuntoisuutensa ja älykkäisyytensä vuoksi. Hän tarttui nimittäin ritarin käteen ja vei hänet muista erilleen.

"Teidän kanssanne vaan tahdon siitä asiasta puhua", sanoi hän ja lisäsi, kun he olivat tulleet muutamaan ikkunakomeroon: "Teidän täytyy päästää Hollinger vapaaksi tahi sanoa, onko hän kaatunut taistelussa tai kuollut vankeudessa, herra Eerik... Ja se teidän täytyy luvata nyt minulle tässä; minä voin tarjota täydet lunnaat hänestä, ja jos kiellätte, niin..."

"Rakas poikaseni", keskeytti Eerik-herra, "sinä otat asian kiivaammasti kuin sinun tulisi!... Jos voin jotakin tehdä niin teen sen mielelläni sinun reippautesi tähden ja isäsikin vuoksi, lunnaittakin!"

"Kiitos siitä, herra Eerik!"

Pojan kasvot olivat nyt niin lohtua täynnä, hänen silmänsä sädehtivät niin eloisasti ja hän näytti nyt asiasta niin varmalta, saatuaan ritarin lupauksen, että tämän omatkin kasvot siitä kirkastuivat. Svante astui syrjään ja katsahti huoneen toiseen päähän, jossa Mauri oli, ikäänkuin haluten lähteä nyt asian toimitettuaan sinne, mutta äkisti kääntyi hän ritariin takaisin sanoen:

"Tietäkää, että minulla on lunnaat, jotka ovat kaniikki Eerik Olavinpojan sanain mukaan teille arvokkaammat kuin kaksi Hollingerin kaltaista miestä, vaikka minä kyllä pidän häntä enemmän kuin kymmentä kertaa arvokkaampana kuin niitä lunnaita."

Ritari halusi yhä hartaammin tietää, mitkä nuo lunnaat olivat, ja kaniikin nimi osoitti hänelle heti, että pojan hallussa olevat aseet olivat todellakin sangen vaarallista laatua. Hän teki senvuoksi joitakuuta kysymyksiä saadakseen tietää, mitä Svante tarkoitti, eikä tämä ollut suinkaan hidas tyydyttämään hänen haluaan.

Hän kertoi tavalliseen reippaaseen tapaansa olleensa edellisenä syksynä kerran veljensä kanssa leikkimässä sen virran rannalla, joka juoksee Hammarstadin ohi. He olivat ajaneet takaa silloin erästä sorsaa, joka ui kaislistossa ja tuli vihdoinkin ihan Briita-rouvan ikkunan alle. Sieltä oli sorsa heiltä

hävinyt, mutta sen sijaan he olivat löytäneet ne lunnaat, joita hän nyt tarjosi Hollingerista. He olivat olleet juuri aikeissa lähteä kotiin, kun eräs akkuna linnassa avattiin, ja huoneesta kuului kiivasta sanailua. He olivat jääneet kuuntelemaan, ja hetkisen kuluttua oli ikkunasta viskattu alas jotakin, joka oli pudonnut veteen aivan heidän eteensä. He rupesivat onkimaan sitä ylös, ja monen turhan yrityksen perästä se onnistuikin.

"Mitä löysit sitten?" kysyi Eerik-herra tarttuen Svanten käteen.

Svante katsoi ritariin eikä vastannut heti. Hänelle näytti äkkiä juolahtaneen mieleen, ettei hänen pitäisikään niin kiireesti ilmaista löytöään. Mutta yhtä nopeaan hän nosti päänsä pystyyn ja katsoi ritaria suoraan ja vilpittömästi silmiin. Hän näytti huomanneen edellisen ajatuksensa sekä itselleen että ritarille arvottomaksi.

"Me löysimme", vastasi hän, mutta varsin hiljaa, kuin omaa ääntään peläten, "me löysimme ison kimpun erisuuria sinettejä..."

"Kimpun sinettejä...?"

"Niin... siinä oli Kaarlo-kuninkaan sinetti ja setäni Ekesjön Svante-herran sinetti, ja monta muuta, mutta", Svante kohosi varpailleen päästäkseen niin likelle ritarin korvaa kuin suinkin, "herra Eerik Olavinpoika sanoi, että ne ovat kaikki vääriä, ja että..."

Hän ei lausunut ajatustaan, eikä sitä tarvittukaan, sillä ritari käsitti sen varsin hyvin. Hän vei kätensä silmänsä ohi ikäänkuin torjuakseen hirveää näkyä. Hänen veljentyttärensä oli siis vetänyt ylitseen kunniatonta häpeää kaikessa alastomuudessaan! Tämä ei enää ollut juonia tanskalaisen kuninkaan hyväksi, mikä ilmi tulleen kylläkin tekisi hänet kavaltajaksi, vaan se oli törkeää rikollisuutta mies miestä vastaan, varkautta ja viheliäistä petosta.

Ritarin päätä huimasi, ja hänen oli vaikea säilyttää mielenmalttiaan. Mutta silloin lähestyi Iivari-herra muutamien muiden kera, joiden kanssa hän oli tällaista puhellut, ja siitä sai hän voimaa päästäkseen tasapainoon taas.

"Sinä olet kelpo poika!" sanoi hän liikutuksella. "Ei milloinkaan Eerik Akselinpoika sinua unhota!... En tahdo lunnaitasi! — Niin suurta tuskaa kuin se minulle tuottaakin, täytyy lain tehdä tässä asiassa tehtävänsä, mutta lupauksia, jotka sinulle annoin, en siltä unhota!"

Tälläväläin oli kuningas kulettanut Niiloa ja Briitaa huoneitten läpi, toisesta toiseen. Hän ei lausunut mitään, mutta hän kiirehti huomaamatta askeleitaan, ikäänkuin hänelle olisi ollut tärkeätä pian perille päästä. Niilo ja Briita eivät puolestaan voineet kysyä, mikä hänen aikomuksensa oli; he tulivat varsin omituiseen mielentilaan. He tulivat yhä etemmäksi niistä huoneista, joissa kuninkaan vieraat olivat, ja heidän askeleensa kajahtelivat tyhjissä huoneissa. Oli kuin he olisivat vaeltaneet muistojen teillä, jossa hiljaisuus yksin vallitsee, mutta jossa sanoja ei tarvita, silmää vaan, sillä kaikkialla näkyy keväinen kukoistus.

Täällä leikittiin ja tanssittiin ennen kauniin kuningattaren aikana, täällä olivat aikanaan Briitan omat häätkin. Tuolla toisella puolella oli neitojen parvi, jossa hänet puettiin morsiameksi, tuolla ritarien parvi ja parvensilta, josta Ove Laurinpojan muisto viittaili hänelle rauhaa ja sovintoa.

Vihdoin pysähtyi kuningas sen huoneen oven eteen, jossa hänen kuningattarensa kuoli.

Hän laski kätensä avaimelle, mutta käsi tutisi ja koko hänen korkea vartalonsa näytti vapisevan valtaavasta liikutuksesta, joka samassa silmänräpäyksessä siirtyi hänen saattajiinsakin.

Sekä Niilo että hänen vaimonsa rupesivat aavistamaan, mitä kuningas tarkoitti.

Ovi aukeni, ja he astuivat kuningattaren huoneeseen, jonka kuningas oli sittemmin muuttanut rukouskappeliksi. Nyt olivat seinät paljaat, ei tapettia, ei tyynyäkään ollut jäljellä. Katossa vaan riippui lamppu, joka levitti häilyvää valoaan tyhjyyteen. Kaikki tämä muistutti kuihtunutta kukkasta, jolta syksyn tuuli on riistänyt kukoistuksen, mutta joka vielä seisoo pystyssä uuden kesän ja uuden auringon saapuessa maata lämmittämään.

Yhdellä seinällä, josta muuan kivi näytti irtautuneen, oli maalattu risti.

Kuningas katsoi sitä, ja hänen silmänsä olivat kyyneliä täynnä, ja taasen vavahteli hänen ruumiinsa kuten äskenkin ovea avatessa. Vihdoin näytti hän voittavan liikutuksensa, lankesi polvilleen ja rukoili kauvan kätet ojennettuina mustaan ristiin päin.

Rukouksesta vahvistuneena nousi hän ylös ja tarttui saattajainsa käsiin.

"Pitkiä vuosia on kulunut", sanoi hän, "siitä kuin viimeksi kävin tässä huoneessa... En tahtonut nähdä sitä uudestaan, ennenkuin sinä olit rinnallani, Niilo... sillä vanhan herrasi täytyy tehdä synnintunnustuksensa sinulle. Ja tunnustukseni saat sinäkin kuulla, Briita, sinä joka olit kuningattareni rinnalla hänen kuolinhetkeensä asti!... Voi että olisin ennemmin, paljoa ennemmin täyttänyt hurskaan Kaarinani rukouksen... paljon olisi toisin kuin nyt on! Ja vielä tänäkin hetkenä tunnen itsessäni halua etsiä suojusta, jonka taakse voisin piiloutua."

"Te olette antanut minulle jo täyden hyvityksen, kuningas! Olette antanut minulle enemmän takaisin, kuin milloinkaan olitte minulta ottanut!" lausui Niilo lämpimästi koettaen katseellaan ja äänellään tyynnyttää liikutettua kuningasta.

"Entä katkeruuteni, kylmyyteni, karttelevaisuuteni... jota vielä oli mielessäni, sittenkin kun minun oli täytynyt tunnustaa tehneeni sinulle väärin, vieläpä silloinkin, kun huomasin sinut elämäni jaloksi pelastajaksi ja annoin kauniin sukulaiseni sinulle puolisoiksi!"

"Mikä on tarvinnut kauan kasvaakseen, ei voi lyhyemmässä ajassa haihtua!" lausui Niilo.

"Ei, ei, Niilo!... Sepä syy onkin... olen ollut petollinen sinua kohtaan, Niilo, — se on aina luonut ylipääsemättömän kuilun minun ja sinun välillesi, joka kerta kuin sinut näin ja tahdoin sinua lähestyä ystävytyksessä ja rakkaudessa kuten ennenkin. Paha omatuntoni... täydellinen tunnustus oli ainoa keino, jolla voin karkoittaa kirouksen sielustani. Mutta sitä tunnustusta olin aina liian heikko tekemään. Nyt olen tässä vankkana ja varmana vapisevin päin, ja nyt, kun ei tämä maailma enää houkuttele minua kuten ennen, saan voiman lausua ne vaikeat sanat... Niin heikko ja huono on rikas ja mahtava Kaarlokuningas ollut...! Köyhä ja voimaton kuningas sinulle nyt puhuu!"

"Kuningas, kuningas! Mitä olette voineet minulle tehdä, sen olette tehnyt hyväksi jälleen!" virkkoi Niilo puristaen kuninkaan kättä.

"En vielä, Niilo, en vielä!" änkytti kuningas. "Mutta nyt tahdon sen tehdä. Katso, herrasi ja kuninkaasi on kantanut sinun omaisuuttasi. Sen voiman lumoamana, joka asuu äidinisäsi kaulaketjussa, olen kantanut sitä pitkät vuodet, nauttinut valtaa ja kunniaa, ollut ihailtu ja kadehdittu, ja sen ohella olen aina tuntenut äänen rinnassani, joka sanoi: tämä ei ole sinun, se on varastettua!... Taikakorun kirous, Niilo, riisti minulta takaisin sen onnen, jonka se ensin antoi. Se tuotti minulle varjoystävyyttä sen todellisen ystävyuden sijaan, jonka työnsin luotani; se vajjenti paremman minuuteni, niin että näin näkemättä ja kuulin kuulematta... Enkä kuitenkaan voinut irtautua kahleistani! Kaarinani oli minun omatuntoni... mutta hänenkään rukousta en voinut täyttää!"

Kuningas peitti kasvonsa käsillään, ja syviä huokauksia tunki hänen raskaasta rinnastaan.

"Täällä, tässä huoneessa hän päästi viimeisen henkäyksensä, ja täällä hän rukoili minun puolestani, ja täällä — hänen kelmenneet huulensa lausuiivat viimeiset sanansa, täällä tapahtui hänen viimeinen pyyntönsä minulle, jota hänen rakkautensa ei kuitenkaan sallinut hänen ääneen lausua, mutta se tarkoitti sinun kaulaketjuasi, Niilo, ja sitä että minä antaisin sen sinulle takaisin... Ja nyt kun hänen tomunsa on jo ehtinyt maassa lahota, ja minä itse olen haudan partaalla, vasta nyt minä astun alttarin eteen sitä pyyntöä täyttämään!"

Hän ojensi kätensä ylöspäin, mutta hänen kasvonsa säteilivät kauniimmin kuin milloinkaan, kun hän nyt kerran oli jalosti päättänyt voittaa itsensä.

"Tuohon!" jatkoi hän vieden Niiloa ristiin päin, "tuohon koverrutti hän komeron, että siihen kätkinsin varastetun tavarani, kunnes voisin täyttää voittoni oman turhuuteni yli ja pääsisin varmuuteen siitä, että todella tahdoin antaa sen sinulle... Hänen rukouksensa, hänen lämmin luottamuksensa minun kykyyni herätti minut... sinä, Niilo, sinä itse ojensit sitten kuningattareneni kätesi hänen käännytystyössään. Voimasi, jolla kannoit onnettomuutesi kovimman iskun aina pysyen ritarivalassasi, se häikäisevä valo, jossa näin sinut aikoessani juuri tehdä sydämeesi parantumattoman haavan antamalla sydämesi lemmityn toiselle, — se antoi minulle voimaa täyttää rakkauden hiljaisen rukouksen. Ennenkuin vein sinut ja Briitan morsiustuoliin, olin vapauttanut itseni tuosta hirveästä taikakalusta! — Silloin tapahtui myöskin heti Strengnäsin onnettomuus ja minä menetin kruununi, ikäänkuin varmistamaan minua siitä, että olin suuren aarteen hukannut."

Hänen otsansa vetäytyi syviin ryppyihin, ja katse synkistyi. Elävästi valtasivat nämä onnettomuuden muistot hänen mielensä. Hän jatkoi kuitenkin edelleen katsoen ristiä:

"Silloin rohkeuteni petti... Olin varmasti päättänyt ottaa uudelleen korun haltuuni ja sitoa sillä onnen itseeni, niinpian kuin pääsisin linnan muurien sisälle taas... Se oli kova taistelu, kovempi kuin se, joka Mälarin jäällä minua odotti. Näin toisaalla ylvään vihamieheni, toisaalla rukoilevan kuningattareni, edellinen kehotti minua ottamaan, jälkimmäinen ainiaaksi sysäämään luotani tuon paholaisen kalun... Minä voitin taistelussa, Niilo! Ja siitä kenties sain rohkeutta, — tarkoitan sitä rohkeutta ja voimaa, jota

mies tarvitsee kestääkseen sortumatta, riemullisena senkin, että kaikki elämän onni pettää... Sain voimaa kohdata sinua sanoakseni sinulle totuuden, Niilo...! Mutta voi, kuinka tämäkin sydämeni salaisin toivo joutui vielä kovalle koetukselle. Tulin takaisin ja kannoin vielä kerran Ruotsin kruunua, mutta sinua en nähnyt, Niilo... ja minulle sanottiin, että olit tullut vihamieheksenikin. Syyt olivat näennäisesti sinua vastaan, mutta minä en voinut sinua syyttää... Silloin tulit luokseni, kun olin maanpakolaisena Raseporissa! Olisin silloin voinut avata sydämeni sinulle, mutta sitä en tehnyt. Varjo entistä ylpeyttäni sen vaikutti. Ajattelin myöskin, että sinä olit sortunut alas siitä korkeudesta, jossa olit siihen asti ollut minun silmissäni. Voima puuttui minulta taas... — Nyt sinä olet laskenut valtakunnan minun jalkojeni juureen... ja nyt minä olen täyttänyt omantuntoni käskyn ja kuningattareni rukouksen. Ja nyt kysyn sinulta, voitko antaa minulle anteeksi, Niilo?"

Niilo oli mitä syvimmän liikutuksen vallassa, kyyneleet valuiivat pitkin hänen miehekkäitä poskia.

"Jos voisitte katsoa sydämeeni, Kaarlo-kuningas, niin näkisitte, minkä ilon täydellisyyden sananne ovat minulle antaneet! Varmaan on tämä elämäni onnekkain hetki!"

Ja kuningas levitti kätensä sulkien jalon ritarin rintaansa vasten, vaikka hän oli itsekin niin liikutettu, että Niilo sai melkein kannattaa häntä.

Mutta Briita seiso i kuningatarvainajan lähettiläänä vieressä, hän oli kuin sovinnon hiljainen enkeli siinä kiittäen hartaasti Jumalan äitiä siitä ilosta, jonka hän oli tänä hetkenä heille suonut.

Sitten kuningas astui kiven ääreen, johon risti oli piirretty, nosti sen hiljaa komerostaan ja asetti sen seinää vasten maahan.

Niilo ymmärsi, että hän aikoi ottaa kaulaketjun esille antaakseen sen hänelle takaisin. Hänkin oli ankarassa jännitystilassa; kaikki ne muistot, joita tämä kaulaketju johti hänen mieleensä, valtasivat kokonaan hänen mielensä. Hän muisti äitiään kuolinvuoteella ja yötä Silfverhättanissa, hän muisti matkaa Hirvellä ja harmaata haukkaa, joka lopuksi pani hänen oman päätöksensä täytäntöön vieden kaulaketjun pois. Samalla kuvasteli hänelle myöskin viheriän ritarin hymyilevä kuva yli-inhimillisessä valossa. Hän kuuli hänen ainaisen rallatuksensa:

Lehmukset lehtii ja lehdet varisee,
Vaan maan päällä kukoistavat metsät.

Silloin vetäisi kuningas kätensä pois ja astahti askeleen taaksepäin tuijottaen hengitystään pidättäen hurjasti ympärilleen.

"Jumalan nimessä, se on viety!" huudahti hän.

Mutta Niilo hymyili ja hänen hymynsä oli kuin sen jalon miehen luonteen kajastusta, jonka kuvan hän nyt näki selvemmin kuin milloinkaan.

"Toiveemme on siis täytetty, kuningas!" sanoi hän. "Ja pysyköön se turmion kapine tuomiopäivään asti kätöksässä, missä lieneekin!"

Kuningas oli kuin kivettynyt. Hän puristi toista kättään kovasti rintaansa vasten ja hänen katseensa tirkisti jäykästi kiviliuskaa, johon risti oli uurrettu. Ritarin sanat eivät näyttäneet tunkeutuvan hänen tajuntaansa.

Mutta Briita astui hänen luokseen tarttuen hänen käteensä ja katsoen rukoilevasti häneen kuiskasi hiljaa:

"Unhotus on myöskin onni... Voi, en koskaan olisi uskonut, että tämä koru voisi synnyttää niin suuren onnen, kuin tämä. Älköön se milloinkaan tulko sinun näkyviisi, ei milloinkaan! Raskas oli koru sinulle, sukulaiseni, raskaampi kuningaskruunusi, jonka se sinulle tuotti; mutta siitä on nykyhetken onni syntynyt!"

Ja kuten Saulin levoton mieli tyyntyi Davidin harpun sävelistä, niin sul i kuninkaankin sydän kauniin Briitan suloisista sanoista. Jäykkyys hävisi, katse lämpeni taas ja hän sulki lempeän lohduttajansa syliinsä.

"Niin, olet oikeassa, sukulaiseni! Vaiherikas elämäni on opettanut minulle paljon ja etupäässä sen, että kuninkaankruunu sort i onneni! Nyt elämäni ehtoolla, kootessani muistojani, asetan sen opin ensiksi, ikäänkuin testamentiksi niille, jotka minun jälkeeni tulevat Ruotsinmaasta huolta pitämään!"

Hänen syvä ja ilmeikäs katseensa oli Niiloon kiinnitetty. Hän tarttui hänen käteensä ja puristi sitä.

Kun he tulivat takaisin saliin ritarien ja rouvien pariin, oli kuningas entisensä kaltainen, iloinen ja

onnellinen. Sellaisena ei häntä oltu nähty pitkiin aikoihin.

Mutta Niilo Sturea mainittiin sitten kaikkialla Ruotsin parhaaksi mieheksi.

KOLMAS OSA.

Voittaja.

I.

Kuoleman kourissa.

Kuinka vastakkaisilta ihmisten teot usein näyttävätkään! Viha ja rakkaus, elämä ja kuolema voivat olla saman tarkoituksensa keinoina. Tekoa arvostellaan ainoastaan näyn mukaan tunkeumatta sitä johtavaan sisäiseen tahtoon, mutta kun se vähitellen kehkeytyy ja ilmenee, saadaan nähdä, että niin selvältä näyttävä vastakohta olikin vaan näennäinen. Johtava tahto on vaan vaihtanut välikappaletta, itse vähääkään muuttumatta. Päämäärä on pysynyt samana, mutta matkalla on löydetty uusi tie, joka näyttää johtavan varmemmin perille.

Usein voi vähäpätöisinkin seikka olla vaikuttimena, joka saapi tahdon valitsemaan vanhan sijaan uuden. Sitä laatua oli epäilemättä se syy, joka vaikutti häneen, joka vaani murhatakseen Niilo Sturea ja joka, nähtyään uhrinsa pelastuneen, riensi kuolemansairaana Steen-herran luo kohottaen murha-asettaan hänen pänsä yli, ikäänkuin tyydyttääkseen ihmisverenhimoansa. Sellainen syy sai epäilemättä hänen pysäyttämään jo nostetun kätensä ja laskemaan kirveensä lattiaan.

Samassa äkkäsi hän tumman varjon nousevan ihan edestään ritarin vuoteen vierestä. Hän löi otsaansa ja astahti pari askelta takaisin, mutta säikäys hävisi kohta, ja leveä inhottava hymy levisi hänen huulilleen.

"Kuka olet, poika, ja mistä tulet?" kysyi hän.

"Olen herra Eerik Akselinpojan asepoika", vastasi Ingeborg arasti.

"Olen eksynyt pimeässä ja toivoin täältä saavani neuvoa tielle..."

"Tielle, mille tielle?"

"Ekolsundin tielle."

"Hm!... Sinä vingut niin hienosti, poika...!"

Mies meni heittämään hiukan viriä takkaan ja puhalsi sitä palamaan. Sitten hän tarttui Ingeborgin käteen vetäen häntä tulta kohden sekä katsoi niin tuikeasti häntä silmiin, ettei neito voinut sitä kestää.

"Eerik-herran asepoika!" mutisi mies. "Sormet maidosta ja kasvot... Ota lakki päästäsi, poika!"

Ingeborg ponnisti kaiken rohkeutensa ja levollisuutensa selviytyäkseen miehen tunkeilevaisuudelta ja epäluuloilta. Mutta hän älysi varsin hyvin, kuinka hyödytöntä tässä oli teeskennellä. Siksi hän nosti päätään ja lausui:

"En ole se, jolta näytän. Nimeäni en kuitenkaan sano, mutta tämän ritarin puolesta olen valmis uhraamaan henkeni. Ja hän tarvitsee nyt sellaista apua ja hoitoa, jota sinä et voi hänelle antaa!"

"Niin hän tarvitsee apua...!" virkkoi mies yhäti tirkistäen kuin ilves Ingeborgin kasvoihin. — Hän lisäsi kotvasen kuluttua: "Ja mitä muuta, arvoisa neiti, mitä arvelette?"

"Pelasta hänet, pelasta hänet, niin olen sinulle kiitollinen kaiken elinaikani?" huudahti Ingeborg katsoen rukoilevan katseen koko lumousvoimalla mieheen, joka puolestaan näytti taipuvaiselta kuuntelemaan hänen rukousta, niin julmalta kuin hän näyttikin.

"Ritarista teidän ei tarvitse huolehtia", sanoi hän. "Hän näkee päivän taaskin, siitä olkaa varma! Heti päivän koittaessa minä lähdän arkkipiispakaupunkiin katsomaan, eikö sieltä joutuisi joku yrttitaitoinen veli hänen avukseen."

Ingeborg ei tiennyt, mitä ajattelisi tästä miehestä, joka näytti niin äkkiä muuttaneen mieltään. Eikä hän kuitenkaan voinut olla huomaamatta, että sama inhottava ilme yhä vieläkin oli hänen kasvoillaan. Hän tunsi suurta iloa tietäessään voivansa pelastaa ritarin, ja sittenkin häntä kammotti tuon pelastajan samea katse ja synkkä hymyily.

Mies istui hetkisen itsekseen miettien. Sitten hän taas katsoi Ingeborgiin alkaen varovaisesti kysellä häneltä, saadakseen ensi kysymyksiinsä tarkemman selon. Nähtävästi riippui Ingeborgin vastauksista enemmän, kuin hän itse silloin ymmärsi, vaikka hän tajusikin välttämättömäksi pitää salassa kaiken, mitä oli eilisiltaisella vaelluksellaan metsässä tullut tietämään. Se hänelle onnistuikin, ainakin sikäli, että mies jätti hänet enemmittä kysymyksittä rauhaan.

Mutta samalla kasvoi Ingeborgin itseensäluottamus. Hän rupesi nyt vuorostaan kyselemään mieheltä ritarista, miten hän oli tähän syrjäiseen metsäpirttiin joutunut, mistä hän oli saanut monet haavansa, kaksintaistelustako, vai oliko Niilo-herran ja arkkipiispan miesten välillä ollut ottelu äskettäin, — kaikki senlaisia kysymyksiä, joiden tarkoitus oli uskottaa mieheen täyttä varmuutta. Ei ollut kuitenkaan helppoa päästä selville siitä, sillä niin kekseliäs kuin neidon mieli olikin, puuttui häneltä kuitenkin tässä tarvittavaa kokemusta ja ihmistuntemusta.

Yhtäkkiä mies silmäsi häntä niin pistävän palavasti, että hänen verensä aivan hyytyi.

"Mitä olisitte tehnyt, neito", sanoi hän, "jos minä olisin ollut ritarin vihollinen enkä hänen ystävänsä, ja jos olisin hänet surmannut tuolla, jossa hän nyt makaa saamatonna vallassani?"

Mutta tyttöraiska jaksoi säilyttää malttinsa. "Surmannut?" kysyi hän hymyillen. "Surmannutko?... Kuinka voit sitä kysyä?"

"Missä silmänne sitten olivat, hyvä neiti, kun ette nähnyt, että kirveeni oli kohollaan hänen päänsä yli?"

Tähän kysymykseen ei olisi ollut helppo vastata, mutta Ingeborg pääsi siitä, sillä ovi avattiin ja kynnykselle ilmestyi muuan varsin vähäpätöisen näköinen mies. Hänen yllään oli avara matkaviitta ja päässään leveälierinen hattu, molemmat sitä mallia ja väriä, jota tuomioherrat siihen aikaan käyttivät. Hänen kasvonsa olivat lempeät ja vakavat ja niitä valaisi viisas silmäpari.

Hän tuli miehen juuri lausussa viimeisiä sanojaan, ja tavallinen tervehdys kuoli silloin hänen huulilleen ja hän katsahti äkkiä ympäri huoneen, joka nyt oli kokonaan valaistu.

"Jumala paratkoon, hyvä ystävä, luulin rauhan majaan astuvani ja saankin samassa kuulla sanoja, joita rosvo kyllä voi lausua, mutta ei rehellinen talonpoika!" virkkoi matkustaja jääden ovelle seisomaan.

"Monipa kulkee tänä yönä Vårdsätran metsän halki, huomaan", vastasi puhuteltu, "koska tekin, hurskas herra, siellä matkustatte... Ellen väärin näe, olette herra Eerik Olavinpoika?"

"Hyvä, hyvä, olet oikeassa, olen kaniikki Eerik Olavinpoika ja matkalla olen Godtsundaan, jonne luulin saavani opasta... Mutta tänne näyttää hyvältä Jumala itse ohjanneen askeleeni, koska..."

"Niin, kuten sanotte, arvoisa herra!... Pyhä Eerik-kuningas ei olisi voinut sopivammin tuoda teitä hänen luokseen, kuin olette nyt itse tulleet. Tämä ritari... te tunnette hänet erittäin hyvin, hän on herra Steen Sture!..."

Tuomioherra viskasi viitan ja hatun pois ja riensi ritarin vuoteen ääreen, alkaen heti tarkasti tutkia häntä. Mies kertoi hänelle silloin samaa kuin Ingeborgillekin, joka kertomus oli muuten melkein yhtäpitävä totuuden kanssa.

"Hetkemme ovat kalliit, hyvä mies", sanoi Erik Olavinpoika nousten seisomaan, "ne ovat kalliit...! Nyt täytyy heti viedä kaupunkiin sana... Odotan täällä, kunnes palaat, ellei toista sananviejää saavu, mutta niin uljaan ritarin tähden uhrannee joka Ruotsin mies kernaasti yhden yön..."

Synkkä mies heitti epäluuloisen katseen pieneen tuomioherraan.

"Luulen sentään", sanoi hän, "että te teette vaaran suuremmaksi kuin se onkaan!"

"Herramme kalliin veren nimessä!" huudahti kaniikki silloin sangen tulisesti, "sanon sinulle, ettei ole hetkeäkään hukattavana...!"

Hän antoi sitten miehelle lähempiä ohjeita, mihin hän saisi kääntyä Upsalassa saadakseen, mitä tarvittiin. Silloin tämä päätti lähteä. Mutta päästyään paraiksi ulos riensi hän sukkelaan tuvan katolle ja katseli luukusta sisään.

Kun tuvassa oli kaikki rauhallista, niin hän juoksi jättiläisaskelin rantaan, jossa vene oli. Tämä oli sillä välin siirtynyt paikaltaan, niin että kesti kotvasen, ennenkuin hän sen löysi. Mutta venemies oli siellä yhä odottamassa. Hän sai nyt toimekseen kaniikin antaman asian, ja vene rupesi heti kiitämään virtaa ylöspäin.

Murhaaja taasen kiiruhti samaa tietä takaisin, mutta kulki nyt niin hiljaa, ettei pieninkään ääni ilmoittanut hänen tuloaan tuvassa olijolle. Taaskin hän tirkisteli kattoluukusta tupaan.

Mitä hän nyt siellä näki, saattoi hänet päättämään pysyä paikallaan, kunnes se puhe oli loppunut, jota hän nyt sieltä kuuli.

Ingeborg makasi kaniikin edessä ojentaen rukoillen käsiään häntä kohden, ja tämä istui kuunnellen tarkkaavaisesti neidon sanoja. Se ei ollutkaan mitään vähempää kuin täysi selonteko eilispäivän tapahtumista, aina siitä hetkestä asti, jona Ingeborg istuutui hiekkaharjulle Upsalan edustalla.

Koko heidän rikollinen suunnitelmansa oli siis täydellisesti tunnettu. Murhaaja kiristeli hampaitaan vihasta ja kiukusta, mutta jäi vielä tuvan katolle. Vielä oli paljon tärkeätä kuultavaa hänelle.

Kaniikki ja neito neuvottelivat, kuinka pelastaisivat haavoitetun ritarin tuon julman konnan käsistä ja kuinka voisivat häntä parhaiten rangaista. Tässä ei siis ollut kysymys vaan siitä, kuinka hän saisi tarkoin mietityn tuumansa täytetyksi, vaan siitä suorastaan, kuinka hän voisi itse pelastaa nahkansa. Kaniikki päätti lähteä seuraavana päivänä itse kaupunkiin saatuaan ensiksi ritarin hyvin hoidetuksi. Siellä hän ilmoittaisi kaikki tyyni Niilo Sturelle, ja tulisi sitten tarpeeksi paljon väen kera heti tänne takaisin ottamaan pahantekijän kiinni ja viemään Steen-herran ja Ingeborgin muassaan kaupunkiin takaisin.

He raukat eivät aavistaneet, että heidän joka sanansa oli myöskin sanana heidän omassa kuolemantuomiossaan. Mutta tuomari, murhaaja oli viekas mies. Hän olisi voinut mennä tupaan ja lähettää kirveellään heidät toisen toisensa perään ijankaikkisuuteen; mutta niin hän ei tehnyt. Hän tahtoi asettaa tämänkin teon itselleen niin edulliseen valoon kuin mahdollista, syystä että hän joko oli luonnostaan laskeva ja varovainen tahi että häneen oli lapsuudestaan juurtunut käsitys siitä, kuinka vaarallista oli satuttaa kättänsä niin korkeaan herraan kuin tuomiokapitulin jäseneen, varsinkin kun tämä kuului vielä itse arkkipiispan tuomiokirkkoon.

Hän teki äkkiä päätöksensä, tapa vaan, miten sen täytäntöön panisi, oli hänelle vielä hämäränä, kun hän laskeusi katolta maahan ja astui tupaan.

"Ei ollut helppoa saada viestiä kaupunkiin tänä yönä", sanoi hän, "mutta sain kuitenkin, ja luulen, ettei kauan kestä, ennenkuin mies on takaisin, muassaan kaikki, mitä pyysitte ritarin virkistämiseksi."

"Olisi kuitenkin ollut varmintä, että olisit itse lähtenyt!" vastasi kaniikki.

"Luulin kuitenkin", vastasi Sigge viekkaasti hymyillen, "tapaavani venemiehen, joka toi teidät tänne, kunnioitettava herra..."

"Ei, ei", keskeytti kaniikki ajattelematta, minkä varomattomuuden siinä teki, "minun venemieheni sousi heti järvelle takaisin, josta viimeksi tulen."

"Niin pelottomaksi en suinkaan luullut teitä, herra Eerik", virkkoi Sigge nauraen.

"Pelottomaksi...? Sen, joka Jumalaan luottaa, ei tarvitse mitään pelätä, hyvä mies!" selitti kaniikki.

Nyt tuli hiljaisuus ja yön hetket kuluivat, mutta aamupuoleen päivän sarastaessa meni Sigge pihalle katsomaan, eikö sanantuojaa jo ruvennut kuulumaan. Kaniikki ja Ingeborg hoitivat haavoitettua, joka väänтелиhe kovissa tuskissa vuoteellaan. Hetkisen kuluttua tuli Sigge taas. Sanantuojaa ei vielä näkynyt, mikä olikin varsin luonnollista, arveli kaniikki, sillä oudon miehen ei ollut tietenkään helppo löytää kysyttävää luostariveljeä, jolla aina oli aikaa valmistaa tähän tarvittavia laastaria ja voiteita, sillä Tukholmassahan täytyi nyt olla tavaton sekasorto vallalla.

Sigge meni toistamiseen ulos ja kohtasi viestin, jonka oli lähettänyt kaupunkiin. Se oli hyvin

toimittanut asian. Sigge sai kaniikille vietäväksi paksun laukun, täynnä kaikenlaista tavaraa. Mutta hän viipyi vielä antaen venemiehelle eräitä käskyjä. Illan tullen pitäisi hänen odottaa veneineen samassa paikassa, mutta hän ei saisi millään ehdolla eikä millään syyllä ottaa soutaakseen ketään kaupunkiin päin.

Hän saisi viedä heitä vaan vastaiselle rannalle. Vaikka Sigge itsekin käskisi hänen soutaa kaupunkiin, ei hän saisi sitä tehdä. Päivä tuli ja aurinko nousi yhä korkeammalle taivaalle. Mutta ritari tarvitsi mitä tarkinta hoitoa, eikä hurskas kaniikki tahtonut tehdä työtään puolinaiseksi. Hän rakasti sitä paitsi suuresti tätä ritaria, joka oli uhrannut henkensä ja verensä Ruotsinmaan edestä, ja hän piti ihanimpana velvollisuutenaan tehdä mitä voi ja mihin Herra hänelle voimaa soi. Joku muu olisi kenties taiteenmukaisemmin pannut laastarilaput ja voiteet haavoille, mutta varmaan ei kukaan ollut hellyydessä ja rakkaudessa tätä miestä ja hänen satunnaista auttajatartaan etevämpi.

Aamupäivää oli jo paljon kulunut, ennenkuin Eerik-herra voi ajatella sairaan jättämistä, ja Ingeborgin pyynnöstä päätti hän viipyä vielä moniaita tunteja nähdäkseen niiden mainioiden yrttien vaikutusta, joiden voimia hän tässä käytti. Sigge ryhtyi hankkimaan soutajia suuremmalla innolla kuin kaniikki ja Ingeborg voivat odottaakaan. Hän oli kauan poissa, mutta tullessaan taas tupaan sanoi hän, ettei ollut saanut niitä toimitetuksi, ruokaa hänellä vaan oli mukanaan, ja sitä hänen ylhäiset vieraansa kaiketi tarvitsivatkin.

Tuli iltapäivä, ja vihdoinkin oli taas käsissä hetki, jolloin ritaria oli hoidettava. Tämä makasi alinomaisessa horrostilassa. Eerik-herra nyökkäsi silloin merkitsevästi Ingeborgille ja kääntyi samassa Siggeen sanoen:

"Tässä tarvitaan vielä voimallisempia yrttejä... minun pitää nyt lähteä kaupunkiin, lähdenkö jalkaisin..."

"Ette kuitenkaan voi sitä tehdä, hurskas herra...! Olkaa vielä kotvasen aika kärsivällinen, niin luulen, että soutajia kyllä saamme, ja ellei muuten, niin minä lähden itse soutamaan teitä virtaa ylöspäin."

Mutta rehellinen kaniikki pysyi päätöksessään, ja silloin tarjousi Sigge toistamiseen mennäkseen rannalle soutajaa etsimään, sillä hänellä ei muka ollut sydäntä nähdä niin hurskaan herran kulkevan jalan pitkin metsän raivaamattomia, koleita polkuja. Ellei kaniikki olisi ollut ritarin vuoksi niin levoton olisi hän tuskin antanut tuon vaarallisen miehen itseensä vaikuttaa. Ne voimakkaammat yrtit, joista hän puhui olivat sen laatuaisia, ettei niitä voinut käyttää, ellei ritarin tila parantunut, sen hän hyvin tiesi, ja sitä nähdäkseen päättikin hän vielä viipyä.

Ingeborg istui kuivin silmin ritarin vieressä. Koko hänen sielunsa oli kuin häneen sulautunut. Hän ei voinut ajatella mitäkään muuta tässä maailmassa. Kaniikin kasvoinilme oli, tämän pannahsa uusia siteitä, paremmin kuin sanat ilmaissut neidolle, että hän istui kuoleman porttien ääressä.

Sigge tuli taas, mutta ilta oli niin kulunut, ettei enää voinut mitenkään ehtiä kaupunkiin päiväiseen aikaan.

"Nyt on rannassa vene!" sanoi hän.

"Hyvä, hyvä!" lausui kaniikki osoittamatta erinomaisempaa tyytyväisyyttä tai kiirettä, vaikka hän olikin saanut odottaa kauemmin kuin Siggekään piti tarkoitustaan varten tarpeellisena.

"Olette siis tottunut odotukseenne", lisäsi hän, "ja sepä hyvä, sillä vaikka rannassa on vene, ei siellä soutajaa näy!"

"Hyvä, hyvä!" vastasi kaniikki.

Hän astui sairaan ääreen, kumartui hänen ylitseen, kuunteli hänen hengitystään, tutki hänen valtasuontaan ja vaipui syviin mietteisiin. Ingeborg katsoi häneen levottomasti, ja Sigge seisoi perällä pistäen lyhyen miekan nahkavyöhönsä.

"Ingeborg!" kuiskasi ritari hyvin hiljaa.

Heikko, melkein huomaamaton hymy ilmestyi kaniikin huulille. Hän laski kätensä siunaten Ingeborgin päälle, nyökkäsi hyvästiksi ja kääntyi ovelle.

Siellä seisoi Sigge pidellen hänen viittaansa ja hattuaan. Pukeuduttuaan tarpeellisiin tamineihin avasi kaniikki oven ja astui ulos, heittäen vielä viimeisen tutkivan silmäyksen jääneihin.

Metsään tultua astui Sigge edellä, ja aivan hänen jälessään tuli kaniikki kiirehtäen hänen askeliaan, vaikka hänen raskas hengityksensä ilmaisi, ettei jalan kulkeminen ollut hänelle helppoa. Rantaan tultuaan huomasiavatkkin he siellä todella veneen, jonka perässä soutaja istui rauhallisena ja

liikkumatonna. Kaniikki päästi ihan ilon huudahduksen ja kysyi heti mieheltä, ottaisiko hän viedäkseen hänet kaupunkiin.

"En!" vastasi mies.

Mikään ei tehonnut mieheen; vieläpä karkealuontoinen käskykin, jonka Sigge antoi, oli aivan tepsimätön. Mies oli muka saanut isännältään käskyn jäädä rantaan odottamaan ja sen hän tekeekin.

"Noh!" sanoi Eerik-herra silloin lopuksi, "sitten saanen mennä jalan."

"Silloin minä tiedän paremman neuvon!" sanoi Sigge. Kun kaniikki kysyi, mikä se oli, sanoi hän: "Tuolla Fyrisjoen toisella puolen noin pari kivenheittoa rannalta on eräs mies, joka varmaan tulee viemään teitä veneellä kaupunkiin."

Hiukan mietittyään katsoi kaniikki tämän neuvon hyväksi, ja kun ei venemies evännyt kuletaa häntä toiselle rannalle, astui hän veneeseen, joka läksi heti rannasta. Sigge jäi maalle katsomaan, että kaikki kävi kuten pitikin. Kaniikki kiipesi hetkisen kuluttua vastaista rantatörmää ylös, ja vene liukui virran yli takaisin. Kun se oli tullut entiselle paikalleen, meni Sigge sen kokkaan, ikäänkuin jotakin sanoakseen venemiehelle. Kaniikki kääntyi samassa ja näki sen, mutta ei näyttänyt panevan sitä merkille, vaan meni metsikköön toisella rannalla.

"Täällä on huuhkajia puissa!" kuiskasi mies.

Sigge ei puhunut mitään, mutta hänen viekkaat silmänsä tirkistivät puhujaan kehottaen häntä selvemmin puhumaan, minkä tämä tekikin.

"Eräs Niilo Sturen miehistä kulki iltapäivällä tästä ratsastaen ja kyseli Steen-herraa!"

"Mitä vastasit hänelle...?"

"Että kaksi miestä vei hänet myöhään eilen illalla Flottsundiin, ja sillä tiedolla mies lähti... Mutta luulen, ettei hän ole täältä kaukana!"

Sigge mietti vähän. Sitten hän lausui:

"Sukkelaan tupaan ja pidä visusti silmällä siellä olevia!"

Venemies, joka näytti olevan valmis tottelemaan kaikkia Siggen käskyjä, riensi heti veneestään ja katosi rannalle, Siggen astuessa veneeseen ja tarttuessa sen airoihin.

Muutamilla reippailla vedoilla oli hän toisella rannalla. Nopeasti hän satoi siellä veneen kiinni, ja kiipesi sitten uskomattoman sukkelaan ja notkeasti rantatörmälle ja katosi hänkin metsikköön.

Jokseenkin lähellä edessään kuuli hän kaniikin astuvan. Sigge teki mutkan päästäkseen hänen edelleen ja paljasti lyhyen miekkansa ollakseen verityöhönsä valmis. Mutta silloin tuli hän muutamaa avoimeen, mättäiseen hakaan, jonka toiselta puolen näkyi eräs ratsastaja liikkuvan mäntymetsän viertä. Laskeva aurinko paistoi hänen kiiltävälle rautahatulleen, joka välkkyi siitä tulipunaisena.

Valju murhamies seisautui kuin salaman lyömänä. Hän ei voinut kääntää katsettaan tuosta loistavasta pisteestä. Oli hänen onnensa, että muutamat katajapensaat suojasivat häntä; muuten olisi hänen käytöksensä ehdottomasti herättänyt ratsumiehessä kummastusta. Rääkkyvä korppi, joka lensi Siggen pään yli, herätti hänet horroksestaan ja sai hänet kiireesti jättämään vaarallisen ha'an ja pujahtamaan metsään.

Brodde siinä ratsasti mäen syrjässä. Sigge tunsu hänet mainiosti, ja hän joutui melkein houreenkaltaiseen jännitykseen ajatellessaan, että taaskin joutuisi tuon miehen kanssa tappiolle. Viimeinenkin epäily, jos sitä enää olikaan, katosi hänestä. Hän riensi kaksinkertaisin voimin eteenpäin.

Siten pääsi hän pian kaniikin rinnalle. Tämä oli saapunut erääseen paikkaan, johon oli vettä kokoontunut hyvänlaiseksi allikoksi. Hän oli turhaan yrittänyt käydä sen ympäri, ja nyt hän koetti hyppiä suoraan sen yli kiveltä kivelle. Siggen kiivas juoksu kuusten ja mäntyjen välitse synnytti jonkinlaista melua, mikä saattoi hänen katsomaan ylös. Hän säikähti suuresti havaittuaan miehen, vaikka hän aluksi petti itseään sillä luulolla, että mies voisi auttaa häntä.

"Rakas!" sanoi hän, "tuletpa kuin Herran lähettämänä!... autappa minua yli!"

"Ja palasen tuollekin puolen!" kähisi Sigge iskien mitään pahaa aavistamatonta kaniikkia kylkeen.

Tämä huudahti ja vaipui mättäälle. Vielä kerran nosti murhaaja miekkansa täyttääkseen tekonsa, mutta samassa kuului ilmasta suhina ihan hänen takaansa, muuan kuusenlatva lennähti hänen

hartiotaan vasten ja lyhyt sotatappara, joita ratsumiehetkin väliin pitivät vyössään, lensi aivan hänen päänsä yli, vieden hänen päähineensä. Jos Sigge olisi pitänyt päätään pariakin tuumaa korkeammalla, niin olisi hänen viime hetkensä ollut ehdottomasti käsissä. Kirves putosi lammikkoon hänen eteensä räiskyttäen lokaa ja mutaa sekä hänen että kaniikin yli.

Korppi, jonka vaakkuminen herätti murhaajan siitä horroksesta, johon ratsastajan näkeminen hänet pani, oli herättänyt tämänkin huomiota, ja niin sukkelaan kuin Sigge koettikin piiloutua, ei se sittenkään onnistunut. Hänen nopea pakonsa päinvastoin juuri herätti Brodden epäluuloja ja sai hänet viipymättä tekemään päätöksensä.

Hän oli veranleikkaajan kertomuksen nojalla kierrellyt koko päivän seudulla Svante-herraa etsimässä, saamatta pienintäkään varmistumista siihen, mitä tuo suuresti epäiltävä Lukas-mestari oli kertonut. Tosin oli Flottsundinkin venemies puhunut samaa, että ritari oli nimittäin viety siitä yli ja kuletettu sisämaahan päin, mutta tuli hän mihin taloon tahansa, niin ei kukaan ollut kuullut eikä nähnyt häntä. Brodde katsoi vihdoin etsimisen turhaksi ja päätti kääntyä takaisin täysin vakuutettuna siitä, että haavoitettu ritari oli viety joko meritietä pois, tahi että veranleikkaaja oli tahallaan pettänyt Niilo-herraa ja häntä.

Näitä miettiessään äkkäsi hän korpin, ja hänen terävä silmänsä huomasi heti tuon tumman varjon kentän toisella puolen. Hän kannusti hevostaan ja ajoi hurjassa laukassa kentän yli. Metsikössä estivät tiheät pensaat ja oksat jonkunverran hänen kulkuaan, mutta hän tuli sentään siksi ajoissa perille, että ehti nähdä murhaajan tumman säilän välähtävän ilta-auringon hohteessa ja myöskin kaniikin kaatuvan mättäälle.

Silloin sieppasi hän nopeasti kirveen vyöstään ja heitti sen voimakkaasti murhaajaa kohden. Samassa oli hän itsekin perillä.

Murhaaja kääntyi äkkiä ympäri, mutta hänen kasvonsa olivat ihan mudan peitossa, niin ettei häntä voinut tuntea, eikä hän antanut viholliselleen aikaa kysellä tai hyökätä, vaan pakeni hämmästyttävän nopeasti metsään.

Brodde huomasi heti mahdottomaksi ajaa häntä takaa, jos kerran mieli pelastaa haavoitetun, joka oli vyörähtänyt alas pehmeältä, liukkaalta mättäältä ja värjäsi nyt verellään lammikon vettä. Hän nousi senvuoksi alas ratsultaan ja astui onnettoman ääreen, jonka hän nosti huolellisesti lätäköstä kuivalle maalle.

Varovasti avasi hän haavoitetun avaran matkaviitan tutkiakseen haavaa, mutta otettuaan hänen päästään pois hänen vesimärän hattunsa, jonka leveät lierit olivat kokonaan peittäneet hänen kasvojaan, löi hän hämmästyksestä käsiään yhteen, ja pieni ilonsäkene välähti hänen vihaa ja surua osoittavista kasvoista.

Hän tunsu heti uljaan Eerik Olavinpojan, joka oli kerran pelastanut hänet kauheasta vankeudesta — josta hän ei milloinkaan olisi elävänä päässyt ilman hänen avuttaan. Hänen mieleensä kuvastui täydessä elävyydessään se hetki, jona sieluntuskat ja muut suuret kärsimykset äkkiä muuttuivat valoksi ja vapaudeksi, ja kesken suurta harmiaan siitä, että katala murhaaja oli karttanut koston, tunsu hän sydämessään ihanaa kiittolisuutta Jumalan äitiä ja pyhimyksiä kohtaan, jotka olivat johtaneet hänen askeleensa hänen jalon pelastajansa luokse.

Kahdistetulla innolla rupesi hän nyt häntä hoitamaan. Hän koki parhaansa mukaan sitoa ammottavan haavan ja ehkäistä verenvuotoa. Sitten hän nosti yhä vielä tiedottoman kaniikin syliinsä ja kantoi häntä rantaa kohden, jossa toivoi pian löytävänsä Flottsundin lauttauspaikan, jonka tiesi olevan lähistöllä. Hevostaan talutti hän suitsista perässään.

* * * * *

Ruumiiltaan väsyneenä ja uupuneena sekä mitä tuskallisimman levottomuuden rasittamana istui Ingeborg Steen Sturen vieressä Vårdsätrametsän tuvassa. Hän ei huomannut, kuinka ruumiin voimat ikäänkuin pisaroittain haihtuivat, samalla kuin sielu ylen jännittyneenä taisteli epätoivoista taistelua estääkseen raukeavaa toivoa katoomasta.

Hurskas kaniikki oli ollut kovin huolestuneen näköinen katsoessaan ja tarkastaessaan hänen lemmittynsä haavoja, ja hänen jäähyväiskatseessaan oli Ingeborg huomannut toivotonta tuskaa, vaikka tuo jalo mies koettikin antaa hänelle rohkeutta ja luottamusta. Sepä juuri katkaisikin kuin kirveen iskulla hänen toiveittensa haahdesta viimeisen ankkuriketjun. Häneltä meni toivo.

Hänen ajatuksensa harhailivat avuttomina onnettomuuksien myrskyssä. Yön pimeys ympäröi hänet, hänen korvansa humisivat, hänen ruumistaan värisytti jäinen kylmyys, ja hän vaipui uinailevaan tilaan. Hänen henkensä levitti utuiset siipensä antaen hänen ajatella ja puhua, nähdä ja toimia, mutta kaikki

tämä tapahtui kuin unessa.

Hän istui pitäen ritarin kättä omassaan, ja hänen puoleksi sulkeutuneet silmänsä katselivat sairaan uljasta päätä.

Tämä lausui kuiskaten neidon nimeä, ja hänen äänensä näytti ehtivän tämän sieluun, sillä hänen huulilleen ilmestyi vieno hymy.

Mistähän saapi sielu tuon ihmetyttävän taidon loihtia kesken suurinten kipujen, kesken tukahuttavain tuskien taivaallisen onnen ja ylevimmän kauneuden kuvia? Onkohan se vaan tehotonten haaveitten leikkiä vai onko se heikkoa kajastusta siitä kalkista, jonka enkeli toi lohdutukseksi Getsemaneen?

Neidon sieluun ilmestyi äkkiä valo, ikäänkuin päivän ensimmäinen säde mustan yön perästä. Hän näki vihannan niityn reunalla ritarinsa seisovan nuoruutensa täydessä kukoistuksessa ja viittaavan hänelle ja kuiskaavan hymyhuulin hänen nimeään.

"Täällä ovat häämme!" luuli neito kuulevansa hänen lausuvan, ja kesäinen tuuli hengähteli kukkain yli, ja meren kirkkaat aaltoiset valuivat hiljalleen rantaan, ja kaikki oli hymyilevää, kaikki oli suloa täynnä.

Hän muisti tällä hetkellä kaikki ne kerrat, jotka kohtalo oli heidän suonut toisiaan kohdata, kaikki ne sanat, joita he olivat keskenään vaihettaneet. Tämä kaikki sekä muisto neitseellisen sydämensä surusta, kun luuli työntäneensä onnen luotaan, ja nyt taasen varma tietoisuus siitä, että oli sen uudestaan saavuttanut — se vuodatti nyt hänen sieluunsa sanomattoman onnen tunteen. Mutta se kieli, jonka väräjämisestä koko tämä ajatuskudos syntyi, oli nyt yksinkertaisena ja selvänä hänen nähtävissään ja se soi nyt niin täyteläisenä, vaikka ne näppäykset, jotka sen panivat liikkeesen, seurasivatkin harvaan toisiaan. Hänen aatoksensa siirtyivät panttileikistä Nyköpingin häissä Päivänsäde-neitoon, siitä kukan kuvalliseen koristeeseen, joka oli käynyt hänelle niin kalliiksi, kun hän oli kohdannut ritarin Vesteråsissa ja kuullut hänen sanovan säilyttävänsä sitä lippaassaan ja katselevansa sitä ainoastaan sielunsa sunnuntaipäivinä kuin ihmeitä tekevää pyhäinkuvaa — nämä ajatukset loihtivat hänen ympärilleen taikamaailman, kestettyjen kärsimysten palkan.

"Nyt tulee Päivänsäteen koriste kypärini kaunistukseksi!" — kuuli hän ritarin lausuvan. Neito kosketti kädellään kaulaansa, ikäänkuin ottaakseen ketjun, johon kukallinen kultakoriste oli kiinnitetty.

Mutta käsi ei löytänytkään, mitä etsi. Se vaipui hervotonna alas pysähtyen pienelle helmikoristeiselle laukulle, joka riippui asepoikamekon alta, ja jossa hän oli kantanut ja yhä kantoi sitä kaulaketjua, jonka oli löytänyt Tukholman linnan maanalaisesta vankikopista. Hän oli edellisten päivän levottomuuden ja sen valtaavan surun vuoksi, joka syntyi hänessä, kun hän huomasi ritarin todellakin häntä rakastavan, melkein unhottanut tuon kalliin koristeen, joten se oli saanut jäädä ensimmäiseen säilypaikkaansa.

Nyt hänen kätensä koski ketjua ja samassa hänen mielialansa hämmeni; hänen muistinsa riitti ainoastaan siihen, että hän pani tämän ketjun edellisen sijaan.

Hän nosti taasen vapisevan kätensä ja ripusti Niilo Sturen onnenketjun Steen Sturen kaulaan.

"Minä annan sinulle pantinlunastajan palkan!" kuiskasi hän painaen suudelman ritarin kalpeille huulille.

Hänestä tuntui silloin kuin seisoi Eedenin yrttitarhan portilla, josta vartioiva enkeli laski välkkyvän miekkansa alas laskien hänet sisään. Maa, taivas sulivat yhteen, ja hän liiteli keveästi vahvoin siivin lemmittynsä rinnalla äärettömäin onnen avaruuksien läpi korkeimman rakkauden istuinta kohti.

"Kuole!" lausui silloin syvä, kumea, soinnuton ääni, ja karkea käsi tarttui silloin Ingeborgiin temmaten hänet ritarin vierestä keskelle lattiaa.

Se oli Sigge. Hän syöksyi sisään silmät hurjasti pyörien, kädessään verinen miekka. Brodden näkeminen oli saattanut hänet raivoon, ja sen lisäksi oli hän epä tietoinen, oliko kaniikin suu ijjäksi sulettu, vai vieläkö hänen sielunsa kerran puhuisi ja syyttäisi.

Oven ulkopuolella oli venemies yhä odottanut uskollisesti. Mutta hänelle sanaakaan lausumatta, jopa melkein huolimatta katsookaan, oliko hän siinä vai ei, riipaisi hän oven auki ja syöksihe tyttöraukan päälle.

Ingeborg ei näyttänyt uhkaavaa vaaraa tajuavan. Hänen sininen taivaansa tosin himmeni, hymyilevä saari kukkineen vajosi syvyyteen ja laineet rupesivat taasen kuohuten loiskimaan, mutta surman sana: kuole, ei ollut vielä saapunut hänen tajuntaansa. Hän seisoi posket kalmankalpeina, mutta hänen suunsa hymyili vielä ikäänkuin sanoakseen: mitäpä huolin maasta ja taivaasta riemuineen, kun minulla

on rakkauteni.

"Sinun pitää kuolla, kurja!" ärjyi miehen raaka ääni, ja murhaaja pudisti häntä, ikäänkuin siten karkoittaakseen henkeä lähtemään tuosta hennosta ruumiista.

"Haha-ha! Sinä kavala nainen!" jatkoi hän nauttien saatanallisesta pilastaan turvattoman kanssa, kuten tiikeri verisen saaliinsa räähkäämisestä, "sinä luulit olevasi minua viekkaampi, sinä näljäinen käärme, mutta minä murskaan sinun pääsi kantapäälläni... Katso, tyttö, minä olen se arkkipiispan asemies, joka olen vannonut surmaavani Niilo Sturen...! Nyt sinä pääset edeltä, että hän saisi seuraa!"

Hän heilautti lyhyttä miekkaansa, ja pari veripisaraa tipahti silloin Ingeborgin kalpeille kasvoille.

"Kas noin, hyvä on", huudahti Sigge silloin, "siinä on pari pisaraa kuoleman tervehdysmaljasta... Nyt saat tyhjentää sen pohjia myöten!" ja hän kohotti miekkansa.

Mutta nyt heräsi Ingeborg lumouksestaan, ei kuitenkaan enempää, kuin että hän näki murhaajan ja kohotetun miekan ja kuuli hirveän äänen hänelle puhuvan.

Kamalalla sydäntäsärkeväällä huudolla vaipui neito hänen jalkainsa juureen kuin eloton kasa. Tämä ehkäisi murhaajan työn. Hän kumartui alas laskien kätensä uhrinsa sydämen kohdalle.

Voi, se tykki vielä, mutta sielu vaipui takaisin unelmaansa maailmaan. Mutta sieltä oli nyt riemu poissa, ainoastaan mustat laineet kuiskailivat Steen Sturen nimeä ja lauloivat hänen rakkautensa hautauslaulua.

II.

Käärmekuninkaan kylvös.

Neiti Päivänsäde katselee kuvaansa järvestä ja huokailee levottomissa aavistuksissa nähdessään kauneutensa. Mutta kuningas lohduttaa häntä piirtäen ristin hänen oikeaan käteensä oman rakkautensa ja hänen uskollisuutensa merkiksi. Silloin neito astuu kuninkaan kartanolle ja kappaa ja solmii tukkaansa kullankeltaista.

Silloin tulee käärmekuningas häntä viettelemään. "Onko sinulla kultakruunua siihen pantavaksi?" — kysyy hän, mutta se viettelys ei mitään vaikuta. Hän antoi neidolle silloin taikajuoman; neitonen silloin kalpeeksi ja mustaksi käy, ja siitä päivästä ei häntä enää näy. Mutta käärmekuningas tiesi, mihin hänet oli haudattu, ja kaivoi hänet haudasta ja vei hänet maahansa ja antoi hänelle taikajuomia monta, että hän heräsi ja virkosi taasen kauniiksi ja hyväksi neitoseksi.

Neidon kotimaahan tuli suuri suru, ja kuningas, neidon mies pukeusi pyhiinvaeltajapukuun ja ratsasti käärmekuninkaan kaupunkiin. Siellä hän näki Päivänsäteen, mutta hänellä oli hansikas kädessä, kun hän tarjoili viiniä käärmekuninkaan linnassa. Silloin löi valepukuun puettu kuningas hansikkaansa pöytään ja puhui rohkeita sanoja ja vaati, että Päivänsäde tarjoisi viiniä paljain käsin.

Käärmekuningas hansikkaan pöytähän lyö:

"Tuo röyhkeä liian on vaeltajan työ!"

"Jos röyhkeä tämä on vaeltajan työ,
Niin röyhkeempi katkaista nukkuvan yö!"

Päivänsäde paljastaa silloin kätensä ja siitä taika raukesi. Pyhiinvaeltajaksi puettu kuningas nostaa hänet ratsulleen ja vie hänet kotiin maahansa takaisin.

Tämä on niiden laulujen pääsisältö, jotka kertovat Päivänsäde-neidosta, ja Ingeborgille tämä laulu laulettiin tavalla, jota hän ei suinkaan aavistanut määrätessään sen Steen Sturelle ehdoksi, kun tämä halusi kantaa hänen värejään ja tulla hänen ritarikseen. Hän olikin jo neidon sydämen ritarina, ja hänen värejään ritari jo kantoikin taistelussa, — niitä värejä nimittäin, jotka hänellä oli Päivänsäde-neitona ollessaan.

Velhokuninkaan lailla oli Sigge kaivanut hänet mustasta mullasta, sillä hänen kauttaan neito tuli varmuuteen rakkaudesta; mutta käärmekuninkaan lailla antoi Sigge hänelle myöskin sen

taikajuoman, joka sammutti hänen tietoisuutensa sekä rakkaudestaan että tuskastaan.

Neidon vaipuessa hänen eteensä, tunnusteli Sigge, kuten jo tiedämme, neidon sydäntä ja suuntasi voimakkaan iskun häneen tehdäkseen kerrassaan lopun tästä vaarallisesta todistajasta. Mutta venemies, jolta hetken jännitys ei ollut niin vienyt kaikkea järkeä päästä, muisti yhtämyötään asemiestä, joka oli kysellyt Steen-herraa. Hän astui senvuoksi lähemmäksi ja tarttui Siggen käteen.

"Vihollisen asemies tulee tänne yhtä varmaan kuin hän oli Flottsundissa eilen!" sanoi hän.

Sigge ei näyttänyt aluksi kuulevan varoitusta, mutta kun se toistettiin, nousi hän ylös sivellen kädellään partaansa. "Luulen, että paholainen ajaa sitä asemiestä!" ärjäsi hän lopuksi.

Vihdoin hän kuitenkin tyyntyi senverran, että voi käsittää tilansa ja punnita, eikö neidon surmaaminen sittenkin tuottaisi suurempaa vaaraa hänelle itselleen kuin hänen tieltä toimittamisensa jollakin muulla keinolla. Ja tämä ajatus selvisi hänelle pian vakaumukseksi, joka tuli tavallaan Ingeborgin pelastukseksi, sikäli nimittäin, että hänen surmaamisensa siirrettiin tuonnemmaksi. Mutta missä häntä voisi säilyttää, ettei hänestä olisi mitään vaaraa? Hänen ajatuksensa etsivät tähän vastausta ja löysivätkin sen pian.

"Nyt sinä olit Siggeä viisaampi", sanoi hän, "ja sinä saat vielä tänä yönä viedä neidon Salestaan, herra David Pentinpojan luokse."

Venemies nyökkäsi myöntyen ja Sigge lisäsi:

"Sano hänelle minun puolestani, että hän säilyttäköön hyvin tätä vankia, sillä siitä voimme kenties saada enemmän hyötyä, kuin hän luuleekaan, sekä hänelle että hänen veljelleen, arkkipiispalle."

Ja venemies nosti tyttöraukan lattialta ja kantoi hänet tuvasta.

Sigge jäi yksin ajatuksineen sairaan ritarin ääreen. Kun hän oli kerran saanut mielenmalttinsa takaisin, kulkivat hänen ajatuksensa tynemmin, ja hänen katseensa selveni, kuta tarkemmin hän ajatteli ja muisteli, mitä vaaroja oli osannut välttää ja mitä hänellä vielä oli vältettävänä tarkoituksensa saavuttamiseksi.

Sen hän oli kylläkin korkealle asettanut; — hän tahtoi päästä kartanonomistajaksi ja saada vielä lisäksi aateliskirjan ja kilven valtakunnanhoitajalta, arkkipiispa Jöns Pentinpojalta. Nykyaikaisella yhdenarvoisuuden tavoittelulla on oma historiansa. Oli aika, jolloin sitä ei ollut, koska silloin oli olemassa tasa-arvoisuus. Niin oli laita yhteiskuntalaitoksemme syntyessä. Silloin oli kukin mies puolestaan, persoonallinen voima ja kunto yksin määräsivät miehen arvon. Tulivat sitten uudet ajat ja uudet tavat. Silloin kohosi yleisestä tasa-arvoisuudesta luokka rikkaita ja mahtavia sukuja. Aluksi niitä tosin pidettiin vaan samasta, yhteisestä rungosta puhjenneina korukukkina, jonka vuoksi muut niitä ylistivät runoissa ja lauluissa. Mutta vihdoin he unhottivat juurensa ja uivat pinnalla, kunnes asettuivat paljon yli muun kansan ja heitä jyrkästi vastaan. Sisäinen näkymätön side oli katkaistu, ja suurten ja pienten, rikkaitten ja köyhäin, herrain ja talonpoikain välille syntyi juopa.

Mutta samassa syntyi näissä heikommissa halu kohota ja tulla mahtavien veroiseksi. Yhdenarvoisuuden tavoittelu ei siis kuulu meidän ajallemme yksistään. Se on ollut aina olemassa, missä eriarvoisuutta on ollut olemassa. Se on sen halun ilmaus, joka löytyy joka ihmisrinnassa: paremmaksi pääsemisen halu. Tätä halua voi kuten jokaista ihmispyrkimystä tyydyttää kahta tietä, joko hyvällä tai pahalla. Jälkimmäinen näyttää tarkoituserän helpoksi ja pian saavutetuksi, edellisen avulla sinne on matka toivottoman pitkä ja vaivaloinen.

Useimmat kulkevat sitä tietä, mikä on luonnollistakin, koska vaan harvat osaavat eroittaa näennäisen todellisesta. He luulevat, että tasa-arvoisuus on sillä saavutettu, että voi elää ulkonaisesti yhtä komeasti kuin rikkaat, he luulevat, että tasa-arvoisuus on pelkästään ulkonaista, vaikka se todellisuudessa on sisäistä laatua. Henkiseen etevämmyyteen on pyrittävä, ei ulkonaiseen.

Tätä ylhäisten ja suurten veroiseksi pyrkimistä on, kuten sanoimme, ollut kaikkina aikoina olemassa, mutta se on ollut erilainen eri aikakautten luonteen mukaan. Se on tullut näkyviin pää-asiallisesti taistelujen ja riitojen aikoina, jolloin linnain voudeiksi usein pantiin alhaissyntyisiä, kunnialtaan epäiltäviä miehiä. Kun he täten saivat täyttää kuninkaan käskyjä kansan kesken, niin voi saman kunnian himo syntyä pian joka huovissa, olkoon hän sitten herraansa seuraava palvelija tai sodassa kelvoinen taistelija. Ja harvat heistä jaksoivat vastustaa onnen houkutusta, jos se viittasi heille lyhyttä ja hymyilevää tietä korkeammalle. Keinon monet unhottivat tarkoituksen tähden, varsinkin jos olivat sellaisen herran palveluksessa, joka aina oli kaikissa toimissaan osoittanut tunteettomuuttaan todellisen kunnian vaatimuksille.

Senkaltaisia olivat Oxenstjernain herrat näinä aikoina, ja sitä laatua oli palvelija Sigge. Hän oli

voimakas, uhkarohkea, neuvokas ja terävä-älyinen ja hän paloi himosta päästäkseen herransa vertaiseksi. Kädessään hänellä oli arkkipiispan kirjallinen lupaus, ja senvuoksi hän ei säikkynyt mitään tekoa. Aateliskirjalla, jota hän tavoitteli, tahtoi hän vaientaa kaikki pahan omantunnon äänet. Niilo Sturen henki oli pääehtona siihen. Tieto siitä, että se jo melkein oli ollut hänen kädessään, ja kun hän sai sitten äkkiä huomata, että hänen juonensa oli perinpohjin tunnettu — niin saattoi se hänet aluksi aivan suunniltaan: päättämään toimittaa todistajat tieltä pois.

Se oli nyt, kuten hän luuli, onnistunutkin. Molemmat olivat nyt poissa, vieläpä sillä tavalla, että hän itse voi olla rauhassa. Yksi varjo vaan tätä tunnetta himmensi, nimittäin Brodden ilmestyminen. Tätä Niilo Sturen kelpo asemiestä hän pelkäsi, sillä olihan hänellä Siggelle yksityistäkin kostettavaa petollisen vangitsemisensä tähden Stäken linnassa. Ei ollut epäilemistäkään, että tämä, joka nähtävästi oli lähetetty haavoitettua ritaria etsimään, jättäisi tiedustelunsa sikseen. Varmaan hän tulisi yhä ponnistelemaan sitä varten, ja senvuoksi Sigge rupesi nyt miettimään, miten saisi toimitetuksi ritarin hyvään säilyyn, jossa hän samalla voisi olla houkuttelevana syöttinä sekä Broddelle että Niilolle.

Mitä hän oikeastaan aikoi Steen Sturella tehdä, lienee kenties vielä ollut hänelle itselleenkin hämärää. Samassa kuin hänen kirveensä jo oli koholla ritarin pään yli, juolahti hänen mieleensä se ajatus, että hänelle ehkä olisi enemmän hyötyä pelastamisesta kuin surmaamisesta. Ja Steen-ritarin toimittaminen arkkipiispan vangiksikin oli tälle vallanlisäys, jonka täytyi tuottaa sen tekijälle varmistusta luvattuun palkintoon. Mutta ritarin täytyi olla elossa, muutenhan vangitseminen olisi ihka arvoton. Senvuoksi täytyi hänen mihin hintaan tahansa pitää ritaria salassa, kunnes hänen haavansa parantuisivat, tahi kunnes mahdollisesti joku uusi seikka muuttaisi hänen päätöksensä.

Mutta aikaa ei ollut hukata. Vainooja voi saapua minä hetkenä tahansa. Sigge koetti miettiä lymyapaikkaa, ja keksikin pian sopivan. Bord-Arnön ja Oknön eteläpuolella oli pienempi metsää kasvava saari, jossa vieras kävi harvoin tai ei milloinkaan. Siellä asui turvemökissä hänen vanha äitinsä, ja tähän piilopaikkaan päätti hän kätkeä saaliinsa. Kenenkään päähän ei voisi pälkähtää hakea Steen Sturea sieltä, jossa hän varmasti saisi myöskin kelvollista hoitoa, ja itse hän voisi sillävälillä kulkea herransa käskyillä ja varttoa suunnitelmainsa kypsyymistä.

Päästyään tästä seikasta selville, rupesi hän nopeasti nostamaan ritaria vuoteelta. Erinomaisten ruumiinvoimainsa avulla onnistui hänen kantaa haavoitettu veneeseen, johon hän asetti ja peitteli hänet parhaansa mukaan. Sitten hän läksi matkaan ohjaten veneensä Ekoliin päin. Hän kulki vasenta rantaa pitkin voimakkaasti soutaen eikä levännyt koko yönä. Aamun valettua pujahti hän erääseen syrjäiseen soppeen ja meni maihin ruokaa hankkimaan. Pimeään tultua hän taas jatkoi matkaansa Gåran kautta Piispan Arnöhön. Tämä arkkipiispan linna oli puolen peninkulmaa koilliseen Ekolsundista, ja hän tunsu sen hyvin sekä myöskin linnanväen. Sieltä oli hänen helppo saada luotettava sananviejä David Pentinpojan kartanoon, Ekolsundiin. Sigge oli varovainen sekä luonnostaan että asiain pakosta, eikä hän suinkaan halunnut ennen aikaansa ilmaista matkansa tarkoitusta. Arnössä oli hänen arvonsa sitäpaitsi niin taattu, ettei siellä johtuisi kenenkään mieleen, että hän hommaisi jotakin, mitä jokainen arkkipiispan väestä ei voisi kannattaa.

Niinpä kävikin kaikki aivan suotuisasti. Ekolsundista lähetettiin luotettava palvelija kahdella hevosella Siggen veneelle, jonne ne saapuivat hämärissä. Kiireimmän kaupassa laadittiin hevospaarit, joille ritari asetettiin, ja sitten lähdettiin kulkemaan arkkipiispalle uskollisten seutujen kautta Enköpingin ohi arkkipiispan omistamaa Husbyn tilaa kohden Svingarnin pitäjään. Siggen aikomus oli kulkea maata myöten kauemmaksikin, mutta haavoitetun tila pakotti hänet taas vesitielle. Hän hankki veneen, jolla saapui äitinsä saarelle Oknön eteläpuolelle kolmantena päivänä siitä kuin oli Vårdsätrasta lähtenyt.

Steen-herralta oli suureksi onneksi päästä tämän eukon luo, sillä hänellä oli aikalaisekseenkin tavaton yrittäjä. Ritarin tila oli sangen arveluttava, ja ellei hurskas kaniikki olisi häneen käyttänyt hyviä lääkkeitään, olisi se jo Vårdsätrametsässä päättynyt kuolemalla. Mutta se vähä, mikä siellä oli rakettu, hävisi perinpohjin pitkällä vesi- ja maamatkalla, joten eukko sai melkein alusta alkaen.

Terävin katsein ja taidokkain käsin ryhtyi hän viipymättä toimeen. Hän pudisti huolestuneena päätänsä, mutta pani heti kattilan tulelle, jolla keitti virkistävää lientä, ja kaivoi kätkeistään uuden laastarin haavoille.

"Mitä luulet äiti?" kysyi Sigge seuraavana aamuna.

Mutta vanhus ei vastannut tähän kysymykseen. Hän oli kuitenkin vähemmän huolestuneen näköinen kuin edellisenä iltana. Niin kului päivä ja taasen yö. Seuraavana aamuna toisti Sigge kysymyksensä.

"Ritarin tointuminen on tärkempi kuin voit ymmärtääkään, äiti", sanoi hän. "Ja minä aion nyt lähteä hankkimaan tietoja herrastani... Luuletko, että sairas pääsee vielä päivää näkemään?"

Eukko mietti kauan, ennenkuin vastasi.

"Huonosti hoidettu, huonosti hoidettu!" sanoi hän vihdoin ja katsoi terävästi ja miettivästi nukkuvaan herraan. Sitten hän meni sairaan vuoteen ääreen, kuunteli hänen hengitystään ja korjasi muuatta siteistä.

Hänen synkkä poikansa seisoj vastauksena odottain ja katseli myöskin Steenin kalpeita kasvoja. Silloin huomasi hän jalokiven välkkyvän nukkuvan leuan alla. Hän astui askeleen lähemmäksi, mutta eukko huomasi hänen liikkeensä ja pidätti häntä.

"Alallasi, poika!" sanoi hän tuimasti. "Jos tahdot ritarin tointuvan, niin saat minun sanaani totella."

Se oli kultainen kaulaketju, jota Sigge ei ollut ennen huomannut. Yöllä, kun hän kantoi ritarin järvelle, oli se solahtanut avatun ihokkaan alle, ja matkalla ei ollut sattunut mitään aihetta riisua haavoitettua, mikä olisi saattanut hänen huomaamaan korun. Mutta kun Sigge pysyi päätöksessään saada vankinsa terveeksi ja kun hän ei mitään tiennyt tämän korun ominaisuuksista, oli hänen helppo älytä, että hyöty ritarin pelastamisesta tulisi suuremmaksi, ellei hänen kalleuksistaan mitään ryöstettäisi; silloinhan hänen hyviin aikomuksiinsa paljon enemmän luotettaisiin. Sitäpaitsi oli koru hyvässä säilyssä nyt, voihan Sigge sen aina saada käsiinsä, jos uudet aikeet niin vaativat. Hän noudatti siis äitinsä tahtoa ja uudisti kysymyksensä.

"Niin luulen", sanoi vanhus, "että ellei odottamatonta tapahdu, on yrtiliemi pahan voittava!"

"Sitten voin huoletta lähteä täältä?"

Eukko nyökkäsi myöntävästi ja kysyi, kauanko poikansa aikoi viipyä, vaan tämä ei voinut siihen vastauksena antaa. Voi kestää kauankin, mutta kenties hän palaisi piankin. Hän lähti. Ensiksi hän meni Tukholmaan, jossa toivoi tapaavansa arkkipiispan. Mutta hän ei päässyt Almarestäkiä kauemmaksi, ennenkuin tapasi Flottsundin venemiehen, joka kertoi hänelle arkkipiispan paosta ja Kaarlo-kuninkaan takaisin kutsumisesta valtakuntaan.

Sigge jäi tyrmistyneenä seisomaan, ja hänen epätietoisuutensa siitä, mitä nyt olisi tehtävä, lisääntyi yhä, kun hän sai kuulla Salestan linnan ja sen mukana David Pentinpojan ja samalla tuon valepukuisen neidon joutuneen Niilo Sturen käsiin. Ja neitohan tiesi hänen salaisuutensa. Mutta venemiehellä oli vieläkin yksi tieto, joka kerrassaan masensi hänet. Kaniikki, Eerik Olavinpoika, ei ollutkaan kuollut, vaan eräs Niilo Sturen miehistä oli hänet pelastanut ja löytänyt vielä Siggen tuvankin Vårdsättrametsässä.

"Missä se mies nyt on?" kysyi Sigge ensiksi, kun mies oli ehtinyt päättää kertomuksensa.

"Hän kulkee ympäri näitä seutuja kysellen Steen-herraa!" vastasi mies.

"Kyselköön vaan. Luulen, että hän piankin siihen väsy...! Mutta neito...?"

Hän ei lausunut ajatustaan, vaan silitti partaansa, jääden miettivään asentoon.

"Neito istuu Vesteråsissa Niilo-herran luona", sanoi venemies ja kertoi vielä, kuinka ritarin asemiehet olivat ajaneet häntä takaa, kunnes hänet oli vihdoin enemmän kuolleena kuin elävänä viety ritarin luo. "He sanovat", lisäsi hän, "että se oli joesta noussut vedenhaltija, mutta minäpä tiedän, mikä hän oli..."

Hän olisi voinut jatkaa vielä kauvankin juttuaan Siggen keskeyttämättä. Tämän suunnitelmat olivat äskeisten tapausten kautta aivan pois teloiltaan joutuneet, melkeinpä kokonaan tyhjiksi tehdyt. Ja hän oli ollut asiansa puolesta niin varma, hänhän oli kuin pitänyt kohtaloaan omassa kädessään, kaikki oli niin varmaa ja lujaa kuin kovin piikivi. Mutta nyt oli kaikki mennyttä, kivi oli yhtäkkiä tomuksi rauennut.

Yksi seikka tuli hänelle heti valtaavan kirkkaaksi: oli välttämätöntä tulla taasen ihan yksinään salaisuutensa herraksi, ja sitä varten oli ensiksi neidon elämä sammutettava. Vesteråsiin tuli hänen siis lähteä. Tänä hetkenä tämä ajatus nieli kaikki muut; hän jätti venemiehen, kyselemättä häneltä sen enempiä ja antamatta hänelle mitään käskyjä. Hän ei edes puhunut mitään kaniikista ja Broddesta.

Vesteråsissa asui hän enimmäkseen Mustaveljesten luostarissa, jossa oli munkkina eräs hänen sukulaisensa, joka oli jo monesti häntä auttanut, viimeksi silloin, kun hän otti David Pentinpojan kanssa edellisenä jouluna vangiksi Niilo-herran, tämän juodessa jouluoluttaan Svårdsjön pappilassa.

Tyhjiin raukesivat kuitenkin kaikki hänen yrityksensä päästä lähempään yhteyteen linnanväen kanssa, vielä vaikeampaa oli tietysti neidon tapaaminen. Hän kuuli tosin kerrottavan, että hän oli lumottu tyttö, jonka Niilo-herra oli pelastanut peikon vallasta, mutta että hän oli vieläkin niin taikojen siteissä, ettei hän voinut puhua, eikä nauraa; mutta hänen luoksensa pääsy jäi Siggelle mahdottomaksi. Linnan portteja vartioitiin alinomaa, ja hän tunsu liian hyvin Niilo Sturen miesten luotettavuuden koettaakseenkaan heitä pettää. Niilo-herra oli tosin itse Örebrossa, mutta siitä huolimatta oli linna sulettu ja vartioitu, ikäänkuin hän olisi ollut läsnä.

Niin kului päiviä ja viikkoja. Niilo Sture tuli tuoden herra Eerik Niilonpojan vankina mukanaan. Hän läksi taas pois vaimoineen ja lapsineen, Tukholmaan, sanottiin, kuninkaan luo, joka oli nyt saapunut ja tahtoi palkita uskollista ritaria, ja Sigge istui yhäti sukulaisensa luona luostarikammiossa, miettien kuinka pääsisi aikomustensa perille.

Hänellä oli hyvää aikaa parsiakseen vanhan verkkonsa tarpeen mukaan ja solmitakseen ja alkaakseen uudestaan, Hän piti lujasti kiinni siitä toivosta, että arkkipiispa vielä tulisi takaisin, ja siksi tahtoi hän saada kudoksensa valmiiksi, niin että hänen tekoaan ylistettäisiin ympäri maan ja ettei arkkipiispa myöskään voisi kieltää häneltä luvattua palkintoa. Muutamana päivänä kerrottiin arkkipiispan olleen matkalla Tanskaan, mutta sitten palanneen ja asettuneen Borgholmin linnaan. Tämä tieto ei aluksi vaikuttanut Siggeen juuri mitään, mutta seuraavina päivinä palasi ajatus yhä uudestaan, ja lopuksi hänessä syntyi päätös itse lähteä Borgholmiin esittämään tuumaansa arkkipiispalle. Tämän päätöksen syntymiseen vaikuttivat paljon eräät seikat, jotka tapahtuivat linnassa pian Niilo Sturen Tukholmasta palaamisen jälkeen.

Eräänä kauniina päivänä tuli Olli Råd aseellisia miehiä mukanaan linnaan, ja Sigge oli paikallaan vaanimassa tilaisuutta päästäkseen sisään. Tuo vanha asemies saapui aamupäivällä, mutta vielä lyhyen päivän päätyttyäkin, kun tulet linnassa sytytettiin, oli hän siellä. Silloin avattiin portit yhtäkkiä, ja soihtukulkue liikkui linnansillan yli. Ensiksi tuli kaksi ase miestä, sitten tuli Niilo-herra itse ja Olli Råd; mutta heidän välissään ratsasti mustalla hevosella eräs kevyt haamu, joka näytti enemmän henkiolennotta kuin ihmiseltä.

Soihtujen valossa tunsu Sigge heti hänen hienot, kalmankalpeat kasvonsa. Se oli sama neito, jonka hän tahtoi kaivaa mustaan multa, neito, joka ei puhunut eikä nauranut. Sigge tarttui vaistomaisesti lyhyeen kirveeseensä, joka aina riippui vyössä hänen munkkikaapunsa alla. Siksi oli hänellä kuitenkin kylmäverisyyttä, että älysi tuiki mahdolliseksi tässä panna kuolemantuomiota täytäntöön, jos kerran tahtoi edelleenkin pyrkiä suuruuteen ja kunniaan.

Saatto ratsasti vitkaan sillan yli ja sitten katua pitkin rantaan. Siellä oli alus, johon Olli Råd katosi neidon ja moniaitten miesten kera. Laiva nosti heti purjeet ja läksi matkaan, mutta mihin, sitä ei kukaan tiennyt.

Tämä näky ratkaisi Siggen epäroinnin. Hän ymmärsi hyvin ettei neidosta ollut mitään vaaraa, niinkauan kuin hän oli puhumatta, nauramatta. Sigge oli saanut hänet vaikenemaan, vuodattamatta yhtään veripisaraa; hän oli kuollut olematta kuollut. Tämä raaka mies voi tuskin parempaa toivoa, ja hän riemuitsi sydämessään neidon lumouksesta. Tätä seikkaa hänen ei siis nyt tarvinnut pelätä, vaan hän voi vapaasti omistaa ajatuksensa tärkeämmille tuumilleen, ja siksi hänkin läksi jo seuraavana päivänä Vesteråsista.

Muutaman päivän kuluttua oli hän äitinsä tuvassa.

Eukon uskollinen hoito oli saanut ihmeitä aikaan. Ritari istui pukeissa vuoteella. Kalpea hän tosin oli ja heikko, mutta hän hymyili ystävällisesti ojentaen kättään Siggelle, kuullessaan eukon tervehtivän häntä pojakseen.

"Olen sinulle ja äidillesi hengestäni velassa", sanoi hän, "ja tuskin tiedän, kuinka teille palkitsen, mitä olette puolestani tehneet!"

Sigge koetti vastata ritarin hymyyn, mutta se onnistui niin huonosti, että tämän katse meni kuin pilveen. Hän mutisi jotakin siitä, että joka kelpo miehen velvollisuus on olla urhealle ritarille avuksi, ja että hän iloitsi siitä, että hänen äitinsä yrteillä oli ollut niin hyvä vaikutus.

Steen-herra oli tietysti utelias saamaan jotakin tietoa siitä, mitä maailmassa oli tapahtunut sille aikaa kuin hän oli maannut peiton alle kätkeytyneenä ja, kuten hän luuli, kaikkein unhottamana. Sillä pienellä saarella, jolla hän nyt oli, kävi ylen harvoin ketään, liiatenkaan näin myöhäisenä vuodenaikana. Senvuoksi olivat kaikki ne tärkeät asiat hänelle aivan tuntemattomia, jotka olivat tapahtuneet sitten, kuin hän vaipui ratsunsa selästä maahan Upsalan taistelussa. Ja sikäli, kuin hänen voimansa karttuivat, lisääntyi hänen levottomuutensa tästä tietämättömyydestä.

Nyt sai hän näitä tietoja mielinmäärin, ja Siggellä ei ollut mitään syytä ritarilta niitä salata. Kertoessaan antoi hän kuitenkin niin omituisen värin kaikelle, mikä koski Niilo Sturea, että se herätti Steen herran huomiota, jopa niin suuressa määrässä, että hän lopuksi lausui kummastuksensa sen johdosta.

Sigge ei ollut sitä huomaavinaan, jatkoi vaan kertomustaan, mutta tuskin hän ehti mainita Niilo-herran nimeä, niin hänen äänensä taasen muuttui sellaiseksi, kuin hän olisi pitänyt häntä puolittain maankavaltajana.

"Sinä et ole Niilo-herran ystäviä, huomaa", sanoi Steen silloin tarkastaen ystävällisesti kertojan kasvoja.

"Hm!... Olen enemmän teidän kuin Niilo Sturen ystävä?" vastasi Sigge.

"Minun ystäväni sinä ainakin lienet, koska olet tehnyt minulle niin hyvän palveluksen", lausui Steen, "mutta kuinka saatan ymmärtää puhettasi Niilo-herrasta, kun näytät kieltävän häneltä, mitä minulle myönnät..."

"Juuri senvuoksi, että olen hengelläni ja verelläni teille uskollinen, arvoisa ritari!"

"Sitten tulet myöskin Niilo-herraa vielä rakastamaan, Sigge, sen lupaan kolmen lumpeenlehteni nimessä. Tiedäppä, rakkaani, että Niilo-herraa pidän Ruotsin parhaana ritarina, eikä kukaan voi olla ystäväni, joka ei ole samalla hänenkin ystävänsä."

"Hm!" hymyili synkkä asemies, "ystävä, joka sallii ystävänsä olla tietämättömissä viikkoja ja kuukausia, huolimatta häntä etsiä, sellainen ystävä ei ole suuren arvoinen. Niilo-herra näki teidän kaatuvan hänen taistelussaan, viitsimättä lähettää yhtäkään miestä avuksenne, ja siinä saitte maata, mihin olitte kaatunut!... Hm, en tahdo omasta työstäni kerskata, mutta ihka varmaa on, mitä sanon, että te ette olisi milloinkaan päivän valoa nähneet, ellen minä olisi ollut saapuvilla ja saanut viedyksi teitä metsään vainoojainne tieltä!"

Steen pudisti hymyillen päätänsä, ikäänkuin näyttääkseen kuinka järkähtämätön hänen luottamuksensa oli ystävänsä, vaikkei hän tahtonut vastaansanomisella loukata jaloa auttajaansa. Tämä jatkoi:

"Nyt istuu Niilo herra ylpeänä ritarina Vesteråsin linnassa, ja kuningas ei tiedä, kuinka häntä oikein kunnioittaisi...! Ei, herra Steen, teidän ystäväne hän ei ole!... Vai ettekö tiedä, kuinka kateus erottaa ystävät toisistaan, ja ettekö itse huomaa omaa suuruuttanne ja sitä suosiota, jota olette rahvaan joukossa saavuttanut?... Silloin minä tunnen paremmin ihmisten pahuuden kuin te, jalo ritari, vaikka olenkin vaan halpa asemies!"

Steen viittasi kädellään, että hän vaikenisi, mutta hymy oli poissa hänen huuliltaan ja hänen poskensa kalpeampi entistään.

Viekas asemies noudattikin ritarin tahtoa eikä lausunut enää mitään siitä sinä päivänä, mutta seuraavana päivänä herätti Steen-herra itse uudelleen keskustelun Niilo Sturesta, ja näyttipä todella lopulta siltä, että hän kuunteli nyt suuremmalla mielihyvällä kuin edellisenä päivänä tuon juonittelijan sanoja. Tosin hän hymyili, mutta ei varmuuden vaan epäilyksen hymyilyä.

Vihdoin kun tuli se päivä, jona Siggen piti lähteä, sanoi Steen hänelle:

"Mihin menet, en tiedä, mutta suuren palveluksen tekisit minulle, jos veisit minulta sanan Niilo-herralle..."

Hän pysähtyi ikäänkuin vastaväitetä odottaen Siggelta, mutta tämä ei puhunut mitään, hymyili vaan kuten hymyillään turhaa pyyntöä lausuttaessa, joka kyllä suostutaan pyytäjän vuoksi täyttämään, mutta jonka tyhjyydestä ollaan aivan varmoja. Steen-herra hymyili myöskin, mutta hänen hymynsä oli nyt sydämmellistä ja varmaa. Hän lisäsi vielä:

"Saat nähdä, että ritari lähtee paikalla luokseni!"

"Hyvä, kyllä vien viestinne hänelle!"

Steen nyökkäsi ystävällisesti ja taputti häntä olalle sekä pyysi hänen vielä sanomaan Niilolle, että hän lähettäisi Steenin asemiehet hänen luokseen. Sillä pian luuli hän voivansa jättää tämän saaren ja siirtyä johonkin kartanoonsa. Ja Sigge otti mitä mieluisimmasti tämän kaiken tehdäkseen, ja hänen äitinsäkin oli sitä mieltä, että ritari voisi viikon parin päästä uskaltaa lähteä saaresta.

Niin erosi Sigge Steen-herrasta tällä kertaa. Steen meni tuvan ovelle ja näki hänen pienen veneensä lähtevän rannasta, ja hän oli niin iloa täynnä toivoessaan kohta saavansa taas nähdä kaikki rakkaansa.

Mutta hänen toivonsa petti. Kului päiviä ja viikkoja, eikä Niilo Sturea kuulunutkaan; ei tullut myöskään hänen omaa väkeänsä. Eukko koki parhaansa mukaan häntä lohduttaa, mutta ritari ei lohtua saanut, sillä hän häälyi satain kysymysten epätietoisuudessa, eikä voinut niihin vastausta saada keltään. Näihin kysymyksiin kuului kaulaketjukin.

Hän luuli nähneensä hämärässä, epäselvässä unessa enkelin seisoneen kumartuneena hänen ylitseen pitäen kaulaketjua kädessään, ja enkelillä oli hänen Ingeborginsa piirteet. "Tämä on sinun ja minun

onneni vahvistus!" — oli taivahinen tyttö lausunut, ja sitten hän oli kadonnut.

Pitkät ajat saattoi hän istua koriste kädessään ja katsella hyvin tehtyjä keruubinpäitä ja ihailla välkkyvään jalokivien loistoa. Voi, tiesihän hän kaksi jalokiveä, jotka loistivat vielä näitäkin kauniimmin. Ne olivat hänen Ingeborginsa säteilevät silmät, ja juuri siksi, että kivet ikäänkuin kuiskailivat hänelle neidosta, siksi vaan oli koru hänelle niin rakas ja kävi päivä päivältä yhä rakkaammaksi.

Mutta Sigge kynti Kalmariin menevällä lybeckiläisellä aluksella Itämeren aaltoja ja saapui myrskyisen matkan jälkeen onnellisesti mainittuun kaupunkiin. Linna oli Ture Turenpojan (Bjelken) hallussa, joka piti sitä Tanskan kuningasta varten. Siggelle, joka kulki Ruotsin arkkipiispan asioilla, oli senvuoksi helppo asia saada sieltä venekyytiä Ölantiin. Linnan asemiehistä tuli muuan häntä saattamaan salmen yli.

Juuri kun hän oli nousemassa Borgholmin linnaa kohden, huomasi hän Kalmarin salmen pohjoispäästä lähestyvän erään laivan, joka laski ankkuriin ja pani vesille veneen, joka nähtävästi aikoi linnaan. Hän ei kuitenkaan pannut siihen tarkempaa huomiota, koska hän hyvin ymmärsi, että tähän aikaan liikkui paljon viestejä Borgholmin ja mannermaan välillä. Hän jatkoi senvuoksi matkaansa linnanportille, josta hän pääsi ilman viivytyksiä sisään ja saapui kohta itse arvoisan kirkonherran eteen.

Tämä istui suuressa nojatuolissa takkatulen edessä, yllään avara, turkkivuorinen, hienosta punansinervästä verasta tehty nuttunsa, jollaisia ylemmät kirkon miehet tähän aikaan käyttivät, elleivät olleet täyteen virkapukuun puettuja. Siinä hän istui ylhäisenä ja jäykkänä ja kuten näytti kaikkia vaikutuksia vastaanottamattomana, kaikille ympäristön tapahtumille tunteettomana.

Siggen tuloa ei hän näyttänyt huomaavan. Hän katsahti kuin sattumoisin ylös, ja hänen kasvojensa ankara, käskevä ilme näytti lausuvan, että hän halusi tietää, mitä asemiehellä oli asiana. Tämä, joka tunsu perinpohjin miehensä ja oli muuten arkkipiispan vertainen älynsä terävyyden ja ihmistuntemuksensa puolesta, kävi suoraan ilman johdantoja asiaan käsiksi.

"Niin lähellä olen nyt lupaukseni täyttämistä", sanoi hän, "kuten metsästäjä, jolla on nuoli jousellaan kymmenen kyynärän päässä saaliistaan!... Kolmannen kerran on Niilo Sturen henki nyt minun käsissäni, ja Herramme ristipuun nimessä, nyt hän ei ole välttävä kohtaloaan!"

Hän kertoi lyhyesti sitten kuinka lähellä tarkoitustaan hän oli ollut Upsalan taistelussa. Sitten hän lisäsi:

"Nyt haluaisin tietää, armollinen herra, pysyttekö tekin entisessä lupauksessanne palkita uskollista palvelijaa."

Arkkipiispa teroitti katseensa häneen ja hänen kasvoilleen syntyi omituinen hymy, hienoa pilkkaa ja ylenkatsetta osottava.

"Olen varma siitä, että te tulette vielä takaisin valtaan", jatkoi Sigge, "ja minä olen teitä siihen auttava, niin totta kuin olen toisen vastustajanne herra, ja tulen milloin tahdon toisenkin herraksi. Mutta ensiksi on vastattavanne siihen kysymykseen, jonka äsken lausuin teille..."

Hän pysähtyi ja pysyi itsepintaisesti ääneti, vaikka arkkipiispa useita kertoja katsoi häneen. Mutta tämä mies oli tehnyt Jöns Pentinpoikaan suuremman vaikutuksen kuin muut. Se näkyi nyt. Sillä arkkipiispa avasi suunsa lausuen: "Tukholman linnasta saat noutaa kilpikirjasi Jöns Pentinpojalta, Ruotsin arkkipiispalta ja valtionhoitajalta."

"Sitten toiseksi", lausui Sigge, huolimatta tästä asiasta sen enempää puhua, "toiseksi on nyt harkittava, kuinka asia nyt olisi järjestettävä, kun on niin paljon sellaista tapahtunut, jota ei kukaan voinut aavistaa. Ei ole viisasta surmata karhua, jos toinen korjaa sen nahkan. Olen miettinyt asiaa toisella tavalla..."

Salama lennähti kirkkoruhtinaan synkkäin kulmakarvain alta. Hän kumartui tuolissaan pitäen käsillään sen sivunojista kiinni. Hän oli nähtävästi hyvin innokas kuulemaan neuvokkaan palvelijansa suunnittelemaa tuumaa.

Mutta samassa astui eräs kamaripalvelija sisään ilmoittaen herra Krister Pentinpojan, arkkipiispan veljen, tulon. Sigge seiso ääneti odottaen, halusiko arkkipiispa hänen jäävän vai poistuvan, mutta kun tämä osoitti käden viittauksella, että veljensä saisi astua sisään, lähestyi hän nopeasti ovea. Arkkipiispan katse synkkeni.

"Jää, mies!" huusi hän, "veljeni on tullut viholliseni mieheksi... tarvitsenhan ystävänkin rinnallani!"

Hän hymyili kolkosti. Mutta Sigge jäi, ja Krister-herra astui sisään. Hän pysähtyi kesken astuntaansa nähdessään veljensä, jonka näivettyneet piirteet antoivat hänen kasvoilleen entistäänkin tilyemmän ja

taipumattomamman ilmeen. Samallaisena kuin hän nyt oli, olisi hän pysynyt, vaikka maa olisi hänen jalkainsa alla auennut, ellei hänen korviinsa olisi samassa saapunut tieto saavutettavasta voitosta. Ainoa muutos, joka oli havaittavana näillä kivisillä kasvoilla, osoitti ylpeätä ylenkatsetta sitä miestä kohtaan, joka nyt seiso i kumartain hänen edessään odottaen puhuttelua.

Arkkipiispa antoi veljensä seisoa kotvasen.

"No", sanoi hän sitten jäisellä äänellä, "sinä olet lämmiteltyt raaseporilaisen lieden ääressä... mitä sinulla on minulle asiata, Krister!"

"Tuon sanomaa Kaarlo-kuninkaalta... hän ojentaa sinulle sovinnon käden", vastasi ritari.

"Sovinnon?" toisti arkkipiispa silmäten veljeään, mutta tämä lisäsi, antamatta hänen enempää kysyä:

"Kaarlo-kuningas on vanha, eikä hän. enää ole sama kuin ennen, hän tahtoo vilpittömästi sopia Ruotsin arkkipiispan kanssa... Ymmärrän hyvin, että tämä sana kuuluu kummalta sinun korvissasi, sittenkuin olet ollut sellaisessa mahdissa Ruotsin maassa, mutta olipa ennen sellainenkin aika, jolloin sinäkin sitä ääntä kuuntelit ja tahdoit, että valtakunnassa vallitsisi rauha... Senvuoksi olen ottanut tuodakseni sinulle kuninkaan viestin. Olen ajatellut, että sinä, veljeni, voisit vielä odottaa aikaasi ja koota ystäväsi ja sukulaisesi ympärillesi niinä vuosina, jotka kuninkaalla vielä voi olla jälellä. Sitten astuu Jöns Pentinpoika taasen valtaan Ruotsissa, ja kuka uskaltaa silloin nostaa keihäänsä hänen valtaansa vastaan?"

Krister-herra luuli epäilemättä puhuvansa veljensä mieliksi. Mutta siinä hän pettyi. Ja luullessaan asioita voitavan sillä tavalla järjestää, osoitti hän tuntevansa niitä yhtä vähän kuin veljeäänkin. Jöns Pentinpoika olisi voinut polvistua Kristian-kuninkaan edessä, — se oli ollut vaan keino hänen korkeampain tarkoitustensa saavuttamiseksi, mutta mitäpä häntä hyödyttäisi polvistua Kaarlo-kuninkaan edessä? — Eikö koko maailma pitäisi sitä arkkipiispan puolelta myöntymyksenä Kaarlo-kuninkaalle? Tämä saisi hymyllä hänelle, jonka siten olisi lopultakin täytyntä astua alas korkeudestaan suutelemaan vanhan, halveksitun vihamiehensä kättä!

Siksipä kävi hymy arkkipiispan huulilla yhä ylenkatseellisemmaksi, kun hänen veljensä koetti esittää sovintoa vaan keinoksi, jolla hän voittaisi aikaa tullakseen sitten taas valtakunnan herraksi.

"Katsahda ikkunasta, veli!" sanoi arkkipiispa vihdo i n, katseltuaan kauan Kristeriä.

Krister-herra katsahti kummastuksella arkkipiispaan, mutta noudatti kuitenkin hänen kehoitustaan. Ikkunasta oli laaja näkyala merelle ja salmelle, jonka suussa kohosi jyrkkänä taivasta kohden vaarallinen kari, jota kutsuttiin "Siniseksi neidoksi".

"Näetkö laineita, kuinka ne vyöryttävät köyryisiä selkiään neidon juurta vasten?" jatkoi arkkipiispa kysymistään.

"Näen kyllä!"

"Tiedätkö, että myrskyllä meren laineet hyökkäävät hurjasti neitoa vastaan, uhaten hukuttaa sen?"

"Tiedän!" myönsi Krister-herra.

"No, tämä neito antaa sinulle minun puolestani vastauksen kuninkaan kysymykseen?"

"Mitä tarkoitat, veli?"

"Kuninkaan valta on suuri, sanotaan... meren on aina suurempi, ja sittenkin neito seisoa kohdallaan solakkana ja jäntevänä kuin ennenkin, kuten se on seisonut tuhansia vuosia. Voimakas meri suutelee sen hameen liepeitä, mutta pyydäppä sitä kuuntelemaan merta...!"

"Ymmärrän, veljeni, sinä et tahdo ruveta sovintoon Kaarlo-kuninkaan kanssa?"

"Kun taasen kerran istun vallassa ja kunniasa Tukholman linnassa, silloin tulkoon kuninkaasi pyytämään minulta, mitä hän nyt minulle tarjoo, silloin annan hänelle — neidon vastauksen meren laineille! Sillä me emme molemmat mahdu Ruotsi valtakuntaan... Vasta kun Kaarlo Knuutinpoika makaa komeassa haudassaan Vadstenassa... silloin vasta voivat hän ja Jöns Pentinpoika sopia!"

Arkkipiispa puhui katkeralla, epätoivoisella äänellä, ja hän näytti itse nauttivan sanojensa soinnusta, koska hän puhui hyvin vitkaan. Kenties oli hänen sielunsa tarmo nyt murtunut niin ettei hän enää voinut kylliksi mitata voimiaan päämääränsä mukaan eikä eroittaa mahdotonta mahdollisesta.

Tämä oli epäilemättä hänen elämänsä katkerimpia hetkiä, kun hänen täytyi oman veljensä kautta ottaa vastaan vihatun vastustajansa sovinnontarjous. Hän ei tosin kyllä sortunut niiden muistojen

painosta, joita tämän tarjouksen johdosta hänen sielussaan heräsi, mutta ne raastoivat ja raatelivat häntä. Hän tunsu voimattomuutensa tämän vihollisensa rinnalla, jota suosi ja kannatti Ruotsin rahvas ja parhaat miehet, ja tämä tunne toi mukanaan kaikki manalan tuskat. Hänen sanainsakin kovuus ja uhkamielisyys oli vaan suojus, jonka taakse hän kätkeytyi kiukusta ja voimattomuudesta vapisten.

Krister-herra katsoi huolestuneena veljeensä, ja näytti useita kertoja aikovan puhua, mutta mykistyi aina katsahdettuaan arkkipiispaan, jonka kalpeat kasvot olivat sammumattomasta vihasta ja jäytävästä kiukusta vääntyneet. Vihdoin hän veti viittansa alta kuninkaan kirjeen, jossa tämä pyysi arkkipiispaa palaamaan kirkkoonsa ja heittämään vanhat vihat ja torat ikipäiviksi.

Arkkipiispa otti sen vastaan ja heitti sen avaamatta tuleen.

"Niin totta kuin tuo paperi tuolla syttyy ja palaa", sanoi hän kiihkeällä, sähisevällä äänellä, ja hänen tuijottavat silmänsä näyttivät ikäänkuin pyrkivän koloistaan pois, "niin totta palakoon ikuinen tuli minun ja Kaarlo Knuutinpojan välillä!"

Kauhistuen kääntyi veli hänestä pois; niin vaikutti häneenkin tuo hirveä katse, vaikk'ei hän suinkaan ollut hentomielinen luonteeltaan hänkään. Hän näki siinä erään mahdin vääntelevän kuolonkamppailussaan ja sai yksin omatkin miehensä pelvosta vapisemaan. Kallioon kytketty Loke siinä kamppaili; hän tunsu kyykäärmeen myrkyn tippuvan kasvoilleen ja tempoili senvuoksi niin että maa järisi.

Tämän purkauksen jälkeen levisi hyinen kylmyys yli koko arkkipiispan olemuksen.

"Vie se tervehdys Raseporista tulleele!" sanoi hän nyökäten veljelleen, että tämä lähtisi.

Tämä meni hitain, viipyvin askelin huoneesta, johon arkkipiispa siis taas jäi Siggen kanssa kahden kesken.

Kesti kuitenkin kauan ennenkuin arkkipiispan sielussa kuohuilevat laineet ehtivät asettua. Hän käveli raskain askelin edestakaisin huoneessa, ikäänkuin olisi aivan unhottanut, että oli todistaja läsnä näkemässä niitä tahdottomia liikkeitä, joita hänen sisällinen myrskynsä vaikutti. Vihdoin hän seisautui ikkunan ääreen ja katseli Itämeren pauhaavia aaltoja ja niiden huuhtomaa kalliota. Ja kuta kauemmin hän niitä katseli, sitä tyvenemmäksi, sitä raudankovemmaksi hänen katseensa muuttui.

Hän kääntyi äkisti ja huomasi Siggen.

"Mitenkä sanoitkaan, mies?" lausui hän istuen taas nojatuoliinsa ja käärien avaraa nuttua ympärilleen, "miten sanoit? Tahdotko täyttää lupauksesi?"

"Tahdon!"

"Puheemme keskeytyi... kerroit karhusta, jota ajetaan... sinä voit kiertää sen?"

"Niin... mutta muistakaa, että se voi sitä ennen kaataa parhaan lehmänne... tarkoitukseni on tehdä hänet vaarattomaksi ja pakottaa hänet kulkemaan teidän asioillanne."

Arkkipiispan poskille nousi heikko puna, ja hänen silmänsä elostuivat omituisesti. Tällaista kieltä hän nähtävästi paremmin ymmärsi kuin veljensä puheita.

"Puhu suusi puhtaaksi, mies!" kehotti hän, "puheesi miellyttää minua!"

"Aion lyödä karhun sokeudella", jatkoi Sigge, "ettei hän ymmärrä omaa parastaan, vaan lyö toisella kypälällään toisen vialle... silloin voitte, luulen, panna riimun hänen päähänsä, ja annatte sen siinä olla..."

"Ja toinen kypälä on...?"

"Herra Niilo Sture!"

"Ja toinen?"

"Herra Steen!"

"Herramme puun nimessä, mies, nyt puhut sellaista, joka on enemmän arvoista, kuin pyydätään... jos sinussa vaan on miestä sitä toteuttamaan..."

"Siihen minussa on miestä... Voitte luottaa minuun!" vastasi Sigge mitä täysimmällä itseluottamuksella. "Päästäkää te koirat vaan juoksemaan, minä vastaan karhusta..."

"Mutta minun jahtini ei jouda kauan odottaa...! Oletko valmis milloin tahansa?"

"Olen!... Teidän täytyy kuitenkin sallia minunkin tehdä kysymyksen tai pari. Ensiksi pyydän teidän sanomaan, kutka ovat koirinanne, sillä sen ymmärrän hyvin, ettei hän kuulu niihin, joka äsken toi kuninkaan viestin, en myöskään luule, että veljenne, David-herra, voi tähän suurta apua tuoda."

Arkkipiispa istui vaiti hetkisen, ja Siggen tarkka silmä huomasi heti, että hän nyt oli koskettanut kieltä, joka ei luultavasti milloinkaan lakkaisi soimasta tämän miehen mielessä. Näöltään oli arkkipiispa kuitenkin nyt täydellisesti tunteittensa herrana.

"Sukulaiseni ovat urhokkaita ritareja", sanoi hän hyvin hiljaan ja hitaasti. Sitten hän lisäsi: "Käännä herra Eerik Kaarlonpojan ja herra Eerik Niilonpojan puoleen!... Mutta aika on pian käsissä... pian käsissä!"

"Hyvä, armollinen herra! Enempää ei minun siis tarvitse tietää... Ja kun sitten taasen istutte vallassa ja kunniaassa Tukholman linnassa, niin...?"

"Silloin sinä vasta opit Jöns Pentinpojan oikein tuntemaan!"

Sitten Sigge läksi arkkipiispan luota, joka eleli yhä edelleenkin Borgholmin linnassa, yksinään ja unhotettuna, "tuskin parempana jotakin mieskurjaa", lausuu muuan kirjailija, joka eli puolta vuosisataa myöhemmin häntä.

III.

Karhunkäpälät.

Arkkipiispan karhunmetsästäjä saapui Tukholmaan joutuisammin kuin menomatkinsa oli sujunut. Hän oli tarkoin miettinyt suunnitelmansa solmien silmän toisensa perään jahtiverkkoonsa, mutta käänteli hän sitä miten tahansa, pysähtyi hän kuitenkin aina erääseen kohtaan, siihen nimittäin, että hän tarvitsi välttämättä apulaista voidakseen virittää verkkonsa metsään. Ja löytämiseen tarvittiin taitoa.

Pää täynnä näitä ajatuksia astui hän Tukholmaan tulonsa jälkeisenä päivänä sitä katua, joka kulki Mustaveljesten luostarin sivu. Tultuaan Isolletorille kävi hän raatihuoneen ja Bykirkon ohi jatkaen matkaansa linnanporttia kohden. Mutta siihen hän äkkiä pysähtyi.

Vähän matkaa hänen edessään seisoj muuan synkkä, laiha mies, jonka syvällä olevat, mutta terävät silmät vilkkuivat yltympäri sen avoimen kentän, joka oli Leijonatornin edessä. Se oli Luukas, veranleikkaaja. Sigge tunsu hänet heti. Hän piti kuitenkin viisaampana tarkastella häntä ulompaa, ennenkuin ryhtyisi lähempiin tekemisiin hänen kanssaan ja vaatisi häneltä tiliä Vårdsätrametsän yöstä. Varmaankaan ei tuo kelpo mestari huvikseen tuossa seisoskellut, ja Sigge tiesi kokemuksestaan, mikä etu on päästä salaa silmäämään miehen hommiin, jota hän oli voinut tai voisi vastedes käyttää hyödykseen.

Hän ei kuitenkaan nähnyt mitään, joka olisi ilmaissut, mitä veranleikkaajalla oli mielessä, ja lopuksi Sigge menikin hänen luokseen ja löi häntä olkapäälle.

"Kiitos viimeisestä, Luukas-mestari!" huudahti hän. "Sillä kertaa taisitte maistella olutta asian harjakaisiksi."

"Herran rauha!" vastasi veranleikkaaja, jolle Siggen esiintyminen ei näyttänyt tuntuva ensinkään oudolta. "Milläs asioilla te nyt kuljette, ja kuinka ritari parka voi?"

"Monta kysymystä yhtäikaa, mestari... ikäänkuin ritari olisi hyvinkin sydämellänne... Jos te olisitte tehnyt velvollisuutenne, eivät Niilo-herra ja hänen ystävänsä olisi eroitettuina toisistaan."

Veranleikkaaja puolusti itseään sillä, ettei hän ollut päässyt tapaamaan Niilo-herraa sinä iltana, ja sitten olivat kaikki tiedustelut Steen-herrasta olleet turhia. Råfsnäsissä, hänen talossaan, jossa hän tavallisesti asui, vallitsi senvuoksi suru ja epätoivo hänen pitkän poissa olonsa takia, samoin kuin kuninkaankin linnassa. Hän mainitsi vielä ruvenneensa nyt Niilo Sturen palvelukseen, jota piti suurena onnena itselleen.

Hänen juuri puhuessa, tuli linnasta eräs asemies, joka astui lujin askelin avoimen kentän yli kaupunkiin päin. Hänen pukunsa oli valkopunainen, ja hänen nuttunsa punaiseen osaan oli ummelta

Natt och Dagien vaakuna. Hän oli suurikasvuinen, vahvarakenteinen mies, ja hänen kasvonsa olivat niin perkirehelliset, että niitä oli oikein ilo katsoa.

Mutta veranleikkaajaan teki näiden kasvojen näkeminen aivan päinvastaisen vaikutuksen. Hän tosin hymyili, mutta hänen silmissään paloi niin pirullinen, niin vihaa puuskuva katse, että vähemminkin teräväsilmainen mies kuin Sigge olisi heti havainnut, mitä tunteita tuo rehellinen asemies herätti veranleikkaajassa.

"Reipas poika", kuiskasi Sigge hymyillen, huomattessaan, kuinka naapurinsa koko ruumis vapisi, vaikka hän yritti näyttää välinpitämättömältä. "Ellen erehdy, olemme kerran ennenkin tavanneet toisemme, se tapahtui Enköpöngin lähellä, ja silloin vaihtelimme komeita iskuja. Ellei tuota ja paria muuta miestä olisi ollut, ei Niilo-herra olisi tuonut Kaarlo-kuningasta takaisin valtaan, se on varmaa... Voittehan nyt sanoa minulle hänen nimensä, koska kerran olette saman herran palveluksessa kuin hänkin."

"Hollinger Birgerinpoika!" selitti veranleikkaaja hymyillen, vaikka hampaat kalisivatkin hänen suussaan. Hän lisäsi sitten ikäänkuin osoittaakseen, kuinka vähän hän muka välitti tästä Hollingerista. "Hän on tuonut Niilo-herralta sanaa Kaarlo-kuninkaalle; hän tulee muuten Råfsnäsistä tiedustelemasta Niilo-herran puolesta, eikö Steen Sturesta mitään kuulu..."

Tämä tieto, joka olikin aivan tosi, teki Siggeen sellaisen vaikutuksen, kuin se olisi ollut ansa hänelle itselleen tahi ainakin varoitushuuto huomaamaan, ketä hän nyt puhutteli. Hän kysyi niin välinpitämättömällä äänellä kuin mahdollista:

"Sellaisia viestejä kulkee kait usein Vesteråsın ja Råfsnäsın välillä?"

"Niin!" vastasi Luukas-mestari yhtä välinpitämättömästi. "Mutta jos ritari olisi kuollut?"

"Kuollut...?"

Veranleikkaaja katseli Siggeä niin tiukasti, että tämä ihan ällistyi.

"Mistä minä tiedän", vastasi hän, "siitä on jo pitkä aika kuin miekka hänet kaatoi Fyrisvallin kentällä..."

Veranleikkaaja ei näyttänyt olevan halukas enempiin selontekoihin vaan lähti liikkeelle, ja Sigge seurasi häntä. Mutta veranleikkaaja oli tehnyt häneen vaikutuksen, joka kohotti hänen arvoaan Siggen silmissä paljon ylemmäksi kuin silloin, kun he viimeksi tapasivat toisensa Upsalan taistelussa. Hän päätti senvuoksi tarkemmin tutkia häntä. Hän pyysi mestaria siksi tulemaan hänen kanssaan juomaan haarikan olutta. Ilma oli kolea, teki hyvää, niin hän sanoi, lämmittää hiukan ruumistaan ja keventää mieltään. Sitä vastaan ei Luukas-mestarilla ollut mitään sanomista, ja niinpä he astuivat yhdessä lähimpään olutkrouviin.

Olut maistui oivalliselta ja näytti tekevän heille kummallekin hyvää. Siinä sitten vaihdeltiin kysymyksiä ja vastauksia sellaisella taidolla, siinä hyökättiin ja puolustettiin niin viisaasti molemmin puolin, että se olisi ollut kunniaksi vaikka arkkikiispa Jöns Pentinpojalle. Miehet näyttävätkin haastelun edistyessä tulevan yhä tyytyväisemmiksi toisiinsa.

Lopuksi lausui Sigge:

"Kuten sanottu, on minulla sinun seurassasi helkkarin hauska olla, mestari, ja siihen toimeen, johon pyrit ritarin palveluksessa, tahdon sinua auttaa, niin totta kuin olen juonut ystävydessä kanssasi oluthaarikan!"

"Otat sanan suustani, ystävä, aioin juuri sanoa samaa..."

"Mutta minulla ei ole mitään Niilo-herran kanssa tekemistä!"

"Niin sinulla..."

"Kas niin, Luukas-mestari... kullakin päivällä on suru itsestään, kuten papit sanovat. Mutta kiitos lupauksestasi aina... Mutta mitä aikonetkin ritarille tehdä, lienee sentään selvää, että kaksi haukkaa ajaa paremmin kuin yksi... vuota, vuota, en tarkoita meitä molempia nyt, tarkoitan sinua yksin haukan saaliina."

"Ja haukat?" kysyi veranleikkaaja, naamassa ilkeä hymy.

"Ikäänkuin ette älyäisi, keitä ne ovat... Niilo-herra on tietysti toinen..."

"Ja Steen-herra toinen... Ymmärrän!"

"Oikein, ja jos toista niistä pidetään piilossa, on tehtäväsi puolta helpompi ja varmempi..."

"Ilman epäilystä!"

"Siis myöskin: jos voimme pitää nuo haukat toisistaan erillään, niin että toinen karttaa toistaan, ja että he vihdoin etsivät toisiaan taistellakseen keskenään... niin onhan se sinulle voitoksi!"

"Ha-ha!" nauroi Luukas-mestari, "nyt pistin langan silmään umpimähkään, ystävä... Mutta sama se, huomaan, että voimme olla hyödyksi toisillemme, vaikkemme tosin niin, kuin sinä luulet, sillä nyt olet kerjännyt vaan omaan pussiisi, sitä et voi kieltää!... Haukat ruvetkoot toisiaan vihaamaan, niin kyllä... siihen minä suostun. Minä peitän kyllä toisen silmät, niin että hänen silmänsä ja korvansa kääntyvät nurin."

"Hyvin puhuttu, mestari!" huudahti Sigge kohottaen oluthaarikkaa ja nauraen täyttä kurkkua veranleikkaajan puheelle, jonka terävää pistosta hän ei ollut huomaavinaan. "Mutta", lisäsi hän, "työstä palkka, tyhjistä ei mitään... mitä tahdot minulta?"

"Samanarvoisen työn takaisin, kun aika tulee..."

"Joka koskee...?"

"Senkin saat tietää, kun aika tulee!"

Sigge ei kysynyt enempää. Hän oli täysin tyytyväinen kuullessaan, ettei hänelle apua tarjottu ilman omanvoiton pyyntiä. Ja veranleikkaajakin näytti olevan puolestaan tyytyväinen päiväänsä ja uuteen ystävänsä.

Erotessaan oli heillä aivan selvillä, mitä kummankin oli ensiksi tehtävä, ja Sigge oli saanut kiinni jo siitä langastakin, joka hänen oli veranleikkaajaa varten selitettävä. Se koski varmasti Hollinger Birgerinpojan ympäristöä, ellei ihan häntä itseäänkin.

Vasta jouluviikolla saapui Sigge syrjäiselle saarelle, jossa Steen-herra asusti hänen äitinsä mökissä.

Ritari oli surullinen ja alakuloinen. Pitkällinen odotus, kun viestiä ei saapunutkaan Niilo Sturelta eikä hänen omaisiltaan, ja yhä uudelleen pettyneet toiveet olivat vaikuttaneet häneen kovin vahingollisesti. Senvuoksi hän ei ollut likikään niin paljon tointunut haavoistaan ja sairaudestaan, kuin hän olisi voinut tointua, jos olisi joutunut rehellisempiin kuin Siggen käsiin.

Tämän palaaminen pani kuitenkin veren nopeammin virtaamaan hänen suonissaan, ja hän ojensi iloisesti odottaen kätensä hänelle. Mutta nytkin kävi kuten edelliskerrallakin Siggen tultua, ritarin lämpö jäähdyi heti siitä kylmyydestä, joka levisi hänen pelastajansa olennoista. Hän purkasi nyt kysymyksiin toiveensa ja ikävänsä, jotka olivat häntä jäytäneet näinä kuukausina, ja Sigge vastasi niihin, mutta hänen vastauksistaan huokui talviyön pimeys ja kylmyys.

Eräs miesjoukko, joka kuului herra Eerik Kaarlonpojalle, oli ottanut hänet vangiksi ja vienyt hänet Stäkeholmiin, josta hän oli vasta nyt pelastunut. Niilo-herran hän oli kuitenkin tavannut ennen tätä onnettomuutta ja ilmoittanut hänelle tarkoin Steen-herran sanoman.

Ritari istui ääneti tätä tietoa kuullessaan. Oli niin uskomatonta, mutta kuitenkin totta, että Niilo Sture oli unhottanut hänet, hänet, joka oli ollut niin uskollinen ystävä hänelle onnettomuuden aikana. Jos Steen herra olisi ollut täysissä voimissa ja terveydessä, ei hän kenties olisi niin empimättä uskonut, mitä tuo synkkä mies hänelle kertoi, mutta nyt hän ei kyennyt sitä punnitsemaan ja harkitsemaan. Ja mitenkäpä tämä mies voisi sitä valhetella, olihan hän pelastanut hänet niin itsestään väliä pitämättä, ja mitä hyötyä hänelle siitä olisi?

Ei, asian täytyi todella olla, kuten mies sanoi. Niilo Sture oli nykyisessä kunniansa loistossa unhottanut kokonaan entisen ystävänsä. Se täytti Steenin sydämen surulla. Hän ei voinut vihata, mutta syvä suru masensi hänet kokonaan. Ja kavala Sigge antoi hänelle runsaasti aikaa sulattaa sitä myrkyä, jota oli hänelle antanut.

"Niilo, Niilo!" huudahti Steen, syvän huokauksen tunkiessa esiin hänen kuumeisilta huuliltaan.

"Oლისin voinut sanoa sen teille ennenkin", sanoi Sigge osaaottavalla äänenpainolla. "Mutta en raatsinut riistää teiltä toivoa. Ajattelinpa niinkin itsekseni, että Niilo-herra kenties lopuksi muuttaisi mieltään ja häpeänkin vuoksi kävisi katsomassa miestä, jolle hän on niin paljon velassa. Teidän avuttanne ei hän olisi voinut toimittaa puoltakaan siitä, mistä hän nyt yksinään saapi kunnian... ei, hän ei olisi voinut, ja sen sanoo joka mies Ruotsin valtakunnassa."

Steen salli hänen puhua. Hän tahtoi tosin intää vastaan ja kumota joka sanan; hänen sydämensä nousi vastustamaan niitä syytöksiä, joita hänen rakasta ystäväänsä vastaan viskattiin, mutta joka kerta kuin hän avasi suunsa puhuakseen, putosi todellisuus lyijynraskaana hänen päälleen lamauttaen hänen järkensä ja kahlehtien hänen sydämensä. Ja yhä syvemmälle tunki katkera totuus hänen sieluunsa. Aluksi se oli vaan pieni puronen, joka kohta taasen kuivui.. Mutta nyt tämä puhe unhotetusta ja särjetystä ystävydestä paisui vuolaaksi virraksi, mereksi, joka erotti hänet ystävästään. Ja ikäänkuin hänen tunteihikasta sydäntään pilkatakseen lauloi eukko kehrätessään takan vieressä:

"Kell' yksi on ystävä uskollinen, yksi, ei monta, hänell' olkoon lemmeäs, herttainen, niin ilonsa on laittamatonta."

Kiihkeä tuskan parahdus sai vanhuksen silloin katsahtamaan ritariin. Tämä istui kalpeana penkillä, pää oli vaipunut rinnalle, ja kaksi kirkasta kyönelettä vieri hänen poskiaa myöten, välkkyen tulen valossa.

Mutta äkkiä hän hyppäsi ylös.

"Minun täytyy lähteä täältä!" huudahti hän. "Olen kyllin vahva kestämään talven ja vesimatkan vaivoja... sama vene, jolla sinä tulit tänne, mies, voi viedä minut täältä pois... Huomenna, huomenna lähemme!"

Eukko hymyili lempeästi takan ääressä.

"Henkenne sillä menetätte, jalo ritari!" sanoi hän.

Steen-herra ei kuitenkaan kuullut hänen sanojaan, sillä hänen sielunsa oli äärettömässä jännitystilassa. Eikä Siggekään näyttänyt kuulevan akan viisasta varoitusta. Hän riensi päinvastoin vahvistamaan ritarin päätöstä.

"Mielelläni lähdän viemään teitä täältä, ritari", sanoi hän. "Tästä Aspöhön salmen yli on järvi selvä, ja Lagnöllä saanette Eerik-herran voudilta hevosen ja reen Strängnäsiin, josta pääsette helposti Råfsnäsiin."

Siggen puhe vaikutti erinomaisen elähyttävästi Steeniin. Hän katsoi häneen hartaan ystävällisesti ja pyysi hänen sanomaan, mitä hän nyt aluksi halusi kaikkesta, mitä oli tehnyt Steenin pelastamiseksi ja parantamiseksi.

Tähän Sigge vastasi juronlaisella äänellä, jolla kenties oli juurensa jossakin tämän konnan sydänsopessa, jossa omatunto oli vielä hiukkasen hereillä, mutta joka, oli asia miten hyvänsä, teki oivallisen vaikutuksen antaen hänen ajatuksilleen ylevämielisyyden värin. Hän lausui, että ainoa halunsa oli vaan saada aina olla niin jalon ja uljaan ritarin läheisyydessä ja palvella häntä.

"Olkoon niin!" lausui Steen silloin ojentaen miehelle kätensä. Sitten hän kääntyi liikutustaan salatakseen takan luona istuvan eukon puoleen sanoen: "ja sinä, muoriseni, tulet myöskin luokseni Råfsnäsiin ja jäät sinne kuolinpäiviisi asti... tulethan?"

Eukko kiitti ritaria hyvin liikutettuna, mutta sanoi rakastavansa saartaan ja tupastaan, jossa oli jo lähes viisikymmentä talvea viettänyt. Hän lupasi kuitenkin miettiä asiaa kevääseen asti.

Yöllä rupesi tuulemaan, niin että kun ritari läksi aamulla Siggen kera veneen luo, raivosi järvellä pauhaava pohjoismyrsky, joka kuletti suunnattomia lumipilviä mukanaan. Salmen yli pääsy näytti sangen hämärältä, ja Sigge äitineen koetti taivuttaa ritaria viipymään vielä päivän, että myrsky ehtisi asettua, mutta Steen-herraa ei saatu suostumaan. Hänen täytyi lähteä, vaikka henki menisi, ja he astuivatkin veneeseen ja läksivät.

Matka tuli ylen vaivaloiseksi ja salmen yli kulkeminen vei monin verroin enemmän aikaa, kuin siihen tavallisesti meni. Oli samalla niin pimeäkin, ja lumihiihtaleita tuli niin taajaan myrskyn heitellessä heidän pientä venettään kuin untuvaa aaltojen harjoilla, että tarvittiin ihan jättiläisvoimia ja mitä suurinta kylmäverisyttä, ennenkuin päästiin toiselle rannalle. Ja reipas soutaja kohosi yhä ritarin silmissä. Hän pani todenteolla henkensä alttiiksi tehdäkseen herralleen mieliksi. Viimeinkin tultiin kuivalle. Mutta siellä tarvittiin yhtä paljon ponnistusta, ennenkuin päästiin Lagnön kartanoon, joka oli kappaleen päässä rannalta. Steen-herra oli luottanut liiaksi voimiinsa; ellei voimakas Sigge olisi nyt melkein kantanut häntä kinosten halki, olisi hän jäänyt siihen paikkaan. Saavuttuaan vihdoinkin Lagnöhön, joka oli linnoittamaton kartano, herra Eerik Akselinpojan omistama, älysivät he, ettei sinä päivänä enää ollut matkan jatkamista yrittämisenkään. Sitä vakuuttivat myöskin sekä kartanon vouti että talonväki. Steen oli tosin innokas pääsemään niin pian kuin suinkin Råfsnäsiin ja sieltä kuninkaan luo ja etenkin hänen luokseen, jonka kuva alati häälyi hänen mielessään, mutta hänen täytyi kuitenkin

mukautua oloihin sekä suostua ottamaan vastaan kartanon voudin tarjoomaa kestiystävyyttä.

Jäätyään yksikseen huoneeseensa, paneusi hän pitkäkseen vuoteelle, ja vaipui pian, uupunut ja rasittunut kun oli, syvään uneen.

Kun hän heräsi oli sydänyö. Myrsky oli lakannut, ja tähdet tuikkivat elokkaina tummansiniseltä taivaalta, ja maa oli kokonaan lumen peitossa. Unen virkistämänä nousi ritari ylös ja kävi ikkunan ääreen katselemaan seutua, joka oli kylmä ja äänetön, muistuttaen hänen oman asemansa toivottomuutta ja kolkkoutta.

Hänen huoneensa oli päärakennuksen päädyssä, mutta ikkuna oli pihalle päin, jonka korkeain lehmusten välitse hän voi nähdä taempaakin maisemaa. Vasemmalla kädellä oli pihalla pieni yksinäinen rakennus, jota kirkas kuunvalo kokonaan valaisi. Ympärillä olevat rakennukset ja lumiset puut ikäänkuin sulkiivat kuun säteet keskeensä, joten tuo rakennus näytti erinomaisen kirkkaasti valaistulta.

Ritari ei kiinnittänyt erityisempää huomiotaan tähän rakennukseen. Kaikki esineet johtivat samalla tavalla hänen ajatuksensa maailmaan. Mutta kohta tämä muuttui.

Pienen rakennuksen ikkunasta vilahti jotakin. Ensin hän ei sitä havainnut, mutta pian se sattui hänen silmäänsä, ja sitten hän ei enää muuta katsonutkaan kuin sitä.

Hän näki siinä ihmeen ihanan naishaamun. Se oli lumivalkeaan pukuun puettu, ja hänen silmänsä tirkistivät kankeasti tähtiin ja kätensä olivat ristissä kuin rukoillessa.

Ritari kumartui eteenpäin painaen otsaansa ikkunanpuitetta vastaan. Hän ei liikahtanut, ei hengittänyt, hän katsoi, katsoi vaan, ikäänkuin olisi nähnyt taivaan aukenevan ja Jumalan enkelin tulevan sieltä häntä kohden tuoden taivaallista riemua ja onnea mukanaan.

Oliko hänen näkynsä todellinen, vai oliko se vaan hänen kiihtyneen mielikuvituksensa synnyttämä haave?

"Ingeborg!" huudahti hän vihdoin painaen kättään sydämelleen.

Mutta näky oli samassa kadonnut, eikä hän voinut ponnistuksillakaan enää nähdä muuta kuin valkean lumen ja kuun heijastavat säteet. Ikkuna oli musta ja ammottava. Siinä ei enää mitään ollut.

Ensi innossaan, kun neidon suloiset piirteet vielä olivat elävästi hänen muistossaan, aikoi hän hyökätä pihalle ottamaan selvää, kuka tämä nainen oli ja minkätähden hän oli täällä Lagnön kartanossa. Mutta hän ei ollut ehtinyt ottaa monta askelta, ennenkuin älysi, ettei olisi miksikään hyödyksi herättää talonväkeä keskellä yötä. Jos näky todella oli Ingeborg, mikä lähemmin ajatellen tuntui hänestä ihan mahdollomalta, niin olihan vasten kaikkea ritarillisuuden lakeja panna taivasta ja maata liikkeelle saadakseen vaan tietää, oliko neito se, joksi hän luuli häntä, vai ei. Ellei se taasen olisi Ingeborg, niin miksei hän saattaisi odottaa päivän valkenemista voidakseen turhaa huomiota herättämättä kysellä ja tiedustella.

Hän asettui siis taas ikkunan ääreen, johon pian taas nukahti ja uneksi Ingeborgista, joka oli päätään myöten lumeen peitettyinä, niin että hän näki vaan suun, joka oli kuin tuskasta puristunut, ja silmät, jotka olivat kyyneliä täynnä.

Parin tunnin kuluttua heräsi hän siitä, että joku tuli huoneeseen ja viskasi puita takkaan ja teki tulen. Hän hieraisi silmiään ja katsahti ulos. Mutta piha näytti nyt niin pimeältä, tulen valaistessa ja lämmittäessä huonetta, ja uni oli niin hämmentänyt sen näyn, jonka hän yöllä huomasi kuunvalossa pienessä piharakennuksessa, ettei hän ollut aluksi varma, eikö se ollutkin unta ja harhanäkyä kaikki tyyni. Vasta hetkisen kuluttua selvisi hänelle, että hän todella oli noussut sängystä ja mennyt ikkunan ääreen istumaan. Hän näki taasen ajatuksissaan sydämensä lemmityn surullisen kylmän kuvan, sellaisena kuin oli hänet nähnyt kuunvalossa. Ja nyt hänestä taasen tuntui siltä, ettei se voisi olla kukaan muu kuin Ingeborg.

Hän ei saanut rauhaa, ennenkuin sai varman tiedon asiasta, ja hän oli niin innoissaan, ettei edes joutanut kutsua talonvoutia luokseen, vaan lähti itse häntä hakemaan, ottaen oppaakseen palvelijan, joka oli huonetta lämmittäessä. Tämän silmät levisivät selälleen, mutta hän noudatti kuitenkin ritarin käskyä. Vouti oli juuri paraiksi päässyt aamupukuunsa, ja hän ällistyi yhtä paljon kuin palvelijakin ylhäisen vieraansa aikaisesta käynnistä. Hän kysyi nöyrästi, mistä niin suuri kunnia hänelle tapahtui.

"Neito!" vastasi Steen-herra kiihkeästi, "neito, joka täällä on, Ingeborg!"

"Ingeborg...?"

Vouti ei näyttänyt pääsevän hämmästyksestään. Hän avasi silmänsä ja katsoi suu auki ritariin kummastellen, mitenkä hän saattoi sellaisen kysymyksen tehdä. Päästyään viimeinkin selville, mitä ritari tarkoitti, selitti hän kuitenkin sangen hyväntahtoisesti, ettei Lagnön kartanossa asunut ketään Ingeborg nimistä neitoa.

"Tuolla vanhassa piharakennuksessa asuu Mari-muori, hän on kai jo kahdeksankymmenen vanha. Hän tuli Eerik-herran mukana tänne Ruotsiin ja hän kävi niin rakkaaksi ritarin ensimmäiselle rouvalle, Kaarina Matintyttäreille, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, että hän antoi hänelle tuon tuvan asunnoksi kuolinpäiväänsä asti... Ei siellä ole mitään Ingeborg-neitiä, luulitteko te, jalo ritari, että Eerik-herra sallisi kauniin veljentyttärensä asua täällä syrjäisellä saarella maailmalta kätöksässä? Ei, neito on hänen luonaan Viipurin linnassa, jonka kuningas antoi Suomesta palattuaan Eerik-herralle läänitykseksi!"

Tuntuhan tämä luonnolliselta. Sanat olivat kuin Steen-herran omia, kun hän itse tyvenesti mietti asiaa. Ei ollut epäilemistäkään, se oli ollut harhanäky, kuun säteiden leikkiä; ne olivat hänen sydämensä oman ikävän avulla maallanneet hänen lemmittynsä kuvan tuvan ikkunaan.

Vouti kysyi vielä, milloin ritari halusi lähteä, sillä nyt luuli hän olevan hyvän rekikelin. Annettuaan siitä tarpeelliset määräykset meni Steen takaisin huoneeseensa, jossa Sigge odotti häntä. Hän ei maininnut hänelle mitään yöllisestä näyistä, mutta meni sitten myöhemmin, kun reki jo odotti häntä valmiina parvensillan edessä, pihan yli sivurakennukseen vanhan Marin luo.

Mari oli pyylevä muori, vielä täynnä terveyttä ja voimaa, kasvot ihmeteltävän suopeat ja hauskan näköiset. Steen kysyi häneltä samaa kuin voudiltakin, mutta sai saman vastauksen, eroitus oli vaan, että Marin vastaus oli vielä paljon varmempi ja vakuuttavampi.

Mutta siitä huolimatta, kummallinen on ihmisluonto, oli hänessä epäily jälellä, kun hän istui rekeen lähteäkseen Lagnöstä. Ja koko matkan, monesti kun hän vähimmin sitä aavisti, tuli neidon kuva kuun valaistuksessa hänen mieleensä ja näytti viittailevan ritaria luokseen, vaikkei haamu puhunut eikä hymyillyt.

Räfsnäsissä oli kaikki järjestetty hyvin isännän vastaanottoa varten. Sigge oli älynnyt pyytää herraltaan päästäkseen lähtemään Strängnäsistä edeltäpäin perille pitämään huolta siitä, että kaikki oli oikeassa kunnossa herran saapuessa. Ja niinpä olikin laita, ilo oli korkealla katossa, ja kaikki tahtoivat tervehtiä rakasta isäntäänsä. Hänestä näytti kuitenkin kuin eräillä hänen vanhoista palvelijoistaan olisi ollut jotakin erityistä hänelle sanottavaa, vaikkei se päässyt tulemaan esille. Illalla huomautti hän sitä Siggelle.

"Minä tiedän mitä se on", sanoi tämä, "kun minä tulin Strängnäsistä oli täällä eräs Niilo-herran miehistä..."

"Niilo-herranko!" huudahti Steen iloisesti hämmästyen ja juoksi Siggeä vastaan.

"Ai, ai, herra Steen, kuinka jalo ja hyvä te olette", vastasi tämä häijyesti hymyillen. "Te ajattelette hyvää ritarista senvuoksi, että pidätte oloja samallaisina, kuin ne olivat pitkiä aikoja sitten. Nyt ovat ajat toiset."

Elokas odottava ilme katosi Steen-herran kasvoilta, mutta hän katseli vielä kysyvästi puhujaa, joka jatkoi:

"Sanon teille totuuden kerrassaan... Niilo-herra tavoittelee salassa Ruotsin valtaa, ja kuningas auttaa häntä... Niin, te ette usko sitä, mutta minä tiedän sen, kuningas luovuttaa testamentissaan linnat Niilo-herralle, ja hän on silloin valtakunnan mahtavin mies... Se Niilon mies, joka oli täällä, oli kuullut sen Eerik Akselinpojan omasta suusta ennen hänen Suomeen lähtöään."

"Mitä asiaa miehellä sitten oli?" kysyi Steen äänellä, joka vapisi hillitystä vihasta.

"Hän oli täällä teitä vakoomassa... Sillä onhan selvää, että kuta kauemmin te pysytte piilossa, sitä vapaampi on vihollisenne toimia!"

"Viholliseni!" huokasi Steen.

Sigge oli liian viisas enempää sanoakseen. Hän näki selvästi hedelmän kypsyvän hänen käsissään. Nyt tarvittaisiin suorastaan ihme toimittamaan Steen-herraa ja Niilo-herraa ystävälliseen ja rakkaaseen kohtaukseen kuin ennen. Mutta samana yönä hiipi Sigge talosta pois tapaamaan kahta miestä. Hänellä oli heille paljon sanomista, mutta erotessaan läksi toinen pohjoiseen, toinen etelään päin.

Toinen meni Ekolsundiin päin kohdatakseen herra David Pentinpoikaa, joka oli nyt päässyt vankeudesta vapaaksi ja oli, kuten kerrottiin, sopinut kuninkaan ja herra Niilo Sturen kanssa. Toinen

meni etelään tapaamaan herra Eerik Kaarlonpoikaa.

* * * * *

Levättyään jonkun aikaa matkansa jälkeen Mälarin saaresta, joka oli ollut hänen heikontuneille voimilleen sangen vaivaloinen, päätti hän lähteä kuninkaan luo Tukholmaan. Joulujuhlat ehtivät kuitenkin kulua, vieläpä viikko uuttavuottakin, ennenkuin hän tunsu tarpeeksi voimistuneensa matkaa varten. Hän oli kuitenkin lähettänyt sanan kuninkaalle, niin että tämä tiesi hänen kohta tulevan. Kuningas oli vielä tervehtinyt häntä lausuen kärsimättömyydellä odottavansa häntä. Steen odotti vaan Siggen palaamista Tukholmasta lähteäkseen itse matkalle.

Ja Sigge tuli kertoen suuttumuksella, jota hän ei voinut eikä koettanutkaan salata, että Niilo-herra oli kuninkaan luona ja että he, kuningas ja Niilo, olivat kuin sydän ja sielu. Kuningas ei voinut ilman Niiloa tehdä mitään. Ritari oli kuninkaallisen herransa päänä ja kätenä. — Joka sana putosi raskaana ja kylmänä Steen-herran mieleen. Siellä vallitsi täysi talvi jääneen, lumineen. Mutta nyt päätti hän lähteä kuninkaan luo, ja Sigge voi tulla mukaan. Sillä kelvollisempaa palvelijaa älyn ja sydämen puolesta ei Steen-herra voinut löytää mistään.

Niin läksi Steen Sture Tukholmaan, ei ystävää etsimään ja hänen kanssaan yhdessä alettua työtä jatkamaan, vaan mieli katkerana ja suuttumusta täynnä siitä muutoksesta, joka oli tapahtunut hänen ja Niilo-herran keskinäisissä väleissä. Hän ei kuitenkaan tahtonut, eikä voinutkaan suoraan osoittaa tyytymättömyyttään. Hän ymmärsi antaa täyden tunnustuksen ja arvon sille työlle, jonka Niilo Sture oli suorittanut. Lähemmin ajatellen ei hän myöskään voinut pitää luonnottomana sitä, että hän tulisi työnsä palkaksi kerran vaatimaan oikeutta päästä valtakuntaa johtamaan, ei tosin kuninkaana, vaan Engelbrektin tavoin, tahi kuten Jöns Pentinpoika oli sitä hallinnut, kuninkaallisella vallalla ilman kuninkuuden ulkonaisia arvonmerkkejä.

Tästä edellytyksestä tuli hän pian siihen johtopäätökseen, että Niilo todella voi ruveta pitämään häntä syrjässä, koska hän oli itse asiassa saavuttanut rahvaan rakkauden ja uskollisuuden niin suuressa määrässä, että voi panna kysymykseen, olisiko Niilo oikeastaan voinut suorittaa tehtävänsä ilman hänen apuaan. Täällä juuri hän tahtoi kohdata menestyksen ja vallan muuttamaa ystävänsä. Hän ei voinut häntä vihata, hän ei myöskään tahtonut ruveta entisyydelleen uskottomaksi, mutta hän tahtoi näyttää, ettei häntä niin vaan käynyt ilman muuta tieltä työntää.

Kuninkaalla oli kutsut sinä iltana, jona Steen Sture tuli. Siellä oli Niilo-herra Briita-rouvan kanssa, kuninkaan lanko herra Kustaa Kaarlonpoika (Gumsehufvud) rouvineen, rouva Briita Steenintytär, joka oli Steen-herran omaisia sekä neiti Briita Turentytär (Bjelke). Kuten sanottu oli täällä jo tietona, että kauan kaivatun Steen-ritarin piti vihdoinkin saapua, ja vaikkei hänen tulopäiväänsä tiedettykään, oltiin kuitenkin jonkinlaisessa jännityksessä ja odotettiin joka hetki hänen saapumistaan.

Nuori Briita Turentytär oli tietystikin innokkaimpia odottajia. Suurempaa iloa ei hänelle voinut tehdä kuin kertoa hänelle pienimmänkin seikan Tukholman ja Räfsnäsin väliseltä matkalta. Hänen piirteissään ja koko olennessaan oli kuitenkin jotakin itsekästä ja synkkää, mikä vaikutti sen, ettei hän ollut suinkaan mikään ihailtu ja rakastettu kaunotar ajallaan.

Hän seiso i eräässä salin nurkassa, katsellen muuatta jo monesti katseltua kuvaa seinätapetissa. Silloin astui nuori Juho Maununpoika (Natt och Dag) hänen luokseen. Hän oli sama Niilo Sturen asepoika, johon Upsalan tappelussa sattui nuoli, kun hän oli viemässä viestiä Steen-herralta vasemmalle siivelle. Hän oli kuitenkin parantunut paljoa nopeammin kuin tämä haavastaan Vesteråsin linnassa Briita-rouvan häntä mitä hellimmästi hoitaessa.

"Nyt tulee Kaarlo-kuninkaalle uusi vieras!" sanoi hän ja hymyili, huomattuaan kuinka valtavan vaikutuksen tämä tieto teki arvoisaan neitiin.

"Ja sitäkö te luulette niin merkilliseksi uutiseksi?" kysäsi tämä niuheasti.

"Ei teille, arvoisa neiti, ei suinkaan", kiiruhti Juho vastaamaan, "mutta minulle...! En ole nähnyt sitä ritaria sittenkuin näin hänen sinikeltaisen sotavyönsä heiluvan Upsalassa vähää ennen kuin hän kaatui hevosen selästä... ja kun äsken niin mielellänne kuuntelitte kertomustani siitä tappelusta, niin luulin, että mielellänne näkisitte urhoollisen ritarin itsensäkin... voi kun tietäisitte, kuinka kalpea ja synkkä hän oli, en tahtonut häntä enää tunteakaan!"

Neidon poski kalpeni ja punastui, mutta hän oli ylpeä ja jäykkä. Hän kääntyi voitonvarmalla hymyllä asepojasta pois. Ken vaan tahtoi häntä tarkata, voi hänen itseensä tyytyväisistä, kopeista kasvoistaan nähdä todeksi jutun, jota kuiskailtiin, että hän olisi nimittäin tehnyt Nyköpingin häissä suuren valloituksen, josta hän näytti olevan täysin itsetietoinen. Hän ei vastannut ensinkään ikäisensä puhutteluun, vaan mennä purjehti juhllallisena ja ylpeänä salin läpi sellaiselle paikalle, josta ne hänet heti huomaisivat, jotka tulivat kuninkaan huoneesta saliin.

Eräs kuninkaan asepojista avasi tämän huoneen ovet, ja kynnykselle ilmestyi Steen Sturen korkea vartalo, synkkänä ja vaiteliana kuin syyttävä muisto, kuin musta pilvi paisteisena päivänä. Ja kuninkaan huoneensa oli pelkkää päivänpaistetta ja kukkia, juuri ritarin odotetun tulon tähden niitä olikin erittäin runsaasti.

Kuningas istui viruen nojatuolissaan, ja hänen edessään seisojaksi Niilo-herra. He puhelivat jostakin kumpaisellekin mieluisasta asiasta, — sen näki katseiden tyvenestä lämmöstä ja huulten herttaisesta hymystä. Heidän kasvojensa ilme ja koko näky oli Steenin silmissä niin täydellinen vahvistus Siggen kertomuksiin ja väitteisiin, että talvinen kylmyys levisi hänen sydämeensä jäädyttäen häneltä kaiken halun rientää ystäväänsä syleilemään.

Niilo ei voinut salata liikutustaan. Hän riensi avosylin häntä vastaan, ikäänkuin kuninkaan läsnäolon aivan unhottain. Mutta Steen ei tehnyt niin. Hän astui Niilon sivutse kuninkaan luo tarttuen hänen ojennettuun käteensä. Tämä oli kuin pitikin, mutta vielä kerran, kun Steen oli kuningasta tervehtänyt, lähestyi Niilo häntä, ikäänkuin aikoen sulkea rakkaan ystävänsä syliinsä, mutta Steen ojensi vaan kätensä. Hänen liikkeensä oli silloin hiukan kiihkeä ja jäykkä. Niilo huomasi puristaessaan hänen kättään sen vapisevan kuin horkassa. Hän heitti senvuoksi kummastuneen ja kysyvän katseen häneen.

Mutta asian laita oli nyt sellainen, että Steen näki ja kuuli kaiken, mitä Niilo teki, erään puolihämärän läpi. Hän oli Steenin silmissä pimeän yön ja kirkkaan päivän keskivaiheella, hänen järkensä kehotti häntä uskomaan edellistä, sydän puolusti voimakkaasti jälkimmäistä. Hyväksi olisi ollut epäilemättä, jos hän olisi jatkanut käytöstään samaan tapaan, johon hänen järkensä johti häntä ensi esiintymisessä. Siitä olisi ollut seurauksena selitys hänen ja Niilon välillä, josta taasen olisi syntynyt täydellinen sovinto. Mutta nyt hän antoi, kuten luuli, älyn vallita, ja saikin pannuksi käytökseensä vähitellen sen verran entistä tuttavallisuutta Niiloa kohtaan, että kysymykset haihtuivat tämän huulilta ja että tämä piti ystävänsä kummallista käytöstä vaan pitkällisen sairauden luonnollisena seurauksena. Olihan myöskin selvää, että kauan kestävä erillä olo ihmisistä vaikuttaa paljon miehen luonteeseen, ja sitäpaitsi tunsivat Niilo Sture erään seikan, joka hänen silmissään täydellisesti selitti, mitä kaikkea huolimatta voi jäädä käsittämättömäksi, — ritarin rakkauden. Ja kukapa voikaan paremmin kuin Niilo tietää, mihin onneton rakkaus voi johtaa parhaimmankin ja jaloimmankin mielen.

Hän hymyili senvuoksi surumielisesti nähdessään kuninkaan menevän Steenin kanssa huoneitten läpi naistupaa kohden. Hän ajatteli itsekseen, ettei ystävänsä rakkauteen nähden voinut tulevaisuuskaan parannusta tuoda. Häntä odotti suru, jonka kantamiseen vaadittiin miehuullisia voimia. Näitä miettien läksi hänkin kuninkaan ja Steenin perään.

Naistuvassa riensi rouva Briita Steenintytär poikaansa vastaan. Hän voi tuskin puhua itkultaan nähdessään hänen synkeät, kalpeat kasvonsa. Kaikki läsnäolijat, nuoret ja vanhat, ottivat hänen liikutukseensa osaa, vaikkapa ilo voitetuista vaivoista pääsikin ennen vallalle jälkimmäisissä kuin edellisissä. Ensi innostuksen tauottua ja mielten tynnyttyä lähestyi Steen-herra neiti Briita Turentytärtä. Neito punastui ja kalpeni, ja hänen kopeat silmänsä vilkkuivat nopeasti ympäri huoneen. Ne näyttivät haluavan sanoa: tulkaa katsomaan minun voittoani! Voi, hän ei ymmärtänyt varmuutensa olevan pelkkää luulottelua, hän ei tiennyt, että se rakkaus, joka ritarin toi hänen luokseen, koskikin toista. Neito ei älynnyt vielä sittenkään, kun Steen ensi kysymyksillään selvästi, omasta mielestään liiankin selvästi, ilmaisi oikean asiansa, miten asian laita oli. Ritari kyseli nimittäin tietoja Ingeborgista, jonka hän tiesi olleen Tukholman linnassa silloin, kun Briita-neiti läksi hänen äitinsä kanssa sieltä ja saapui Upsalaan päivää ennen taistelua, mutta arvoisa neiti käsitti tämän kysymyksen vaan keinoksi, jonka avulla hänen liian ujo ritarinsa muka toivoi saavansa sujuvasti kumpaisellekin rakkaan keskusteluaiheeseen.

Mutta juuri senvuoksi, että hän asetti itsensä ensi sijaan, riensi hän sydämettömyyteen vivahtavalla ajattelemattomuudella tekemään ritarielle selvää kaikesta, mitä tiesi onnettomasta Ingeborgista.

"Ingeborg-neiti oli mukanamme Upsalassa!" sanoi hän. Ritarin silmät aukenivat. Hän hämmästytti, mutta samalla hänelle selvisi varmaksi eräs asia.

"Näkyni oli siis ainakin todellinen!" huudahti hän. "Lähtiessäni äitini talosta, luulin näkeväni eräät kasvot ikkunassa, jotka saivat minun silmänräpäykseksi miettimään, kääntyisinkö takaisin taloon katsomaan... hänhän se olikin, ja sitä ette minulle sanoneet, te ja äitini!"

Briita-neidin silmä välähti. Ääni, jolla ritari puhui, ilmaisi enemmän kuin hän itselleenkin myönsi. Mutta sitä innokkaammaksi hän tuli kertomaan Ingeborg-neidin tarinaa, antaakseen siitä ritarielle kyllikseen niin pian kuin suinkin.

"Miksei hän tullut silloin minua vastaan?" kysyi ritari yhä innokkaammin.

"Jos on totta, mitä hänestä kerrotaan", lausui Briita-neiti silloin ylpeällä hymyllä, "niin oli hänellä

kylläkin syitä siihen..."

"Mitä hänestä sitten kerrotaan...?"

"Että arvoisa neiti on rakastunut... ja että hänen täytyy salata rakkautensa!"

Steen tarttui Briita-neidin käsiin puristaen niitä kovasti.

"Mitä sanotte neiti?" kysyi hän sellaisella äänellä, kuin sydämensä olisi ollut halkeamaisillaan.

"Älkää niin kiivastuko, jalo ritari... mikäli kuulin, lienee hän kohtalonsa ansainnut. Hän katosi samana päivänä asepojaksi puettuna..."

"Hän katosi...?"

"Niin!... Tosin kerrotaan, että hänet on otettu kiinni, mutta eihän tässä maailmassa tule kaikkea uskoa, mitä juorukielet kertovat."

"Sanokaa, sanokaa kaikki mitä tiedätte...!" pyysi ritari kiihkeästi, ja Briita noudatti hänen pyyntöään.

"Niin kerrotaan, että hyvä ystävänne, Niilo-herra, on otattanut hänet kiinni ja antanut hänet sitten neidon sedän haltuun, ja on vienyt hänet joko Suomeen mukanaan tahi lähettänyt hänet isänsä tykö Tanskaan! Muuten olette, jalo ritari", lisäsi hän, "minulle suuressa kiitollisuuden velassa siitä, mitä olen teille nyt kertonut, sillä tietäkää, ettei nykyään kukaan enää puhu tai halua kuulla puhuttavan Ingeborg-neidistä."

Steen-herra oli mykkänä surusta ja epätoivosta. Mutta hän pudisti valtavalla ponnistuksella hartioiltaan raskaan murhetaakan ja lausui pystyin päin ja miehekkäin katsein neidolle:

"Kyllä, minä kiitän teitä paljon, että sanoitte minulle totuuden suoraan, neiti Briita!... Minä tiedän nyt, mitä minun on tehtävä, ja niin varmaan kuin tahdon kilpimerkkiäni kunnialla kantaa, olen poistava sen pilkun, jolla Ingeborgin nimeä halutaan tahrata, tahi uhraan sen asian edestä henkeni, sillä se on valetta ja petosta kokonaan!"

Hän kääntyi pois Briita-neidistä, joka nyt vuorostaan hämmästyti ja katseli pitkään, kun ritari riensi niin kiireesti salista kuin aikoisi lähteä linnasta kerrassaan.

Ovelle hän pysähtyi. Siellä oli kuningas, joka viittasi häntä luokseen. Herra Krister Pentinpoika seisoi hänen vieressään ja lähellä heitä olivat Niilo Sture ja Kustaa Kaarlonpoika.

"Sinun tullessasi kuninkaanlinnaani, sain samalla tärkeitä uutisia, Steen serkkuni... Krister-herra on saanut tänään kirjeen ja sanoman Borgholmin linnasta, että hänen veljensä, arkkipiispa Jöns on kuollut! Jumala armahtakoon hänen sieluansa... olin toivonut saavani puristaa hänen kättään sovinnoksi, ennenkuin minutkin kutsutaan täältä pois."

Steen seisoi äänetönnä kuten muutkin herrat kuninkaan ympärillä, joka oli hyvin liikutettuna.

"Minun aikani ja sen miehet menevät pois toinen toisensa jälkeen, sekä ystävät että vihamiehet, ja minä, vanha ja raihnas, olen yksinäni jälellä, enkä voi enää mitään toimittaa muuten kuin teidän avullanne..."

Hän ojensi kätensä tarttuen Niilo Sturen ja Steenin käsiin sekä lisäsi:

"Pysykää lujasti yhdessä, niin te saatatte työnne hyvään loppuun, ja Ruotsin kansa on siunaava teidän muistoanne ja pitävä teitä yhtä rakkaina kuin minäkin, teidän ijakäs kuninkaanne!"

On omituista, että hyvän ja pahan taistelussa paha aina esiintyy tässä maailmassa kootuin voimin, varttuneen miehen voimalla ja viisaudella, ja hyvä taasen tyytyy näennäisesti vähäpätöisiin ilmaisumuotoihin, se näytäkseen vaan joko naisen sulosilmäyksenä tahi väräjäväenä hymyilynä lapsen viattomilla huulilla.

Tällä kertaa se ilmeni vaan toivomuksena, huokauksena, jonka heikko, voimaton vanhus lausui, mutta se huokaus tuli sydämen pohjasta. Voi, tämä hopeahapsinen vanhuspa hyvin tiesikin, kuinka pahuus hiipii sydämiin, erottaen ystävät toisistaan, ja Ruotsin onni ja onnettomuus riippui nyt niiden siteiden lujuudesta, jotka liittivät molemmat Sturet yhteen.

* * * * *

Tämän tapahtuessa Tukholmassa istui Eerik Olavinpoika Upsalassa työpöytänsä ääressä, joka oli täynnä paperia ja kirjoja. Takassa loimusi tuli, joka valaisi huonetta ja hurskaan kaniikin kalpeita, kuihtuneita kasvoja, joiden piirteissä vakavuus otti voiton siitä sielun hyvydestä, joka loisti hänen syvästä silmistään. Pöydällä paloi lamppu, jonka varjostin esti valon paistamasta tämän oppineen historiankirjoittajan silmiin.

Hän kirjoitti suurella innolla. Hänellä oli nähtävästi nyt juuri joku ajatus selvillä, jonka hän tahtoi panna paperille. Sen tehtyään laski hän kynän kädestään ja luki nostamatta silmiään paperista, kiireesti kirjoittamansa läpi ikäänkuin saadakseen täydemmän kokonaiskäsityksen siitä. Hänen kasvonsa osoittivat tyytyväisyyttä ja luettuaan heittihe hän nojalleen tuoliinsa.

Oven ulkopuolella hapuili joku lukkoa, mutta oppinut tuomioherra ei huomannut sitä. Hänen ajatuksensa liikkui aivan toisaalla, ja hänelle oli luultavasti nautinnoksi, että ne olivatkin siellä: suurten vainajain parissa. Hartaimman riemun hymy levisi hänen kalpeille kasvoilleen ja hänen silmistään loisti ihastuksen tuli.

Pöytä oli ihan seinän vieressä, niin että Eerik itse istui kylki ikkunaan päin, josta hän voi milloin tahansa katsoa ulos, tai paremminkin ylös, sillä hänen huoneensa oli ylhäällä maasta eräässä niistä rakennuksista, jotka ympäröivät tuomiokirkkoa. Eräs torneista risteineen oli aina ensimmäinen, jonka hänen katseensa kohtasi, kun hän sen kohotti työstään. Tänä iltana oli hänen sielunsa kuitenkin niin täynnä ajatuksia, että vaaleansinistä talvitaivasta vastaan kuvastuva torni saapui vasta pitkän ajan kuluttua hänen tajuntaansa. Kirkas kuunpaiste valaisi tuomiokirkon tätä puolta, ja ristin takaa vilkkui Otavan tähtisarja omituisella loistolla.

Ovi avattiin hyvin hiljaa ja korkeavartaloinen mies astui huoneeseen, mutta kaniikki ei ollut tänä hetkenä altis lähimmän ympäristönsä vaikutuksille. Hän ajatuksensa vaelsivat kaukaisissa maailmoissa ja taivaallakin tapahtui eräs seikka, joka veti hänet nykyhetkestä pois.

Eräs tähti näytti irtauvan ja putoavan siitä tähtisarjasta. Kaniikki tarttui molemmin käsin tuolinsa sivunojiin kiinni ja kohousi puoleksi seisomaan. Tähti, joka äkkiä loisti ja äkkiä katosi, veti hänen mielensä kokonaan puoleensa.

"Tähdenlento...!" mutisi hän vihdoinkin, mutta lisäsi, istuessaan taas tuoliinsa, kalpeat kasvot lempeästi hymyssä: "Jos tarinassa olisi mitään perää, niin se merkitsisi piispanmuutosta tässä arkkihiippakunnassa... Hm! Jumala armossaan tuomitkoon Jöns-arkkipiispan tekoja, mutta kyllä hän on unhottanut arkkipiispansa sen kruunun tähden, jonka Kaarlo-kuningas riisti hänen suvultaan... ja siinä hän on ollut totisesti epärehellinen!... Päämieskirja [vanha ruotsalainen teos] luettelee aivan oikein kahdentoista kelvottoman asian joukkoon sen, jos piispa unhottaa pyhän virkansa, joka hänelle on Jumalalta annettu, ja etsii maallista arvoa, kunniaa... Mutta Herran on tuomio, Herran on tuomio!"

Hänen ajatuksensa päättyi huokaukseen, mutta samassa lausui syvä, totinen ääni ovensuussa:

"Olette oikeassa, kunnianarvoisa herra, nyt seisoo arkkipiispa Jöns Jumalan istuimen edessä!"

Kaniikki hypähti ylös hämmästyneenä. Hänenkin kasvoilleen ilmestyi sama syvä vakavuus tämän merkillisen tiedon johdosta kuin sen tuojankin äänessä ja piirteissä oli. Mies ei näyttänyt kuitenkaan tekevän mitään pahaa vaikutusta kaniikkiin: näki selvästi, että hän oli Eerikille rakas.

Hän ojensi kätensä hänelle ja pyysi hänen perinpohjin kertomaan, mitä hän tiesi kuolemantapauksesta. Hän ei paljon tiennyt; se vaan oli varmaa, että arkkipiispa Jöns oli kuollut ja että nyt tulisi uusi arkkipiispa valittavaksi.

Tulija ei ollut kukaan muu kuin Brodde. Hän oli oleskellut koko ajan Upsalassa ja sen ympäristöillä etsimässä murhaajaa pakottaakseen hänet tunnustamaan piilopaikat, joihin oli kätkenyt herra Steen Sturen ja Ingeborgin, jos viimeksi mainittu enää oli elossakaan, sillä selvähän oli, että murhaajan tarkoitus oli toimittaa tieltä hänet, kuten herra Eerik Olavinpojankin, päästäkseen siten kaikista syyttävistä todistajista. Hän oli pitänyt koko tämän ajan olopaikkansa tarkasti salassa, koska hyvin tunsivat vihollisensa ja tiesi, kuinka valpas ja tunnoton hän oli. Oli tosin paljon luonnollisia syitä, jotka kehottivat Brodden lähtemään herransa luokse, mutta jo sekin seikka, että kaniikki, joka oli kerran pelastanut hänen henkensä, voi minä hetkenä tahansa saada Siggen vieraakseen päättämään alotetun murhatyön, sai hänet viipymään ainakin siksi, kunnes pahin vaara oli ohi.

Nyt hän oli kuullut, että Steen-herra oli täydessä mahdissaan taas tilallaan, ja kun rakasta kaniikkiakaan ei nyt enää mikään vaara näyttänyt uhkaavan, oli hän päättänyt jo lähteä Upsalasta herransa luo. Tätä päätöstä oli Hollingerin kaupunkiin tulo vielä varmistanut.

Niilo Sture oli lähettänyt monta viestiä Upsalaan saadakseen tietoa siitä, miten rakkaan Brodden oli

käynyt, sillä Brodde oli hänelle todellinen ystävä — sinä hän häntä piti samoin kuin Briita-rouvakin, vaikka yhteiskunta-aseman erilaisuus panikin joitakuita rajoja heidän välilleen. Brodde oli kuitenkin pysynyt tahallaan tietämättömissä; hän oli pitänyt näitä viestejä haitallisinkin tehtävänsä suorittamiselle, vaikka hän kyllä sydämessään iloitsikin niistä, sillä olivathan ne selviä todisteita siitä, kuinka rakas hän oli ankaralle ritarille.

Hollinger oli, kuten sanottu, nyt saapunut, ja Brodde jätti senvuoksi mielellään piilopaikkansa, saatuaan vielä koko joukon uutisia yhteisestä herrastaan, Steen-herrasta sekä arkkipiispasta. Hollinger puolestaan oli saanut tietonsa arkkipiispan kuolemasta eräältä Krister-herran asemieheltä. Hän oli Tukholmasta tullessaan kohdannut ritarin seurueineen, joten tieto ehti samaan aikaan oppineelle kaniikille Upsalaan kuin kuninkaan linnaankin.

Brodde kertoi nyt kaikki Hollingerilta saamansa uutiset kaniikille. Sitten seurasi hetkisen hiljaisuus, jolloin kaniikki seiso i kädet selän takana ikkunan edessä katsellen tornia ja tähtiä. Brodde lähestyi silloin pöytää ja lausui tunteikkaalla äänellä, joka ei ollut tekemättä vaikutustaan Eerik Olavinpojan kaltaiseen mieheen:

"Nyt tekee mieleni lähteä herrani luokse takaisin; mutta sitä ennen tahtoisin lausua teille sanasen. Pyytäisin, ettette unhottaisi minua rukouksissanne... olenhan kuitenkin verenvuodattaja enkä voisi, kuten kerroitte Davidista, Israelin kuninkaasta, astua Herran kasvojen eteen..."

Kaniikki, kääntyi ja katseli hurksailla silmillään miestä hellästi liikutettuna.

"Herran kasvot", toisti hän. "Herran kasvot, ystävä... loistakoot lempeästi sinun tiesi ylitse! Sinä olet miekan mies, mutta miekka tarvitsee myös miehensä kuten kirkkokin... Suokoon Jumala, että kirkon miehet ajattelisivat aina, kuten sinä ajattelet... paljon, paljon vähemmän huokauksia ja kyyneleitä olisi silloin maata rasittamassa. Sen vuoksi, rakas ystäväni, sanon sinulle Jumalan kasvojen edessä ja niiden maailmain nähden, jotka hänen taivaaltaan lähettävät säteitään ylitsemme, että lausun täydellisemmin Herran siunauksen sinun, vähäpätöisen asemiehen yli kuin voisin konsanaan lausua sen miehen yli, joka vaihto arkkipiispansaavansa miekkaan."

Hän kääntyi nyt pois, sydän täynnä valtavia tunteita, mutta kohta hän taasen kääntyi katsomaan tuota kelpo miestä, jonka lempeä sallimus oli lähettänyt hänen pelastukseksensä äärimmäisen vaaran hetkenä, kun kuolema ei ollut hänestä sen kauempana kuin kohotettu kirves tarvitsee pudotukseen. Hän astui Brodden luokse ja tarttui hänen molempiin käsiinsä.

"Siitä, että nyt elän ja voin täyttää alkamani teoksen isänmaamme vaiheista, siitä kiitän sinua, sinä olit silloin ase Jumalan kädessä... Kuinka olisin siis puolestasi rukoilematta? Niin, kun ajattelen tätä ihmiselämää ja sen monia väriaihdoksia, jotka hohtavat milloin valkoisina, milloin mustina, milloin ruusunpunaisina, niin kuinka pieneltä silloin näyttääkään se, mikä on ajallisesti suurta, kuinka suurelta, mikä on ajallisesti pientä! Sinä lausuit minulle kerran, kun makasin avutonna verissäni metsälätäkössä, että minä olin pelastanut sinun henkesi, ja että sinun oli tehtävä minulle sama. Kenties teit enemmänkin... on kenties tuleva aika, jolloin tuota työtäni pidetään niin suuressa arvossa, että sen keskeyttäminen olisi ollut suurempi vahinko kuin elämäni lyhentäminen muutamilla vuosilla... Lähinnä Jumalaa kiitän siis elämästäni sinua... kiitos, rehellinen kiitos siitä rakas, hyvä ystävä!"

"Tervehdä minulta myöskin herraasi, Niilo Sturea", lisäsi hän hetken kuluttua, "ja anna hänelle tämä kirjoitus... Se on" — hän otti samassa täyteen kirjoitetun paperin pöydältä, kiersi sen kokoon ja antoi sen Broddelle — "se on Engelbrektin kronikka, joka tulee kuulumaan siihen teokseen, jota olen useita vuosia jo valmistanut. On jo monta vuotta siitä kuin lupasin lähettää Niilo-herralle kertomukseni Engelbrektistä... Se tapahtui Vadstenassa monta vuotta sitten, pian marskin, urhean Tord-herran kuoleman jälkeen, surujen ja huolten raskaasti painaessa herrasi sydäntä... silloin annoin hänelle lupaukseni, jonka tahdon nyt täyttää..."

"Se on suuresti ilahuttava Niilo-herraa, siitä saatte olla varma", lausui Brodde, kun tuomioherra vaipui silmänräpäykseksi ajatuksiinsa. "Ja monta kiitosta lähettävät teille vielä sekä hän että Briita-rouva, istuessaan uudessa Penningebyssä ja lukiessaan piskuisesta miehestä, joka oli niin suuri... Minäkin kiitän teitä, ja sanon, että ikävöin kuulla hänen tarinaansa luettavan..."

"Niin, niin... kuule ja ihmettele ja ihaile Herran armoa ja laupeutta, joka lähetti isänmaallemme sellaisen miehen hädän hetkenä... Sinun herrasi Brodde, on myöskin tehnyt Engelbrektin työn; hän on, kuten Engelbrekt ennen, Ruotsin tuki pahoja vihollisia vastaan, ja Kaarlo-kuninkaan kruunu kimaltelee ilta-auringon paisteessa hänen miekkansa kärjellä... Saamme nähdä... saamme nähdä, onko Niilo-herralla myöskin Engelbrektin tarmo voittaa itsensä... silloin olen kuuluvasti ylistävä hänen nimeään."

"Se tarmo hänellä on!" sanoi Brodde, ja hänen silmänsä liekehtivät riemusta ja siitä tiedosta, että sellainen mies oli hänen herranaan.

Mutta kaniikki hymyili leppeätä hymyään ja jatkoi:

"Saamme nähdä, saamme nähdä! Korkeita, mahtavia ja arvossa pidettyjä herroja on nyt kuten ennenkin Ruotsin valtakunnassa, ja kruunu houkuttelee heidän mieltään. Voihan sattua, rakas ystävä, että herraasikin odottaa sellainen hetki, jonka Engelbrekt sai nähdä, sellainen hetki nimittäin, että toinen mies valitaan valtakunnanhoitajaksi... silloin, silloin saamme nähdä onko hänellä Engelbrektin valta itsensä yli!"

"Hänellä on se valta!" lausui Brodde lujasti. "Ruotsin eteen on hän uhraava itsensä kuten tähänkin asti, herra Eerik. Saatte nähdä sen, jos Herra vielä kerran sallii sellaisia kohtalon vaiheita maallemme!"

Lausuessaan näitä sanoja katsoi Brodde hurskaaseen herraan, ja tämän silmistä kohtasi häntä niin valoisa ja lämmin ja niin vakuuttava katse, ettei sen tulkitsemiseen sanoja tarvittu, ja tämä katse mielessään erosi hän oppineesta ystävästään.

Tämä istui vielä kauan katsellen tähtiä tuomiokirkon tornin yli, ja monta harrasta rukousta nousi hänen sydämestään silloin Ruotsin edestä Jumalan ja Jumalan äidin taivasta kohden. — Mutta samaan aikaan olivat myöskin pahuuden voimat liikkeellä katkoakseen ne siteet, jotka pitivät molempia Stureja ystävydessä keskenään.

IV.

"Kuningas vie Päivänsäde-neidon kotiin."

Alkoi taaskin taistelu Ruotsin maassa. Oli kuin kirous olisi painanut Kaarlo-kuningasta. Tuskin oli hän ehtinyt saada kruunun kolmannen kerran päähänsä, kun myrsky alkoi taas, uhaten syöstä kumoon hänen valtaistuimensa. Huolia täynnä laski hän päänsä kättensä varaan miettien, millainen hänen elämänsä päivä oli ollut. Ja hän rukoili sydämensä pohjasta. Niin hän oli ennenkin tehnyt, mutta nyt hän rukoili Ruotsinmaan edestä, — ennen olivat hänen rukouksensa saaneet kannattaa hänen valtansa ja kunnianhimonsa raskasta kuormaa. Se oli voitto hänen monista vaivoistaan ja taisteluistaan.

Se rajuilma, jolla oli juuret vanhassa arkkipiispassa, joka asui Borgholmin linnassa, kasvoi ja synnytti pahat päivät Ruotsin yli taasen, kun sitä vähimmin odotettiin. Urhea ja rohkea ritari oli tämän hyökkäyksen johtajana, jolla Ruotsin rauhaa ja Kaarlo-kuninkaan hallitusta taasen häirittiin — hän oli herra Eerik Kaarlonpoika, Linköpingin uljaan piispan veli. Hänellä oli suuri menestys. Hän kulki Itägotanmaalta pohjoiseen päin Västmanlantiin, voitti Kaarlo-kuninkaan väen Arbogan luona ja jatkoi kulkuaan Uplantiin jätettyään osan joukkoaan Vesteråsiin. Upsalassa hän julisti Kaarlo-kuninkaan valapatoksi, kantoi veron ja käyttöihe kuin valtakunnan herra ja hallitsija.

Kuningasvanhus kirjoitti hätäisesti kirjeen Niilo Sturelle, joka istui nyt kaikessa rauhassa vasta rakennetussa Penningebyssä lukien yhä uudestaan Engelbrektin tarinaa, että hän lähtisi vielä kerran matkaan, ja että kansa nousisi mies talosta taistelemaan Ruotsin vapauden edestä. Mutta vihollinen tuli niin yllättämällä, ja vaara oli niin lähellä, ettei Uplannissa saattanut enää mitään tehdä, vaan Niilo-herra riensi Taalainmaahan. Steen-herrakin, joka suri kadonnutta Ingeborgiaan, oli valmis unhottamaan surunsa ja rientämään sukulaisensa, kuninkaan avuksi. Hän nosti Södermanlannin väestön aseisiin, avusti Vesteråsia ja läksi Uplantiin. Mutta hänen joukossaan oli kavaltajia, niin että hänen täytyi paeta Taalainmaahan. Eerik-herra ylpeili silloin menestyksestään ja laski leikkiä ritarien kera, jotka olivat häneen liittyneet, ja piti suurta ääntä voitostaan sekä kirjoitti vaimolleen, että hän riemuitsisi, sillä pian, tai ainakin vuoden kuluttua saisi hän kantaa Ruotsin kruunua. Tämä tapahtui syksyllä 1469, ja joululuensa joi tämä voitoistaan ylpeilevä ritari ystävineen Uplannissa. Uudenvuoden jälkeen aikoi hän heti lähteä Taalainmaahan kukistamaan kumpaakin Sturea, ja sitten hän olisi yksinään herrana Ruotsinmaassa, sen hän lupasi joulumaljain ääressä.

Hän toteuttikin lupauksensa. Hän läksi Pitkännummen kautta Daljoen yli ja tuli Faluniin saakka. Täällä hän kohtasi Steen Sturen, jolla oli mukanaan lähipitäjäin äkisti koottu rahvas, ja täällä Eerik-herraa kohtasi vastoinkäyminen. Hänen väkensä pakeni kuumen taistelun jälkeen, vaikka hän itse taisteli ensimmäisten joukossa. Hänen tappionsa ei ollut kuitenkaan perinpohjainen, vaan hän sai väkensä kootuksi uudestaan Upsalassa, josta oli Daljoen yli lauttauspaikka. Siinä päätti hän vielä kerran koettaa onneaan taalalaisia vastaan. Hänessä kuohui viha saamastaan häpeästä, ja sama mieliala vallitsi muissakin herroissa leviten koko miehistöön. Heitä hävetti ja harmitti suunnattomasti äskeiset tapahtumat, he kun antoivat talonpoikain voittaa itsensä.

Mutta Runnin talonpoikaisleirissä olivat päinvastaiset tunteet vallalla. Toivottiin vaan, että Niilo-herra olisi ollut saapuvilla Siljanin taalalaisten kera, silloin olisi meteli kerrassaan lopussa, sillä silloin ei yksikään vihollisista olisi päässyt pakoon, ei Eerik-herra itsekään. Samaa mieltä oli Steen-herrakin, joka istui muutamassa vuorimiesmökissä lähellä järven rantaa. Mutta hän istui synkkänä ja harvasanaisena seinäpenkillä, kädet ristissä rinnallaan ja katse sammuvaan takkavalkeaan tuijottain.

Hänen edessään seisoivat Sigge, hänen asemiehensä ja kaikkensa kaikessa. Hän oli valmis lähtemään tuvasta, mutta näytti ensiksi odottavan, oliko herrallaan jotakin käskemistä. Mutta kun Steen-herra pysyi vaiti, virkkoi Sigge:

"Teidän tulisi nyt ajatella erästä asiaa, Steen-herra, istuessanne täällä nyt yksinänne... se kunnia, jonka olette nyt saavuttanut, haihtuu savuna ilmaan, ellette käytä tilaisuutta hyväksenne ja kukista Eerik-herraa, ennenkuin..."

Steen kohotti päätään ja katsoi kysyvästi Siggeen.

"Ennenkuin toinen tulee sieppaamaan sekä voiton että kunnian teiltä!" lisäsi tämä jatkaen ilkeästi hymyillen, kun ritari taas laskeutui katseensa hiilusta: "sanoinhan teille jo ennen, tullessani takaisin luoksenne Niilo-herran tyköä, ettei hän tulisi. Huomasin hänen viekkautensa hänen hymystään ilmoittaessani hänelle viestinne, että vihollinen oli mennyt virran yli, ja että te ette voi sitä vastustaa. Hän jätti tahallaan teidät auttamatta, että joutuisitte tappiolle Eerik-herraa vastaan. Nyt hän tulee kuin myrskytuuli, nyt kun teidän urhoollisuutenne ja onnenne on jo ehtinyt tulla tunnetuksi, ja silloin teidän maineenne häviää hänen maineensa rinnalla kuin tuhka tuuleen."

Ritari polki lattiaa jalallaan, mutta pysyi vaiti. Sigge lähestyi ovea.

"Siitä saatte olla varma, herra", lisäsi hän kääntyen takaisin ollessaan jo ovella käsi ovenvintassa, "siitä saatte olla varma, ettei voittoa ole milloinkaan sen helpommin saavutettu, kuin te nyt saavutatte Eerik-herrasta, jos paikalla lähdette matkaan ja iskette, ennenkuin hän on vielä oikein ehtinyt tappiostaan tointua!"

Sitten hän meni pihalle jättäen ritarin yksinään. Hän astui rannalle menevää tietä myöten, pysähtyi katsellen avaraa, lumenpeittämää tasankoa, käännähti, ikäänkuin katsomaan, seurasiko ketään ja meni sitten nopein, voimakkain askelin järvelle päin. Mutta se levollisuus, jolla hän oli herransa nähden esiintynyt, hävisi samassa, kuin hän jäi yksikseen, näkijöittä. Kaikki liikkeet, joita hän teki käydessään Runnin jäällä olevaa polkua myöten, osoittivat, kuinka kiihkeässä mielentilassa hän oli.

Äkisti hän kääntyi suurelta polulta, jota myöten oli ensiksi kulkenut, eräälle pienemmälle, joka kävi muutamaa pitkäniemenkärkeen järven toisella rannalla, ja kulki yhä kiireemmin kuta lähemmäksi ehti. Rannalle päästyään kääntyi hän enemmän etelään päin, ikäänkuin aikosi Aspebodaan. Mutta tultuaan jonkun satasen askelta metsään pysähtyi hän eräälle tasaiselle paikalle muutamana pilvenkorkuisen korpikuusen alle. Melkein raivoissaan päästi hän vihlovan vihellyksen, jonka täytyi kuulua hyvinkin etäälle. Hän kuunteli, ja melkoisen kaukaa kuului samanlainen ääni.

Kotvasen perästä ilmestyi erään pienen polun mutkuksesta miehen vartalo, joka lähestyi sitä puuta, jonka juurella Sigge seisoivat.

"Oletko onnistunut?" kysyi jälkimmäinen kiihkolla, joka ilmaisi, kuinka hänen mieltään poltti saada mieheltä odotetut tiedot.

"Niilo-herra on tulossa!" vastasi toinen lyhyesti.

Sigge seisoivat hetkisen hiljaa, ikäänkuin ei olisi oikein käsittänyt näitä sanoja, mutta sitten hän löi kädellään otsaansa ja tarttui puhujan käsivarteen niin vimmatusti, että tämä oikein vaikeroi.

"Sitten minä kiroon ja sadattelen sitä hetkeä, jona hänen henkensä oli minun kädessäni enkä sitä ottanut!" huudahti hän vihasta puuskuen. "Hornan kautta, verkkoni langat rupeavat katkeamaan, toinen toisensa perään!"

"Sinulla on syytä olla harmissasi", lausui toveri, "sillä verkkosi oli hyvin viritetty, ja asiat juoksivat hyvin... Hän tuli pakolaisena tänne joen yli, ja olen varma siitä, että hän olisi helppo saalis Eerik-herralle... Mutta nämä ritarit, Niilo-herra ja Steen-herra ovat todellakin kummallisia miehiä! Vaikka koetin kaikkeni panna puhuessani hänen kanssaan, ja vaikka näin kuinka syvästi se häneen koski, niin ei hän tahtonut odottaa yhtäkään tuntia saatuaan tiedon Eerik-herran tulosta. Ellet sinä olisi tullut tuomaan sanaa Steen-herralta, että hän uskaltaa yksinään ryhtyä taisteluun vihollisen kanssa, kunnes rahvas oli siellä saatu kokoon, niin olisi hän tullut, niin tyytymätön kuin hän olikin mielessään entiseen ystävänsä... Nyt hän tulee mieslukuisena virralle; jos Eerik-herra on siellä, on hän menettänyt kalua..."

Kului hetkinen, jolloin Sigge käveli huulet yhteen puristettuina Niilo Sturen palvelijan, veranleikkaajan edessä. Tämäkin vaipui miettimään, mitä tekisi tarkoituksensa saavuttamiseksi. Steen Sturen voitto oli tehnyt heidän tuumansa tyhjiksi, ja tässä tarvittiin tavatonta neuvokkuutta, että vene saataisiin käännetyksi ja tie selväksi, ennenkuin syvyys oli tarpeeksi pohjailtu ja väylä tunnettu. Mutta nyt oli tullut hetki, jolloin oli otettava rohkea askel, eikä kumpikaan näistä miehistä epäillyt sitä tehdäkseen, kun kerran olivat käsittäneet, että se oli ainoa keino, jolla heidän tarkoituksensa oli saavutettavissa.

"No niin!" huudahti Sigge vihdoin, "viimeinen nuoli on siis ammuttava!"

"Keneen?" kysyi veranleikkaaja laupeimmalla äänellä.

"Sinun herrasi, veranleikkaaja!"

"Hm... niin, jos pysymme lujasti yhdessä, saamme kyllä kiinni hauin, jopa kahta suuremman..."

"Pysymme yhdessä... mitä sillä tarkoitat, mestari...?"

"Tarkoitan aina mitä sanonkin... ja palveluksesta palvelus, sehän on vanha välipuheemme...!"

"Anna kuulua, veranleikkaaja, minä olen mies pysymään sanassani, sen tietänet; mitä tahdot siis?"

"Tulinen mieli tekee äkkikypsää työtä, Sigge... tapani on olla tyyni, eikä tehdä ajattelemattomuuksia.... muuten sopii toivoni hyvin yhteen sinun toivosi kanssa, sillä se tarkoittaa ymmärtääkseni erään miehen henkeä...!"

"Niin tekee, Luukas mestari, minä tarkoitan sinun herrasi henkeä!"

"Minä tavotan vaan hänen asemiestään, mutta se sopii hyvin, sillä he pysyvät yhdessä. Kun he pääsevät joen yli, ratsastavat he yhdessä Skaraan Pyhän Kaarinan luostariin. Niilo-herra vie sinne vanhan ystävänsä Fjalar Orminpojan ruumiin ja hänen asemiehensä..."

"Mikä asemiehen nimi on?"

"Hollinger Birgerinpoika!"

"Hm... Hollinger! Olisin toivonut, että hänellä olisi ollut toinen nimi, mutta samantekevä, kannettakoon siis sitäkin nimeä viimeinen kerta! Mutta mitä sinä tahdot Hollinger Birgerinpojalta? Miksi hänen tulee päästä hengestään? Hänellä on miekka, joka kelpaa!"

"Hänellä on muutakin, joka on minulle ja monelle muulle suuriarvoisempi kuin hänen miekkansa... Se on pieni paperinpalanen, jota säilytetään nyt Upsalan tuomiokirkossa, mutta joka viedään myöskin silloin Skaraan. Kirkot ovat, ymmärräthän, pyhiä, eikä niihin voi päästä, mutta tie Upsalan ja Skaran välillä ei ole pyhä, ei myöskään mies itse!"

"Oikein, Luukas-mestari... se asia käy kyllä päinsä! Katsokaamme kuitenkin kerta vielä, eikö onni suosi meitä toisella tapaa. Jos Steen-herra ehtii virralle ennen Niiloa, on hän hukassa, ja jos Eerik-herra saa silloin vähän aikaa puhutellakseen Taalain miehiä, niin saadaan nähdä, ovatko he niin ihan unhottaneet hänen veljensä, Kettil-piispan, ettei Niilolle käy vaikeaksi pelastua hengissä täältä..."

"Ja silloin olen minä siis ajanut sinun asioitasi ilman palkkaa!" virkkoi veranleikkaaja, vilkauttaen viekkaasti silmiänsä, joissa paloi kammottava pahuuden tuli.

Sigge ymmärsi häntä ja sanoi varmasti:

"Sanassani pysyn... pidä tarkasti silmällä miestä, niin otamme hänet kiinni ennen tappelun alkua, ja silloin on voitto sinun yhtä hyvin kuin minunkin."

Veranleikkaaja mietti hiukkasen.

"Olkoon niin niillä edellytyksillä, joita nyt olemme otaksuneet... Mutta jos Niilo-herra saa voiton joella..."

"Jos Niilo-herra saa voiton...? Silloin, veranleikkaaja, löydämme sekä hänet että hänen asemiehensä matkalta Pyhään Kaarinaan. Vihollisella on hyviä piilopaikkoja, ja jos Eerik-herran täytyy paeta, niin vilisevät kaikki polut metsänkävijöitä, jotka mielellään taistelevat meidän puolestamme... Se jää minun asiakseni, sinun pitää vaan antaa minulle varma tieto, milloin he matkustavat..."

"Sen teen."

"Kruunu ja arkkipiispansauva olkoot tunnussanamme, että tuntisimme toisemme... Silloin saamme

voiton, vaikkei vanha arkkipiispa Jöns, Jumala hänen sieluun armahtakoon, enää sitä sauvaa heilutakaan!"

"Kuten sanot, kruunu ja arkkipiispansauva, ha-ha-ha... se vaipuu alaspäin, se pyhä sauva, sillä herra Eerik Kaarlonpoika ei ole voinut sitä pystyssä pitää, se joutuu tavallisen palvelijan varaan!"

Sigge säpsähti. Veranleikkaajan viittaus koski häneen nähtävästi, mutta hän suoristi itsensä ja sanoi laskien raskaan kätensä liittolaisensa olalle:

"Jos voitamme, mestari, niin luulen, että arkkipiispansauva viittaa meille tien kauemmaksi, kuin sinä ja minä voimme tänä hetkenä ajatellakaan!"

"Hyvä, Sigge, joka enemmän uskaltaa, hän enemmän voittakoon!"

He erosivat keskusteltuaan ensin, mitä kussakin erityistapauksessa olisi tehtävä. Veranleikkaaja läksi pohjoiseen päin yhtyäkseen Niilo-herraan, joka oli sieltäpäin tulossa taalalaisjoukon kanssa; Sigge meni järven yli takaisin samaa tietä, jota oli tullutkin.

Tullessaan vuorimiestuvalla, näki hän Steen-herran istuvan kumartuneena erään paperin yli, joka oli hänen toisessa kädessään. Toiseen käteensä hän nojasi poskeaan. Hän ei katsonut ylös; Sigge jäi seisomaan oven ääreen hetkeksi, mutta kun hän kääntyi mennäkseen pois, kohotti Steen-herra silmänsä paperista ja huoautti:

Päivänsäde multiin kätettiin

Vaan käärmekuningas neitosen haudan ties!

* * * * *

Uppbon taistelu kääntyi täydelliseksi tappioksi herra Eerik Kaarlonpojalle. Voittavat taalalaiset saivat tavattoman suuren saaliin, muitten muassa puolitoista tuhatta pantsaria ja lukemattomia rekiä ja hevosia, joilla vihollis-herrat olivat aikoneet kulettaa pois kaiken saaliin, minkä olivat toivoneet saavansa tältä joulumatkalta Taalainmaahan. Eerik-herra seurueineen pääsi vaan mitä kiireimmällä paolla pelastumaan. Monet saatiin kuitenkin matkalla kiinni. Niin kävi entisen arkkipiispan veljien, Davidin ja Kristerin. He joutuivat vangeiksi, ja heidät vietiin Nyköpingiin säilytettäväksi. Siellä David-herra kuoli, jättäen jälkeensä maineen, jota tuskin hänen omat puoluelaisensaakaan mielellään muistelivat. Hän oli yhtä tunnoton kuin arkkipiispakin, mutta vielä hurjempi ja raaempi, niin että hän vietti, aikansa mieluummin merirosvojen ja muiden arvoistensa parissa.

Päästyään vankeudesta oli hän taas, kuten Krister-herrakin, liittynyt Kaarlon vihollisiin, kohta kun nämä rupesivat uudestaan liikkumaan. Hän himoitsi kostaakseen Niilo Sturelle ja nautti jo ajatuksissaan siitä hetkestä, jona saisi oikein mielin määrin purkaa vihansa paisuvaa sappea hänen ylitseen. Sokeassa raivossaan hän kuitenkin erehtyi. Hän tunsu vielä raskaasti häpeän vangitsemisestaan Salestassa, silloin kun torvet kehottivat hyökkäykseen Uppbon lauttauspaikalla, ja tieto siitä lisäsi moninkertaisesti paon ja uuden vankeuden häväistystä.

Herra Eerik Kaarlonpoika läksi Kalmariin pakoon, josta lähti Tanskaan.

Mutta Kristian-kuningas oli itse lähtenyt Ruotsia vastaan. Hän oli jo Länsigötanmaalla matkalla Tivedeniin saadessaan luotettavat tiedot ystäviensä tappiosta ja paosta. Silloin täytyi hänen kohta lähteä takaisin ja heittää uudelleen toiveensa saada Ruotsin kuninkaankruunu. Steen Sture tuli häntä vastaan sotajoukolla, ja Niilo-herra puhdisteli Varendiä vihollisista. Molemmilla oli menestystä. Tanskan kuningas kärsi suuren tappion ja sai itse haavoitettuna paeta takaisin maahansa.

Niilo Sture meni Varendistä Kalmariin, jota alkoi piirittää. Mutta silloin saapui sanoma, että herra Eerik Kaarlonpoika oli tulossa Tukholmaan laivastolla, jonka varustamiseen Kristian-kuningas oli antanut apua. Silloin jätti Niilo Kalmarin ja riensi pääkaupunkiin.

Tällä kannalla olivat asiat, kun Sigge astui eräänä iltana herransa luo, joka istui Varnhemmin luostarituvassa taaskin katsellen ajatuksiinsa vaipuneena laulua Päivänsäde-neidosta. Hän uinaili siinä maailmassa, jossa hänen Ingeborginsa eli hymyillen hänelle — surun, kalman hymyä, niin hänestä näytti, sillä elävitten joukossa ei neito ollut, sen hän hyvin tiesi.

Kun vakavammat toimet soivat hänelle hetkiseksikin rauhaa, oli hänen suurin ilonsa ottaa tämä laulu esille, jonka hän oli saavuttanut Ingeborgin takia, ja jonka tuli olla ehto Ingeborgin sydämen voittamiseen. Silloin hän vaipui tuohon vanhaan lauluun ajatellen ja uneksien suloisesta neidosta, joka viittaili hänelle toisesta kauniimmasta maasta, jossa maallisen elämän houkutukset ovat kadottaneet voimansa ihmisen yli.

"Luvallanne, herra", lausui Sigge astuen hänen luokseen vapaudella ja tuttavallisuudella, mikä kyllä kävi laatuun, sillä hänen suhteensa ritariin oikeutti sen, "haluaisin käydä äitiäni tervehtimässä."

"Äitiäsi!" huudahti Steen-herra sellaisella äänellä, kuin tuon pienen saaren muistuttaminen olisi tehnyt erityisen vaikutuksen häneen.

"Niin, herra, tapani on, kuten tiedätte, pistäytyä silloin tällöin hänen luonaan, ja nyt en ole ollut hänen mökissään siitä asti kuin tulin palvelukseenne. Ette siis voi sanoa, että..."

"Ei, ei, hyvä ystävä", keskeytti Steen-herra, joka arvasi hänen tarkoituksensa, "saat kernaasti luvan käydä äitisi luona. Minut tapaat sitten joko Råfnäsissä tai kuninkaan luona Tukholmassa."

Mies lähti jättäen ritarin taas yksin. Mutta aamulla tuli kuninkaalta pikaviesti pyytämään Steen-herraa itseään Tukholmaan, koska oli tullut tietoja, että herra Eerik Kaarlonpoika purjehti laivastolla Itämerellä Tukholma päämääränä.

Steen-herra ei vitkastellut täyttääkseen kuninkaan toivoa. Hän kulki miehineen Tivedenin kautta Nerikeen ja sieltä Arbogaan. Siellä antoi hän miesten jatkaa matkaansa maata pitkin, haluten itse kulkea vesitietä Mälaria myöten.

Monesti käy niin, että mielessä voi syntyä, kasvaa ja varttua ajatus ja olla siellä kauan kypsyneenä johtamatta tekoon, kunnes tämä yhtäkkiä tapahtuu mitättömästä aiheesta, jostakin sanasta, liikkeestä, aivan oudon nimen kuulemisesta, se on kuin ylen täysi malja, joka tarvitsee vaan yhden ainoan pisanan lisäksi vuotaakseen reunojensa yli. Niin oli Steen-herrankin laita. Siggen puhe äidistään, joka asui pienellä saarellaan, herätti Steenissä muiston Lagnöstä ja näystä, jonka hän silloin yöllä näki siellä ollessaan kotimatalla Råfnäsiin. Hänelle oli tosin monasti johtunut mieleen, että hänen tulisi vielä kerran käydä Lagnöllä tiedustelemassa kadonnutta neitoa, mutta hän oli aina torjunut sen ajatuksen luotaan, kunnes se nyt yhtäkkiä ilmeni hänelle niin voimakkaana, ettei sitä käynyt vastustaminen.

Hän ajatteli, että hänelle olisi lohdutukseksi jo sen talonkin näkeminen, jossa hänen lemmittynsä kuva oli hänelle esiintynyt. Kenties sallisi Jumalan äiti armossaan hänen vieläkin sen kuvan nähdä, olkoon se sitten syntynyt hänen omassa mielikuvituksessaan tai jostakin hänestä itsestään riippumattomasta aiheesta.

Hän päätti siis kulkea järvitietä. On huomattava, että nyt, kun maassa oli taas rauha, jonka sopii toivoa jatkuvan kauemminkin, — sillä Eerik Kaarlonpojan meriretkestä ei vaara voinut olla järin suuri, kun sitä vastaan tettiin ryhtyä varokeinoin — niin voi ritari hyvinkin harrastaa muitakin asioita kuin pelkkiä kylmän järjen piiriin kuuluvia.

Oli lauhkea kevät-ilta hänen veneensä liukuessa Mälarin tasaista pintaa Lagnömaan ja sen saaren välillä, jossa Siggen äiti asui yksinäisessä tuvassaan. Rantoja peitti alkavan keväimen vaalea vihanta; puissa kehkesi nuput ja siellä täällä kuului rastaan liverrys, ja koko maiseman yli valoi kuu runollista valoaan. Ylhäällä kaartui taivaan sinilaki, alhaalla yhtyi siihen sen yhtä sininen peilikuva. Koko seutu oli kuin uinaileva onnen saari taikameressä keskellä leikkiviä tähtitarhoja.

Ritari kohosi seisomaan veneensä kokassa ja katseli ihastuksella ympärilleen. Olikohan hänen onnensa ehkä tässä ihmemaailmassa salattuna, joka oli pukeunut niin suloiseen muotoon juuri kätkeäkseen kauneimman koristeensa. Hänen sydämensä sykki riemusta, näky oli niin ihana ja toivoa täynnä, mihin hän katsoikin; mitenkäpä voisi paha viihtyä tällaisessa ympäristössä, kuinka voi siinä syntyä ajatus kuolemasta ja tyhjyydestä?

Vene liikkui hitaasti eteenpäin. Soutajat huomasivat kuinka juhlallisena heidän herransa oli, eikä luonnon ihanuus ollut heihin itseensääkään vaikuttamatta, ja he nostivat ja laskivat senvuoksi airojaan vedestä niin äänettömästi, että vesipisarain tippuminen veteen ainoastaan osoitti ihmiskätten liikuttavan venettä. Olisi voinut uskoa, että näkymättömät voimat kulettivat sitä tässä taikamaailmassa.

Äkisti löi ritari rintaansa ja ojensi kättään eteenpäin.

Vene oli Oknön ja Aspön välisessä salmessa kulkien aivan liki viimeksi mainittua. Etäämpää näkyivät Lagnön kartanon katot ja uloinna oli se niemeke, jonka ympäri kulettiin siihen pieneen saareen, joka ritarissa herätti niin kiihkeän liikkeen. Hän seisoi katse kuin naulattuna rantaan. Hänen huuliltaan oli tulemaisillaan huudahdus, mutta se pysähtyi ja jäi kuulumatta. Hänen mielenliikutuksensa näytti kuin tyrehtyneen ehdittyään korkeimmilleen.

Rannan hennolla nurmella oli hoikasta koivunrungosta muodostettu risti, jonka vieressä seisoi naishaamu katsellen kuun valaisemalle järvelle. Hänen yllään oli avara valkea vaippa, mutta pää oli verhoton, joten pitkät, pehmeät kiharat pääsivät vapaasti valumaan kaulalle ja hartioille. Hänen toinen kätensä nojasi ristiä vasten, ja toista hän kuletti puolikehässä ristin juurella olevain kukkain yli,

ikäänkuin niitä siunaten.

Hän oli niin häikäisevän valkea ja yli-inhimillisen kaunis kuun haaveellisessa valossa, että häntä tuskin voi pitää ihmisolentona. Ritarista hän oli enkeli, joka oli tullut tänne Jumalan taivaasta verhomään hänen elämäänsä ihanuuden hunnulla, että hänen jäytävä surunsa tuntuisi vähemmän raskaalta, tahi hän oli loihdittu neito, joka oli saanut illan hämärässä, haltiatarten alottaissa tanssinsa, lähteä vuorisalista katsomaan entistä maailmaansa palatakseen kukon ensi kertaa laulaessa takaisin.

Aavistus valtasi ritarin mielen, mutta hän uskalsi tuskin sitä lausua. Oliko se Ingeborg, kysyi hän itsekseen, mutta hänen huuliltaan ei tullut yhtään ääntä. Hän seiso i hengittämättä mitä ankarimmassa mielenjännityksessä.

Mutta vene tuli lähemmäksi ja yhä selvemmin hän tuns i haamalla Ingeborgin piirteet. Sillä oli hänen otsansa, hänen silmänsä ja koko hänen notkea, keveä olentonsa.

Ritari huusi Ingeborgin nimeä. Soutajat pysäyttivät soutamisen.

Silloin näky kerrassaan katosi.

"Laskekaa maalle!" huusi ritari kiihkomielisesti. Vene liukui kuin nuoli eteenpäin, ja ennenkuin se oli ehtinyt rantaankaan, hyppäsi ritari maalle siihen paikkaan, jossa oli nähnyt Ingeborginsa kuvan.

"Ingeborg, Ingeborg!" huusi hän vielä kerran, mutta ainoastaan kaiku metsästä vastasi.

Risti oli rannalla, ja kukat heiluivat sen juurella ikäänkuin tuulen henkäyksestä. Mutta neidosta ei ollut jälkeäkään nähtävänä.

Ritari käski miestensä etsiä metsästä neitoa ja riensi itse Lagnön kartanoon, mutta hetkisen kuluttua he kohtasivat taas toisensa, eikä kukaan ollut nähnyt vilahdukseltakaan mitään elävää olentoa.

Tavallista synkempänä ja puolittain epätoivoissaan astui Steen-herra veneeseen ja soudatti itsensä saareen. Siellä hän riensi nopein askelin kapeaa polkua myöten tuvalle, jonka reppanasta tuprusi ystävällinen savu taivaalle.

"Jumalan rauha, muoriseni!" virkkoi ritari astuessaan ovesta tupaan, jossa eukko istui kehräten takan ääressä, "onko poikanne käynyt luonanne?"

Steenin suureksi kummaksi hän ei ollut käynyt. Hän ei kuitenkaan pannut siihen sen enempää huomiota, sillä olihan mies saattanut kohdata esteitä matkalla ja kulkea herransa hyödyksi pitempiä teitä, kuin hän alkuaan oli aikonut. Sitäpaitsi oli Steenillä niin paljon muuta mietittävää, ettei mikään voinut kääntää hänen mieltään siitä.

Vahvasti oli hän päättänyt mennä seuraavana päivänä Lagnöhön ja kääntää koko talon nurin, sillä kuta enemmän hän ajatteli äskeitä näkyä, sitä varmemmaksi hän tuli, että se oli Ingeborg eikä kukaan muu. Epäilemätöntä oli siis myös sekin, että sekin, haamu, jonka hän silloin edelliskerralla näki Lagnössä, oli hän. Miten hän oli sinne tullut, ja miksi häntä pidettiin niin tarkoin salassa, sen hän kyllä saisi vast'edes selville.

Hän kysyi vanhukselta, tiesikö hän mitään vieraasta neidestä, joka oli Lagnössä.

"Vieraasta neidosta!" huudahti eukko katsoen kauhistuneena ritariin.
"Valkeasta neidostako, oletteko nähnyt hänet?"

"Olen, ja minulle hän ei suinkaan ole vieras!"

"Jumalan äiti ja kaikki hurskaat pyhimykset olkoot lähi minua ja teitä, jalo ritari", jatkoi eukko tehden ristinmerkin. "Mutta Lagnöllä eivät asiat ole oikein kohdallaan. Kartanossa ei ole sellaista neitiä, ei vierasta eikä valkeata, mutta kalastajat, jotka kulkevat tästä, ovat nähneet kuutamo-öinä nuoren neidon, kauniskasvoisen, kulkevan rantaa pitkin... He ovat sommitelleet kaatuneesta koivusta ristin siihen kohtaan, jossa hänet tavallisesti nähdään, ja siellä ne kertovat hänen seisovan itkien ja hymyillen, ja hänen hymynsä on suloista nähdä, ja hänen kyöneleensä tippuvat kuin kaste ristin juurelle. Sentähden on ruoho rehottavin ristin juurella, eikä kalastajan tarvitse koskaan tulla tyhjin verkoin kotiin, jos hän on nähnyt valkean neidon lehdossa. Jotkut kertovat hänen laulavankin, ja niin ihanasti, ettei ihmiskieli ole milloinkaan niin laulanut."

"Mutta tästälähin ei häntä enää nähdä eikä kuulla Aspöllä, sillä minä vien hänet pois!" lausui ritari pontevasti.

"Pyhä Jumalan äiti!" huudahti eukko, "mitä ajattelette, jalo ritari... valkea neito on henki, häntä ette

koskaan saavuta. Vähäisinkin meteli, varomaton sanakin saa hänet katoamaan. Jos tahdotte vielä kerran häntä nähdä, niin varttokaa piilossa jonakin tällöisenä iltana. Saatte olla varma, että hän tulee silloin näkyviin, mutta varokaa avaamasta suutanne tai muuten häntä pelottamasta, sillä silloin se kohta häviää, ja onnettomuus kohtaa teitä, ennenkuin luulettekaan."

Eukon sanat eivät olleet jonkunverran vaikuttamatta Steen-herraan. Hän ei tosin oikeastaan uskonut eukon tarinan kaikkia ihmeellisyyksiä — vaikei hän suinkaan ollut ihan niin vapaa aikansa taikauskoisuudesta, ettei hänkin olisi voinut pitää sitä samana kuin muutkin. Mutta sittenkin se käänsi hänen ajatuksiaan niin paljon, ettei hän enää päättänyt mullistaa taivasta ja maata vapauttaakseen neidon vankeudesta, jossa hän nähtävästi oli, niin varma kuin hän olikin, että oli todellakin nähnyt sydämensä lemmityn.

Siinä voi olla jotakin sellaista, mikä tulisi kahta pahemmaksi, jos sitä varomattomasti käsiteltäisiin. Siitä syystä odotti ritari seuraavaa iltaa. Mutta silloin kävi samoin kuin edellisenäkin iltana. Hän näki suloisen, ihanan neidon seisovan ristin vieressä, ja taivas ja maa sulivat yhteen ritarin silmissä. Ne himmenivät siintäväksi sumuksi, josta hänen lemmittynsä silmä loisti aurinkona häntä vastaan. Näkymätönnä nautti hän tästä näystä, ja hän odotti hetkisen uskaltamatta liikuttaa kättä tai jalkaa. Hän katseli hengähtämättä tätä näkyä. Oli niin hiljaista, ettei yksikään tuulahdus liikuttanut puiden latvoja, eikä yksikään lintu laulanut. Luonto näkyi tajuttomasti tuntevan papittarensa läsnäolon ja kohottaakseen hänen kauneuttaan sulautuvan itsekin häneen.

Mutta sikäli oli ritarilla nyt tällä kertaa onnea, että hän sai kuulla neidon laulavankin. Hän ilmaisi laululla tunteensa nähtävästi ainoastaan silloin, kuin varmaan tiesi, ettei ketään ollut näkemässä eikä kuulemassa, mutta silloinkin niin hiljaa, että Steen-herraa ihmetytti, miten laulu oli voinut kuulua kalastajille salmeen. Aluksi hän ei voinut saada selvää sanoista, mutta pian hän kuuli ne selvästi, eikä laulu ollut konsanaan tehnyt häneen sellaista vaikutusta.

Valkea neito lauloi Päivänsäde-neidon laulua värssy värssyiltä. Joka sävel värähteli ihmeen ihanasti ja samalla oli se syvää vakavuutta täynnä. Siinä oli kokonainen elämän rakkaus, toivo ja usko, mutta samalla siinä oli syvää sydänsurua. Ritari oli täydellisesti lumottuna, hän oli tahdotonna tämän ihmeellisen immen käsissä. Ritari hymyili kun neito hymyili, ja kun neidon katsetta sumensi kyynel, oli ritarin sydän halkeamaisillaan. Laulaessaan tuntui neito elävän Päivänsäde-neidon elämää, tuntevan hänen tunteitaan ja, kuten hän, iloitsevan, hymyilevän, itkevän ja kuolevan.

Ja päivänsäde haudasta kaivettiin
Kun nuori ma oon.
Ja käärmekuninkaan linnaan saatettiin.
Minä lehdossa ratsastelen.

Nyt muuttui laulajan ääni niin perin suruiseksi, ettei kukaan olisi voinut kuulla sitä kyyneliin puhkeamatta. Hän toisti nämät sanat useampaan kertaan, mutta yhä heikommin ja heikommin, kunnes viimeiset säveleet ikäänkuin vaipuivat maahan kukkain joukkoon sulaen niiden kanssa yhteen. Enempää hän ei laulanutkaan.

Hän kumartui äkkiä eteenpäin katsellen järven välkkyvälle selälle. Sitten hän vei molemmat kädet otsansa yli työntäen samalla taaksepäin eteen valuneet kiharat, ikäänkuin olisi nähnyt näyn, joka valtasi hänen mielensä kokonaan.

"Loppunut?" huudahti hän. "Onko laulu loppunut?... on, on... se on loppunut, ainiaaksi loppunut, ja päivänsäde viettää elämänsä käärmekuninkaan kodissa!"

Sitten hän painoi kätensä sydäntään vasten ja vaipui maahan ristin juurelle.

Silloin ei ritari enää voinut hillitä sydämensä kuohuvia tunteita.

"Ei, Ingeborg!" huusi hän, "laulu ei lopu siihen... etkö muista, että lupasin sen sinulle kokonaan, ja minulla on se."

Mutta ritari ehti tuskin astua esiin ja lausua Ingeborgin nimen, niin hän oli taas poissa. Nyt Steen olisi kuitenkin epäilemättä saavuttanut hänet, ellei syvä rotko olisi äkkiä tullut hänelle eteen.

Hän oli nyt kuitenkin ihka varma, että se oli Ingeborg. Seuraavana päivänä meni hän siitä syystä Lagnön kartanoon, mutta aivan turhaan. Hänen epätoivonsa nousi samalla kuin hän tiesi, ettei enää mitenkään voisi kauemmaksi lykätä matkaansa kuninkaan luo Tukholmaan. Hän päätti kuitenkin heti kuninkaan tavattuaan palata takaisin Lagnöhön eikä lähteä sieltä ennen, kuin saisi varman tiedon siitä, miten asian laita oli.

Hän ei tahtonut kuitenkaan lähteä saaresta antamatta millään Ingeborgille tietoa käynnistään, jos

yleensä oli mahdollista vapauttaa hänet lumouksestaan. Miettiessään, miten parhaiten sen tekisi, muistui hänelle mieleen laulu Päivänsäde-neidosta. Hän otti silloin esille paperin, johon tämä mieluinen laulu oli kirjoitettu, ja kirjoitti siihen: "Ingeborg, jos oletkin unhottanut minut, en minä ainakaan ole unhottanut sinua, vaan olen kuolemaan asti uskollinen ritarisi Steen Sture."

Jo ennen päivän ensi sarastusta oli hän ristin vieressä. Hän kiinnitti paperin siihen kohtaan, josta oli nähnyt Ingeborgin pitävän kiinni, suuteli sitä ja riensi sitten veneeseen, jolla aikoi matkustaa Tukholmaan.

* * * * *

Sanoma, että Eerik Kaarlonpoika lähestyi laivastolla Tukholmaa, oli tosi. Steen-herra huomasi kaupunkiin tullessaan mielet siellä hyvin kiihtyneiksi. Niilo Sture oli saapunut jo ennen häntä, ja hänen tulonsa vaikutti hyvin rauhoittavasti kaikkiin. Kuningas itsekin, joka oli ollut kivulias jonkun aikaa, oli käyttänyt hyväkseen ritarin läsnäoloa lähtemällä virkistysmatkalle Mäläriille, hengittämään terveyttä sieltä, koska ilmat olivat tavattoman kauniit.

Hyvin ymmärrettävistä syistä kartoivat entiset ystävykset toisiaan, kun isänmaan edut eivät saattaneet heitä toistensa rinnalle. Niin ylevämielisiä he olivat, että he silloin unhottivat kaiken vihan, seinä heidän väliltään poistui, toinen antoi toiselleen neuvoja, joita mielellään noudatettiin, eikä kumpikaan vähääkään vitkastellut tai epäröinyt senvuoksi, että entinen läheinen suhde oli rikkunut. He surivat sitä ja sen tuottama tuska oli sitä suurempi, kuin kumpikaan ei oikein tiennyt, mikä heidät oli saattanut eri teille. He näkivät vaan, että niin oli laita, ja heitä suretti etupäässä, että heidän suhteensa ei voinut muuttua, vaan sen täytyi pysyä sellaisena. Niilo oli yrittänyt useita kertoja lähestyä Steeniä, mutta joka kerta kuin hän kosketti tätä arkaa kysymystä, näki hän tämän kasvoissa niin tuskallisen ilmeen, että hän aina vetäytyi takaisin päättäen lujasti antaa ajan vaikuttaa.

Steenin mielestä taasen meni hänen entinen asemestarinsa ja ystävänsä silloin niin pitkälle röyhkeydessään, ettei hänellä ollut siihen muuta vastausta kuin miekkasille manuu. Siihen hän taas ei tahtonut ryhtyä, sillä hän tahtoi kuitenkin olla niin kauan kuin mahdollista tahraamatta käsiään sen miehen verellä, jota oli aikanaan pitänyt Ruotsin parhaana ritarina.

Vaikeammaksi kuin milloinkaan ennen kävi nyt Steen-herralle kohdata Niiloa, kun hän taas viime taistelussa oli läheltä saanut nähdä, kuinka kelvollinen mies hän oli, mikä valta hänellä oli rahvaan mielen yli, kuinka tyvenesti hän lausui mielipiteensä neuvottelussa ja sai sen voitolle, ja millä älyllä ja voimalla hän toteutti yhteiset päätökset. Nyt oli taasen henkinen rauha alinomaisten taistelujen väliajoilla, nyt väistyivät yleiset edut syrjään, ja yksityiset pyrkivät esiin täyttää tyydytystä vaatimaan. Hän tunsu nyt, ettei hän kauemmin voinut välttää ratkaisevaa hetkeä, jolloin side hänen ja Niilo-herran välillä oli ainiaaksi katkaistava.

Hän tulikin luullun vihollisensa pariin ennenkuin odottikaan.

Toukokuun alkupäivinä tuli kuningas takaisin Tukholmaan, kuitenkin vielä sairaamana kuin lähteissään, vaikkei hän ollut siitä huolivinaan, vaan koki vastustaa sitä viimeiseen asti. Hänellä oli tullessaan jokseenkin suuri seurue, jossa oli muitten muassa Steen Sturen äiti, rouva Briita Steenintytär, ja neiti Briita Turentytär sekä eräs hunnutettu nainen, jota ei kukaan tuntenut. Tulopäivänään lähetti kuningas sanan sekä Niilolle että Steenille kutsuen heitä luokseen linnaan.

Edellinen tuli ensiksi. Tultuaan kuninkaan yksityiseen huoneeseen ja nähtyään tämän kalpeuden ja kuoppaiset posket astahti hän säikähtyneenä askeleen takaisin. Mutta kuningas hymyili ystävällisesti ja ojensi hänelle kätensä lausuen:

"Hetkeni on tullut, Niilo, tunnen sen hyvin, tunnen sen hyvin... kuka ottaa Ruotsin kruunun minun jälkeeni?"

Kysymys tuli niin äkkiä, että ritari säikähti. Kuninkaan suuret silmät katselivat häntä niin kysyvästi ja syvästi, että ne ikäänkuin ajoivat hänen ajatuksensa siihen aikaan, jolloin ne miehet, joiden muisto oli hänelle oman isänsäkin muistoa kalliimpi, panivat hänen tekojensa lopputulokseksi tämän kruunun, ehkei näkyvässä muodossa, niin kuitenkin itse asiassa.

"Mikä on oma ajatuksenne, Kaarlo-kuningas?"

Kuningas hymyili silloin laskien vapisevan kätensä hänen olalleen.

"Sinun työtäsihän se on", sanoi hän, "että Ruotsi on nyt oma herransa ja voi itse toimittaa kuninkaan vaalinsa..."

"Kuninkaanvaalinsa?" toisti Niilo-herra. "Arveletteko siis, että kuninkaanvaali tulee kysymykseen?..."

Minulla on siitä asiasta omat ajatukseni..."

"Lausukaa ne, Niilo!" pyysi kuningas.

Niilo esitti silloin mielipiteensä, jotka olivat vuosien vieriessä kehittyneet ja yhä varmistuneet, kuta enemmän hän huomasi — etenkin nyt viimeisten tapahtumain jälkeen — kenellekään Ruotsin herralle mahdolliseksi kohota niin paljon vallassa ja arvossa muiden yli, että hänet empimättä tunnustettaisiin ensimmäiseksi, tarvitsematta tätä tunnustusta pakottaa verivirtoja vuodattamalla. Niilo Sture lausui nyt samat sanat, jotka viheriä ritari sanoi maatessaan kuolinvuoteellaan Enköpingin luostarituovassa, ja hän lausui ne kenties vielä kaunopuheliaammin, kun hänellä oli äskeiset tapaukset todisteina.

Kuningas kuunteli tarkkaavasti ritarin puhetta, ja tämän lopetettua istui hän vielä kauan syviin mietteisiin vaipuneena. Vihdoin hän nousi seisomaan ja lausui:

"Kuinka käyneekin, niin Ruotsin valta seisokoon... se on Kaarlo Knuutinpojan viimeinen ja ainoa toivomus tässä maailmassa."

Sitten hän astui ulos jättäen Niilon yksin. Hän odotti kauan, mutta kuningasta ei kuulunut takaisin, ja vihdoin katsoi Niilo, joka oli kutsunut erään päällysmiehensä linnantupaan saadakseen muutaman tärkeän viestin saaristosta, voivansa poistua, kuninkaan saattamatta siitä mitenkään loukkaantua. Hän menikin ja tapasi päällysmiehensä keskustelemassa erään Steen-herran asemiehen kanssa siinä huoneessa, joka oli kuninkaan henkivartijahuoneen edessä. Hän viittasi miehen luokseen ja meni henkivartijasalin läpi erääseen sivuhuoneeseen, jossa sai mieheltään odotetut tiedot saaristosta. Niiden mukaan oli Eerik-herra aivan liiaksi heikko koettamaan hyökätä Tukholman kimppuun. Ainoa keino, jolla hän voi jotakin toimittaa, oli yllyttää rannikkorahvasta. Siitä antoi Niilo päällysmiehelle määräyksiä, käskien vartioida tarkasti kaikkia rantateitä ja ottaa kiinni epäilyttävät henkilöt, joko he olivat menossa kavaltajalaivastoon tai tulossa sieltä.

Päällysmies oli tuskin mennyt, niin vastainen ovi avattiin ja Steen-herra ilmestyi kynnykselle. Hän oli tahallaan valinnut tämän tien, ettei hänen tarvitsisi kohdata Niiloa muuten kuin kuninkaan läsnäollessa. Ovi, josta hän tuli, johti naistupaan, jossa hän oli ollut äitiään tapaamassa.

Nähtyään Niilon tässä huoneessa säpsähti hän, ja aluksi näytti hän mielivän mennä samaa tietä takaisin, mutta sitten hän astui päättävästi yli huoneen eteenpäin.

"Steen!" sanoi Niilo silloin, ja hänen katseensa ja äänensä osoittivat syvää sydänsurua.

Steen pysähtyi ja kääntyi. Mutta samassa avattiin vartijasalin ovi, josta ilmestyivät kuninkaan kalpeat kasvot.

"Miksi menette niin ohitseni, Steen Sture?" kysyi Niilo silloin ottaen pari askelta Steeniä kohden.

"Etten olisi tiellänne, kun te kulette tuttavallisia teitä myöten kuninkaan luo!" vastasi Steen.

"Kulkeeko Niilo Sture sitten sellaisia teitä, joita hänen ystävänsä ei voi kulkea?"

Steen katsoi häneen kylmästi ja jäykästi, mutta hänen yhteenpuristetut huulensa vapisivat, ikäänkuin hän olisi turhaan koettanut hillitä sisäistä liikutustaan. Mutta Niilo ojensi kätensä tarttuakseen ystävänsä käteen, ja kun tämä ei liikahtanut, sanoi hän ilman pienintäkään vihaa ja katkeruutta, kuten ystävä ystävälle:

"Ennen ei meidän tarvinnut pelätä joutuvamme toistemme tielle, Steen... Olen jo pitkät ajat huomannut, ettet sinä ole enää sama kuin ennen, ja olen etsinyt tilaisuutta sinua puhutellakseni... Sanoihisi on syytös, uhkaus katseeseesi kätkeytyä... Selvittääkäämme suhteemme... minä haluan ystävyyttä välillemme suuremman asian tähden kuin pelkästään oman sydämeni toivon tyydyttämiseksi... Haluan sitä isänmaamme tähden, Steen, tämän Ruotsimme tähden, jonka edestä olemme niin monessa taistelussa panneet henkemme ja veremme alttiiksi..."

"Olenko minä siis laiminlyönyt velvollisuuteni Ruotsin valtakuntaa kohtaan?" kysyi Steen.

Ja Niilo mykistyi hänen äänensä kylmyydestä. Hän seiso i sanatonna tuijottaen ystäväänsä.

"Mitä enempää voi tuleva kuningas siis pyytää?"

"Steen, Steen!" huusi Niilo tuskaisesti, "tämä ei ole ystävän puhetta!"

"Mutta se on sellaista puhetta, jota Niilo Sturen ei haittaa kuunnella!"

"Tämäkö sinulla on vaan minulle sanottavaa!"

Ääni, jolla tämä kysymys lausuttiin, oli niin liikuttavan harras, että sen olisi jo pitänyt saattaa Steeniä ajattelemaan. Mutta paha oli saanut sellaisen vallan hänessä, että hän pysyi kylmänä, melkein pä vaan yltyi etsimään vielä julmempia sanoja ilmaistakseen harmin, joka oli pitkiä vuosia kyttenyt ja kasvanut hänen mielessään.

Niilo huomasi, että hänen oli turha koettaa puhua sydämelle. Hän sanoi sen vuoksi, lausuen painolla joka sanan, ikäänkuin antaakseen Steenille vielä viime hetkenä tilaisuuden miettiä asiaa.

"Hyvästi sitten, Steen... on ehkä koittava vielä sekin päivä, että toivot sanomattomaksi, mitä nyt olet sanonut."

Hän meni. Steen jäi yksin mitä katkerimman epätoivon valtaan. Hän painoi päänsä käsiinsä ja huokasi kerran toisensa perään syvään väännellen itseään valtaavan sisäisen taistelun tuskista.

Mutta kuninkaan kalpeat kasvot näkyivät yhä vartijasalin ovelta. Kun ritari jäi yksin työnsi kuningas oven auki ja näytti haluavan astua sisään ottaakseen lähemmin selvää niistä sanoista, joita ritarit olivat keskenään vaihettaneet. Mutta nurja kohtalo salli hänen saada siitä selvän jo ennen. Ovi josta Niilo oli mennyt, avattiin taas, ja pitkä, synkkäpiirteinen asemies astui siitä huoneeseen. Kuningas vetäytyi taas ovelta, ja huoneeseen tullut asemies, jonka olisi pitänyt huomata, että oli syrjäisiä kuuntelemassa, ei ollut siitä tietävinäänkään.

"Häikäilemättä eteenpäin, herra", sanoi mies. Hän puhui sukkelaan ja kiireisellä äänellä, ikäänkuin peläten, että häntä keskeyttäisiin, ennenkuin ehtisi kaiken sanoa, "reippaasti eteenpäin vaan, nyt on koko juoni minun käsissäni!"

Steen oli koettanut saada väkisin mielensä asettumaan ja nyt hän katsoi tutkivasti tummaan asemieheensä, joka jatkoi:

"Kaikki on nyt valmistettuna, Kaarlo-kuninkaan kuolemaa vaan odotetaan... hän saapi kenties armon kuolla luonnollisen kuoleman."

"Sigge!" huudahti Steen, "ajattele, mitä puhut, ja missä olemme, ja että saat maksaa sen hengelläsi, niin rakkaaksi kuin oletkin käynyt minulle, jollet voi todistaa, mitä puhut."

"Siitä saatte olla huolehti, herra!... Henkeni, jota en ole säästänyt taistelleessani rinnallanne, panen myöskin silloin alttiiksi, kun on poistettavana se aita, joka peittää petokset ja salajuonet... Totta on, mitä olen monasti ennen teille sanonut, nimittäin että Niilo-herra kokee pettää teitä saadakseen vallan kuninkaan kuoltua. Se on jo valmiiksi sovittua; hänen päällysmiehensä ovat miestensä kanssa valmiina ottamaan linnoja, joten se asia on selvä."

"Ja tämän sinä voit todistaa?"

"Niin voin. Eräs hänen miehistään lähtee näinä päivinä viemään ritarin viestiä Länsigötanmaalle, luulen, että se tarkoittaa Axevallaa. Jos tahdotte, otan miehen kiinni papereineen, joiden alla on ritarin nimi; silloinhan teillä on mustaa valkealla, että voitte toimia halunne mukaan... Että asia on, kuten sanon, sen saatte nähdä siitä, että Niilo-herra itse tulee pyytämään vapautta lähteäkseen Länsigötanmaalle... hän ilmoittaa syyksi aikovansa laulaa messun erään vanhan ritarin edestä, joka kuoli useita vuosia sitten..."

"Kukahen se ritari lienee?"

"Minulle on sanottu, että ritarin nimi on Fjalar Orminpoika... muuten häntä kutsuttiin eläessään yleisesti viheriäksi ritariksi."

Steen vaipui ajatuksiinsa, mutta hänen kasvonpiirteensä olivat jäykät ja vääntyneet. Hän ei nähtävästi ollut itsensä herrana, vaan hän puhui ja ajatteli kuin lumouksen vallassa. Hän oli kuin kahlehdittuna erääseen edellytykseen, jonka oikeata laatua hän ei enää tutkinut tahi jota hän ei kyennyt tutkimaan. Sen ympäri hänen ajatuksensa ja tahtonsa kieppuivat sitä etemmäksi pääsemättä.

"No", sanoi hän, "lienee totta, mitä sanot; tulkoon siis totuus ilmi ja katketkoon, mikä on katkeeva... Mutta voi sinua, voi sinua, mies, jos annat pettää itsesi... Jos ritari lähtee Länsigötanmaalle, kuten sanot, niin saat samana päivänä vastaukseni... siihen asti ajattelen asiaa."

Sillä sai asemies lähteä. Kääntyessään huoneeseen päin näki Steen kuninkaan edessään, kasvoilla mitä syvin suru. Hänen kätensä olivat levällään ja Steen syöksihe silloin hänen rinnalleen, voimatta hillitä kyneleitään. Kesti kauan ennenkuin kumpikaan voi mitään lausua, mutta lopuksi kuningas keskeytti äänettömyyden.

"Steen raukka", sanoi hän, "nyt ymmärrän, mikä on niin kauan mieltäsi painanut... mutta ole hyvällä

mielin, poikani, pimeys ei ole niin mustaa kuin se näyttää... Niilo Sture... Niilo Sture ansaitsee valtakunnan ensimmäisen sijan... Olisin kuitenkin odottanut, että hän olisi sanonut sen suoraan, minkä olen nyt kiertoteitä saanut kuulla... Silloin olisi hänen tahtonsa täytettykin, eikä kellään olisi siihen mitään sanottavaa. Sillä vielä painaa Kaarlo Knuutinpoika jotakin siinä vaakakupissa, jossa Ruotsin kohtaloa punnitaan..."

Kuningas keskeytti puheensa käyden pari askelta edestakaisin.

"Niilo Sturen vaikuttimia en tunne", jatkoi hän sitten, "mutta sen tiedän, että ne sietävät päivänvaloa, mitä lienevätkin, ja asemiehesi kertomus sisältää ainoastaan puolen totuuden. Mutta minä olisin tahtonut täyttää luottamusta Niilolta, kuten itse olen täydellisesti häneen luottanut... nyt se on rikottu..."

Taaskin keskeytti kuningas puheensa ja asettui ikkunan ääreen, mutta lisäsi sitten kiireisin sanoin:

"Hyvä, saamme nähdä, saamme nähdä... jos miehen puheessa on perää, niin tulkoon Niilon rangaistukseksi, että häneltä luiskahtaa tämä käsistä. Eri mieliä voidaan sittenkin olla siitä, kuka on arvollisin astumaan Ruotsin valtakunnan johtoon!"

Sitten hän laski käsivartensa Steenin päälle kulettaen häntä mukanaan naistupaan päin. Tultuaan sen oven eteen, joka vei suureen saliin, pysähtyi kuningas pannen molemmat kätensä Steenin olalle.

"Nyt annamme surujen mennä", sanoi hän katsoen hellästi ja lämpimästi ritaria silmiin, "minulla on sinua varten eräs ilo, jota et tienne uneksia..."

Ritari katsoi kysyvästi kuninkaaseen, vaikka suru kuvastui vielä synkkänä ja raskaana hänen silmäkulmiltaan.

"Neiti Päivänsäde!" sanoi kuningas. Ritari säpsähti.

"Minä, raihnas vanhus, olen saanut aikaan, mihin sinussa, nuori, uljas ritari, ei ole ollut miestä... Mitä sanot, Steen?" jatkoi kuningas.

"Erehdyksestä voi tulla erehdys", vastasi Steen epäilevästi, "voi löytyä useampiakin, joilla on se nimi."

"Minun tietääkseni on kuitenkin vaan yksi, jolle nuorukaiset antoivat sen nimen tyttäreni häissä Nyköpingissä!"

"Ingeborg!" huudahti Steen. Tuo voimakas mies vapisi kuin kuumeen lyömä. Hänen onnensa pyhästön esirippu avattiin äkkiä.

Kuningas nyökkäsi ystävällisesti.

"Niin, niin", sanoi hän, "Ingeborg Åkentytär, hän eikä kukaan muu!... Voi, sinä et tiedä, mitä suruja lapsiraukka on saanut sinun tähtesi kärsiä."

Hän veti ritarin mukanaan oven vieressä olevaan syvään ikkunan koloon, ja kertoi hänelle Ingeborgin tarinan. Hän oli itse kuullut sen herra Eerik Akselinpojalta, jolle hän oli luvannut pitää huolta neitoraukasta. Hän tiesi nyt enemmän tästä asiasta kuin Eerik-herra voi tietää, sillä hän oli antanut neidon itsensä kertoa koko tapahtuman Vårdsätrametsän pienessä tuvassa Upsalan taistelun jälkeen. Kuningas oli myöskin lupaukselleen uskollisena silloin tällöin käväissyt Lagnössä, johon neito oli viety Vesteråsista, ja nytkin hän oli ennen palaamistaan Tynnelsöstä ja Strengnäsistä soudattanut itsensä Aspölle. Lagnössä ei Mari-eukkoa ja voutia lukuunottamatta kukaan tiennyt hänen käyneen siellä. Näillä käynneillään oli hänellä aina yllään avara viitta, ettei kukaan voinut tuntea häntä kuninkaaksi. Eerik-herra tahtoi pitää veljentyttärensä kauheaa onnettomuutta ihmisiltä salassa; hän oli senvuoksi ollut kahden vaiheella, panisiko hänet luostariin vai lähettäisikö hänet maailmalta piiloon tuohon syrjäiseen kartanoon. Hän päätti tehdä jälkimmäisen, huomattuaan, ettei toivo ollut vielä aivan lopussa siitä, että Ingeborg voisi saavuttaa terveyden.

Hänen sairautensa olikin nyttemmin muuttunut hiljaiseksi raskasmielisyydeksi. Hän kuiskaili lakkaamatta Päivänsäteiden nimeä ja lauloikin joskus värssyn tai pari Päivänsäteiden laulusta. Mutta hänen luokseen ei päässyt kukaan muu kuin vouti ja Mari, ja itse sai hän ainoastaan valoisina, kauneina kesäöinä käydä ulkona huvitteleimassa metsässä tai järven rannalla. Hän oli niin tavattoman arka ja samalla niin notkea ja vahva, että hän pakeni heti ihmetyttävän nopeasti, jos jotakin epäilyttävää näkyi tai kuului ympäristössä. Tämä oli tietysti seuraus siitä säikäyksestä, johon hän oli joutunut sekä ilkeän murhaajan tautta Vårdsätrametsässä että Salestan linnassa, mutta se rauhoitti samalla hänen vartioitaan siitä, ettei ollut pelkoa hänen ilmitulemisestaan. Siitä hän oli myöskin oppinut niin erinomaisesti tuntemaan kaikki salaisimmatkin komerot sillä seudulla, jossa hän sai liikkua, ettei häntä olisi voinut yksikään löytää, jos hän tahtoi pysyä salassa.

"Ihmeelliset ovat Herran tiet", lisäsi kuningas, Steenin kuunnellessa hänen kertomustaan mitä suurimmalla jännityksellä, "ihmeelliset ovat Herran tiet. Kuten tiedämme, lauloi hän alinomaan Päivänsäteen laulua, jonka loppua hän ei milloinkaan löytänyt, tahi hän lisäsi siihen sen, joka löi naulan hänen ruumisarkkuunsa, nimittäin säkeet neidon maahan hautaamisesta; tätä pitivät ihmiset etenkin hänen sairautensa merkinä, ja juuri siitä tuli hänen pelastuksensa. Sinä voinet, rakas poikani, itse paremmin kertoa, miten hän sai laulun käsiinsä, sillä itse hän on varma siitä, että sinä olet sen hänelle antanut. Kun pari päivää sitten menin Lagnöhön, en suinkaan odottanut hänen palanneen takaisin meille ja etenkin sinulle; mutta sinne tullessani astui hän loistavin katsein minua vastaan tervehtäin minua iloiten ja riemuiten!"

Kuningas hymyili näitä sanoja lausueessaan. Sitten hän tarttui ritarin käteen ja vei hänet naistupaan.

Siellä istui rouva Briita Steenintytär katsellen äidillisellä ylpeydellä huoneen alapäähän, josta hänen poikansa tuli kuninkaan rinnalla häntä kohti. Rouvan vieressä seisoivat neiti Briita Turentytär. Jotenkin lähellä heitä seisoivat arkkiteini Kort Rogge, joka oli myöskin ollut kuninkaan seurueessa tämän tullessa Tukholmaan. Muuten oli huoneessa koolla ritareja ja nuorukaisia.

Kuningas astui huoneen toiseen päähän ja katosi siinä olevasta ovesta, mutta tuli heti takaisin taas taluttaen kädestä Ingeborg Åkentytärtä. Neito oli lumivalkea, mutta hänen silmissään paloi ihastuttava tuli, ja helakka puna peitti hänen hienot poskensa.

"Ingeborg-neiti!" kuului kuiskausta salissa; kerrotaan, että neiti Briita Turentyttären täytyi luoda uhkamieliset silmänsä maahan, kun kuningas talutti Ingeborg-neitiä Steen-herran luo, joka oli jäänyt äitinsä luo seisomaan.

Mutta kuningas pani neidon käden ritarin käteen ja sanoi ilonkyyneleet silmissä:

"Nyt kai voimme seipittää uuden värssyn Päivänsäteen lauluun:

"Ja kuninkaan ratsu se neitoa tuo
Kun nuori ma oon!
Hän kotiin hänet vie, oman kultansa luo.
Ma lehdossa ratsastan."

Salissa olijoista ei kukaan ymmärtänyt mitä kuningas tarkoitti, mutta Steen-herra ja Ingeborg-neiti sen hyvin ymmärsivät.

* * * * *

Niilo Sturelle oli onnettomuudeksi, että hän esitti samana päivänä, vaikka vähän myöhemmin kuninkaalle halunsa lähteä Länsigötanmaalle. Pieni kajastus entistä kovuutta ilmeni silloin kuninkaan katseesta ja hänen äänensä oli hieman kylmä. Mutta hän tarttui kuitenkin ritarin käteen lausuen:

"Tahdotte siis jättää meidät, juuri kuin riemun malja tarjotaan täysinäisenä hyvälle ystävällemme?"

"Ystävyiden vuoksi hyljään ilon!" vastasi Niilo, joka oli myöskin varma päätöksessään. Hän lisäsi katsoen kuninkaaseen: "jos ajat olisivat toiset, niin luulen, että te itsekkin, Kaarlo-kuningas, seuraisitte minua tälle matkalle. Vanha ritari lienee kylläkin sielumessun ansainnut sielunrauhansa vuoksi!"

Kuningas liikutti päätään eteen- ja taaksepäin ja sanoi kotvasen perästä:

"Lähtekää sitten, ja Jumala kanssanne, Niilo... kenties, kenties ojennan sinulle nyt viimeisen kerran käteni!"

Hänen katseensa oli tutkiva ja syvä, mutta Niilo ymmärsi kuninkaan sanat aivan väärin. Sillä kuningas tahtoi häntä koetella. Jos tuossa hämärässä syytöksessä ritaria vastaan oli perää, niin täytyi olla selvää, että hän olisi antanut jonkun muun toimittaa asian voidakseen itse jäädä kuninkaan luo etujaan valvomaan. Voi sinua, kuningas raukka, ettet vielä haudan reunallakaan oppinut oikein tuntemaan tätä miestä, jonka sydämessä ei vielä milloinkaan ollut omanvoitonpyynti sijaa saanut!

Ritari tarttui kuninkaan käteen sanoen:

"Siitä Jumala varjelkoon, kuningas... Teillä on vielä paljon tekemättä! Toivon varmasti että näen teidät vielä, ja että te saatte elinpäivänne ehtoon rauhallisemman, kuin tämän vuoden alku on ollut!"

Niilo Sture lähti.

Kuningas seisoivat kauan hiljaa ajatuksiinsa vaipuneena. Hän ei voinut nähtävästi päättää, mikä tässä asiassa oli totta mikä valetta. Vanha horjuvaisuus oli jällellä, heikkous oli sama kuin ennenkin, vaikka otsa oli valoissa ja päälaki valkeana. Kuinka hän koettikin ajatella ja selvittää tätä sotkeutunutta

vyyhtiä, niin jäi Steen kuitenkin hänen silmissään syyttömästi vääryyttä kärsineeksi, ja vaikka Niilo oli hänelle rakas, ei hän voinut saada mielestään, että tämä jalo ritari nyt toimi hyvästi harkitun suunnitelman mukaan. Mutta sittenkin kuningas vielä epäröi, kumman asettaisi etusijaan. Niilo Sture olisi kuitenkin mies paikallaan Ruotsin valtakunnan päämiehenä!

Hänen silmänsä sattuiivat silloin Steeniin, joka seisoj huoneen toisessa päässä Ingeborgin vieressä. Häntä näytti kesken uhkuvaa onneaankin vaivaavan jonkunlainen voittamaton raskasmielisyys, — ja tämä antoi kuninkaan ajatuksille suunnan, joka ratkaisi useamman kuin yhden kohtalon. Hän viittasi erään asepojan luokseen ja käski hänen kutsua Steeniä. Sitten hän meni omaan huoneeseensa.

Steen Sture riensi kutsun mukaan kuninkaan luo, joka ilmoitti hänelle, että asemiehen sana oli mennyt pilkulleen toteen.

"Ja nyt tahdon selvyttää tässä asiassa!" sanoi kuningas innolla. "Tahdon itse antaa asemiehellesi käskyn seurata Niiloa ja ottaa hänen palvelijansa kiinni... Jos puhe nähdään todeksi, on päätökseni valmis, ellei, niin tahdon itse puhutella Niilo Sturea ja korjata asian!"

Päätöksen hetkenä rupesi Steenkin sentään epäröimään, ja hänestä tuntui hetkisen, kuin kestäisi mieluummin tätä epävarmuutta kuin varmuutta, jota ei voitaisi saavuttaa muuten kuin salateitä. Mutta sitten kuvastui entisen ystävänsä juonittelu kokonaisuudessaan valtavasti hänen mieleensä, ja se sai hänen kutsumaan asemiehensä saapuville.

Ja niinpä voi onni väliin ruveta rikoksen liittolaiseksi. Sillä ellei Siggeä olisi juuri nyt kutsuttu herransa luokse saamaan tätä tehtävä, joka toimitti hänet pois Tukholmasta, niin olisi hänen herransa morsiamen silmäys, yksi ainoakin riittänyt tekemään kaikki hänen mustat juonensa tyhjiksi ja saattamaan hänet itsensä sen tuomarin eteen, josta ei mihinkään vedota.

Kului pari päivää tästä tapauksesta mitään erikoista tapahtumatta puoleen tai toiseen. Asiat olivat ennallaan, ja ilma tuntui olevan painostavia, milteipä tukahuttavia aineita täynnä. Steen-herra oli täydessä sieluntuskassa, mutta ei voinut päästä mihinkään varmaan päätökseen. Hän teki suunnitelmia, ja repi ne hajalle heti taas, ja siten kului aika. Lopuksi syttyi hänessä hämärä ja ehkä juuri senvuoksi sitä pakottavampi halu saada kaikki loppuun, oli se mitä tahansa. Ja tämä halu ja sen kaikki syyt täyttivät hänen sydämensä niin kokonaan, ettei hänen rakkautensaakaan, eikä itse Ingeborgikaan ja hänen silmistään sädehtivä onni voinut hälventää sumua ja saada päivää paistamaan.

Kuningaskin kulki koko ajan alla päin, pahoilla mielin, eikä kukaan tiennyt, mitä hän suri, ja mikä sen parantaisi. Hänen sairautensaakin pahentui hyvin nopeaan, niin että hän joutui kohta taas vuoteen omaksi. Muut eivät luulleet sitä niinkään vaaralliseksi, mutta kuningas itse näytti olevan toista mieltä heti ensi päivästä, jona vuoteelle joutui. Hän ei puhunut paljoa, mutta käski heti vanhan kanslerinsa, Niilo Ryttingin luokseen. Tämän tultua antautui hän kokonaan miettimään testamenttiaan, jonka kansleri sai panna kokoon.

Tuli toukokuun 14 päivä. Aikaisin aamulla meni Steen Sture tapansa mukaan kuninkaan luo kuulemaan, miten hän jaksoi. Edellisinä päivinä oli kuningas ainoastaan heikolla pään nyökäyksellä vastannut hänen kysymyksiinsä. Mutta nyt hän puhutteli häntä äänellä, niin heikolla, että Steen peljästy:

"Se lähestyy, se lähestyy, Steen!" Sitten hän lisäsi: "testamenttini on nyt valmis, ja minä tahdon, että sinä kuulet sen sisällön!"

Hän viittasi, että kansleri, joka seisoj vähän syrjempänä Steen-herraa vastapäätä, lukisi testamentin, ja kansleri noudatti kiireesti kuninkaan tahtoa. Se sisälsi kuten tavallista kuolevan määräykset siitä, miten jälkeen jäävä omaisuus on jaettava sukulaisille ja ystäville. Ensiksi lueteltiin mitä lapset ja vävyt ja lapsenlapset saivat. Sitten tuli Steen-herran vuoro, ja kuningas tarkasteli jännityksellä Steen-herran kasvoja hänen osuuksiaan luettaessa testamentista. Hän sai kullatusta hopeasta tehdyn kaulanauhan, punaisen kultakankaisen hameen ja samasta vaatteesta tehdyn hatun ja viitan, jotka olivat kaikki sopulinnahalla vuorattuja. Lisäksi hän sai vielä kirjavan hevosen, josta kuningas oli erittäin pitänyt.

"Herra Niilo Sture", jatkoi kansleri tynnellä, kuivalla äänellään.

"Herra Niilo!" keskeytti kuningas viitaten kädellään ja katsoen yhäti Steen-herraan. Mutta kuningas ei sanonut enempää, jonka vuoksi kansleri luki senkin kohdan testamentista. Hän sai uuden laivan, joka oli Tukholman linnan edustalla.

Mutta kuningas viittasi taas kädellään keskeyttäin lukemisen. Kansleri ja Steen-herra katselivat ison aikaa kysyvästi kuninkaaseen. Hän makasi silmät ummessa, ja hänen kasvonsa olivat kovin kalpeat. Mutta aurinko pilkisti ikkunasta sisään valaisten kuninkaan päätä. Sen lämmittävä, elähyttävä säde toi

myöskin kenties kuiskauksen Jumalan taivaasta. Leppeä hymy näytti hetkiseksi pehmentävän hänen kalpeita piirteitään.

"Lisätkää siihen kansleri", sanoi hän vihdoin, "lisätkää siihen vielä toinen kullattu hopeainen kaulanauhani!... Se on samallinen kuin se, jonka sinä saat, Steen... Sillä tarkoitan jotakin..."

"Mitä tarkoitatte?" kysyi Steen, kun kuningas ei jatkanut, vaan vaipui ajatuksiinsa.

"Sitä, Steen, että te molemmat, sinä ja Niilo, olette vihityt samaa suurta tehtävää varten Ruotsin hyväksi... Sinä ja hän, Steen, voitte yhdessä taistella taistelun, joka vapauttaa isänmaamme ja josta tulevat ajat puhuvat, jos pysytte yhdessä. Niin, se on tarkoitukseni, kirjoita kaulaketju sinne; minä uskon kaiken pyhän kolminaisuuden huomaa! Ja Briita saa kultasormukseni, jossa on krysoliittikivi."

Kuninkaan huulilla näkyi taas hymy, lämpimämpi ja selvempi kuin äsken. Hänen mieleensä tuli varmaankin kokonainen sarja muistoja Briitan nimen johdosta. Näihin muistoihinsa nukkui kuningas, hymy vielä huulillaan. Kansleri tahtoi jatkaa. Mutta Steen-herra viittasi häntä olemaan vaiti, kun kuningas oli vaipunut uneen.

Steen Sture lähti hiljaa huoneesta, mutta kansleri jäi sinne toimittamaan ikkunan ääressä jotakin juomaa kuninkaalliselle herralleen. Edellinen jatkoi matkaansa vartijasalin läpi ritarisaliin ja sieltä parvisillalle, johon jäi kävelemään syvissä ajatuksissa edestakaisin.

Parven portailta kuului raskaita askeleita, mutta ritari ei huomannut sitä, ennenkuin kerran kääntyessään äkkäsi erään isokasvuisen, valkohapsisen ukon edessään. Hänen yllään oli vuorimiesten tavallinen puku, pitkä, tumma nuttu, sekä vyöllä leveä nahkainen vyö, ja päässä korkea, suippo hattu. Steen-herra katseli häntä kotvasen. Hänen ajatuksensa olivat niin muihin asioihin ja henkilöihin kiintyneet, että hänen muistinsa petti hänet aluksi. Mutta vanhus hymyili huomattessaan ritarin hajamielisyyden ja lausui:

"Terve, Steen-herra, tunnet kai vielä sentään vanhan Vuorimies-Pentin."

Nytpä Steen hänet tunsikin. Hän meni vuorimiehen luo, tarttui hänen käteensä ja kysyi, mitä asiaa hänellä oli kuninkaalle.

"Minä etsin Niilo Sturea", vastasi ukko. "Olin saanut päähäni, kun vuodetkin ovat näin vierineet, enkä voi tietää, milloin hetkeni lyö, mennä kertaseksi rukoilemaan pyhän Eerik-kuninkaan haudalle Upsalaan. Lähdin sinne Erkinpäiväksi, mutta sain siellä kuulla sotapäällikkömme tulleen Kalmarista. Silloin halusin nähdä hänet vielä kerran ja kutsua hänet pojantyttäreni häihin, jos Jumala suo valtakunnalle rauhaa niihin aikoihin."

Ukon puhe, josta tuoksahti pelkkää rauhaa ja hurskaan mielen tyventä onnea, kuulosti omituiselta ritarin korvissa. Hänen silmänsä edessä häilyi nyt sysimusta yö, jossa vihan salamet risteilivät verisine viiruineen; ja sen keskeen ilmestyi nyt yhtäkkiä kultatähkäinen vainio ja ahkeran kansan onnekas elämä. Mutta ellei valo ole tarpeeksi voimakas tehdäkseen yötä päiväksi, tulee pimeys vaan entistäänkin mustemmaksi, ja näin kävi nyt Steen-herran. Vanhuksen sanoista hohtava valo jyrkensi vaan, eikä hajottanut sitä pimeyttä, jossa hän itse oli.

"Niilo-herraa ette tapaa täällä", sanoi hän hieman äkeästi, "hän on lähtenyt Länsigötanmaalle..."

"Hm!" mutisi vanhus katsoen terävästi ritariin. "Sitä en odottanut... minulle kerrottiin kuninkaan makaavan kuolemansairaana... luolin hänen senvuoksi olevan täällä..."

Steen-herra osoitti puhuvalla päänniikkeellä tämän kaiken olevan totta. Vuorimies seiso i ääneti ja näytti mietiskelevän jotakin hyvin tärkeätä. Vihdoin lausui hän pistäen kätensä vyön alle:

"Mutta Niilo Sturelle on kaiketi lähetetty sana, jos kuningas todella on kuolemaisillaan?"

"Ei!" vastasi Steen-herra, "ei ole varmaa, onko kuninkaan tauti kuolemaksi!"

Pitkäveteinen hm! ilmaisi ukon ihmettelyn. Sitten hän kääntyi syrjään katsoen sillan kaidepuun yli linnan pihalle, josta eräs mies näkyi rientävän kiirein askelin parvensiltaa kohden. Kohta näkyi kookkaan vanhuksen takaa kaksi tuikkivaa, pistävän terävää silmää.

"Sinä täällä, Sigge?" huudahti ritari, joka unhotti kokonaan vanhuksen Siggen saapuessa.

Sigge teki merkin osoittaen vuorimiestä. Mutta tämä oli puolestaan saanut niin paljon ajattelemissa ritarin puheista, ja kenties vielä enemmän äänenpainosta, jolla ne lausuttiin, että hän unhotti sekä

ritarin että hänen palvelijansa ja meni portaita kohden. Steen-herra katsoi häneen päin, mutta antoi hänen mennä. Sigge selitti sitten, miksi oli niin äkkiä ilmestynyt linnaan.

"Hyvin sujuu, herra Steen, olkaa rauhassa... olen ryhtynyt tarpeellisiin valmistuksiin, ja nyt lähdän toimeen. Mies, joka ratsasti Niilo Sturen sananviejäin vastalle, läksi Upsalaan, jossa hänellä oli pitkä keskustelu erään kaniikin, Eerik Olavinpojan kanssa... Hautausaatto liikkuu vitkaan; he olivat vasta neljä päivää sitten Vesteråsissa, ja mies kulkee saaton mukana... mutta minä olen pannut koirani liikkeelle, ja nyt tahdon itse lähteä kuninkaan miesten kera, senvuoksi olen täällä!"

Steen-herra väänteli käsiään, mutta mies ei voinut sanoa kärsimättömyydestäkö vai epätoivosta. Hänelle se olikin samantekevää. Hän katseli tuikkivilla silmillään herraansa niin villisti, kuin hän olisi ollut hänen uhattu uhrinsa eikä Niilo Sture. Tämä viittasi kädellään, eikä Sigge viivytellyt lähtöään.

Puolet hänen ruumiistaan oli kuitenkin vielä näkyvissä, kun ritari kuuli hameen kahisevan takanaan ja ystävällisen äänen lausuvan hänen nimeään. Steen nojasi päätään vasenta kättään vasten, jota hän nojasi erästä parven kattopylvästä vasten. Hänen oikea kätensä puristi lujasti sillan kaidepuuta. Hän ei kuullut kuiskausta, mutta silloin laskiye pehmyt käsi hänen käsivarrelleen, ja hymyilevät huulet lausuivat toistamiseen hänen nimensä.

Tulija oli Ingeborg. Kuninkaan sairauden aikana oli hänen sulhasellaan niin paljon puuhia, jotka estivät heitä olemasta yhdessä, että he saivat kohdata toisiaan vaan joskus lyhyen hetkisen. Mutta siksi ne olivatkin sitä arvokkaampia. Aikaisin tänä aamuna oli neito odottanut häntä tapansa mukaan naisparvella, mutta hän ei ollut tullut. Hän voi hyvin ymmärtää, että tärkeät syyt olivat esteenä, ja sillä puolen linnaa kuiskailtiin pian, että kuningas oli heikompi kuin milloinkaan, mutta se ei voinut korjata hänen pettynyttä odotustaan. Silloin tuli eräs tyttö ilmoittamaan, että ritari meni parvensillalle. Hän riensi senvuoksi sinne.

"Steen!" kuiskasi hän vielä kerran katsoen häneen niin rakkaasti, kuin kevätaurinko katselee kirkkaalta taivaalta jääkoleista maata.

Nyt irroittihen ritari niistä siteistä, jotka häntä niin kahlehtivat. Hän kääntyi sulo neitosensa puoleen. Mutta tämä oli nähnyt sulhonsa tumman katseen, ja hän vilkaisi tämän katseen suuntaan, ja siellä hän näki näyn, joka sai veren hänen suonissaan hyytymään.

Linnanpihalla asteli murhaaja, mies, jonka hän tunsu tuosta onnettomuuden päivästä asti, ja hänen nutussaan oli Steen Sturen kilpimerkki, kolme lumpeenlehteä. Kolkot, hirveät ajatukset himmensivät silmänräpäyksessä hänen sielunsa; niitä seurasi toisia ajatuksia, jotka koettivat karkoittaa edelliset, mutta alaston todellisuus oli ilmielävänä hänen edessään ja hänen neitseellinen sydämensä kutistui kokoon niiden vaikutuksesta.

"Se on hän", huudahti hän, mutta hänellä ei ollut voimaa kestää hirveätä havaintoaan.

Hän vaipui taintuneena Steen-herran syliin.

Samassa tuli eräs asepoika juosten ritariparvelta ja sanoi ritarille, että kuningas kutsui häntä, ja oli jo useita kertoja hyvin levoton kysellyt häntä. Useita neuvosherroja oli jo tullut ja niiden mukana linnan päällysmies. Kuningas odotti nyt vaan Steen-herraa.

Tämän sydän oli murtumaisillaan niiden monien ristiriitaisten tunteiden painosta, jotka hänen sieluaan raastoivat. Hänen täytyi kuitenkin ennen kaikkea saapua kuninkaan tykö, vaikka hänen sydämensä vaati melkein vastustamattomalla voimalla häntä jäämään morsiamensa luo. Hän kantoi hänet kiireesti naistupaan äitinsä luo. Steen selitti hänelle lyhyesti, mitä oli tapahtunut ja pyysi, että äitinsä ilmoittaisi Ingeborgille, kun hän virkoisi, että hän tulee sinne heti, kun velvollisuutensa kuningasta kohtaan sen myöntää. Sitten hän läksi kuninkaan luo.

Pari nappia oli auennut hänen ihokkaassaan, mutta hän ei tänä hetkenä joutanut ajattelemaan ulkonaista asuaan, vaan astui semmoisenaan kuninkaan huoneeseen. Neuvosherrat seisoivat siellä vakavin kasvoin puolikehässä kuninkaan vuoteen ympärillä. Vielä tuonnempana oli linnan päällysmies, ja aivan hänen takanaan oli kuninkaan asemiesten päällikkö, vanha, uskollinen Klaus Lang. Kuninkaan päänaluksen molemmilla puolin seisoivat hänen kanslerinsa, Niilo Ryting ja Strängnäsin arkkiteini, Kort Rogge.

Kuningas makasi silmät sulettuina, mutta hänen kalmankalpeat kasvonsa puhuivat kaunopuheista kieltään maallisen elämän katoavaisuudesta. Ääni, jota tuhannet olivat kuunnelleet, katse, joka oli saanut sydämet sykähtelemään riemusta, pelosta, vihasta ja kiukusta, tuo käsi, joka oli pidellyt vallan ja rikkauten valtiikkaa, — kaikki oli muuttunut, rauennut; niistä oli jällellä ainoastaan muisto, haihtuneen todellisuuden varjo.

Kansleri kumartui kuiskaamaan kuninkaan korvaan, että ritari oli tullut. Heikko hymy ilmestyi silloin hänen huulilleen. Hän viittasi Steeniä luokseen. Ritarin silmiin kohosi pari kyyneltä, kun kuningas lausui:

"Paljon olen sinua ajatellut näinä päivinä, Steen, sinua ja valtakuntaa, joka on silmissäni näyttänyt sulautuvan sinun kanssasi yhteen.. Sanon sinulle kuitenkin suoraan, että olin ajatellut toista valtakunnanjohtajaksi jälkeeni... Hän on suuri, rakas poikani, suurempi kuin sinä ja paljon, paljon suurempi kuin Kaarlo Knuutinpoika, joka on kompastunut kaikille niille kareille, joiden välitse hän on purjehtinut. Hänellä on se voima, jota minulla ei ole koskaan ollut, ja joka kenties puuttuu sinultakin, itsensä kieltämisen voima... sen näen nyt selvemmin kuin ennen... Ja tämä viimeinen pilvi, joka vielä viime hetkenäni himmensi silmäni, — tunnen sen, Steen että se on pelkkää valetta ja petosta!... Sinäkin saat sen nähdä, ja hyvin pian, ettei jalompaa sydäntä syki minkään ritarin rinnassa..."

Hän vaikeni kootakseen voimia. Puhuminen rasitti häntä, ja hänellä oli vielä paljon sanomista. Hänen silmänsä kääntyivät Steenistä kansleriin ja kanslerista Steeniin takaisin. Hetken juhllisuus oli vallannut kaikki läsnäolijat, mutta vanha Klaus Lang nyyhkytti ääneen voimatta vähääkään hillitä tunteitaan.

Kuningas kuuli sen ja hymyili sekä viittasi vanhuksen luokseen. Päälysmiehen käsi vapisi ankarasti, kun hän ojensi sen herralleen. Hän lankesi polvilleen sängyn viereen painaen kyyneleisiä silmiään kuninkaan kättä vasten.

"Kiitos, kiitos, rakas ystävä, uskollisesta ystävydestä!" änkytti hän hymyillen. "Me tapaamme kyllä toisemme oikean herramme ja kuninkaamme edessä, joka on rukouksesi jo kuullut."

Sitten ojensi kuningas kätensä neuvosherroille, toiselle toisensa perään lausuen heille monta neuvon sanaa Ruotsin menestyksestä ja yksimielisyydestä, jota hän toivoi Ruotsin miesten välille, mistä sitä niin usein puuttui. Viimeksi hän kääntyi taasen Steen-herran puoleen.

"Sinun ja minun välilläni ei ole konsaan mitään kylmyyttä ollut... Niin kauas kuin voin muistaa taaksepäin, olen aina nähnyt sinut rinnallani sekä silloin, kuin kuninkaankruunu heleänä loisti päässäni, että silloin, kun sen loisto himmeni ja hävisi, ja kun minun alennustilani saapui, arkkipiispansauvan ollessa Ruotsin valtikkana... Vilpitön kiitos siitä, Steen... Vie viimeinen tervehdykseni Niilo Sturelle ja pyydä hänen antamaan minulle anteeksi... voi, ethän sinä tiedäkään, mitä välillämme on ollut!... Sammuva katseeni näkee hänet pyhimysloistossa, ja itse olen pimennossa... rukoilkaa puolestani kaikki, joilla on sydän ottamaan osaa miehen hätään ja miehen taisteluihin!"

Taaskin kuningas vaikeni sulkien silmänsä. Hänen katsettaan häikäisi kenties se valo, joka nyt elämän rajalla virtasi häntä vastaan siitä pitkästä muistojen sarjasta, jonka sisältöä hän ei milloinkaan ollut nähnyt niin täydellisenä kuin nyt. Hän näki ne nyt kaikki, kaikki ne, jotka olivat vaeltaneet elinrataansa hänen rinnallaan joko hänen kanssaan tai häntä vastaan, ei kylminä ja verettöminä, vaan ne esiintyivät elävinä olentoina; hänen muistinsa tunsivat ne kaikki, vaikkei hänen kielensä voinut lausua kaikkea, mitä hän näki ja tunsivat. Engelbrekt, Eerik Puke, Broder Sveninpoika, vanha drotsi Krister Niilonpoika ja arkkipiispa Jöns Pentinpoika, Tuomas-piispa, — kaikki hän nyt näki, ja eellimmäisenä niiden avarassa piirissä lähestyi häntä valoisana haamuna hänen unohtumaton kuningattarensa, kaunis Kaarina. He seisoivat syyttävinä, mutta samalla rukoilevina ja anteeksiantavina. He olivat kuin painoja siinä vaa'assa, jonka heilunta määräsi, minkä osan ikuisesta elämästä hän oli saapa. Hänen huulensa liikkuvat hitaasti, ikäänkuin puhuessa, vaikkei kukaan voinut kuulla sanoja. Mutta kun kuningas jatkoi samaan tapaan, kumartui Steen-herra hänen puoleensa ja kuuli silloin selvästi hänen lukevan kappaleita Engelbrektinlaulusta. Kuningas huomasi nähtävästi ritarin liikkeen, koska hän heti risti kätensä ja sanoi korkealla äänellä:

Jumala, jok' oikein tuomitsee,
Hän armonkin antaa meille!

Sitten hän katseli kauan värähtämättä Steen Sturea. Silloin hän antoi merkin, jolla osoitti haluavansa päästä istuvaan asentoon. Molemmat hengelliset herrat auttoivat hänet silloin istumaan. Näki kuinka työlästä se oli kuninkaalle, mutta he huomasivat, miten hän ponnisteli, ja ihmettelivät, että hänen riutuneessa ruumiissaan oli vielä niinkin paljon voimia.

Syvintä vakavuutta osoittavalla juhllisuudella tarttui kuningas silloin ritarin käteen.

"Sinulle, Steen", sanoi hän, "sinulle ja Niilo Sturelle minä uskon valtakunnan, ja minä lähden täältä siinä lujassa uskossa, että te pysytte uskollisesti yhdessä ja miehekkäästi puolustatte isänmaatamme. Sitä varten annan sinun haltuusi Tukholman, Turun ja Örebron linnat kaikkine maakuntineen ja kaupunkeineen, jotka ovat olleet oman valtani alla! — Mutta yhden neuvon annan sinulle... se on testamenttini parhain: älä milloinkaan tavoitele kuninkaan nimeä... se valta mursi Kaarlo

Knuutinpojankin onnen!"

Hän risti sitten kätensä lisäten:

"Jumal' armias, poika ja henki pyhä
Ruotsia suojelkoon, varjelkoon yhä!"

Sitten hänen päänsä vaipui raukeasti sivulle. Papit laskivat hänet hiljaa vuoteelle. Kaikki odottivat, että hän hengittäisi kohta viimeisen henkäyksensä, ja Steen herra kumartui kuuntelemaan, vieläkö hän hengitti. Hän seiso i kauan siinä asennossa eikä huomannut, että kallis kaulaketjunsä, jota hän aina piti, valahti vähän näkyviin. Kuninkaan vapiseva käsi tarttui siihen.

Hänen katsettaan himmensi kuitenkin jo kuolinhetken sumu. Hän ei voinut eroittaa muuta kuin yhden säihkyvän jalokiven, johon hän tarttui sormillaan, mutta hän tuns i sen jalokiven, ja se johti hänen viimeisen ajatuksensa Niiloon.

"Niilo", änkytti hän, "tiesinhän sen, että löytäisin vielä kerran sinun kaulaketjusi kuitenkin."

Käsi her vahti ales ja katse sammui, mutta ihmeen ihana hymy levisi hänen kasvoilleen. Sovinnon enkeli oli vilvoittanut kuningasta hänen viimeisessä hengenvedossaan.

* * * * *

Kaarlo-kuningas kuoli puolipäivän aikaan, ja vasta iltapuoleen sai Steen-herra tilaisuutta käydä naisparvella kuulemassa lemmittynsä vointia.

Hän oli tointunut pian pyörtymyksestään, mutta hänet saatiin vaan suurella vaivalla pidätetyksi rientämästä kuninkaan huoneeseen. Vieläpä kun ilmoitettiin kuninkaan kuolleen, ei se häneen tehnyt muuta vaikutusta kuin että hän toivoi nyt kohta saavansa nähdä Steen-herran. Kun tämä astui huoneeseen, jossa hän oli, ilmaisivat neidon ensi sanat heti sekä täyden selvityksen hänen äkkinäiseen mielenliikutukseensa ja pahoinvointiinsa sekä antoivat ritarille vielä sellaisen tiedon, joka oli ihan maahan musertaa tämän.

"Oliko se sinun asemiehesi, joka käveli pihalla?" kysyi hän tavattoman kiihkeästi.

"Oli!" vastasi Steen-herra tarttuen surumielisesti hymyillen hänen käteensä.

"Se mies tahtoi murhata sinut", sanoi Ingeborg silloin, "sama mies, joka oli murhaamisillaan hurskaan kaniikin, ja joka hautasi sinun Ingeborgisi mustaan multaan!"

Hän oli kauhusta kalpeana tätä kertoessaan, ja koko hänen olentonsa vapisi ikäänkuin tuleessa, jonka sähiseviä liekkejä hän turhaan koki sammuttaa.

Kysymyksiä ja vastauksia vaihdettiin nopeasti, ja ennenkuin Steen Sture erosi morsiamestaan, oli hänellä selvillä koko tämä perkeleellinen juoni, ja myöskin se, että hänen kaulassaan oli Niilo Sturen kultainen kaulaketju.

Mutta Niilo Sture oli koko yön hänen mielessään, eikä hän voinut saada silmän täyttä unta.

V.

Pyhän Katariinan luostarikirkossa.

Harvalla Ruotsin kaupungilla on ikäänsä nähden niin vähän muinaismuistoja kuin Skaralla. Tuomiokirkko yksin on siellä suurena ja juhlallisena keskellä pientä kaupunkia muistuttamassa mennyttä suuruuden aikaa, joka ei enää konsanaan palaa. Keskiajalla oli tämä kaupunki vielä maan suurimpia; siellä oli linna ja koko joukko kirkkoja ja luostareja. Eräs niistä oli Mustaveljesten luostari, jota keskiajan loppupuolella vielä kutsuttiin pyhän Katariinan kirkoksi.

Pyhän Katariinan luostarikirkkoon kulki eräänä kauniina kevätiltana juhlallinen saatto laulavia munkkia, palavat vahatuohukset kädessä. He kantoivat keskessään ruumisarkkua, joka oli verhottu paarivaatteella, johon oli ommeltu Gumsehufvudien vaakuna. Heidän jälessään astui korkea ritari, joka talutti rouvaansa käsivarresta. Heidän kummallakin puolen kävi nuori poika, kumpikin lujarakenteisia

ja ryhdikkäitä, vaikka toisen kasvot olivatkin leppeät ja hennot kuin naisen. Muutamia asemiehiä, joiden vaatteissa oli Natt och Dag-suvun vaakuna, tuli tämän pienen saaton perässä.

Munkit lauloivat ja kaksi kuoripoikaa heilutti kultaisia savutusuurnia. Kevätilta oli leppoinen ja rauhallinen ikäänkuin luonnonkin sydän olisi sykkinyt yhdessä näiden ihmisten sydänten kanssa, jotka tässä viettivät hurskasta muistojuhlaansa.

Kirkossa kulki saatto pyhän Kaarinan kuoria kohti, jota valaisi runsaasti suuret mustilla maalauksilla koristetut vahakynntilät. Pyhimyksen kuva hohti keskellä loistavaa valopiiriä, josta valoa levisi muillekin esineille, joista huomiota veti puoleensa etupäässä eräs kallisarvoinen alttaritaulu, joka esitti tapahtumia Vapahtajan elämästä ja jonka ritari Fjalar Orminpoika oli jo kauan sitten lahjoittanut kirkolle.

Munkit asettivat arkun kuorissa olevalle alustalle, joka oli sitä varten erityisesti laadittu, ja sitten he asettuivat sen ympärille laulamaan sielumessua. Ritari rouvineen ja poikineen olivat silloin polvillaan ja rukoilivat syvällä hartaudella Herraa ja Pyhää Katariinaa vainajan sielunrauhan puolesta. Mutta ovelta kuului tällöin askeleita, jotka lähestyivät kuoria, ja rukoilijain ympärille asettui korkeita, hopeahapsisia haamuja. Viimeisen sävelen tauottua jäivät polvistuneet vielä vähäksi aikaa rukoilemaan, mutta sitten he nousivat ylös ja ritari kääntyi kirkkoon päin. Hän astahti hämmästyneenä askeleen taaksepäin, mutta ei ehtinyt lausua mitään, ennenkuin vanhin vieraista, jolla oli komea vanhuksen pää ja mitä jaloimmat piirteet, lausui:

"Älkää panko pahaksenne, Niilo Sture, aika on tärkeä, me olemme matkanneet yötä päivää Tukholmasta tänne teitä tavataksemme."

"Tärkeitä asioita lienee siis kysymyksessä, Pentti vaari!" virkkoi ritari.

"Kaarlo-kuningas on kuollut!" vastasi vuorimies.

Tämä tärkeä uutinen ei tehnyt erityisempää vaikutusta Niiloon. Tosin hän hämmästyti, sillä hän ei ollut odottanut vanhan kuninkaan näin pian kuolevan; mutta hänestä tuntui kuitenkin sangen luonnolliselta kuulla Kaarlo-kuninkaan nimeä mainittavan Fjalar Orminpojan, viheriän ritarin, nimen ohella, ja hän oli nyt niin vaipunut siihen maailmaan, jossa he olivat yhdessä tai toisiaan vastaan vaikuttaneet, että tämä sanoma tuntui hänestä vaan kuin kellojen soitto heille kummallekin, tahi paremmin sille ajalle, joka oli ollut heidän.

Mutta vanha vuorimies oli niin sanovan näköinen, hänen huulensa vapisivat, hän tahtoi jatkaa puhettaan. Tämä veti ritarin ajatukset muistojen parista todellisuuden piiriin.

Ukko jatkoi:

"Minä ja nämä muut, jotka ovat seurassani, tahdomme sanoa teille sanasen, niinkauan kuin on aika... Me tahdomme, ja koko Taalainmaa ja Västmanland tahtovat samaa, että sinä, Niilo, rupeat valtakuntaa johtamaan..."

Ilo välähti Niilo Sturen jaloilla piirteillä; mutta niistä loisti samalla nöyryys. Hän voi samalla tyyneydellä ottaa vastaan kohtalon määräykset, olivat ne synkkiä tai valoisia. Mitä nämä rehelliset vuorimiehet hänelle nyt esittivät, oli jo kauan ollut hänen mielessään. Olihan aivan asian mukaistakin, että hän, joka oli saanut isänmaan vapautetuksi väkivallan käsistä, pitäisi yhä edelleenkin sitä pystyssä. Tämä paikkakin, hänen pyhimyksensä kirkko, jossa viheriän ritarin tomu lepäsi, puhui hänelle samaa kieltä kuin vanhukset. Hän ei ollut säästänyt mitään, ei henkeään, vertaan eikä yksityistä onneaan Ruotsin tähden, ja nyt hänet kutsuttiin kädellään tukemaan sitä rauhaa, jonka hän oli sille hankkinut. Eikö hänellä siis ollut oikeus iloita — voiko hän hetkeäkään epäillä vastausta antaakseen?

Mutta hän epäili kuitenkin.

"Niin kiireisiä sanomia en luullut Pentti-vaarin minulle tuovan."

"Olkoot ne yhtä hyviä kuin kiireisiä", lausui ukko vilkkaasti. "Sillä tietäkää, että tuuli on kääntynyt teidän saattaessanne vanhaa ystävääne pyhään Kaarinaan. Herra Steen Sture on saanut linnat kuninkaan omasta kädestä, ja ellette ole veräjällä vastassa, viepi hän valtakunnan käsistänne."

"Steen Sture!" huudahti Niilo niin syvällä surulla, että tuntui siltä kuin maailmassa ei voisi sen suurempaa surua olla hänelle kuin tämä.

Kului hetkinen kenenkään mitään lausumatta. Kaikki läsnäolijat näkivät selvästi, että ritarissa nyt kuohuvat tunteet tarvitsivat aikaa asettuakseen, eikä kukaan senvuoksi suinkaan saattanut sanallakaan häiritä äänettömyyttä. Mutta Niilo Sture taisteli ankaran taistelun, ja vähältöpä oli, ettei hän sortunut. Hänen osansa oli siis aina joutua petetyksi! Ennemmin hän olisi uskonut, että Tukholman linna oli

vajonnut maahan, kuin sitä, että Steen Sture voisi hänet niin pettää.

Hän muisteli viime vuosien tapahtumia, ja hän näki nyt selvästi, miten heidän tiensä olivat eronneet, ja myöskin miksi niin oli tapahtunut, vaikei hän tahtonut vielä tänä hetkenä lausua sanaa petos, ei sisimmässä sydämessäänkään. Hänen selkensä takana oli harjoitettu ilkeätä peliä, jolla tahdottiin korjata pois hänen työnsä hedelmät. Ja tämä ajatus siitti heti uuden, nimittäin, että hän tahtoo miekallaan särkeä heidän katalan verkkonsa ja näyttää maailmalle, että hänen valtansa oli siksi lujalla perustalla, ettei sitä voinut yhden ystävän uskottomuus kukistaa.

Hän nosti päänsä. Uljuus ja sankarillisuus hehkui hänen katseessaan, hänen otsallaan ja poskellaan. Kaikki odottivat hänen lausuvan sanan, joka saisi aikaan hänen valitsemisensa Ruotsin valtakunnanhoitajaksi.

Mutta ritari katsahti pyhimyskuvaan, joka loisti kirkkaan vahakynttilän valossa; sitten hän katsoi viheriän ritarin verholla peitettyä arkkua, ja silloin muuttui uljas katse suruiseksi, ja pää vaipui käten varaan.

Oli eräs seikka, joka aina vaikutti Niilo Sturen sieluun ja joka nytkin saapui sinne sovittavana voimana. Se oli isänmaa. Niin pahaa kuin hänen täytyikin ajatella ystävästään, oli kuitenkin yksi asia varma, se nimittäin, että mitä hän lieenee tehnytkin, hän on tehnyt kaiken Ruotsin hyväksi — senkin, joka näytti petokselta. Tämä ajatus palautti tasapainon taas ritarin sieluun ja antoi hänelle voimaa nähdä ympärilleen ja katsoa pois varjopuolesta, joka oli häntä kohden kääntynyt ja koettaa ajatella häntä vaan sinä valoisana, voimakkaana sankarina, joka oli voittanut niin monta taistelua Ruotsin hyväksi. Hän muisti, kuinka hän heilutti miekkaansa Upsalassa, hän näki hänen taistelevan ja voittavan Runnin maalla ja taistelevan kuin tosi ritari taistelee Dal-joella, ja Niilo ajatteli silloin, mikä joustavuus oli tuon miehen mielessä, joka oli aina ja kaikissa vaiheissa pysynyt Kaarlo-kuninkaan rinnalla yhtä uskollisesti ja kenties, kun hän oikein punnitsi entisiä tapahtumia, uskollisemminkin kuin hän itse.

Silloin hän käänsi katseensa vuorimiehiin ja Pentti-ukkoon, joka oli puhetta johtanut, ja hänen koko sielunsa loisti silloin hänen silmistään.

"Sanomasi kuului niin omituiselta, vanhus", sanoi hän, "että jos joku muu kuin sinä olisi sen tuonut minulle, olisi se voinut maksaa hänen henkensä, sillä minä olisin pitänyt sitä juoruna... Mutta on mahdollista, että tietosi on tosi, ellei sinua itseäsi ole narrattu, mutta... se ajatus, jonka sen lisäksi lausut, on viiltänyt sydäntäni kuin kaksiteräinen miekka."

Pentti ukko kertoi silloin mitä Tukholmassa oli nähnyt ja kuullut. Hän kertoi tavanneensa Steen-herran parvensillalla, jossa ritari oli käyttäytynyt hyvin omituisesti. Sitten oli kaupungissa levinnyt tieto kuninkaan kuolemasta ja siitä, että Steen-herra oli saanut linnat. Ja nämä linnathan olivat aina kuuluneet Ruotsin ensimmäiselle hallitusmiehelle, olkoon hän ollut sitten kuningas tai valtakunnanhoitaja. Silloin oli Pentti ymmärtänyt, että Niilo-herralle oli lähetettävä pikaviesti, mutta se oli oleva semmoinen, joka osasi puhua ja toimia niin uskottavasti ja pontevasti, että ritari voi häneen luottaa. Sillä, ellei hän tahtonut päästää valtaa ja kunniaa kerrassaan käsistään, oli hänen toimittava heti. Näin puhui vuorimies Pentti Niilo Sturelle ja lisäsi vielä kerran lyhyellä ytimekkäällä kielellään kehoituksen, että Niilo panisi viipymättä arpakapulan liikkeelle kutsumaan kokoon valtiopäiviä, joilla valittaisiin valtakunnanhoitaja. Hän meni takuuseen siitä, että Niilo valittaisiin eikä kukaan muu.

"Etkö huomaa, Pentti vuorimies", kysyi Niilo, kun vanhus oli lopettanut, "etkö huomaa, että jos tätä neuvoasi seuraan, niin sytytän uudestaan eripuraisuuden liekin Ruotsin maille, ja ken tietää, enkö joutuisi lopuksi tarttumaan miekkaan Steen Sturea vastaan."

"Kyllä, kuten sanotte, niin voi käydä, jos viivyttellette..."

"Ei", huudahti Niilo, "älkää puhuko siitä, te rehelliset Taalain miehet! Niilo Sture ei milloinkaan rupea sen vihamieheksi, joka on ollut valmis uhraamaan henkensä ja verensä Ruotsin edestä, ei milloinkaan... kuuletteko sen? Silloin vasta olisi kunniani tahrattu, ja omat poikani lausuisivat häpeällä nimeäni, jos minä, joka olen aina pitänyt Engelbrektin nimeä huulillani, epäilisin, kumpi on tehtävä, kun on kysymyksessä toiselta puolen Ruotsin rauha ja toiselta puolen oma valtani. Ei, tulkoon Steen Sture valtakunnan johtajaksi... hän on ritari, aito ruotsalainen; hänen rinnallaan tahdon seista, niinkauan kuin Jumala taivaassa suo veren lämminnä virrata suonissani!..."

Vuorimies ei ollut puhunut tyhjiä; ne sisälsivät totuuden epäilemättä, sen he kumpikin hyvin tiesivät, kuten kaikki muutkin, jotka olivat tässä läsnä kuulemassa ritarin vastauksia. Mutta juuri senvuoksi esiintyi Niilo Sture heidän silmissään niin ylevänä, niin majesteettillisena kieltäytymisessään; hän ikäänkuin polki jalkainsa alle kaikkia maallisen elämän viettejä. Ihana oli hän johtaessaan miehiään sodan verileikissä, mutta ihanampana kuin hän nyt oli, eivät he olleet häntä milloinkaan nähneet. Hän teki läsnäolijoihin sen vaikutuksen, kuin Engelbrekt olisi katsonut hänen silmistään ja kuin

vapaudensankari itse olisi puhunut hänen suustaan.

Briita-rouva katsoi ylpeydellä herraansa ja risti hurskaalla hartaudella kätensä rukoukseen. Svantekin, joka ei milloinkaan osoittanut ventomielisyyttä, pyyhki silmistään kyyneleitä nähtyään, kuinka vaikea taalalaisvanhusten oli pidättää liikutustaan.

"Se on sanani!" lisäsi Niilo, "viekää se kanssanne koteihinne. Kun Ruotsi kutsuu, niin tiedän, että silloin yhdymme miekka kädessä torjumaan vaaraa luotamme. Niin varmaan kuin en vielä milloinkaan ole miekkaani paljastanut itseni tähden, en sitä tule vatedeskään tekemään, ja kuulkoon minua Jumala ja Pyhä Eerik-kuningas!"

"Jumala ja Pyhä Eerik suojelkoon teitä, herra Niilo!" änkytti vanhus liikutettuna ja astui askeleen Niiloa kohden, joka tarttui hänen käteensä ja puristi sitä lämpimästi. "Jumala suojelkoon teitä... Mutta sen sanon kuitenkin yhä ja siinä pysyn, että suuri onni olisi Ruotsinmaalle, jos teidän kätenne johtaisi sen kohtaloo."

"Minun käteni, Pentti-vaari?" keskeytti Niilo ja lisäsi surumielisesti hymyillen: "Jumala itse johtaa Ruotsin kohtaloo, hän eikä kukaan muu!"

Mutta samaan aikaan kuin ritari voitti tämän jalon voiton itsensä yli, ja kun kaikkein sydämet lähestyivät häntä, ja kun tunteet yhtyivät kaikille yhdeksi pyhäksi innostukseksi uhrautumaan isänmaan edestä, jonka innostuksen ruumiillisena ilmestyksenä tämä ritari seiso heidän keskellään miehekkäänä, suurena ja kunnioitusta herättävänä, — niin samaan aikaan hiipi tummia haamuja äännettömin askelin kirkon seinän viertä myöten pyhän Katariinan kuoriin.

Aurinko oli laskenut, oli tullut leppeä hämärä. Kirkon syvät, pienet väri-ikkunat eivät laskeneet suurestikaan valoa lävitseen, joten temppele oli ihka pimeä, lukuunottamatta sitä paikkaa, jossa vanhan ritarin ruumis oli ja sen lähintä ympäristää, jota vahakynttilät valaisivat. Niiden vähäisten pylväiden taitse, jotka jakoivat kirkon kahteen laivaan, voi sen vuoksi ken tahansa hiipiä aivan näkymättömänä valopiirin rajalle asti.

Mutta äkkiä avattiin suuri kirkon ovi, ja eräs henkilö juoksi kiivaasti keskilaivan läpi. Se tapahtui ritarin juuri lausueessa viimeisiä sanojaan. Kaikki kääntyivät oveen päin, josta eräs nuori talonpoika tuli juosten. Hänen kasvonsa olivat kalpeat, ja hilliton kauhu kuvastui hänen nääntyneistä piirteistään. Hän saattoi tuskin hengittää. Hän sai kuitenkin änkytetyksi.

"Herra Niilo Sture... oletteko te herra Niilo Sture?"

"Olen", vastasi tämä katsoen kummastuneena nuorukaista ja kysyi ystävällisesti: "mitä tahdot minulta?"

"Jumalan nimessä, ankara herra", vastasi poika, "henkenne on vaarassa... en voi sanoa enempää, mutta rientäkää pois täältä, minä kerron sitten kaikki... Tulkaa perässäni, murhamiehet voivat tulla minä hetkenä hyvänsä!"

"Rakas ystävä", vastasi Niilo hymyillen säikähtyneelle pojalle, "mikähän vaara minua voisi täällä kohdata... tämä on pyhä paikka."

Muutkin kirkossa olijat hymyilivät. Nuorukainenhan oli ilmeisesti pelosta mieletönnä. Vuorimiehet tosin pelkäsivät kavallusta rakasta päällikköönsä vastaan, mutta aivan toisella tavalla kuin tämän talonpojan esittämä. Samaa arvelivat Niilon koetellut asemiehet, Brodde ja Hollinger, jotka seisoiivat vuorimiesten sivulla. He olivat tunnetut suorastaan hämmästyttävästä tarkkanäköisyydestään, mutta hekään eivät voineet käsittää, mikä vaara tässä voisi ritarin henkeä uhata.

Poika huomasi nyt, että hänen täytyi puhua selvemmin, että häntä uskottaisiin. Hän kertoi senvuoksi, mitä oli tapahtunut ja mikä oli saanut hänen lähtemään pikaratsastuksella Skaraan.

"Olen Bjurumista", sanoi hän, "ja siellä makaa eräs teidän miehiänne kuoliaaksi ruhjottuna... hänen nimensä oli Faste; hän minut lähetti..."

Nyt heräsi kuulijoissa tarkkaavaisuus. Etupäässä koski tieto Hollingeriin. Hän astui eteenpäin ihan talonpojan viereen. Mutta Niilo kysyi Broddeen katsoen:

"Eikö Faste ollut mukanamme koko matkan tänne tullessa?"

"Hän pyysi Örebrossa minulta lupaa lähteäkseen Visbyhyn, jossa hänellä on sukulaisia; hän sanoi matkustavansa erään kuolemantapauksen tähden... Minä kielsin, mutta tiedättehän, millainen mies hän oli. Hän osasi tapella kahden edestä, ja hän voi kyllä olla niin huolimaton itsestään, että hän ymmärtää kiellon myöntämiseksi, sillä seuraavana päivänä Örebrosta lähteissämme oli hän kadonnut... En ole siitä

mitään maininnut, ja te olette matkustanut Briita-rouvan kanssa edellä, ettette ole huomannut hänen poissaoloaan. Minä tahdoin jättää asian selvittämisen siksi kun hän palaisi..."

"Toden totta, täällä on huuhkajia puissa!" huudahti Hollinger nyt. "Faste-raukkani näki ne jo etäältä... Mutta te saatte kiittää häntä siitä, että olette välttänyt suuren vaaran, herra Niilo, siitä olen niin varma, että panen punaisen vereni siitä pantiksi... Yöllä tuli Faste Örebrossa luokseni ja kuiskasi: 'uskotko minusta pahaa?' — Minä nauroin työntäen hänet luotani. Mutta hän kuiskasi vielä: 'sinä, Hollinger, ja Niilo-herra, olette tehneet hyvää minulle, minä tahdon sen teille palkita!' — Niin hän sanoi, ja sitten en häntä enää nähnyt... Nyt on neuvoni, että olemme varuillamme! Sillä varmasti uhkaa vaara meitä, ja Faste on mennyt teidän tähtenne kuolemaan..."

"Puhu pian, mitä tiedät!" kääntyi Niilo talonpojan puoleen, joka jatkoi:

"Tänä aamuna tuli joukko kuninkaan huoveja ratsastaen Bjurumiin, jonka pihalle he asettuivat. Minä olin siinä puita hakkaamassa, kun eräs heistä tuli kysymään minulta, oliko Niilo-herra kartanossa. Ei, vastasin minä. Mies meni silloin toisten luo, ja minä kuulin heidän silloin sanovan toisilleen, että Sigge antaisi heille määräyksen tultuaan taloon. Minä rohkenin silloin kysäistä, millä asioilla he kulkivat, mutta en saanut vastausta. Silloin vähän ihmettelin, mitä he oikein hommasivat. Mutta kun Siggeä ei tullutkaan, niin pisti päähäni ajatus rientää heidän edelleen, sillä he tulivat Gudhemistä, ja olivat kulkeneet niin muodoin Hornborgajärven itärantaa..."

Niilo Sturen kasvoissa näkyi selvät kärsimättömyyden merkit miehen liiallisen perinpohjaisuuden tautta, mutta hän tiesi liiankin hyvin kuinka mahdotonta oli saada häntä siitä luopumaan, ja antoi hänen senvuoksi jatkaa omalla tavallaan.

"Kulkiessani tietä myöten", jatkoi mies, "näin joukon miehiä, jotka ovat olleet kauan Tivedenin seuduilla viimeisen herrainsodan jälkeen. Heidän etunenässään ratsasti kolme miestä, joista yhdellä oli teidän merkinne, Niilo, musta ja valkea, yhdellä oli kolme lumpeenlehteä, ja eräs oli puettu mustaan viittaaan, häntä kuulin kutsuttavan veranleikkaajaksi ja Luukas-mestariksi, mutta lumpeenlehtimiestä sanoivat toiset Siggeksi. Kun tulin niiden kahden lehmuksen luo, jotka kasvavat niin komeasti, niiden jotka ritari Kaarlo Orminpoika istutti omin käsin sen päivän muistoksi, jona Kaarlo-kuningas vei hänen tyttärensä, Kaarina-neidin, morsiuoliin... niin, kun olin niiden luona, niin hekin tulivat kaikki sinne.

"Ei tämä näytä siltä, että Niilo-herra on ratsastanut tätä tietä", sanoi se mies, jota Siggeksi kutsuttiin kääntyen teidän asemiehenne puoleen, — 'mutta siltä se näyttää, että sinä, Faste, olet meidät pettänyt.'

"Olen tehnyt sen mukaan kuin minulle on älyä annettu', vastasi Faste, 'niinpä tekin arvelette, että hän on kulkenut tätä suuntaa Länsigötanmaalle, ja kun sanoin hänen menneen Vadstenaan, ette uskoneet minua... Te, Gumme, joka tunnette minut ennestään, ja joka olette vietellyt minut uskottomaksi Niilo-herralle, te tiedätte kyllä, ettei minun älyni riitä pitkälle...!'

"Gumme oli veranleikkaaja, ja hänellä oli silmät kuin käärmeellä. Kun hän nyökkäsi asemiehellenne, oli kuin paholainen itse olisi istunut hevosen selässä nyökkäämässä. Minua kammotti piilossani lehmuksen alla. Hän ja Sigge keskustelivat toistensa kanssa, ja sitten he taas kääntyivät Fasteen, ja Sigge sanoi:

"Sinun kallossasi on enemmän viekkautta kuin kukaan olisi uskonut, ja olipa vähältä, ettet voittanut peliä. Mutta jos tyhmyytesi on tähän asti pettänyt minua ja Luukas-mestaria, niin ei sitä enää tapahdu. Kun sanoin sinulle, että valehtelit, koettaissasi saada minua uskomaan, että herrasi oli mennyt Vadstenaan, ja kun minä väitin hänen menneen Skaraan, niin keksi juonikas pääsi solmun, joka maksaa sinulle nyt paljon. Sanoit kuulleeesi Niilon viimeksi Örebrossa puhuneen Bjurumista, ja minä uskoin sinua, kun viheriä ritari oli syntynyt täällä, joten oli sopivaa, että hän saisi täällä levätäkin kuoltuaan... Mutta Niilo ei olekaan Bjurumissa... hän on päässyt kulkemaan vapaasti seurueineen Skaraan...' 'Vadstenaan, tarkoitat!' sanoi Faste, mutta sai silloin sellaisen iskun, että horjahti hevosen selästä sivulle, ja vielä toisen, että hän putosi maahan. Minä ryömin peloissani lehmuksen juurella olevain pensaitten alla, ja Sigge huusi miehille: 'sukkelaan Skaraan, miehet... Luukas-mestari tulee kanssanne... Mies on valehdellut, sillä yöllä Vadstenasta tullut sanantuoja kertoi, ettei siellä ollut ritaria nähty ensinkään, ei kaupungissa eikä tiellä... Skaraan senvuoksi, siellä saatte vaivainne palkan!' Silloin miehet lähtivät; Luukas-mestari oli heidän seurassaan, ja Sigge ratsasti kuninkaan huovien luo, jotka olivat kartanossa. Teidän asemiehenne makasi tien ohessa kuoleman kanssa kamppailen. Minä menin hänen luoksensa, ja hän näki heti, etten minä ollut hänen murhamiestensä joukkoon kuuluvia.

"Lähde Skaraan!" sanoi hän, 'sano siellä Niilo-herralle, että hänen henkensä on vaarassa!' Enempää hän ei ehtinyt sanoa, sillä hänen silmänsä kääntyivät nurin samassa. Minä riensin vouden luo ja sanoin hänelle, kuinka asian laita oli. Hän antoi minulle tallista parhaan hevosen, jolla olen tullut tänne."

Synkkiä ajatuksia nousi miehen puheen johdosta Niilo Sturen mieleen. Hän näki ympärillään vaaroja,

joita ei ollut voinut aavistaakaan. Ja häntä suretti enemmän kuin tahtoi itselleenkaan myöntää, että hänen täytyi taistella vihollisia vastaan, jotka saattoivat käyttää niin katalia aseita.

"Olin sentään luullut", sanoi hän, enemmän itsekseen, kuin ympärillä seisojia varten, "ettei Eerik Kaarlonpoika eikä kukaan muukaan herroista olisi kuitenkaan ruvennut henkeäni vainoomaan." Sitten hän lisäsi ääneen, laskien kätensä pojan olkapäälle: "Mutta kiitos sinulle ratsastuksestasi... Jos Herra suo minun päästä vaarasta, josta asemiesraukkani yritti minua varjella, niin lähdän Bjurumiin ja laulatan messun hänenkin edestään ja nyt lähdemme täältä!"

Etäämpää kirkosta kuului omituinen ääni ikäänkuin joku olisi sivellyt kämmenellään kiviseinää. Brodden ja Hollingerin tarkat korvat olisivat varmaankin huomanneet sen, ellei samassa olisi vahakynttiläin valopiiriin lennähtänyt muuan pieni lintu, joka oli eksynyt kirkon holvikaton alle. Se tuli heitä kohtaan lentäen ja katosi taas tehtyään pari kierrosta kuorin ympäri. Tämä seikka ynnä se ajatus, ettei kirkossa tietystikään voisi mitään vaarallista tapahtua, piti luonnollisesti kaikki rauhallisina. Niilo-herra tarttui Briita rouvan käsivarteen, ja vuorimiehet astuivat syrjään.

Mutta silloin astui Hollinger esille. Hänen kasvoillaan asui nyt juhlallisuus, joka suuresti erosi siitä vihaa ja kostonhimoa uhkuvasta ilmeestä, joka niillä oli näkynyt Fasten kuolemasta kerrottaissa. Hän asettui herransa eteen ja otti nuttunsa alta kokoontaitetun paperin.

"Minullakin olisi täällä vähän toimitettavaa, jos sallitte, sillä se koskee todella teitä yhtä paljon kuin minuakin..."

Niilo katsoi häneen ominaisella hyväntahtoisuudellaan ja nyökkäsi myöntävästi.

"Kuten muistanette", lausui Hollinger, "olin kerran teidän puolestanne lankonne, Iliana-rouvan, luona pitämässä silmällä Hammarstadin Briita-rouvaa, ja minun onnistui täyttää toivonne, niin että kaikki tuon ahneen rouvan rahankiristykset sekä veljeltänne että kuninkaalta lakkasivat paikalla. Pakotin sekä Briita-rouvan että hänen katalan palvelijansa antamaan kirjoituksen, jossa he tunnustivat kavalat tekonsa, ja palvelija tunnusti vielä olevansa isäni murhaaja, kuten olen ennen kertonut teille. Tämän kirjoituksen jätin säilytettäväksi Upsalan kaniikille, herra Eerik Olavinpojalle, että hän antaisi sen neuvoston käsiin, jos jotakin tapahtuisi. Sen hän lupasikin tehdä, ja tässä se kirjoitus on!"

Hän antoi paperin Niilolle, joka luki sen.

"Nyt on tapahtunut muuta, kuten tiedätte, herra Niilo. Herra Eerik Akselinpoika on pitänyt sanansa, jonka hän antoi pojallenne, Svantelle, Tukholman linnassa... Briita-rouvaa vastaan on nostettu oikeudenkäynti, ja senvuoksi..."

"Mutta sinun isäsi murhaaja...?" kysyi Niilo.

"Gumme on hävinnyt Hammarstadista, eikä kukaan tiedä, mihin hän on joutunut... Ehkä hän on jo kuollut, ellei, niin olkoon Jumalan tuomittavana... Mutta tämän paperin minä tahdon hävittää..."

Ja ennenkuin Niilo ehti vastata, tarttui Hollinger paperiin ja meni erään vahakynttilän ääreen pitäen paperia sen liekissä, kunnes se oli palanut, niin että sen viimeinen kulma, joka oli ollut hänen sormiensa välissä, putosi hiiltyneenä kivilattialle.

Kääntyessään huomasi hän kaksi suurta, loistavaa silmää katselevan itseänsä ja tunsu erään käden tarttuvan hänen käteensä. Se oli Svanten käsi. Hän ei voinut hillitä ihailuaan. Hän ei tosin puhunut mitään, mutta rehellinen Hollinger luki silmistä hänen ajatuksensa, ja hän näytti ylen onnelliselta, vaikka Fasten muisto panikin hänen karheille piirteilleen surumielisen leiman.

Niilo Sture tarttui hänen käteensä lausuen:

"Kuluttakoon se liekki kaiken pahan, joka on tähän asti seurannut minua ja rakkaitani... Poistakoon se pahuuden ijäksi päiväksi, ja eläkäämme me rauhassa yhdessä ne päivät, jotka Herra meille suo, voidaksemme sitten kohdata toisemme hänen luonaan taivaissa, jossa jokainen tuomitaan ansionsa mukaan!"

"Amen!" lisäsi vanhin arkun vieressä olevista munkeista. Hän kohotti siunaten kätensä ritarin ja hänen seuralaistensa yli. Sitten hän kohotti katseensa taivaaseen päin ja lausui juhlallisella, puoleksi laulavalla äänellä, joka teki varsin ihmeellisen vaikutuksen:

"Taivainen Isä!
Poika!
Hurskas Pyhä Henki!
Sinua rukoilen,

Synnistä meitä
Kaikkia päästä
Ja puhdista!"

Viimeinen sana oli tuskin lausuttu, kun kirkon ovi taas avattiin, ja kahden soihdun valossa näkyi aseellinen miesjoukko ulkona.

"Liian myöhään, ankara ritari! Liian myöhään", huudahti Bjurumin poika.
"He ovat tulleet!"

Kaikki katsoivat sinne päin, ja sieltä lähestyivät ne kaksi soihtua ja niiden takaa koko miesjoukko välkkyvine tapparoineen. Ja samalla ilmestyi kaikkien pylvästen takaa ja kaikista kirkon komeroista partaisia miehiä kuin taikaiskulla. Niiden keihäät ja kirveet kiilsivät kynttiläin valossa kuin käärmeen suomut, kun se matelee puunrunkoa myöten pahaa aavistamattoman lintusen pesälle.

Kuninkaan asemiesten tulo sekä ällistytti että rauhoitti Niiloa. Hän ymmärsi kyllin vaaran, josta mies oli puhunut. Mutta hän otaksui sen uhkaavan ainoastaan niiden sissien puolelta, jotka mies oli nähnyt, sillä eiväthän kuninkaan huovit mitenkään voineet tulla muussa tarkoituksessa kuin estämään kaikkea väkivaltaa. Briita-rouva oli tarttunut molemmin käsin hänen käsivarteensa; vastustamaton pelko oli vallannut hänet.

Leppeä Mauri asettui hänen rinnalleen koettaen rohkaista häntä hellällä rukoilevalla katseella. Vieressä seisova Svante pui nyrkkiä ja hänen säihkyvät silmänsä salamoivat vihasta.

Brodde, Hollinger ja Erkki veivät jo kätensä miekan kahvaan, ja vuorimiehet olivat uhkaavan näköisiä.

Ritari seisoి keskellä miesjoukkoa, näöltään säilyttäen koko tyyneytensä. Hänen huulillaan oli kysymys, mutta ennenkuin hän ehti sanaakaan lausua, astui Sturein vaakunalla varustettu mies esiin. Hän käyttäytyi aivan herrasmiehen tavoin, jonka valtaa ei muka kukaan uskaltanut eikä voinut vastustaa.

Hänen vieressään seisoi mustaan viittaaan puettu mies, jonka teräviä piirteitä valaisi syvistä kuopista kaksi läpitunkevaa silmää. Niilo tunsi heti nöyrän veranleikkaajansa, Luukas-mestarin. Hän huomasi kyllä, että miehen ryhti oli toinen kuin ennen, Tukholmassa ollessa, mutta hän ei voinut vielääkään uskoa muuta kuin että miehet olivat saaneet selville hänen vihamiestensä kavalat juonet ja tulleet niiden perässä ollakseen vaaran hetkenä saapuvilla. Ja kesken ristiriitaisia ajatuksiaan iloitsi hän nähdessään Steen Sturen kilpimerkin. Se ei suinkaan voinut milloinkaan olla kavaltajan rinnalla. Tämä mies ja veranleikkaaja olivat hänen pelastajansa. Hän odotti vaan, että se mies, joka nähtävästi oli kuninkaan väen käskijänä, antaisi käskyn ottaa murhamiehet kiinni.

Mutta sitä käskyä ei kuulunut. Sen sijaan kääntyi mies suoraan häneen katsellen röyhkeästi ympärilleen.

"Nyt olette kaikki merrassani!" huudahti hän hieroen perkeleellisellä tyytyväisyydellä käsiään yhteen. "Ha, sinä Haukka, tällä kertaa ei nokkasi ulotu minun kypäraani asti, ennenkuin pääsi vierii jalkaisi väliin... Toivoisin vaan, että vanha herrani, herra David Pentinpoika, Jumala armahtakoon hänen sieluansa, olisi täällä... Hänen silmänsä saisivat riemuita teidän hurskaan laupeista silmäyksistänne!"

Niilo Sture rypisti kulmiaan, mutta Hollinger juoksi esille käsi nyrkissä aikoen lyödä maahan kavaltajan. Silloin ritarin otsa heti tasoittui, ja hän laski rauhoittavasti kätensä miehen olalle. Miehen sanoista päättäen ei hänellä tässä ollut odotettavana sellaista, joka voi hänen vihaansa herättää. Paikan pyhyyskin kielsi häntä käyttämästä väkivaltaa väkivaltaa vastaan.

"Rakas ystävä", sanoi hän Siggeen kääntyen, "miksi tulet Jumalan pyhään temppeleihin miekoilla, keihäillä ja pahoilla sanoilla? Jos sima nousee liiaksi päähäsi, niin eikö se haihdu sieltä Herran alttarin ääressä?"

"Kuten sanot, Niilo Sture!" ärjäsi mies, "kerran nousi sima päähäni, ja sitä en milloinkaan unhot... Sen siman olivat sinun palvelijasi tehneet, mutta nyt ovat osat niin vaihtuneet, että sinä ja he saavat sen maksaa... Muistatko Ekolsundia ja taistelua Enköpingin tiellä!... Luulen, että siinä taistelussa kaatui tuo ritari, joka tuossa lepää... Siitä asti olen kalpaani hionut, ja nyt se juokoon verta kylleksensä vihdoin... Mutta järjestys vallitkoon, ja mieltäni ilahuttaa pehmentäissäni oikein sinun mielesi... Kuuleppa siis, mitä minulla on sinulle sanottavaa!"

Hän kääntyi erääseen keihäsmieheen viitaten häntä luokseen.

"Sinä saat viedä minulta viestin herra Eerik Kaarlonojalle, jonka tavannet Uplannissa matkalla Upsalaan, sillä hän on laivastoinen Tukholman saaristossa. Sinä saat ratsastaa yötä päivää ja sanoa

hänelle, ettei Niilo Sturea ole enää olemassa. Jos ritari antaa sinulle sen paperin, jota olen häneltä pyytänyt, niin sano, ettei Steen Sture ole monta päivää tämän jälkeen viipyvä Tukholman linnassa."

Hän katsoi Niiloon vetistävillä silmillään, ja voitonriemuinen iva väärästi hänen suunsa kamalaan irvistykseseen, joka melkein lisääntyi Niilo Sturen otsalta sädehtivän ylevyyden edessä.

Pahan ja hyvän taistellessa tässä maailmassa — tapahtukoon taistelu joko Jumalan silmäin edessä tai ihmisten nähden — käy aina niin, että kuta ylevämpi jälkimmäinen on, kuta korkeammalle se on saanut lukemattomien taistelujen kautta kohonneeksi ja lähestyneeksi iäistä totuutta, sitä synkempi, syvempi ja mustempi on edellinen. Ja se taistelu on sittenkin aina Mikaelin-taistelu. Totuus on siinä kuitenkin lopuksi aina voitolla, ehkä se näyttääkin toiselta ihmisten lyhytnäköisissä silmissä. Taivaan enkelit ovat kuitenkin aina todellisen voittajan todistajina ja ne kohottavat hänen kanssaan riemuisan hallelujan ikuisen tuomarin valtaistuimen edessä.

Pahuus tuntee sen itsessään, ja tämä voimattomuuden tunne juuri ilmenee uhkamielisenä ylenkatseen hymynä sen huulilla.

Niin oli Siggen laita nyt. Hän ei olisi voinut kestää Niilo Sturen katsetta, ellei hän olisi ottanut avukseen koko sitä suurten sanain myrskytulvaa, joka vihamielisestä sydäimestä uhkuu ja joka ikäänkuin sitä runsaammin ja täyteläisemmin vuotaa, kuta vähemmän vaikutusta se saa aikaan.

Tarkoitus, miksi hän Niilon kuullen lähetti tuon viestin herra Eerik Kaarlonpojalle, oli tietysti se, että hän siten saisi yhtäaika tietää viimeisen hetkensä lyöneen ja myöskin tuntisi oman työnsä hyödyttömyyden ja vihollistensa voiton. Sigge tiesi liiankin hyvin, ettei kuolema itsessään saattanut tätä miestä pelottaa, mutta hän älysi, että tieto Ruotsin lopullisesta häviöstä koskisi häneen sitä syvemmin. Ja sen ymmärsi hän kuten jokainen muukin, että valtakunnan häviö oli varma, niin pian kuin molemmat Sturet olivat poissa. Tämän kaksinaisen tarkoituksen luuli Sigge saavuttavansa lähettämällä uhrinsa kuullen heidän ja Ruotsin viholliselle tiedon hänen ja tavallaan myöskin Steen Sturen kuolemasta.

Mutta mitä Niilo Sturen sydämessä lieneekin tapahtunut, hänen kasvoissaan ei mitään muutosta näkynyt. Kenties antoi silmäys alttarin pyhiin kuviin hänelle tämän yliluonnollisen voiman. Eräs kuvista esitti Vapahtajaa raatihuoneessa sotamiesten riisuessa vaatteita häneltä ja pukiessa purppuramanttelia hänen ylleen ja asettaissa orjantappurakruunua hänen päähänsä. Joka olisi voinut tänä hetkenä tyvenesti verrata tätä ihmisjoukkoa ja arvostella vaikuttavia syitä ja voimia, ei olisi voinut olla huomaamatta yhtäläisyyttä, joka oli tämän pyhästä historiasta otetun alttaritaulun ja luostarikirkossa nyt tapahtuvan todellisuuden välillä. Sitä tuskaa, joka tänä hetkenä täytti tämän jalon ritarin sydämen, voitaneet inhimillisellä mitalla mitaten kutsua hänen orjantappurakruunukseen. Jos hän antoi katseensa kulkea elämänsä läpi tutkien ja tarkastellen sen salaisimmatkin kätköt, ei hän voinut sittenkään löytää yhtäkään tekoa tai ajatusta, jonka tarkoituksena olisi ollut hänen oma kunniansa tai oma etunsa. Kaikki hänen pyrkimyksensä, koko hänen mielensä oli tarkoittanut yhtä ainoata — isänmaata. Sen onni ja vapaus oli ollut hänen nuoruutensa unelmain, hänen miehuutensa toiminnan esine. Ja nyt, juuri nyt kun hän luuli saaneensa työnsä valmiiksi, täytyisi hänen kuolla petturin käden kautta ja nähdä isänmaan joutuvan vääryyden ja juonten kautta häpeälliseen orjuuteen.

Senvuoksi kalvastui ritarin poski, senvuoksi paloi hänen silmissään niin synkkä tuli. Olisihan hän tosin voinut tarttua miekkaan niiden kera, jotka olivat hänen ympärillään, ja epäilemättä olisivat he voineet hyökätä vihollisten läpi kirkosta pois, mutta sellainen ajatus ei voinut juolahtaa Niilo Sturen mieleen. Hänessä paloi tuulahdus pyhän Eerikin henkeä, kuten jokaisessa tosi ritarissa, ja se kielsi häntä ryhtymästä verityöhön Herran huoneessa. Sen oli tuo kurja juontenpunoja harkinnutkin, ja hän oli toivonut koko matkan yllättävänsä saaliinsa jossakin niistä kirkoista, joissa saattue lepäsi öisin. Mutta Niilon asemies, joka antoi henkensä palkaksi siitä, että ritari oli ajatellut hänestä hyvää oli tahtonut tehdä tämän tuuman tyhjäksi.

"Ja nyt työhön!" huusi rosvoja johtava konna nyt. "Esille veranleikkaaja ja täytä työsi; aika rientää, työmme ei siedä viivytystä!"

Luukas-mestari astui esille. Hän oli tuonut rosivot Bjurumista Skaraan, ja otettuaan varman selon siitä, että ritari seurueineen oli kirkossa, oli hän antanut miestensä hiipiä luostariin ja luostarikirkkoon kieltäen heitä tekemästä mitään ennenkuin hän itse saapuisi sinne. Ja siinä suhteessa ovat pahantekijät kaikkialla ja kaikkina aikoina olleet yhtäläisiä, että he ovat ihmeteltävällä sitkeydellä ja luotettavuudella työskennelleet yhteisen tarkoituksensa saavuttamiseksi. Gumme oli itse jäänyt kirkon edessä olevain puitten alle odottamaan Siggeä ja kuninkaan miehiä. Hän ei tiennyt senvuoksi mitään siitä, mitä kirkossa tapahtui.

Ilman pitempiä valmistuksia kääntyi hän nyt suoraan Hollingeriin.

"Sinä tunnet minut?" kysyi hän.

"Tunnen, kyllä tunnen sinut, viheliäinen roisto!" vastasi Hollinger.

"Hiljaa, hiljaa, ystäväni", sanoi Gumme, "hyvä on, että tunnet minut, mutta sitäpä et tiedäkään, että minä olen ollut herrasi, Niilo Sturen palveluksessa jo kolmatta vuotta... Niin, se taito on sinulla vielä opittavana; vaikka sinä kyllä muuten olet mies puolestasi viemään tuumasi viekkauksella perille... Minä olen kulkenut perässäsi ja pitänyt sinua silmällä yhtä tarkasti kuin sinä kerran pidit silmällä minua ja Hammarstadin Briita-rouvaa... et ole tiennyt sitä, et — siinäpä taitosi onkin, mutta nyt saat kuulla sen suoraan omasta suustani."

Tämä taito ei olisi ollut niin järin suuri, ettei Gummen olisi käynyt hyvinkin nolosti, elleivät olosuhteet olisi häntä auttaneet. Ensin oli Hollinger istunut Tukholman linnassa vankina, ja sitten oli herransa käyttänyt häntä paljon asioilla, joiden tähden hän tuli olleeksi enimmäkseen matkoilla. Kun hän enemmän sattumoisin oli joskus kotona, oli Gumme, jolla oli yleensä enemmän vapautta kuin ritarin muilla palvelijoilla, koska hänen ammattinsa ei ollut sotaista laatua, osannut pysytellä aina piilossa.

Hollinger paloi vihasta, hänen miekkansa oli jo puoleksi tupesta vedetty surmaamaan petturia. Mutta Niilo laski taaskin kätensä hänen olalleen estäen häntä. Brodde kuunteli käsivarret ristissä rinnallaan rypistetyin kulmin keskustelua. Hän oli herraansa lähempänä, ja senvuoksi hän osasi paremmin arvostella sitä tavatonta valtaa itsensä yli, jota herransa osoitti. Parhaiten ymmärsi hänen suuremman tahdonvoimansa kuitenkin Erkki, Engelbrektin aikainen asepalvelija. Hän seisoi vähän syrjässä harmaine hapsineen, mutta hänen silmissään paloi sama tuli kuin silloin, kun hän kuletti sanomia vapaudensankarin ja Herman Bermanin välillä.

"Niin, en tahdo sinulle mitään pahaa", jatkoi Gumme Hollingerille, "saat minun puolestani pitää kernaasti henkesi, mutta anna minulle vaan takaisin se paperi, jonka pakotit minun ja Briita-rouvan viekkauksella ja väkisin silloin antamaan, muistathan, Hammarstadissa, kun luikersit itsesi kartanon salakamariin."

"Ellen olisi herrani rinnalla ja ellemme olisi Herran huoneessa, niin ei totisesti myrkkykielesi enää monta sanaa puhuisi tässä maailmassa, sinä musta murhamies!"

"Aivan niin, Hollinger Birgerinpoika... mutta sen pienen paperin nyt vaan tahtoisin; sitten olemme kuitit..."

Hollinger katsoi vaieten herraansa. Eräs rosvoista astui esiin aikoen puhua. Hänellä oli epäilemättä tarkoituksena kertoa, mitä äsken oli tapahtunut, joka selitys olisi varmaankin täydellisesti tyydyttänyt Gummea mitä tuohon vaaralliseen paperiin tulee, mutta olisi tuskin mitään vaikuttanut itse asiain menoon, eikä myöskään olisi muuttanut sitä kohtaloa jonka murhaajat olivat päättäneet Niilolle ja hänen miehilleen.

Mutta Sigge keskeytti kaikki keskustelut.

"Tässä kulutamme aikaa turhiin", ärjyi hän, "ylös miehet, ottakaa hänet kiinni. Siitä puhumme myöhemmin, ja silloin saamme nähdä, eikö meillä ole keinoja saada tuota paperia ja vielä muitakin näkyville!"

Hollinger puri hampaitaan yhteen oikeutetussa vihassaan, mutta silmäys herraansa, sai hänet tyyntymään. Hän antoi rosvojen viedä itsensä vastustuksetta syrjään.

Nyt kääntyi Sigge Niiloon:

"Nyt on sinun vuorosi, Niilo Sture", huusi hän, "minulla on kuninkaan käsky ottaa sinut vangiksi. On oikein että suostut kohtaloosi, niin minäkin pääsen häiritsemästä kirkon pyhää rauhaa. Mutta miekkasi saat antaa ja kätesi me sidomme, ja sitten voit ottaa jäähyväiset tältä maailmalta... Mutta sinun ei tarvitse surra, yksin et joudu kolkkoa tietä kulkemaan, sillä miehesi seuraavat sinua..."

Briita-rouva päästi sydäntäsärkevän huudon vaipuen herransa viereen maahan, mutta Pentti-ukko astui kurjan murhaajan ja Niilo-herran väliin. Rosvojoukon läpi kuului kuiskaus, useammat miehistä käännähtivät ovelle päin, josta kuului nopeita, mutta lujia ja voimakkaita askeleita. Tulijat eivät voineet olla muita kuin rosvojen ystäviä, sillä kaksi kuninkaan miehistä oli ovella vartijoina; senvuoksi eivät heidän johtajansakaan huolineet panna siihen mitään huomiota. Sigge tunsu intonsa vaan nousevan saadakseen pian loppuun tämän osan tehtävästään ja päästäkseen sitten Tukholmaan täyttämään lopunkin siitä, jota oli luvannut rälssikirjansa edestä tehdä. Siitä hän oli muuten saanut arkkipiispansa kuoltua uudistetun lupauksen niiltä herroilta, jotka nyt koettivat jatkaa arkkipiispan työtä.

Mutta äkisti lausui sointuva, käskevä ääni:

"Ottakaa kavaltaja kiinni!"

Ja partaisten miesten hurja joukko väistyi syrjään, ja korkeavartaloinen ritari riensi esille.

Se oli Steen Sture.

Hän ei ollut saanut hetkeäkään rauhaa nähtyään mihin valheen ja kavaluuden verkkoon hän ja hänen jalo, väärinymmärretty ystävänsä oli kiedottu. Hän läksi Tukholmasta niin kiireesti kuin hevonen voi rientää Skaraa kohden päästäkseen Niilo Sturen puheille. Hän oli kuullut petollisen palvelijansa viimeiset sanat, ja hän käsitti silmänräpäyksessä hetken suunnattoman vaaran.

Sigge lennähti takaperin. Hänestä oli kuin taivas olisi haljennut hänen päänsä päällä ja koston enkeli olisi pannut välkkyvän miekkansa pistävän kärjen hänen rintaansa vasten. Steen Sturen saapumista oli hän kaikista vähimmin odottanut, ja ensi säikäyksessään menetti hän niin peräti kaiken älynsä, että katsoi kaiken jo kerrassaan menetetyksi. Jos hän olisi vähänkin katsellut ympärilleen, olisi hänen täytynyt huomata, ettei peli ollut suinkaan vielä menetetty, vaan että hän päinvastoin olisi voinut saada kaksinkertaisen voiton käyttämällä miestensä enemmyyttä hyväkseen ja ottamalla kiinni nämä molemmat, Ruotsille niin kallisarvoiset, ritarit. Gumme, joka osasi paremmin säilyttää kylmäverisyytensä, älysi heti, ettei ritari ollut voinut aivan monilukuisella miehistöllä saapua, ja yritti kuiskata siitä sanasen Siggen korvaan, mutta tilaisuus luiskahti hänen käsistään.

Kuninkaan asemiehet, jotka olivat ainoastaan vastenmielisesti lähteneet tälle vainomatkalle Siggen kanssa Niilo Sturen henkeä vaanimaan, tottelivat oitis Steen Sturen käskyä, ja ottivat kiinni sekä Siggen että Gummen.

Kun tätä Steenin käskyä täytettiin, lähestyi hän itse Niiloa.

"Niilo", sanoi hän, syvästä liikutuksesta vapisevalla äänellä, "olen nyt edessäsi uskottomana ystäväenä, olen pahoin rikkonut sinua vastaan, mutta tahdon verelläni rikokseni korvata..."

Hän ei ehtinyt jatkaa, sillä Niilo meni hänen luokseen, tarttui hänen käteensä sekä katsoi häntä silmiin miehekkäällä lämmöllä, joka voi sulattaa rautaisenkin sydämen.

"Tätä hetkeä", sanoi hän, "tulen todellakin muistelemaan yhtenä elämäni onnellisimmista!... Jumala taivaassa olkoon ylistetty, joka avasi silmäsi ja antoi uskollisen ystäväni minulle takaisin!"

Kyöneleet puhkesivat hänen silmistään, ja sulkeissaan ystävänsä syliinsä, kuuli hän tämän nyhkyvän kuin lapsen. Kaikkein sydämet sykkivät ilosta. Pyhimyksen kuvakin, joka oli aivan heidän kohdallaan seinässä, näytti hymyilevän taivaista rauhaa.

Ensi liikutuksen tauottua, kertoi Steen kuninkaan kuolemasta ja sen yhteydessä sattuneista tapahtumista. Samalla hän kertoi, mikä oli hänen sydämensä niin sulkenut, ja mikä taas oli jään sulattanut.

Sitten hän otti esiin kultaisten kaulaketjun ja antoi sen Niilolle.

"Tätäkin olen kantanut!" sanoi hän. "Aina Upsalan onnettomasta päivästä asti on se ollut kaulassani... Kuolevan kuninkaan sammuva silmä havaitsi sen, ja hän sanoi minulle, että se oli sinun taikakorusi..."

Niilo Sturen katse välähti ihmeellisesti tämän kaulanauhan nähtyään. Sen joka rengas sisälsi hänelle muiston menneistä päivistä. Kirkkaimpana niistä näki hän kuitenkin piispavanhuksen kuvan sellaisena, kun hän oli heidän viimeistä kertaa toisiaan tavatessa Tynnelsön linnassa. Hän muisti myöskin ne sanat, jotka piispa silloin lausui, ja lupauksen, jonka hän itse vannoi. Mutta kun hän katseli korua ja muisteli piispavanhuksen sanoja, lausui ystävä:

"Kuningas antoi linnat minun käsiini ja uskoi valtakunnan minun haltuuni... mutta minä tiedän, mikä kuninkaan sisin ajatus oli, ja sen tahdon tässä lausua. Minä luovutan sinulle linnat, Niilo, ja kolmen lumpeenlehdeni nimessä vannon uhraavani henkeni ja vereni sinun puolestasi, vaikkapa tahtoisit nostaa Ruotsin kruunun päähäsi ja tulla minun kuninkaakseni!"

Niilo Sturen katse salamoit, ja hänen otsansa synkistyi, ikäänkuin hän olisi kuullut muita sanoja kuin niitä, jotka hänen ruumiillinen korvansa kuuli. Hän kuuli piispan äänen puhuvan, ja pyhät muistot häilyivät hänen silmissään ritarin puhuessa. Ruotsin onni vaati miestä, joka voi uhrata itsensä ja kieltäytyä kaikista omista eduistaan, vieläpä kuninkaankruunustakin — niin oli piispa puhunut. Ja kun hän kysyi Niilolta: "voitko uhrata kuninkaankruunun Ruotsin tähden, kuten olet uhrannut kaulaketjun itsesi tähden?" — oli hän vastannut myöntävästi.

Ja nyt hän seisoi kaulaketju kädessään tässä, ja kuninkaankruunu välkähteli hänen päänsä päällä. Pysyisikö hän lupaukselleen uskollisena?

Mutta hymy levisi hänen miehekkäille kasvoilleen ja hän kutsui luokseen erään munkeista.

"Täytän ainoastaan erään vanhan lupauksen", sanoi hän ojentaen kaulaketjun hänelle, "samalla kuin Fjalar-ritarin tahdon lahjoittaissani tämän korun pyhän Katariinan kuvalle... Kuninkaankruunua", hän kääntyi Steenin puoleen, "kuninkaankruunua en pyydä, Steen! Toivoisinpa vaan mieluummin, että sekin olisi jollakin pyhimyskuvalla kehottamassa Ruotsin miehiä miehuulliseen voimaan ja rohkeuteen. Ja jos vanha kuningas on antanut Ruotsin linnat ja maat sinun hallittavaksesi, niin en tahdo hänen tahtoansa rikkoa, vaan julistan pyhästi, että Steen Sture astukoon Ruotsin valtakuntaa johtamaan, hän eikä kukaan muu! Sinä kykenet Ruotsia kunnialla hallitsemaan!"

Vuosi tämän jälkeen oli Steen Sture Ruotsin valtakunnanhoitajana Tukholman linnassa. Mutta ystävyys hänen ja Niilo Sturen välillä kesti kaiken heidän elinaikansa.

CARL GEORG STARBÄCK.

Näitten romaanien kirjoittaja Carl Georg Starbäck syntyi Falunissa, Ruotsissa heinäkuun 18 p:nä 1828, vanhimpana viidestä sisaruksesta. Hänen kotinsa oli hyvin toimeentuleva virkamieskoti. Isä oli nimittäin ylimaasmestari s.o. jonkunlainen rautauunien tarkastaja ja rautateollisuuden valvoja Falunin itäisessä ja läntisessä vuoripiirissä. Kodin johto ja lasten kasvatus eivät kuitenkaan olleet isän kädessä, joka oli virkatointensa vuoksi myötäänsä matkoilla, vaan ne olivat äidin huolena, joka oli Suomesta syntyisin ja omalta nimeltään Grotte. Hän oli tarmokas nainen, jonka kasvatusta Carl Georg saa etupäässä kiittää menestyksestään elämässään.

Georg alotti veljiensä kera koulunkäyntinsä Falunissa, mutta sai sitten isän tahdosta muuttaa Tukholmaan, jonka koulut olivat hänen mielestään parempia. Georg oli vakaamielinen, tiedonhaluinen nuorukainen. Häntä eivät huvittaneet urheilut eikä leikit, hän tahtoi tehdä työtä. Hänen aikansa kului runoilijain ja historioitsijain teoksia lukiessa. Aikaisin ilmeni hänessä myöskin oman tuottamisen halu. Jo kymnaasiaikanaan perusti hän yhden noita aina viehättäviä nuorukaisseuroja, joiden ohjeena ovat korkeat, pilviin tähtäävät ihanteet ja joiden tarkoituksena on kehittää jäseniään omaan kirjalliseen toimintaan sekä runoutta ymmärtämään.

Seuran nimeksi pantiin Concordia. Nuorukaiset vuokrasivat erityisen salin, jossa he talikynttiläin valossa pitivät viattomia kokouksiaan.

On selvää, etteivät näissä kokouksissa esitetyt alkuperäiset runoelmat, kertomukset ja novellit — jotka etupäässä olivat historiallisia — olleet ihan täysipainoista laatua. Monet kyllästyivätkin niihin pian ja jäivät pois seurasta. Mutta toisilla oli enemmän intoa. Concordia-seura eli kuin elikin vaikeimmat vuotensa ja elää yhä vieläkin sen koulun nuorison keskuudessa, jossa Starbäck aikanaan kävi. Ja olipa nuorten puuhasta näkyvääkin tulosta. V. 1848 ilmestyi painosta pieni vihkonen nimellä Smärre dikter på vers och prosa (Pienempiä runoelmia, suorasanaisia ja runomuotoisia).

Kokoelman paras kappale on epäilemättä Georg Starbäckin kirjoittama novelli, Pappilan ruusu, romantinen idylli, joka ei semmoisenaan kuitenkaan todista muuta kuin tekijänsä nuoreen ikään nähden tavattoman sujuvaa kirjoitustapaa.

Starbäck tuli ylioppilaaksi Upsalaan 1849. Pian sen jälkeen sai hän, kun isän terveys murtui, ruveta ottamaan osaa kodin ja omaisten ylläpitoon. Siitä syystä täytyi hänen ruveta kotiopettajaksi, kuten niin monen muunkin varattoman ja lahjakkaan nuorukaisen.

Kotiopettajana hän toimi eri perheissä yhteensä kolme vuotta, unhottamatta siellä pitää huolta omistakin luvuistaan. Upsalaan palattuaan v. 1853 julkaisi hän nimellä Georg novellin, joka ei kuitenkaan ole merkittävämmän arvoinen.

Yliopistossa antautui Starbäck sitten vakaviin lukutöihin. V. 1854 suoritti hän ensimmäisen akateemisen väitöksensä ja samana vuonna hän saavutti tohtorinarvon kirjoituksella Vaasasuku Uniooniajalla. Väitöskirja sisälsi kaksi arkkia jotka kumpikin riittivät tohtorinarvon saamiseksi. Sillä muutamia päiviä senjälkeen, kuin kirjoituksen tekijä itse oli suorittanut väitöksensä ensi arkilla, väitteli eräs hänen tovereistaan toisella arkilla, saavuttaen niinkään tohtorinarvon. Tämä kirjoitus jo osoitti

hänen erityistä mieltymystään siihen isänmaansa aikakauteen, jota hän sittemmin koetti parhaimmassa romaaneissaan elävinä kuvina esittää aikalaiselleen. Tutkiessaan huomasi Starbäck silloin, että uniooniajan suurin merkitys Ruotsin historiassa on kansan esiintyminen maan mahtavia ja ulkomaista kuningasta vastaan. Tältä kannalta esittää Starbäck kirjoituksessaan tätä aikaa, antaen samalla katsauksen mahtimiesten puolueyhmytykseen 13- ja 14-sataluvuilla.

Tohtorinarvon saavutettuaan teki Starbäck suunnitelman vastaista elämäntoimintaansa varten. Hän päätti antautua nuorisonopettajaksi, jonka toimen hän alkoi historianopettajana Vesteråsin koulussa 1854. Hänen alusta pitäin etevä opetustapansa ja perusteelliset tietonsa siinä aineessa vaikuttivat kuitenkin, että hänet pian kutsuttiin parempaan paikkaan Norrköpingiin, nimittäin jo seuraavana vuonna.

Opettajana Starbäck oli todella erinomainen. Rakkaus ja lämpö piti olla opetuksen ylimpänä ohjeena; se oli hänen vaatimuksensa, jota hän itse johdonmukaisesti noudatti. Hän ei hyväksynyt vanhaa ruoskametodia eikä siihen aikaan tavallista historian lukutapaa, joka piti pääasiana vuosilukujen ja nimien koneellista ulkoalukua. V. 1858 hän toimitti julkisuuteen erään esitelmänsä "historian merkityksestä opetusaineena", jossa hän esittää lämpimin sanoin omat mielipiteensä. "Monet luulevat", lausuu hän siinä, "että se osaa hyvin historiaa joka ei milloinkaan kompastu vuosiluvuissa! Jos se olisi historiaa, niin voisimme samassa empimättä tuomita sen sivistämiskeinona aivan kelvottomaksi. Ulkonaisten tapausten tietäminen on historian anatomia, niiden sisällisen yhteyden tunteminen on historian fysiologia, mutta ne yhteensä eivät sittenkään ole historia kokonaisuudessaan. Meidän täytyy nähdä ne molemmat elävinä silmäimme edessä, meidän täytyy huomata niissä esiintyvät yksilölliset piirteet. Meidän täytyy itse olla läsnä inhimillisen kehitysjuoksun suuressa näytelmässä siitä syystä, että historian tapaukset, jotka nyt ovat kuolleet, olivat kerran eläviä. Tämä muinaisuus on kerran ollut nykyisyys; ja ellemme voi niitä uudestaan loihtia eläviksi nähtäviimme, niin emme varmastikaan pääse milloinkaan niitä tuntemaan... Tämä menneitten aikain elävä esittäminen on meidän aikamme opetuksesta hävinnyt. Ja nuorten rinta laajenee kuitenkin yhä vieläkin, kun se kuulee kerrottavan mielten ja tekojen suuruudesta, uhraavaisesta rakkaudesta ja hyveistä. Heidän ei ole vika, vaan niiden, joiden tulisi heille sitä esittää."

Siihen suuntaan tahtoi Starbäck vaikuttaa. Sitä hän osoitti sekä opettajana että kirjallisella toiminnallaan. Näitä vaatimuksia ovatkin omiaan täyttämään sekä hänen suuri teoksensa "Berättelser ur Svenska historien" (Kertomuksia Ruotsin historiasta) että hänen lukuisat historialliset romaaninsa. Niiden tarkoitus on "saattaa entisyys taasen elävänä aikalaisensa mieliin, ja sen avulla avata heidän silmiään huomaamaan, mitä kehitys vaatii, vastustaa itsekkyyden ahtautta sekä vahvistaa vastuuntunnetta siitä, kuinka muistojen rikasta perintöä on hoidettu tärkeänä murroksen aikana."

Tarkoituksensa toteuttaakseen rupesi Starbäck pian laajentamaan toimintapiiriään. Hän ryhtyi puuhaamaan Norrköpingiin uutta, vapaamielistä paikallislehteä ja yhtyi senvuoksi erääseen kirjapaino- ja kustannusyhtiöön, nimeltään "Föreningen" (Yhdistys). Uudessa lehdessä ("Norrköpings-kuriren") täytti novelliosaston melkein koko sen ensi vuoden Starbäckin ensimmäinen isompi romaani "Grafvens Son" (Haudan Poika), ja sen ohessa oli artikkeliosastossa taajaan hänen kynästään lähteneitä kirjoituksia.

Euroopassa tapahtui vuosisadan puolivälissä suuremmissa valtiollisissa mullistuksissa. Länsivallat Ranska ja Englanti tekivät liiton ja kukistivat Venäjän siihenastisesta valta-asemastaan, ja sittemmin Ranska yksinään masensi Itävallan. Tästä oli seurauksena että Eurooppa vapautui kokonaan siitä painostavasta holhuunalaisuudesta, jossa se oli ollut n.s. Pyhän Allianssin ajoilta asti. Sorretut kansallisuudet heräsivät ja pudistivat kahleitaan. Seurauksena oli kahden uuden suurvallan Italian ja Saksan luominen kansallisuuksien perustuksella. Nämä aatteet levisivät Pohjoismaihinkin. Yhteisskandinaavilaisuuden aate syttyi voimakkaaseen tuleen. Kansallisuus, kansansivistys, kansan asekuuntoisuus ja kansanvaltainen maanedustus nousivat päivänkysymyksiksi, Starbäck tuli näiden aatteiden innokkaaksi kannattajaksi. Asekelpoisuutta varten perusti hän kaupunkiinsa tarkkampungijayhdistyksen, — tulipa hän itse komppanianpäälliköksi — joka oli sittemmin innostavana esimerkkinä kaikille tämän aatteen harrastajille. Samana vuonna (1861) lähetti hän myöskin kymmentuhansien painoksessa kuvitetun viikkolehden "Svenska arbetaren" näytenumeron. Sen tarkoituksena oli helppotajuisessa muodossa esittää kansalle asioita tiedon eri aloilta. Avustajiksi hän sai monta aikansa parhaista kynistä, esim. Onkel Adamin ja Pehr Thomassonin.

Yritys näytti onnistuvan. Parin vuoden kuluttua rupesivat siihen astiset tappiot kääntymään tuntuvaksi voitoksi. Menestys ei ollut kuitenkaan pysyväinen. Oli syntynyt toisia samantapaisia yrityksiä. Ehkäpä oli lehden kantakin liian jyrkkä. V. 1865 oli sillä tuskin neljättä osaa tilaajoistaan enää jäljellä. Tänä vuonna täytyi Starbäckin ilmoittaa lehtensä lakkaavan, koska sen velat olivat 8000 kruunua omaisuutta suuremmat, ja sitäpaitsi oli S:llä itsellään sieltä samanverta saamia omista kirjoituksistaan. Pula oli suuri, mutta voima sitäkin suurempi. Starbäck tahtoi vastata kaikista veloista, joihin kirjapaino ja kustannusyhtiö oli hänen yrityksensä kautta joutunut.

Opettajatointaan — nyttemmin Norrköpingin ylemmässä alkeiskoulussa — jatkoi hän entiseen tapansa. Historian tunnit olivat juhlahetkiä hänen oppilailleen. Siitä hän saavutti julkistakin tunnustusta. Mutta sen ohella osoitti hän hämmästyttävää kirjallista tuottelijaisuutta. Walter Scottin esimerkkiä noudattaen teki hän työtä yöt päivät saadakseen sitoumuksensa suoritetuksi.

V. 1865 rupesi hän jatkamaan vuosi sitä ennen keskeyttämäänsä sarjaa "Berättelser ur Svenska historien", ja seuraavana vuonna julaistiin uniooniajan ensimmäinen osa, joka käsitti 400 sivua. V. 1867 ilmestyi samaa aikakautta käsittelevä historiallinen romaani "Engelbrekt Engelbrektinpoika" novellina eräässä sanomalehdessä. Arvostelut siitä olivat erilaisia. Korkeampi akateeminen kritiikki ei ollut siitä tietävinäänkään. Mutta lukijain runsaus ja yhä uudet painokset todistivat siitä muuta, joka kyllä ilmeni julkisten arvostelujenkin muodossa. Tunnettu kirjailija ja arvostelija Carl Silfverstolpe esim. lausuu siitä seuraavasti: "Tehtyään syviä tutkimuksia isänmaamme historiassa on tekijä osannut esittää eteemme uskollisesti historian itsensä ja samalla luoda nähtäviimme ajan etevimmät miehet, sekä sitäpaitsi taitavasti punoa kertomuksensa yhteyteen rakkauden punaisen langan". Arvostelija tunnustaa, että Starbäckillä "on meillä (Ruotsissa) sangen harvoin tavattava kyky valaista runouden ruusuhohteella historian pyhästää". Lisäksi lausuu arvostelija toivomuksen, että tekijä edelleenkin käyttäisi kykyään isänmaalliseen historialliseen romaaniin. Starbäck oli jo laajassa mitassa ehtinyt täyttää tämän toivomuksen.

Vuosina 1867 ja 1868 ilmestyi "Kertomusten" kuudes, seitsemäs ja kahdeksas osa — yhteensä yli kolmetoistasataa sivua, käsitellen aikaa Kaarlo Knuutinpojan kruunauksesta Kustaa Waasan kuolemaan asti. Mutta tätäkin aikaa tahtoi hän elävämmin esittää romaanimuodossa. Sitävaran hän kirjoitti tavattoman suurikokoisen romaaninsa "Niilo Bonpoika Sturen" joka sisältää asiallisen jatkon Engelbrekt-romaanin esittäen aikaa vapaudensankarin kuoleman ja Kaarlo Knuutinpojan kuoleman välillä. Tämä romaani ilmestyi Göteborgs Handels- och Sjöfartstidningin novellina vv. 1870-71.

Tämä hämmästyttävä utteruus oli jo tuottamaisillaan palkintonsa. Starbäck oli jo pääsemäisillään taloudellisesta ahdingostaan, kun onnettomuus kohtasi. Liiallinen rasitus oli murtautunut väsymättömän työmiehen voimat. Halvauskohtaus v. 1872 teki hänestä yhdellä iskulla raihaan vanhuksen.

Pian oli hänellä kuitenkin ilo saada suurta tunnustusta elämäntyöstään, sillä hänelle myönnettiin ensiksikin hänen suuriin ansioihinsa nähden koulumiehenä ja kirjailijana suurempi eläke kuin hänelle oikeastaan olisi kuulunut. Ja samalla esitettiin Ruotsin yleisölle "Kehoitus" kokoomaan lehtori Starbäckia varten rahaston kiitollisuudenosoitukseksi hänen elämäntyöstään. Rahaston korot lankeisivat lehtori Starbäckille ja hänen vaimolleen ja lapsilleen kunnes viimeksi mainitut saavuttaisivat riippumattoman aseman. Senjälkeen niistä muodostettaisiin stipendirahasto Upsalan yliopistoon, jonka korot käytettäisiin apurahoiksi erityistä historiallista harrastusta osoittaneille ylioppilaille. Kehoitus tuotti 28,000 kruunua, mikä kylliksi todistaa kuinka laajalti Starbäckin elämäntyö oli tunnustettu.

Lopuksi sananen tässä päättyvästä romaanisarjasta, joka samalla sisältää Starbäckin arvokkaimmat kirjalliset tuotteet — hänen muut romaaninsa ovat vähäpätöisempiä.

Jos tarkastamme yksistään niiden n.s. taiteellista, runollista arvoa, niin on myönnettävä, että niistä kylläkin voi yhtä ja toista puuttua. Mutta sellaiseen arvosteluun ryhtyminen onkin näihin romaaneihin nähden jo semmoisenaan harha-askel. Niitä ei ole ensinkään siltä kannalta arvosteltava, syystä että ne ovat syntyneet aivan toisista motiiveista ja toisia tarkoituksia täyttämään. Me olemme nähneet, mikä harvinainen isänmaanrakkaus oli Starbäckin mieltä lämmittänyt aikaisimmilta nuorukaisvuosilta asti. Tästä samasta tunteesta ovat alkuaan nämäkin romaanit syntyneet, ja niiden tarkoitus oli herättää kirjoittajan isänmaan, Ruotsin nuorisossa innostusta ja rakkautta tämän isänmaan entisiin vaiheisiin. Ne ovat kirjoitetut nuorisolle, ja senvuoksi tulee nuoriso niitä aina viehätöksellä lukemaan, sanottakoon niistä muuten mitä tahansa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NIILO BONPOIKA STURE 3: TESTAMENTTI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may

be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the

second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses.

Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.